1763

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8 M
23 — G
11

del Padre
Cevangeli
Regolare
di S. Paolo Barnabita -

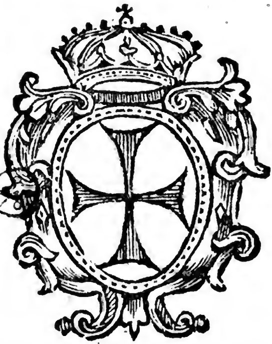
Q. IX. 10.

FRANCISCI
MARIÆ CAMPIONI
ORDINIS SS. TRINITATIS
Redemptionis Captivorum

INSTRUCTIO
PRO SE PRÆPARANTIBUS
ad audiendas Confeſſiones.

SECUNDA PARS.

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA IN ROMA

ROMÆ, Ex Typographiâ Antonii de Rubeis
in Plateâ Cerenſi. 1763.

Superiorum Permiſſu.

INDEX CAPITUM
SECUNDÆ PARTIS.

De Virtutibus & Vitiis in particulari.

DE Fidei Virtute. Caput Primum pag. 1.
De Actu externo Fidei. Caput 2. 17.
De donis Intellectus, & Scientiæ correſpondentibus Virtuti Fidei. Cap. 3. 23.
De Peccatis Commiſſionis per ſe oppoſitis Virtuti Fidei. Cap. 4. 27.
De peccatis Commiſſionis per accidens oppoſitis Virtuti Fidei. Cap. 5. 37.
Edictum Sanctæ Inquiſitionis de obligatione denunciandi delicta ſpectantia ad ipſum Tribunal. Caput 6. 44.
De Abſolutione à peccatis contrà Fidem. Cap. 7. 48.
De Virtute Spei, & ejus Actibus. Cap. 8. 52.
De Dono Timoris. Cap. 9. 55.
De Peccatis Commiſſionis oppoſitis Spei, & Dono Timoris. Cap. 10. 61.
De Charitate, & ejus Objecto. Cap. 11. 66.
De Actibus, & Præceptis Charitatis. Cap. 12. 75.
De Sapientię Dono correſpondēte Charitati. C. 13. 87.
De Peccatis contrariè oppoſitis Charitati, & Dono Sapientiæ. Cap. 14. 89.
De Prudentiâ, Virtute Cardinali, & Dono Conſilii correſpondente. Cap. 15. 112.
De peccatis per defectum oppoſitis Virtuti Prudentię. Cap. 16. 122.

De peccatis per exceſſum oppoſitis Virtuti Prudentię. Cap. 17. 124.
De Juſtitiâ in genere, ſecundâ Virtute Cardinali. Cap. 18. 129.
De Juſtitiâ Legali, & Vitiis oppoſitis. Cap. 19. 132.
De Juſtitiâ Diſtributivâ, & peccatis eidem oppoſitis. Cap. 20. 144.
De Juſtitiâ Vindicativâ, & Peccatis eidem oppoſitis. Cap. 21. 154.
De Juſtitiâ Commutativâ, & ejus Actu, qui eſt Reſtitutio. Cap. 22. 156.
De Peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativę in genere. Cap. 23. 166.
De Peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ circà vitam proximi. Cap. 24. 170.
De Peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativę, per quæ facto infertur damnum rebus Proximi. Cap. 25. 178.
De Peccatis verborum in judicio contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ. Cap. 26. 184.
De Peccatis contrariè oppoſitis Juſtitię Commutativę, & quę verbo committuntur extrà judicium. Caput 27. 192.
De Peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ quæ committuntur in commutationibus voluntariis. Cap. 28. 197.
Aſſeruntur Decretales B. Pii V., & Siſti V. circà Cenſus, Cambia, & Contractus Societatis. Cap. 29. 210.
Quædã Obſervationes in prędictas Bullas. C. 30. 220

De

SECUNDÆ PARTIS.

De Religione, ejuſque Actibus internis. Cap. 31. 224.
De Actibus Religionis externis, per quos exhibemus noſtra Deo. Cap. 32. 235.
De Voto. Cap. 33. 246.
De Actibus Religionis, quibus aſſumuntur res divinę. Cap. 34. 258.
De Actibus externis Religionis, quibus aſſumitur nomen divinum. Cap. 35. 266.
De Peccatis per exceſſum contrariè oppoſitis Religioni. Cap. 36. 276.
De Peccatis externis per defectum contrariè oppoſitis Religioni. Cap. 37. 294.
De Virtute Pietatis, & Vitiis eidem oppoſitis. Cap. 38. 318.
De Obſervantiâ, Obedientiâ, & Vitiis oppoſitis. Cap. 39. 328.
De Virtutibus Retribuentibus, & Vitiis contrariè oppoſitis. Cap. 40. 337.
De Veracitate, ac Vitiis eidem contrariè oppoſitis. Cap. 41. 341.
De reliquis duabus Virtutibus annexis Juſtitię, ſcilicet, Affabilitate, ac Liberalitate, Vitiiſque oppoſitis. Cap. 42. 350
De Dono Pietatis correſpondente Juſtitiæ. Caput 43. 356.
De Fortitudine, ut eſt Virtus, & Donum, Vitiiſque oppoſitis. Cap. 44. 359.
De Magnanimitate, & Magnificentiâ, Virtutibus Fortitudini annexis, Vitiiſque oppoſitis. Caput 45. 372.

De

De reliquis duabus Virtutibus Fortitudini annexis, nempè, Patientiâ, & Perſeverantiâ, Vitiiſque oppoſitis. Cap. 46. 386.

De Temperantiâ in genere, ejuſque partibus Integralibus. Cap. 47. 391.

De primis duabus ſpeciebus Virtutum contentarum ſub genere Temperantiæ. Cap. 48. 397.

De Vitiis contrariè oppoſitis Abſtinentiæ, ac Sobrietati. Cap 49. 412.

De Virtutibus, quæ refrænant Concupiſcentias Tactus. Cap. 50. 421.

De Actu Caſtitatis. Cap. 51. 424.

De Peccatis contrariè oppoſitis Caſtitati. Caput 52. 434.

De Pudicitiâ, Peccatiſque contrariè oppoſitis. Caput 53. 443.

De tribus Virtutibus annexis Temperantiæ, ſcilicet, Continentiâ, Manſuetudine, Clementiâ, Vitiiſque oppoſitis. Cap. 54. 449.

De Humilitate, Peccatiſque eidem contrariè oppoſitis. Cap. 55. 464.

De reliquis Virtutibus annexis Temperantiæ. Cap. 56. 477.

Recapitulatio Virtutum Theologicarum, peccatorumque illis oppoſitorum. Cap. 57. 499.

Recapitulatio eorum, quæ dicta ſunt de Reſtitutione, ſpectante ad Juſtitiam commutativã. Cap. 58. 514.

Recapitulatio Peccatorum contrà Juſtitiam Commutativam. Cap. 59. 525.

Recapitulatio dictorum de Actibus Religionis. Cap. 60.

60. 532.
Recapitulatur doctrina de peccatis per exceſſum Religioni oppoſitis. Cap. 61. 536.
Recapitulatio peccatorum per defectum Religioni oppoſitis. Cap. 62. 541.
Recapitulatio dictorum de Temperantia. Cap. 63. 553.
Recapitulatio doctrinæ de Sacramento Pœnitentiæ juxtà Examen S. Caroli. Cap. 64. 558.
Eadem, quæ præcedenti Capite, proponuntur magis in particulari. Cap. 65. 572.
Recapitulantur dicta de Excommunicatione, & inſeruntur quædam magis generalia de Suſpenſione, Interdicto, & Irregularitate. Cap. 66. 587.
Inſtruitur Confeſſor in praxi circà ſuum miniſterium. Cap. 67. 595.
Sequitur eadem materia Praxis. Cap. 68. 620.
Sequitur eadem materia Praxis circà primum, & ſecundum Decalogi præceptum. Cap. 69. 632.
Sequitur eadem materia Praxis circà quintum Decalogi præceptum. Cap. 70. 642.
Sequitur eadem materia Praxis pro Vitiis Capitalibus. Cap. 71. 651.
Concluſio totius operis. Cap. 72.

IM-

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sac. Pal. Apoſtolici.

Dominicus de Zaulis Epiſcpous Verulanus Viceſgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Paulinus Bernardinus Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apoſtol. Mag.

IN-

INSTRUCTIO

PRO

Præparantibus ſe ad audiendas Confeſſiones

PARS SECUNDA.

De Virtutibus, & Vitiis in particulari.

CAPUT PRIMUM.

De Fidei virtute.

1. DICTUM eſt p.1. c.39. n.1. quòd particularis præmiſſa ſyllogiſmi operativi, quæ eſt conſcientia, ſeù dictamẽ rationis dictans hìc, & nùnc aliquid eſſe bonum, vel malum, v.g. dictans hunc actum eſſe occiſionem; unde cõcludimus eſſe fugiendam, dictum eſt, inquam, in-

Digitized by Google

formari pluribus habitibus, ſeù, quod idem eſt, pendere à pluribus cognitionibus, & ſcientiis, quarum primaria quidèm eſt Syndereſis, habitus legum naturalium, ut verſatur circà operabile præceptum lege naturæ: illos autem alios habitus eſſe ſcientiam Theologiæ moralis, ſecundum quod conflatur per plures habitus partiales, ſpectantes ad diverſas virtutes concurrentes ad formationem illius præmiſſæ, ut eſt in allatà occiſionis, ad quam concurrit ſcientia de Juſtitià.

2. Hìnc vides, quam methodicè, rationabilitèr, & profundè, poſt tradita in univerſali principia Moralis Theologiæ in 1. 2. S. Thomas in 2. 2. deſcendat ad examen ſingularum virtutum. Studebat Angelicus Theologi conſcientiam in omnibus rectam efformare; nèc poteſt efformari talis, niſi habeatur ſcientia cæterarum virtutum, quæ habent efformare conſcientiam.

3. S. Thomas 2. 2. q. 45. art. 2. notat poſſe dari duplex judicium de virtutibus: aliud *per rationis inquiſitionem*, aliud *per quandam connaturalitatem*: Rectè judicat de omnibus neceſſariis ad conſervandam caſtitatem, & de mediis fugiendi vitium oppoſitum Sutor ille, qui caſtè vivit, eſtò nunquam audierit Theologiam Moralem. Idem dic in reliquis virtutibus. Audiſti ex Hiſtorià ſacrà pueros ita in fide inſtructos, ut judicaverint in puerili ætate vitam eſſe dandam pro illius confeſſione, & de facto dederunt, præcedente utique ſyllogiſmo, quem totiès diximus neceſſarium ad

ope-

operandum, cujus ſecunda præmiſſa dirigi debebat per aliquam fidei notitiam, nullatenùs hauſtam ex Theologiâ Morali. Hæc notitia prædictæ virtutis, cùm quà indoctus operatur actum virtutis, dicitur *per quandam connaturalitatem*; & originatur in nobis, vel per exercitium talis virtutis, vel per donum Spiritus-Sancti correſpondens tali virtuti. Aliud judicium dicitur *per rationis inquiſitionem*; & eſt in illo, qui, loquendo de caſtitate, vivit in ſe minùs caſtè, ſed didicit perfectè partem illam Theologiæ Moralis, quæ agit de caſtitate. Porrò ſi quæratur, quodnàm ex his judicium comparare debeat præparans ſe ad confeſſiones, dicendum ex Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 6. quamlibet ex dictis ſcientiis requiri: nàm in Confeſſore exigit bonitatem vitæ, & ſcientiam: per ſcientiam intelligit judicium acquiſitum per rationis inquiſitionem ex ſtudio Theologiæ Moralis; per bonitatem vitæ intelligit judicium acquiſitum ex connaturalitate per exercitium virtutis, & per donum Spiritus Sancti, cum ex S. Doct. 1. 2. q. 68. a. 2. hęc ſint connexa cum virtutibus Chriſtianis. Ita tamen, quòd in dirigendis pœnitentibus utamur judicio per rationis inquiſitionem. Per hoc enim adſiſtere Chriſtus promiſit Eccleſiæ, ſuiſque Superioribus: quare nèc ipſe Romanus Pontifex judicat per primum, ſed per ſecundum judicium, inquirens, quid ratio dictet; vel Spiritus Sanctus per inſpirationem, non per exercitium; valebitque ſuum judicium, eſtò ſit malus coràm Deo. Nihilominùs

omne feret punctum Confeſſor, qui perfectiſſimè ſibi comparaverit utrumque judicium; Imò ad hoc maximè debet eniti, ut quancumque virtutem exercens excellentiſſimè, ſit doctiſſimus in Theologià Morali. Nec aliud commendant Scriptura, Patres, Concilia, Romani Pontifices, Epiſcopi, & Doctores, qui ſcripſerunt de ſanà Theologià Morali. Horum ſalutaria monita ſuſcepturus, quà par eſt, veneratione, præparans ſe ad confeſſiones conſideret primam Chriſtianarum virtutum eſſe fidē; quare circà illam primò omnium efformanda eſt conſcientia, ſeù dictamen rationis, quod dictet, quādo hìc, & nùnc ſit exercenda &c. Ad hoc de fide dictamen efformandum, poſt implorata humilitèr, & serventèr, dona Sancti Spiritus, aſſueſcat exercere frequentèr actus prædictæ virtutis, ut judicet de illà ex quàdam connaturalitate. Ut verò perfectum omni ex parte judicium acquirat, hæc pręcipuè per rationis inquiſitionem addiſcet de illà.

4. D. S. Thomas ubi agit de virtute Fidei?

M. Agit 2.2.à q.1.ad 17.ubi agit primò de ipsà fide in ſe ipsà: ſecundò de actu interno fidei: tertiò de actu externo: quartò de habitu: quintò de cauſis: ſextò de effectibus: ſeptimò de donis Sācti Spiritus, quę correſpōdēt fidei: octavò de peccatis oppoſitis fidei: nonò de pręceptis fidei, & hoc ſemper ordine procedit examinando ſingulas virtutes in particulari.

5. D. Præparans ſe ad confeſſiones debet nè inquirere de Habitu, an de Actu Fidei?

M. Principalitèr inquirere debet de actu, quem tene-

tenetur exercere Chriſtianus, & ad cujus exercitium debet efformare conſcientiam Pœnitentis?

6. D. Quid eſt actus fidei?

M. Actus fidei alius eſt internus, & alius externus. Internum ex S. Auguſtino, S. Thomas q. 2. a. 1. definit, quòd ſit *cum aſſenſione cogitare*. Quia præparans ſe ad confeſſiones, minùs aſſuetus terminis ſcholaſticis, non ita facilè percipiet illam definitionem, ad ejus faciliorem inſtructionem dico, quòd actus internus fidei Theologicę eſt, quo firmitèr homo intellectu credit aliquid eſſe verum, ſeù tale, quale affirmatur, quia Deus ſummè verax revelavit Eccleſiæ Catholicæ, & Eccleſia Catholica illud nobis proponit ut verum, & revelatum à Deo. Externus autem eſt, quo verbis, vel ſignis exterioribus profitemur nos habere actum illum internum: Primò autem dicemus de interno, poſteà de externo.

7. D. Actus fidei non erit meritorius: meritum enim conſiſtit in actibus voluntatis, qui ſequuntur ad actum intellectus?

M. Valdè meritorius eſt actus fidei, utpotè virtutis Theologicę, quem maximè debet frequentare Chriſtianus, & ad illum Confeſſor invitare pœnitentem; imò facit optimè, qui pro pœnitentià in confeſſione imponit recitare ſymbolum Apoſtolorum, vel Nicænum, quod canitur in Miſsà, vel S. Athanaſii, quod dicitur ad Primam in Dominicà; vel etiam Profeſſionem fidei ſtatutam à Pio IV., & poſitam in *Inſtructione pro ordinandis*

c. 23. n. 8. Aliqui actus intellectus præcedunt omnem actum voluntatis; & in illis nullum eſt meritum. Hujuſmodi ſunt tentationes in intellectu contrà fidem, caſtitatem &c., ſi quę pręcedunt omnem actum voluntatis.

8. D. Quomodo vocatur ille actus voluntatis, qui præcedit actum Fidei?

M. Tridentinum ſeſs. 6. c. 6. vocat actum, quo *liberè moventur in* Deum: Scholaſtici Moderni vocant piam affectionem, quà voluntas fertur in Deum, ut fontem omnis veritatis revelatę Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc nobis propoſitę, vi cujus afficimur ad credendum quidquid ille dixit eidem, ſicuti filius ex affectu ad patrem, ut veracem, movetur ad credendum quidquid nomine patris refert pædagogus à patre deſtinatus, ut ſua filio dicta referat.

9. D. Hæc pia affectio non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei ſit firmior, quam mereatur pondus rationum?

M. Hæc eſt 19. propoſitio damnata ab Innocentio XI. Vide illam p. 1. cap. 26. Adde S. Thomam q. 1. a. 4. *Intellectus* aliquando *aſſentit alicui, non quia ſufficientèr moveatur ab objecto proprio, ſed per quandam electionem, voluntariè declinans in unam partem magìs, quam in aliam.*

10. D. Datur nè præceptum habendi hanc piã affectionem ergà Deum loquentem Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc nobis?

M. Qui præcipit finem, ſimùl præcipit media.

Quia

Quia igitur jure divino tenemur explicitè credere tria fidei principaliora myſteria, etiam jure divino tenebimur ad piam hanc affectionem, ut revelavit tria myſteria: & quia præcepto Eccleſiæ tenemur ad totum ſymbolum, tenemur etiam ad piam hāc affectionem ex præcepto Eccleſiæ. Idem dic de aliis explicitè credendis juxtà cujuſque ſtatum, & de credendis implicitè. Porrò quia hæc affectio præcipitur ratione finis, obligabit tantùm per accidens. Applicà igitur dicta p. 1. c. 38. n. 16. de præcepto obligante ſolùm per accidens.

11. D. Tot myſteria contenta in Sacrà Scripturà, & traditione à Chriſto, vel inſtinctu Spiritus Sancti accepta, ſub quà ratione ſunt credenda?

M. Omnia ſunt credenda ſub eà ratione, *quia Deus revelavit Eccleſiæ Catholicæ, & hæc nobis proponit.* Ad quam ut aſſueſcant Chriſtiani magìs idiotæ, Parochi, Scholarum Magiſtri, Concionatores, curabunt tradere actus fidei cum illà cauſali, & Confeſſores imponent pœnitentibus, ut eliciant aliquotiès actus fidei cum illà cauſali; uti traditum eſt in *Inſtructione pro ordinandis* c.8.n.19.

12. D. Ad juſtificationem ſufficit fides latè dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilive motivo?

M. Eſt 23. propoſitio damnata ab Innocentio XI. Vide p. 1. c. 26. Ex S. Thomâ quæſt. 1. art. 1. poſſunt credi, & creduntur plura creata, ſed *quia Deus revelavit Eccleſiæ* &c. *Non enim fides, de quà loquimur, aſſentit alicui, niſi quod eſt à Deo revelatum.*

13. D. Poteſt nè ſtare aſſenſus fidei cum notitià probabili revelationis, an requiritur evidentia moralis, quòd Deus fuerit locutus Eccleſiæ Catholiæ, & per illam nobis?

M. Theſis docens, quòd poſſit ſtare cùm notitià ſolùm probabili &c. eſt 21. damnata ab Innocentio XI. Eſtò fidei myſteria in particulari non appareant evidentèr, tamen *in generalii, ſcilicet, ſub ratione credibilis*, ait S. Thomas q. 1. a. 4. ad 2. *ſunt viſa ab eo, qui credit: non enim crederet, niſi videret eſſe credenda, vel propter evidentiam ſignorum, vel proptèr aliquid hujuſmodi*. Et q. 171. a. 5. *Signum propheticæ certitudinis accipere poſſumus ex hoc, quòd Abraham admonitus in prophetica viſione ſe præparavit ad filium unigenitum immolandum, quod nullatenùs fèciſſet, niſi de divinà revelatione fuiſſet certiſſimus*. Quinque ſigna, quæ ſimùl juncta faciunt hanc evidentiam, affert 1. contrà Gent. c. 6. primò miracula: ſecundò efficaciam Prædicatorum: viliſſimi enim, indoctique Apoſtoli ſubegerunt orbem: tertiò ſublimitatem doctrinæ omninò contrariam ſenſibus, & tamen adeò univerſalitèr acceptatam: quartò poteſtatem impugnantium, quà non obſtante, magìs crevit fides, quò magis irrigata ſanguine martyrum: quintò prophetias de hàc lege Evangelicà omninò completas. Hæc, addit S. Thomas, *in ſuo effectu* converſione mundi *apparent evidentèr*, ſicut evidentèr apparet ignis ex fumo: nèc tamen eſt neceſſe, quòd omnia hæc ſigna omnibus innoteſcant. S. Thomas dixit *propter*

ter evidentiam ſignorum, vel aliquid bujuſmodi. Ex hoc ſecundo capite apparet evidentèr notitia revelationis puero, qui perveniens ad uſum rationis elicit actum fidei ex inſtructione parentum, Magiſtri, vel Parochi, eſtò ad prædicta ſigna non reflectat, ſed ſolùm directè movetur ad talem actum fidei, ex evidentià, quam habet, quòd in materià ſalutis æternæ ſequenda eſt eorum inſtructio.

14. D. Credimus nè fide Theologicà revelationes particulares factas alicui Sancto, dùm Romanus Pontifex proponit illas, ut factas à Deo, quales ſunt revelationes S. Birgittę, de quà in Collectà dicitur: *Deus, qui B. Birgittæ per Filium tuum ſecreta cæleſtia revelaſti* &c.

M. Non tenemur: *Innititur fides noſtra* ex Sancto Thomâ 1. p. q. 1. a. 8. ad 2. *revelationi Apoſtolis, & Prophetis factæ, qui canonicos libros ſcripſerunt: non autem revelationi, ſi qua fuit aliis Doctoribus facta*. De fide credenda debent contineri litteralitèr in aliquo textu Scripturæ, vel in traditione habità ore Chriſti, aut inſtinctu Spiritus Sancti. Propterà eſt de fide, quòd in hoſtià conſecratà ſit Chriſtus; & non eſt de fide, quòd hæc hoſtià particularis ſit conſecrata: nèc enim hoc ſecundum continetur eo modo in Scripturà, vel traditione.

15. D. Poteſt nè fide Theologicà credi unus articulus ſine alio, ut Calviniſtæ credunt Trinitatem, ſine præſentià Chriſti in Euchariſtià?

M. Non

M. Non poteſt credi: etenim ſi credit, ut à Deo revelatum Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc nobis propoſitum, quia utrumque ſtat ſub hàc ratione formali, utrumque eſt credendum: credit igitur ſub alià ratione, quia proponitur à tali Eccleſià particulari. S. Thomas q 5. a. 3. Hæreticus igitur eſtò milliès ore proteſtetur ſe credere ex tali ratione formali, eſt proteſtatio contrà factum.

16. D. Tenemurnè credere omnia literalitèr cõtenta in Scripturà; vel traditione habità ore Chriſti, inſtinctu Spiritus Sancti, per Eccleſiam propoſita?

M. Omnia tenemur credere, quia omnia ſtant ſub ratione formali poſità n. 11. Non tamen omnia tenemur credere explicitè, ſed aliqua ſufficit credere implicitè. Juxtà *Inſtructionem pro ordinandis* c. 8. n. 5. credimus implicitè, quando credimus in generali, quando credimus quidquid ab Eccleſià proponitur: credimus explicitè, quandò credimus hoc, vel illud myſterium in particulari.

17. D. Unde habemus hoc præceptum eliciendi actum fidei?

M. Ex illis Apoſtoli verbis, Hębr. 10. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*. S. Thomas q. 2. art. 3: & q. 16. Vide p. 1. c. 25. primam propoſitionem ab Alexandro VII. damnatam, & cap. 26. decimam ſextam ab Innocentio XI. damnatam.

18. D. Circà myſteria explicitè credenda, calleo dicta in *Inſtructione pro ordinandis* c. 8. pręſertim à n. 7. ad 17. & nè memorià excidant, frequentèr

lego

lego l[illegible]um. Inſupèr lego, quæ circà hoc ex Sancto Carolo tradita ſunt p. 1. c. 11. n. 19. ſed quia me præparo ad munus Doctoris in Confeſſionali; & iſte debet *paratus eſſe omni poſcenti ſe rationem reddere* de fide 1. Pet. 3. vellem ſcire, unde habeatur præceptum divinum credendi tria principaliora myſteria, de quibus in *Inſtructione pro ordinandis* c. 8. n. 9.?

M. Præceptum divinum credendi unitatem Dei, & remunerationem æternam habemus. Hæbr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quòd inquirentibus ſe Remunerator ſit*. Hæc duo myſteria erant credenda in omni lege, etiam Moyſis, & naturæ. S. Thomas q. 2. art. 5. Præceptum divinum credendi Trinitatem habetur Matth. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris* &c. Præceptum divinum credendi Incarnationem: Jo: 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. additâ expoſitione Auguſtini ep. 157. *Illa fides ſana eſt, quà credimus nullum hominem (ſive majoris, ſive parvæ ætatis) liberari à contagio mortis, & obligatione peccati, niſi per unum mediatorem Dei, & hominum, Jeſum Chriſtum*. S. Thomas q. 1. a. 8. q. 2. a. 7. Præceptum divinum de paſſione, & morte Chriſti. 1. Cor. 1. *Prædicamus Chriſtum, & hunc crucifixum*. Præceptum divinum de reſurrectione. 1. Cor. 15. *Si Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt fides*. S. Thomas q. 1. a. 8.

19. D. Ex *Inſtructione pro ordinandis* cap. 8. n. 9.

Chriſtiani tenentur ad illa tria tantùm myſteria ex præcepto divino, & ex n. 18. tenentur per ſe ad actum fidei de illis: primò in uſu rationis: ſecundò in articulo mortis: tertiò quinquiès vel ſexiès in anno, jàm quæro, an extet præceptum Eccleſiæ credendi aliqua myſteria, quæ, & quando?

M. Ex præcepto Eccleſiæ tenemur credere tria illa myſteria: ſed omittendo utrumque præceptum, committimus unicum peccatum: quia diſtinctio peccatorum non ſumitur ex diverſitate præcepti, ſed, ut dictum eſt p. 1. c. 35. n. 7. Inſupèr ex præcepto Eccleſiæ Chriſtiani univerſalitèr tenentur per ſe ad myſteria ſymboli Apoſtolici, pro iiſdem temporibus, quibus tenentur ad tria myſteria.

20. D. Tenemur igitùr iiſdem temporibus ad recitandum ſymbolum quinquiès, vel ſexiès in anno; ſed ſicut indeterminatum communicandi præceptum divinum, Eccleſia determinavit ad Paſcha, ſic determinavit nè tempus præciſum ad tales actus?

M. Ex univerſali conſuetudine cognoſcimus extare præceptum credendi myſteria ſymboli, dicente S. Thomà q. 2. art. 7. *Tàm majores, quàm minores tenentur habere fidem explicitam de myſteriis Chriſti, præcipuè quantum ad ea, quæ communitèr in Eccleſiâ ſolemnizantur, & publicè proponuntur.* Transfiguratio Chriſti non ſolemnizatur communitèr, ſed ſolùm ab Eccleſiaſticis: quare ab his credenda eſt, & à toto populo illius Eccleſiæ particularis,

ticularis, in quà communitèr ſolemnizaretur: non tamen eſt determinatum tempus credendi ſolemnizata communitèr.

21. D. Confeſſor à pœnitente debet haurire numerum peccatorum; quomodò igitur à pœnitente, qui per triennium omiſit actus fidei, poterit ſcire utrùm commiſerit, quindecim, vèl octodecim peccata?

M. Confeſſor in tali caſu faciet explicare tempus, & inde circumcircà eliciet numerum peccatorum: *ſufficit diſcipulo, ſi ſit, ſicut magiſter ejus* Matth. 10. Cum ergo Eccleſiæ Magiſtræ ſufficiat ſcire circumcircà numerum, ſufficiet idem Confeſſori diſcipulo Eccleſiæ.

22. Præter hæc myſteria omnibus credenda, tenenturnè alia credere Chriſtiani particulares?

M. Ex S. Thomà q. 2. a. 6. *Plura tenentur explicitè credere majores, qui habent officium inſtruendi, quàm alii*; quare ſuprà univerſalitatem Chriſtianorum, quò majus eſt officium inſtruendi, plura tenetur credere Epiſcopus ſuprà Sacerdotem, Sacerdos ſuprà Clericum, Clericus ſuprà Laicum. Vide dicta p. 1. c. 35. n. 7. Ex his, qui ignoraret, quæ tenetur alios docere, committeret triplex peccatum in Confeſſione ſpecialitèr aperiendum: primò, quia omiſit inſtruere populum ſuo tempore, uti tenebatur ex juſtitià: ſecundò, quia contrà præceptum affirmativum omiſit illa explicitè credere ſuo tempore: tertiò, quia contrà præceptum negativum ignoravit. Si non explicet

omnia

omnia tria, Confeſſor tenetur inquirere.

23. D. Univerſalitas Chriſtianorum per ſe tenetur ad actus fidei, ut dictum eſt n. 19. tenebiturnè aliàs per accidens?

M. Vide dicta p. 1. c. 35. n. 6. nàm ſacramenta recipiens tenetur ad explicitè credendum principaliora illius ſacramenti, v. g. in Paſchate, quid ſit ſacramentum Euchariſtiæ: quolibet etiam die Dominico, dùm audit miſſam, tenetur ad idem, & prætereà, ut, quòad ſubſtantiam, explicitè (licèt non reflexè) credat poteſtatem Sacerdotis ad tranſubſtantiandum panem, & vinum in corpus, & ſanguinem Chriſti, quam, niſi adorans hoſtiam conſecratam, credendo ſupponeret, eſſet idololatra. Porrò conſideranti facilè occurret, quòd ſimùl creduntur tria myſteria neceſſaria neceſſitate medii: nàm in Euchariſtià creditur filius Dei, qualis eſt vivus in cœlo, qui ſeipſum ſacrificavit ob dandam nobis vitam æternam. Quæ omnia Parochus, & Confeſſor explicabunt clarè, ac diſtinctè, ut Chriſtiani curent reflexè tot actus elicere omni fervore, quò devotiùs audiant ſacrum, & recipiant ſacramenta, innuendo ſemper, ut exprimant rationem formalem, *quia Deus revelavit Eccleſiæ* &c.

24. D. Tenetur nè aliàs homo per accidens ad actus fidei?

M. Tenentur primò Catechumeni: Rituale in Rubricà de baptiſmo adultorum ait: *Si adultus ſit baptizandus, debet priùs ſecundum Apoſtolicam regu-*

regulam, *in Chriſtianâ fide*, *ac ſanctis moribus diligentèr inſtrui*, *& per aliquot dies in operibus pietatis exerceri*. Per inſtructionem acquirit ſcientiam de his myſteriis, ad quam obligatur præcepto negativo. Vide dicta p. 14. c. 35. n. 4. Primum opus pietatis exercendum eſt actus fidei, ad quem tenetur præcepto affirmativo; & exercitium dicit frequentiam; & verè ſunt actus fidei, licet imperfecti, quia non procedentes ab habitu. Vide p. 1. c. 33. n. 2.

25. Secundò addit Rituale. *Admonendus eſt Catechumenus*, *ut peccatorum ſuorum pœniteat*; utique dolore ſupernaturalis, qui ex p. 1. c. 13. n. 3. dirigatur lumine fidei, & pœnitentià ex Tridentino ſeſſ. 14. c. 1. neceſſarià iis *qui ſacramento baptiſmi ablui petiviſſent*, & ex S. Thomà 3. p. q. 90. a. 4. eſt pars ſubjectiva virtutis Pœnitentiæ.

26. Tertiò ante fores Eccleſiæ petit fidem à Sacerdote; quo ſuggerente: *Fides*, *quid tibi præſtat?* reſpondet: *Vitam æternam*: quare credit Deum Remuneratorem. Proponit Sacerdos myſteria Symboli credenda; & Catechumenus ait: *Credo;* quare circà ſingula elicit ſingulos actus fidei, vel unum æquivalentem omnibus. Poſteà ſignatur cruce in fronte, cui ſigno voluntariè ſe ſubjiciens, profitetur jàm tèr principaliora myſteria. Vide dicta in *Inſtructione pro ordinandis* c. 8. n. 53.

27. Quartò recitat tèr Orationem Dominicam, quæ tota conſtans actibus Spei præſupponit in recitante totidem actus Fidei.

29. Sex-

28. Quintò tenetur recitare ex ſe ſymbolum Apoſtolicum; & iterùm, ut tertiò, interrogatus de ejuſdem articulis reſpondet *Credo*. Quin imò conſideranti omnes rationes, & ritus, quibus ſupèr baptizando utitur Sacerdos, conſtat præponi debere actum fidei ad omnes, & ſingulos.

29. Sextò: ſi Rubricæ Ritualis diligentèr perpendantur, uti præparans ſe ad confeſſiones perpendere debebit, in adminiſtratione, & receptione cujuslibet ſacramenti, conſtabit ad illa, etiam ad abſolutionem cenſurarum, præexigi aliquem actum fidei, circà inſtitutionem, Miniſtrum, materiam &c. circà poteſtatem Eccleſiæ &c.

30. Septimò: Eccleſiaſticus ratione officii divini, tenetur ſaltèm tèr in die ad ſymbolum Apoſtolorum, in Matutino; Primà, & Completorio; & pluriès in pluribus officiis, præſertìm diebus Dominicis, ad ſymbolum S. Athanaſii. Et totum officium, ut oratio, pręſupponit actus fidei.

31. Octavò: Sacerdos celebrans pœnè innumeros elicit actus fidei, recitans orationes, ſymbolum Nicænum, commemorans Trinitatem, myſteria Redemptionis; conſecrans &c. reverentiam exhibens nomini Jeſu, vel imagini Crucis, & ubicunque aliquid facit, ad quod faciendum dirigitur lumine Fidei: Propterea videns Eccleſia, totiès, ut ita dicam, in die obligatum Chriſtianum ad tot actus fidei, noluit determinare tempus præciſum, quo teneremur ad illos, quia neceſſitas aliarum operationum nos urget ad plurièS, quàm poſitivo

præcepto

præcepto exigi poſſit frequentandos hujuſmodi actus. Hìnc videas, quàm juſtè Innocentius XI. damnaverit 17. propoſitionem: *Satis eſt actum fidei ſemèl in vitâ elicere.* Hæc, ut jacet, deobligans Chriſtianum ab omni actu fidei, ſive per ſe, ſive per accidens, deobligat ab omni oratione, perceptione ſacramentorum, ab omni actu ſupernaturali ſpei, charitatis &c.; quo nequius quidquam ſomniare potuit, vel impiiſſima ſecta.

32. Hæc circà fidei actum curabit per rationis inquiſitionem, ſeù diligenti ſtudio addiſcere præparans ſe ad confeſſiones, quæ juncta ſcientiæ ſibi comparatæ per quandam connaturalitatem ex frequentatione actuum fidei, plurimùm inſervient, ut Confeſſor efformet conſcientiam rectam, ſive ſuam, ſive pœnitentis, in ordine ad actus internos fidei, quos debet elicere (quantùm ſpectat ad Confeſſorem ordinarium) quotieſcunque in ſyllogiſmo operativo circà fidem, tenetur ponere particularem hanc præmiſſam, vel ſimilem, *Hìc, & nùnc actus internus fidei me obligat.*

CAPUT II.

De actu externo Fidei.

1. NOn ſolùm obligamur actu interno credere myſteria à Deo revelata Eccleſię Catholicæ, & per illam tradita nobis;

verùm inſupèr obligamur eadẽ myſteria exteriùs profi teri verbis, vel ſignis. De hàc externà profeſſione habemus præceptũ affirmativũ non obligans ad ſemper, quo tenemur aliquandò facere hos actus externos, & negativum obligans ad ſemper, quo tenemur nunquam ponere actus oppoſitos huic profeſſioni externæ fidei; quidquid de præcepto affimativo aliquis dixerit damnatus ab Innocentio XI. prop. 18. Vide illam part. 1. cap. 26. Dandæ igitùr ſunt notitiæ, ut Confeſſor, quòad ea, quæ ordinariè contingunt, poſſit per rationis inquiſitionem efformare rectam conſcientiam pœnitentis, quòad actus externos fidei.

2. D. Quando nos obligat per ſe præceptum affirmativum (ſive ſit naturale, ſive divinum, circà quod non litiget Confeſſor) ad actum externum profeſſionis fidei?

M. Ex S. Th. q. 3. a. 2. *Confiteri fidem eſt de neceſſitate ſalutis, quando per dimiſſionẽ bujus confeſſionis, ſubtraberetur bonor debitus Deo, & etiã utilitas proximis impẽdenda, putà, ſi aliquis interrogatus de fide taceret; & ex boc crederetur, vel quòd non baberet fidem, vel quòd fides non eſſet vera, vel alii, propter ejus taciturnitatem, averterentur à fide*. Clara ſunt verba S. Doctoris, ex quibus apparet nullum eſſe tempus huic præcepto determinatum ad actum externum fidei, ſed ad illum obligari nos tantùm in prædictis circumſtantiis: quare in illis, ſi Chriſtianus mentiens dicat ſe non eſſe talem coràm multitudine, peccat primò peccato mendacii, graviſſimo, utpotè in

in materià fidei; & eſt peccatum commiſſionis: peccat ſecundò peccato omiſſionis non confitens fidem,quando tenetur ad id ſub gravi:tertiò peccat peccato ſcandali: quod multiplicatur juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 9. ſi non mentiatur, ſed taceat, erit duplex peccatum in ſpecie: alterum contrà confeſſionem fidei: alterum commiſſionis, & ſcandali: At ſi nemo adſit, erit unicum peccatum. Ratio S. Thomæ videtur velle plùs, quàm 18. propoſitio Innocentii XI. Hæc enim reſtringitur ad interrogatum à poteſtate publicà; Ratio autem videtur univerſalis ad omnem caſum, in quo ſequerentur mala prædicta. Igitur incideret in pœnas Bullæ ſolùm, qui doceret interrogatum à poteſtate publicà, &c. quia contrarium eſt definitum judicio authoritativo Sedis Apoſtolicæ: non incideret, qui doceret id de interrogato non à poteſtate publicà: etenim docetur judicio tantùm doctrinali S. Thomæ.

3. D. Dixiſti n. 1. fidem eſſe profitendam non modò verbis, verùm, & ſignis externis, quæro, quomodo poſſit id contingere?

M. Multipliciter poteſt contingere,per ritus, veſtes, abſtinentiam à cibis prohibitis &c. quare, ſi caſus accidat, multùm ſit cautus Confeſſor: Chriſtianus tranſit per hæreticos, minanturque mortem, niſi comedat carnes die Veneris. Interrogandus eſt pœnitens, nùm invitent ad carnes, quò dignoſcant, an ſit Catholicus; Tenetur abſtinere in hoc caſu, etiam cum evidenti periculo

 mortis,

mortis, & comedens peccat graviter contrà præceptum profitendi fidem tali ſigno: Si verò non fiat in ſignum dignoſcendi eum Catholicum, ſed ſolùm ex malitiâ hæreticorum, non peccabit, quia cum tanto incommodo Eccleſia non obligat ad abſtinentiam; ſi deſit incommodum, peccabit ſolùm contrà præceptum Eccleſiæ: ſi deſit incommodum, ſitque ſignum &c. peccabit duplici peccato. Idem dic in ſimili caſu de ritu, veſte &c.; quæ omnia Confeſſor interrogabit pœnitentem, ſi deficiat; & in examine Romano ſunt apertè diſtinguenda, quia ibi maximè ſumitur experimentum de approbandis, circà praxim.

4. D. Datur nè præceptum Eccleſiaſticum per ſe obligans ad profeſſionem externam fidei?

M. Pro totà Chriſtianorum univerſitate nullum datur. Ex particularibus obligantur primò qui dicti ſunt cap. 1. à n. 23. ſecundò tenentur ſuſpecti in fide, quorum alii ſunt ſuſpecti de levi, & alii de vehementi. Confeſſor ordinarius non tenetur ſcire hanc diſtinctionem, ſed, ubi contingat pœnitentem commiſiſſe delictum, quo reddatur in fide ſuſpectus, vel ex naturâ delicti, vel ex præcepto Eccleſiæ, hortetur, quantùm poteſt, tanquam bonum conſilium, ut ſpontè compareat coràm Sancto Tribunali; & interìm ipſe pro abſolutione ſacramentali eliciat externam profeſſionem fidei, quomodocunque ſit ſuſpectus: tertiò ex Tridentino ſeſs. 24. c. 12. de ref. tenentur Beneficiati cum curà animarum, *ad minùs intrà duos*

menſes

menſes à die adeptæ poſſeſſionis: quartò ex eodem capite proviſi de Canonicatu, aut dignitate in Cathedrali: quintò ex conſtitutione Pii IV. incip. *Injunctum nobis* Regulares, etiam Militares, proviſi de Monaſterio, Conventu &c. ſextò ex aliâ *In Sacroſanctâ* qui debent legere ſcientiam, vel artem liberalem, aut præſidere in Collegiis, ubi leguntur, juxtà tenorem Conſtitutionis omninò legendæ. In quibus caſibus formula profeſſionis eſt, quam dedimus in *Inſtructione pro ordinandis* cap. 23. n. 8. Cæterum non eſt meum definire, quale ſit peccatum omittere hanc profeſſionem externam fidei, & an conſuetudo illam omittendi introducta in quibuſdam cõmunitatibus excuſet à peccato, vel an lex illam emittendi ſit tantùm pœnalis. Hæc ſcire non eſt omninò neceſſarium Confeſſori ordinario, cui ſcribo: qui tamen pænitiùs introſpicere vellet hujuſmodi materiam, apprimè debet callere dicta p. 1. c. 38. de legibus, & conſulere Canoniſtas magis claſſicos, qui de hac ex profeſſo ſcripſerunt, habentes præ oculis ordinationes Romanorum Pontificum, declarationes Sacræ Congregationis Concilii, & Conſtitutiones Epiſcopales. Idem dic, ubi ad Confeſſorem ordinarium accedit pœnitens, inquiſiturus, nùm talem, vel talem pœnam, incurrerit in conſcientiâ comminatam omittentibus profeſſionem. Quia enim ſuper hoc non tenetur ſtatìm reſpondere Confeſſor, petat tempus, ut conſulat prædictos. Adverto ſolùm ex Conſtitutionibus citatis obli-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

gari magìs Superiores (nàm emittenda eſt in manus eorum) etenim ſubditus non poteſt alitèr ad illam teneri, quare Superiores conſiderent ſuum ſtatum, ubi negligunt exequi tàm ſalutare præceptum.

5. D. Chriſtianus peraccidens tenetur nè unquam ex præceptis Eccleſię ad hanc profeſſionem externam?

M. Ut dictum eſt n. 1. hæc externa profeſſio fieri poteſt verbis, & ſignis: quæ dicta ſunt c. præcedenti à n. 24. oſtendunt recitatione ſymboli &c. pluriès per accidens teneri Chriſtianos ad hanc externam profeſſionem; ex quibus præparans ſe ad confeſſiones facili negotio deducet alios caſus innumeros, in quibus per accidens tenetur; ſed, & deducet non pauciores caſus, in quibus tenetur per accidens factis exprimere hanc fidem, ut quotiès tenetur in Miſsà, vel Officio Sacerdos munire ſe ſigno Crucis; quando tenetur genuflectere coràm Sanctiſſimo &c., quæ ſunt facta de ſe proteſtativa fidei, licèt non ſempèr præcipiantur in proteſtationem fidei: etenim ſi hoc modo præciperentur, vel communitèr acciperentur, illa omittere ſemper eſſet peccatum mortale, nec daretur parvitas materiæ.

CA-

CAPUT III.

De Donis Intellectus, & Scientiæ, correſpondentibus virtuti Fidei.

1. QUi benè perpenderit dicta in præcedentibus de actu interno, & externo fidei, videbit ea multùm prodeſſe, ut per rationis inquiſitionem præparans ſe ad confeſſionem, poſſit elicere ambas præmiſſas ſyllogiſmi operativi, & univerſalem, & particularem: v. g. debet pœnitens ita ſyllogizare: *Quandocunque inſtat obligatio eliciendi actum fidei, eſt eliciendus; At hic, & nùnc inſtat obligatio, ergo hìc, & nùnc eſt eliciendus*. Et dicta duplici capite præcedenti illuminant pro utràque, ſed principalitèr pro ſecundà particulari. Quia verò ex dictis p. 1. c. 38. n. 5. ſpeculativa ſimùl, & practica ſunt dona Sancti Spiritus, æquè principalitèr conferent ad utramque præmiſſam.

2. D. Explicà mihi, in quo conſiſtat donum Intellectus?

M. Antèquam eliciam hunc actum fidei, *Credo Trinitatem, quia Deus revelavit Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc mihi proponitur*, debeo percipere terminos hujus actus, nempè, quid ſignificetur nomine Trinitatis, quid nomine Eccleſiæ Catholicæ, uti antequam judicem *Hæc domus eſt aliquod totum reſpectu manſionum*, debeo intelligere, quid

ſit totum, quid ſit pars; & id intelligo per Intellectum, qui eſt habitus primorum principiorum naturalium; Antèquam credam Petro dicenti ſe vidiſſe Conſtantinopolim, debeo percipere, quid ſit Conſtantinopolis, quid ſit videre; an accipiatur, ut videre dicitur etiam de intellectu, vel de oculo ſolùm corporeo. Igitur illos terminos *Trinitas*, *Eccleſia Catholica* &c. percipio per donum Intellectus, quà eſt ſpeculativus; & per donum Intellectus, quà eſt practicus, correſpondens Synderesi, percipio, ac cognoſco dari legem, ſeù præceptum eliciendi prædictum actum. Præparans ſe ad confeſſiones non intelliget primo ictu vim hanc Donorum, quia de illis neque Scholaſtici, neque Morales tractant; nihilominùs relegat ſæpiùs, quæ dicta ſunt: nàm explicata ſunt omni claritate, ac brevitate poſſibili, & quæ non percipit hìc, legat profundiùs in S. Thomà q. 8.

3. D. Dixiſti Donum Intellectus præcedere actum fidei: hoc autem videtur expreſsè contrà S. Thomam, qui ponit dona ſolùm in habentibus gratiam: tu autem ponis donum Intellectus, etiam in peccatore fideli; imò, & in eo infideli, qui nondùm habet actum fidei, ſed diſponitur ad ipſum?

M. Habitus donorũ certè ſunt ſolũ in habente gratiã; ſed actus imperfecti, velut in lineà donorũ, reperiuntur etiam in peccatore fideli, & in diſponente ſe ad fidem: Hic enim debet percipere terminos, quos ponit in ſuo actu fidei: Vide dicta

p. I.

p. 1. c. 33. n. 3. S. Thomas q. 8. a. 5. ad 1. expreſsè agnoſcit hunc actum imperfectum in lineà doni, ut diſpoſitionem ad actum fidei.

4. D. Extat nè præceptum affirmativum habendi aliquandò hos actus doni Intellectus?

M. Extat; pro quo videatùr S. Thomas q. 16. a. 2. ſollicitus oſtendere, quòd fuerit hoc præceptum in lege veteri, concludenſque: *Hæc abundantiùs in novo teſtamento, tàm in doctrinà Evangecà, quàm Apoſtolicà, mandata leguntur*. Quatuor ſunt actus doni Intellectus: primò accipere terminos credendos, ut, cùm opus fuerit, circà illos eliciamus actum fidei: ſecundò ita accipere, ut de illis inſtruamus alios (Circà hunc Tridentinum ſeſs. 23. c. 14. de ref. vult comprobari per Epiſcopi examen idoneos quoſcunque ordinandos in Sacerdotium) tertiò ut ea meditemur per ſtudium: quartò, ut ea conſervemus memoritèr: Primus actus præcipitur Matth. 17. illis verbis: *ipſum audite*: ſecundus illis Marc. 16. *Prædicate Evangelium omni creaturę*: tertius illis Luc. 21. *Attendite, ne fortè graventur corda veſtra* &c. quartus illis Jo. 15. *Mementote ſermonis mei*.

5. D. Hoc præceptum habendi actus doni Intellectus, obligat nè per ſe, an per accidens?

M. Obligat per accidens, ratione actus fidei, quem per ſe tenemur elicere, nèc poſſumus, niſi percipiamus terminos, ſeù objectum, circà quod eliciendus eſt actus fidei.

6. D. Quid eſt donum Scientiæ?

M. Ad

M. Ad actum fidei Theologicæ eliciendum, non ſufficit percipere terminos, v.g. quid ſit Chriſtus,& quid ſit eſſe crucifixum:etenim ſi audio proferentē,quòd ſol in meridie non luceat,utique percipio terminos propoſitionis, nèc tamen aſſentior, imò illum derideo, quia ſcio eſſe incompoſſibiles prædictos terminos;ſi quis mihi afferat ſe fuiſſe Cōſtantinopoli, percipio ſtatìm terminos, at non ſtatìm credo,niſi conſtet mihi,quòd ille ſit veridicus, vel alia adducat argumenta,quę id reddant credibile. Sic igitur, ubi à Concionatore percepi,quid ſit Chriſtus, & quid ſit fuiſſe crucifixum, niſi conſtet mihi, quòd ſit verax Deus loquens per Concionatorē tanquā per inſtrumentū, vel niſi adducat motiva credibilitatis poſita c.1.n.13.non judicabo:& ſi quidē ſcio reducēs in veracitatē Dei,eſt donum Sapiētię de quà c.13. ſi proptèr ſigna credibilitatis, eſt donūSciētię:actusquorū donorū ſequitur actusfidei credens, *quia Deus revelavit* &c. Porrò quæ dicta ſunt de dono Intellectus, paritèr applicanda ſunt dono Scientiæ. Imò quartus actus Intellectui tributus,magis propriè convenit ſcientiæ.Objecta autem materialia,de quibus debet eſſe donum Scientiæ numerata ſunt c. 1. à n. 16.

7. D. Quæ Beatitudines, & qui Fructus correſpondent duobus hiſce donis?

M. Ex S. Thomâ q. 8. a. 7. dono Intellectus correſpondet ſexta Beatitudo: *Beati mundo corde, quoniàm ipſi Deum videbunt*. Dono autem Scientiæ, ut q. 9. a.4. correſpondet tertia: *Beati qui lugent,*

gent, quoniàm ipſi conſolabuntur. Ex fructibus fides correſpondet utrique dono: ſed ſciendum in fructibus venire non actum, ſed quandam certitudinem, unde Chriſtianus vi talium donorum eſt certus vera eſſe, quæ credit per actum fidei, & ad quæ credenda dirigitur dono Intellectus, & Scientiæ.

CAPUT IV.

De peccatis commiſſionis per ſe oppoſitis Virtuti Fidei.

1. UT efformetur hìc, & nùnc rectum dictamen, ſeù recta conſcientia de fide, præparans ſe ad confeſſiones debet per rationis inquiſitionem ſcire etiam actus oppoſitos fidei: nàm oppoſita juxtà ſe poſita magis eluceſcunt. Porrò alii actus opponuntur fidei privativè, alii contrariè: opponuntur privativè peccata omiſſionis, quando omittimus ponere actus fidei, quos hìc, & nùnc præcepto affirmativo tenemur elicere. Opponuntur contrariè peccata commiſſionis, quando operamur contrà præceptum negativum fidei obligans nos ſemper, & ad ſemper. Quæ in præcedentibus dicta ſunt, abundè ſufficiunt, ut effotmemus rectam conſcientiam, quòad fugienda peccata omiſſionis contrà fidem; quare nihil ampliùs de his reſtat dicendum. Ut recta efformetur circà peccata commiſſionis oppoſita

poſita contrariè fidei, diſtinguenda ſunt peccata per ſe oppoſita, ſeù ratione ſui, & peccata per accidens, ſeù, ratione periculi, quod immineret fidei, & de his agetur capite ſequenti.

2. Quot ſunt ſpecie peccata contrariè, & per ſe oppoſita fidei?

M. Primum ſpecie peccatum eſt Paganiſmus, quo nolumus credere myſteriis revelatis, neque in ſuà veritate manifeſtatà nobis per teſtamentum novum, neque in ſuà figura nobis propoſità in teſtamento veteri: Secundum eſt Hæbraiſmus, quo recipimus figuras teſtamenti veteris, ſed nolumus credere veritati revelatæ per Jeſum Chriſtum, & per Spiritum Sanctum Eccleſiæ: Tertium eſt Hęreſis, quà credimus aliquas ex prædictis veritatibus, ſed non omnes. Hæ tres peccatorum ſpecies opponuutur actui inrerno fidei. Quartum eſt blaſphemia hæreticalis oppoſita actui externo, tamen cum S. Thomà agemus de blaſphemià in generali. Quintum eſt Hebetudo ſenſuum, & ſextum Cœcitas mentis: hæc duo opponuntur do no Intellectus: ſeptimum eſt Ignorantia rerum fidei, oppoſita dono Scientiæ, de quà nibil dicendum reſtat, quià ſufficientèr de illà dictum eſt p. 1. cap. 35.

3. D. Scio peccata oppoſita actui interno vocari omnia nomine generico, Infidelitatem; & ſuper illis videbo S. Thomam q: 10. ſed quia hæreſis eſt peccatum, ſuper quo Examinatores Romani ferè ſemper experimentum ſumunt ab approbandis,

dis, ideò ſuper illà peto ſpecialiùs inſtrui?

M. Hæreſis eſt error in intellectu Chriſtiani cum pertinacià in voluntate, circà aliquem articulum fidei, & erit Hæbraiſmus, ſi ſit contrà omnem articulum teſtamenti novi; Paganiſmus, ſi contrà omnem omninò Sacram Scripturam. Eſt error; quare non ſufficit ignorantia: vide dicta p. 1. c. 35. n. 1. Eſt error cum pertinacià; Hæc autem extat, quando ſciens homo Chriſtianus Eccleſiam aliquid definiviſſe, vult tenere contrarium: Ambo ad hæreſim requiruntur: unum ſine alio non ſufficit. Ruſticus credens Chriſtum non eſſe totum ſub utràque ſpecie, ſed ignorans, quòd id Eccleſia definierit, eſt hæreticus materialitèr, & etiam ſine peccato. At ſi ſciat Eccleſiæ definitionem, & per unicum inſtans id credat, eſt hæreticus formalitèr.

4. D. Petrus non abſolutè diſcredit Chriſtum eſſe totum ſub utriàque ſpecie, ſed dubitat, ſciens tamen Eccleſiam definiviſſe contrarium, quod peccatum committit?

M. Si Petrus voluntariè dubitat, etiam per unicum inſtans, eſt hæreticus formalitèr: & communitèr dicitur: *Dubius in fide eſt infidelis*: nàm habet errorem cum pertinacià: Error enim eſt omnis conceptus, quem de re habemus contrà id, quod debemus habere.

5. D. Petrus credidit aliquid contrà fidem, ſed aſſerit ſe non fuiſſe pertinacem, quia ignorabat definitionem Eccleſiæ?

M. Di-

M. Dictum eſt p. 1. c. 35. n. 8. quomodo Confeſſor procedere debeat cum pœnitente, qui allegat ignorantiam invincibilem de myſteriis Fidei; eodem modo procedendum eſt cum allegante ignorantiam definitionis Eccleſię. Et pro hęreſi eſt Regula S. Th., tùm 1. p. q. 32. a. 4., tùm hìc q. 11. a. 2. ad 3. deſumpta ex principiis univerſalibus de ignorantià legis naturæ traditis p. 1. c. 35. n. 10. ſi enim diſcredo articulum obvium, & facilè cognoſcibilẽ, hoc ipſo, quòd illũ diſcredo, eſt cũ pertinacià; etenim non ignoro invincibilitèr Eccleſiam definiviſſe talem articulum, qui mihi propoſitus fuit per Miniſtros Eccleſiæ: ſi autem non ſit obvius, nèc expreſſe definitus, tùnc ante definitionem expreſſam non erit hęreticus formalitèr, qui contrarium ſenſerit. Hac methodo quotidiè procedit Eccleſia. Quoſdam articulos proponit ut Catholicos, non tamen declarat hæreticos, qui contrarium ſenſerunt ante ſuam definitionem. Ut ergo rectũ judiciũ Confeſſor efformet, ſemper in particulari conſideret ſingula, Inrerroget pęnitentem, ubi non explicat; præ omnibus autem in facti contingentià meminerit conſulere Miniſtros Sancti Tribunalis, apud quos viderit plura definita judicio authoritativo, quæ ipſe, nec ex ſe, nèc ex libris poterit determinare judicio doctrinali.

6. D. Eſt nè unicum ſpecie peccatum hæreſis an multiplex, ita ut pœnitens teneatur aperire in confeſſione, cui adhęſerit?

M. Eſt ſpecie multiplex: etenim peccata diverſifi-

ſificantur ſpecie per diverſitatem objecti, cui adhæreo, & ita ſanctum Tribunal in praxi exigit, ut explicentur variæ hæreſes. Huic praxi Eccleſiæ ſuæ Matris, ac Magiſtræ te conformabis; Diſtinguūtur autem ſpecie, quando ſunt contrà ſpecialem articulum. Ut autem cognoſcas, quando veniant ſub ſpeciali articulo, vide S. Thomam q. 1. a. 6. & 8.

7. D. Apoſtaſia eſt nè ſpecies infidelitatis diſtincta à reliquis?

M. De hàc in generali agit S. Thomas q. 12. diſtinguens tres Apoſtaſiæ ſpecies; prima eſt, cum initiatus Ordine ſacro, relinquit habitum ſuum animo non ampliùs vivendi vitam Eccleſiaſticam ſibi debitam: ſecunda, cum relinquit eodem animo habitum regularem: tertia, cum profeſſus fidem Catholicam, ab eà deſciſcit; & videndum eſt, an amplectatur Hæreſim, an Hæbraiſmum, an Paganiſmum: quòd quis primò profeſſus fuerit fidem Catholicam ex S. Thomâ q. 12. a. 1. ad 3. non diverſificat ſpeciem; eſt circumſtantia tantùm aggravans; quare aperienda in confeſſione, quia variat judicium Confeſſarii; & aperiendum, ſi pluriès apoſtatavit, & pluriès rediit in gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ.

8. D. Explicà mihi quartum peccatum, quod dicitur blaſphemia, & opponitur actui externo fidei, prohibeturque ſecundo Decalogi præcepto?

M. Blaſphemia oppoſita actui externo fidei eſt hæreticalis; nihilominùs S. Thomas q. 13. & 14. agit

agit de omni blaſphemià, cum quo dicendum, blaſphemiam eſſe convicium in Deum, vel Sanctos: & ſi ſolùm corde concipiatur, erit blaſphemia cordis; ſi ore proferatur, erit blaſphemia oris; ſi facto quis convicietur Deum, vel Sanctos, erit blaſphemia operis. Sive ſit in Deum, ſive in Sanctos eſt ejuſdem ſpeciei. S. Thomas q. 13. a. 1. ad 2. Diſtinguitur tamen ſimplex ab hæreticali; & ſimplex opponitur virtuti Religionis. Hæreticalis addit ſuprà ſimplicem, quòd affirmet aliquid contrà articulos fidei: quare dicens: *Deus eſt maledictus*, profert blaſphemiam hæreticalem; dicens verò *Deus ſit maledictus* profert blaſphemiam ſimplicem, quia non affirmat, ſed tantùm optat.

9. D. Videtur nulla intercedere differentia inter blaſphemiam hæreticalem, & hæreſim?

M. Intercedit maxima: quod ſic oſtendo: poſſum injuriari Petrum, vocando furem, ſed non credendo, quòd ſit fur; & poſſum vocare furem, credendo ſimùl, quòd ſit fur: hæc ſecunda eſt multò major injuria quàm prima, quando præſertìm eſt innocentiſſimus. Applicando hæc Deo, ſi dico *Deus eſt injuſtus*, non credendo, hæreticalitèr blaſphemo: ſi credo, quòd ſit injuſtus, ſum hæreticus: quare ad dignoſcendam ſpeciem peccati, cùm pœnitens ſe accuſat, de hujuſmodi blaſphemiis, interrogandus eſt ſtatìm, an crediderit etiam pro uno inſtanti: nàm tùnc eſt hæreticus: hæreſis enim, ut alia peccata, committi poteſt in uno inſtanti, dummodò adſit pertinacia, quòd, nempè,

ſciam

ſciam Eccleſiam definiviſſe contrarium.

10. D. Ut blaſphemia ſit peccatum mortale, requiritur ne animus conviciandi Deum?

M. Ex S. Thomâ q. 13. a. 1. ad 1. ſicut, ad peccandum mortalitèr peccato furti, non requiritur animus formalis diſplicendi Deo, aut proximo, ſed ſufficit advertere, quòd res accipienda ſit alteriùs; ita ad mortale peccatum blaſphemiæ ſufficit advertere, quòd ſignificatum verborum ſit Dei convicium, & qui haberet illum animum committeret duo peccata; alterum odii contrà charitatem in Deum, alterum blaſphemiæ contrà religionem, vel contrà fidem, ſi ſit hæreticalis.

11. D. Dixiſti n. 8. dari blaſphemiam cordis, oris, & operis; ego ſolùm concipio blaſphemiam oris?

M. Antequam ore proferas, v.g. *Deus ſit maledictus*, habes hunc conceptum in corde: ſi ergo non proferas exteriùs, erit blaſphemia cordis: Blaſphemia operis eſſet, quando quis ex dictis c. 2. n. 3. obligatus facto profiteri fidem Chriſtianam, v. g. non comedendo carnes in die Veneris, comederet, & id cederet in injuriam Dei.

12. D. Quæ ſunt opera de ſe injurioſa Deo, ut propterea dici poſſint blaſphemiæ?

M. Omne peccatum eſt injurioſum Deo, ſed tamen aliqua ſunt de ſe ſpecialiùs injurioſa; & ſunt ſex, vocanturque blaſphemiæ in Spiritum Sanctum: prima eſt *Deſperatio* oppoſita Virtuti

Digitized by Google

Spei: ſecunda *Præſumptio* eidem Spei oppoſita: Tertia *Impænitentia*, ſeù propoſitum formale non pœnitendi, oppoſita virtuti Pœnitentiæ. Quarta eſt *Obſtinatio*: differunt Impænitentia, & Obſtinatio, quòd illa firmat ſe in peccato, eſtò videat, & conſideret damna peccati, præſertìm infernum: iſta firmat ſe in peccato, conſiderans delectationem ex peccato. Obſtinatio non eſt ſpecies peccati, ſed circumſtantia notabilitèr aggravans quancunque ſpeciem peccati. S. Thomas q. 88. a. 6. in fin. (propter eà ex dictis p. 1. c. 34. n. 20. explicanda in confeſſione) Quinta eſt *Impugnatio Veritatis agnitæ*: non eſt determinata ſpecies peccati, ſed eſt diverſa, juxtà diverſas formalitèr veritates, quas impugnat: Sexta eſt *Invidentia fraternæ gratiæ*, quà quis, ait S. Thomas q. 14. a. 2. *invidet gratiæ Dei creſcenti in mundo*; Crediderim autem nomine invidentiæ hic venire quamlibet triſtitiam de gratià Dei, ſive ſit odium, ſive ſit Invidia; & juxtà diverſitates gratiarum, erit diverſum etiam ſpecie hoc peccatum, v. g. ſi triſter, quòd aliquis ſit juſtus per gratiam ſanctificantem, eſt peccatum ſpecie diverſum ab eo, quòd triſter, quia habet gratiam gratìs datam miraculorum. Hæc ſanè peccata ſunt rariſſima, ſed ſi contingant, Confeſſor debet inquirere ſpeciem omnem ſpecialiſſimam: quomodò autem de ſe ſint ſpecialiùs injurioſa Deo, explicat S. Thomas q. 14. Vide ipſum; qui a. 2. ad 4. ſchiſma reducit ad Invidentiam; & omnes hæ blaſphemiæ ſunt contrà dona Spiritus Sancti.

13. D. Ex-

13. D. Explicà mihi ultima duo peccata fidei oppoſita, cùm de ignorantià jam multa dixeris?

M. Hebetudo ſenſus, & Cæcitas mentis opponuntur fidei, quatenùs opponuntur dono Intellectus, cujus aliquis actus præexigitur ad eliciendos act us fidei. De duobus hiſce peccatis agit S. Thomas q. 15. dictum eſt c. 3. n. 2. donum Intellectus in eo conſiſtere, ut percipiantur termini propoſitionis, quæ creditur: Vide ibi dicta: In corporalibus dicitur cæcus, qui nihil omninò videt: hebes autem viſu, qui non diſtinguit objecta, quantum debet diſtinguere. Transferendo hæc ad ſpiritualia, dicitur cæcus mente, qui nullatenùs percipit terminos, quos debet percipere in judicio formando per donum Intellectus: Hebes autem ſenſu, qui non ita illos diſtinguit, ut debet diſtinguere: Donum Intellectus eſt ſimùl ſpeculativum, & practicum: Ut ſpeculativum debet percipere terminos hujus actus v.g. *Chriſtus eſt crucifixus*: Ut practicum, debet percipere terminos hujus v. g. *Ad promerendam vitam æternam requiritur mortificatio carnis*. Quòad primum igitur, ſi nullatenùs percipiat, ly *Chriſtus* importare duas naturas, divinam, & humanam &c. erit cæcus mente: ſi percipiat, non tamen diſtinguat, uti debet, erit hebes ſenſu. Confeſſarii experiuntur hujuſmodi morbis laborare plurimos, quorum alii ad Confeſſionale approximant, uti narrantes hiſtoricè ſua peccata, non perfectè percipientes, vel non

videntes, quid interſit inter confeſſionem, & ſimplicem narrationem: alii communicant non diſtinguentes inter panem de cœlo,& panem communem, quòad diſpoſitionem accipiendi. Videntur alii ad divina, velut ſomnolenti, ac lethargici. Confeſſor hos omnes reprehendat acritèr, non tamen damnet peccati diſtincti, & ſpecialis, niſi ſciat ipſos advertiſſe primò, quòd facilè inciderent in hujuſmodi hebetudinem, aut cæcitatem, & cum hàc advertentià neglexerint remedia, ne incurrerent. In iſtis caſibus, & hebetudo, & cæcitas eſſent peccata diſtincta in confeſſione ſpecialitèr explicanda, quòad ſpeciem, & numerum, vel ſaltèm quoad tempus, quo permanſerunt in iſtà hebetudine, aut cæcitate de iis, quæ debebant, & poterant percipere juxtà proprium ſtatum, & de credendis, & de operandis, ut cognito tempore, Confeſſor poſſit habere numerum *circumcircà* peccatorum: quia enim ex dictis c. 3. n. 4. dona nos obligant ratione actuum fidei, vel operationum ad Chriſtianos pertinentium, peccata hebetudinis, & cæcitatis multiplicabuntur numero, ſecundum quod, ratione illorum omittuntur illi actus præcepti.

14. D. Hebetudo ſenſus, & cæcitas mentis non videntur peccata inhumana, quando ſunt de articulis fidei, ut opponantur dono Intellectus?

M. Sunt peccata inhumana, ſicut de Ignorantià explicatum eſt p. 1. c. 35. n. 19.

C A-

CAPUT V.

De peccatis per accidens oppoſitis Virtuti Fidei.

1. VOco peccata per accidens oppoſita fidei actiones illas, quas Eccleſia prohibet ratione periculi circà fidem. Peccaret utique contrà fidem, qui exercens actionem aliquam, etiam de ſe indifferentem, cognoſceret ex eà ſe conſtitui in periculo proximo amittendi fidem, vel peccandi aliquo alio peccato ex enumeratis capite præcedenti; peccatque eàdem ſpeciè peccati, cujus periculo ſe exponit, eſtò non commiteret hoc peccatum, quia id eſt omninò per accidens; nihilominùs de iſtis actionibus in preſenti non loquor. Prohibitæ ſunt ex naturà rei, & ex intrinſeçis virtutis fidei. Adverto ſolum, quòd non poteſt dari regula generalis ad dignoſcendum, quæ actiones importent hoc periculum proximum, ſed Confeſſor debet conſiderare ex circùmſtantiis ſtatum perſonæ, ut ſi ſit idiota, puer, fœmina, parùm firmus in fide &c. hujuſmodi enim eſſe poteſt proximè periculoſa v. g. lectio alicujus libri, quæ talis non erit docto. Confeſſor ſi conjiciat hujuſmodi periculum, debet pœnitenti omninò prohibere talem lectionem, eſtò librum Eccleſia permittat univerſitati Chriſtianorum.

2. Aliæ ſunt actiones, non importantes quidem de ſui naturà periculum proximum, ſed quia ſunt multùm periculoſæ, præſertim reſpectu multitudinis, ideò illas Eccleſia abſolutè prohibuit cuilibet fideli, determinando etiam aliquandò per ſuum præceptum, quòd operans illas habeatur ut ſuſpectus de fide. Loquor in præſenti de hujuſmodi actionibus, quæ ante prohibitionem Eccleſiæ vel erant permiſſæ, ut eſt lectio nonnullorum librorum, vel non erant prohibitæ, ut contrà fidem, v.g. ſollicitatio Confeſſoris in Confeſſione ad turpia. Lectio libri antè prohibitionem Eccleſiæ, licèt permiſſa cuicunque ex illà non incurrat periculum fidei: poſt prohibitionem, ſi declaretur doctrina eſſe contrà fidem (non tantùm contrà bonos mores) eſſet peccatum cuicunque legenti ſine licentià, oppoſitum virtuti fidei, ad quam pertinet ex dererminatione illà Eccleſiæ: Sollicitatio autem ante Bullas Pontificias, erat peccatum, & ſanè graviſſimum; ſed per illas Bullas reductum eſt ad peccatum contrà virtutem fidei.

3. Porrò hìc non enumero ſingulas hujuſmodi actiones, quià principaliores continentur in Edicto Sanctæ Inquiſitiones, quod dandum c.6. Confeſſarii omnes debent frequentèr legere, notando ſingulos apices, & conſiderando verba ſemper in proprio ſenſu, ne ex unà parte deficiant ſuo muneri, in quo graviſſimæ pœnæ rei erunt apud Sanctum Tribunal: ex alià ne graven t

pœ-

pœnitentes, obligando illos adire Sanctum Tribunal, ubi verè non extaret hæc obligatio. Satius autem erit abundare, in mittendo illos: etenim Tribunalis Miniſtri optimè conſcii ſuarum facultatum, antequam in particulari, & judicialitèr accipiant in ſcriptis delictum, interrogant minutè denunciantem, & dimittunt, ſi comperiant delictum non eſſe ſuæ juriſdictionis. In dubio autem nihil agat Confeſſor ſine conſilio Tribunalis.

4. D. Quare Sancta Mater Eccleſia prohibuit tot actiones contrà fidem, quandoquidem paucisſimas prohibet contrà aliàs virtutes?

M. Quia Sancta Mater Eccleſia gerit ſe more Sapientis Architecti, & Medici. Architectus principalitèr inſiſtit, ne fundamentum patiatur: Medicus principalitèr curat morbos, qui ſunt circà cor. Ambo invigilant contrà omne periculum, etiam non proximum, quod immineat, quia fundamento nutante, & corde infecto, ſequitur ruina, & mors. Fides eſt fundamentum ædificii, & cor vitæ ſpiritualis. Eodem, quo mater Eccleſia ſpiritu, procedet Confeſſor, avertens à ſuis pœnitentibus omne periculum circà doctrinam fidei.

5. D. Opera in edicto ſanctæ Inquiſitionis contenta videntur ſpectare ad præceptum negativum Eccleſiæ, quo illas prohibuit, & per ſuam determinationem poſuit ſub numero peccatorum fidei aliqualitèr oppoſitorum, libentèr ſcirem,

rem, an adſit præceptum affirmativum, quo poſuerit aliquam actionem ſub virtute Fidei, adeò ut ejus omiſſio aliqualitèr ſit contrà fidem?

M. Extat aliqua hujuſmodi actio: nàm præcepto affirmativo Eccleſiæ obligamur denunciare, quos cognoſcimus reos contrà tale edictum. Porrò contrà hujuſmodi obligationem, ſequentia ſunt notanda. Primò: non omnia peccata in edicto contenta ſunt reſervata: v. g. ſuperſtitio, blaſphemia hæreticalis, ſollicitatio Confeſſoris ibi continentur, nec tamen ſunt reſervata, ſed quilibet illa poteſt abſolvere, niſi ſpecialitèr Epiſcopus reſervet; cum hoc tamen, quòd reus ſit ſacramentalitèr abſolutus à ſuo peccato, judicialitèr damnabitur ad triremes, vel alias pœnas contrà ipſos inflictas; ſecundò: ubi pœnitens ſe accuſat de criminibus in Edicto contentis (& aliàs non reſervatis) Confeſſor ſuavibus, at efficacibus verbis, oſtendat, pro evadendis pœnis, nullum aliud remedium extare, quàm immediatè ſpontaneum comparere coràm Tribunali. Summà enim miſericordià ſuſcipit ſpontaneè comparentes, dummodò non ſint diminuti, ſed omnia ultrò fateantur contrà Edictum commiſſa, priuſquàm juridicè denuncientur. Imò ubi reus integrè comparuit ſpontaneè, etiamſi ſubſequenter mille teſtes deponerent contrà illum de crimine ſpontè confeſſo, & correcto per pœnitentias ſalutares orationum &c. Tribunal non ultrà procedit.

cedit. Saxeus profectò erit pœnitens, qui hæc audiens renuat comparere ſpontaneus: tertiò: reus ipſe non tenetur ſub mortali ad denunciandum ſe ipſum: quartò: ex duobus complicibus alter ſub mortali tenetur denunciare alterum, eſtò eſſent ſtrictiſſimi conſanguinei. Ne quid verò complex denuncians patiatur ex ſubſecuturà confeſſione complicis, Confeſſor hortetur, ut primò ſpontè compareat pro ſuo delicto, & ſecundò denunciet complicem: quintò: in delictis ſpectantibus ad Sanctum Officium, non eſt præmittenda correctio fraterna: tum quià hæc præcedere debet, *ſi peccaverit in te* perſonam privatam frater tuus, non in Eccleſiam: tùm quià ſuſpectus de fide eſt ſuſpectus, quòd nolit ſe ſubjicere judicio totius Eccleſię, quomodo igitur ſperare poteris, quòd ſe corriget ob tuum privatum judicium? & aliàs, ubi admonentur, eſt grande periculum, ne fugiendo, ſe ſubtrahant à pœnis promeritis, transferanturque ad inficiendas alias provincias: ſextò: denunciandi ſunt Confeſſores delinquentes contrà Bullam *de ſollicitatione*, quamvis unicum proferant inhoneſtum verbum, quod protulerint, ſollicitati promiſſis, & minis à pœnitente. Quia ſolùm Bulla eſt contrà Confeſſorem, neque tenetur iſte confiteri ſpontaneè ſuum crimen; ſi ex ſimplicitate referat, non attenditur. Si Pœnitens petat à Confeſſore, quomodo debeat ſe gerere in tali caſu: reſpondeat Confeſſor, ut ſincerè dicat à priſtino Confeſſore dicta ſibi eſſe talia,
vel

vel talia verba, quæ verè dixit, & in reliquis expectet interrogationes Inquiſitoris, cui nunquam mentiatur: ſeptimò: qui agnoſcens reum contrà hoc edictum, & ſciens edictum, non ſatisfecerit infrà trigintà dies, præcepto in virtute ſanctæ obedientiæ per illud lato, poſt dictum terminum, incidit in excommunicationem majorem reſervatam ipſi Sancto Tribunali.

6. D. Poteſt ne alitèr, quàm modis in Edicto contentis periclitari fundamentum Chriſtiani ędificii, nempè fides?

M. Per ſe poteſt etiam aliqualitèr periclitari ex modo loquendi. Ut ait S. Hieronymus adductus à S. Thomà 3. p. q. 16. a. 8. *Ex verbis incautè prolatis incurritur hæreſis*. Propterea conſuevit aliquandò Eccleſia prohibere nonnullas etiam locutiones, quæ poſſunt ſumi in malam partem. Hoc modo ibidem S. Thomas aſſerit fuiſſe prohibitam hanc theſim *Chriſtus eſt creatura*. Plurimæ hodie turbæ vexant Eccleſiam ob nonnullos, qui volunt uti modo loquendi antiquo, ſed à pluribus ſæculis jàm obſoleto. Id nullatenùs pœnitenti permittat Confeſſor; exemplum Hieronymi proponat, qui nunquam uſurpare voluit nomen *hypoſtaſis*, quouſque ab Apoſtolicà Sede certioratus non fuit de licito illius uſu. Meminerit filios ita revereri matrem carnalem, ut nullum addiſcant idioma, nec addiſcant verba, quæ reprobet mater. Pari pietate colenda eſt Mater, & Magiſtra Spiritualis Eccleſia.

7. D. Pec-

D. 7. Peccata fidei oppoſita,& enumerata tùm in hoc capitè, tùm in præcedenti, admittunt nè parvitatem materiæ, ratione cujus reddantur venialia?

M. Peccata fidei oppoſita de naturà ſuà ſunt mortalia, ob rationem dictam p. 1. c. 34. num. 6. Etiam c. 36. ſtabilita ſunt principia, ex quibus deduci poteſt in genere, quando unum peccatum ex genere ſuo mortale reddi poſſit veniale. Confeſſor applicabit illa principia univerſalia huic peccato particulari oppoſito fidei; nihilominùs, quia non omnis, qui poteſt eſſe Confeſſor ordinarius, poteſt ex principiis univerſalibus pro ſuà capacitate, deducere omnes concluſiones particulares in illis contentas, ideò neceſſarium eſt ſubvenire cuilibet; & quia Confeſſor ordinarius poteſt communitèr interrogari, an ex parvitate materiæ peccata fidei oppoſita reddi poſſint venialia, ideò applicando prædicta principia, dico, quod peccatum omiſſionis in omittendo actum fidei, quando præcipitur, vel in omittendo denunciationem faciendam Sancto Tribunali, quando inſtat præceptum, non admittit parvitatem materiæ (quidquid ſit, an ex alio capite poſſint eſſe venialia) Peccatum commiſſionis oppoſitum fidei, eo quia facit irreverentiam Deo, non admittit parvitatem materiæ, quia hæc ex S. Thomâ 2. 2. q. 98. a. 3. ad 2. *non evitat divinam irreverentiam, ſed quantum ad aliquid magis auget*, quia major videtur irreverentia negare fidem v. g. ex libito, ſine ullà neceſſitate,

quàm

quàm negare fidem ad evitandam mortem. Crediderim dari parvitatem materiæ in iis peccatis, quæ ſunt contrà fidem ratione periculi: v. g. prohibuit Eccleſia librum aliquem, vel communicationem cum hæreticis ob periculum, ne ſubvertatur Catholicus, in tali caſu, ſi legendo unam vel alteram lineam, dicendo unum, vel alterum verbum, deſit grave periculum, poterit excuſari ex parvitate materiæ.

CAPUT VI.

Edictum Sanctæ Inquiſitionis circà obligationem denunciandi delicta ſpectantia ad ipſum Tribunal.

1. POſtquam in genere dictum eſt de delictis ex Eccleſiæ ſtatuto annexis Fidei, ad evitandum ipſius fidei periculum, memini ex Rituali p. 1. c. 7. n. 8. Confeſſorem ordinarium obligari, ut ſciat Eccleſiæ conſtitutiones, inter quas locum principalem habent Conſtitutiones Eccleſiæ Romanæ obligantes ſub pœnà excommunicationis. Hujuſmodi eſt edictum Sanctę Inquiſitionis continens varia delicta, quæ tenemur denunciare. Quod propterea hic exhibeo, ut ſæpè legatur.

Nos

Nos . . . divinà miſericordià S. R. E. Cardinales in totà Republicà Chriſtianà contrà hæreticam pravitatem Generales Inquiſitores ab Apoſtolicà Sede ſpecialitèr deputati.

2. *Cum longà experientià nobis conſtet, multos ex malitià, alios ex inobedientià, & alios ex ignorantià, non ſatisfacere obligationi, quam habent, denunciandi Sanctæ Inquiſitioni delicta ad ipſam ſpectantia; ideòque contingere graviſſima inconvenientia, & errores, non ſolum contrà bonos, & Chriſtianos mores, verùm etiam contrà Fidem Catholicam, Nos, quibus præcipuè debet cordi eſſe Dei gloria, conſervatio, & augmentum Fidei Catholicæ, & ſalutis Animarum, volentes providere tanto incommodo, Apoſtolicà authoritate Nobis commiſsà, præcipimus in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub pœnà excommunicationis latæ ſententiæ, præter alias pœnas præſcriptas per Sacros Canones, decreta, Conſtitutiones, & Bullas Pontificum, tenore præſentis Edicti, omnibus, & ſingulis, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, & dignitatis, Eccleſiaſticæ, & Secularis, ut infrà menſem, cujus decem dies ſint pro primo, decem pro ſecundo, & decem pro tertio termino peremptorio, ut denuncient; & juridicè notificent Sanctæ Inquiſitioni, aut locorum Ordinariis, omnes, & ſingulos, quos ſciant, habuerint, vel habebunt notitiam.*

3. *Quòd ſint Hæretici, aut ſuſpecti, vel difamati de hæreſi, aut illorum credentes, fautores, receptatores,*

res, aut defenſores; Adhæſerint, vel adhæreant Ritibus Judæorum, Mahumetanorum, aut Gentilium, aut Apoſtataverint à Fide Chriſtianà.

4. *Quòd fecerint, vel faciant actus, ex quibus argui poſſit pactum expreſſum, vel tacitum cum Dæmone, exercendo incantationes, magias, ſortilegia, offerentes ſuffitum, incenſum, ad inveniendum theſauros, & alia, petendo reſponſa illorum, invocando, & promittendo obedientiam, conſecrando pentaculos, libros, enſes, ſpecula, & alia, in quibus interveniat nomen, & opera ipſius.*

5. *Quòd ſe ingeſſerint, aut ingerant in experimentis Nicromanticis, aut Magicis cujuſcumque generis, ingrediendo circulos, faciendo experimentum Amphoræ aut Cribri, ad inveniendos theſauros, res occultas, furto ablatas, aut amiſſas, vel faciendo ſimiles actiones ſuperſtitioſas ad alios fines, maximè, cum abuſu ſacramentorum, rerum ſacrarum, aut benedictarum.*

6. *Quòd abſque debità licentià retineant ſcripta continentia hæreſes, aut libros Hæreticorum tractantes ex profeſſo de Religione, illos legerint, tenuerint, impreſſerint, aut imprimi fecerint, vel legant, teneant, imprimant, aut imprimi faciant, introducant, aut defendant ſub quovis prætextu, & colore.*

7. *Quòd habeant libros Nicromanticos, Magicos, aut continentes incantationes, ſortilegia, & ſimiles ſuperſtitiones, maximè cum abuſu rerum ſacrarum.*

8. *Quòd contrà votum ſolemne factum in Religione approbatà, aut poſt ſuſceptos Ordines ſacros contraxerint, aut contrahant matrimonium.*

9. *Quod*

9. *Quòd primà uxore vivente, nubant alteri, vel primo vivente marito ſecundum accipiant.*

10. *Quòd contrà decreta, & Conſtitutiones Apoſtolicas abuſi fuerint, vel abutantur ſacramento Pœnitentiæ, utentes Confeſſione, & Confeſſionali ad fines inhoneſtos, ſollicitando Pœnitentes in ipſis ad turpia, & cum his diſſerentes de rebus illicitis, & inconvenientibus fini, propter quem fuit inſtitutum.*

11. *Quòd protulerint, vel proferant blaſphæmias hæreticales contrà Deum, B. Virginem, & Sanctos, aut procedant ad aliquem actum offenſionis, & contemptus contrà imagines, & figuras idem repreſentantes.*

12. *Quòd induxerint aliquem Chriſtianum ad Judaiſmum, aut aliam ſectam Fidei Catholicæ contrariam, aut impediverint à baptiſmo Judæos, vel Turchas.*

13. *Quòd non ordinati Sacerdotes, auſi fuerint ſacrilegè, aut audeant celebrare, eſtò non protulerint verba conſecrationis, aut præſumpſerint miniſtrare ſacramentum Pœnitentiæ Chriſtianis, etiamſi actu non abſolverint.*

14. *Præterea declaratur, quòd qui, juxta præſens edictum, non denunciabunt, à nemine abſolvi poſſunt, niſi à Sancto Officio, poſtquam in eo juridicè denunciaverint delinquentes; nec poſſint ſatisfacere huic obligationi per ſcripta, vel epiſtolas abſque nomine, & cognomine Authoris, vel aliis modis incertis, quorum nulla habetur ratio in Sancto Tribunali.*

15. *Ulteriùs declaratur per ſuprà dictam expreſ-*

ſionem

ſionem caſuum, ut ſuprà commemoratorum, non excludi alios caſus ad Sanctum Officium ſpectantes, & comprehenſos in Sacris Canonibus, Conſtitutionibus, & Bullis Pontificum. Nec præſenti Edicto intelligatur derogatum aliis proviſionibus Canonicis, & Apoſtolicis, neque aliis edictis Ordinariorum, & Inquiſitorum.

16. *Et ne præſentis Edicti poſſit ignorantia obtendi, præcipimus affigi per conſueta loca Urbis, & notificari Epiſcopis Urbium Romæ vicinarum, in quibus non adſunt Inquiſitores, ut illud publicent, ordinentque ſuarum Diœceſeon Parochis illud legere quotannis primis Dominicis Adventus, & Quadrageſimæ; quod paritèr fieri volumus à Parochis, & Regularibus Urbis, in propriis Eccleſiis, tempore majoris concurſus populorum; & poſteà illius exemplar affigi in Eccleſiis, & Sacriſtiis.*

CAPUT VII.

De Abſolutione à peccatis contrà Fidem.

1. D. Quis poteſt abſolvere à peccatis omiſſionis, quæ ſunt contrà fidem?

M. Dictum eſt peccata omiſſionis contrà fidem prohiberi omnia per præceptum affirmativum fidei, ſed alia prohiberi per præceptum fidei ex naturà ſuà obligantis; alia per præceptum fidei obligantis ex determinatione Eccleſiæ. Nullum ex his invenio reſerva-

tum

tum, niſi peccatum omittentis denunciationem debitam ex præcepto Eccleſiæ; nàm ſciens edictum Sanctæ Inquiſitionis, & ſimùl aliquem peccaſſe contrà illud, ſi omittat denunciare per trigintà dies: poſt illud tempus incurrit mortale peccatum, & excommunicationem reſervatam Sancto Tribunali, à quà nec in Jubilæo poteſt abſolvi, niſi ſuæ priùs obligationi ſatisfecerit.

2. D. Eſt nè reſervatum aliquod peccatum commiſſionis oppoſitum fidei ex præcepto Eccleſiæ?

M. In Bullà Cœnæ §. 1. eſt reſervatum cum excommunicatione peccatum, quòd quis committit omnibus iis modis, qui explicantur ibi circà libros Hæreticorum. Debent autem primò eſſe libri Hæreticorum; ſecundò continere hæreſim, vel etiamſi non contineant hæreſim, ſi ſint libri Hæreticorum, dummodò tractent de Religione; quod totum interrogabit particularitèr Confeſſor, ſi pœnitens non ſufficientèr ſe explicet: ſecundò quicunque peccant contrà ſeptimum §. ejuſdem Bullæ, quod diligentèr ſæpiùs leget Confeſſor.

3. D. Eſt nè reſervatum aliquod peccatum ex illis, quæ per ſe opponuntur fidei?

M. Dictum eſt c. 4. n. 2. quòd ſeptem peccata per ſe opponuntur fidei, ex quibus tria prima hominis Chriſtiani ſunt reſervata cum excommunicatione in §. 1. Bullæ Cœnę; quòad quartum de blaſphemià hæreticali, non eſt reſervatum Romę, ſed ſolent illud reſervare Epiſcopi: Unuſquiſ-

que videat tabulam Caſuum Reſervatorum in ſuà Diœceſi.

4. D. Intelligitur nè in dicto primo §. reſervata quælibet hæreſis, ſeù infidelitas?

M. Infidelitas, vel hæreſis alia eſt merè interna, & alia etiam externa: Qui verbo profert aliquem errorem contrà fidem, eſt blaſphemus hæreticaliter, ſi non credit; ſi credat, ſed ſine pertinacià, eo quia ignorat invincibilitèr contrarium fuiſſe definitum ab Eccleſià, ubi hæc ignorantia poteſt admitti, eſt hæreticus materialitèr, & non peccat, niſi quouſque adjungat pertinaciam: ubi hæc adjungitur, eſt hæreticus formalitèr, & hæreticus externus, etiamſi proferat nemine audiente, nec valente audire, etiamſi non proferat ore, ſed tantùm ſcribat, vel faciat aliud ſignum externum, ſufficiens ad exprimendum, quòd ipſe talitèr credat; & hujuſmodi quicunque ſit, comprehenditur in dicto primò §. Si verò ſit hæreticus tantùm mentalitèr, eſt hæreſis interna: non incurrit ullam excommunicationem, & poteſt abſolvi à quolibet Confeſſario.

5. D. Poteſt nè hæreſis externa abſolvi ſaltèm virtute Jubilæi?

M. Vide dicta p. 1. c. 21. n. 5.

6. D. Si quis negaret exterius fidem, amplectens Mahumeti ſectam: ſed in corde tamen retineret fidem, poſſet nè abſolvi?

M. Dummodò teneat fidem in corde, non eſt infidelis, nèc excommunicatus in Bullà Cœnæ:

ſed

ſed tamen eſt denunciandus, & ſi velit effugere pœnas Sancti Tribunalis, debet comparere ſpontaneus, juxtà dicta quòad primum p.1. c. 19. n. 3. quòad ſecundum p. 2. c. 5. n. 5.

7. D. Quas penitentias debet Confeſſor imponere pro peccatis contrà fidem?

M. Vide dicta p. 1. c. 13. n. 19.

8. D. Adſunt nè aliquæ propoſitiones prohibitæ circà fidem, ejuſque actus, aut peccata illi oppoſita?

M. Quòad objectum formale fidei, quod eſt revelatio divina facta Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc nobis propoſita, vide 23. Innocentii XI. Quòad objectum materiale circà articulos credendos, vide 2[illegible] quòad ipſum actum internum fidei, vide primam Alexandri VII. 16. 17. 19. 20. 21., & 65. Innocentii: quoad actum externum fidei, vide 18. Innocentii; quòad ignorantiam oppoſitam dono Scientiæ vide 64. ejuſdem: quòad præceptum affirmativum denunciandi, vide 5. 6. & 7. Alexandri VII. Quæ verò tangunt abſolutionem ab hæreſi ſunt inſinuatæ ſufficientèr part. 1. cap. 18. num. 23.

CAPUT VIII.

De Virtute Spei, & ejus Actibus.

1. PRæparans ſe ad confeſſiones, ubi ſufficientèr acceperit, quæ neceſſaria ſunt ad formandam ſecundam præmiſſam particularem ſyllogiſmi operativi circà fidem, ſeù ubi formaverit conſcientiam, ac dictamen rationis rectum circà illam, non debet eſſe contentus; nec enim habet in Confeſſionali ſolùm audire peccata contrà fidem, ſed peccata cujuſcunque generis, & contrà quamcumque virtutem. Procedet autem ſapientèr, ideſt, ordinatè, ut formato dictamine rationis recto circà primam virtutem, formet illud circà ſecundam, quæ dicitur Spes, & eſt Virtus Theologica.

2. De Spe, ut eſt paſſio appetitus ſenſitivi, dictum eſt aliquid p. 1. c. 32. quæ tamen eſt Virtus Theologica, reſidet in voluntate, ſeù appetitu intellectivo; quæ procedit hoc modo. Juſtificandus ex Tridentino ſeſs. 6. c. 6. ante omnia debet credere *vera eſſe, quæ divinitùs promiſſa ſunt*. Hic eſt actus fidei circà Deum Remuneratorem (qui actus fuit neceſſarius in omni lege) Perceptis terminis importatis in Deo Remuneratore, nempè, vita æternà gloriæ, & vità æternà gehennæ, cognitiſque proprietatibus utriuſque, & quòd gloria ſit maximum bonum, ad hanc cognitionem inclina-

tur

tur voluntas, ut complaceat, & deſideret hanc gloriam: quæ complacentia, & deſiderium ſunt actus Voluntatis, ut eſt Concupiſcibilis; At quia deinde cognoſcit hoc bonum eſſe arduum, Voluntas, ut Iraſcibilis, per ſpem firmatur in tali deſiderio.

3. Spes iſta reſpicit quatuor cauſas noſtræ ſalvationis: primò finalem, quæ eſt ipſe Deus: nàm ſperamus conſequi Deum, licet id, quo conſequimur Deum, ſit viſio beata: ſecundò efficientem, quæ dabit ipſum finem, & media pro conſequendo fine: hæc etiam eſt ipſe Deus: tertiò cauſam formalem, ſeù motivam; à quà movemur ad ſperandum, quòd Deus poterit, & volet dare nobis ſe ipſum: Hæc etiam eſt ipſe Deus ſub ratione duplicis attributi, nempè, ut eſt Omnipotens, qui poteſt, & Miſericors, qui vult dare nobis beatitudinem: quartò cauſam inſtrumentalem. Hæc eſt aliquid creatum; & alia eſt neceſſaria omninò, alia utilis: neceſſaria omninò eſt duplex, nempè, primò gratia Dei, tàm actualis, quàm habitualis, collata nobis per Chriſtum; ſecundò noſtra bona opera facta per illam gratiam. Utilis verò ſunt orationes Sanctorum, & quædam determinatæ ſuperogationis opera, ut facere eleemoſinam, quando non eſt in præcepto &c. Quæ ſunt neceſſaria, debemus comprehendere in ipſo actu Spei, & comprehenduntur in actu Spei tradito in *Inſtructione pro ordinandis* c. 8. n. 19. quare ſemper, ut verus ſit actus Spei, proponenda ſunt opera bona; &

nihilominùs eſt differentia inter Spem, & Charitatem: Charitas nùnc facit ſaltèm aliquem actum bonum, nempè, Contritionem: Spes verò proponit etiam iſtam pro futuro.

4. D. Tenemur nè unquam præcepto affirmativo ad eliciendum aliquem Spei actum?

M. Juxtà dicta de fide c. 1. n. 19. tenemur primò: cum pervenimus ad uſum rationis: ſecundò: in articulo mortis: tertiò: quinquiès, vel ſexiès in anno.

5. D. Sunt nè præcepti nobis à Chriſto aliqui particulares actus Spei?

M. Ex dictis p. 1. c. 35. n. 5. tenemur ſcire, & aliquotiès recitare orationem Dominicam: Porrò ex S. Thomâ 2. 2. q. 83. a. 1. ad 1. oratio eſt interpres deſiderii; quòd ſi ſit de bono arduo, firmatur per ſpem: quare quot ſunt petitiones orationis Dominicæ, tot in nobis præcedunt actus Spei, & quia obligamur ad orationem Dominicam, obligamur etiam ad totidem actus Spei.

6. D. Univerſitas Chriſtianorum obligatur nè ex præcepto Eccleſiæ ad aliquem actum Spei?

M. Nullum invenio Eccleſiæ præceptum per ſe obligans univerſitatem Chriſtianorum ad aliquem actum Spei; ob rationem de fide adductam cap. 1. n. 31. Per accidens obligantur ex præcepto audiendi ſacrum, cujus orationibus non poſſunt conſentire, niſi ſuo modo etiam ſperent: ſecundò: ex præcepto confitendi, quod ut impleatur, conjungi debet cum ſpe veniæ: tertiò ex præcepto

com-

communicandi, quod ut impleatur, conjungitur cum ſpe gratiæ. Catechumenus totiès obligatur, quotiès ante baptiſmum, tenetur recitare orationem Dominicam. Eccleſiaſticus quotiès in officio, obligatur ad hanc, & ad Salutationem Angelicam, quæ etiam ex dictis in *Inſtructione pro ordinandis* c. 9. n. 11. tota eſt actus Spei. Obligatur Sacerdos, quando tenetur celebrare, tùm propter orationes, tùm propter Symbolum Nicænum; in quo ex S. Thomâ q. 17. a. 6. ad 2. dicens *Expecto reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſæculi*, ſuam fidem de duobus hiſce myſteriis manifeſtat per actum Spei. Hæc de Spe curabit callere Confeſſor ordinarius; cætera videat apud S. Thomam q. 17. & 18.

CAPUT IX.

De Dono Timoris.

1. QUia non poteſt ſciri, quid ſit aliqua ſpecies, niſi primò ſciatur, quid ſit veluti genus, ſub quo continetur, ideò S. Thomas q. 19. explicaturus donum Timoris, explicat timorem in genere. Quintuplex eſt Timor: primus eſt naturalis, quando quis ex apprehenſione mali contriſtātis naturam, refugit illud per actum Iraſcibilis. Hoc modo bruta cognoſcentia cognitione ſenſitivà mortem eſſe maximum malum ſibi, refugiunt illam; & homi-

nes illam refugiunt per volnntatem ad cognitionem intellectivam, antequam incipiāt ratiocinari, an ſit adhùc ſubeunda ob bonum virtutis. De hoc timore S. Thomas agit 1. 2. q. 41. a. 3. non hìc, ubi ſolùm agit de timore bono, aut malo.

2. D. Quomodo vocatur ſecundus Timor?

M. Secundus Timor dicitur Mundanus. Dictum eſt ſæpiùs, quòd prima omnium paſſionum eſt amor, & ex iſto profluunt cæteræ. Igitur judicium de timore ſumendum eſt ex amore, à quo procedit, eritque timor mundanus, ſi procedat ex inordinato amore mundi, & temporalium. Timebat, ac fugiebat mortem S. Athanaſius; at non timore mundano, quia non ex amore inordinato vitæ, ſed ex amore obediendi Chriſto dicenti, Matth. 10. *Cum vos perſequentur in iſtà civitate, fugite in aliam*. Chriſtiani è contrà timore perſecutionis negantes Chriſtum, mundanè timent, quia inordinatè, & plus quàm amanda ſit, amant vitam. Mundanus eſt timor Confeſſoris, qui nè perdat pœnitentem, connivet illius peccatis, & quærit omnes opiniones laxiores, ut illum poſſit abſolvere, quando eſt in occaſione proximà &c. Hìnc apparet, quòd timor prohibetur per accidens ratione inordinati amoris, à quo procedit; quare erit peccatum mortale, ſi talis ſit amor; veniale, ſi venialis amor; & ut amor temporalium admittit parvitatem materię, ita Timor; nec obligatur pœnitens ad dicendum in confeſſione, quòd ex timore mortis negaverit, v.g. fidem, ſed ſufficit

accu-

accuſare, quòd negavit fidem. S. Thomas q. 19. artic. 3.

3. D. Quomodò vocatur tertius Timor?

M. Tertius timor dicitur ſervilis; & eſt, quando quis timet pœnam cognitam per fidem ex revelatione divinà imminere peccato. S. Thomas a. 2. ad 4. Timor iſte, ſi excludat voluntatem peccandi, eſt ſupernaturalis, & conſequentèr bonus, quia regulatur à fide, quæ eſt principium ſupernaturalitatis p. 1. c. 13. n. 3. Non excluderet voluntatem peccandi, ſi dicerem: *Doleo de peccatis ob metum gehennæ, ſed ſi non eſſet gehenna, non dolerem.* Eſt etiam donum Spiritus Sancti, ſed nondùm inhabitantis, ex Tridentino ſeſs. 14. c. 4. propterea eſt actus imperfectus doni Timoris, ex iis actibus, qui ſunt habitus, ſed nondum habentis habitum; & procedit ex bono amore, quo quis amans ſe ipſum, refugit ſibi tàm grande malum; ad quem amorem tenemur. Quia verò timor iſte ſervilis dicitur principalitèr reſpicere bonum proprium, eſt explicandum, quomodò cum hoc poſſit eſſe bonus. Homo timens gehennam, vult ſuum bonum, ſed non ut ultimum finem: actus enim ſupernaturalis, & bonus reſpicit Deum, ut ultimum finem; & eſſet peccatum mortale, ſi reſpiceret ſe, ut ultimum finem: quare dicitur reſpicere principalitèr ſe, quia non habet Deum, ut finem ſuæ totius vitæ, ſed ſolùm in illo actu timoris; quo modo juſtus, dum venialitèr peccat, reſpicit principalitèr Deum: eſtò enim in illo actu

reſ-

reſpiciat ſe, quia tamen juſti vita eſt adhùc habitualitèr ordinata in Deum per gratiam ſanctificantem, per hoc in peccato veniali reſpicit ſe minùs principalitèr, & magis principalitèr Deum: & quando juſtus timet gehennam, iſte timor ex illâ ratione reſpicit principalitèr Deum. S. Thomas a. 4.

4. D. Extat nè præceptum affirmativum eliciendi aliquem actum timoris ſervilis?

M. Tridentinum ſeſs. 6. cap. 6. oſtendit nos obligari ad actum timoris ſervilis, quando volumus juſtificari. Vides hoc præceptum non obligare per ſe, ſed per accidens, ratione juſtificationis, ad quam eſt medium; quare omiſſio iſtius timoris non eſt explicanda ſpecialitèr in confeſſione, ſed ſufficientèr accuſabit ſe pœnitens, dicendo, quòd tempore debito, non ſe juſtificavit, ſcilicèt, in articulo mortis, & in Paſchate, quando peccator tenetur ſe juſtificare, vel quando voluit recipere ſacramenta, & aliàs.

5. D. Quomodo vocatur quartus Timor?

M. Quartus timor dicitur filialis, & habet duos actus: primum, qui eſt revereri Deum; & ex hoc procedit ad ſecundum, qui eſt fugere culpam ex amore Dei. Hoc eſt propriè donum Spiritus Sancti; quando ejus actus ſunt perfecti, & ſunt perfecti, quando ſunt conjuncti cum actu perfecto charitatis. S. Thomas a. 5.

6. D. Quomodò vocatur quintus Timor?

M. Quintus Timor dicitur Initialis. Iſte timor

mor eſt mixtum aliquod ex duplici timore, ſcilicèt, ſervili, & filiali: Timor ſilialis habet pro fine charitatem, ita ut homo perfectè per totam vitam ſe ſubjiciat Deo; Porrò ſæpè contingit, quòd ſolus timor filialis non eſt ita perfectus, ut per ſe adducere poſſit hominem ad hunc finem. Ut ergo ad illum homo perveniat, aſſumit timorem ſervilem, etiam à Deo ordinatum ad charitatem, ſed magis remotè; atque ita hi duo timores ſimùl juncti, ex conjunctione habent efficaciam producendi, vel conſervandi perfectam charitatem; quam efficaciam neuter habet ex ſe ſolo. Idem videre eſt in naturalibus; Ignis parvus non habet ex ſe ſolo efficaciam producendi, aut conſervandi calorem in aquà, ſed ſi conjungatur ferro calenti, uterque ſimul junctus poſſunt, quod neuter ex ſe poſſet. Invenitur iſte timor initialis in habentibus charitatem incipientem: quare Tridentinum inſinuat illum ſeſs.6. c. 6. dùm memorato priùs timore ſervili, addit: Deum, *tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*: & ex hac dilectione incipiente vult peccatorem moveri adversùs peccata per odium aliquod &c. S. Thomas a. 2. & 8.

7. D. Tridentinum ad juſtificationem requirit timorem filialem perfectum: hic autem dicitur timor filialis eſſe imperfectus: quare non ſufficiet ad juſtificationem.

M. Ex S. Thomà a. 8. de timore differendum eſt, ſicuti de charitate. Charitas autem viæ ab eodem q. 24. a. 8. dicitur perfecta dupliciter: primò

mò: ſi homo ſit totus Deo deditus, ita ut ex vi ſolà charitatis, homo adhæreret Deo, etiamſi nullus eſſet timor gehennæ, ſicut in naruralibus ignis magnus ex ſe ſolo habet efficaciam calefaciendi aquam, eſtò non adeſſet ſimùl ferrum calens. Timor ita perfectus non requiritur ad juſtificationem: ſecundò: charitas dicitur perfecta, quę, licet ex ſe ſolà non habeat vim, ut homo adhæreat Deo, tamen hanc efficaciam recipit ex conſortio timoris gehennæ à Deo ordinati, ut medium pertrahendi nos ad ſuum amorem, ſicut ignis parvus dicitur perfectus ad calefaciendum, qnando poteſt calefacere ſufficientèr ex conſortio ferricalentis. Hanc perfectionem habet timor initialis.

8. Qui fructus, & quæ Beatitudo correſpondent huic dono Timoris?

M. Huic dono correſpondet prima beatitudo, ſcilicet, *Beati pauperes Spiritu* &c. nam hoc donùm ſubjicit perfectè hominem Deo; & paupertas in actu nihil eſt aliud, quàm humilitas ſubjiciens hominem Deo; quare iſta humilitas expreſſa in primà beatitudine eſt actus perfectiſſimus iſtius doni. Ex fructibus autem correſpondent modeſtia, continentia, & Caſtitas; nam qui ſe ſubjicit perfectè Deo, moderatè utitur rebus externis. S. Thomas a. 12.

CA-

CAPUT X.

De peccatis Commiſſionis oppoſitis Spei, & Dono Timoris.

1. EX capite præcedenti ſufficientèr habetur, quando peccemus peccata negativè oppoſita Spei, & Dono Timoris: tùnc enim peccamus omittendò, quandò violamus preceptum affirmativum. Poſſet ſolùm dubitari, an quotiès elicimus actum charitatis, teneamur etiam elicere actum Spei;& Timoris ergà pœnam. Circà hoc ſcire debet Confeſſor ordinarius, quòd Innocentius XII. de anno 1699. prohibuit librum inſcriptum *Explication des Maximes des Saincts* &c. in quo dicitur contineri hæc propoſitio. *Datur habitualis ſtatus amoris Dei, qui eſt charitas pura, & ſine ullà mixtione motivi proprii intereſſe. Neque timor pœnarum, neque deſiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur ampliùs Deus propter meritum, neque proptèr perfectionem, neque proptèr fœlicitatem in eo amando inveniendam.* Hæc damnatio reſpicit aſſerentes dari hunc ſtatum, in quo ex vi ſtatus, animæ poſſent elicere actus charitatis abſque ullo actu Spei, vel Timoris imperfecti, qui eſt Timor pœnarum: An verò Anima dari poſſit adeò perfecta, quæ in aliquo caſu eliciat aliquem perfectum actum charitatis, ſine

præ-

præcedentiâ Spei, vel dicti Timoris, tùnc nec fuit quæſitum; ſed neque debet inquirere Confeſſor ordinarius expoſitus multitudini fidelium, in quà non ſunt animæ adeò perfectæ; quòd ſi caſu aliqua accedat, erit Confeſſoris ordinarii tunc nihil ex ſuo arbitrio gerere, ſed conſulere primò Judicem, & Doctorem à Deo ſibi conſtitutum, nempè, Epiſcopum, deinde alios viros doctos tùm in Scholaſticâ, tùm in Myſticà, quibus repræſentabit ſtatum, & perfectionem Animæ Pœnitentis, quòad omnes circumſtantias, illorumque judicio, ſed præſertìm orationibus ad Deum petet illuminari, ut diſcernat, nùm illuſa ſit Anima, vel tribuendum ſit extraordinariæ Dei gratiæ, quòd eliciat unum, vel alterum actum perfectæ charitatis, abſque ullo timore pœnarum, vel ſpe prœmii, ſaltèm virtualitèr concurrentibus ad charitatem.

2. D. Quot ſunt peccata commiſſionis contrariè oppoſita ſpei, & dono Timoris?

M. Præcepto negativo Spei obligantis nos ſemper, & ad ſemper, opponuntur contrariè duo peccata, nempè, deſperatio, & Præſumptio: Dono autem Timoris opponitur Timor mundanus, de quo ſufficientèr dictum eſt c.9. n.2. quare nihil reſtat dicendum.

3. Quid eſt Deſperatio, ut contrariè opponitur Spei Theologicæ, & c.4. n.12. dicta eſt peccatum in Spiritum Sanctum?

M. Hujuſmodi Deſperatio, per quam, ob

dif-

difficultates, quas habebit in conſequendo Deum, voluntas ut Iraſcibilis, hìc, & nùnc aſſentit ſe nullatenus conſecuturam; Chriſtianus deſperans credit Deum eſſe Omnipotentem, & Miſericordem, eſſe cauſam noſtræ ſalutis, ab eo dari media impetrandæ noſtræ ſaluti, ſed ſolùm concludit, quòd hìc, & nùnc non præſtabit hæc omnia ſibi, per ſyllogiſmum quatuor terminorum in hunc modum: *Deus non dat vitam æternam immerentibus, ſed ego ſum immerens, ergo mihi non dabit vitam æternam*. Ex hac concluſione voluntas movetur ad actum deſperationis; & tamen ſyllogiſmus habet quatuor terminos; nàm major intelligitur de immerentibus in morte, non de immerentibus hìc, & nùnc; in minori verò ſupponit pro immerentibus hìc, & nùnc. Hoc peccatum oritur ex Acidià; eſt graviſſimum, nec admittit parvitatem materiæ ex dictis p.1. c.36. n.6. non tamen eſt reſervatum Romanis Pontificibus. An Epiſcopi reſervent illud, videat unuſquiſque caſus reſervatos propriæ Diœceſis. S. Th. q.20.

4. D. Quid eſt Præſumptio?

M. Peccatum præſumptionis ex S. Thomà q. 21. a.1. eſt duplex; aliud procedens à voluntate, ut Iraſcibili, per judicium, quo hìc, & nùnc judico aliquid eſſe poſſibile meis viribus, quod verè illis non eſt tale; Hoc peccatum opponitur Magnanimitati, & de illo diſſeretur ſuo loco. Aliud procedit à voluntate, ut Iraſcibili, per judicium, quo hìc, & nunc judico dandam eſſe mihi

hi gloriam æternam per Dei potentiam, & miſericordiam, ſine ullo reſpectu ad divinam juſtitiam, quæ in adultis ordinavit dare gloriam per merita, & gratiam ſanctificantem per diſpoſitiones prævias; & ego præſumo, quòd dabit ſine his meritis, & diſpoſitionibus. Hoc peccatum oritur ex Superbià; eſt graviſſimum, & in Spiritum Sanctum, non admittens parvitatem materiæ, quia qui in minimo innititur contrà juſtitiam Dei, tollit omnem juſtitiam Dei; non tamen eſt peccatum Papæ reſervatum. Confeſſor videns hoc peccatum eſſe duplex ſpecie, in confeſſione, curet explicari à pœnitente motivum præſumptionis, ut cognoſcat ſpeciem, & ex S. Thomâ q. 130. a. 1. ad 1. advertat in ſecundo contineri primum peccatum.

5. D. Quas pœnitentias debebit Confeſſarius imponere peccantibus contrà Virtutem Spei?

M. Nullas Eccleſia pœnitentias in particulari determinavit contrà hujuſmodi peccatores; quare dirigendi erunt juxtà regulas generales Ritualis adducti p. 1. c. 7. n. 23. quòd imponantur contrariæ peccatis pœnitentiæ. Omiſſio actuum Spei præceptorum provenit ex deſidià, torpore, aut otio: quare iſti maximè ſunt objurgandi, utpotè qui deſeruerint per longum tempus omnem orationem; & ad devotionis ſtudia ſunt obligandi præcipuè ad orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam. Deſperantes, leniter tractabuntur, retrahendi à nimià conſideratione propriorum

cri-

criminum, & attrahendi ad conſiderationem infinitæ Dei miſericordiæ; unde eliciant frequentiores actus Spei fundatos ſuper Omnipotentiâ, & Miſericordiâ. E contrà Præſumptuoſi acerrimè objurgandi propoſitâ ſeveritate divinæ juſtitiæ, & impoſitis pœnitentiis aliquantò gravioribus, ut ex juſtitiâ hominum judicare poſſint aliqualitèr de divinâ. Ubi Confeſſor agnoverit pœnitentem peccaſſe ex timore mundano; more periti Medici, animadvertens radicem timoris eſſe amorem proprium, reducet primò hunc amorem ad debitam menſuram, ita, quòd amet ſe, ſed ſubordinatè ad Deum, & principalitèr pro vitâ æternâ; Liberati à febri vires conſiderat Medicus corporalis, & convaleſcenti præcipit parvum iter, nulla tractare negotia &c. quòd ſi dùm convaluit, eſt complexionis adeò debilis, ut nequeat ſine periculo magna tractare, interdicuntur omnia, ex quibus timetur relapſus: & ita Confeſſor, ſpiritualis Medicus, huic pœnitenti explicet vim litteralem illius dicti Luc. 10. *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores; adhùc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Ubi verò in vim illius præpoſuit Deum ſuprà ſe, ſed adhùc eſt debilis, utatur prudentiâ, quam inſinuat S. Thomas ſuppl. q. 3. a. 1. ad 4.; ut non tentet illum ad actus voluntatis expreſſos, quibus declaret in particulari ſe ſubiturum hanc, vel illam pœnam, potiùs, quàm reincidere in tale peccatum, ratione

timoris, niſi eſſet in occaſione proximà, quàm nequit alitèr declinare, ſed prohibeat tractare negotia, in quibus illum facilè vincet timor mundanus, ut exercere officium Judicis, in quo deflectit à juſtitià ob timorem Principis. Inducet etiam, ut deſerat patriam ſub Hæretico conſtitutam Principe, cujus timore peccat contrà fidem &c. ſi opus fuerit.

6. D. Adſunt nè aliquæ propoſitiones prohibitæ circà Virtutem Spei, Donum timoris, & peccata illis oppoſita?

M. Circà præceptum affirmativum eliciendi actum Spei, extat prima Alexandri VII. Circà ejuſdem actus bonitatem moralem extat 10. Alexandri VIII.; & 13. Porrò circà Timorem ſervilem extat 14. & 15. ejuſdem Alexandri VIII.

CAPUT XI.

De Charitate, & ejus Objecto.

1. CHaritas eſt tertia, & ſuprema virtus Theologica, imò finis omnium virtutum, ſive Cardinalium, ſive Theologicarum. Sed & cujuſcunque Confeſſarii finis primarius debet eſſe, ut illam introducat in animam ſuorum Pœnitentium, ſive Judicis, ſive Medici, ſive Doctoris munus exerceat, quà proptèr de illà debet ſibi comparare judicium rectiſſimum, primò per connaturalitatem, exercendo actus excellen-

lentiſſimos ejuſdem, inter quos non infimum locum habet patientèr adſiſtere Confeſſionali ad tollendas animas de poteſtate tenebrarum, & transferendas illas in regnum Dei; ſecundò per rationis inquiſitionem, cognoſcendo maximè naturam charitatis, objecta, actus, præcepta, & peccata illis oppoſita. S. Thomas agnovit hanc neceſſitatem in quocunque Theologo; propterea agit de illâ fuſiſſimè à q. 23 ad 47.; à quo nos ſeligemus magis neceſſaria præparanti ſe ad confeſſiones, ut circà illam formet ſecundam præmiſſam ſyllogiſmi operativi, ſeù conſcientiam, & rectum dictamen rationis ad concludendum, quando aliqua actio ſit verus actus charitatis, quando ſit elicienda, ergà quos &c. Porrò majoris claritatis gratià ſunt hæc agenda capitibus diſtinctis.

2. D. Quia nomen importat definitionem, ſeù eſſentiam rei, via facilior ad inveſtigandum aliquid mihi videtur, explicando ipſum nomen, ex cujus primà explicatione videbo inſubſiſtentiam nonnullarum propoſitionum communitèr à Caſuiſtis traditarum, & olìm etiam à me defenſarum. Igitur quid venit nomine Charitatis?

M. Primò venit habitus à Deo infuſus in voluntate, ut eſt concupiſcibilis, vi cujus habitus, poſtquam intellectus cognovit Deum eſſe ſummum bonum, voluntas inclinatur ad illum ſub hac ratione amandum per actus ſuo loco enumerandos. Quòd debeat eſſe habitus, adducit ratio-

nem S. Thomas hìc q. 23. a. 2. quòd debeat eſſe in voluntate q. 24. a. 1. & non in eſſentià animæ 1. 2. q. 110. a. 3. quòd debeat eſſe in voluntate, ut concupiſcibili, quia diſtinguitur à Spe receptà in Iraſcibili. Hæc omitto, quia non omninò neceſſaria Confeſſori. Secundò, nomine Charitatis, venit actus, qui eſt proprius prædicti habitus, ſive ſit perfectus, hoc eſt, elicitus dependentèr ab habitu, ſive imperfectus, qualis eſt, qui ut diſpoſitio præcedit habitum juxtà dicta p. 1. c. 4. n. 12.

A S. Thomà q. 83. a. 3. ad 2. deſiderare, quod præcedit orationem, & ſpem, expreſsè nominatur actus charitatis; nihilominùs magis communitèr nomine charitatis intelligitur actus perfectus procedens ab habitu præexiſtente: & ita ſæpiùs accipit S. Thomas, preſertìm ſuppl. q. 9. a. 1. ubi admittit confeſſionem pœnitentis informem. Non eſt contrarius Tridentino docenti ſeſs. 6. c. 6. amorem initialem Dei præcedere odium peccati (hinc multò magis confeſſionem) ſed vult ſecundam partem Pœnitentiæ non præexigere, ut illam pœnitens ponat dependenter ab actu charitatis perfecto ſupponente habitum. Præparans ſe ad confeſſiones intelligat queſtionem, nec litiget de vocibus. Porrò amare eſt velle bonum, & amare amore amicitiæ eſt velle alicui bonum propter ſe.

3. D. Quod eſt objectum charitatis?

M. S. Thomas q. 25. a. 12. ex S. Auguſtino ponit quatuor diligenda amore charitatis. *Quæ ſunt ſupra nos: quæ ſumus nos: quæ ſunt juxtà nos, & quę*

ſunt

ſunt infrà nos. Suprà nos eſt Deus: Nos eſt anima noſtra: Juxtà nos eſt proximus noſter: Infrà nos eſt corpus noſtrum: Deus eſt amandus, ut principium noſtræ beatitudinis æternę, non ita, quòd hæc ratio ſit motiva charitatis; amicitia enim perfecta non reſpicit Deum, quia eſt mihi bonus, ſed quia eſt in ſe bonus; eſtò tamen ratio motiva ad amicitiam perfectam non debeat eſſe Deus ut principium mihi beatitudinis æternę, amor charitatis in Deum, debet in me ſequi ad actum fidei, per quem cognoſco Deum mihi fore principium beatitudinis æternæ. Ita Tridentinum ſeſs. 6. c.6. nàm cognitio fidei, ad quam ſequatur juſtificatio, deſcribit eſſe fidem, quà credamus *vera eſſe, quæ divinitùs promiſſa ſunt*. Igitur charitas omninò perfecta procedit per cognitionem, quæ cognoſcit duas ſaltem rationes in Deo, alteram, quòd eſt bonus in ſe; alteram, quòd eſt bonus nobis per beatitudinem æternam; Utraque relucere debet in intellectu, ſed prima tantùm habet movere voluntatem ad charitatem perfectam. Præparans ſe ad confeſſiones notabit hoc in confuſo, & ſi accedant animæ quædam Myſticæ prætendentes amandum eſſe Deum, etiamſi non reluceat in illo ſecunda conditio, ſtatim damnabit; ut verò ſecuriùs illas ducat in poſterum, profundiùs examinabit Doctores ſcribentes ſuper verà Myſticà; qnò clariùs detegere poſſit errorem, ſemper, & ante omnia ſequens ipſe ducatum Epiſcopi à Deo conſtituti, ut ſit ſuarum ovium Magiſter, & Do-

ctor: proùt pluriès fuit dictum.

4. D. Quomodo eſt amandus Deus?

M. Deus eſt amandus ſupèr omnia, & in omnibus. *Super omnia* tamen appretiativè, non intenſivè juxtà dicta p. 1. c. 13. n. 3. In omnibus autem, ita ut, *ſive manducemus, ſive bibamus, ſive aliquid aliud agamus, omnia in gloriam Dei faciamus*, juxtà Apoſtolum 1. Cor. 10. & S. Thomam 1. 2. q. 88. a. 1. ad 2. & q. 100. a. 10. ad 2. Porrò caveat Confeſſor litigare, ſive cum Pœnitentibus, ſive cum aliis Theologis, & Confeſſoribus, an Apoſtoli verba ſint tantùm de conſilio, vel obligent ſub veniali. Multi divertunt ad haſce quęſtiones, non animo addiſcendi, ſed diſputandi; unde nullus inde reſultat profectus; & imò plerunque violatio charitatis Chriſtianæ. Confeſſor igitur primò curet, ſive in ſe, ſive in pœnitentibus tollere omnia peccata mortalia; & erit ſanè multum: ſecundò curet, quantùm poteſt, tollere peccata commiſſionis venialia ex ſuo genere: præſertìm deliberata: tertiò: ſi adſit anima purior, apta, ut incitetur ad perfectionem dicti Apoſtolici, conſulat Interpretes, & Claſſicos Theologos ſupèr illo, præcipuè Angelicum; Ulteriùs tamen ſciat Confeſſor omnes actiones ex naturâ ſuà bonas, & rectà ratione regulatas eſſe per ſe ordinatas in Deum ratione operis; quare non indigent referri per actualem relationem operantis; unde vides ſolùm actiones de ſe indifferentes per operantem eſſe ordinandas in Deum; & ſic eſſet ſumma felicitas, ſi nullum

aliud

aliud eſſet in mundo peccatum, niſi hoc venialiſſimum, quòd non referrentur in Deum, actiones hujuſmodi per ſe indifferentes, quæ aliàs ſunt pauciſſimæ: nàm, ſi benè conſideres, comedere, bibere, dormire, ambulare &c. propter neceſſitatem, ſive utilitatem corporis, ſunt actiones bonæ ex naturà ſuà, & ſi ob dictum finem fiant, ſunt meritoriæ in Juſto. Confeſſor ergo non illas culpet, ſed exceſſum, ſi adſit; & ſi invenit animas puriores timentes in his Deum offendere, curet, ut totiès dictum eſt, quòd ſe accuſent, ſi quid exceſſerint, ob rationem dictam p. 1. c. 32. n. 8. S. Thomas.

5. D. Dixiſti, quòd in Deo, ut objecto charitatis, relucere debeat illum eſſe fontem beatitudinis; & non eſſe amandum ſub hac ratione, quia eſt fons beatitudinis; quid ergo faciam de infinitis, imò ferè omnibus pœnitentibus, qui accedunt ad ſacramenta, moti ex amore Dei, ut fons eſt beatitudinis. Iſti non videntur juſtificari?

M. Dixi, quòd charitas perfecta non movetur ex illà ratione, licèt conſideret illam rationem. Charitas eſt amicitia, & amicitia triplex eſt: Utilis, Delectabilis, & Honeſta: Omnes amant amicum propter ſe, ut finem proximum, non ut purum medium, ſed tamen primæ duæ ordinant amorem, quo amant amicum, ad propriam utilitatem, ſeù delectationem: tertia verò neque amicum, neque amorem ipſum ordinat ad præmium (licèt aliàs ſperet præmium) ſed & amici, & amoris

ris unicus finis eſt honeſtas. hæc tertia eſt amicitia perfecta: primæ duæ ſunt imperfectæ, ſed tamen veræ amicitiæ. Igitur pœnitentes, qui amant Deum propter ſe, ſed ordinant hunc amorem, ut ex eo habeant præmium beatitudinis, ſi habeant alia requiſita, juſtificantur, ſed amicitià imperfectà, à quà ſemper incipiendum eſt. S. Thomas q. 23. a. 5.

6. D. Explicà mihi ſecundum objectum charitatis quòd ſumus nos ipſi?

M. Facilè dico, quòd poſt Deum debemus amare animam noſtram; ut velimus illi beatitudinem æternam: ita ut velimus in alterà vità Deo convivere, illo frui, & facere operationes conſimiles divinis, quales ſunt videre Deum, & amare Deum: Dei enim proprium eſt intelligere, & amare ſe, & debemus etiam velle operari hæc, dùm ſumus Viatores, pro quanto poſſumus, cognoſcendo Deum per fidem, & amando. S. Thomas q. 25. art. 4. & 7.

7. D. Explicà mihi tertium objectum Charitatis, nempè, quòd eſt juxtà nos?

M. Intelligimus, quòd ſit amandus proximus noſter, ſeù quicunque poteſt nobiſcum eſſe particeps æternæ beatitudinis in videndo, & amando Deum, ſub ratione, ſub quà poteſt eſſe particeps: quare amandi ſunt Angeli, ſed non dæmones, aut damnati, quia hi nõ poſſunt eſſe participes. Amandi ſunt inimici, & peccatores, non tamen ſub hac ratione, ut ſunt inimici, & peccatores: nàm ſub hac

hac ratione non poſſunt eſſe participes gloriæ, ſed amandi ſunt, quatenùs homines,& ut convertantur ab odio,& peccato. S. Thomas quæſt. 25. art. 8. 10. & 11.

8. D. Explicà mihi quartum objectum charitate diligendum, nempè, quòd eſt infrà nos?

M. Eſt corpus noſtrum, cui etiam debemus velle beatitudinem æternam in patrià, ſecundum quòd eſt communicabilis corpori, non quidem ita, ut videat,& fruatur Deo, ſed, quòd ex redundantià gloriæ in animà, corpus habeat beatitudinem ſibi convenientem. S. Thomas q. 25. a. 5.

9. D. S. Thomas ibidem a. 2. docet charitatem diligi etiam charitate; & a. 3. ponit etiam irrationalia poſſe diligi charitate; quare alia præter illa quatuor charitate diliguntur?

M. Nec charitati, nèc irrationali creaturæ volumus bonum beatitudinis æternę, cujus non poſſunt eſſe participes; & ideò illa tantùm quatuor dicuntur charitate diligi, quatenùs illis volumus beatitudinem: S. Thomas dicit irrationalia charitate diligi, quia amans amicum, eodem amore diligit media, quibus conſervatur amicus. Charitatem verò charitate diligi, eſt certum, quia diligere charitatem, eſt actus virtuoſus, nec alteri virtuti poteſt aſſignari, quàm charitati. Sciendum univerſalitèr ex S. Thomà 1. p. q. 87. quòd homo cognoſcens aliquod objectum, v. g. parietem, eàdem cognitione cognoſcit, antecedentia, & conſequentia ipſum objectum (non tamen ſemper di-

ſtin-

ſtinctè) qui videt fumum, cognoſcit antecedentia fumum, ſcilicèt, eſſe ignem, eſtò non videat ignem, & conſequentia fumum, ſcilicet, denſitatem in aere à fumo cauſatam; & ita homo cognoſcens parietem, cognoſcit ſuam cognitionem (directè, non reflexè) cauſaſque cognitionis, nempè, habitum, ſi extat, potentiam intellectivam, & eſſentiam animæ: quæ omnia antecedunt, ſeù cauſant cognitionem: cognoſcit etiam conſequentia ad cognitionem, nempè, actum voluntatis, quo vult parietem, habitum virtuoſum, vel vitioſum, quo inclinatur ad volendum parietem, ipſam potentiam, quà vult &c. quòd dicitur de cognitione, dicitur etiam de volitione. Igitur amans Deum, eodem actu amat hunc ſuum amorem, & cauſam iſtius amoris, nempè, habitum charitatis, & gratiæ, tùm ſanctificantis, tùm actualis, & præ iſtis, quæ ſunt principium, quo amat, etiam amat ſe ipſum, ut principium, quòd amat; amatque ſe ipſum totum, ſeù, ſecundum omne, quod requiritur, ut ſit completus, & perfectus ad operandum, ſcilicèt, ſecundum omnes habitus virtuoſos, qui reddunt perfectum, aut facilè operativum. Ex quà ratione habes charitate diligi non ſolùm, charitatem, & gratiam, verùm reliquas omnes virtutes, quibus homo perficitur ad operandum. Porrò præparans ſe ad confeſſiones notet hunc doctrinam; Ruſtici enim accedentes ad ſacramentum Pœnitentiæ, rariſſimè cogitant reflexè de Deo, ſed ſolùm explicant ſe velle hoc ſacra-

cramentum, ut redeant in gratiam Dei; quare volunt, & amant gratiam Dei, per conſequens ipſum Deum, & habent verum actum charitatis. Confeſſor igitur non illos turbet, requirendo, ut expreſsè Deum ament: ad hoc enim eriguntur difficile; Imò tutiſſimum eſt ab illis exigere alios actus faciliores, qui præſupponunt actum charitatis, ut, quòd percutientes pectus, ore, & corde proferant: *Miſericordia Domine* &c. Ad hos enim facillimè excitantur, non ita ad merum amorem Dei.

CAPUT XII.

De Actibus, & Præceptis Charitatis.

1. D. QUot ſunt actus Charitatis?

M. Actus Charitatis alii ſunt interni tantùm: alii ſunt externi, & ſunt, qui actui interno conjungunt externum opus proprium Charitatis; primò loquemur de internis, & poſteà de externis?

2. D. Qui, & quot ſunt actus interni charitatis?

M. S. Thomas de illis agit à q. 27. ad 31. & qui ſcientificè illa cognoſcere deſiderat, debet attentè ſæpiùs legere S. Doctorem. Hìc ſolùm explicabuntur, pro quanto opus eſt prępạranti ſe ad confeſſiones. Igitur primus actus eſt ſibi complacere de Deo, ut ſummè bono: ſecundus eſt deſiderare

Deum

Deũ ſummè bonum: tertius eſt amor benevolentiæ, quo volumus Deo bonum propter ſe ipſum: Primi duo ſunt omninò imperfecti; nec juſtificant: qui enim deſiderat aliquid, nondum habet illud: de tertio plures ſentiunt, quòd juſtificat, ſed apertè contrarius eſt S. Thomas q. 27. a. 2. docens eſſe principium amicitiæ, & inſupèr exigi, quòd illi actui conjungatur animus perpetuò, (quantùm eſt de ſe) convivendi Deo, & faciendi eadem opera divina, quæ ſunt cognoſcere, & amare Deum: quartus actus eſt gaudium, ſeù complacentia de Deo jàm poſſeſſo. Hùc pertinet voluntaria ſuſceptio gratiæ, & donorum, per quam ſeſs. 6. c. 7. Tridentinum docet nos juſtificari. Quatuor hos charitatis actus exercere poteſt homo, & ergà Deum, & ergà proximum: poteſtque ergà proximum exercere illos, tàm circà bonum principale, quod eſt beatitudo æterna, quàm circà bona minùs principalia, quæ ſunt, vita, fama, res exteriores &c.

3. D. Eſt nè neceſſarium ad juſtificationem peccatoris, quòd hi actus charitatis tendant ſemper in Deum, & in proximum, an ſufficit, ſolus actus aliquando in Deum?

M. Ad juſtificationem requiritur, quòd prædicti actus tendant in quatuor objecta diligibilia, uti prerequiritur Fides in omnia revelata; tamen dictum eſt de fide, quòd objectum formale eſt unũ, nempè, revelatio divina facta Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc nobis propoſita, ſed objecta materia-

lia

lia ſunt plurima, & horum aliqua tenemur credere explicitè, nempè, quatuor myſteria; ſed reliqua ſemper creduntur implicitè, hoc ipſo, quòd non excludantur poſitivè à ratione formali; imò ſi quis poſitivè aliquod excluderet, jàm neque crederet illa quatuor fide divinà, ſed humanà ex dictis c. 1. n. 15. Hæc ſunt applicanda charitati, & dicendum, quòd ratio formalis amandi, eſt unica, nempè, bonitas divina, ut fide cognoſcitur fons beatitudinis æternæ. Materialia objecta ſunt quatuor enumerata, & majoris claritatis gratià, diſtinguamus quintò gloriam æternam: ſextò gratiam ſanctificantem: ſeptimò gratias actuales; octavò habitus virtutum conſequentes ad gratiam ſanctificantem &c. Hæc omnia igitur objecta materialia non eſt neceſſe, quòd ſingula diligantur explicitè, ita ut appareant ſingularitèr in cognitione fidei præcedente amorem. Explicitè debemus ferri primò in Deum: ſecundò in nos ipſos: tertiò in gloriam: quartò in gratiam ſanctificantem: Cætera diligimus implicitè, diligendo illa explicitè; & ſi poſitivè excluderemus inimicum, v. g. jam non eſſet illa dilectio charitatis. Reliqua tenemur explicitè diligere in caſibus particularibus, in quibus non poſſet eſſe vera dilectio Dei, niſi etiam explicitè tenderemus in illa, v. g. teneor explicitè velle ſalutem æternam proximi, in caſu, quo illa eſt in periculo, unde imminet neceſſitas; idem dic de bonis temporalibus &c. nec non univerſalitèr de omni propoſito non peccandi.

4. D.

4. D. Sunt nè præter prædictos quatuor, alii actus interni charitatis?

M. Sunt etiam alii duo: quintus eſt pax. Gaudentes de Deo ſtatim volumus, & ſubordinari eidem, ſimulquè ordinare nos ipſos in nobis, & ergà proximum, ut tamen ille præcipit ſub mortali (hoc enim ſufficit ad charitatem) Hic etiam actus explicitè ordinat juſtum in Deum, & in ſe ipſum, quòad gloriam, & gratiam: Ordinat autem implicitè in proximum, niſi in caſu, quo ſit læſus particularitèr; tunc enim explicitè debeo velle cum illo concordiam, ſeù me ordinare in illum; Hic actus ordinans, ſeù hæc unio dicitur pax; & hi quinque actus equidem ſunt ſpecie diverſi, ſed ab unà virtute procedunt quia omnes reſpiciunt bonum, ut bonum: ſextus eſt Miſericordia, quæ in Viatore importat ſaltèm duos actus: alterum, quo triſtor de malo, ſeù miſerià proximi: alterum, quo in illum volo operari bonum, ut bonum, & ſimùl ut ſublevativum talis miſeriæ. Miſericordia eſt habitus, & virtus diſtincta à charitate, quia tendit in illam rationem, *ut bonum eſt ſublevativum miſeriæ*, ſed eſt ſubordinata charitati, adeò ut idem actus ſit, & Charitatis, & Miſericordiæ: Charitatis, quia reſpicit bonum: Miſericordiæ verò, quia etiàm reſpicit ut ſublevativum miſeriæ. Hic actus tendit ſolum in proximum in caſu; & ideò tendere debet explicitè in particulares hìc, & nùnc indigentes.

5. D. Enumeraſti actus interiores charitatis,

enu-

enumerâ nùnc actus exteriores?

M. Actus exteriores charitatis uno generico nomine vocantur beneficentia; & dividitur in quatuordecim ſpecies, quarum ſeptem vocantur eleemoſinæ corporales; aliæ verò ſeptem eleemoſinæ ſpirituales. Hìc non enumero ſingulas, quia habentur in *Inſtructione pro ordinandis* c. 11. n. 37. Videatur S. Thomas q. 31. 32. & 33.

6. D. Extat nè præceptum affirmativum charitatis obligans nos ad actus internos?

M. Utique extat, vi cujus tenemur ad quinque primos ergà Deum per ſe loquendo; primò: dùm pervenimus ad uſum rationis: ſecundò: cum ſumus in articulo mortis: tertiò: quinquiès, vel ſexiès in anno. Et quidem complacentia, ac deſiderium de Deo ex dictis c. 8. n. 2. præcedunt ſpem: De gaudio autem, per quòd delectamur in Deo inhabitante animam noſtram per gratiam; ad evitandas omnes lites, dico me, nomine gaudii, intellexiſſe voluntariam ſuſceptionem, aut conſervationem gratiæ, ac donorum. Ad voluntariam ſuſceptionem obligatur peccator, & ad voluntariam conſervationem obligatur juſtus quinquiès, vel ſexiès in anno.

7. D. Plures juſti non videntur facere hos actus quolibet bimeſtri, & peccatores habituati non ſe accuſant, quòd reliquerint prædictos actus?

M. Ob innumeras vitæ humanæ tentationes, impoſſibile eſt juſtum perſeverare in gratià, niſi renovet hunc actum internum, quo velit perſeverare

rare in gratiâ, vel ſimilem. Peccatores autem habituati certè violant hoc præceptum, ſed ſufficientèr ſe accuſant, ſi tempus explicant, quo perſeverarunt in peccato. Hæc, meo videri, una fuit ratio, ob quam Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 15. vult pœnitentem interrogari *quam pridèm ſit confeſſus*; & Confeſſores, qui de hoc habituatos non interrogant, non poſſunt ſcire numerum circumcircà peccatorum, quæ contrà præceptum affirmativum charitatis fuere commiſſa. Hanc porrò doctrinam quis fortè nuſquam legerit, ſed quia jàm ſupponitur hæc obligatio trium virtutum Theologalium, pro quinquiès, vel ſexiès in anno, danda particulariter fuit regula, ut Confeſſor juxtà illam poſſit efformare conſcientiam, & ſuam, & pœnitentis, nec non officium Judicis exercere in inquirendo numerum peccatorum.

8. D. Extat nè præceptum affirmativum pro eliciendo quinto actu charitatis, qui eſt Pax?

M. Extat eodem modo, ſed actus ille ſubſequitur ordinariè ad gaudium: hoc enim ipſo, quòd volo ſuſcipere, vel conſervare in me gratiam Dei &c. volo paritèr unionem, ac ſubordinationem meæ voluntatis ad divinam, mearum virium inferiorum ad ſuperiores, & concordiam cum proximo, ſaltèm in iis, quæ ſunt abſolutè neceſſaria, ut conſervetur in me gratia Dei.

9. D. Extatnè præceptum affirmativum eliciendi ſextum actum internum charitatis, qui eſt Miſericordia?

M. De

M. De actu externo Miſericordię loquemur poſteà: nùnc autem loquimur de actu tantùm interno; qui duos comprehendit, alterum triſtitiæ de miſerià, alterum ſublevationis miſeriæ. Hos ergà Deum habere non poſſumus. Explicitè non tenemur ergà omnem proximum ex dictis n. 4. quando ad particulares teneamur explicitè, dicetur infrà. Neque ergà corpus noſtrum tenemur explicitè; Reſtat ergo, ut teneamur ad hos duos actus ergà nos ipſos, quando ſumus in miſerià, & tenemur eodem tempore, quo dictum eſt n. 6. Miſeria eſt peccatum mortale; & ita tenemur triſtari, ſeù odire illum. Actus ſublevativus hujus miſeriæ eſt amor Dei, ſeù voluntaria ſuſceptio gratiæ: quare, cum ſumus peccatores, tenemur hoc modo miſereri noſtri prædictis tẽporibus juxtà illud Eccli. 30. *Miſerere animæ tuæ placens Deo.*

10. D. Extat nè præceptum affirmativum, per quod obligemur ad actus externos charitatis; ſeù miſericordiæ in proximum?

M. Ex quatuordecim operibus Miſericordiæ, in omnem proximum poteſt exerceri ſola decima quarta, quæ eſt *Orare pro vivis, & pro mortuis*. Quia verò non tenemur per actum internum tendere explicitè in omnem proximum, ita neque tenemur tendere explicitè per actum externum: quia in actu interno tenemur explicitè non excludere proximum, ita in actu orationum communium tenemur explicitè non excludere ullum proximum.

11. Extatnè præceptum affimativum charitatis, ſeù Miſericordiæ, per quòd obligemur aliquando ad aliquem proximum?

M. Dictum eſt ex S. Thomà c. 11. n. 3. charitate diligi non ſolùm quatuor objecta materialia, ſed etiam media, quibus aliqua ex illis poſſunt pertingere ad finem beatitudinis æternæ; & ex regulà ſtabilità p. 1. c. 34. n. 6. ſub mortali obligamur non modò ad charitatem, ſed ad ea etiam, ſine quibus non poteſt ſtare charitas. Adde ex S. Gregorio, quòd *Probatio dilectionis exhibitio eſt operis:* unde colligis non ſolum nos obligari ad amandam, & volendam proximi beatitudimem, ſed ad volendum ea, ſine quibus non poſſet proximus habere beatitudinem; nèc ſolùm ad volendũ iſta, ſed etiam ad ea exteriùs exhibenda, per actus externos charitatis. Ad beatitudinem requiruntur & media corporalia, & media ſpiritualia. (Nùnc loquemur de ſpiritualibus;) & ideò ſunt ſeptem eleemoſinæ ſpirituales: Ubi eſt in neceſſitate proximus, eas tenemur exhibere. Neceſſitas autem in hiſce ſpiritualibus eſt, quòd probabilitèr ſperetur emendandus. Ita Chriſtianus videns alium ignorantem neceſſaria ad ſalutem, ſub mortali tenetur illum inſtruere, ſi probabilitèr ſperat fructum. Ita ſub iiſdem conditionibus dare bonum conſilium. Ita tenetur corrigere delinquentem &c. Circà quam nihilominus correctionem fraternam ex S. Thomà q. 33. primò notetur eſſe ponendam: *Si peccaverit in te frater tuus*: non igitur ſi

pec-

peccaverit in publicum; præſertìm contrà fidem: ſecundò: ex meà correctione debet ſperari probabilitèr emendatio; & propterea eſt facienda non tempore, quo delinquentis ira fervet, ſed ubi animus eſt omninò ſedatus: tertiò: ſi fui fruſtratus ſpe emendationis, & adhùc ſperem, quòd emendabitur correptus in præſentià duorum, vel trium teſtium, debeo ita corripere; quòd ſi ulteriùs fruſter hac ſpe; ſed ſperem emendandum correptione ſuperioris, omnium ultimò debeo recurrere ad Eccleſiam, ſeù Superiorem. In quocunque caſu deſit ſpes emendationis, non teneor uti medio, ex cujus poſitione non poſſum ſperare emendationem: quartò: ubi adſit hæc ſpes, inferior tenetur corripere ſuperiorem; & è contrà ſuperior inferiorem, non ut ſuperior, ſed ut frater: nàm ut ſuperior debet procedere per ſcientiam publicã, hoc eſt, per depoſitiones apud Notarium &c. cum conceſſione defenſionum &c. peccantque Superiores, maximè Regulares, qui alitèr procedunt, & delictum ſubditi amici, etiamſi depoſitum juridicè, graviſſimumque, curant tegere, abſq; ullà emendatione, imò fortè foventes aliquando ſuà tolerantià. Delictum verò à ſubdito minùs benè viſo ex fragilitate commiſſum, faciunt publicum, etiamſi non adſint publicæ depoſitiones, & ſtatìm procedunt ad caſtigationem per pœnas canonicas, non ad emendationem delinquentis. Hæc omnia conſideranda ſunt in actibus externis eleemoſinarum ſpiritualium.

12. D. Extat nè præceptum affirmativum exercendi actus externos eleemoſinarum corporalium?

M. Extat etiam hoc præeeptum; quia enim vita proximi eſt medium, ut ille conſequatur beatitudinem, ubi nequit illa conſervari, obligamur ſub mortali ad eam conſervandam eleemoſinis corporalibus; & quidem ſi ſit in extremà neceſſitate, tenemur ſubvenire etiam de iis, quæ ſuperfluunt ad neceſſitatem noſtri, aut noſtrorum; ſi verò non ſit in extremà neceſſitate, tenemur illi ſubvenire de ſuperfluis noſtro ſtatui. Quomodo autem ſit judicandum hìc, & nùnc eſſe ſuperfluum ſtatui, videatur S. Thomas quæſt. 32. a. 5. & 6.

12. D. Ex vi hujus præcepti obligamur nè ad faciendum eleemoſinas de illicitè acquiſitis?

M. Regula ſtabilita numero præcedenti eſt univerſalis; & nihilominùs pro inſtructione præparantis ſe ad confeſſiones adhùc diſtinguendum eſt: aliqua enim dicuntur illicitè acquiſita, eo quia cum peccato acquiruntur, ſed tamen juſtè acquiruntur, ut eſt meretrix, quæ peccat quidem, ſed non contrà juſtitiam. Iſta lucrum facit ſuum: qui promiſit, & aliàs potuit promittere, pretium non excedens, ante peccatum tenetur reſcindere contractum; ſed poſt peccatum tenetur ſolvere. Idem dic de quibuſdam ludorum contractibus, quos quidem Princeps prohibuit, ſed non irritavit. De his acquirens tenetur in prædictis caſibus, & univer-

verſalitèr poteſt facere eleemoſinam, excepto, quòd ob reverentiam ſacrorum, Eccleſia prohibuit, ut hujuſmodi lucra offerrentur ad altare; quando publicè ſcitur ex tali lucro procedere oblationes pro miſsà &c. meretrixque perſeverat in tali lucro. Alia dicuntur illicitè acquiſita, eo quia acquiruntur contrà juſtitiam, & contrà leges irritantes omninò talem contractum: v.g. promiſi centum Petro, ſi hoſtem occideret, & occidit: Id eſt contrà juſtitiam, & contrà leges Principum irritantes hujuſmodi contractum. Promiſi centum Petro, ſi mihi obtineat beneficium (in quo committitur Simonia) Promiſi centum Petro, ſi mihi obtineat gratiam etiam temporalem, à Sede Apoſtolicà: Leges irritant hoſce contractus, & ſuper ultimo extat conſtitutio Alexandri VII. renovata per Innocentium XII. videnda omninò à Confeſſoribus Urbis, quia ſpecificat multos caſus particulares, quare in illis, & ſimilibus, qui promiſit, invalidè omninò recipit beneficium, & gratiam etiam temporalem, & qui accepit, non poteſt retinere ſibi, ſed tenetur erogare pauperibus. Adſunt Theologi univerſalitèr aſſerentes idem de omni contractu contrà juſtitiam ex eo principio, quia injuſtitia non poteſt fundare juſtitiam: quare volunt obligari Judicem ad erogandum pauperibus, quidquid accepit ob ferendam ſententiam injuſtam. Similitèr qui committunt adulterium, vel ſtuprum, imò, & Religioſi ſacrilegè peccantes contrà Caſtitatem, ita ut accipien-

pientes pretium nequeant ſibi retinere. Certè fundamentum ita ſentientium eſt ſolidum: & unica fortè via eliminandi tot adulteria, ſtupra &c. quæ nimis hodie regnant, eſſet, ſi Superiores præſertìm Eccleſiaſtici, & Regulares, irritarent hujuſmodi contractus, cogerentque ad reſtituendum pauperibus adulteras &c. quidquid receperunt in pretium adulterii &c.

13. D. Vellem ſcire, an Eccleſiaſtici ſpecialitèr teneantur ad eleemoſinas: etenim multi, etiam ſpiritualiores, paucas faciunt?

M. Hoc eſt judicium temerarium. Eccleſiaſtici obedientes illi præcepto Luc. 11. *Quod ſupereſt, date eleemoſinam*, obediunt, & alteri, Matth. 6. *Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua*. In genere autem circà illos ex S. Thomà q. 185. art. 7. Confeſſor hęc habebit in promptu: primò: diſtinguet bona patrimonialia à bonis Eccleſiaſticis; de illis tenetnr juxtà dicta n. 11. de his ſecundò Clericus eſt diſpenſator, non dominus; quare tenetur ad rectam adminiſtrationem ex juſtitià: tertiò: etiam ſi habeat pingue patrimonium, vivere poteſt de redditibus Eccleſię, relicto conſanguineis patrimonio: quartò: in Eccleſiis, ubi portiones non ſunt diſtinctę redditunm, quatuor faciendæ ſunt partes: prima pro Epiſcopo: ſecunda pro Clericis: tertia pro reparatione, aut ornamentis Eccleſiæ: quarta pro pauperibus: quintò: ut in praxi cognoſcat, an portiones hę ſint diviſę, conſideret, ſi proventus ſui beneficii ſint multò am-

plio-

pliores reliquis, ſi in urbe ſint ſeminaria, hoſpitalia, & donus hujuſmodi: ubi enim deſint pro amplitudine civitatis, erunt indiſtinctæ portiones: ſextò: ſi ſint indiſtinctè, ex S. Thomà *ad reſtitutionem tenetur* Beneficiatus dans conſanguineis, non pauperibus: ſeptimò: non ſatisfacit proprio muneri Eccleſiaſticus hauriens pingues redditus à beneficio, quod tamen ſinit ruinas minari, & miſerrimè incolas vivere, ut alibi extruat inſignes Eccleſias: octavò: congruum eſt, ut, cæteris paribus, reſpiciat ad pauperes. Horum alii ſunt voluntarii, & Deo inſervientes: alii Religionem Catholicam diſſeminant inter hæreticos, & infideles: alii ſunt in diſcrimine abnegandi fidem, ut captivi Turcharum, vel ruendi ſaltèm in mille ſcelera &c. Confeſſor autem ſuo Pœnitenti Benefitiato non oſtendat tantùm obligationem erogandi eleemoſinas, verùm & doceat, in quos horum pauperum utiliùs erogentur eleemoſinæ.

CAPUT XIII.

De Sapientiæ Dono correſpondente Charitati.

1. DE hàc S. Thomas q. 45. Diſtinguitur à ſcientia, quia hæc judicat de rebus per cauſas proximas, ut dictum eſt c. 3. n. 6. Sapientia verò eſt judicium, ſive ſpeculativum, ſive practicum, quo homo judicat de rebus

bus per cauſam altiſſimam, nempè, Deum. Juſtus judicans hìc, & nùnc ſibi eſſe comedendum, ut conſervet vitam,& proficiat in gratià,habet judicium doni Scientiæ. Juſtus judicans hìc, & nùnc ſibi eſſe comedendum, quia Deus id præcipit, judicat per donum Sapientiæ. Doni Sapientiæ actus perfectus eſt illud judicium,quo judicamus Deum eſſe amandum, ut ſummum bonum, & ad quod immediatè ſequitur actus perfectus charitatis. Hinc præcedens ſyllogiſmus eſt hujuſmodi *Quando inſtat obligatio amandi Deum, eſt amandus, quia ſummum bonum; ſed hìc, & nùnc inſtat hæc obligatio, ergo hìc, & nùnc eſt amandus, quia ſummum bonum*. Prima univerſalis præmiſſa eſt actus ſpeculativus doni Sapientiæ: ſecunda eſt conſcientia, ſeù dictamen rationis formatum ex regulis charitatis: concluſio eſt judicium ſpectans ad ipſam virtutem charitatis. Ad hunc ſyllogiſmum ſequitur judicium practicum, ſeù præceptum intellectus, quo dicit, *fac hunc actum charitatis ex eo motivo, quia Deus ſummè bonus eſt*. Hoc judicium in virtutibus Cardinalibus eſt actus Prudentię,ſed in Theologalibus, quæ fundantur in Deo, eſt actus doni Sapientiæ, & áctus quidem perfectus, quia ſequitur infallibilitèr ad ipſum perfecta charitas.Simile judicium præcedit fidem, quia priuſquam actu credam, judico mihi eſſe credendum, quia Deus revelavit Trinitatem Eccleſiæ Catholicæ, & per hanc mihi proponitur, quod eſt judicium ſpeculativum; deinde poſt ſyllogiſmum ſequitur judi-

cium

cium practicum. Etiam præcedit utrumque Spem; nam ſpeculativè, & practicè judico ſperandam eſſe beatitudinem, quia Deus eſt Omnipotens, & Miſericors. Judicia tamen præcedentia fidem, & Spem, non ſunt actus perfectus doni Sapientiæ, ſed judicia ſolùm immediatè præcedentia charitatem: ſola enim hæc judicia ordinem habent ad voluntatem, ut perfectè quieſcat in Deo.

2. D. Qui fructus, & quæ beatitudo correſpondent dono Sapientiæ.

M. S. Thomas q. 45. a. 6. ponit Sapientiæ dono correſpondere ſeptimam Beatitudinem: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Dixerat autem q. 9. a. 4. ad 1. quòd fructus correſpondentes dono Sapientiæ ſunt gaudium, & pax.

CAPUT XIV.

De peccatis contrariè oppoſitis Charitati, & Dono Sapientiæ.

1. DE his agit S. Thomas à q. 34. ad 47. Peccata oppoſita charitati Dei reducuntur ad duo genera, nempè, Odium Dei, & Acidiam. Odium, quod eſt velle malum, includit tres actus ſpecie diverſos: primum oppoſitum complacentiæ, & eſt triſtari de bono divino, quatenùs eſt bonum ipſius Dei: ſecundus opponitur deſiderio, quòd Deus habeat bonum,

& eſt deſiderare malum Deo: tertius opponitur gaudio de Deo, & eſt delectari, cum apprehenditur Deus habere aliquod malum. Vix committi poſſunt hujuſmodi peccata, & nihilominùs, quando committerentur, ad integram confeſſionem eſſet explicandum, de quo Dei attriburo triſtaremur, vel quod Deo malum deſideraremus; explicandum, ſi triſtarer, quòd eſſet juſtus, vel miſericors &c.

2. D. Quid eſt Acidia, quam dixiſti ſecundum genus peccatorum charitati Dei oppoſitorum?

M. Quando triſtamur de bono, quod in ſe Deus habet, eſt odium, ut diximus. Acidia verò eſt triſtitia, per quam triſtamur de bono divino, quod relucet in ſerviendo illi, & faciendo opera bona, homini laborioſa. Præparans ſe ad confeſſiones, præſertìm pro examine Romano benè diſtinguat. Poſſum triſtari de opere bono, quia laborioſum eſt mihi, v.g. de recitatione Roſarii. In hoc caſu Acidia non eſt prohìbita per ſe, ſed per accidens, juxtà dicta p. 1. c. 38. n. 16. quare Confeſſor non ſtatìm damnabit pœnitentem peccati, ſed videbit primò: an omiſerit illud opus: ſecundò: an illud opus fuerit præceptum: tertiò: ſub quo præcepto ſit injunctum, an veniali, an mortali: quòd ſi non omiſerit, ſaltèm an habuerit voluntatem deliberatam omittendi: quintò: ſi res fuerit præcepta ſub mortali, v. gr. divinum officium; videbit nùm res præcepta admittat parvitatem materiæ, ut eſt divinum officium; tùnc enim in

par-

parvà quantitate non erit mortale peccatum: ſextò: in tali caſu non eſt neceſſe, quòd pœnitens accuſet ſe omiſiſſe opus illud ex tædio laboris, ſed ſufficit, quòd accuſet ſe omiſiſſe dictum opus: ſeptimò: Confeſſor interrogabit ultimam ſpeciem peccati, ut ſi ad jejunium omiſſum obligabatur ex voto, an ex præcepto Eccleſiæ &c. ſecundò: poſſum triſtari non de opere bono, quia laborioſum eſt, ſed de opere laborioſo, quia bonum, ſeù divinum eſt, ita ut mihi diſpliceat, quia tendit in gloriam Dei: Hoc eſt propriè peccatum Acidiæ per ſe prohibitum, & mortale ex genere ſuo, juxtà dicta p. 1. c. 34. num. 6. non admittens parvitatem materiæ, adeò ut ſi ex eo motivo ſolùm omittam invocare nomen *Jeſu*, ſit mortale peccatum, eſtò nullam aliàs haberem obligationem invocandi, dummodò talis triſtitia ſit voluntaria, & deliberata. Si obligatus v. g. ad officium, illud omitto ex illo motivo, tùnc committo duplex peccatum; aliud Acidiæ contrà Charitatem, aliud omiſſionis contrà religionem; & utrunque tenetur diſtinctè pœnitens explicare; imò etiam tenetur explicare bonum opus, quòd omiſit: aliud enim eſt ſpecie peccatum, ſi ex tædio omittam communicare, vel orare &c. Aliud etiam eſt, ſi ex tædio ſubordinationis ad Deum, nollem habere actum pacis. Hic enim actus eſſet directè, & per ſe oppoſitus paci. Hæc ſunt peccata per ſe oppoſita contrariè charitati Dei.

3. D. Examinatores Romani volentes haſce

ſpe-

ſpecies accuratè diſtingui ab approbandis, non ſunt ſanè ita barbari ut ſupponebam; video nùnc, quòd gravarent ſuam conſcientiam, ſi alitèr procederent: nàm Confeſſores non ita edocti negligerent in Confeſſionali interrogare hujuſmodi ſpecies, cum ingenti damno pœnitentium. Procede jàm ulteriùs explicando, cur Acidia dicatur vitium capitale, & quæ ſunt illius filiæ?

M. Ex S. Thomâ q. 35. a. 4. dico Acidiam eſſe vitium capitale, quia ad evitandam triſtitiam in operando, multa peccata committuntur; quę proptereà dicuntur oriri ex Acidia, tanquam ex capite, ſeù principio: Sex ſunt illius filię (in *Inſtructione pro ordinandis* c. 12. n. 19. per inadvertentiam relictę sũt primę duę) *Malitia*, *Rancor*, *Puſillanimitas*, *Deſperatio*, *Torpor circà obſervantiam præceptorum*, & *Evagatio mentis circà illicita.* Malitia eſt deteſtatio bonorum operum: quare eſt genus complectens in ſe omnia opera bona, pertinebitque ad illam virtutem, cujus opera deteſtamur, v. g. injuſtitiæ, odii &c. Rancor eſt deteſtatio perſonarum, quæ nos incitant ad bonum, ut Confeſſarii, Concionatoris, Parochi &c. eſt etiam genus, & explicandum erit in confeſſione, ſi ſit deteſtatio ejus, quem obligamur audire ex juſtitiâ, ut Parochus &c. Inſuper opera, propter quæ illum deteſtantur, audire circà myſteria fidei neceſſaria &c. nèc dabitur parvitas materiæ, ſi odio habentur, ut Miniſtri Dei, in nos excitando. Puſillanimitas eſt ſpecies peccati oppoſita Magnanimitati, & de illâ ſuo lo-

co.

co. Deſperatio eſt contrà ſpem. Torpor eſt genus peccati; & eſt in illà ſpecie, cujus præceptum omittimus. Eodem modo eſt genus peccati Evagatio mentis &c.

4. D. Quot ſunt peccata, quæ S. Thomas enumerat, ut contrariè oppoſita charitati proximi?

M. Sunt novem: primò: Odium dilectioni oppoſitum: ſecundò: Invidia oppoſita gaudio: tertiò: Diſcordia oppoſita paci, ſeù Concordiæ internæ: quartò: Contentio oppoſita Paci quòad verba: quintò: Schiſma: ſextò: Rixa: ſeptimò: Seditio: octavò: Bellum: omnia quatuor oppoſita Paci; quòad opus; & ſchiſma renuit pacem cum membris Eccleſiæ. Rixa renuit pacem cum alio privato: ſeditio renuit pacem una multitudo regni cum alià ejuſdem regni: Bellum renuit pacem unus Princeps cum alio. Nonò: ſcandalum opponitur actui externo charitatis, hoc eſt, Beneficentiæ, ut dicetur infrà. Hæc novem peccata ex genere ſuo ſunt mortalia, utpotè oppoſita charitati.

5. D. Fortè nonnulli ex hac brevi notitià hujuſmodi peccatorum, ſe credent ſufficientes ad audiendas confeſſiones; imò aliqui datà operà emunt ſibi libellos, unde illa in compendio aſſumant, aſſumptaque cum parvo ſtudio, ſtatìm ſe ſubiiciunt examini; ſed mihi ſuper hoc magnum ſcrupulum iniicit Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 7. quòd Confeſſor, quantam maximam poteſt, debeat habere ſcientiam; quare peto de ſingulis vitiis

tiis ſingularitèr inſtrui, ita tamen ut omittantur caſus diſputati inter Doctores, ſuper quibus dixiſti ſæpiùs, non interrogari approbandos. Igitùr propone tantùm neceſſaria Confeſſori ordinario: & primò circà odium proximi.

M. Odium eſt velle malum proximo; quod ex dictis n. 1. eſt in triplici ſpecie: primò: ſi triſter de bono proximi, ut eſt illius bonum: ſecundò: ſi delecter de malo, ſive quod actu habet, ſive quod imaginor illum habere, v.g. quòad primum, audio meum hoſtem fuiſſe occiſum: quòad ſecundum: imaginor, quòd meus famulus invadit, occiditque hoſtem, & gaudeo in hoc: tertiò: ſi deſiderem proximo malum. Ulteriùs etiam ex regulà generali ſtabilltà p. 1. c. 31. erit intentio, ſi intendam proximo malum, & electio, ſi eligam media, ut illi noceam &c. S. Thomas q. 34. a. 3. In omnibus autem his peccatis Confeſſor interrogabit à pœnitente ſpeciem ultimam, ut ſi malum volitum ſit contrà famam, contrà bona corporis &c. Inſupèr, quia dictum eſt c. 12. n. 5. quatuordecim eleemoſinas differre ſingulas inter ſe ſpecie, Confeſſor interrogabit pœnitentem non ſolùm, quando omittit eleemoſinam, ſed etiam quando peccat contrà illas peccato commiſſionis, ut ſi imaginans Petrum indigere cibo, poſitivè dicerem *Nolo illi ſubvenire*. Idem dic de reliquis, & præcipuè de ſingulis eleemoſinis ſpiritualibus.

6. D. Hæc omnia verè Confeſſor debet inquirere, ut ſatisfaciat Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 19.

ſed

ſed explicà jàm mihi ſecundum peccatum gaudio oppoſitum, & vocatur Invidia?

M. De Invidià S. Thomas q. 36. eſt triſtitia; quæ triſtitia cum ſit paſſio, ex dictis p. 1. c. 32. n. 3. non eſt peccatum, niſi Confeſſor interroget pœnitentem, de quo triſtatus fuerit, & quo fine. Poſſum triſtari de bono, ſeù de victoriis Turcharum, quia ſunt in damnum religionis; hæc triſtitia eſt virtuoſa; ſecundò: poſſum triſtari de bono Petri, quia nollem, haberet tale bonum; hoc ex dictis n. 5. eſt odium, quia eſt contrà perſonam; tertiò: poſſum triſtari de bono Petri, quia illo eſt indignus: ſi triſter aliquem fuiſſe juſtificatum, quia erat indignus, eſt maximum peccatum in Spiritum Sanctum, nempè, Invidentia fraternę gratiæ ex dictis c. 4. n. 12. Idem dic de triſtitià reliquarum virtutum: Deus enim, & juſtificando, & infundendo illas, de indigno reddit dignum. Idem dic de gratiis gratis datis, ut, ſi quis faciat miracula: nàm hæ non dantur ob meritum recipientis, cum peccatores poſſint facere miracula, ſed ob utilitatem Eccleſiæ. Porrò hęc, eſtò non appareat hìc, & nùnc, nota tamen eſt Deo. Non eſſet mortale peccatum, ſi triſtarer; quia Petrus abutitur beneficio Eccleſiaſtico, redditibus, juriſdictione, amicitià, boniſque aliis temporalibus: etenim triſtitia tùnc eſt de malo uſu; ſed tamen perfectæ charitatis eſt, orare Deum, ut ex malè utent faciat benè utentem: & ad hanc Confeſſor excitabit efficacitèr Pœnitentem; tertiò: videns Petrum habere

habere bona, poſſum triſtari, non quòd ipſe habeat, ſed quòd non habeam ego: & ſi ſint virtutes, hæc triſtitia dicitur Zelus, quo triſtor me non eſſe virtuoſum, ut eſt Petrus: ſi ſint bona temporalia, & inordinatè appetantur, erit avaritia: quartò: poſſum triſtari de bono Petri, quia illud in Petro apprehendo; ut diminutivum meæ excellentiæ. Diſplicet mihi, quòd Petrus obtinuerit pingue beneficium, eo præcisè, quia ego non habeo majus, vel æquale: hoc èſt propriè peccatum Invidiæ.

7. Erubui numero tertio, quia ignorabam filias Acidiæ, videns me Sacerdotem ignorare, quæ pueri debent addiſcere in doctrina Chriſtianà: &adivi ſtatìm *Inſtructionem pro ordinandis* cap. 12. num. 16. ut addiſcerem filias Invidiæ, ſed quia ibi non aſſignas virtutes, quibus opponuntur, aſpirans toto niſu audiendis confeſſionibus, deſidero id ſcire, quia utiliſſimum eſt Confeſſori?

M. Fateris legiſſe Inſtructionem, ſed integram ſanè non legiſti: nàm Appendicis cap. 7. num. 5. extat contrà aſpirantes toto niſu audiendis confeſſionibus, illa increpatio Auguſtini: *Otium ſanctum quærit charitas: quam ſarcinam ſi nullus imponat, percipiendæ, atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur, ſuſtinenda eſt propter charitatis neceſſitatem*: ego tamen indulgeo tibi ex illo principio Sancti Thomæ 2. 2. qnæſt. 10. art. 11. quòd aliquandò poteſt

per-

permitti minus malum pro conſequendo majori bono: quare permitto vehemens hoc deſiderium, ut inflammeris ad continuum ſtudium Theologię Moralis. Quod ais in prædictà Inſtructione non fuiſſe inſinuatas virtutes, quibus opponuntur filię Invidię, factum eſt jure; nàm ibi inſtruuntur Tonſurandi, quos Tridentinum obligat ſolùm ſcire doctrinam Chriſtianam: Lacte illi ſunt nutriendi, non eſcà, quæ tamen debetur Confeſſori obligato plura ſcire. Hinc jam dico, quòd filiæ Invidiæ ſunt quinque: *Odium*, *Suſurratio*, *Detractio*, *Gaudium in adverſis proximi*, & *Afflictio in proſperis*. Odium ex n. 5. eſt genus peccati contrà charitatem. Suſurratio, & Detractio ſunt ſpecies contrà Juſtitiam, de quibus ſuo loco. Gaudium in adverſis eſt propriè odium ex nu. 5. Affictio in proſperis, ſi eſt, ut hæc ſunt diminutiva meæ excellentię, non eſt filia, ſed ipſa Invidia mater: eſt filia, ut affligor, & conor impedire, nè conſequatur illa proſpera; eruntque explicanda in confeſſione media, quæ eligo ad impediendum. S. Thomas q.36. a. 4. præſertìm ad 3.

8. D. Explicà tertium peccatum oppoſitum Charitati proximi, quod vocatur Diſcordia?

M. Ex c. 12. n. 4. pax dicit duas uniones noſtri affectus, alteram ad Deum, & alteram ad proximum: hæc ſecunda ſine primà, vocatur Concordia, peccatumque internum illi oppoſitum vocatur Diſcordia, peccatum charitati oppoſitum, & conſequentèr ex genere ſuo mortale: quando te-

nemur concordare ſub mortali. Erit diverſum ſpecie peccatum Diſcordiæ juxtà diverſitatem eorum, in quibus diſcordamus, ut ſi filius diſcordet à patre, ſubditus à Principe, miles à duce, pœnitens à Confeſſario &c. Eſt ſpeciale peccatum, ſi diſcordem animo, non tantùm facto. Diſcordat facto à patre filius, qui ſub mortali aliquid obligatus agere, non agit; & tùnc in confeſſione ſufficientèr ſe accuſat, dicens non obtemperaſſe patri. At ſi formalitèr intendat deobedire, ut diſcordet ab ejus voluntate, tùnc committit duplex peccatum, aliud inobedientiæ, aliud diſcordiæ S. Thomas q. 37.

9. D. Explicà quartum peccatum Charitati proximi oppoſitum in verbis, & vocatur Contentio?

M. De Contentione S. Thomas q. 38. ex quo habes tùnc eſſe peccatum contentionis oppoſitum charitati, & ideò ex genere ſuo mortale; quando quis vel impugnat veritatem cognitam, vel defendit veritatem modis indebitis; & quidem impugnatio veritatis agnitæ eſt peccatum in Spiritum Sanctum, de quo c. 4. n. 12. In utroque poſſunt intervenire alia peccata: etenim ſi impugnat Hæreticus veritates Catholicas, jàm peccat etiam contrà fidem: ſi calumniis impugnetur, aut deſtruatur bona fama alicujus, erit contrà juſtitiam &c. ſi vera ſint, quæ ſparguntur, ſed occulta, adhùc erit contrà juſtitiam, quia peccator occultus, habet jus ad propriam famam: ſi verò crimen ſit pu-

publicum, tùnc firmatur veritas modo ſolùm à charitate prohibito, quæ non vult malum proximi; & ideò peccatum erit in ſolà ſpecie Contentionis; ſed hæc omnia, nè Confeſſor erret, prudentèr inquirat à Pœnitente.

10. D. Explicà quintum peccatum charitati proximi oppoſitum quòad opus, & vocatur Schiſma?

M. Schiſma, de quo S. Thomas q. 39. eſt, quando quis ſe dividit, ſeù ſeparat ab unione Eccleſiæ tàm gravitèr commendatà per Chriſtum; eſt graviſſimum peccatum, quia tollit maximum bonum; & fit duobus modis: primò ſi ſe ſeparet à Capite Eccleſiæ, nolens obedire Romano Pontifici, ex eo præcisè (formalitèr, vel virtualitèr) quia non vult ei ſubeſſe. Violans jejunium Vigiliæ renuit obedire Romano Pontifici, ſed ut ſatisfaciat gulę, non quia renuit eidem ſubeſſe, ideò non eſt ſchiſmaticus: ſecundò: ſchiſma committitur, ſi quis ſeparet ſe à communione reliquorum fidelium. Utrunque ſchiſma frequentèr eſt cum hæreſi: nàm ut palliet ſuam rebellionem, inducit ſe ad credendum, quòd Romanus Pontifex non ſit caput Eccleſiæ, vel quòd fideles non ſint vera Eccleſia; ſed tamen poteſt quis eſſe ſchiſmaticus, & non hæreticus: nàm ſubditus tenens in intellectu aliquem eſſe ſuum verum Principem, poteſt adhùc ab eo rebellare per voluntatem excitatam à judicio, quo hìc, & nùnc judicat illi non eſſe obediendum.

11. D. Explicà ſextum peccatum charitati proximi oppoſitum quoad opus, & dicitur Bellum?

M. Bellum eſt, quando Princeps ſupremus renuit habere pacem, ſive unionem civilem cum alio ſupremo, & ideò illum aggreditur militibus. Non ſemper eſt peccatum, quia Princeps conſtitutus, ut ſuorum offenſas vindicet, poteſt etiam vindicare offenſas in ſuum publicum illatas ab alio Principe, ſicuti pœnà mortis vindicat ſuos, ita poteſt vindicare morte inimicorum. Quando eſt peccatum, directè violat charitatem, quia opponitur paci, ſed involvit alias mille injuſtitias. Ut liceat, primò requiritur cauſa efficiens, quòd bellantes ſint ſupremi Principes, non habentes tertium ſuperiorem, ad quem recurri poſſit utrinque pro juſtitià obtinendà: ſine hàc conditione bellum eſt contrà juſtitiam legalem: ſecundò: debet indici ex causâ materiali licità. Duæ tantùm virtutes poſſunt honeſtate bellum: Juſtitia Vindicativa mali publici, & Religio; ut reparentur injuriæ illatæ illi, vel iſti: nèc ardor extendendi dominium dat juſtam belli cauſam; & circà Religionis injurias, priùs judicare debet Romanus Pontifex, quòd tales ſint, ut licitè poſſit inferri bellum: tertiò: cauſa finalis debet eſſe ad obtinendam pacem ex convenienti reparatione injuriarum: quartò: cauſa inſtrumentalis debent eſſe media aliàs licita: ſolùm enim uti poſſunt inſidiis: non fraudibus. Fraudes, & inſidiæ diſtinguuntur, quòd illæ ſint

ſignum

ſignum per ſe deceptivum, non iſtæ. Fraude, & dolo fuit uſus ille Dux, qui jurans inducias per triduum, primà nocte hoſtilitèr egit, cauſans deinde, quòd nomine dierum intellexiſſet lucem, non ſpatium viginti quatuor horarum, uſus æquivocatione illius nominis cum dolo ex parte ſuà, & ſimplicitate pro parte adverſarii. Sunt inſidię, ſi Dux, expoſità parte exercitus, reliquos milites occultet in ſylvà: nèc enim tenetur exponere: Ordinarius Confeſſor ſciat hæc in confuſo; nàm caſus particulàres non ita facilè poterit diſcernere noſtris temporibus, quando innumeri ſcripſerunt in favorem æquivocationum: ubi caſu scontingat, priùs attentè legat S. Thomam q. 40. a. 4. q. 110. & 111. ex quo callebit doctrinam de fraudibus, aut dolis mendacibus; curabitque ſemper audire ſententias Ducum expertorum, qui tamen habeant magnum Dei timorem: quintò: ſe tenent ex parte cauſæ inſtrumentalis, perſonæ, ſeù milites, qui bellantur; & hę, ut bellum ſit licitum, eſſe debent idoneæ. Ut dictum eſt, bellare convenit Reipublicæ: porrò non ſinguli de Republicà ſunt apti ad officium, quod convenit multitudini. Reſpublica benè ordinata debet habere ſutores, fabros &c. quorum officium dedecet Nobiles, & eos, qui deſtinati ſunt gravioribus miniſteriis. Reſpublica includit Clericos, quos, utpotè Mediatores Dei, & hominum, dedecet bellare contrà homines: quare hos Eccleſia declaravit ineptos bello. Poterit quidem indicere bellum Princeps

Eccleſiaſticus habens gladium temporalem; ſed ſicuti poteſt præcipere, non exercere ſutoriam per ſe, neque per primores in populo, ita poteſt præcipere bellum, ſed non exercere per ſe, neque per Clericos, qui ſunt primores in populo. Hæc circà Bellum; Porrò ſicuti Princeps non agit de illo, niſi poſt maturum conſilium, & Ducum, & Theologorum, ita non audeat Confeſſor ordinarius quicquam determinare circà illud particularitèr, niſi poſt diligens ſtudium Doctorum; ſed, & priuſquàm conſulat bellum, conſiderans innumera peccata, quæ oriuntur ex bello etiam licito, totus inclinet ad pacem.

12. D. Explicà ſeptimum peccatum oppoſitum charitati proximi, & dicitur Rixa?

M. Rixa, de quà S. Thomas q.41. eſt, quando unus abſque auctoritate debità, inſurgit in alium, vel pauci in paucos, violando pacem, ſeù concordiam. Si ſit ſine condicto, dicitur propriè Rixa: ſi verò ex condicto, cum deſignatione loci, & temporis, dicitur Duellum. Utrunque ſemper eſt conjunctum Injuſtitiæ: nàm vel offenditur proximus, vel exponitur periculo. Rixa (non ita Duellum) poteſt eſſe ſine peccato ex parte illius, qui injuſtè invaditur, nèc potens fugere ſe defendit cum moderamine inculpatæ tutelę, ut dicetur de Homicidio. Confeſſor notet oriri ſemper ex contentione verborum; quare in confeſſione primò exquiret verba, & injurias illatas in famà; deinde damnum illatum in corpore, vel quod erat

peri-

periculum inferendi, cum numero perſonarum, cum quibus, vel contrà quos rixando, cooperati fuimus peccato; quòd ſi unus fuit reliquis Author rixandi, tùnc iſte non ſolùm cooperatur, ſed eſt cauſa omnium peccatorum; & ita peccat in diversà ſpecie; propterea debet id explicare.

13. D. Explicà octavum peccatum Charitati proximi oppoſitum; & dicitur Seditio?

M. Seditio dicitur, cùm ad violandam pacem, pars unius Reipublicæ inſurgit in aliam, ſive actu pugnet, ſive præparet ſe ad pugnam (quæ duo diſtinguenda erunt in confeſſione) Importat non modò peccatum contrà juſtitiam commutativam, in damnificando compartem, ſed etiam contrà juſtitiam legalem, quia tendit ad tollendas leges juſtas; ſed eſt peccatum reſpectu ſolùm illius partis, quæ inſurgit, non quæ defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ. S. Thomas q. 42.

14. D. Explicà nonum peccatum Charitati proximi oppoſitum; & vocatur Scandalum?

M. Peccata commiſſionis enumerata huc uſque opponuntur contrariè actibus internis charitatis, & in Deum, & in proximum, reſtat conſiderare peccata contrariè oppoſita beneficentiæ, ſeù actibus externis Charitatis. Beneficentia in Deum non poteſt exerceri, quia bonorum noſtrorum non eget. Reperitur tamen reſpectu Dei aliquid ſimile beneficentiæ in eo, qui quærit gloriam extrinſecam Dei; ſed hæc extrinſeca glorificatio

conſiſtit in exercitio virtutum omnium, & ita peccata contrariè oppoſita huic glorificationi ſunt ſingula peccata contrariè oppoſita ſingulis virtutibus: quòad charitatem in proximum Beneficentia habet ex dictis c. 12. num. 10. quatuordecim actus ſpecie diverſos, quorum ſeptem ſunt eleemoſinę corporales, & ſeptem ſpirituales. Utriſque dantur peccata contrariè oppoſita: Non paſcere eſurientem eſt peccatum omiſſionis; at verò peccatum commiſſionis eſt tollere alteri cibum, quo reddatur eſuriens; eo ipſo tamen quiſque videt, quòd hujuſmodi peccata commiſſionis ſunt formalitèr contrà juſtitiam; quare tractanda ſunt, ubi agetur de Juſtitià: quòad eleemoſinas ſpirituales, debent etiam dari plura ſpecie peccata contrariè oppoſita charitati proximi; ſed, ubi ſola violatur Charitas, omnia illa vocantur ſub uno generico nomine *Scandalum*, de quo videatur S. Thomas quęſt. 43. optimè diſtinguens ſcandalum activum, ſeù Phariſæorum, à paſſivo, ſeù Puſillorum.

15. Scandalum in genere eſt dictum, vel factum, proximo præbens occaſionem ruinæ, ſeù mali ſpiritualis: dicitur occaſio, non cauſa, quod notare debet Confeſſor, ut ritè ſuum triplex munus Judicis, Medici, & Doctoris exerceat: etenim imperio, ſuaſione, conſilio &c. cauſans in alio peccatum, non peccat ſolùm contrà charitatem, ſed etiam contra virtutem, ad quam violandam inducit, v.g. contrà Caſtitatem, contrà Juſtitiam &c. Hìnc ſequitur, quòd ut cauſa inducens ad

vio-

violandam juſtitiam, & ipſe tenetur reſtituere. At verò, qui ſolùm ſuo malo exemplo inducit hominem ad peccatum, iſte dicitur occaſio peccati, & peccat ſolùm contrà charitatem: quare, ſi malo exemplo inducerem alium ad furandum, quia non lædo juſtitiam, non teneor reſtituere, quia reſtitutio eſt actus juſtitiæ. Confeſſor hæc omnia diligentèr inquirat, an ſolo malo exemplo pœnitens induxerit proximum ad furtum &c. vel etiam verbis &c. nàm hoc eſt neceſſarium, ut cognoſcat ſpeciem peccati, & ulteriùs, ut obliget ad reſtitutionem, quando pœnitens fuit cauſa injuſtitiæ, ſed non ſi malo exemplo fuit tantùm occaſio.

16. Scandalum debet eſſe occaſio ruinæ data, non accepta. Dat occaſionem murmurationum ſæcularibus ille Confeſſor, qui quotidiè viſitat fœminas pœnitentes, abſque adſiſtentià Socii, tempore minùs congruo, vel plus debito, in die magni concurſus detinet eaſdem ad confeſſionale, quamvis agat ſemper de rebus ſpiritualibus; Poſſunt etiam nonnulli aliquando ſcandalizari, quòd longior ſit in audiendo confeſſiones, eſtò plus debito non inſumat, & verè pœnitens indigeat toto illo tempore; hoc eſt ſcandalum puſillorum; ſed ſi aliqui ſcandalizentur de veris actibus virtutum, poſteà quàm ſufficientèr innotuit virtuosè tales actus exerceri, tùnc erit ſcandalum Phariſæorum. Circà duplex hocce ſcãdalum videatur S. Thomas a. 6. 7. & 8. ubi docet, quæ bona temporalia, vel

etiam

etiam ſpiritualia ſint dimittenda, ut evitetur ſcandalum puſillorum. Hìc ea non refero, quia Confeſſori ordinario, in partibus Catholicorum, fortè nunquam continget, ut teneatur explicare pœnitenti, quæ debeat dimittere, ut evitet tale ſcandalum; & ſi caſus contingat, poterit petere tempus, ut maturiùs ſtudeat, conſiliumque Doctiorum exquirat. Ubi autem opus hoc incideret in manus Miſſionarii, prævideat ex ſe caſus, qui contingere poſſent in ſuà miſſione, Superioriſque judicium authoritativum petat, ipſius etiam Congregationis de Propagandà Fide, cujus Eminentiſſimi Cardinales, Apoſtolicà verè patientià, & benignitate, ſolent audire hujuſmodi dubia, & decidere cum conſilio principaliorum Theologorum de Urbe.

17. Scandalum, ut audiſti n. 15. eſt genus peccati; quare Confeſſor, quò ritè ſuum munus exerceat Judicis, Medici, & Doctoris, in Confeſſionali debet inquirere ſpeciem ultimam peccati: quæ deſumitur ex ultimâ ſpecie peccati, ad quam homo inducit malo exemplo; quare pænitens interrogabitur, ſi induxit ad violandam caſtitatem, & in quà ſpecie; ſi ad violandam juſtitiam, & in quà ſpecie &c. Porrò quia ex dictis p. 1. c. 34. n. 9. differentia objecti materialis facit differentiam numericam, pœnitens interrogandus erit non ſolùm quotiès, verùm etiam quot ſcandalizaverit. Ulteriùs notetur ad praxim, quòd ego plurièsobligatus interrogavi adoleſcentiores incipientes peccare contrà caſtitatem, quomodo com-

miſerint

miſerint primùm illud peccatum, & nonnulli reſponderunt ſe inductos vel exemplo (quod eſt peccatum ſcandali) vel verbis perditorum (quod eſt eſſe cauſam) nuſquam tamen audivi ſe accuſantem de hoc peccato inductionis; ad quod non advertunt, nèc unquam ſanè, ob malignitatem temporum, advertent, niſi ſeriò Confeſſarii, Concionatores, & Parochi docentes doctrinam Chriſtianam, inculcent malitiam hujus peccati diſtincti, & ad illud eradicandum, virilitèr incumbant prudenti, ſed efficaci monitione.

18. D. Explicatis peccatis contrà Charitatem, explicà peccatum Stultitiæ, quod eſt peccatum oppoſitum dono Sapientiæ?

M. De hoc peccato agit S. Thomas q. 46. & eſt, quando quis obligatus ad judicandum per altiſſimam cauſam, nempè, Deum, redderetur ſtupidus, ita ut non judicaret: v. g. dictum eſt, antequam eliciantur actus fidei, ſpei, & charitatis, hominem teneri ad judicandum, quòd ſit credendum articulis, quia Deus revelavit Eccleſiæ Catholicæ, & per illam nobis: ad judicandum, quòd debeamus ſperare, quia Deus eſt omnipotens, & miſericors, ad judicandum, quòd debeamus amare, quia Deus eſt ſummè bonus. Igitur ſi homo, ubi obligatur, talium virtutum actus omittat, quia ſtupidus neſcit judicare, committit peccatum ſtultitiæ, ſed quia obligamur ad hoc judicium per accidens, ratione virtutum præceptarum, in confeſſione ſufficientèr ſe accuſabit, ſi dicat ſe omi-

omiſiſſe actus talium virtutum; ſed ſi prævidens, quòd ex luxuriâ, quæ ut plurimùm eſt mater ſtultitiæ, incidet in talem ſtupiditatem, quòd tempore debito, non poterit formare hujuſmodi judicium, vel ſi velit poſitivè ita eſſe ſtupidus, in hoc duplici caſu ſtultitia eſt peccatum per ſe, diſtinctè explicandum: quare pœnitens tenebitur primò explicare peccata luxuriæ: ſecundò: quotiès omiſerit actus virtutum Theologalium: tertiò: peccatum ſtultitiæ, quam directè, vel indirectè voluit, cum tempore, quo in eà duravit, ut hujus peccati numerum ſciat circumcircà Confeſſor. Omnia etiam peccata Charitati oppoſita, ſi beſtialia ſint, opponuntur dono Sapientiæ, ut eſt contrà Miſericordiam Obſtinatio Acidiæ filia, de quà n. 3. & ſexta blaſphemia in Spiritum Sanctum, de quà c. 4. n. 12.

19. D. Quæ propoſitiones prohibitæ tangunt virtutem Charitatis?

M. Circà charitatem Dei, vide primam Alexandri Septimi, quintam, ſextam, & ſeptimam Innocentii XI. primam inter duas Alexandri VIII. Inter ejuſdem 31. ſunt etiam nonnulliæ, ſed magis videntur afficere Scholaſticos, quàm Morales. Porrò pro animabus, quæ profitentur Myſticam, releges 68. damnatas ab Innocentio XI. & 23. Innocentii XII. Præceptum affirmativum charitatis proximi tangitur in 10. & 11. Innocentii XI. Odium, ſeù Invidia tangitur in 13. 14. & 15. ejuſdem. Secunda verò Alexan-

dri

dri VII. tangit Rixam ex condicto, ſeù Duellum. Circà actus externos beneficentiæ extat 12. Innocentii XI.

20. D. Ex peccatis contrà Charitatem extat nè aliquod reſervatum.

M. In §. primo Bullæ Cœnæ infligitur excommunicatio reſervata Papæ contrà ſchiſmaticos. In Tridentino, aliiſque Conſtitutionibns Pontificiis infligitur excommunicatio contrà Rixantes ex condicto, ſeù Duelliſtas, à quà intrà Italiam, & extrà Urbem, juxtà dicta p. 1. c. 10. n. 6. non poſſunt abſolvere Privilegiati.

21. D. Peccata charitati oppoſita admittunt nè parvitatem materiæ?

M. Ex regulà ſtabilità p. 1. c. 36. n. 5. nullum peccatum oppoſitum charitati Dei admittit parvitatem materiæ, neque Acidia, dummodò de illà diſſeras, uti dictum eſt n. 2. Neque parvitatem materiæ admittunt peccata contrà charitatem proximi, quæ violant unitatem multitudinis, quia ſemper eſt graviſſimum malum violare hanc unitatem. Igitur Schiſma, Seditio, & Bellum erunt ſemper peccata mortalia, ſi habeant perfectam rationem ſchiſmatis &c. In odio, contentione, ac rixà, quæ ſunt contrà particulares, quia poteſt inferri parvum nocumentum, erit veniale ex parvitate materiæ, quamvis omninò deliberatè intendam illud leve nocumentum. Circà ſcandalum audiſti n. 5. eſſe genus peccati; quare ſi ſim occaſio ſufficiens peccati non admittentis parvitatem

tem materiæ, neque illam admittet ſcandalum; v. g. ſi ſum occaſio peccati contrà caſtitatem, dummodò meum factum, vel dictum non inducat nimis remotè; in hoc enim caſu eſt veniale non ex parvitate materiæ, circà quam verſatur, ſed ex parvo influxu, quem habet in peccatum.

22. D. Quas pœnitentias debet Confeſſarius imponere violantibus charitatem?

M. Sicut eadem veſtis non poteſt eſſe omninò proportionata duobus hominibus, præſertìm, quando alter eſt parvus, & alter magnus; ita nèc eadem pœnitentia. Habenda igitur ex Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 22. ratio *ſtatus*, *conditionis*, *ætatis*, *& diſpoſitionis*, imponendo juxtà idem, contrarias peccatis pœnitentias. At potiſſimùm Confeſſor in illos officium Doctoris exerceat, quò circa charitatis excellentiam in intellectu illuminati, ex ſe ipſis voluntatem inclinent charitati ferventiùs in poſterum exercendæ. Igitur oſtendat quàm ſit excellens charitas in proximum, adeò ut è cœlo deſcenderit Dei filius illam exerciturus perfectiſſimè. Nullum eſt efficacius ſignum charitatis Dei in nos, quàm charitas proximi. Tantùm illa creſcit, quantùm iſta: quod proximis impendimus, Chriſtus acceptat, ut ſibi impenſum. Ex Appendice ad *Inſtructionem pro ordinandis* c. 17. explicet vim veræ Miſericordiæ: quia verò exempla plurimùm accendunt, nonnulla colligat ex capitibus, quæ ibi ſequuntur. At Confeſſarius pauper carens

rens libris,ex Breviarii lectionibus in ſecundo Nocturno, quæ talibus abundant hauriat. Dicta verò Patrum pro excellentià charitatis aſſumat ex Evãgeliis, & Epiſtolis Apoſtolorum, præſertim S. Joannis ad primum Nocturnum, & ex Homiliis ad tertium. Diſtinguat rudibus hæc duo: velle malum furi, & velle bona ſibi rapta a fure; ſecundum ordinariè licere: primum omninò prohiberi a Chriſto. Qui verò ſpiritualiores, præferunt ſe velle punitionem furis, ut actum juſtitiæ Vindicativę, moneantur primò, ne odium verè foveant ſub ſpecie virtutis: ſecundò: juſtitiæ charitatem preæminere: tertiò: omnes obligari, vel ſaltèm incitari ad charitatem, ad juſtitiam verò vindicativam obligari ſolos ſuperiores; quartò: tùnc eſſe zelum juſtitiæ,quando magis ardeſcimus in peccata contrà Deum: eſſe amorem proprium, ſi omnia ſus deque vertimus, ubi quis minimum peccat in nos; connivemus autem, ſi noſter amicus majora delinquat in Deum.

CA-

CAPUT XV.

De Prudentiâ Virtute Cardinali, & Dono Conſilii correſpondente.

1. AD operandum non requiritur tantùm ſyllogiſmus concludens finem; ſed alius requiritur, ſive formalitèr, ſive ſaltèm virtualitèr diſtinctus, concludens media pro executione finis: v. g. ad eliciendum actum charitatis in proximum, non ſufficit iſte ſyllogiſmus: *Indigenti eſt ſubveniendum, ſed Petrus hìc, & nùnc indiget, ergo hìc, & nùnc ſubveniendum eſt Petro.* Poſt hæc debeo conſulere media, quibus illi ſubveniam; ſi pecuniâ, cibo, vel veſte; ſi mutuò, vel donatione &c. Poſt conſilium, debeo judicare, quod nàm ex repræſentatis ſit medium opportunius, & quantum ſit dandum, illudque prçcipere. Hæc igitur omnia, quç, præſuppoſito per priorem ſyllogiſmum fine virtutis, aguntur in intellectu noſtro circà media, ut actus in ſingulari prodeat omni ex parte virtuoſus, pertinent ad Prudentiam, ſi ſint circà Virtutes Cardinales humano modo operabiles: At verò pertinent ad Conſilii donum, ſi ſint circà Theologales, vel circà Cardinales, ut operabiles ex motione Sancti Spiritus. Poſſum conficere datum ſyllogiſmum de ſubventione pauperis, & ex miſericordiâ naturali, & ex mero Dei amore, ſi eliciam hoc ſecundo motivo,

tivo, tùnc per donum Conſilii, conſulo, ſeù inquiro media ſubveniendi; ex dono Conſilii judico in ſubventionem eligendam eſſe aſſignationem menſtruam toto vitæ ſuæ tempore, quò non ampliùs indigeat: per donum Conſilii præcipio hanc aſſignationem menſtruam. Circà fidem elicui hunc ſyllogiſmum: *Quæ Deus revelavit, & præcepit explicitè credi, ſunt explicitè credenda pro aliquo tempore, ſed hujuſmodi ſunt tria myſteria Trinitatis, Incarnationis, & Remunerationis, ergo ſunt credenda pro aliquo tempore.* Primæ præmiſſæ terminos percipimus per donum Intellectus, & cognoſcimus per donum Scientiæ, juxtà dicta cap.3. num.26. ſecunda particularis eſt conſcientia, ſeù dictamen procedens, & ex donis, & ex virtute fidei; concluſio eſt judicium ſpectans ad ipſam virtutem fidei. His poſitis inquiro media, ſcilicèt, quod ſit tempus opportunius ad eliciendum actum fidei circà prædicta myſteria, omnibuſque penſatis, judico tempus opportunum præcipuè eſſe bis in die, cum ſurgo manè, & veſperi, cum vado cubitum; præcipioque mihi elicere hos actus prædictis temporibus. Hæc omnia aguntur in nobis per donum Conſilii. Libuit hæc explicare clariùs, & longiùs, quia nemo Moralium Modernorum ea tractat, & aliàs crediderim ſic explicata plurimùm poſſe prodeſſe præparanti ſe ad confeſſiones, tùm ut ſe, tùm ut ſuos pœnitentes dirigat in actionibus virtutum. S. Thomas à q.47. ad 57.

2. D. Dixiſti tria ſpectare ad Prudentiam, con-

ſulere, ſeù inquirere media, judicare de mediis, & præcipere media, ſunt nè hæc tria unus, & idem actus Prudentiæ?

M. Hi tres non modò ſunt actùs diverſi, ſed & procedunt à diverſis virtutibus. Conſiliari media ſpectat ad virtutem Eubuliæ. Judicare de mediis poteſt ſpectare ad duas virtutes: In Philoſophià, & Theologià Morali notum eſt, quòd ubi, ratione materiæ, invenitur ſpecialis difficultas ad ſe exercendum in parvo, & in magno, neceſſaria eſt diverſa virtus pro actu circà parvum, & pro actu circà magnum. Quia erogans virtuosè parvam pecuniam, poteſt habere difficultatem in erogandà magnà, ideò liberalitas eſt diſtincta virtus à magnificentià, quæ inclinat ad magnos ſumptus, & conſequentèr ad erogationem ingentis pecuniæ. Pari paſſu Philotimia inclinans ad mediocres honores diſtinguitur à magnanimitate inclinante ad ſummos honores. Id etiam locum habet in Juriſprudentià; quare Princeps concedens aliquid in univerſali, non concedit illo reſcripto, quæ habent ſpecialem difficultatem; propterea ex dictis p. 1. c. 21. n. 5. Alexander VII. declaravit non concedi abſolutionem hæreſis in Jubilæis, eſtò univerſalitèr concedantur omnes caſus Bullæ Cœnæ, quia, ut ait, in ſuà Conſtitutione, ob ſpecialem difficultatem concedendi hanc abſolutionem, hæreſis eſt ſpeciali notà digna. Cùm hàc reſervatione procedunt quotidie Principes. Hanc regulam generalem applicando caſui noſtro,

ſtro, dicimus, quòd aliquando judicium circà media procedit ex principiis communibus, aliquando autem ex principiis altioribus: v. g. Petrus apud me repoſuit enſem, & repetit: ex principiis communibus judico eſſe reddendum, quia depoſitum debet ſtare ad inſtantiam deponentis; veruntamen ſi video Petrum iratum, qui repetit gladium ad occidendum hoſtem, tùnc non debeo judicare ex principiis communibus, quæ dictat ratio depoſiti, ſed ex principiis altioribus teneor judicare, quòd in tali circumſtantià non ſit reddendus gladius. Igitur primum judicium procedens ex principiis communibus habetur per virtutem Syneſis: alterum procedens ex principiis altioribus habetur per virtutem Gnome: Tandèm poſt conſilium, & judicium habetur per virtutem Prudentiæ præceptum *Fac hoc*, vel ſimile, ab intellectu practico factum voluntati, quæ talitèr mota elicit actum virtutis, v. g. Juſtitiæ: qui actus eſt elicitivè à virtute Juſtitiæ, ſed directivè à virtute Prudentiæ. Porrò Eubulia, Syneſis, & Gnome ſunt virtutes minùs principales, quia inſerviunt ad actum præcepti, qui eſt principalis; & ſic Prudentia dicitur virtus Cardinalis: aliæ dicuntur partes potentiales ejuſdem Prudentiæ. S. Thomas q. 51.

3. D. Quid requiritur, ut actus Prudentiæ ſit integrè, & omni ex parte perfectus?

M. Iſte articulus non eſt adeò neceſſarius pro multitudine confluentium ad ſacramentum Pœnitentiæ. His enim ſufficit elicere actum præcep-

tum quòad ſubſtantiam, nec curant elicere actus omni ex parte perfectos; nihilominùs adſunt pœnitentes, qui ſtudent perfectioni; & hos Confeſſor debet inſtruere; magis tamen eſt neceſſarius ipſi Confeſſori: nàm Rituale adductum p.1 c.7.n.7. vult, quòd habeat *quantam maximam poteſt, prudentiam*. Debet enim Miniſter operari ſimillimè ad cauſam principalem, quæ eſt Chriſtus. Porrò S. Thomas q. 49. enumerat octo. Igitur primò Confeſſor habeat memoriam, quæ applicat principia univerſalia caſibus particularibus; unde oportet ſcire caſus particulares, qui diſcuntur experimento, & tempore. Quomodo juvari poſſit memoria explicat art. 1. ad 2. S. Thomas, docetque juvari præcipuè ex ſtudio cum affectu diſcendi. Hanc primam partem Confeſſori pluriès Rituale commendat, dùm inculcat ſtudium Theologiæ Moralis, conjunctum ſcientiæ de caſibus reſervatis &c. De ſcientià principiorum univerſalium eſt dictum p.1.c.38. Experimentum verò præcipit idem Rituale, dùm vult Confeſſorē facilem, & promptum audiendis confeſſionibus. Vide p.1.c.7.n.10. ſecundò habeat Intellectū, & ut virtutem, & ut Donum, ſeù cognitionē univerſalium principiorum; ex quibus facilè deducat deciſionem caſus particularis. Ex hujus defectu Moraliſtę nonnulli docuere Theſes, quas Apoſtolica Sedes damnavit, & hærent Confeſſarii complures, quia non habent in ſuo libello caſum ſingularem, quando nèc omnes poſſunt exſcribi. Huic defectui ſupplendo præſens in-

inſtructio dat regulas generales; at meliùs videri poterunt in legibus ab Apoſtolicâ Sede firmatis per damnationes Theſcon, per declarationes &c. nèc non ex continuâ lectione S. Thomæ. Ut habeat Confeſſor hanc ſecundam partem, compoſita eſt ordinatio tota Ritualis pro ſacramento Pœnitentiæ. Tertiò ſit docilis, facilis, & promptus, quæ ex ſe non habet, edoceri ab aliis doctis, & piis; at præſertìm à proprio Epiſcopo, quem ſibi Deus conſtituit Doctorem. Rituale commendat hanc tertiam partem, ubi p. 7. c. 7. n. 7. commendat *prudens' conſilium peritorum*. Cum hoc procedunt omnes Urbis Congregationes, præcipuè Sacra Pœnitentiaria, & Sancta Inquiſitio, ſed, & Romanus Pontifex, nèc non Concilia Oecumenica, quamvis habeant adſiſtentiam Spiritus Sancti, nèc invenias Judicem, qui habens judicare de uno obolo, priùs accuratè non examinet leges, & non audiat Advocatos utrinque: quanquam Judex ipſe ſit doctiſſimus. At Confeſſor judicaturus de ſalute animæ, ſtatìm ex Tripode judicat, unicè innixus libello, quem vix legit primis oculis, dùm ſe præſentabat examini pro audiendis confeſſionibus: quartò ſit Solers, ex ſe inveniens facilè, ubi ſtat ratio peccati, & media medendis animæ morbis. Hanc quartam partem Rituale meminit n. 19. dùm vult interrogandas ſpeciem, numerum, & circumſtantias peccatorum: quintò ſit benè ratiocinativus, inquirens omnia, quæ, pro, & contrà ſe dicit Pœnitens, ut inde concludat, an

ſit damnandus, vel excuſandus à peccato. Hanc quintam partem Rituale meminit n. 18. dùm vult interpellari pœnitentem, quando eſt opus aliquid meliùs intelligere: ſextò ſit providens, ne in futurum pœnitens relabatur. Hanc ſextam partem Rituale meminit, dùm n. 7. Confeſſorem ait Arbitrum inter Deum, & homines, *ut bonori divino, & animarum ſaluti conſulat*: ſeptimò ſit circumſpectus attendens ad mala præſentia. Rituale n. 20. *ne ſcandalum patiantur* Pœnitentes, Octavò ſit cautus ad mala futura. Rituale ibidem, *indeque peccare diſcant*.

4. D. Prudentia eſt nè una Virtus?

M. Confeſſori eſt maximè neceſſarium ſcire, in quot ſpecies Prudentia diſtinguatur: quia debet interrogare ſpeciem, numerum, &c. Rituale n. 19. Sunt igitur quinque ſpecies: Prima dicitur Monaſtica; per hanc homo dirigit ſe in ſuum finem: Secunda dicitur Oeconomica; per hanc pater familias dirigit domum in finem debitum familiæ. Tertia eſt Politica: per hanc ſubditus dirigit ſe in finem debitum Reipublicæ, juxtà ordinationem Principis: quarta eſt Militaris: per hanc Dux dirigit exercitum in finem victoriæ. Quinta eſt Regnativa; per hanc Princeps dirigit Rempublicam in finem communis tranquillitatis. Hæc ſubviditur in alias ſpecies infimas, juxtà varios modos regendi; & quælibet ex illis præter primam, reperitur in uno perfectiſſimè, in alio magis, in alio minùs; v. g. perfectè reperitur Oeconomica in

Patre

Patre familias; minùs perfectè in Matre: minuſque perfectè in Magiſtro domus &c. Idem dic de Militari, quæ reperitur perfectiſſimè in ſupremo Duce; minùs perfectè gradatim in reliquis Officialibus. Idem dic de Regnativà, ſuiſque ſpeciebus. Reperitur hæc perfectè in ſupremo Principe: minùs perfectè in Baronibus, qui habent rationem dominii, ſed, & in Judicibus, Conſiliariis, aliiſque Miniſtris Reipublicæ. Et hujuſmodi miniſteriorum diverſitas conſtituit diverſitatem ſpecificam Prudentiæ, adeò ut peccans contrà illam debeat id explicare in confeſſione.

5. D. Extat nè præceptum aliquod affirmativum eliciendi unquam actus Prudentiæ.

M. Cui præcipitur finis, præcipitur etiam ponere media neceſſaria ad conſequendum finem. Porrò eſt notandum, quòd alia media ſunt de ſe utilia, & alia omninò neceſſaria. Extat præceptum ponendi ſecunda, non prima. Sic obligatus elicere actum jejunii, tenetur conſulere, ſeù inquirere media omninò neceſſaria, judicare de illis, & præcipere pro jejunando. Idem dic de reliquis virtutibus, quando obligamur exercere actus illarum, quia tùnc per prudentiam Monaſticam tenemur illis trium virtutum actibus providere media, ſine quibus impoſſibile eſſet conſequi vitam æternam. Quoad alias ſpecies, obligatur ſub mortali ſubditus, ut ſe diſponat ad recipiendas inſtructiones Superiorum, quæ ſunt omninò neceſſariæ pro fine illius Superioris: v. g. filius, quæ pater familias

milias media profert, ſine quibus non poſſet, ſervari pax familiæ, quòad ſubſtantiam; & ita de reliquis. E contrà Superiores tenentur providere media pro tranquillitate ſibi commiſsà. Confeſſor media omninò neceſſaria, ut pœnitens juſtificetur &c. Notandum tamen, quòd ſpecies Prudentiæ, præter Monaſticam habent dirigere ad bonum commune, velut ad finem; non ad bonum ſingulorum de communitate.

6. D. Obligat nè Prudentia ex genere ſuo ad mortale?

M. Ex regulà ſtabilità p. 1. c. 34. n. 6. prudentia non obligat ex genere ſuo ad mortale, ſed ſi obligemur ad aliquem finem ſub mortali, & media ſint omninò neceſſaria, tùnc prudentia obligabit ſub mortali.

7. D. Confeſſori eſt neceſſarium ſcire, an virtus obliget, vel per ſe, vel per acccidens ob dicta p. 1. c. 38. n. 16. quia ſi per accidens tantùm obligat, non tenetur pœnitens explicare ſpecialitèr illud peccatum. Igitur peto, an Prudentia obliget per ſe, vel per accidens?

M. Prudentia obligat per accidens, niſi in caſu, quo præviderem, vel tenerer prævidere media nonnulla eſſe neceſſaria pro tali fine, ad quod obligor ſub mortali, & nollem ponere v. g. Princeps prævidens, quòd permittendo impune fures, turbabitur regnum, & nullum ponens medium ut impediat, quia non vult, peccat duplici peccato, altero contrà juſtitiam Vindicativam, non caſti-

gando

gando fures, altero contrà Prudentiam regnativam, non ponendo tale medium pro tranquillitate regni. Utrumque debet explicare in confeſſione. Hoc ſecundum, utpotè contrà bonum commune, de naturà ſuà eſt graviſſimum. Sed hæc ſunt peccata Superiorum, ut Superiorum, de quibus vix eſt Superior, qui ſe accuſet, quia Confeſſores, & Concionatores ſupèr illis non inſtruunt. Unus narratur Caroli quinti Confeſſor, qui auditâ confeſſione, regeſſerit: *Dixiſti peccata Caroli: dic peccata Principis*. Accuſant ſe de impatientiis &c. ſed vix de omiſſione Prudentiæ alioqui tàm gravitèr obligantis pro bono communi.

8. D. Quod eſt donum Conſilii correſpondens Virtuti Prudentiæ?

M. Tres actus Prudentiæ, ſcilicèt, Conſilium, Judicium, & Præceptum ex n. 2. eliciuntur per virtutes diſtinctas; Ubi verò movemur ad operationem per donum Spiritus Sancti, idem habitus, utpotè perfectior, habet elicere tres illos actus, licèt ſpecie diverſos; quare donum Conſilii inquirit, judicat, & præcipit media. Hoc donum ſupplet prudentiam Monaſticam in ponendis mediis pro conſecutione ultimi finis; & ejus actus requiritur, ubi exercemur in virtutibus Theologalibus eſtò ad fidem, & ſpem informes, actus præcedens Conſilii ſit quoddam præambulum non attingens ad perfectam rationem doni, juxtà dicta ex Angelico 1. p. c. 33. n. 3. Præcedit etiam ad actus virtu-
tum

tum Cardinalium infuſarum, ad quos movemur à Spiritu Sancto. De præcepto autem eliciendi actum hujus Doni, diſſerendum eſt, ſicut de Prudentià. S. Thomas q.52.

8. D. Qui fructus, & quæ Beatitudo correſpondent Dono Conſilii?

M. S. Thomas videndus a.4. ad 3. ponit benignitatem, & bonitatem, ut fructus correſpondentes Conſilio, & quintam beatitudinem. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.*

CAPUT XVI.

De peccatis per defectum oppoſitis Virtuti Prudentiæ.

1. QUæ peccata opponuntur dono Conſilii non habent nomen ſpeciale diſtinctum à peccatis oppoſitis virtuti Prudentiæ, ſed ſub iiſdem nominibus peccata, ut ſunt humana, opponuntur Virtuti: ut ſunt inhumana, & beſtialia opponuntur Dono. Porrò quælibet virtus Moralis, & Donum correſpondens habet duo genera peccatorum ſibi oppoſitorum: alia opponuntur per defectum, & alia per exceſſum: illa ſunt, quæ deficiunt à virtute Prudentiæ: iſta, quæ excedunt, ut explicabitur. Agemus in hoc capite de oppoſitis per defectum, & in ſequenti de oppoſitis per exceſſum.

2. Pru-

2. Prudentia cum ſuis virtutibus annexis primò per Eubuliam inquirit media: ſecundò per Syneſim, aut Gnome judicat de mediis: tertiò per ſe ipſam præcipit media voluntati, & potentiis executivis. Igitur

3. Primùm peccatum per defectum Prudentię oppoſitum, dicitur Præcipitatio; & eſt, quando quis ex paſſione agit ſine conſilio, ſeù actu Eubuliæ, præcipitans ſe, hoc eſt, non tranſiens per medium conſilii.

4. Secundum dicitur Inconſideratio; & eſt, cum homo, poſtquam per Eubuliam inquiſivit media, procedit ad opus, abſque judicio debito de mediis per Syneſin, aut Gnome, non conſiderando, quantum debet, quæ media ſint magis opportuna pro conſequendo fine. Vocatur Inconſideratio, ſive deficiar in judicando per Syneſin, ſive per Gnome.

5. Tertium peccatum dicitur Inconſtantia, & eſt, quando poſt bonum conſilium, & judicium, deficitur in præcipiendo voluntati, ut debet, quòd eligat tale medium.

6. Quartum dicitur Negligentia; & eſt, quando poſt bonum conſilium, judicium, & præceptum voluntati factum, deficit in exequendis mediis per alias potentias: Debemus enim tardè conſiliari, ſed citò exequi. Experientia docet in omni eventu, quòd, differendo executionem, refrigeſcimus; at maximè id apparet in converſione peccatoris: etenim multi proponunt confiteri, ſed quò diffe-

differunt magis, eò majorem ſentiunt difficultatem.

7. Quando, & quomodo unumquodque ex his quatuor ſit peccatum, veniale, vel mortale, deducitur ex dictis p. 1. cap. 34. n. 6. ubi habemus, quando, & quomodo prudentia nos obliget. Sanctus Thomas q. 53. 54.

CAPUT XVII.

De peccatis per exceſſum oppoſitis Virtuti Prudentiæ.

1. PEccata per defectum oppoſita Prudentiæ generico nomine vocantur Imprudentia; & peccata per exceſſum oppoſita, generico nomine dicuntur Prudentia Carnis. Alii diſtinguunt Prudentiam Diabolicam, Mundanam, & Carnis. Hæc diſtinctio non eſt omninò neceſſaria Confeſſori. De illà videatur S. Thomas q. 55. a. 1. ad 3. Per prudentiam carnis intelligo, cum homo ex amore alicujus finis dirigit media de ſe mala, in quo excedit. Si quis conſtituat ſibi finem malum, & dirigat media mala in hunc finem, committet duplex peccatum; aliud de intentione finis; aliud de directione mediorum malorum: quòd ſi finis ſit bonus; at media ſint mala; tùnc unicum eſt peccatum in applicatione medii; ſed in confeſſione debebit explicari quale medium ſit applicatum; v. g. qui ad faciendam eleemoſi-

nam

nam furatur, explicabit, ſi res ſit ſacra &c. Prudentia Diabolica dici poſſunt vitia per exceſſum oppoſita dono Conſilii.

2. D. Genus prudentiæ Carnis in quot ſpecies diſtinguitur?

M. Diſtinguitur in ſex ſpecies: prima vocatur *Aſtutia*. Secunda *Dolus*. Tertia *Fraus*: Quarta propriè dicta *Carnis prudentia*. Quinta *Sollicitud o temporalium*. Sexta *Sollicitudo futurorum*.

3. D. Quid eſt Aſtutia primum peccatum?

M. Aſtutia per exceſſum opponitur Eubuliæ; & eſt quando quis ad conſequendum finem ſive, bonum, ſive malum, inquirit media mala voluntariè. Peccabitque ſpecialitèr hoc peccato, ſi advertens eſſe media mala, velit adhùc de illis inquirere; in quo caſu explicabit ſe accuſans hoc peccatum, & ſpeciem mediorum malorum.

4. D. Quid eſt Dolus, ſecunda ſpecies peccati per exceſſum oppoſiti Virtuti Prudentiæ?

M. Dolus eſt, cum quis poſt conſilium, ſive judicat, ſive præcipit, ſive exequitur ad finem, ſive bonum, ſive malum, media mala conſiſtentia in verbis: v. g. cum quis ad defenſionem ſui honoris, uti docebat 44. propoſitio damnata per Innocentium XI.) judicat imponendum eſſe falſum crimen, ſive præcipit voluntati, ut imponat, ſive actu imponit. Si tantùm voluntariè judicet, ſed non præcipiat, peccabit contrà Syneſim, aut Gnome: ſi ulteriùs præcipiat, peccabit contrà Prudentiam; quòd ſi etiam exequatur, peccabit

contrà

contrà Juſtitiam: & ita in confeſſione debet explicari diſtinctè; ſed ſi explicet ſecundum, intelligitur cxplicare primum, & ſi tertium, explicat primum, & ſecundum.

5. D. Quid eſt Fraus; tertia ſpecies peccati per exceſſum oppoſiti virtuti Prudentiæ?

M. Inter fraudem, & dolum intercedit hæc ſolùm differentia, quòd Dolus conſiſtit in verbis: & Fraus ordinariè conſiſtit in factis. In reliquis eodem modo de utriſque diſſerendum eſt. Fraudulentèr egit villicus Luc. 16. qui falſavit cautiones ſui domni.

6. D. Quid eſt Prudentia carnis, quarta ſpecies peccati per exceſſum oppoſiti virtuti Prudentiæ?

M. Prudentia carnis propriè dicta eſt, cum homo, poſt conſilium, & judicium, præcipit media mala, ut conſequatur finem ſive bonum, ſive malum. Villicus Luc. 16. addidit hoc etiam: ubi enim judicavit de fraudulentià, præcepit eandem fraudulentiam voluntati.

7. D. Quid eſt ſollicitudo temporalium, quinta ſpecies peccati per exceſſum oppoſiti Virtuti Prudentiæ?

M. Quia ad prudentiam pertinet ſollicitudo in exequendo media, quæ pro conſequendo fine bono, inquiſivimus per Eubuliam, judicavimus per Syneſin, aut Gnome, & præcepimus per Prudentiam, aſſignavimuſque Negligentiam, ut vitium oppoſitum per defectum huic ſollicitudini,

dini, debemus eidem aſſignare vitium oppoſitum per exceſſum, quod eſt duplex; & primum ſollicitudo temporalium. In hoc poteſt peccari tripliciter: primò: ſi reſpiciamus media velut finem: ſecundò: ſi nimis ſollicitemur in iis acquirendis: tertiò: ſi acquiſita nimis ſollicitemur, ne deficiant.

8. Quid eſt ſollicitudo futurorum, ſexta ſpecies peccati per exceſſum oppoſiti virtuti Prudentiæ?

M. Hæc pariter opponitur ſollicitudini debitæ. Illam explicat ſatis aptè S. Thomas a. 7. Si quis in vere ſollicitus eſſet de vindemià, præparans dolia, conveniens cum vindemiatoribus &c. hæc eſſet nimia ſollicitudo futurorum, ſed non eſt nimia, ſi de his cogitet in medià æſtate: aut præveniret, ut ad finem honeſtum, minoris conduceret operas artificum.

9. D. Adſunt nè propoſitiones prohibitæ per Romanos Pontifices circâ Prudentiam?

M. Indirectè omnes attingunt Prudentiam, quatenùs prohibemur dare conſilium, judicare, aut præcipere juxtà illas, quando præſertìm expreſsè prohibemur eas deducere in praxim. Directè ſolum invenio tertiam ex damnatis ab Innocentio XI. vi cujus damnationis negatur eſſe actus prudentiæ operari ſecundum illam.

10. D. Adſunt nè cenſuræ aliquæ contrâ violantes Prudentiam, ſive per exceſſum, ſive per defectum?

M. Or-

M. Ordinariè loquendo, neque Romani Pontifices imponunt cenſuras, aut ſibi reſervant actus merè internos, ſed ſemper, ubi conjungitur actus externus, ſeù finis: & ita nullæ ſunt cenſurę, neque ulla reſervatio peccatorum, quæ opponuntur Prudentiæ, Virtutibuſque illi annexis.

11. D. Quas pœnitentias imponere debet, ſeù commmendare Confeſſor delinquentibus contrâ Virtutem Prudentiæ?

M. Peccanti contrà prudentiam maxime commendabit Confeſſor, ut, quantum poteſt, in operando fugiat ductum paſſionis: Veriſſimè dicitur. Jer. 12. *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt, qui recogitet corde*, conſiderando finem, ob quem operatur, quando alioqui hæc eſt differentia inter bruta, & hominem, quòd illa ſequuntur ductum paſſionis; iſte debet ſemper, ante operationem, præſtituere ſibi finem; & hoc præſtituto conſiderare media magis proportionata, ut conſequatur finem: Porrò finis omnium hominum eſt gloria Dei, & ſalus animæ propriæ: Ad hunc finem, velut ad centrum, dirigenda eſt omnis operatio, etiam ad bonum publicum, adeò ut Principes, Reges, ipſe Romanus Pontifex debeant primariò reſpicere gloriam, quæ Deo reſultat ex ſalvatione animæ propriæ, & ad hanc dirigere cætera, velut media, & conſequentèr amando cætera, minùs quàm illam. Ipſum etiam deſiderium ſalvandi totum orbem procedere debet ex deſiderio propriæ ſalutis, quod pro-

probè notabit ipſe Confeſſor, ne, cùm prædicat aliis, ipſe reprobus efficiatur. Certè ob rebellionem carnis, dum ſumus Viatores, non poſſumus ita nos dirigere ductu rationis, ut nunquam in operando præveniamur paſſione. Fuit hoc ſingulare privilegium B. Virginis. Donum hoc habebamus in primo parente; illud amiſimus, cum in eo peccavimus grande peccatum, & ſolùm perfectè reſtituetur in patriâ: cęterùm pro quanto poſſumus, enitendum eſt, ut hoc modo procedamus. Id ſuavitèr, & efficacitèr commendabit Confeſſor: nec enim alia eſt via acquirendi Prudentiam, & cum Prudentiâ cæteras virtutes; quę omnes regulantur Prudentiâ.

CAPUT XVIII.

De Juſtitiâ in genere, ſecundâ Virtute Cardinali.

1. FIdes, & Prudentia, ut potè receptę in intellectu, reſpiciunt verum. Illa verum, ut à Deo revelatum Eccleſię Catholicæ, & per hanc nobis propoſitum: iſta verum, ut operabile in ſingulari ad finem conſequendum. Virtutes in Appetitu receptæ reſpiciunt bonum: Spes bonum ſub conditione Ardui: Charitas bonum, ut bonum: Juſtitia bonum, ut alteri debitum; hinc apparet cum omnibus virtu-

tibus ſibi annexis recipi in voluntate (ad differentiam Fortitudinis, & Temperantiæ, quæ reſpicientes bonum proprium, recipiuntur in appetitu ſenſitivo) nam comparare unum cum alio pertinet ad intellectum, & per conſequens appetere bonum, ut comparatum alteri, pertinet ad appetitum, qui ſequitur intellectum.

2. Quod dicitur paſſivè debitum, activè dicitur jus: etenim ſi aliquid mihi à Petro debetur, ego habeo jus ad illud. Et aliud eſt jus naturale, quod exigit natura, ut quæ continentur in Decalogo; aliud jus gentium, quod exigunt communitèr populi, ut ab uno Principe nō offendi Oratorem alterius: aliud jus divinum, quod exigit Deus, ut quòd omnes baptizentur: aliud jus humanum civile, aut Eccleſiaſticum, quod exigunt Princeps, & Eccleſia.

3. Et hìnc vocatum eſt jus, non ſolùm id, quod mihi debetur, ſed etiam lex ipſa, per quam aliquid mihi debetur: quare dicimur obligati facere aliquid jure (hoc eſt, lege) naturali, divino, gentium, humano, &c.

4. Prædictæ Juris ſpecies ſunt ſubalternę, continetque ſub ſe alias ſpecies; quod maximè debet notare Confeſſor obligatus exigere à pœnitentibus infimam peccati ſpeciem; nèc enim ſufficit, ſi me accuſem violaſſe jus naturæ, niſi explicem, in quo violavi. Idem dicendum de jure humano &c.

5. Alia etiam differentia eſt notanda: nàm aliquid

quid debetur, & de ſe reddi poteſt ad æqualitatem, ut qui debet centum Petro: nàm hæc de ſe reddi poſſunt (quidquid ſit, an impoſſibilitetur per accidens ob inopiam) ſecundò: aliquid debetur, at reddi non poteſt ad æqualitatem: ita debemus Deo, patribus, patrię, Principi, Magiſtris, Confeſſori &c. nàm illis debemus eſſe, educationem &c. quæ illis reddere non poſſumus; cætera bona exteriora, quæ damus, & poſſumus dare, de ſe non compenſant ad æqualitatem. Hæc duo ſunt debita rigoroſa, ideò ad illa obligamur ſub mortali: tertiò: debemus aliquid ex honeſtate, ſeù convenientià, ſicuti benefactori debemus retribuere: quartò: debemus aliquid alteri, non ratione ſui, ſed ratione noſtrorum, ut dives, qui debet erogare pecunias, non quia debeat, ſed quia convenit ſibi, ut eas eroget in bonum aliorum. Hæc ratio diverſa debiti conſtituit diverſa genera virtutum, de quibus in ſingulari diſſeretur; Et quia omnes hæ virtutes reſpiciunt illam, quæ reddit debitum rigoroſum ad æqualitatem, ideò omnes quidem vocantur nomine Juſtitiæ: ſed ratio Virtutis invenitur principalitèr in iſtà; & propterea hæc etiam propriiſſimè dicitur Juſtitia, eſtque Virtus Cardinalis.

6. De hàc Virtute Cardinali diſſerendum eſt ante reliquas minùs principales illi annexas; & eſt quadruplex: prima dicitur Legalis, per quam Princeps dat ſubditis, quod leges præcipiunt dirigendo illos ad bonum commune (ſubditi verò

reddunt, quod præcipitur à Principe per leges.) Secunda dicitur Juſtitia Diſtributiva, per quam Princeps diſpenſat honores, & bona Reipublicę, juxtà merita Subditorum: Tertia dicitur Juſtitia Vindicativa, per quam Princeps diſtribuit pœnas à lege ſtatutas, juxtà demerita Subditorum. Quarta tandem dicitur Juſtitia Commutativa, per quam unus reddit ad æqualitatem, quod debet alteri: Primæ tres requirunt juriſdictionem in Superiore. De ſingulis diſſeretur. Interim de jure videatur S. Thomas à q. 57. ad 60.

CAPUT XIX.

De Juſtitià Legali, & Vitiis oppoſitis.

1. QUælibet Reſpublica conſtituit unum corpus, in quo ſubditi, velut membra, per juſtitiam legalem ordinantur ad ſalutem totius, non tamen per eoſdem actus: Alia, ut, Caput, imperant: alia, ut oculi, dirigunt: Hi ſunt Conſiliarii: Alia, ut manus moventur, & movent. Hi ſunt Judices ſubalterni, qui moventur per authoritatem ſibi à Principe communicatam, & movent regulando alios. Inter hos locum habent Confeſſarii in Hierarchià Eccleſiaſticà, qui ſunt Judices, & debent, ſecundum leges ab Eccleſià pręſcriptas, regulare pœnitentes: Alia, ut pedes, habent exequi, quæ præcipiuntur: Hujuſmodi ſunt Satellites &c. Alii

verò

verò neque jus habent dirigendi, neque exequendi, ut ſunt cæteri ſubditi, ad quos ſpectat non facere, ut alii exequantur, ſed ipſi debent exequi.

2. Secundum quod unus participat de juriſdictione, ita participat de Juſtitià legali activè ſumptà; & poſſunt authoritativè alios inducere ad bonum commune Reipublicæ magis, vel minùs perfectè. Reliqui non poſſunt judicare, ſed tenentur obedire, adeò ut actus, quo ſe movent ad obediendum, ſpectet ad juſtitiam legalem paſſivè ſumptam, & dirigatur à Prudentià, quæ ex c. 14. n. 4. dicitur Politica. Obedit autem ad hoc inclinata per Virtutem Obedientiæ.

3. D. Quotuplex eſt Juſtitia legalis?

M. Duo ſunt genera Juſtitiæ legalis: altera retinet nomen commune: Altera dicitur Epicheja. Ex c. 14. n. 2. audiſti duas in intellectu practico dari virtutes, quarum altera judicat ſecundum cauſas ordinarias: altera per altiores cauſas: & paritèr in voluntate datur duplex virtus: altera, quæ ordinat Reipublicæ membrum in bonum commune per leges ordinarias, ſcilicèt, ſecundum verba legis, & ſecundum intellectum obvium earundem, quæ communi nomine dicitur Juſtitia legalis: altera verò, quæ ordinat, non ſecundùm verba, ſed ſecundùm finem altiorem legis. Extat in Civitate lex obligans reddi ſtatim depoſita petenti: per Juſtitiam communem inclinatur Judex ad judicandum, ut ſonant verba legis prædictæ:

ſed per Epichejam Judex conſiderans nùnc peti à me gladium depoſitum apud Petrum, ut hoſtem occidam, prohibet reddi, reſpiciens non ad verba, ſed ad finem legis, qui eſt tollere injuſtitias, & quæ augerentur, ſi ſtatìm redderetur. S. Thomas q.120. ex quo habebis alia complura, ſed omitto, quia non ſunt ſimplicitèr neceſſaria Confeſſori ordinario.

4. D. Quia dixiſti duo eſſe genera Juſtitiæ legalis, vellem ſcire, an unaqueque contineat ſub ſe plures ſpecies?

M. Utique illarum quælibet ſub ſe continet plures ſpecies, omninò explicandas, ſi violentur; alterius enim ſpeciei peccato peccant Princeps violans utramque, habens in ſe plenitudinem juriſdictionis, Baro non habens ita plenam authoritatem, Conſiliarius, Judex, ipſi Executores; nàm alitèr peccat Satelles, alitèr Lictor. Et quia diverſa eſt juriſdictio Eccleſiaſtica, & Sæcularis; ideò violans juſtitiam legalem Eccleſiaſticam, explicabit in confeſſione hoc, & prætereà utrum ſit ſupremus Hierarcha, utrum Epiſcopus, utrum ſimplex Confeſſor. Nihil tamen refert, quòd juriſdictio ſit ordinaria, vel delegata; In Oeconomicà etiam, quæ participat aliquid Juſtitiæ legalis, explicabit, an ſit pater, vel mater &c. Quòd ſi Confeſſor in praxi dubitet, nùm diverſa participatio juriſdictionis, conſtituat diverſitatem ſpecificam, inducat pœnitentem ſuavibus, at efficacibus verbis, ut ſuperabundet in explicando potiùs,

quàm

quàm deficiat: ut abundare ſolent, & debent in explicandis Medico morbis corporum.

5. D. Quos actus hæ duæ virtutes Juſtitiæ legalis, & Epichejæ, habent exercere circà ſuum objectum?

M. Tàm iſtæ duæ ſpecies, quàm aliç, ſcilicèt, Vindicativa, Diſtributiva, & Commutativa habent actum in voluntate, quo illam inclinant ad reddendum cuilibet jus ſuum; ſed terminant in intellectu per judicium, qui propterea dicitur proprius actus Juſtitiæ in genere acceptæ, per quod judicamus de aliis, ut competit cuilibet juſtitiæ in particulari: nàm Legalis, Diſtributiva, & Vindicativa dant judicium authoritativum, ſeù ſententiam circà gubernium Reipublicç, circà pœnas, & præmia. Porrò Commutativa dat judicium privatum de hominibus, vel de aliis rebus, ſecundum quod exigit jus. Quia igitur judicium ſpectat ad quamlibet juſtitiam, priùs eſt agendum de illo in communi, deinde agemus de illo, ut proprium eſt Juſtitiæ legalis.

6. D. Quid requiritur, ut Judicium ſit licitum?

M. Judicium ex primâ inſtitutione impoſitum fuit, ut ſignificaret rectam determinationem eorum, quæ in praxi erant agenda; ad quod requiruntur duo; primò virtus proferens judicium; & hæc eſt potentia intellectiva cum ſuo habitu: ſecundò requiritur diſpoſitio judicantis, per quam reddatur idoneus ad judicandum; & hçc, ſi judicet

in materià Temperantię, erit ipſa Temperantia; ſi in materià juſtitiæ, ipſa Juſtitia; & ſic de reliquis virtutibus: poſteà nomen judicii ampliatum eſt ad ſignificandum, quidquid determinamus etiam in ſpeculativis, ut cum dico: *Petrus eſt homo.* S. Thomas q. 60. a. 1. ad 1. Nùnc verò diſſerimus de judicio practico, & ut procedit à diſpoſito per juſtitiam ad judicandum rectè de iis, quæ pertinent ad jus alterius; & ſemper ſupponendum eſt, quod alibi plurìès diximus, in unàquaque virtute dari actus perfectos, & imperfectos: perfecti ſunt, qui procèdunt ab habitu præexiſtente virtutis: imperfecti verò, qui ſunt ipſius virtutis; at non procedunt ab ipsà præexiſtente in operante. Hoc ergo judicium commune cuilibet Juſtitiæ, ut ſit licitum, debet eſſe prudens. S. Thomas q. 60. art. 2. nàm ſi *deeſt certitudo rationis, putà, cum aliquis judicat de his, quæ ſunt dubia, vel occulta, propter leves conjecturas*: eſt *judicium temerarium*. Quod dictum eſt ad licitum judicium requiri certitudinem rationis, explicat idem a. 3. ad 1. quòd requiritur certitudo, *non quidem ſicut in demonſtrativis, ſed ſicut convenit tali materiæ, putà, cum aliquid per idoneos teſtes probatur;* vel per indicia ſufficientia: hæc enim eſt certitudo moralis in operabilibus, quam reſpicit Prudentia, utpotè virtus intellectualis tendens in verum, non quod ſit verum neceſſariò, ſed ut in pluribus. Ut autem circà hanc moralem certitudinem Confeſſor tollat ſcrupulos complures, teneat hanc regulam. Multi Pœniten-

tentes anguntur ſcrupulis, an omnia juvẽtutis peccata confeſſi fuerint, vel voluntariè aliqua omiſerint. Multi Sacerdotes, an Epiſcopus illos ordinans habuerit intentionem, an tetigerint phyſicè inſtrumenta, dum ordinabantur. Multæ Moniales, aliàs timoratæ conſcientiæ, an conſenſerint inhoneſtæ cogitationi, vel dubiis fidei &c. In his, & ſimilibus caſibus ad tollendos ſcrupulos, Confeſſor utatur hàc regulà. Eſſet graviſſimum peccatum judicii temerarii, ſi judicarem in ordinando Epiſcopum non habuiſſe intentionem: quare certum eſt moraliter, quod habuit.

7. D. Quæ differentia intercedit inter judicium, & ſuſpicionem?

M. Judicium eſt firma adhæſio, ſeù determinatio intellectus, quòd res in ſe ſit talis, qualem ego determino in meo intellectu; ex ſuſpicione autem inclinor in unam partem, ſed cum formidine oppoſiti: Judicium, ſi ſit ex levibus indiciis, dicitur temerarium, & mortale peccatum ex ſuo genere, contrà juſtitiam commutativam: quia fit injuria proximo; & per hoc admittit parvitatem materiæ: nàm levis injuria eſt peccatum veniale. Judicium poteſt eſſe falſum, & non temerarium: Video Petrum fugientem evaginato gladio, totum in ſe, & in gladio reſperſum ſanguine, judico illum occidiſſe: poteſt eſſe falſum, ſed non erit judicium temerarium, quia procedit ex graviſſimis indiciis. Ut ſit peccatum, debet eſſe temerarium. Suſpicio, utpotè actus imperfectus, de ſe

non

non eſt mortale peccatum, niſi veſtiatur talibus circumſtantiis, ut gravis injuria ſit vel ſuſpicari malum de tali proximo, ut ſi ſuſpicarer Regem ditiſſimum, & piiſſimum pro uno obolo vendere juſtitiam &c.

8. D. Quia dixiſti n. 6. ad judicandum requiri certitudinem moralem, quid faciendum eſt, ubi deeſt hæc certitudo?

M. Sæpiſſimè Confeſſarius incidet in hos caſus, in quibus caveat nimium laxare, vel ſtringere conſcientias. Majoris claritatis gratià, divido quæſtionem in tria genera perſonarum: vel enim quæritur, quid in tali caſu debeat homo judicare de proximo non ſubdito: ſecundò: quid Superior de ſubdito: tertiò: quid homo de ſeipſo. Quoad primum Apoſtolus ait Rom. 14. *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum*: & Chriſtus Luc. 6. *Nolite judicare, & non judicabimini*. Confeſſor ſemper inculcet pœnitentibus, ut abſtineant à judicando, quæ ad ſe non ſpectant, etiam ſi certa ſibi videantur habere indicia, multò magis, ut abſtineant ab his, quæ dubia ſunt. Quoad Superiores, & Judices, cęteris paribus, in dubio ſemper inclinabunt ad favorem rei ex illà regulà, quòd *Nemo præſumitur reus, niſi conſtet*. Illos tamen moneat Confeſſor, quòd hæc regula non concedit duo judicia, ſed unicum. 3. Reg. 3. Salomon judicavit unicè in favorem mulieris, quę nolebat infantem dividi, ſed non judicavit aliam ad pœnam, quia indicia erant ſufficientia pro primo in favorem reæ, ſed non pro

ſecun-

ſecundo ad damnationem Actricis; In tertio caſu homo dubius de ſuis actionibus, non debet judicare ſe reum: Ita enim judicaret falſum; ſed debet apponere remedium, ac ſi eſſet reus juxtà dicta de conſcientià dubià p.1.c.39.n.9. Igitur Superior dubitat, nùm Petrus ſit irregularis; nunquam damnabit irregularitatis; & Petrus paritèr dubius non judicabit ſe irregularem, ſed geret ſe tanquam irregularem, petendo diſpenſationem. Maritus dubius de validitate matrimonii, non feret præjudicium comparti, negando debitum, ſed quoad ſe ipſum, aget quaſi matrimonium eſſet invalidum; non petet debitum; antequam obtineat diſpenſationem. Idem dic in ſimilibus caſibus. Confeſſor videbit complures alitèr ſentire, cum quibus nolim contendere. Hoc unum mihi certum eſt, quòd tutiſſimum eſt ita in praxi regulare conſcientias. Videatur S. Thomas q. 60. a. 4. præſertìm ad 3.

9. D. Huc uſque dictum eſt de judicio, prout ſpectat ad omnem juſtitiam, etiam commutativam, quæro, an, ut ſpectat ad juſtitiam legalem, debeat habere alias conditiones?

M. Judicium, quod eſt actus Juſtitiæ legalis, præter conditionem jàm explicatam, debet habere alias duas: prima, ut ſit conforme omni juſtitię, tùm legali, tum commutativæ &c. Conſideranda ſunt attentè pauca hæc verba; nàm in illis multa comprehenduntur. Peccat Judex, ſententians ex teſtimonio unius; nam per leges: *In ore*

duo-

non habent nomen ſpeciale. Habet iſta virtus, utpotè moralis vitia ſibi oppoſita per defectum, & per exceſſum. Judicium omne, cui deſunt tres aſſignatæ conditiones, opponitur juſtitiæ per defectum. Si verò ſemper velit procedere juxtà apices juris, & ſequendo in omnibus rigorem legis abſque prudentià, tùnc, quia *ſummum jus ſumma injuria*, erit peccatum oppoſitum juſtitiæ legali, tàm cōmunitèr dictę, quàm Epicheję per exceſsū.

12. D. Adſunt nè circà Juſtitiam legalem aliquæ propoſitiones prohibitæ à Romanis Pontificibus?

M. Judicium, quod eſt actus juſtitię legalis, exigit, ut dictum eſt, tres conditiones; veruntamen; quatenùs eſt actus juſtitiæ legalis, primariò reſpicit juriſdictionem: Igitur Alexander VII. damnavit tertiam, & quartam, quæ concedebant perſonis ibi enumeratis juriſdictionem ſuper hæreſi: 12. quæ concedebat juriſdictionem Mendicantibus ſuper caſibus Epiſcopo reſervatis, & 16. quæ juriſdictionem ad abſolvendum, ut ibi, concedebat ſimplici Sacerdoti.

13. D. Ex peccatis Juſtitiæ legali oppoſitis adſunt nè aliqui reſervati cum cenſuris?

M. Tertius Canon Bullæ Cœnæ eſt contrà Piratas, qui turbant juriſdictionem Pontificiam: quintus in eos, qui ſibi arrogant juriſdictionem ad imponenda nova pædagia. Nonus in arrogantes ſibi juriſdictionem ad faciendum, quæ ibi exprimuntur contrà morantes in Curià. 13. in arrogan-

gan-

gantes juriſdictionem ad impediendam executionem litterarum Apoſtolicarum. 14. contrà ſibi arrogantes juriſdictionem in Cauſis Eccleſiaſticis. 15. contrà illam ſibi arrogantes ſuper libertate Eccleſiaſticà: 16. contrà impedientes juriſdictionem Prælatorum Eccleſiaſticorum. 17. contrà illam ſibi arrogantes ſuper bonis Eccleſiaſticis. 18. contrà illam ſibi arrogantes ad imponendum onera Eccleſiaſticis. 19. contrà illam ſibi arrogantes ad judicandum de perſonis Eccleſiaſticis. 20. contrà illam ſibi arrogantes in temporali dominio Eccleſię. Tandem excommunicantur, qui ſibi uſurpant juriſdictionem ad abſolvendum in prędictis caſibus.

14. D. Quas pœnitentias imponet Confeſſor violanti Juſtitiam legalem?

M. Hoc peccatum eſt graviſſimum, & in uſurpante ſibi juriſdictionem maximè Eccleſiaſticam, & in habente juriſdictionem, ſed deficiente in aliis conditionibus. Quoad hoc ſecundum, Superior habens juriſdictionem, & judicans contrà juſtitiam magìs peccat, quàm privatus furans, detrahens, vel occidens: Minus eſt pati hæc ab homine privato, quàm à conſtituto per Deum, ut avertat hujuſmodi auſa privatorum; & maximè ſi ob pecuniam inducerentur iſti Superiores ad injuſtè judicandum; eſſent enim pejores, quàm Sicarii, & Aſſaſſini, qui locant ſuam operam, ut alios occidant. Quoad primum curabit Confeſſor continere Principes intrà ſuos fines: oſtendet quàm

quàm grave ſit peccatum occupare juriſdictionem alterius, quando illi defendendæ pro uno terræ palmo, licent Principibus bella, ex quibus tamen tot mala occaſionantur; unde apparet juriſdictionem eſſe majus bonum, omnibus bonis exterioribus; & etiam bono privatorum hominum. At ſummè majus peccatum eſt uſurpare juriſdictionem Eccleſiaſticam. Qui hanc uſurpat Eccleſiæ, & perſonis Eccleſiaſticis, eſt veluti filius, qui, ut regnet, dejicit è throno patrem, ac matrem. Porrò in caſibus, in quibus Confeſſor abſolvet excommunicatos ob uſurpatam juriſdictionem Eccleſiaſticam, habebit ante oculos, pœnitentias, quæ præſcribuntur in Bullà Cœnæ, vel in aliis Conſtitutionibus Pontificiis.

CAPUT XX.

De Juſtitià Diſtributivà, & Peccatis eidem oppoſitis.

JUſtitia diſtributiva habet exercere ſui judicium circà Reipublicæ bona, dividendo illa inter cives, (tamen ad utilitatem Reipublicæ) ſervando æqualitatem, non Arithmeticam, ſed Geometricam. Juſtitia commutativa ſervat æqualitatem Arithmeticam, reddendo quod omninò debetur in re ipsà; ſi debeo centum perſonis decem aureos, reddo ſingulis decem,

ſive

ſive ſit Princeps Creditor, ſive plebejus. At diſtributiva ſervat æqualitatem Geometricam, quia habet proportionem ad dignitatem perſonę, adeò ut in eodem bello pugnantes milites, ex illis mereantur præmium in ſe majus, Duces, quàm gregarii milites, & merces menſtrua trium ſcutorum proportionata militi, eſt omninò impar Duci. In hoc dicitur Juſtitia diſtributiva ſervare æqualitatem Geometricam, quia dividit conſiderans dignitatem præmiandi, & proportionat præmium ad perſonam. S. Thomas q.62.

2. D. Quæ ſunt iſta Reipublicæ bona proportionalitèr, & Geometricè dividenda per juſtitiam diſtributivam?

M. Nomine bonorum proportionalitèr dividendorum veniunt gradus, honores, Magiſtratus, divitiæ (non tamen privatorum, ſed quæ ſpectant ad Cameram) onera, vectigalia, talleæ &c. ex quibus diteſcit Camera, ſeù publicum Principis ærarium.

3. D. Quid intelligis, dum dicis hujuſmodi bona eſſe dividenda in utilitatem Reipulicæ?

M. Hujuſmodi bona ſunt dividenda proportionalitèr ad dignitatem perſonæ, ut cedit in utilitatem Reipublicæ. Ut enim Princeps juſtè diſtribuat gradus militares, non debet conſiderare tantùm ſubditi virtutem, ſi ſit in ſe bonus civis, ſed ſi ſit bonus miles; & ſi exercendo gradus militares, erit utilis Reipublicæ. Ideò communitèr dicitur eſſe diſtribuenda non melioribus ſimplicitèr, ſed

ſed melioribus hìc, & nùnc; etenim conſiderandi ſunt in ſingulari gradus, honores &c. pro loco, & tempore, ac eſtò in reliquis non ſit civis ita virtuoſus, ſi, omnibus conſideratis, eſt utilior, debet præponi. In ſpiritualibus tamen habet locum *vitæ integritas, ac morum boneſtas*, ut §. 6. ait Clemens X. in Bullà *Supernà magni*, quia debent paſcere populum exemplo, verbo, & opere, ut eſſe meliorem ſit idem ac eſſe aptiorem in his circumſtantiis ad conſulendum Eccleſiæ.

4. D. Quas circumſtantias debet in providendis conſiderare Superior, ut juſtè diſtribuat bona Reipublicæ, præſertìm Eccleſiaſticæ?

M. Circumſtantiæ in omni caſu eſſe poſſunt infinitæ; propterea non poſſunt paucis compræhendi. Tamen innuendo aliquas in particulari: poſt talem vitæ integritatem, ut non ſit ſcandalo populis providendus de Eccleſià, ſeù beneficio, debet primò omnium Superior habere ante oculos leges, & Canones: qui per hos redditur indignus, non poteſt provideri: ſecundò conſiderandum eſt ſervitium, cui providendum eſt, non perſona: Multi cognoſcunt ſe obligatos alicui, & ſtatìm illi conferunt beneficium abſque alià conſideratione; hi provident perſonam, non beneficium. Juſtus diſpenſator (qualis eſt Superior, non Dominus, præſertìm beneficiorum Eccleſiaſticorum) conſiderat beneficium: ſi enim ſit Canonicatus, vel alia Præbenda, quæ ſolùm indiget adſiſtentià Chori, & recitatione Officii, ad iſta quis eſſe pote-

rit aptior, etiamſi habeat doctrinam minorem alio: tertiò debet etiam conſiderari ſtatus providendi: nobilis enim debet provideri juxtà ſuum ſtatum; quare illi non ſufficit beneficium tenue, quòd plebejo ſufficeret: quartò videndum eſt, ubi ſitum ſit beneficium: Eccleſia enim ruralis debet provideri de Theologo, non purè Scholaſtico, ſed Morali, legente ſępiùs Rituale Romanum, ut practicè ſciat conferre ſacramenta: quintò debet etiam maximè conſiderari, ut Superior confidere poſſit de illo, cui confert beneficium. Propterea S. Thomas q. 63. a. 2. ad 1. ait licere Prælato præferre cæteris ſuos conſanguineos, quando aliàs æquè digni ſunt, & fieri poteſt ſine ſcandalo. Confeſſor igitur dirigens conſcientiam diſpenſatoris bonorum, præſertìm Eccleſiaſticorum, proponat illi hæc omnia, faciatque diſtinguere hæc duo: nàm peccat, ſi diſtribuat, quia amicus eſt, quia conſanguineus eſt, ſed ſi cum hoc, quòd bonus eſt, & utilis Eccleſię, conjungitur eſſe amicum, vel conſanguineum, in tali caſu poteſt pręferri, quia per illam circumſtantiam redditur utilior.

5. D. Poſſunt nè diſtribui bona, præſertìm Eccleſiaſtica, ob commendationem alicujus potentioris, & præcipuè Principis?

M. Unicum diſtribuendi motivum debet eſſe utilitas hìc, & nùnc Eccleſiæ. Si commendatio hominum eſſet, ut commendatio Dei, qui dùm commendat, facit bonum, utique poſſet id fieri: commendatio tamen hominis non facit bonum, &

uti-

utilem, ſed ſupponit; quare Superior in tantum poteſt admittere commendationem, in quantum iſta præſupponit meritum commendati; & ſupponendo meritum, debet aliqualitèr reſpici, ut teſtimonium, quod Apoſtolus 1. Tim. 3. vult accipi *ab iis, qui foris ſunt:* ſed merè, quia commendatur, non poteſt provideri: quare Superiores ubi habent commendationem, curabunt, ut commendantes, etiam merita commendati, & requiſita proponant.

6. D. Orationes Sanctorum proſunt peccatoribus; & Dogmatiſtæ probant licitam invocationemSanctorum, ex ordine reperto in naturalibus, quòd pauper indignus aliquà gratià, tamen illam impetrat per interceſſionem nobilioris; quare aliàs indignus ob commendationem poterit provideri?

M. Deus in aliquibus ſe habet, ut Dominus; & in aliis, ut juſtus Judex: ut Dominus dat gratiam: ut Judex, ac diſpenſator dat gloriam; Ut Dominus ad interceſſionem Sanctorum dat gratiam; ſed ut diſpenſator dat gloriam juxtà merita. Superior ergo imitetur Deum in omnibus: In quibus eſt Dominus, faciat gratiam relaxando pœnam (niſi præjudicet bono communi) dando etiam occaſiones ſubdito ſibi intimo, ut poſſit mereri plura, ſed nunquam det bona Reipublicę præſertìm Eccleſiaſticæ (quorum eſt diſpenſator) niſi merentibus, juxtà excellentiam meriti, & in utilitatem Eccleſiæ. S. Thomas q. 63. a. 1. ad 3.

7. D. Sufficit nè providere bonum, an requiri-

tur eligere meliorem, ut nõnulli videntur docere?

M. Cum bona Reipublicæ, præſertìm Eccleſiaſticæ, ſint diſtribuenda merentibus, & utilibus Reipublicæ: & jus ad hæc bona fundetur in tali merito, hìnc apparet, quòd jus majus habebit, qui magis meretur, & eſt utilior. Superiores autem conſtituuntur diſpenſatores; ut juri uniuſcujuſque provideant; propterea debent expectare ſufficiens tempus, ut informentur de utilioribus, & ad hoc, ſive per ſe, ſivè per Miniſtros agere debitas diligentias: cum hàc tamen ulteriori regulà, quòd Superior providens abſolutè indignum, peccat ipſe, & peccat proviſus; Imò iſte ſi acceptat, ſicuti nullum habebat jus ad beneficium, ita nullum acquirit jus in beneficio, & providens tenetur illum ſpoliare. Si autem, omiſſo meliori, provideatur bonus, tùnc peccat ſolùm providens eligendo, quem hìc, & nùnc cognoſcit non eſſe utiliorem Eccleſiæ, ſed non peccat proviſus acceptans, & ſe remittens judicio Superioris; imò acquirit jus in beneficio, nèc illo poteſt expoliari. Vide prop. 47. ab Innoc. XI. damnatã, quę oſtendit, etiam extrà concurſum, eligendos eſſe digniores.

8. D. Hæc doctrina replet ſcrupulis; nèc videtur attendi in electionibus etiam Regularium: nèc enim examinatur quis ex duobus ſit dignior, ſed quis conſanguineus, amicus, nationalis &c.

M. Hæc doctrina non replet ſcrupulis, ſed fundatur in verà, & naturali ratione: ſi enim eſt eligendus dignus, ergo magis dignus erit magis eligen-

gendus: præſertìm quia dicimus eligendum digniorem hìc, & nùnc, omnibus penſatis; Cæterum ſicuti Sancta Mater Eccleſia nullatenùs damnat electiones, quæ ordinariè fiunt, ita neque debet illas damnare filius volens in omnibus obedire, & imitari ſuam matrem, ſed ſupponere legitimas, niſi contrarium manifeſtè conſtet; quando præcipuè malum non eſt eligere amicum, nationalem &c. ſed eligere indignum, quia amicus, vel nationalis eſt. Cæterùm eſſet omninò lacrymabile, quòd Rerum publicarum, præſertìm ſacrarum, proviſores introducerent hoc grande ſcelus contrà juſtitiam diſtributivam. Propter hoc peccatum expectari poſſet exterminium totale Reipublicæ: nàm *Regnum à gente in gentem transfertur* Eccl. 10. *propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos:* quæ omnia interveniunt, ubi juſtitia peſſumdatur; nèc ullo poſſunt averti ſtudio ſupremi Principis, niſi firmentur duæ virtutes in immediato proviſore, Chriſtiana charitas, & juſtitia diſtributiva. S. Thomas q. 61. a. 1. 2. & 3.

9. D. Extat nè præceptum affirmativum obligans ad actus Juſtitiæ diſtributivæ?

M. Extat hoc præceptum reſpectu Superiorum, qui habent diſpenſare bona Reipublicæ: Circà autem beneficia Eccleſiaſtica Sacri Canones determinarunt tempus; quo tranſacto proviſio pertinet ad alium Superiorem. Non eſt meum determinare, an peccet mortalitèr Superior toto

illo tempore negligens providere. Certum eſt, quòd peccabit mortalitèr peccato omiſſionis, ubi ex dilatione, beneficium, Eccleſia, Reſpublica, vel etiam privati patiantur grave damnum.

10. D. Quod eſt peccatum contrariè oppoſitum per exceſſum Juſtitiæ diſtributivæ?

M. Hoc peccatum non habet ſpeciale nomen ſed illo peccant, qui maximæ perfectionis idæam ſibi fingunt, & juxtà illam volunt providere bona Eccleſiæ, conferre ſacramenta &c. Bona hominum dividenda ſunt hominibus, non Angelis. Ubi Superiores, parvi habito juſtitiæ, aut honoris affectu in providendis, unicè incumbunt ideæ perfectionis efformatę, decipiuntur ſæpè: nàm plures, ut obtineant beneficium, quod appetunt, aſſumunt larvam ſanctitatis. At obtento, ruunt in peſſima quæque. Innumera id evincunt exempla. Hoc peccato peccaret Confeſſor, qui vellet abſolutionem impertiri ſolùm, juxtà theſes 16. 17. & 18. damnatas ab Alexandro VIII., vel communionem Euchariſticam, juxtà 23.

11. D. Quod eſt peccatum per defectum oppoſitum contrariè Juſtitiæ Diſtributivæ?

M. Iſtud peccatum vocatur acceptio perſonarum, & eſt, quando Superior in diſtribuendis Reipublicæ bonis non cōſiderat merita, nèc ad utilitatem reſpicit Reipublicæ, ſed alias qualitates perſonarum non conſiderabiles in illà ſingulari diſtributione, honorum, graduum &c. Porrò ſufficientèr eſt explicata hujus peccati ratio, in præcedentibus.

12. D. Peccata oppoſita Juſtitiæ diſtributivæ ſunt nè mortalia ex naturâ, & ex genere ſuo.

M. Peccata, ſive omiſſionis, ſive commiſſionis, & per defectum, & per exceſſum oppoſita juſtitiæ diſtributivæ, ſunt ex ſuo genere mortalia, ob rationem adductam p.1. c.34. n.6. relegendam: eſt enim hæc juſtitia medium neceſſarium ad conſervandam charitatem: qui non vult dare bonum alteri debitum, certè non vult charitatem proximi.

13. D. Admittunt nè parvitatem materiæ hujuſmodi peccata oppoſita Juſtitiæ diſtributivæ?

M. Admittunt utique parvitatem materiæ: diſpenſantur enim in utilitatem, ſeù bonum Reipublicę: propterea, quia poteſt Reſpublica ſentire parvum detrimentum, erunt venialia ex parvitate materiæ.

14. D. Neceſſarium mihi eſt ſcire, an tria illa peccata, nempè, omiſſionis, commiſſionis per exceſſum, & commiſſionis per defectum, ſint ſpecies infima: ſi enim ſint ſpecies ſubalterna, cogam pœnitentem, ut ulteriùs explicet ſpeciem infimam, juxtà Rituale adductum part. 1. cap. 7. num. 19.

M. Coges pœnitentem, ut ulteriùs explicet, an violarit, hanc juſtitiam in diſtribuendo bona Eccleſiæ, vel Reipublicæ ſæcularis, vel familiæ &c. Item qualia ſint bona, ſi honores, gradus, &c. Confeſſorque ſemper habebit præ oculis doctrinam S. Thomę 2.2. q.185. a.7. *Si in modico de-*

ficiat, vel ſuperabundet diſtributor, *poteſt hoc fieri abſque bonæ fidei detrimento, quia non poteſt homo in talibus punctualitèr accipere, quod fieri oportet: ſi verò ſit multus exceſſus, non poteſt hoc latere: unde videtur bonæ fidei repugnare, & ideò non eſt abſque peccato mortali.*

15. D. Adſunt nè ullæ propoſitiones prohibitæ circà Juſtitiam Diſtributivam.

M. Adeſt 47. Innocentii XI. quam relegat, & curet Confeſſor, ut in terminis, in quibus jacet, ſervetur illa damnatio.

16. D. Adeſt nè ulla cenſura, vel reſervatio peccatorum contrà Juſtitiam diſtributivam?

M. Nulla eſt cenſura, vel reſervatio in univerſali contrà hujuſmodi peccata pręcisè, & per ſe ſpectata; nàm qui ſimoniacè diſtribuunt bona Eccleſię ſuprà violationem hujus Juſtitię, violant etiam Religionem. Canones in variis occaſionibus imponunt pœnas malè diſtribuentibus; At hìc non refero ex duplici capite: primò: quia ſequor Angelicum agentem Theologum, non Canoniſtam: ſecundò: quia hoc opus eſt pro Confeſſore ordinario, qui poteſt ſufficientèr exercere ſuum triplex munus Judicis, Medici, & Doctoris, abſolvendo, aut retinendo hęc peccata, medendo aut inſtruendo de illis, ac remittendo pœnitentes, ut ſuper pœnis Canonicis incurſis interrogent doctiores: quòd ſi Confeſſor cupiat ſcire illas, ut meliùs exerceat ſuum munus, habebit Doctores inſignes, qui hęc ſcribunt.

17. D. Quas

17. D. Quas Pœnitentias imponet Confeſſor peccantibus contrà Juſtitiam diſtributivam?

M. Eccleſia conſuevit determinare quaſdam pœnitentias in particulari pœnitentibus, qui incidunt in aliquos caſus reſervatos; & cum peccata contrà Juſtitiam diſtributivam non ſint reſervata, Confeſſor non habet pęnitentiam determinatam, quam omninò teneatur imponere, ſed diriget ſe juxtà Rituale, ut imponat contrarias peccatis pœnitentias. Peccans per exceſſum ſuadebitur, ut conſideret ſibi prę omnibus, ante oculos habendas eſſe leges Reipublicę, pręſertìm Eccleſiæ, quam Spiritus Sanctus dirigit: quare in promovendis exigere aliquid ſuprà leges Eccleſię eſt exigere aliquid ſuprà Spiritum Sanctum. Sed faciliùs, & frequentiùs peccatur per defectum, acceptione personarum, reſpiciendo non ad merita, ſed ad carnem, & ſanguinem. Ut Confeſſor tollat ſuavitèr hujuſmodi peccata pœnitentiis medicinalibus, oſtendet, ſacrilegia omnia, quę provenient ex indignâ proviſione, tribuenda eſſe malo proviſori, v.g. ſi Confeſſor diſtribuat pœnitentibus malam doctrinam, vi cujus exiſtiment licere, quod nullatenùs licet, & in quo non poſſunt excuſari, Confeſſor non ſolùm peccat, dùm ita docet, ſed eſt cauſa omnium peccatorum, quę populus committit ſequens talem doctrinam. Idem dic de ordinante indignum ad Sacerdotium &c. Monendus erit Pœnitens, ut in omni proviſione quęrat utilitatem Reipublicę, non propriam. Et quia facilli-

cillimè poſſumus deflectere, Confeſſor hujuſmodi Proviſoribus conſulet, ut in confeſſione ſe accuſent, ſi quid ex inadvertentiâ, vel oſcitantiâ deliquerint in diſtributione; quò gratia ſacramentalis hujus ſacramenti poſſit illis fortior in poſterum adeſſe ad rectè diſtribuendum.

CAPUT XXI.

De Juſtitià Vindicativà, & Peccatis eidem oppoſitis.

1. JUſtitia Vindicativa differt à Diſtributivà ſolùm in eo, quòd iſta diſtribuit bona Reipublicæ merentibus: illa verò diſtribuit mala, ſeù pœnas à Republicà ſtatutas merentibus. In omnibus igitur eſt regulanda ſecundum dicta de Juſtitià Diſtributivà:

2. Confeſſor particularitèr inſinuabit primò pœnam, ut pœnam, nullatenùs expeti poſſe: ſic enim eſſet odium formale: ſed expetendam ut bonam, ſive utilem, vel ipſi delinquenti, vel ſaltèm communi bono Reipublicæ, quæ pacatur, ſi exterminentur mali ſubditi.

3. Secundò: ſolus habens juriſdictionem poteſt dirigere pœnam ad bonum delinquentis, vel Reipublicę: & ſecundum quod habet de juriſdictione, poterit pœnam ordinare: Vita, & mors tantùm ſunt in manu Principis, ut ipſe poſſit addicere mor-

morti, & addicto ex gratiâ condonare vitam; Cęteri poſſunt pœnas majores, vel minores juxtà juriſdictionem ſibi conceſſam. Jus Oeconomicum concedit patri pœnam leviorem; ita etiam jus Domini in ſervum; ſed circà hunc erunt videndę leges particulares cujuſcunque Reipublicę.

4. Tertiò: Juſtitià Vindicativa eſſe poteſt in privato, ſed non ita, quòd ipſe privatus poſſit exercere per ſe illius actum externum: quem ſolus poteſt exercere Superior. Igitur privatus poterit tantùm appetere, quòd reus puniatur, ob bonum publicum, ſeù proprium; Sed nemo obligatur appetere, ut reus puniatur ad ſatisfaciendum ſibi. Aliàs eſt res plena periculi, quia, dùm agitur de noſtris offenſis, coloramus noſtros affectus ſub larvà boni privati, aut communis; cęterum ſæpè ex odio appetimus pœnam, quia mala eſt noſtro inimico: quare tutiſſimum eſt ex charitate, remittere omnem injuriam. Videmus, quòd ipſi ſupremi Principes nunquam per ſe ipſos judicant de propriis injuriis, ſed aliis delegant hoc judicium, quia periculum eſt, ne ex odio ferantur in pęnam. S. Thomas q. 108.

CAPUT XXII.

De Juſtitiâ Commutativâ, & ejus Actu, qui eſt Reſtitutio.

1. IN duobus hæc juſtitia differt ab aliis enumeratis: primò: iſtarum actus externus exerceri poteſt tantùm ab habente authoritatem; At Commutativæ actum externum quilibet poteſt exercere: ſecundò: illę ponunt æqualitatem Geometricam, iſta Arithmeticam; quare Confeſſor obligatus duobus pœnitentibus quinque ſcuta; dabit ſingulis quinque, quamvis alter ſit fortis, alter in extremo vitę conſtitutus: quia tenetur ex juſtitiâ commutativâ; ſed quia pœnitentiam in confeſſione tenetur dare ex juſtitiâ legali, dabit per proportionem Geometricam, attentà conditione ſtatus &c. uniucujſcuque.

2. Tertiò: Juſtitia commutativa reſpicit jus, ſeù bonum, ut debitum. Jus autem, quod eſt illius proprium, poteſt eſſe duplex, aliud in re, aliud ad rem. Confeſſor debet attendere multùm ad hanc diſtinctionem. Qui habet jus ad rem, nondum eſt poſſeſſor, ſed tamen ſuo tempore fiet poſſeſſor per legitimum Superiorem; & nùnc pecco, ſi mediis Illicitis tollo jus iſtud, & teneor ad reſtitutionem, ſi media opponantur juſtitię: At ſi mediis licitis tollo iſtud jus ad rem, non pecco; è contrà jus

jus in re non poſſum tollere, niſi mediante juſtitià legali, & recurſu ad Superiorem.

3. D. Audivi, quòd ſine recurſu ad Superiorem, poteſt quis ab habente jus in re, ſeù ab eo, qui eſt poſſeſſor repetere ſuum jus ad rem per occultam compenſationem?

M. Cautus debet eſſe Confeſſor, nè aperiat viam mille injuſtitiis, approbando univerſalitèr occultam hujuſmodi compenſationem. Permitti poteſt, in caſu, quo creditum ſit omninò liquidum, multotiès conteſtatum Debitori, & fundatè timeatur grave damnum in recurrendo ad Superiores: v. g. famulus, cui vir nobilis debet mercedem pactam, ſæpiùs illam petiit, & loco mercedis recepit verbera, vel minas mortis; Multò majora timet, ſi recurrat ad Superiorem, apud quem non habet, quomodo probet creditum, de quo teſtes nolunt deponere, ipſi etiam metu mortis comminatæ à communi hero; Inſupèr dummodò moralitèr ſit certus, quòd crediti occultè ſurrepti culpa non refundatur in alios innocentes, & quòd non recipiat bis idem debitum. Cum omnibus his conditionibus Confeſſor poterit permittere compenſationem occultam. Dixi *permittere*, ſi enim conſulat &c. multi abutentur hàc doctrinà. Sit ergo cautus Confeſſor: ubi prædictas omnes conditiones invenerit, non obliget ad reſtitutionem, & interìm ne porrigat auſam peccãdi, couſulet in genere, ut de alio hero ſibi provideat, ut curet habere juſtitiã per manum Superioris &c.

4. D. Quid

4. D. Quid eſt Reſtitutio, quæ dicitur actus principaliſſimus Juſtitiæ Commutativæ?

M. Naturam reſtitutionis maximè debet intelligere quilibet Confeſſor, etiam ordinariiſſimus, quia principale peccatum regnans in mundo eſt violatio juſtitiæ, quod deleri non poteſt, niſi per reſtitutionem: *non enim dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*. S. Thomas q.62. a. 2. Tota Romani Pontificis authoritas non valet abſolvere, niſi fiat reſtitutio, vel offenſus liberè dimittat. Reſtitutio autem eſt iterata compenſatio ejus, quod quis habet alterius. S. Thomas a. 1.

5. D Reſtitutio cadit ſub præcepto affirmativo Juſtitiæ. Porrò præceptum affirmativum non obligat ad ſemper?

M. Cadit ſub præcepto affirmativo, & importat etiam negativum non retinendi rem alienam; & quia non poſſumus perſeverare in peccato voluntariè, ideò per præceptum negativum obligat ſtatìm, & ad ſemper. S. Thomas a. 8.

6. D. Reſtitutio eſt iterata compenſatio rei acceptæ: quare homicida v. g. impotens reſuſcitare, non tenebitur ad reſtitutionem?

M. *Quando oblatum non eſt reſtituibile per æquale, debet fieri recompenſatio, qualis eſt poſſibilis: cùm quis abſtulit membrum, debet recompenſare, vel in pecuniâ, vel in bonore, conſideratâ conditione utriuſque perſonæ ſecundum arbitrium boni viri.* S. Thomas a. 2. ad 1. niſi gratuitò remittatur, ut fit intèr inimicos divites, dùm pacificantur. Pauper verò, cui ma-

maritus occiditur, diſtinguit injuriam ſibi illatam, & damnum ex ipsâ ſibi, & familiæ reſultans. Quoad injuriam poteſt per Judicem exigere ſatiſfactionem, ſed remittit, dando pacem: quoad damnum, petit reintegrari.

7. D. Quomodo reſtituet æquale, qui viis injuſtis impedivit habentem jus ad hæreditatem, ne conſequatur illam?

M. Confeſſarius primò intelligat peccati numerum, & ſpeciem, interrogando, quæ fuerint hujuſmodi viæ &c. an impediverit ex odio, an ex invidià &c. deinde applicet remedium. Petrus impedivit Paulo beneficium ſibi deſtinatum ab Epiſcopo, antequam conferatur, conſideret Confeſſor qualitatem beneficii, majorem, vel minorem Epiſcopi diſpoſitionem ad illud conferendum Paulo &c. penſatiſque omnibus obliget Petrum ad reſtituendum quanti valet hìc, & nùnc ſpes beneficii. Comburens menſe Martii ſegetes, tenetur minùs reſtituere, quàm ſi combureret menſe Julii; nàm expenſę faciendę, & alia pericula, quę poſſunt imminere, faciunt multò minoris valere ſpem futurę ſegetis &c. S. Thomas a. 2. ad 3.

8. D. Quot ſunt capita, ſeù radices, ex quibus oritur obligatio reſtituendi rem aliquam?

M. S. Thomas a. 6. reducit ad duo: *Res accepta, & Injuſta Acceptio*: ſub ſecundà venit damnificatio, etiamſi nihil mihi accipiam, ut cum incendo campum.

9. D. Quis tenetur ex primo capite, ſcilicèt,

ratio-

ratione rei acceptę ad reſtitutionem rei ?

M. Quicumqne habet rem alienam, ſive bonà, ſive malà fide poſſideat: Poſſeſſor bonę fidei dicitur, qui non peccavit, dùm accepit rem alienam, ut qui credidit eſſe ſuam, vel emit ab eo, quem credebat eſſe verum dominum &c. Quòd ſi cognoſcebat non eſſe verum dominum, ſed ſaltèm dubitabat, erit poſſeſſor malę fidei. At ſi dùm accepit, ex conſcientià erroneà, credebat non eſſe ſuam, peccavit quidem tùnc, & quouſque retinet cùm iſtà conſcientià, ſed ubi verè cognoſcit eſſe ſuam, non tenetur reſtituere, quia eſt reſtituenda res verè aliena, non quę credebatur aliena.

10. D. Tenetur nè ęqualitèr reddere tàm poſſeſſor bonę, quàm poſſeſſor malę fidei?

M. Eſt differentia inter utrumque. Poſſeſſor bonę fidei, quando venit in malam fidem, ſeù cognoſcit rem eſſe alienam, tenetur reſtituere rem ſi extat, in quo extat, & id tantùm, in quo factus eſt ditior; ſi verò non extat, non tenetur ad pretium rei, ſed tantùm ad id, in quo factus eſt ditior: At poſſeſſor malę fidei tenetur reſtituere rem (hàc non extante pretium rei) cum damnis cauſatis domino; & propterea cum fructibus.

11. D. Tenetur nè ad omnes fructus?

M. Fructus ſunt in triplici genere. Alii merè naturales, ut fęnum, quod ſpontè naſcitur: Alii mixti, ut uva, quę naſcitur ex culturà vineę. Alii induſtriales, ut lucrum, quod reportatur ex ludo: Primos fructus tenetur integros reſtituere: ſecundos

dos deductis expenſis: tertios nullatenùs reſtituere: Hoc procedit in poſſeſſore bonæ fidei, quando poſſeſſor ſit factus ditior: At ſi conſumpſit bonà fide, ſi non factus ditior, non tenetur.

12. D. Qui tenentur ex re acceptà reſtituere?

M. Quotquot habent rem alienam, ſive per contractum (finito tempore contractus) ſive alio quocunque modo, ſi dominus rei ultrà præfixum tempus, ſit rationabilitèr invitus, ut ego retineam. Porrò ſunt plures contractuum ſpecies, quarum notitia non datur hìc, quia non eſt omninò neceſſaria (licèt utiliſſima) Confeſſori ordinario, qui tamen notabit differentiam mutui, à commodato, & omnium aliorum contractuum, in quibus, ut in mutuo, transfertur dominium, ab iis, in quibus, ut in commodato, non transfertur dominium: ubi dominium transfertur, ſi res pereat, etiam abſque meà culpà, teneor reſtituere, quia res perit domino ſuo: ubi non transfertur dominium, ob dictam rationem, non teneor reſtituere. S. Thomas q. 62. a. 6.

13. D. Explicà nùnc ſecundam radicem reſtitutionis provenientem ex acceptione injuſtà?

M. Ratione hujus tenetur reſtituere quiſquis cooperatur peccato in accipiendo alienum, ſive bona, ſive famam, ſive vitam. *Qui cooperatur:* quare non qui malo exemplo dat occaſionem furti: nam hic peccans peccato ſcandali contrà charitatem, non cooperatur contrà juſtitiam. *In accipiendo*; quare conſulens, mandans &c. furtum po-

L ſteà

ſteà impeditum, non tenetur. S. Thomas a. 7. ad 2. *In accipiendo*: quare à fure donatus parte furti, poſt furtum, tenetur ſolùm ad id, quòd accipit.

14. D. Quot modis homo poteſt cooperari injuſtæ acceptioni?

M. Modi comprehenduntur illis verſibus,

Juſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus
Participãs, Mutus, Non obſtãs, Nõ manifeſtãs.

Iſtos novem modos peccandi conſiderare debet Confeſſor in omni peccato: nàm quocumque ex illis influam, verè pecco tali peccato, & quicunque ex illis conſtituit diverſam ſpeciem omninò explicandam; imò ubi eſt annexa excommunicatio, præſertìm in Bullà Cœnę, ſunt notanda Canonis verba, utrùm ligent ſolùm exequentem, vel etiam mandantem, aut conſulentem &c. nec enim leges pœnales extendendæ ſunt. Non exemplifico, quia cum hàc reflexione, legendo ſingulos Canones Bullæ, videbis in uno comprehendi plures, in alio pauciores ex dictis novem modis, qui tamen ſpecialitèr inducuntur in materià juſtitiæ, quia in iſtà ſpecialitèr obligantnr ad reſtitutionem, qui peccant aliquo ex illis modis; & quidem de ſe patet, quid importent *Juſſio*, ac *Conſilium*: nomine *Conſenſus* venit, qui conſentit actioni injuſtæ. *Palpo* ſignificat illum, qui ita adulatur furem, ut ex adulatione moveatur ad furandum: vel ad non reſtituendum: *Recurſus* ſignificat illum, qui receptat apud ſe fures ut tales,

&eo.

& eorum furta, vel ſi ambo influant ad non reſtituendum ſic, quòd eorum receptatio influat in furtum. *Mutus*, qui non clamat videndo fures: *Non obſtans*, qui non impedit fures: *Non manifeſtans*, qui non detegit fures. Tamen hi tres ultimi tenentur ad reſtitutionem, quando ſolùm tenentur ex juſtitià, clamare, impedire, vel detegere, ut ſunt deputati ad hoc à Principe, ſeù Princeps, ſeù etiam Adminiſtrator habens officium. At ſi ego ſine officio, potens impedire non impedio, quia pecco ſolùm contrà charitatem, non teneor ad reſtitutionem. S. Thomas a. 7. Exemplum de fure poſitum eſt, ut magis commune: cæterùm illi novem modi conſiderandi ſunt in alià omni actione, per quam lęditur juſtitia commutativa, in famà, vità &c.

15. D. Alii dicuntur obligati reſtituere in ſolidum, & alii pro parte. Non intelligo iſtam diſtinctionem?

M. Dicuntur obligati reſtituere pro parte, qui habuerunt partem rei furto ablatæ, ſed nullatenùs concurrerunt in ipſam actionem furti: At qui influunt in actionem, obligantur in ſolidum, ita ut ſinguli teneantur ad reſtituendum totum, quod fuit furto ablatum, etiamſi nihil rei venerit in ſuas manus. Tamen hoc ordine: primò tenetur reſtituere, qui poſſidet rem, eſtò ab initio bonà fide poſſederit. Hoc non reſtituente, qui fuit cauſa principalior in furto, reddet totum injuriam paſſo, nempè jubens; & deinde

gradatim, qui magis influit. Ubi verò totum iſte reddidit, acquirit actionem contrà ſocios, v.g. decem abſtulimus centum oves, quas æqualitèr diviſimus, ego, qui in furto minimam partem habui, teneor reſtituere omnes centum, ſed acquiro jus in nonagintà, quas cæteri appropriàrunt ſibi ordine prædicto; ſi autem damnificavimus incendendo, v.g. ſegetes, tùnc tenemur quidem omnes; At ſi reſtituat, qui nobis fuit Author totalis damni, & talis, v. g. qui ita juſſit, ut non poſſit eidem reſiſti, iſto reſtituente, nos ad nihil tenemur ipſi principali. S. Thomas quæſt. 62. a. 7. ad 2.

16. D. Aliquando lex obligat, ut qui furatur unam ovem, v.g. reddat quadruplum: quare extat caſus, in quo tenemur ad plus, quàm accepimus?

M. Ex juſtitià commutativà fur determinatè tenetur reddere, quod abſtulit, v.g. unam ovem; & ulteriùs ſatisfacere ob injuriam illatam; iſta tamen ſatisfactio non determinatur à naturà, ſed relicta eſt arbitrio Principum, qui per leges modò hanc, modò illam ſatisfactionem ſanxerunt; & poteſt Princeps determinaſſe, ut reddatur quadruplum. In hoc caſu una debebitur ex juſtitià commutativà: tres autem ex Vindicativà, & per conſequens, ut repetantur iſtæ tres, requiritur ſententia Judicis, qui ſolus habet exercere vindicativam. Igitur ubi furto abſtuli unam ovem, teneor ſtatim poſt furtum reddere unam, & durat pecca-

tum

tum toto tempore, quo non reddo. Etiam tali lege de tribus exiſtente, non pecco has retinens, niſi poſtquam Judex me damnavit: etenim tùnc ex juſtitià commutativà incipio obligari. Paritèr qui perdidit ovem, ſi illam inveniat inter meas, poteſt ſibi accipere, ſed non tres alias, niſi poſt ſententiam, & mandatum Judicis. Sanctus Thomas a. 3.

17. D. Dixiſti n. 5. quòd reſtitutio eſt in præcepto, jam peto an ſit ſub præcepto obligante ad mortale?

M. Obligat ad mortale, quia eſt medium, ſine quo non poteſt conſervari charitas. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

18. D. Obligatnè ita, ut reddi poſſit veniale peccatum ex parvitate materiæ illius omiſſio?

M. Quia reſtitutio reparat bonum proximi; ſi parvum ſit bonum, quod non reparo, ex parvitate materiæ, peccabo venialiter. Vide dicta p. 1. c. 36. n. 6.

19. D. Adſunt ne circà reſtitutionem ullæ propoſitiones prohibitæ à Romanis Pontificibus?

M. Vide 20. Alexandri VII. pro Beneficiatis; & 33. nec non 38. & 39. Innocentii XI. pro reſtitutione in genere.

20. D. Extant nè cenſuræ contrà omittentes reſtituere, vel ulla reſervatio iſtius peccati?

M. Non invenio, quòd omiſſionem reſtitutionis generalitèr ſibi reſervarint Romani Pontifices. Plures Epiſcopi ſolent ſibi reſervare hoc pecca-

tum in aliquibus caſibus. Confeſſor conſulat Tabellam Reſervatorum in ſuà Diœceſi, nèc illam excedat. Quia verò in Bullà Cœnæ multotiès fit mentio de ſatisfactione, ſciendùm, quòd communitèr nomine reſtitutionis intelligimus reddere quod ablatum eſt, ad quod ex n. 16. tenemur ante ſententiam Judicis: nomine verò ſatisfactionis intelligimus reparationem injuriæ. Igitur hanc exigit Bulla Cœnæ, & aliæ excommunicationes; ubi loquuntur de ſatisfaciendo. Porrò hæc ſatisfactio ut plurimùm non eſt lege ſtabilita; quare remittitur exigenda arbitrio prudentis injuriati, vel ſaltèm Judicis; Tamen ſciat Confeſſor, quòd Princeps violans libertatem Eccleſiaſticam, per aliquod ſtatutum ex Bullà Cœnæ, tenetur ſatisfacere illud priùs revocando &c. nec non certiorando Summum Pontificem de revocatione.

CAPUT XXIII.

De Peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ in generali.

1. JUſtitia eſt virtus moralis, & propterea, ſicut aliç, conſiſtit in medio, habetque peccata contrariè oppoſita per defectum, & per exceſſum. Deficit, qui minus dat, quàm debet: Excedit verò, qui plus exigit, quàm ſibi debetur.

Cæ-

Cæterùm idem omninò eſt peccatum, v.g. emens dat vendenti minus quàm debeat: è contrà vendens exigit plus quàm ſibi debeatur; In confeſſione non eſt neceſſarium explicare, quòd ille fuerit emens, iſte vendens &c. ſed ſufficit dicere, quòd in tali contractu interceſſerit fraus compartis in quinque, vel in decem &c.

2. Plurima huic Juſtitiæ peccata opponuntur, de quibus S. Thomas à q. 64. ad 79. Utque clariùs ac faciliùs percipi poſſent, diſtinxit, quę fiunt per voluntariam commutationem ab his, quæ fiunt per commutationem involuntariam. Prima ſunt, in quibus intercedit aliquis contractus ex utràque parte initus voluntariè; nec injuſtitia eſt in contractu, quia volenti, & conſentienti non fit injuria, ſed per talem contractum ego decipio proximum, v.g. voluntariè convenio cum emente, ſed decipio illum, dando clàm vinum aceſcens loco boni: quare emens eſt invitus circà defectum. Injuſtitiæ verò, quæ nec fundantur, nec fundari poſſunt in legitimo contractu, dicuntur peccata circà commutationes involuntarias, v.g. furtum, homicidium &c. quòd ſi quis in aliquo caſu conſentiat, videndum eſt, an de jure poſſit conſentire: ſi conſentio, ut quis accipiat rém meam, non eſt furtum, quia de jure poſſum conſentire: ſi maritus conſentiat adulterio uxoris, quia de jure non poteſt conſentire, adulterium ſpectat ad commutationes involuntarias. Idem dic, ſi quis conſentiat ſe occidi à privato; ſi Clericus conſentiat, ut

judicetur à Principe Laico &c.

3. Sæpè in voluntariis commutationibus Confeſſor ſolùm reflectit ad damnum perſonæ, non ad injuriam; nec ullum videns damnum, judicat pœnitentem immunem à peccato, cum aliàs graviſſimè peccaverit: v. g. peto vinum merum, quod valèt juliis ſexdecim; & Caupo mihi offert juliis duodecim vinum aquà dilutum, (quòd verè tanti vænit) dicens eſſe vinum merum. Non exiſtimet hìc intercedere ſolum leve mendacium; ſed ulteriùs interroget, an vinum emi potuerit ad ſacrificium, an ad conſervandum &c. in quibus caſibus damnificatur emens; & adhùc an omninò voluerit vinum merum. In quo caſu licèt non damnificaretur emens, tamen utpotè omninò invitus in vino diluto, patitur injuriam à pœnitente recompenſandam arbitrio prudentis viri.

4. Peccata contingentia in involuntariis commutationibus poſſunt dividi triplicitèr: nàm primò læditur jus in corpus: hæc peccata conſiſtunt in facto: ſecundò læditur jus in famà: hæc conſiſtunt in verbo, & in factis dehonorativis: tertiò læditur jus in bona: hæc conſiſtunt in facto: ſub primis comprehenditur adulterium violans jus in corpus conjugis. De illo tamen agitur cum de caſtitate, quia ſine hujus notitià non poteſt perfectè cognoſci. S. Thomas q. 65. a. 4. ad. 3.

5. In commutationibus voluntariis, quæ verſantur circà fortunæ bona, committuntur eadem peccata, quæ in voluntariis, & alia duo, nempè,

fraus

fraus in emendo, & vendendo, nec non uſura in mutuando; & horum notitia eſt ſummè neceſſaria præparanti ſe ad confeſſiones, etiam vulgi, quia in hoc vigent ęquè, ac blaſphemia, & juramentum. Porrò ſciat Confeſſor, ſe ut Judicem, Medicum, & Doctorem ex officio, & juſtitià legali obligatum ad innuendam reſtitutionem pœnitenti; quòd ſi deficiat ex negligentià graviter culpabili, ex tunc per caput *Mutus* incipit ipſe obligari ad reſtitutionem in ſolidum cum pœnitente: quare ſibi conſulat de doctrinà ſufficienti, etiam ex parte hac, ne ſibi præjudicet.

6. D. Hæc doctrina me terret: ſi enim gravitèr negligo Theologiam Moralem, pecco primò tot peccatis, quot pœnitentibus audiendis me expono: ſecundò, quoties per illam negligentiam non obligabo pœnitētem ad reſtituendum, ſtatìm inſurget etiam in me gravis hæc obligatio; ſed ubi deobligavi à reſtitutione pœnitentem ex negligentiâ vel inadvertentià, quomodo medebor huic malo?

M. Si ex gravi negligentià deobligaſti, confitebere quàm primùm hoc peccatum; & quoad reſtitutionem, quomodocunque deobligaveris, vocà Pœnitentem, dicens tibi aliquid occurrere circâ præcedentem confeſſionem: ſi acquieſcit, imple munus tuum: ſi non acquieſcit, ille peccat, & tu etiam conſules conſcientię tuæ, ex quà culpà fueris cauſa talis damni.

CAPUT

CAPUT XXIV.

De peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ circà vitam proximi.

1. D. QUot ſunt peccata, quæ committi poſſunt in vitam proximi, & ſpecialitèr aperienda in confeſſione?

M. Ex S. Thomà q. 64. 65. ſunt quatuor: Homicidium, quo tollitur vita: Mutilatio, quà tolluntur membra: Verberatio, quà dolore afficitur corpus: & Incarceratio, quà tollitur libertas. Ut ſint peccata, debet violari jus ad illa.

2. D. Quando intelligitur homo habere, vel non habere jus in corpus?

M. Homo intelligitur ex vi juſtitiæ commutativæ habere jus ad conſervandum corpus proprium, quando non utitur illo in commune damnum Reipublicæ, ita ut offendat juſtitiam legalem; & hæc ad conſervandum commune bonum debeat procedere adversùs illam per Juſtitiam vindicativam.

3. D. Eſt nè differentia inter homicidium, & occiſionem hominis?

M. Occiſio dicitur, ſive ſit juſta, ſive injuſta: è contrà homicidium ſumitur pro injuſtà occiſione.

4. D. Licetnè occidere hominem?

M. Præparans ſe ad confeſſiones figat memoriæ

riæ regulas gènerales, ex quibus parvo ſtudio poſſit deducere concluſiones particulares. Animalia in mundo, ut reliqua omnia, ſunt ordinata à Deo media in conſervationem hominis, quare Gen. 1. Deus eorum dominium dedit homini; & niſi ceſſerint in jus alterius, poteſt homo ſine injuſtitià occidere animalia; imò cum merito, ſi neceſſaria ſint ad ſui conſervationem. eſtò enim occiſio ſit malum particulare animalis, quia tamen eſt medium ad vitam hominis, quæ eſt majus bonum, poteſt eligi. S. Thomas q. 64. a. 1. At homo unicè ordinatur in Deum, & in commune bonum Reipublicæ, in quà convivit, ut pars in ſuum totum: ordinare autem media in bonum commune ſolùm illius eſt, qui præeſt communitati. Nullus igitur privatus poteſt aſſumere vitam hominis, ut medium ad ſui conſervationem, quia ad hanc Deus illam non inſtituit: Quia verò Deus inſtituit vitam hominis ad bonum commune, Præſes Reipublicę, & qui ab eo habet authoritatem, poterit illam eligere occidendo, tamen in caſu ſolum, quòd illius vita ſit damnoſa Reipublicæ: tunc verò dicetur damnoſa, quando illę violaverit leges juſtas, quę mortem imponunt violatori.

5. D. Communitèr dicitur, cum moderamine inculpatæ tutelæ occidi poſſe hoſtem, qui me invadit ad occidendum?

M. Ex dictà ratione privatus nunquam poteſt velle occiſionem alterius: quilibet nihilominùs

poteſt

poteſt velle ſui conſervationem. Addenda nunc eſt, majoris claritatis gratià, ſequens regula generalis: Licèt aliquod malum intendi non poſſit, poterit tamen permitti ab eo, qui non habet obligationem prohibendi tale malum. propter eà ex SS. Auguſtino, & Thomà 2.2. q.10. a.11. Principes poſſunt permittere (non intendere) meretrices, quia, utpotè obligati ad juſtitiam, non ſunt obligati ſpecialitèr impedire hoc peccatum, quod non eſt contrà juſtitiam, & poſſunt permittere ob aliquod bonum Reipublicę, ſcilicet, ne turbentur omnia libidinibus. Igitur privatus invaſus ab hoſte, nunquam intendet illius occiſionem; tamen ad illius conſervationem non obligatur, niſi generalitèr ex vi charitatis, quæ non obligat impedire illius occiſionem cum proprię vitæ periculo; quare poterit ſe defendere, & intendere ſuam defenſionem; quòd ſi ex hac defenſione ſequatur mors nunquam intenta, erit omninò per accidens, nec imputabilis ſe defendenti. Hoc, & nihil aliud ex S. Thomà intelligitur, dicendo licere occiſionem hoſtis cum moderamine inculpatę tutelę, ita, quòd adhibeat omnem moralem diligentiam, ut illum conſervet: ſi poteſt ferire in brachio, & ita ſe defendere, non feriat in pectore &c. Aliàs nec eſt moderamen inculpatæ tutelę, nec excuſatur à peccato; Unde in praxi difficillimùm eſt, ita ictus moderari, ut ſe defendens ſit immunis ab omni peccato, & ab irregularitate annexà homicidio. Tutius igitur eſt hortari,

tari, ut actionem ſubjiciat clavibus, & ſi velit fieri Eccleſiaſticus, petere diſpenſationem ab irregularitate.

6. D. Cum moderamine inculpatæ tutelę, ut dictum eſt, licet ſe defendere, permittendo occiſionem hoſtis (licèt in praxi velim ſemper ſequi tuum conſilium;) licebit nè ergo mihi eodem modo defendere gemmam à fure, ita quòd prævidens illius mortem, non intendam, ſed permittam. Idem dic de virginitate, & honore?

M. Non eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ defenſio gemmę, ad quam ſequitur occiſio; nam adeſt alia via repetendi ſine occiſione furis, nempè, Juſtitia legalis. Virginitas ſi violatur invita, duplicatur ad coronam. Honoris etiam reparandi via eſt Juſtitia legalis. E contrà vitæ reparandæ non eſt alia via, ut ſupponitur: nam mortuus non poſſum implorare Principem. Ita deducitur ex S. Thomà q. 64. a. 5.

7. D. Hæc dicta verificantur, ſi prævideo mortem aggredientis, quid judicandum, ſi me defendens occido non prævidens occiſionem?

M. Ex S. Thomà a. 8 tenenda eſt hæc regula generalis. Ubi facio aliquid, unde ſequatur mors non prævиſa, vel aliud malum: ſi do operam rei licitę, & adhibeo debitas diligentias, occiſio non imputatur mihi: At ſi omitto debitas diligentias, vel do operam rei illicitæ, ſum reus occiſionis.

8. D. Poſſumnè occidere me ipſum?

M. In

M. In nullo caſu licet occidere ſe ipſum, nec Judex poteſt aliquem damnare, ut occidat ſe ipſum: eſtò cognoſcerem me damnoſiſſimum bono communi: Non poſſum mihi ordinare mortem, quia id eſt ſolius Principis, qui præeſt bono communi; nec poſſum in me exequi mortem à Principe ordinatam, quia executio eſt actus Juſtitiæ vindicativæ: omnis autem Juſtitia eſt ad alterum, non ad ſe ipſum. S. Thomas a.5.

9. D. Explicà ſecundum peccatum in vitam contrariè oppoſitum Juſtitiæ Commutativæ.

M. Secundũ peccatum eſt Mutilatio membrorum: Membra ſunt pars corporis, & pars Reipublicę, ut totus homo: Corporis partes poſſunt eſſe damnoſę phyſice, ſi putreſcant: Reipublicę damnoſę moraliter, ſi homo iis peccet contrà leges. Ut ſunt medium conſervando corpori, ſubſunt diſpoſitioni hominis, qui adminiſtrat totum corpus; & ita ne hoc inficiat membrum putre, poterit incidi: Ut damnoſum Reipublicę, ſubeſt adminiſtrationi ſolius ſupremi Principis, vel habentis ab eo authoritatem; eſtò enim pręciſio membri tam mala non ſit, ut mors, quia tamen affert homini damnum perpetuum, & irreparabile, illam ordinare ſpectat ſolum ad eum qui habet jus in vitam. S. Thomas q.65. a.1.

10. D. Explicà tertium peccatum circà vitam proximi oppoſitum Juſtitię Commutativę?

M. Tertium peccatum eſt verberatio, quę eſt mala, ut afficiens dolore ſenſum: eſt aliquando vulne-

vulnerans corpus (quod erit explicandum in confeſſione) per conſequens peccaminoſa. S. Thomas a. 2.

11. D. Explicà quartum peccatum circà vitam proximi oppoſitum Juſtitię commutativæ?

M. Quartum peccatum eſt Incarceratio, per quam tollitur libertas homini, ut benè agat. Hęc privatio eſt grande malum; propterea eſt ſuprà jus paternum, & dominativum. Tamen Pater, & Dominus, ſi eâ abutantur in malum Filius, & Servus, poſſunt illos ad breve tempus detinere: Si ad longum tempus detinendi ſint, debent & ipſi recurrere ad altiorem poteſtatem. S. Thomas a. 3.

12. D. Audivi, quòd aliquando hujuſmodi peccata tranſeunt in aliam ſpeciem?

M. Tranſeunt utique juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 10., quando, prętet juſtitiam commutativam, prohibentur inſuper ab aliâ virtute. Porrò ſingula quatuor primò prohibet Dulia contrà Superiores: ſecundò Pietas contrà Conſanguineos & Affines: tertiò Religio contrà perſonas Deo ſacratas juxtà ordinationem Eccleſiæ. Et ſi alias virtutes contigerit violare, peccata hęc erunt in totidem ſpeciebus. S. Thomas a. 4.

13. D. Peccata hęc contrà vitam proximi ſunt nè mortalia ex genere ſuo?

M. Sunt utique ob rationem adductam p. 1. c. 34. n. 6. nec enim poteſt ſervari charitas volens bonum proximo, ſi hęc eidem mala inferantur.

14. D.

14. D. Poſſuntnè hujuſmodi peccata reddi venialia ex parvitate materię?

M. Primum, & ſecundum non poteſt, quia formalitèr important grande malum proximi: tertium poteſt, ſi verberatio inferat leve damnum: quartum non poteſt, ſi ſit formalis incarceratio, quia importat grave damnum; & detinere ad breviſſimum tempus, eſſe poterit veniale, ſi damnum leve inferat.

15. Adſunt nè ullę propoſitiones prohibitę circà hæc peccata in vitam proximi?

M. Adſunt Alexandri Septimį 17. 18., & 19. nec non 30. 31. 32. 33. 34. & 35. Innocentii XI.

16. Adſunt nè aliquæ cenſuræ contrà committentes hujuſmodi peccata, vel reſervatio illorum?

M. Epiſcopi ſolent ſibi reſervare homicidium, ſed videantur conſtitutiones ſuprà hoc cujuſcunque Diœceſis. In Bullà Cœne reſervantur hujuſmodi peccata contrà perſonas enumeratas §. 15. §. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 16. & 19. In c. *Si quis ſuadente* 17. q. 4. reſervantur commiſſa contrà Clericos & juxtà ampliationem Sacrorum Canonum, quæ videatur p. 1. c. 20. B. Pius Quintus eàdem pœnà innodavit committentes illa in Miniſtros Sancti Officii. Tandem Gregorius XIV. excommunicavit procurantes abortum animatum, & reſervavit. Epiſcopis: ſi fętus non ſit animatus, eſt homicidium reductivè, quia tollitur vita ei, qui illam habet in potentià: ſi ſit animatus, eſt formale homicidium, & utrumque eſt grave peccatum im-

pe-

pedire vitam (etiam per pocula ſterilitatis) & tollere vitam; ſed hoc multò graviùs reſpectu abortus, cui tollit vitam temporalem, & infert mortem æternam. Fætus maſculus animatur poſt 40. dies; fœmineus poſt 80. In dubio an ſit animatus, vide dicta c. 18. n. 8. In Urbe poteſt quilibet abſolvere ab excommunicatione incursà propter abortum fætus animati, quia ex p. 1. c. 10. n. 7. ſolùm prohibentur Confeſſores abſolvere caſus reſervatos Pontifici.

17. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet peccantibus aliquo ex dictis peccatis contrà vitam proximi?

M. Si deberet ſequi leges civiles, graviſſimè hi eſſent puniendi, ſed, & ſequendo Canones antiquos. Veruntamen ſi ob ſtatum, conditiones, & qualitates pœnitentium, prudentèr illos debeat moderari Confeſſor, ſciat homicidis, & mutilatoribus imponendum eſſe, ut nunquam accedant ad ordines ſuſcipiendos, vel ad exercendos ſuſceptos, quia ſunt irregulares: ſecundò: qui ob talia delicta ſunt excommunicati, Confeſſor videbit pœnitentias omninò præſcriptas in Bullà Cœnæ &c. illaſque imponet: tertiò: ut horrorem incutiat pœnitenti circà hoc peccatum, leget priùs attentè, ſæpiuſque Catechiſmum Romanum p. 3. c. 6. n. 15. & 16. nàm inde hauriet motiva, ut oſtendat gravitatem ſimilium peccatorum.

CAPUT XXV.

De peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ, per quæ facto infertur damnum rebus proximi.

1. D. Quot ſunt hujuſmodi peccata?

M. Ex S. Thomâ q. 66. ſunt duo: Furtum, & Rapina. Furtum eſt *occulta acceptio rei alienæ invito domino*: dicitur *occulta*, quia fur, quantùm eſt de ſe, curat, ut dominus neſciat, à quo lædatur: dicitur *acceptio*: quo nomine intelligitur etiam detentio: dicitur *rei alienæ*: idcirco non eſt fur, qui accipit gemmas caſu inventas in littore maris; theſauros ſubtùs terram (circà quos erunt ſervandæ leges ſpeciales locorum) & quæcunque nullius dominio ſubſunt, vel non ſubeſſe veroſimilitèr creditur, quoad uſque non conſtet contrarium. Porrò quantum temporis requiratur ad præſcribendum, cùm S. Thomà relinquemus determinandum Juriſtis: dicitur *invito domino*: volenti enim, & conſentienti non fit injuria; nèc ſufficit, quòd quis fingat ſibi dominum conſentientem, ſed quòd in conſpectu Dei veroſimilitèr non præſumatur invitus.

2. D. Qui venit nomine furis?

M. Ex Catechiſmo 3. p. c. 8. n. 9. fur eſt primò

mò, præter accipientem, qui emit rem furto ſublatam: ſecũdò, qui retinet rem alienam inventam, ſi non reddat domino, vel hoc ignorato, non diſtribuat pauperibus: tertiò, qui fraudem adhibet in emendo, & vendendo: quartò, qui vendit merces corruptas: quintò, qui utitur menſuris fallacibus: ſextò, qui exigit mercedem ſuprà debitum: ſeptimò, ſervus, qui non cuſtodit rem domini, ut debet: octavò, qui ſe fingit mendicum, ut captet eleemoſinas, conjungens furtum mendaciis: nonò, qui accipiens mercedem, deeſt ſuo muneri.

3. D. Sunt nè aliæ furtorum ſpecies diſtinguendæ?

M. Ex S. Thomà a. 6. ad 2. & Catechiſmo n. 5. diſtinguuntur ſpecie, ſi res furto ablata ſit hominis privati, vel Reipublicæ: ſi auferatur homo; & ſi homo aliàs ſit ſervus, vel liber; ſi res ſit ſacra: Porrò ſingulorum nomina vide apud illos. Confeſſori ordinario ſufficit ſcire, quòd explicanda ſint ſpecialitèr in Confeſſione.

4. D. Scio, quòd ſi auferatur res ſacra, eſt ſacrilegium, vellem ſcire, quot modis hoc committatur?

M. Committitur primò, ſi auferatur res ſacra de loco ſacro; & eſt duplex peccatum, quia duplex injuria, loco, & domino: ſecundò, ſi auferatur res ſacra de loco non ſacro: tertiò, ſi auferatur res non ſacra de loco ſacro: debet autem res non ſacra eſſe deputata uſui ſacro; quare non committo ſacrile-

 gium,

gium, ſi in Eccleſiâ aufero vas argenteum, quod ſecum per accidens tulerat argentarius auditurus miſſam, at ſi commodavit illud pro feſto Eccleſiæ vel depoſuit apud Eccleſiam, committo ſacrilegium.

5. D. Hæc peccata ſunt frequentiſſima, ſed pœnitentes prætexunt multas excuſationes, nè obligentur ad reſtitutionem, quid tùnc faciet Confeſſor?

M. Id ordinariè contingit: Confeſſor tamen ſit fortis, & conſtans pro veritate, & juſtitiâ, non modò ergà pauperes, ſed, & ergà nobiles: Equidem in confeſſione ſtandum eſt dicto pœnitentis, & pro ſe, & contrà ſe, ſed ubi Confeſſor videt pęnitentem ceſpitare, ponat caſum in ejus perſonâ: etenim ex lege naturæ faciendum eſt proximo, quod nobis fieri volumus. Igitur petat, ſi res illa fuiſſet ſibi furto ſublata, & qui ſurripuiſſet, prætexeret eaſdem ratiunculas, an boni conſuleret, ut eum à reſtitutione deobligaret. Ubi verò intelligat dari rationes pro ſe, ſed ceſpitando, quærat ulteriùs, an conſcientia illum omninò quietet in motivo deobligante; conſulatque, ut ſequatur in hoc dictamen conſcientiæ rectæ ſemper inclinantis ad tutiora.

6. D. Licèt nè furari in extremâ neceſſitate?

M. Propriè furtum eſt acceptio rei alienæ: Porrò in extremâ neceſſitate omnia ſunt communia; & ſi in tali ſtatu conſumat, non tenetur reſtituere. S. Thomas q. 66. a. 7. ſed Confeſſor non

liti-

litiget de nomine. Intelligat in extremà neceſſitate poſſe, imò debere quenquam ſibi ſubvenire.

7. D. Erit nè furtum, ſi ego accipio rem meam depoſitam apud Petrum ſine illius licentià?

M. Quidquid ſit, an debeat dici furtum, certè pecco, ſurripiens occultè rem meam, & facio injuriam Petro. S. Thomas a.3. ad 3.

8. D. Rapina quid addit ſuprà furtum?

M. In rapinà fit duplex injuria: altera in bona, & altera in perſonam, cui per violentiam rapiuntur bona. Ex hoc ſecundo capite, non licet rapere in extremà neceſſitate, quia homini violentia ſolùm poteſt inferri per juſtitiam legalem. S. Thomas q.66. a.4.

9. D. Quot ſunt Rapinarum genera?

M. Omnis acceptio rei alienæ, ſi fiat cum violentià, eſt rapina; & ſunt explicandæ ſpecies in confeſſione, ut dictum eſt de furto. Catechiſmus p. 3. c. 8. à n. 10. ad 16. enumerat, ut Raptores; primò non ſolventes mercedem operariis (quod ex c. 4. n. 12. eſt peccatum in Spiritum Sanctum) ſecundò dantes ad uſuram: tertiò Judices muneribus, vel pretio ſententiantes: quartò, qui fraudant ſuos creditores: quintò inficiantes debita: ſextò, qui ſuo tempore non ſolvunt merces creditò acceptas: ſeptimò, qui mutuantes pauperibus, cum reddere non poſſunt, acerbiùs exigunt pignora: octavò, qui victualia occultat in neceſſitate, ut cariùs vendat. Principes autem eò graviorem rapinam committunt, in his caſibus, quò magis

tenentur rapinam avertere.

10. D. Hæc duo peccata ſunt nè mortalia ex genere ſuo?

M. Sunt utique ob rationem adductam part. 1. c. 34. num. 6. quia cum illis non poteſt ſtare charitas?

11. D. Admittunt nè parvitatem materiæ?

M. Utique admittunt, etiam ſacrilegium, & rapina, ſi damnum illatum, vel violentia ſit omninò levis.

12. D. Adſunt nè propoſitiones prohibitæ circà hæc duo peccata?

M. Vide 36. & 37. Innocentii XI. Alexander VII. in 8. 9. & 10. declaravit tales actiones eſſe contrà juſtitiam: quare nùnc certum eſt eſſe furta. Actiones aliæ ſunt definitæ ut injuſtæ: propterea ſpectant ad genus furti traditum à Catechiſmo, ſed quia involvunt commutationes voluntarias; ideò adducentur c. 28.

13. D. Hæc duo peccata ſubjacent nè ulli excommunicationi, vel reſervationi?

M. Videatur tertius Canon Bullæ Cœnæ contrà Maris Pontificii Piratas &c. quartus contrà ſurripientes naufragantium bona: 10. contrà deprædantes Romipetas &c. 12. contrà ſpoliantes eos, qui recurrunt ad Sedem Apoſtolicam &c. Notentur etiam 13. 17. & 18. Extat part. 1. c. 20. excommunicatio in auferentes &c. de Eccleſiis lapides, & ornamenta. In diripientes bona &c. Chriſtianorum commorantium inter Turcas.

In

In detinentes &c. ſcripturas Cameræ Apoſtolicæ. In diripientes bona Sanctæ Inquiſitionis. Ubi caſus advenerit, legantur anteà per extenſum, attentè, vel ſaltèm dicta c. 20.

14. D. Quas pœnitentias imponet Confeſſor pro hiſce peccatis?

M. Zacchæus, ſi quem defraudavit, Luc. 19. reddidit quadruplum: ſed Confeſſor nùnc ſudabit, ut reddatur ſimplum, quod verè fuit ablatum: facilè inducimur, ut quæramus aliena, ſive mutuò, ſive alitèr: ſed reddere vix cogitamus tùnc, quando ita abundant bona, ut ferè debeamus illa proiicere. Promittimus quidem; at nunquam adimplemus. Ergo totus in hoc ſit Confeſſor: Magnati oſtendat damna ex dilatione provenientia familiæ opificum. Habentē, unde vivat commodè, obligari ad expenſas Hoſpitalium unicè inſtitutorum pro verè pauperibus, ſi ad illa infirmi accedant, vel mittant filios illegitimos, etiamſi Hoſpitalia non exigant expenſas. Qui aliena invenit, teneri ad debitam diligentiam pro inveniendo etiam domino; & non reperto, eſſe diſtribuenda pauperibus; quòd ſi ſit ipſe pauper, ſolùm ex conſilio Confeſſoris poſſe ſibi applicare. Qui peccant his duobus peccatis, teneri propriis expenſis remittere bona domino longè diſtanti. Oſtendat mercedes eſſe ſtatìm ſolvendas, nèc fatigandos operarios, qui aliquando plus ipsà mercede conſumunt in calceis, ut accedant domum Debitoris. Dedecere plurimùm, ſi conſuetam

pro loco, tempore &c. mercedem extenuent pauperi; memoriæ pœnitentium infigat: multò melius eſſe, quòd aliquid de ſuo dives infundat in beneficium pauperis, quàm quòd pauper refundat diviti; de mammonà iniquitatis præparanda nobis tabernaculà, non ſupplicia æterna. Habeat præterea in promptu Catechiſmum p. 3. c. 8. præſertìm à n. 20.

CAPUT XXVI.

De peccatis verborum in judicio contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ.

1. EXplicatis peccatis, quæ facto inferunt damnum proximo, S. Thomas procedit ad explicanda peccata, quæ damnum inferunt verbo. Horum alia committuntur in judicio; alia extrà judicium; & hæc poſſunt committi tàm in judicio, quàm extrà; ut calumniæ. Loquemur de his capite ſequenti. Solùm hìc adverte, quòd hujuſmodi peccata in judicio ſunt in duplici ſpecie: opponuntur enim Juſtitiæ Legali, & Commutativæ: propterea id explicandum erit in confeſſione. Hìc agimus de peccato commiſſionis in quinque generibus perſonarum habentium locum in judicio, ſcilicèt, Judice, Accuſatore, Reo, Teſte, Advocato, ſeù cæteris aſſumentibus partes defendendi Reum; de quibus S.Tho-

S. Thomas à q.67.ad 72. Porrò ſufficientèr intelligemus, quando hi peccent, ubi oſtenderimus, quid requiratur, ut rectè ſuum munus exerceant.

2. D. Judex quid debet facere, ut juſtè judicet?

M. Primò debet habere juriſdictionem (quæ ſaltem detur Arbitris per compromiſſum) Theologi non eſt quærere, quando, & qualitèr acquiratur juriſdictio: hæc agitantur in foro externo; ſecundò: ſicut ſententia eſt publica, ita ſcientia debet eſſe publica, ſcilicèt, per vias publicà authoritate firmatas accuſationis, inquiſitionis &c. Confeſſor hæc non tenetur ſcire, ſed Judex, cui propterea commendet, ut ſemper agat juxtà leges. Tamen ſciat Fiſcalem habere jus inquirendi nomine fiſci, quando ſaltèm præceſſit rumor publicus. Tertiò, etiam in ſententiando ſequetur leges, adhibendo Clementiam, ubi habet locum; ita quod non ſententiet ad pœnam, niſi à lege ſtatutam; & dùm judicat, ſi poteſt eſſe locus Clementiæ, non infliget omnem pœnam à lege ſtatutam; quartò, datà ſententià, nequit ipſe pœnam diminuere, ſed hoc ſpectat ad Principem. S.Thomas q. 67.

3. D. Quid faciet Accuſator, ut juſtè accuſet?

M. Delictum venit in notitiam publicam: primò clamoroſà inſinuatione (tùnc fiſcus ex officio indagat veritatem) ſecundò denunciatione, quà habità fiſcus etiam procedit. S.Thomas q. 68. a. 2. ad 3.

ad 3. tertiò accuſatione: hìc pars inſtat pro punitione: & debet probare delictum; non ita denunciator. S. Thomas ibidem (Hìnc meritò Alexander VII. damnavit quintam propoſitionem: vide illam) His præſuppoſitis, Fiſcalis, Denunciator, & Accuſator non intendent pœnam, ut afflictivam Rei, ſed ut per Reum caſtigatum conſervetur bonum publicum, & Accuſator poteſt intendere, ut ſibi privato ſatisfiat de injuriâ, ſed melius facit, ſi omninò remittat. Alitèr deferentes committunt peccatum odii: ſecundò: Accuſator deferat in ſcriptis, ut ſtatuunt leges; alitèr violat juſtitiam legalem: tertiò: fugiant omnes tres tergiverſationem, quæ conſiſtit in non proſequendo delationem, ubi eſt proſequenda: quartò: fugiant prævaricationem, quæ conſiſtit in deferendo per fraudes. Alitèr lædunt Rempublicam, & Reum: quintò: fugiant calumniam, quæ conſiſtit in deferendo falſum malitiosè, non ex animi levitate, aut juſto errore. Alitèr etiam peccant contrà Rempublicam, & calumniatum. S. Thomas q. 67. a.4. ad 3. & 68. a. 3. ad 1.

4. D. Quid ſibi volunt dicentes Accuſatorem obligari ad pœnam Talionis?

M. Significant, quòd deficiens uno ex tribus ultimis requiſitis damnandus eſt pœnâ, quam ſubiret Reus, ſi probaretur delictum illi objectum. Juſtiſſima lex: etenim qui timore pænarum apertè nequibant perdere hoſtem, conabantur impunè perdere per juſtitiam legalem, imponendo

do grande crimen, cujus vel ſolùm nomen horrebant Principes, ipſi juſtiſſimi, & metientes alios ex ſe. Viridem legis hujus obſervantiam in genere Confeſſor urgebit. Sciat tamen noſtris temporibus calumniatores ſibi proſpicere libellis anonymis, & quò calumnia fiat credibilior, oculis Principum pientiorum ſubiiciunt nonnulla vera, ſed leviora, pluribus falſis, iiſque graviſſimis. Confeſſor moneat Superiores, in vim libelli anonymi poſſe ſolùm oculatiùs inquiri veritatem; & nunquam procedi contrà denunciatum. Ubi verò cognitum fuerit libellum ſcatere calumniis, omnimodè curandum, ut denunciator detegatur, & caſtigetur ut calumniator.

5. D. Quid faciet Reus, ut juſtè procedat in judicio?

M. Judex in triplici caſu habet jus inquirendi veritatem à Reo etiam contrà ſe: primò: ubi eſt infamatus de delicto: ſecundò: ubi apparuerint expreſſa indicia delicti: tertiò: ubi præceſſit ſemiplena probatio per depoſitionem unius teſtis omni exceptione majoris. In his caſibus peccato omiſſionis peccabit Reus tacendo veritatem; ſi taceat utendo inſupèr dolis, & fraudibus, addet peccatum commiſſionis. Tertiò peccabit appellans contrà ordinem legum, quæ prohibent appellari poſt decem dies, & poſt trinam ſententiam: quartò peccabit poſitivè reſiſtens executioni ſententiæ juſtæ. Poteſt quidem fugere à carcere, ſed non effringere carcerem, quia, prætèr damnum effractionis

ctionis, tùnc operans poſitivè reſiſtit. Si non cognoſcat eſſe juſtam, debet magis credere Superiori procedenti juxtà leges, quàm ſibi ducto paſſione. Si manifeſtè cognoſcat eſſe injuſtam, poſitivè poterit reſiſtere, *niſi fortè* ex S. Thomâ a. 4. *propter ſcandalum vitandum, cum gravis turbatio timeretur*. Pro tranquillitate publicà etiam innocens debet exponere vitam, & famam; non omnia vertere ſus deque, cùm detrimento Reipublicæ etiam regularis, ut promoveamus noſtrum privatum bonum; & propterea permittendo proprietatem, incontinentiam &c. in iis, quorum ſuffragia ſperamus; è contrà graviſſimè animadvertendo regulares inobſervantias (neque obligantes ad veniale) in iis, quorum ſuffragia reſpiciunt bonum publicum. S. Thomas q. 69.

6. D. Quid faciet Teſtis, ut juſtè teſtificetur?

M. Teſtis primò peccat peccato omiſſionis, tacendo veritatem, quam tenetur dicere: illamque tenetur dicere, quando delictum eſt directè contrà bonum publicum, aut leges, ut Edictum Sancti Officii, obligant dicere. In his caſibus tenetur, eſtò ſciat delictum ſub ſigillo naturali (dummodò non ſacramentali) Extrà hos caſus non tenetur revelare, quæ habet ſub ſigillo naturali. Quæ ſcit extrà ſigillum naturale, præter dictos caſus, tenetur revelare, quando ſolùm Judex requirit: ſi non requirit, diſtingue: vel agitur de Reo liberando, & tùnc tenetur ſe offerre, vel de Reo damnando, & tùnc non tenetur ſe offerre. Tamen quomo-

mo-

modocunque compareat, peccat peccato commiſſionis mentiendo, præſertìm intercedente juramento (quod non admittit parvitatem materiæ) peccabitque, primò, quia tacet veritatem: ſecundò, quia mentitur contrà Juſtitiam legalem, & commutativam, in Reum, ſi mentiatur in damnum illius; & contrà religionem ob juramentum. S. Thomas q. 70.

7. D Quot teſtes requiruntur ad damnandum Reum?

M. Deut. 19. dicitur: *In ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum*. Aliquæ proptereà leges humanæ tres exigunt teſtes, aliæ duos, qui debent eſſe omni exceptione majores, ubi tales non ſint, humanæ leges voluerunt ſuppleri per majorem numerum: Doctores diſputant, an in conſcientià obligent leges, quæ plures tribus exigunt teſtes omni exceptione majores. Confeſſor ſciat lege Canonicà ſuſtineri teſtamentum ad pias cauſas cùm duobus teſtibus, & Parocho. Reliqua non tenetur ſcire: In facti contingentià conſulat doctiores, præſertìm Epiſcopum, qui ſciet optimè, quando leges obligent in conſcientià. Sanctus Thomas quæſt. 70. articul. 2. qui ad 3. dat regulam omninò videndam pro corrigendis exceſſibus virorum illuſtrium.

8. D. Quid faciet Advocatus, ut juſtè patrocinetur?

M. S. Thomas q. 71. conjungit Advocatum, & Medicum, quia in hoc ſunt paris conditionis. Primò peccabunt ambo contrà charitatis præceptum

tum affirmativum, ſi in extremà neceſſitate deſerant pauperem, vel contrà negativum, ſi tùnc pretium laboris exigant: ſecundò peccabunt peccato commiſſionis contrà Juſtitiam, ſi accepto ſubveniendi officio, decipiant, vel damnificent. Tertiò peccat Advocatus contrà juſtitiam patrocinans cauſam Clientis manifeſtè injuſtam. Erit injuſta, ſi apertè ſit contrà leges, aut ſciens de facto, v.g. me ſoluiſſe, urget, ut iterùm ſolvam. Defendens in his caſibus obligatur ad litis expenſas, quibus ne ſuccumbat, tenetur inducere Clientem ad cedendum; hoc recuſante, dimittet litem, non tamen parti prodet Clientem, nec revelabit ſecreta. Pro labore in utendo ſcientià poteſt Advocatus exigere pretium. At Judex, & teſtis poſſunt exigere ſolam ſuſtẽtationem à parte illos inducente. Stipendium verò Judici Reſpublica deberet aſſignare. Circà quæ Angelicus a. 4. affert illud Auguſtini. *Ab his extorta per immoderatam improbitatem repeti ſolent: data per tolerabilem conſuetudinem non ſolent*; conſideratis loco, tempore, negotiis &c.

9. D. Sunt nè mortalia ex genere ſuo peccata huc uſque enumerata, in quæ poſſunt incidere iſta quinque genera perſonarum?

M. Sunt utique; ſive ſint contrà charitatem: ſive peccata omiſſionis, ſive commiſſionis contrà Juſtitiam ob dicta p. 1. c. 34. n. 6.

10. D. Poſſunt ne peccata hæc reddi venialia ex parvitate materiæ?

M. Ex

M. Ex dictis peccata alia ſunt contrà juſtitiam commutativam, & alia contrà legalem: prima reddi poſſunt venialia ex parvitate materiæ ob rationem adductam p. 1. c. 36. n. 5. quia hæc facit leve damnum, quod infertur: In ſecundis poterit quidem homo peccare venialitèr, ſi non plenè advertat eſſe contrà juſtitiam legalem, & aliquando poterit eodem actu mortalitèr peccare contra juſtitiam commutativam; & venialitèr contrà legalem, quia plenè advertit ad primam; ſemiplenè ad ſecundam; ſi plenè advertat ad ſecundam, non excuſatur à mortali ob parvitatem materiæ: omnis enim uſurpatio, quantuncumque minima juriſdictionis alienæ habet in ſe totam rationem graviſſimæ injuriæ contrà Principem. Juriſdictio enim eſt velut pupilla oculi, quam innuimus volentes ſignificare gravitatem injuriæ juxtà illud Zach. 2. *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.*

11. D. Circà hæc peccata ſunt ne propoſitiones prohibitæ?

M. Quinta Alexandri VII. tangit teſtem in materià hæreſis; & 6. in materià Sollicitationis. Judicem tangit 26. ejuſdem, & ſecunda Innocentii XI.

12. D. Adſunt nè cenſuræ contrà peccantes hiſce peccatis?

M. In 2. §. Bullæ Cœnæ excommunicatur Reus appellans, ut ibi exponitur, & in 13. prætendentes appellare ab executione litterarum Apoſtolicarum, ut ibi. Sed & in 12. offendentes hujuſ-

juſmodi perſonas &c. Lege Bullam.

13. D. Quas Pœnitentias imponet Confeſſor pro hiſce peccatis?

M. Omninò imponenda eſt reſtitutio, revocandum teſtimonium, accuſatio &c. etiam cum periculo proprio; & curandum, ut executioni demandetur ante abſolutionem, ubi poteſt fieri; aliàs multa promittent, nihil implebunt: quoad plura verò, quæ Confeſſarius debebit inculcaræ pœnitenti, ut deteſtetur hæc peccata, legat ſæpiùs Catechiſmum 3. p. c. 6. & 9.

CAPUT XXVII.

De peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ, & quæ verbo committuntur extrà Judicium.

1. HÆc peccata dicuntur committi extrà judicium, quia non inveniuntur ſolùm in actu judiciali. De his S. Thomas à q. 72. ad 77. Sunt quinque, *Contumelia*, *Detractio*, *Suſurratio*, *Deriſio* & *Maledictio*.

2. D. Quid eſt Contumelia?

M. Eſt, cum exprimo aliquid in dehonorationem, vel contemptum proximi; principalitèr quidem verbis; & etiam factis minus principalitèr: eſt triplex: prima, ſi exprimo culpam, ex cujus notitià dehonoratur, ut ſi Petrum dico furem: hæc

hæc eſt propriè Contumelia: ſecunda dicitur Convicium, ſi exprobro pœnam dehonorativam, ut quòd fuerit in triremibus. Tertia dicitur Improperium, ſi exprobro, quòd indiguerit mei, dùm erat in neceſſitate, ut quòd ego illi ſubveni per eleemoſinam; Quandòque una ponitur pro aliâ. S. Thomas q. 72.

3. Tenemurnè patientèr ſuſtinere contumelias illatas?

M. Eadem Patientia ſuſtinens, quæ contra nos fiunt, ſuſtinet, quæ contrà nos dicuntur. Ex p. 1. c. 34. n. 6. virtus illa ſub mortali obligat, ſine quà non poteſt haberi charitas. Porrò hæc haberi poteſt ſine actuali ſuſtinentià injuriarum; imò charitas obligat aliquando illas repellere: quando ſuſtinentia impediret Dei ſervitium, vel inde injurians arriperet anſam magis lædendi charitatem. Igitur non ſemper obligamur ad actum ſuſtinentię, ſed ſolùm, ut ſimus diſpoſiti ſuſtinere, quando niſi ſuſtineremus, læderetur gravitèr charitas Dei, vel proximi. S. Thomas a. 3.

4. D. Quomodo differũt Cõtumelia, & Detractio?

M. Per modum, quo differunt Rapina, & Furtum: Contumelia eſt in aperto, & Detractio in occulto reſpectu ejus, cui detrahitur. Hìnc ſequitur, quòd illa tollit honorem, iſta denigrat famam. S. Thomas q. 73 a. 1. Fama diſtinguitur ab honore, ut effectus à causà. Fama bona, ſeù gloria eſt clara cum laude notitia. S. Thomas q. 103. a. 1. ad 3. nàm honor eſt ſignum, quo verbis, vel

factis aliquem æſtimamus; & ex hoc acquirit famam, ſeù deducitur in claram notitiam videntium hujuſmodi ſigna; & per Contumeliam parvi pendemus: per Detractionem tollimus hanc claram notitiam in mentibus aliorum.

5. D. Quotuplicitèr quis peccat peccato detractionis?

M. Peccat primò: qui falſum crimen imponit: ſecundò: qui verum crimen aggravat circumſtantiis falſis: tertiò: qui verum crimẽ occultum publicat (ſi ſit publicum, peccat contrà charitatem) quartò: qui opus bonum dicit malà intentione factum. Hi omnes directè detrahunt: quintò: indirectè qui dicit non fuiſſe factum opus bonum, quod fuit factum: ſextò: qui malitiosè reticet opus bonum, quando tenetur ex officio revelare: ſeptimò: qui diminuit opus, quando ex officio tenetur dicere, quale fuit. S. Thomas q. 73. a. 1. ad 3. Octavò: qui audiens detrahentem, ſibi complacet in detractione. Nonò: qui audiens, potenſque reprimere, ac debens ex officio, non reprimit: quòd ſi non teneatur ex officio, peccabit contrà charitatem. S. Thomas a. 4.

6. D. Quomodo differunt Detractio, & Suſurratio?

M. Quia plurimùm conveniunt, unum quandoque ponitur pro alio: ſed verè differunt, quia Detractor dicit malum proximi, ut tollat ejus famam. Suſurro dicit malum, ut tollat amicos. Ideò ille dicit lædentia famam: iſte lædentia

ami-

amicitiam. Suſurro gravius peccat Contumelioſo, & Detractore, quia iſti tollunt honorem, & famam, quæ ſunt media ad amicitiam: iſte verò tollit finem. S. Thomas q. 74.

7. D. Per quid à Deriſione differunt tria peccata enumerata?

M. Contumelia tollit honorem: Detractio famam: Suſurratio amicitiam: Inſupèr hæc tria fiunt ſeriò. Deriſio fit ludo, & inducit timorem dehonorationis. Si verbis inferatur hìc timor, ſeù Erubeſcentia; dicitur Deriſio; ſi factis, ut naſo rugato &c. dicitur Subſannatio. Ut proximus habet jus, ne dehonoretur, ita habet jus, nè inferatur illi timor dehonorationis. S. Th. q. 75.

8. D. Quid eſt Maledictio, quintum peccatum ex iis, quæ verbo committuntur in proximum extrà Judicium?

M. Vide varias Maledictionis acceptiones apud S. Thomam q. 76. a. 1. Hìc Maledictio eſt idem ac verbis precari, ſeù optare malum alteri. Actus internus eſt odium; Confeſſor circà illum regulabit pœnitentem juxtà regulas charitatis ſuprà poſitas. Maledicere irrationalia non eſt peccatum mortale, niſi conſiderentur ut aliquid proximi: nàm peccaret mortalitèr, qui ex animo vellet perire beſtias inimici. Quando verbis etiam exprimitur imprecatio, fit injuria proximo. Cæterùm hoc peccatum eſt frequentiſſimum, de quo propterea maximè Confeſſor eſſe debet inſtructus. Si verbis maledicis conjungatur animus optans malum, eſt

N 2 mor-

mortale peccatum, eſtò ex irà optetur, & in illo ſolùm inſtanti: nàm omne peccatum committitur uno inſtanti: dummodò fœminæ advertant ad id, quod proferunt juxtà dicta c.4. n. 10. S. Thomas q. 76. Pœnitens in Confeſſione debebit explicare malum, quod optat, ſi eſt malum famæ, vitæ &c. quibus optat: ſi ſunt filii: nàm hoc eſt etiam contrà pietatem; & quot perſonis optat: nàm juxtà numerum perſonarum multiplicantur numero peccata, ex dictis p.1. c. 34. n. 9.

9. D. Hæc quinque peccata ſunt nè mortalia ex genere ſuo?

M. Sunt utique: nàm lædunt juſtitiam, ſine quà nequit ſervari charitas. Vide dicta p.1.c.34.n.6.

10. D. Poſſunt nè reddi venialia ex parvitate materiæ?

M. Quia per iſta peccata poſſumus inferre malum leve: ideò admittunt parvitatem materiæ juxtà dicta p. 1.c. 36. n. 5.

11. D. Adſunt nè propoſitiones prohibitæ circà hæc peccata?

M. Circà Detractionem extat 43. Innoc. XI. & 44. univerſalior contrà imponentes falſum crimen, quomodocunque imponatur.

D. Adſunt nè Cenſuræ, vel reſervationes de his peccatis?

M. In Bullà Cœnæ §. 13. excommunicantur comminantes, & perterrefacientes perſonas ibi nominatas; quod videtur ſpectare ad maledictionem, tamen cum aliquo addito, ut importat pro-

prie-

prietas verborum *Comminari*, & *Perterrefacere*. In facti contingentià priùs lege ſcribentes in Bullam. P.1.c.20. excommunicantur, qui conficiunt libellos famoſos in Prædicatores, & Minores.

12. D. Quas pœnitentias imponet Confeſſor pro hiſce peccatis?

M. Prima, & neceſſaria eſt reſtitutio famæ &c. difficilior, quàm in furto, ubi occultè poſſum reſtituere. At in hiſce peccatis debeo recompenſare idem, qui læſi, & coràm quibus læſi: Maximè id fugiunt nobiles, ubi alter ex ſuo dicto amiſit dignitatem &c. ſed omninò imponenda eſt hæc pœnitentia; & curandum, ut præcedat abſolutionem. Si falſum crimen impoſui, etiam mediante juramento, me debeo retractare: Si dixi verum, ſed occultum, non mentiar, ſed omnimodè reſtituam, vel dicendo me locutum ex paſſione, vel ita laudando, quòd meæ laudes abſtergant priſtinam infamiam. S. Thomas q. 62. a. 2. ad 2. in reliquis vide Catechiſmum p. 3. c. 8.

CAPUT XXVIII.

De peccatis contrariè oppoſitis Juſtitiæ Commutativæ, quæ committuntur in commutationibus voluntariis.

1. PEccata in commutationibus voluntariis contingentia S. Thomas reducit ad duo, nempè, ad fraudem, & uſuram; de qui-

busagit q. 77. & 78. agens q. 79. de partibus integralibus juſtitiæ, quæ ſunt duę, ſcilicèt, declinare à malo proximi, & facere bonum debitum proximo. De his nihil reſtat dicendum: ſufficientèr enim ex huc uſque dictis, & ex dicendis de fraude, & uſurà in hoc capite, conſtabunt omnia peccata commiſſionis, quæ violant primam partem integralem, ſcilicèt, *declinare à malo*, & peccata omiſſionis, quæ violant ſecundam partem, ſcilicèt, *facere bonum debitum proximo*. Si præparans ſe ad confeſſiones habeat ulteriorem difficultatem, legat attentè S. Doctorem q. 79. nèc habebit, quid ampliùs deſideret, etiam circà omiſſionem, & tranſgreſſionem, quæ ſunt genera peccatorum illis oppoſita.

2. Primum peccatum contingens in commutationibus voluntariis, dicitur fraudulentia, ſeù fraus. Cap. 16. n. 5. enumeravimus fraudem intèr peccata per exceſſum oppoſita Prudentiæ. Porrò illa fraus conſiſtit in actu vitioſo intellectus practici ordinante media fraudulenta in aliquem finem: Fraus autem, de quà hìc, ſunt media injuſta in vim illius actus poſita pro commutandis rebus exterioribus: Et ita, qui ut cras mihi redderet aurum, hodie præpararet aurichalcum: hodie committeret contrà Prudentiam in eo, quòd præpararet hoc medium, ut me deciperet: in eo autem, quòd me deciperet in commutatione, peccaret actu interno contrà juſtitiam, ut intendens facere actionem injuſtam: cras verò peccaret actu exter-

no

no contrà juſtitiam, faciens actionem injuſtam.

3. D. Quotuplicitèr poteſt committi fraus in commutatione?

M. Multiplicitèr: primò: ſi vendo rem cariùs, quàm valet hìc,& nùnc,habito reſpectu ad locum, tempus, multiplicitatem, aut conditionem mercis &c. ſecundò: ſi ſupponamus unam mercem pro alià, quàm nullatenùs vellet emptor,ſi ſciret; tertiò: ſi detur merces corrupta pro integrà.

4. D. Emptio,& venditio ſunt contractus communes in populo: quare me præparans ad confeſſiones debeo maximè inſtrui de peccatis, quæ contingunt in illis. Igitur circà primam ſpeciem fraudis, peto, an creſcat pretium rei ex eo, quòd emens illà indigeat?

M. Pretium panni v. g. poteſt creſcere, ſi mihi damnoſum ſit illum vendere in ęſtate, quando pluris vendidiſſem ſervans in hyeme; ſed non poſſum vendere carius eò præcisè, quia emptori eſt utile illum habere in ęſtate: in primo caſu vendo meum damnum; ſed quia in ſecundo utilitas eſt alterius,non poſſum vendere,quod non eſt meum. S. Thomas q. 77. a. 1.

5. D. Leges approbant omnem contractum, in quo emptor non ſit læſus ſuprà dimidium?

M. Leges civiles non approbant, ſed permittunt hujuſmodi contractum, nèc reſcindunt ad vitanda incommoda majora; ſed lex divina prohibet omnem injuſtitiam. S. Thomas ad 1.

6. D. Hæç doctrina iniicit plures ſcrupulos:

Mercator enim ſemper poterit dubitare, nùm exceſſerit pretium conſiſtens in indiviſibili?

M. Non iniicit ſcrupulos: nàm pretium aliud eſt legale, ſtatutum à lege, ut eſt pretium panis &c. Hoc equidem conſiſtit in indiviſibili, & pecco, ſi minimum quid accipio ſuprà quod lex decrevit de merce cum talibus conditionibus: Aliud eſt pretium morale, quod habet latitudinem: Aliud enim eſt infimum, aliud medium, aliud ſupremum: Igitur dummodò non excedam ſupremum, quolibet ex dictis tribus poſſum vendere mercem. S. Thomas ibidem.

7. D. Poſſum nè carius vendere mercem, quia emptor vult differre mihi ſolutionem per annum?

M. Confeſſor habebit ſemper præ oculis regulam generalem ex S. Thomâ ſtabilitam, quòd rei pretium non poteſt augeri, eò quia ementi provenit utilitas aliqua, ſed ſolùm, ſi proveniat damnum vendenti: tùnc enim juxtà damnum, quod hìc, & nùnc ſentit poterit augere pretium. Ad hanc regulam Confeſſor examinet omnem venditionem; ſi ex dilatione ſolutionis venditor non ſentit damnum, certè nequit excedere pretium ſupremum; ſi ſentit damnum, poterit augere pretium juxtà proportionem damni, quod hìc, & nùnc ſentit. Vide S. Thomam q. 78. a. 2. ad 7.

8. D. Quale debet eſſe damnum?

M. Sunt duo capita: & unum dicitur *damnum emergens*: aliud *lucrum ceſſans*. Damnum emergens eſſet, quando ego ex dilatione pretii, ad ſolven-

vendum mea debita, obligarer accipere ad cambium pecuniam ſimilem cum onere ſolvendi v.g. quatuor pro centenario. Per talem dilationem mihi damnum emergit horum quatuor, quod damnum, quia non teneor pati, poſſum illud compenſare ab Emptore. Lucrum ceſſans dicitur, quando, ſi mihi ſolveretur pecunia ſtatìm, implicarem illam ad cambium, cum lucro quatuor pro centenario, & quia differtur ſolutio, ceſſat mihi tale lucrum. Porrò ut exigam tale lucrum, non ſufficit poſſe probabilitèr lucrari. S. Thomas q.78. art. 2. ad 1., ſed requiritur, ut ſit paratum cambium, ex quo naſcitur jus lucrandi, ut non habeam aliam pecuniam, quàm hìc, & nùnc dare poſſim ad cambium:& ut à differente ſolutionem, diminuam aliquid pro periculo, quod ſubeo in cambiando: quare lucrum ceſſans debet involvere aliquod damnum; & ſemper erit conteſtandum lucrum ceſſans, & damnum emergens. Vides hujuſmodi negotia, ut ſine peccato exerceantur, exigere hominem prudentem, & non nimis avidum pecuniæ. Aliàs in facto eſſe prætexet motiva Confeſſori, quibus omninò implicabitur: primò quidem circà pretium ſupremum: dicet enim illud eſſe, quod extorquent pauci contrà omnem juſtitiam; ſecundò: quoad lucrum ceſſans, vel damnum emergens: exponet enim Confeſſori ſe perdere quatuor, & poſſe conſequentèr exigere illa quatuor,addetque nullum inde periculum in exigendis hiſce quatuor, cùm verè ſit ingens, adeò

ut

ut ratione periculi, juſtè poſſit exigere ſolùm duo. Adde, quòd Confeſſor inexpertus negotiorum, & periculorum, neceſſariò debet ſtare relationi pœnitentis; quare niſi pœnitens ſit prudens, & timoratæ conſcientię, decipiet Confeſſorem, ſed magis animam ſuam. Confeſſor igitur, & Parochus, inculcent populis, maximè in prædicationibus, ut negotium omne dirigant juxtà regulas Chriſtianas, non juxtà effrænatum deſiderium poſſidendi.

9. D. Quid intelligis, dum dicis ſecundam ſpeciem fraudis conſiſtere, in ſupponendo unam mercem pro aliâ?

M. Suppono unam mercem pro aliâ, non ſolùm dando v. g. aurichalcum loco auri, ſed etiam dando rem in minori quantitate, vel pondere. S. Thomas a. 2. qui ad 2. addit menſuras, & pondera eſſe ſtabilienda per Principem: quare utens menſurâ, vel ſtaterâ dolosâ, committet duo peccata: alterum contrà juſtitiam commutativam dando minùs, quàm debet emptori: alterum contrà legalem, utendo menſurâ, vel ſtaterâ, quam Princeps non approbat. Et Confeſſor inſiſtet ſemper, ut pœnitens explicet numerum utriuſque peccati.

10. D. Circà tertiam ſpeciem fraudis, ſi non poſſet ſupponi res non integra pro integrâ, nunquam poſſet mercator vendere ſuam mercem, quæ patitur?

M. Confeſſor in his caſibus, qui frequentiſſimè

mè accidunt, indiget doctrinà, & prudentià, nè decipiatur ex unâ parte èmptor; ex alià venditor non cogatur ſuſtinere plurima damna. Porrò utramque hauriet, legendo ſæpè S. Thomam q. 77. a. 3., ubi docet vitium rei manifeſtum ex ſe patere. Circà vitium occultum, eſſe conſiderandas omnes circumſtantias; Ut enim dictum eſt c. 23. n. 3. conſiderandum, an emptor velit vinum ad conſervandum. In iſto caſu decipio ſupponens vinum dilutum, eſtò vendam pretio vini diluti, non meri; nèc enim do juxtà ejus utilitatem, & voluntatem; debeoque hoc vitium occultum manifeſtare; quòd ſi vult hodie bibere vinum, nèc illi officit, quòd ſit dilutum; & aliàs vendo pretio vini diluti, tùnc non eſt neceſſe dicere vitium vini, quia emptor fortè vellet plus minuere de pretio, quàm ſit minuendum. Hæc omnia indigent, ut pœnitens habeat fixum memoriæ illud Chriſti Luc. 6. *Prout vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter*.

10. D. Qui hodie ſcit, monetam cras ex lege Principis futuram minoris valoris, tenetur nè id revelare accipienti: & qui ſcit cras fore, ut adveniet copia mercis, quam habet, illam hodie minoris vendere?

M. Poteſt expendere, & vendere pretio hodie currenti, quia hodie nèc moneta, nèc merces eſt vilior, ſed erit cras. S. Thomas a. 3. ad 4.

11. D. Licet nè negotiando cariùs vendere, quàm emere?

M. S.Tho-

M. S. Thomas quærit id a.4. ad plenam doctrinam de venditione. Confeſſor ordinarius fortè habebit pœnitentes cupidos Chriſtianæ perfectionis, qui inquirent, nùm ſit veniale peccatum negotiari, cum non ſit mortale ex naturâ ſuà, niſi ſub gravi prohibeatur ab aliquà lege particularibus perſonis, quam oportebit conſulere in facti contingentià. Igitur vendere, quod aliàs naſcitur in proprio, nullum eſt peccatum. At emere, quæ minoris hodie valent eo fine, ut vendantur cras, quando pluris valebunt, eſt veniale peccatum, ſi id intendatur ut finis proximus: nullum erit peccatũ, ſi eligatur ut medium, v.g. ad ſuſtentandam familiam, vel conſervandam in civitate abundantiã &c.

12. D. Dixiſti n. 1 ſecundum peccatum contrariè oppoſitum juſtitiæ commutativæ in commutationibus voluntariis vocari uſuram; quęro, quid ſit uſura?

M. Uſura, de quà S. Thomas q.78. eſt lucrum quodcunque proveniens immediatè ex mutuo, ſeù ratione mutui. Porrò ſub contractu mutui cadunt, quæ conſumuntur ipſo uſu. Domus, equus, & ſimilia non cadunt ſub ratione mutui, quia non dantur, ut conſumantur, ſed ut iis homo utatur, deinde reddat domino; & propterea in his non transfertur dominium, ſed uſus equi transfertur in me, dominium remanet apud Petrum. E contrà vinum, triticum, pecunia &c. dicitur mutuari, quia dantur, ut ipſo uſu conſumantur, nèc qui accipit, tenetur reddere idem

nu-

numero, ſed ſpecie (niſi commodarentur ad oſtentationem; in quo caſu utpotè reddenda eadem numero pecunia eſſet commodata, & liceret aliquid accipere pro uſu. S. Thomas a. 2. ad 6.) propterea transfertur dominium: Igitur, ſi præter capitale reddendum ſuo tempore, exigo aliud lucrum, committo uſuram: quodcunque ſit illud lucrum, ſeù commodum, v. g. non obligo illum quotidiè venire ad meam officinam, ſed quotiès indigebit, & promitto me tùnc daturum merces pretio infimo; ſi conſtituo hanc obligationem, committo uſuram, quia præter capitale, obligo illum ad hoc; ſi obligo mutuatarium ad me laudandum &c. S. Thomas a. 2. Si obligo illum ad mihi remutuandum, quando indigebo. Ibidem ad 4. Si obligo illum ex juſtitiâ ad recompenſandum, quod mihi ratione mutui debetur tantùm ex benevolentià. Ibidem ad 2. & hùc reſpicit 42. propoſitio damnata ab Innocentio XI. Si accipiens pignus obligo, ut mihi concedat uſum pignoris. Ibidem ad 6.

13. D. Hìnc videtur ex mutuo non poſſe mihi repetere lucrum ceſſans, & damnum emergens, quod eſt valdè durum?

M. Definitio uſuræ non fruſtrà continet illam particulam *ratione mutui*, nàm ſi exigo ad reparandum mihi damnum, non exigo ratione mutui, ſed ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis. S. Thomas ibidem ad 1.

14. D. Poſſum nè mutuare cum ſpe, ut mutua-

tuatarius mihi recompenſet aliquid ex benevolentià, nihil illi dicens?

M. Sit regula generalis, quòd, ubi concurrunt duo fines, aliàs de ſe honeſti, conſiderandum eſt, ſi primariò intendatur principalior: etenim, ſi primariò intendam minùs principalem, peccabo. Secùs ſi intendam primariò principalem, etiamſi ſecundariò intendam minùs principalem: v. g. pecco, ſi petens beneficium Eccleſiaſticum, intendo principalitèr mei ſuſtentationem: at ſi principalitèr intendo ſervitium Dei, non pecco, ſi ſecundariò intendo meam ſuſtentationem. In propoſito principalitèr intendere benevolam recompenſationẽ eſt uſura mentalis contrà illud Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde ſperantes*; At minus principalitèr intendere, nullum eſt peccatum.

15. D. Sicut eſt peccatum exigere uſuras, ita eſt nè peccatum ſolvere?

M. Solvere uſuras de ſe non eſt peccatum, quia injuſtitiam committit exigens, non ſolvens. Dixi de ſe: nàm peccare poſſum, ſi cooperor peccato exigentis; ut autem cognoſcatur, quando cooperor peccato, S. Thomas a. 4. dat hanc regulam generalem. Petrus, & Paulus debent ſimul facere actionem, quæ prohibita eſt Petro, ſed non Paulo, Paulus peccabit, ſi abſque urgenti neceſſitate, concurrat ſimùl cum Petro ad talem actionem, & cooperabitur peccato illius. At ſi habeat neceſſitatem urgentem, Paulus tùnc utitur malo Petri in bonum ſuum. Rex Idololatra, & Chriſtianus debent

bent jurare pacem, quia eſt neceſſitas, Chriſtianus non peccat, ſed utitur in bonum juramento malo Idololatræ per deos inanes. Ex eodem principio ſolutus eſt caſus de Confeſſore excommunicato abſolvente p. 1. c. 12. n. 9. Applicando hæc ad noſtrum caſum, ſi aſque neceſſitate, ut habeam pecuniam ad ludendum, promitto uſuras, pecco cooperans peccato uſurarii. Non pecco, ſi promitto ex neceſſitate ad mihi ſubveniendum. Quia tamen ille nullum habet jus, non teneor ſtare promiſſo, niſi juraverim. Quia juramentum eſt ſervandum, niſi ſit de re illicitâ, nec eſt peccatum ſolvere uſuras, teneor ſolvere, ex vi Religionis, etiam in caſu, quo ſine neceſſitate acceperim; quia tùnc peccavi cooperando alteriùs peccato, ſed non pecco exequens, quod juravi. Canones tamen volunt, quòd iſte jurans, primò depoſitet uſuram juratam, ob reverentiam juramenti; deinde quòd poſſit petere diſpenſationem juramenti, & tùnc repetere ſibi pecuniam depoſitam. S. Thomas a. 3. quærit, an uſurarius teneatur reſtituere fructus acquiſitos. Vide dicta c. 21. n. 11.

16. D. Eſt nè uſura, ſi conveniam dare pretio ſupremo mercem emptori, qui deinde mecum convenit mihi revendere ſtatìm pretio infimo pecuniâ numeratâ; vel obligare mutuatarium ad aliquid ultrà ſortem, quia me obligo non repetere mutuum per annum; vel quia ego do nùnc pecuniam numeratam, quæ hodie pluris æſtimatur pecuniâ cras enumerandâ?

M. Pri-

M. Primus eſt contractus Mohatra prohibitus ab Innocentio XI. prop. 40. ſecundus ab Alexandro VII. prop. 42. tertius ab Innocentio XI. propoſ. 41.

17. D. Peccata recenſita in hoc capite ſunt nè mortalia ex genere ſuo?

M. Ex genere ſuo ſunt mortalia ob rationem adductam p. 1. c. 34. n. 6. quia opponuntur juſtitiæ, ſine quà nequit ſervari charitas.

18. D. Poſſunt nè reddi venialia ex parvitate materiæ?

M. Poſſunt reddi ex ratione datà p. 1. c. 36. n. 5. Malitia eorum conſiſtit in damno proximi: quare venialia erunt, ſi leve ſit damnum.

19. D. Adſunt nè propoſitiones prohibitæ circà hæc duo genera peccatorum?

M. Octava, nona, & decima Alexandri VII. tangunt commutationes voluntarias in petente, & applicante valorẽ ſacrificii. 43. commutationem voluntariam inter legantem, & legatarium. 40. 41. & 42. Innocentii XI. tangunt materiam uſuræ. Ubi autem agitur de uſurà in contractibus cenſuum, Cambiorum, & Societatum, antequam eos ab uſurà immunes judicet, perleget attentè Bullas Pii V., ſuper primis duobus, & Siſti V. ſuper tertiò. Uſurarij enim ſunt omnes contractus initi contrà tenorem illarum; quòd ſi caſus paulò ſit intricatior, non decidat ex ſe Confeſſor; ſed poſt accuratum ſtudium Theologorum, & Juriſtarum, qui ſcripſerunt ſuper dictis Bullis ex profeſſo,

feſſo, conſulat Doctores viventes, & Negotiatores pios, qui poſſint teſtari de conſuetudine, optimà Legum Interprete.

20. D. Adſunt nè cenſuræ, vel pœnæ Eccleſiaſticæ contrà exercentes hujuſmodi peccata?

M. Uſurarius manifeſtus primò eſt excommunicandus: ſecundò: Sacerdos non poteſt recipere illius oblationes pro miſsà, quando ejus bona ſint omnia ex uſuris: tertiò: eſt inhabilis ad condendum teſtamentum, niſi reſtituat; quartò: privandus eſt Eccleſiaſticà ſepulturà: quintò: ſunt ipſo facto excommunicati Clerici locantes illis domos ad uſuram. Vide Sextum Decretalium lib. 5. cap. 5. & Clement. l. paritèr 5. tit. 5. Porrò quia hæ pœnæ ſunt in manifeſtos Uſurarios, non habet omnimodam neceſſitatem Confeſſor ſciendi, quomodò ab iis Uſurarius evadere poſſit. Si accedat ad Confeſſionale, non debet ſtatìm abſolvere, quia eſt conſuetudinarius, & quia eſt publicus peccator: quare illum variis monitis incitabit, quò tollat ſcandalum per pœnitentias, quas præſcripſere Canones. Et quia ſupponimus Confeſſarium hìc, & nùnc ignorare pœnas particulares, requiret conſilium, Epiſcopi præſertìm, ad quem omninò recurrendum eſt, quia ejus eſt declarare pœnitentiam publicam; & ex Tridentino ſeſs. 24. c. 8. de ref. poteſt illam commutare in ſecretam. Igitur de illius conſilio procedens, quòd primò ignoravit, facillimè diſcet à ſuo Superiore, quem ſibi Deus Doctorem conſtituit.

21. D. Quas pœnitentias Confeſſor debet imponere pro his peccatis?

M. Ad imponendam pœnitentiam manifeſto uſurario procedat, ut dictum eſt n. 20., principalis pœnitentia erit reſtitutio, & ut omninò abjiciat menſuras, & pondera falſa, ſi quando illis utatur: (ſunt enim occaſiones proximæ) Monita verò danda pœnitenti, ut fugiat hujuſmodi peccata, Confeſſor accipiat à Catechiſmo Romano p. 3. c. 8. præſertim à n. 11.

CAPUT XXIX.

Afferuntur Decretales B. Pii V., & Siſti V. circà Cenſus, Cambia, & Contractus Societatis.

1. TOtum hoc opus eò reſpexit, ut Confeſſoribus afferret notitiam omnium peccatorum, præcipuè mortalium, & notitiam ſanè, ſi non omni ex parte completam, nihilominùs talem, vi cujus poteſt ſaltem dubitare de illis, & dubitando inquirere conſilia doctiorum, quod ex S. Carolo adducto c. 11. nu. 5. ſufficit, ut quis approbari poſſit prò audiendis confeſſionibus; nihilominùs adhùc diſtinctum eſt inter peccata, quæ conſueverunt eſſe frequentiora in populo, & peccata, quæ non adeò frequentantur. Primorum in votis fuit dare notitiam omninò ex-

actam,

actam, quia ſine hac cum maximo propriæ, ac Pœnitentium Animæ periculo, ſe Sacerdos exponit audiendis confeſſionibus: Circà alia verò peccata minùs frequentia poterit aliqualitèr excuſari Confeſſor, ſi non abſque aliquali ſtudio poſſit extricare conſcientiam Pœnitentium. Ut igitur quoad prima plenè inſtrueretur examinandus, non modò traditæ ſunt regulæ generales, verùm & addita, quæ particularitèr conveniebat ſciri, nempè, propoſitiones prohibitæ, Bulla Cœnæ, Sanctæ Inquiſitionis edictum &c. Hæc omnia utpotè declarata ſpecialitèr jure poſitivo, & aliàs valdè neceſſaria debuerunt ſpecialitèr explicari, quandoquidem ratio nequit ad illa pertingere. Porrò conſideravi multitudinem ulteriùs poſſe peccare frequentèr circà alia duo pariter declarata jure poſitivo, quæ tangunt juſtitiam, & Eccleſiaſticos quidem in celebratione Miſſarum; Laicos verò in materià contractuum; Ambos ex cupiditate lucri.

2. Circà eleemoſinam pro Miſſis authoritate Romanorum Pontificum, Sacra Congregatio multa decrevit, quæ ſæpiùs legere utiliſſimum erit Confeſſori Ordinario; hìc autem non refero; nàm omnia per illam ſtabilita, quæ poſſunt conferre ſimplici Sacerdoti, fuere jam clarè, ac diſtinctè relata in *Inſtructione pro ordinandis* c. 39. à n. 58. Solùm hìc ex decreto ejuſdem Sacrę Congregationis Concilii edito de anno 1681. 10. Maii, addam obligationem, quam Parochi habent applicandi ſacrificium; quod decretum eſt hujuſmodi.

 3. *Cum*

3. *Cum præcepto divino, iis, quibus Animarum cura commiſſa eſt, mandatum ſit pro ovibus ſuis ſacrificium offerre, ſępè aliàs S. Congregatio Concilii cenſuit, Parochos teneri pro Parochianis ſacrificium applicare, atque eà cum diſtinctione, ut ſi redditus pingues ſint, ſingulis diebus, ſi verò tenues, ſaltem diebus feſtivis. Idem nunc cenſet* &c.

4. Sacra Congregatio ponit, ut fundamentum prædictæ obligationis, pręceptum offerendi ſacrificium pro ſuis ovibus factum à Deo, & ſufficientèr declaratum à Tridentino ſeſs. 23. c. 1. de ref. Et cum Epiſcopi, Abbates, Generales, Provinciales, & Prælati locales Domorum Regulariũ verè habeant curam animarum, videre debemus, an & ipſis præcepto divino incumbat onus applicandi ſacrificiũ pro ſuis ſubditis. Nihil enimverò Eccleſia huc uſque decrevit circà hos, neq; de tempore, quo obligentur, neque ſi obligentur; quare videat unuſquiſque horum, an convincat ratio Concilii; nàm nihil auſim ex me dicere. Illud addo, quòd eodem capite Concilium inſuper declarat, habentes curam animarum teneri eodem præceptò divino paſcere ſubditos adminiſtratione ſacramentorum; & quidem plures Parochi ſæculares, ut ſuæ huic obligationi pleniùs ſatisfaciant, volunt per ſe ipſos adminiſtrare Parochianis in Paſchate Sacramentum Euchariſtiæ, uti & in articulo mortis, etiam ſacramentum Extremæ Unctionis. Superiores verò Locales Societatis Jeſu infallibiliter, in locis, quos vidi, (& credo in omnibus) immediatè

diatè per ſe ipſos communicant ſuos ſubditos, pro diebus omnibus, quibus, juxtà Conſtitutiones, hi tenentur communicare; ut perfectè Animarum Rectoris obligationes adimpleant. Circà hæc omnia fortè ſatis frequentèr (tamen ſuavitèr) poterit ſuum zelum oſtendere Confeſſor etiã ordinarius.

5. Lucri cupiditas urget Laicos ad plures contractus, quos Apoſtolica Sedes omninò prohibuit ob grande periculum uſuræ. Sunt autem maximè tres, nempè, Contractus Cambiorum, Contractus Cenſuum, & Contractus Societatis. Appono hìc Decretales Apoſtolicas pro his dirigendis: Et primos duos direxit B. Pius V., illum in Conſtitutione, quæ incipit *In eam*, edita de anno 1571. Alium in Conſtitutione, quæ incipit *Cum onus*, editâ 1568. Tertium verò direxit Sixtus V. in Conſtitutione, quę incipit *Deteſtabilis* edita de an. 1586.

Cambiorum illicitorum declaratio, & probibitio.

6. P*Rimum damnamus ea omnia cambia, quæ ſicca nominantur, & ita confinguntur, ut contrahentes ad certas nundinas, ſeù ad alia loca cambia celebrare ſimulent, ad quæ loca ii, qui pecuniam recipiunt, litteras quidem ſuas cambii tradunt, ſed non mittuntur, vel ita mittuntur, ut tranſacto tempore, unde proceſſerant, inanes referantur; aut etiam nullis bujuſmodi litteris traditis, pecunia ibi denique cum intereſſe repoſcitur, ubi contractus fuerat celebratus; nàm inter dantes, & recipientes, uſque à principio ita convenerat,*

 vel

vel certè talis intentio erat; nec quiſquam eſt, qui in nundinis, aut locis ſupràdictis, hujuſmodi litteris receptis ſolutionem faciat. Cui malo ſimile eſt etiam illud, cum pecuniæ, ſive depoſiti, ſive alio nomine ficti cambii traduntur, ut poſteà eodem loco vel alibi cum lucro reſtituantur. Sed & in ipſis cambiis, quæ realia appellantur, interdum, ut ad nos perfertur, Campſores præſtitutum ſolutionis terminum, lucro ex tacitâ, vel expreſsâ conventione recepto, ſeù etiam tantummodò promiſſo, differunt. Quæ omnia nos uſuraria eſſe declaramus, & ne fiant, diſtrictius prohibemus. Porrò ad tollendas quoque in cambiis, quantum cum Deo poſſumus, occaſiones peccandi, fraudeſque fœneratorum, ſtatuimus, ne deinceps quiſquam audeat, ſive à principio, ſive aliàs, certum, & determinatum intereſſe, etiam in caſum non ſolutionis paciſci, neque realia cambia aliter, quàm pro primis nundinis, ubi illæ celebrantur; ubi verò non celebrantur, pro primis terminis, juxtà receptum locorum uſum, exercere, abuſu illo prorſus rejecto, cambia pro ſecundis, & deinceps nundinis, ſive terminis exercendi.

7. Curandum autem erit in terminis, ut habeatur ratio longinquitatis, & vicinitatis locorũ, in quibus ſolutio deſtinatur, ne dum longiores præfiguntur, quàm deſtinatæ loca ſolutionis deſiderant, fœnerandi detur occaſio.

8. Quicunque contrà hanc noſtram Conſtitutionem commiſerit, pœnis à Sacris Canonibus contrà Uſurarios inflictis ſe noverit ſubjacere. Eos verò, qui conſpirationes fecerint, vel congeſtam undique pecuniam, ita ad ſe redegerint, ut quaſi monopolium pecuniæ facere

vere videantur, pœnis, quæ jure contrà exercentes monopolia, conſtitutæ ſunt, retineri ſancimus.

Forma creandi cenſus ex eodem B. Pio.

9. *STatuimus cenſum, ſeù annuum redditum creari, conſtitutive, nullo modo poſſe, niſi re immobili, aut quæ pro immobili habeatur; de ſui naturà fructiferà, & quæ nominatìm certis finibus deſignata ſit.*

10. *Rurſum, niſi verè in pecuniâ numeratà, præſentibus Teſtibus, ac Notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius, recepto juſto, integroque pretio.*

11. *Solutiones, quas vulgò anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.*

12. *Conventiones directè, aut indirectè obligantes ad caſus fortuitos eum, qui aliàs ex naturà contractus, non tenetur, nullo modo valere volumus.*

13. *Quemadmodum nec pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, quia volumus rem ipſam ſemper, & liberè, ac ſine ſolutione laudemii, ſeù quinquageſimæ, aut alteriùs qualitatis, vel rei, tàm inter vivos, quàm in ultimâ voluntate alienari.*

14. *Ubi autem vendenda ſit, volumus dominum cenſus, omnibus aliis præferri, eiſque denunciari conditiones, quibus vendenda ſit, & per menſem expectari.*

15. *Pacta continentia moroſum Cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeù certas expenſas, aut certa ſalaria, ſeù expenſas medio juramento Creditoris ſui, liquidandas, aut rem cen-*

ſui ſubjectam, ſive aliquam ejus partem amittere, aut aliud jus ex eodem contractu, ſive aliunde exquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita ſint, & nulla.

16. Imò & Cenſum augeri, & novum creari ſuper eodem, vel alià re, in favorem ejuſdem, aut perſonæ per eum ſuppoſitæ, pro cenſibus temporis, vel præteriti, vel futuri omninò probibemus.

17. Sicut etiam annullamus pacta continentia ſolutiones onerum ad eum ſpectare, ad quem aliàs de jure, & ex naturà contractus non ſpectarent.

18. Poſtremò cenſus omnes in futurum creandos non ſolùm re in totum, vel pro parte peremptà, aut infructuoſà in totum, vel pro parte effectà, volumus ad ratam perire, ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui. Non obſtante longiſſimi etiam temporis, ac immemorabili, imò centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuſcumque verbis, aut clauſulis contenta ſint.

19. Cum verò traditione pretii redditus extinguendus erit, volumus per bimeſtre ante denunciari ei, cui pretium dandum erit, & poſt denunciationem, intrà annum tamen, etiam ab invito pretium repeti poſſe, & ubi pretium nec volens intrà annum exigatur, volumus nihilominùs quandocunque redditum extingui poſſe; prævià tamen ſemper denunciatione, de quà ſuprà, non obſtantibus his, de quibus ſuprà; idque obſervari mandamus etiam, quòd plurièes, ac plurièes denunciatum fuiſſet, nec unquam effectus ſecutus fuiſſet.

20. Pa-

20. *Pacta etiam continentia pretium cenſus extrà caſum prędictum ab invito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe, omninò prohibemus.*

21. *Contractuſque ſub aliâ formâ poſthac celebrandos fœneratitios judicamus.*

22. *Et ita, illis propterea non obſtantibus, quidquid vel tacitè, vel expreſsè contrà hæc noſtra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à fiſco volumus poſſe vendicari. Hanc autem ſalutiferam ſanctionem, ne dùm in cenſu novitèr creando, verùm etiam in creato quocumque tempore alienando, modò poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perpetuò, & in omnibus ſervari volumus.*

23. *Declarantes pretium ſemel cenſus conſtitutum nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeù aliud accidens, nec quoad ultimo contrahentes, minui, vel augeri.*

24. *Et licet legem ipſam ad cenſus jam celebratos, non extendamus, illos tamen omnes, in quos ſub aliâ formâ pervenerunt cenſus, hortamur in Domino; ut ſingulos contractus cenſuræ bonorum Religioſorum ſubjiciant, & animarum ſaluti conſulant.*

Damnatio contractuum Societatis, ſecuritatem Capitalis, aut certam reſponſionem, aut alitèr Uſurariam pravitatem continentium.

Sixtus &c.

25. *DAmnamus, & reprobamus omnes, & quoſcunque contractus, conventiones, & pactiones*

nes

nes poſt hac ineundos, ſeù ineundas, per quos cavebitur perſonis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res ſocietatis nomine tradentibus, ut etiamſi fortuito caſu, quamlibet jacturam, damnum, aut amiſſionem ſequi contingat, ſors ipſa, ſeù capitale ſemper ſalvum ſit, & integrum à Socio recipiente reſtituatur, ſive ut de certà quantitate, vel ſummà in ſingulos annos aut menſes durante ſocietate reſpondeatur. Statuimuſque hujuſmodi contractus, conventiones, & pactiones uſurarios, & illicitos poſthac cenſeri debere, atque in poſterum non licere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res in ſocietatem tradent, de certo lucro, ut præfertur, percipiendo, inter ſe paciſci, & concordare; neque etiam ſive ad certum, ſive ad incertum lucrum convenerint, ſocios, qui ea recipient, ad ſortem, ſeù capitale ſalvum, & integrum, ubi illud caſu fortuito perierit, vel amiſſum erit, reddendum, quovis pacto, aut promiſſione ſibi obligare. Ac ne de cætero ſocietates ineantur ſub hujuſmodi pactis, & conditionibus, quæ uſurariam pravitatem ſapiunt, diſtrictè interdicimus, & prohibemus.

26. *Sed potiùs cuncti noverint ſocietates hujuſmodi cum in poſterum unus pecuniam, animalia, aut alias res, & bona; alter verò operam, & induſtriam confert, purè, ſincerè, & bonà fide, ſicut decet, juſtis, & æquis conditionibus, & pactis, ſecundum Juris diſpoſitionem, ac ſine ullà prorsùs fraude, palliatione, aut uſurariæ pravitatis labe, aut ſuſpicione ineundas, ſeù contrahendas eſſe, ita ut non ad certam ſummam, aut quantitatem ab omni periculo, & damno, ut præfertur, immunem lucri nomine perſolven-*

vendam, neque ad Capitale, ſi caſu fortuito perit, reſtituendum, ſocius accipiens teneatur. Si verò finità ſocietate ipſum capitale extat, ei, qui illud in ſocietatem contulerit, reſtituatur, niſi ſocio recipienti fuerit communicatum, aut alitèr inter ipſos contrahentes, ſuper eo legitimè conventum ſit. Ac præterea iidem contrahentes fructus, expenſas, & damna in commune conferant, & prout æquum, & juſtum fuerit, ſibi communicent, ac dividant.

27. *Decernentes, ſi qui contractus, conventiones, & pactiones in futurum contrà noſtram hujuſmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis, tanquam per eandem conſtitutione noſtram damnatis, & reprobatis, etiam ſi juramento, aut in formà Cameræ Apoſt. vel aliis quomodolibet roborati fuerint, obligationem civilem, aut naturalem oriri nullamque actionem, realem, & perſonalem, aut Judicis officium, neque aliud quodcunque jus cuiquam competere, neque quoad ſortem, seù capitale integrum recuperandum, quod caſu fortuito perierit, aut amiſſum erit, neque quoad certas ſummas, & quantitates in ſingulos annos, aut menſes lucri ſocialis nomine promiſſas.*

28. *Si qui verò in poſterum ſub præmiſſis conditionibus, & pactis contrahere temerè præſumpſerint, aut prætextu ſimilium contractuum, conventionum, & pactionum, ſocietatis nomine initorum, qui huc uſque durant ad exactionem dictæ ſortis, seù capitalis, ſive illius pretii, & valoris, poſtquam illud in toto, vel in parte, caſu fortuito perierit, aut amiſſum ſit, aut certæ ſummæ, vel quantitatis annuæ, aut menſtruæ ſibi*

pro-

promiſſæ in futurum procedere auſi fuerint, eos univerſos, & ſingulos in pœnas contrà manifeſtos uſurarios, & feneratores à Sacris Canonibus, & Conciliis generalibus latas, & promulgatas eo ipſo incurrere, & contrà illos, uti manifeſtos uſurarios, & fœneratores, vià Juris, aliiſque opportunis remediis, procedi poſſe, & debere.

CAPUT XXX.

Quædam obſervationes in prædictas Bullas.

1. CONfeſſori utiliſſimum fore crediderim, ſi nonnulla obſervem circà Bullas adductas, quibus maximè, poſſit ſibi aperire mentem ad generalem intelligentiam legum Eccleſiaſticarum, & civilium.

2. Primò igitur, quoad Conſtitutionem Pii de Cambiis obſervà, quòd loquens de cambiis ſiccis n. 6. ab illis verbis: *Primùm damnamus* uſque ad illa *uſuraria eſſe declaramus, & ne fiant diſtrictiùs prohibemus:* obſervà, inquam, declarari contractus, de quibus præcedentèr locutus fuerat, eſſe uſurarios; quare præcedentèr ad dictam Conſtitutionem erat contrà ſeptimum Decalogi præceptum, & in ſe mortale peccatum facere hujuſmodi contractus (licèt hìc, & nùnc ex ignorantià potuerit excuſari à culpà ſic contrahens) Per verba verò ſequentia: *ne fiant, diſtrictiùs prohibemus* prohibitioni

ni naturali, ac divinæ addidit Eccleſiaſticam; vi cujus tolleretur in poſterum quælibet ignorantia juris divini, & naturalis.

3. D. Ita contrahens, & conſeqnentèr violans tres leges committitnè tria peccata?

M. Ita contrahens committit unicum peccatum, quia tres prædictæ leges tendunt ad unicum finem conſervandi juſtitiam commutativam; quælibet enim lex declaravit illa cambia contineri ſub peccatis oppoſitis huic juſtitiæ: in quo vides differentiam Caſtitatis ab Eccleſiâ præceptæ Subdiaconis: hanc enim præcipit ex vi Religionis; proptereàqueactus oppoſiti ſunt ſacrilegia: Idem dic de vovente jejunium in quadrageſimâ. Et generalitèr id obſervabit Confeſſor in omni Conſtitutione Pontificiâ (quod tamen fieri non poteſt, niſi legatur attentè) ut videri poſſit, nùm committatur duplex peccatum.

4. Secundò ex illis verbis *Porrò ad tollendas quoque* Pius novum jus condidit juxtà poteſtatem ſibi traditam: Poteſt enim Summus Pontifex (imò, & id poſſunt Laici Principes in materiâ contractuum merè civilium) ad tollendas occaſiones peccatorum prohibere aliquid, & illud reponere ſub materiâ virtutis, præſcindendo ab obedientiâ; & ita ſub materiâ juſtitiæ Pius repoſuit prædictos contractus; & illos exercens peccat contrà juſtitiam, non contrà obedientiam (niſi quando contemneret præceptum Superioris, in quo caſu peccaret contrà duas virtutes: & quoad cambia ſicca,

ſi contrahens contemneret jus divinum, naturale, & Eccleſiaſticum, qualibet vice committeret quatuor peccata, primùm contrà juſtitiam commutativam: tria reliqua contrà obedientiam in genere, quæ diſtinguuntur ſpecie juxtà diverſas legum ſpecies, adeò, ut ſi lex ſecularis prohiberet illa cambia, & contrahens contemneret hanc legem, committeret quintum peccatum ſpecie diverſum, quia diverſam legem contemneret.)

5. Eodem tenore videbis procedere duas alias conſtitutiones de Cenſibus, & de ſocietate: nàm ſub peccato uſuræ Pontifices de novo conſtituerunt contractus inibi prohibitos ob grande periculum uſuræ detectum in illis. Et ideo Pius expreſsè declaravit n. 18. ſuam legem valere tantùm pro cenſibus creandis poſt publicationem. Circà anteriores, quia cognovit eſſe plenos periculi, ſolùm hortatus eſt, ut ſubiicerentur *cenſuræ bonorum Religioſorum*, qui rem attentiùs examinarent, & deciderent, an verè in ſe prædicti contractus eſſent uſurarii.

6. Tertiò: notà, quanti Pius faceret bonos Religioſos, & ſæculares, & regulares: etenim in hàc materià voluit eorum ſtari judicio: Nihilominùs nomine bonorum Religioſorum, intelligit æquè pios, doctos, & rerum experientià inſignes: & tria hæc ſimul requiruntur, etiam experientia; etenim optima legum Interpres eſt conſuetudo virorum in eà ſe exercentium; & cum circà contractus maximè cambiorum, & ſocietatis, Reli-

gioſi

gioſi non poſſint exerceri, non poſſunt ſcire, qualitèr accipienda ſit lex in caſu dubio, niſi à Sæcularibus exercentibus hujuſmodi contractus inſtruātur de conſuetudine inter viros timoratos ab initio conſtitutionis, uſque ad noſtra tempora.

7. D. Melius erat, quòd Pontifex remitteret ad ſæculares timoratos, quàm ad Religioſos?

M. Optimè Pontifex remiſit ad bonos Religioſos: etenim Sæculares, qui exercent, poſſunt quidem teſtari de conſuetudine; ex quà poſſumus aliqualitèr arguere honeſtatem contractus; at non omninò efficacitèr, quia ad hoc neceſſarium eſt conferre conſuetudinem, & rationem ad invicem, ac videre nùm conſuetudo rationi præjudicet (in quo caſu eſſet abuſus, non uſus) & hoc ſolùm videre poſſunt boni Religioſi, ſcilicèt, pii, docti, & experientià inſignes; & quidem ſi hæc tertia conditio tibi deficiat, antequam judices, conſule expertos, qui teſtentur de conſuetudine; ſi verò doctrina, vel pietas, tibi deſint, cave omninò à conſulendo, & remitte negotium ad alios: Ubi deficiat pietas, ut morem geras pœnitenti, qui ad omne lucrum inhiat, quæres ratiunculas, & ſophiſmata, quibus, & illum, & te convincas licere contractum. Ubi deficiat doctrina, rem non examinans profundè, uti eſt examinanda, damnabis, vel abſolves, quod verè damnandum, & abſolvendum non eſt. Idem continget, ſi deficiat experientia, vel ſaltem notitia per eos habita, quibus ineſt experientia.

CA-

CAPUT XXXI.

De Religione, ejuſque Actibus internis.

1. JUſtitia, de quà huc uſque dedimus, quæ magis neceſſaria videntur Confeſſori ordinario, reddit unicuique jus ſuum ad æqualitatem, ſive Arithmeticam, ut Commutativa, ſive Geometricam, ut aliæ ſpecies Juſtitiæ. Porrò ſunt aliæ virtutes, quæ quidem rigorosè obligant ad reddendum, ſed quia non poteſt reddi æquale, non ſunt propriè Juſtitia, ſed vocantur à S. Thomà partes potentiales Juſtitiæ. Sunt autem quinque: prima Religio, quæ reddit Deo: ſecunda Pœnitentia, quæ reddit Deo, ut fuit illi ablatum: Tertia: Pietas, quæ reddit ſanguine junctis: Quarta: Dulia, quæ reddit honorem Superioribus: Quinta: Obedientia, quæ exequitur eorundem præcepta. Circà iſtas debet ſpecialitèr inſtrui Confeſſor, & primò circà Religionem, quæ habet plures actus internos, & externos. Ut autem præparans ſe ad confeſſiones dicenda percipiat, ſingillatim tractabitur de illis: & primò de internis, de quibus principalitèr videatur S. Thomas à q. 80. ad 84.

2. D. Quid eſt Religio?

M. Religio eſt virtus tribuens Deo cultum, & honorem, qui non ſit prohibitus ab Eccleſià Catho-

tholicà: quare actum Religionis præcedit actus Doni Timoris inſinuatus c. 9. n. 6. per quem reveremur Deum; Ut voluntas inclinata per Donum, elicuit actum prædictum, procedit ad eliciendos actus proprios Religionis, de quibus dicetur in ſequentibus,& quos elicit,ut oſtendat ſuam reverentiam, ac ſubjectionem Deo. Poteſt autem per hos actus Religionis movere ſe ad actus cujuſcunque alterius Virtutis: ideòque poteſt imperare ſibi actus omnium virtutum: v.g. in Paſchate, ut me ſubiiciam Deo, voluntas elicit actum, quo ſe exhibet promptam ad confeſſionem, & communionem: deinde homo confitetur, & communicat: iſta confeſſio, & communio, ut imperatę à tali voluntate, ſpectant imperativè ad Religionem; Et uno verbo, quotiès aliquid operor ex tali voluntate obediendi, ſeù ſubiiciendi me Deo; totiès operor per virtutem Religionis; quare ſi credo, ſi ſpero, ſi amo Deum, ut me ſubiiciam eidem perfectè, actus Fidei,Spei, & Charitatis erunt elicitivè à ſuis virtutibus; imperativè à Religione. Idem dic de reliquis virtutibus. Jejuno, quia Deus præcipit jejunium. Hìc actus elicitivè pertinet ad abſtinentiam; imperativè ad Religionem; & ſic vides elici frequentiſſimè actus doni Timoris, & Religionis. S. Thomas q 81.

3. D. Religio eſtnè virtus Theologica?

M. Objectum formale, ac proximum Theologicæ virtutis eſt aliquid divinum. Ita ratio formalis fidei eſt revelatio divina facta Eccleſiæ Ca-

tholicæ, & per hanc nobis propoſita. Ratio formalis Spei eſt Omnipotentia,& Miſericordia Dei. Ratio formalis Charitatis eſt bonitas divina. Equidem Religio dat cultum Deo, ſed Deus eſt is, cui offertur; Ratio autem formalis eſt imbibita in eo, quod offertur, nempè, in cultu, in actu Abſtinentię, Charitatis &c. qui actus cum ſint aliquid creatum, propterea Religio præcipiens illos nequit eſſe virtus Theologica.

4. D. Dixiſti nu. 2. quòd eliciens actum fidei, ut credat, ſeù, ut ſubiiciat ſe Deo revelanti, elicit illum ex imperio, & Doni Timoris, & Religionis. Porrò S. Thomas docet dona, & Virtutes connecti cum Charitate. Igitur peccator non poterit elicere illum actum Fidei?

M. Equidem dixi, ſed pluriès notavi, quòd actus Donorum, & Virtutum alii ſunt perfecti, & alii imperfecti; quorum primi ſolùm procedunt ab Habitu Virtutis præexiſtentis; & id ſpecialitèr de actibus Timoris notatum eſt cap.9. num.6. Peccator elicit actum fidei ex actu imperfecto religionis. Actus enim perfectus Religionis habet dare cultum Deo in omni caſu, quo Deus præcipit, ſeù vult: quare cum Deus velit à peccatore actum perfectæ contritionis dicentis *voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum*, quoad uſque non habeat hunc, non habet actum perfectum Religionis.

5. D. Qui ſunt actus interni Religionis?

M. Primus actus internus Religionis eſt devotio,

tiò, ſeù voluntas promptè tradendi ſe ad ea, quæ tangunt Dei cultum. S. Thomas q. 82.

6. D. Extatnè præceptum affirmativum eliciendi hunc actum internum Religionis?

M. Extat hoc prçceptum: Et obligamur aliquando ad actum imperfectum, aliquando ad actum perfectum: aliquando per ſe, aliquando per accidens: Obligatur per accidẽs ad actum imperfectum peccator obligatus hìc, & nùnc reſtituere; nàm reſtitutio debet ſaltem habitualitèr procedere (ut omninò hæc actio ſit perfecta juxtà S. Th. 1. 2. q. 100. a. 10.) ex voluntate obediendi Deo. Obligatur per ſe ad actum hunc imperfectum peccator Sacerdos, dùm recitat divinum officium: ſi enim recitet voluntariè diſtractus, non ſatisfacit, quod idem eſt, ac ſi recitet ſine voluntate laudandi, ſeù honorandi Deum. Obligatur per accidens ad actum perfectum Religionis, dùm obligatur elicere actum perfectæ charitatis. Obigatur per ſe ad actum Religionis perfectum, quando tenetur elicere actum contritionis: propoſitum enim, quod in illo involvitur, obſervandi prçcepta, eſt volũtas promptè tradendi ſe ad ea, quæ tangunt Dei cultum; Si verò extendam me ad cultum etiam, qui non præcipitur mihi, ſed tantùm conſulitur, erit actus ſuperogatorius Religionis. Vide S. Thomam q. 82. ubi aſſignat inſuper cauſas, & effectus devotionis, de quibus ego nihil dico, quia non ſunt omninò neceſſarię Confeſſori ordinario.

7. D. Præter devotionem, Religio habetnè

tholicæ, & per hanc nobis propoſita. Ratio formalis Spei eſt Omnipotentia, & Miſericordia Dei. Ratio formalis Charitatis eſt bonitas divina. Equidem Religio dat cultum Deo, ſed Deus eſt is, cui offertur; Ratio autem formalis eſt imbibita in eo, quod offertur, nempè, in cultu, in actu Abſtinentię, Charitatis &c. qui actus cum ſint aliquid creatum, propterea Religio præcipiens illos nequit eſſe virtus Theologica.

4. D. Dixiſti nu. 2. quòd eliciens actum fidei, ut credat, ſeù, ut ſubiiciat ſe Deo revelanti, elicit illum ex imperio, & Doni Timoris, & Religionis. Porrò S. Thomas docet dona, & Virtutes connecti cum Charitate. Igitur peccator non poterit elicere illum actum Fidei?

M. Equidem dixi, ſed pluriès notavi, quòd actus Donorum, & Virtutum alii ſunt perfecti, & alii imperfecti; quorum primi ſolùm procedunt ab Habitu Virtutis præexiſtentis; & id ſpecialitèr de actibus Timoris notatum eſt cap. 9. num. 6. Peccator elicit actum fidei ex actu imperfecto religionis. Actus enim perfectus Religionis habet dare cultum Deo in omni caſu, quo Deus præcipit, ſeù vult: quare cum Deus velit à peccatore actum perfectæ contritionis dicentis *voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum*, quoad uſque non habeat hunc, non habet actum perfectum Religionis.

5. D. Qui ſunt actus interni Religionis?

M. Primus actus internus Religionis e

tiò, ſeù voluntas promptè tradendi ſe ad ea, quæ tangunt Dei cultum. S. Thomas q. 82.

6. D. Extatnè præceptum affirmativum eliciendi hunc actum internum Religionis?

M. Extat hoc pręceptum: Et obligamur aliquando ad actum imperfectum, aliquando ad actum perfectum: aliquando per ſe, aliquando per accidens: Obligatur per accidēs ad actum imperfectum peccator obligatus hìc, & nùnc reſtituere; nàm reſtitutio debet ſaltem habitualitèr procedere (ut omninò hæc actio ſit perfecta juxtà S. Th. 1. 2. q. 100. a. 10.) ex voluntate obediendi Deo. Obligatur per ſe ad actum hunc imperfectum peccator Sacerdos, dùm recitat divinum officium: ſi enim recitet voluntariè diſtractus, non ſatisfacit, quod idem eſt, ac ſi recitet ſine voluntate laudandi, ſeù honorandi Deum. Obligatur per accidens ad actum perfectum Religionis, dùm obligatur elicere actum perfectæ charitatis. Obigatur per ſe ad actum Religionis perfectum, quando tenetur elicere actum contritionis: propoſitum enim, quod in illo involvitur, obſervandi pręcepta, eſt voluntas promptè tradendi ſe ad ea, quæ tangunt Dei cultum. Si

verò extendam me ad c[illegible] bi
præcipitur mihi, ſed tan[illegible] am
ſuperogatorius Rel[illegible] nem
ubi aſſignat inſu[illegible] è Bea-
de quib[illegible] ni [illegible] poralia:
nece[illegible] dem, qui
[illegible] t ad finem
appre-

appretiativè (licet non intenſivè) magis volitum.

11. Extatnè præceptum Eccleſiaſticū orandi?

M. Præcepto rigoroſo Eccleſiæ, univerſitas Chriſtianorum tenetur ſolùm orare in die feſto per aſſiſtentiam ſacrificio miſſæ, per quam aſſiſtentiam conſentit petitionibus, nomine totius Eccleſiæ Deo factis, & laudibus, quæ in eodem ſacrificio redduntur Deo. Conſtituti in ſacris ordinibus, Benefitiati, & Religioſi complures tenentur, vel ex præcepto, vel ex conſuetudine ad Officium divinum: Penſionarii verò ad Officium B. Virginis, adeò ut non recitantes peccato omiſſionis mortalitèr peccent contrà Religionem; & prætereà Beneficiati, ac Penſionarii, quando non reſtituant, peccent peccato commiſſionis contrà juſtitiam. Porrò circà hanc obligationem recitandi Officium, ſufficientèr dictum eſt in *Inſtructione pro ordinandis* c. 14. & c. 30. à num. 7. ad 13. ubi etiam datæ ſunt propoſitiones prohibitæ à Sede Apoſtolicà, & quid teneatur reſtituere, Confeſſor videat ibi: nèc enim omnia poſſunt ubique repeti; nèc ſine illa notitià ingerat ſe audiendis confeſſionibus, quia multùm crevit numerus Eccleſiaſticorum, inter quos propterea poteſt eſſe frequens hoc peccatum omiſſionis; proinde Confeſſor ſcire debet, quando peccetur; & quando ſit obligatio reſtituendi.

12. D. Oratio debet nè mentalis eſſe, an vocalis?

M. Oratio erit primò qualis eſt præcepta: ſecundò, oratio in perſonà Eccleſiæ per Miniſtros

facta

facta nomine populi convenientèr fuit inſtitutũ, quòd eſſet vocalis, ut populus poſſit illius habere notitiam; & ita canitur altà voce Officium divinum, ac Miſſa in iis partibus, in quibus Sacerdos orat nomine totius populi. In aliis orationibus ad libitum, quia orationis eſt elevare mentem ad Deum, videbit orans, an vocibus impediatur hęc elevatio: etenim tùnc debebit eſſe mentalis: quòd ſi è contrà mens abſque ſignis exterioribus non poſſit elevari, tùnc utendum erit voce: & tùnc in Dei obſequium exercemus potentias interiores, & exteriores; quia tamen vox perſæpè diſtrahit, ideò Patres ſpirituales conſulunt maximè orationem mentalem; & Confeſſor quiſque debet illam ſibi reddere familiarem. Niſi enim ſedulò quis cogitet gravitatem, & relevantiam ſui muneris, eſt difficile non deficere. Porrò hæc cogitare ſpectat ad orationem mentalem, vocibuſque impeditur ſæpè attentio accuratior. S. Thomas q. 83. a. 12. Omnium optima eſt oratio Dominica. S. Thomas a. 9 Ad captum Chriſtianæ plebis, illam, ſimùl cùm ſalutatione Angelicà explicuimus in *Inſtructione pro ordinandis* c. 9. ſed eà notitià pro ſe contentus non debet eſſe præparans ſe ad confeſſiones. Attentè ſæpiùs relegat Catechiſmum part. 4. præſertìm à c. 9. Vide S. Carolum p. 1. c. 11. n. 49.

13. D. Oratio debetnè eſſe attenta?

M. Vide dicta in *Inſtructione pro ordinandis* c. 14. n. 10. ubi Attentio diſtincta eſt ab Intentione, quia hæc eſt actus voluntatis, illa Intellectus applican-

tis, ut mens in oratione remaneat elevata in Deum: & hanc ſufficere, quamvis Idiota ignoret ſignificationem, aut ſenſum verborum. S. Thomas a. 13. Ad praxim habes magis neceſſaria in *Appendice Inſtructionis pro ordinandis* c. 12.

14. D. Pro quibus debemus orare?

M. Dictum eſt n. 10. quòd oratio dicit duos actus, alterum deſiderii in voluntate, qui eſt actus charitatis; alterum petitionis in intellectu, qui eſt actus Religionis; & hìc ſupponit primum; quare pro iis debemus orare, quos debemus diligere. Obligamur ſpecialiſſimè ad diligēdum nos in ordine ad vitam ęternam. Igitur ſpecialiſſimè debemus petere nobis vitam ęternam, & media omninò neceſſaria perveniendi ad vitam æternam: quare peccabit gravitèr, niſi oret, Petrus in tentatione poſitus, qui noſcit, ſine oratione, non poſſe reſiſtere tentationi: tamen quia oratio tùnc obligat per accidens, ratione fugiendi conſenſum in tentationem, non erit peccatum ſpecialitèr aperiendum in confeſſione orationis omiſſio, ſed ſufficientèr ſe accuſabit pœnitens dicendo, quòd commiſerit tale peccatum. Circà proximum, ſpecialitèr debemus pro illis orare, quos debemus diligere ſpecialitèr ad vitam æternam. Quia verò charitas nos obligat generalitèr amare proximum, & ſpecialia dilectionis ſigna tenemur ſolùm exhibere in articulo neceſſitatis, quando ſibi non poteſt providere; ideò generalitèr tenemur orare pro aliis, etiam pro inimicis, hoc eſt, nullum excludere à precibus communibus.

Por-

Porrò dari non poteſt articulus neceſſitatis, quo ſub mortali obligemur petere à Deo vitam æternam proximo, quia ille dicitur articulus neceſſitatis extremę, quando ſibi non poteſt ſubvenire proximus; pro quà quilibet poteſt ſibi ſubvenire faciendo actus Fidei, Spei, Charitatis &c. Sed neque pro temporalibus teneor orare pro altero ſub mortali: Equidem poteſt reperiri proximus in extremà neceſſitate, ita ut peccem, non exercens eleemoſinam corporalem in illum; ſed ſi non habeat ille, unde vivat, nec habeam ego, unde corporalitèr ſubveniam, non teneor ſub mortali ex vi charitatis, orare Deum, ut illi ſubveniat, quia poteſt ipſe orare pro ſe, & ita non eſt in extremà neceſſitate orationum. S. Thomas a. 7. & 8.

15. D. Poſſumuſnè à Deo petere temporalia?

M. Poſſumus petere vitam æternam, & quæ conducunt ad vitam æternam. Temporalia etiam indeterminatè poſſumus petere, quæ Deus videt profutura nobis ad vitam æternam. Sed ſi homo cognoſceret experientià, vel alitèr, aliqua ſibi prodeſſe ad vitam Chriſtianam, poſſet illa determinatè petere à Deo: v. g. cognoſco egeſtatem eſſe mihi ex fragilitate naturæ cauſam peccatorum, & è contrà ubi habeo ſufficientiam victus, me Deo ſervire, alacriùs, frequentiùs, & intenſiùs, poſſum determinatè petere ſufficientiam victus, &c. dummodò tamen ita ſim diſpoſitus, ut illa nollem, ſi fortè non cederent in gloriam Dei, & ſalutem animæ. S. Thomas a. 5. & 6.

16. D.

16. D. Eſtnè oratio efficax ad impetrandum.

M. Confeſſor doceat pœnitentem, quòd, juxtà illud Jo. 16. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis*; ſive peccator ſit, ſive juſtus, homo ſemper exauditur, quando petit cum his quatuor conditionibus, *pro ſe*, *piè*, *perſeveranter*, & *neceſſaria ad ſalutem* (quod procedit ex promiſſione Chriſti) tamen ſuo tempore, quod novit Deus. Pro aliis autem eſt utiliſſima oratio, ſed non eſt iſta promiſſio exaudiendi; quare curent quidem orationes præcipuè Regularium, & Monialium, ſed principalitèr curent proprias cum illis conditionibus. S. Thomas a. 16.

17. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitæ circà prædictos duos actus internos Religionis?

M. Circà recitationem officii adſunt 21. 34. & 35. Alexandri VII. & 54. Innocentii XI. Sed & 68. Michaelis de Molinos ab Innocentio XI. reſpiciunt omnes, orationem, quam vocabat, *Quietis.*

18. D. Quas pœnitentias Confeſſor debet imponere pœnitenti ſe accuſanti, quòd omiſerit prędictos actus internos Religionis?

M. Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 23. præcipit *deſidioſis* imponi *ſtudia devotionis*. Omittenti divinum officium, ait S. Th. quodl. 3. a. 29. non ſemper congruit imponere, ut iteratò recitet, ſed *aliquid ad laudem Dei pertinens*. Qui verò plurièsomiſit, non abſolvatur, niſi ſaltem præmittat Matutinum illius diei, quod, juxtà Rubricas, recitandum eſt ante Miſſam, ad minùs ſub veniali, ſi non ſit cauſa.

CA-

CAPUT XXXII.

De Actibus Religionis externis, per quos exhibemus noſtra Deo.

1. REligio impendit cultum Deo, & ſecundum diverſa, quæ impendimus in cultum Dei, ſunt diverſi ſpecie actus Religionis. Primò: religio impendit in cultum Dei voluntatem, in quà reſidet; & ſic eſt devotio: ſecundò: impendit intellectum; & ſic eſt oratio, qui dicuntur actus interni, quia potentiæ ſunt internæ: Memoria non eſt diſtincta ab intellectu; quare per duos illos actus impendimus in cultum Dei noſtrum omne internum. Remanent exteriora impendenda; & ſi quidem ſubjiciamus corpus, eſt primus actus externus, qui dicitur *Adoratio*. Si verò impendantur bona exteriora, videndum eſt, an bonum, quod impenditur, totum cedat in obſequium Dei, & in recognitionem ejus ſupremi dominii: tùnc enim eſt ſecũdus actus externus, qui dicitur ſacrificium: vel ita cedant in obſequium Dei, ut cedant in ſuſtentationem Miniſtrorum; & tùnc adhùc diſtinguendum eſt; vel enim offeruntur primitiæ fructuum, & tùnc eſt tertius actus externus, qui dicitur oblatio primitiarum: vel offertur decima; & tùnc eſt oblatio decimarum. Si quis autem offert aliqua pauperi in honorem Dei, tùnc illa

obla-

tholicæ, & per hanc nobis propoſita. Ratio formalis Spei eſt Omnipotentia, & Miſericordia Dei. Ratio formalis Charitatis eſt bonitas divina. Equidem Religio dat cultum Deo, ſed Deus eſt is, cui offertur; Ratio autem formalis eſt imbibita in eo, quod offertur, nempè, in cultu, in actu Abſtinentię, Charitatis &c. qui actus cum ſint aliquid creatum, proptereà Religio præcipiens illos nequit eſſe virtus Theologica.

4. D. Dixiſti nu. 2. quòd eliciens actum fidei, ut credat, ſeù, ut ſubiiciat ſe Deo revelanti, elicit illum ex imperio, & Doni Timoris, & Religionis. Porrò S. Thomas docet dona, & Virtutes connecti cum Charitate. Igitur peccator non poterit elicere illum actum Fidei?

M. Equidem dixi, ſed pluriès notavi, quòd actus Donorum, & Virtutum alii ſunt perfecti, & alii imperfecti; quorum primi ſolùm procedunt ab Habitu Virtutis præexiſtentis; & id ſpecialitèr de actibus Timoris notatum eſt cap. 9. num. 6. Peccator elicit actum fidei ex actu imperfecto religionis. Actus enim perfectus Religionis habet dare cultum Deo in omni caſu, quo Deus præcipit, ſeù vult: quare cum Deus velit à peccatore actum perfectæ contritionis dicentis *voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum*, quoad uſque non habeat hunc, non habet actum perfectum Religionis.

5. D. Qui ſunt actus interni Religionis?

M. Primus actus internus Religionis eſt devotio,

tiò, ſeù voluntas promptè tradendi ſe ad ea, quæ tangunt Dei cultum. S. Thomas q. 82.

6. D. Extatnè præceptum affirmativum eliciendi hunc actum internum Religionis?

M. Extat hoc preceptum: Et obligamur aliquando ad actum imperfectum, aliquando ad actum perfectum: aliquando per ſe, aliquando per accidens: Obligatur per accidēs ad actum imperfectum peccator obligatus hìc, & nùnc reſtituere; nàm reſtitutio debet ſaltem habitualitèr procedere (ut omninò hæc actio ſit perfecta juxtà S. Th. 1. 2. q. 100. a. 10.) ex voluntate obediendi Deo. Obligatur per ſe ad actum hunc imperfectum peccator Sacerdos, dùm recitat divinum officium: ſi enim recitet voluntariè diſtractus, non ſatisfacit, quod idem eſt, ac ſi recitet ſine voluntate laudandi, ſeù honorandi Deum. Obligatur per accidens ad actum perfectum Religionis, dùm obligatur elicere actum perfectæ charitatis. Obigatur per ſe ad actum Religionis perfectum, quando tenetur elicere actum contritionis: propoſitum enim, quod in illo involvitur, obſervandi precepta, eſt volūtas promptè tradendi ſe ad ea, quæ tangunt Dei cultum; Si verò extendam me ad cultum etiam, qui non præcipitur mihi, ſed tantùm conſulitur, erit actus ſuperogatorius Religionis. Vide S. Thomam q. 82. ubi aſſignat inſuper cauſas, & effectus devotionis, de quibus ego nihil dico, quia non ſunt omninò neceſſarie Confeſſori ordinario.

7. D. Præter devotionem, Religio habetnè

alios actus internos ?

M. Secundus, & ultimus actus internus Religionis eſt Oratio. S. Thomas q. 83.

8. D. Quid eſt Oratio?

M. Strictè loquendo nomine orationis venit actus intellectus moti per deſiderium voluntatis, quo petimus aliquid à Deo; nihilominùs communitèr nomine orationis intelligunt, quando elevamus mentem in Deum etiam vocalitèr illum laudando; de quà laude S. Thomas q. 91. aptè ad Theologum, qui primò debet cognoſcere actus priores, & ultimò poſteriores, qualis eſt Dei laus vocalis ſubſequens ad actus intellectus, & voluntatis: veruntamen Confeſſori non omninò eſt neceſſaria hæc diſtinctio; quare hìc ſimùl agemus de oratione, & Dei laude vocali.

9. D. Quomodò poteſt Oratio eſſe actus Religionis?

M. Hoc ipſo, quod aliquid petimus ab alio, recognoſcimus, & honoramus ipſum ut Superiorem: quare oratio, ut eſt petitio decentium à Deo, eſt cultus internus: & laus vocalis eſt actus externus Religionis. S. Th. quoad 1.q.83.a.3. quoad 2.q.91.

10. D. Tenemurnè orare?

M. Oratio importat duos actus; alium voluntatis, quo deſideramus, & alium intellectus, quo petimus deſiderata: nèc enim homo petit, niſi quę deſiderat habere. Sub præcepto charitatis cadit deſiderare: ſub præcepto Religionis cadit petere, tradito illis verbis Matth. 7. *Petite, & accipietis.*

S.Tho-

S. Thomas q. 83. a. 3. ad 2. Ergo debemus deſiderare ſalutem, & neceſſaria ad illam, ut ſunt fides, ſpes, charitas &c. ſed præceptum deſiderandi ſpectat ad ipſas virtutes; & de tali præcepto ſufficientèr dictum eſt agendo de ipſis virtutibus. Nùnc dicimus extare pręceptum petēdi, quando aliquid nobis deeſt neceſſarium ad ſalutem, quod hìc, & nùnc tenemur habere, nèc alitèr poſſumus, niſi orando. Adverte, quod ex dictis p. 1. c. 35. n. 5. tenemur aliquando ad orationem Dominicam, ſed non ſemper tenemur rigoroſo præcepro: Extat aliquotiès in vità tempore indeterminato, ex jure divino, rigoroſum hoc pręceptum, quia ex Auguſtino: *Qui creavit te ſine te, non juſtificabit te ſine te* volente, conſentientè, aut petente, quando eſt opus: peccaretque mortalitèr, qui nunquam peteret vitam æternam, ut petitur ſaltèm in oratione Dominicà, vel petendo ſacramenta, contritionem, &c. Hæc enim ſunt media ad vitam æternam, & qui petit media, virtualitèr petit finem. Quare quoad pręceptum divinum orandi, Confeſſor non ſit nimium ſollicitus, quia Chriſtianus, adimplet illud, niſi ſit omninò immemor ſuæ ſalutis. Adimplet illud ſaltem adſiſtendo miſſæ, ubi unit ſe cum Eccleſià orante, & petente noſtram ſalutem. Adimplet illud recitando Orationem Dominicam, invocando Sanctos, præcipuè Beatiſſimam Virginem; petendo etiam temporalia: Vix enim erit Chriſtianus, & ne vix quidem, qui petat hæc abſque ordine ad ſalutem, ut ad finem

appretiativè (licet non intenſivè) magis volitum.

11. Extatnè præceptum Eccleſiaſticũ orandi?

M. Præcepto rigoroſo Eccleſiæ, univerſitas Chriſtianorum tenetur ſolùm orare in die feſto per aſſiſtentiam ſacrificio miſſæ, per quam aſſiſtentiam conſentit petitionibus, nomine totius Eccleſiæ Deo factis, & laudibus, quæ in eodem ſacrificio redduntur Deo. Conſtituti in ſacris ordinibus, Benefitiati, & Religioſi complures tenentur, vel ex præcepto, vel ex conſuetudine ad Officium divinum: Penſionarii verò ad Officium B. Virginis, adeò ut non recitantes peccato omiſſionis mortalitèr peccent contrà Religionem; & præterea Beneficiati, ac Penſionarii, quando non reſtituant, peccent peccato commiſſionis contrà juſtitiam. Porrò circà hanc obligationem recitandi Officium, ſufficientèr diſtum eſt in *Inſtructione pro ordinandis* c. 14. & c. 30. à num. 7. ad 13. ubi etiam datæ ſunt propoſitiones prohibitæ à Sede Apoſtolicà, & quid teneatur reſtituere, Confeſſor videat ibi: nèc enim omnia poſſunt ubique repeti; nèc ſine illa notitià ingerat ſe audiendis confeſſionibus, quia multùm crevit numerus Eccleſiaſticorum, inter quos propterea poteſt eſſe frequens hoc peccatum omiſſionis; proinde Confeſſor ſcire debet, quando peccetur; & quando ſit obligatio reſtituendi.

12. D. Oratio debet nè mentalis eſſe, an vocalis?

M. Oratio erit primò qualis eſt præcepta: ſecundò; oratio in perſonà Eccleſiæ per Miniſtros

facta

facta nomine populi convenientèr fuit inſtitutũ, quòd eſſet vocalis, ut populus poſſit illius habere notitiam; & ita canitur altà voce Officium divinum, ac Miſſa in iis partibus, in quibus Sacerdos orat nomine totius populi. In aliis orationibus ad libitum, quia orationis eſt elevare mentem ad Deum, videbit orans, an vocibus impediatur hęc elevatio: etenim tùnc debebit eſſe mentalis: quòd ſi è contrà mens abſque ſignis exterioribus non poſſit elevari, tùnc utendum erit voce: & tùnc in Dei obſequium exercemus potentias interiores, & exteriores; quia tamen vox perſæpè diſtrahit, ideò Patres ſpirituales conſulunt maximè orationem mentalem; & Confeſſor quiſque debet illam ſibi reddere familiarem. Niſi enim ſedulò quis cogitet gravitatem, & relevantiam ſui muneris, eſt difficile non deficere. Porrò hæc cogitare ſpectat ad orationem mentalem, vocibuſque impeditur ſæpè attentio accuratior. S. Thomas q. 83. a. 12. Omnium optima eſt oratio Dominica. S. Thomas a. 9 Ad captum Chriſtianæ plebis, illam, ſimùl cùm ſalutatione Angelicà explicuimus in *Inſtructione pro ordinandis* c. 9. ſed eà notitià pro ſe contentus non debet eſſe præparans ſe ad confeſſiones. Attentè ſæpiùs relegat Catechiſmum part. 4. præſertìm à c. 9. Vide S. Carolum p. 1. c. 11. n. 49.

13. D. Oratio debetnè eſſe attenta?

M. Vide dicta in *Inſtructione pro ordinandis* c. 14. n. 10. ubi Attentio diſtincta eſt ab Intentione, quia hæc eſt actus voluntatis, illa Intellectus applican-

tis, ut mens in oratione remaneat elevata in Deum: & hanc ſufficere, quamvis Idiota ignoret ſignificationem, aut ſenſum verborum. S. Thomas a. 13. Ad praxim habes magis neceſſaria in *Appendice Inſtructionis pro ordinandis* c. 12.

14. D. Pro quibus debemus orare?

M. Dictum eſt n. 10. quòd oratio dicit duos actus, alterum deſiderii in voluntate, qui eſt actus charitatis; alterum petitionis in intellectu, qui eſt actus Religionis; & hìc ſupponit primum; quare pro iis debemus orare, quos debemus diligere. Obligamur ſpecialiſſimè ad diligēdum nos in ordine ad vitam ęternam. Igitur ſpecialiſſimè debemus petere nobis vitam ęternam, & media omninò neceſſaria perveniendi ad vitam æternam: quare peccabit gravitèr, niſi oret, Petrus in tentatione poſitus, qui noſcit, ſine oratione, non poſſe reſiſtere tentationi: tamen quia oratio tùnc obligat per accidens, ratione fugiendi conſenſum in tentationem, non erit peccatum ſpecialitèr aperiendum in confeſſione orationis omiſſio, ſed ſufficientèr ſe accuſabit pœnitens dicendo, quòd commiſerit tale peccatum. Circà proximum, ſpecialitèr debemus pro illis orare, quos debemus diligere ſpecialitèr ad vitam æternam. Quia verò charitas nos obligat generalitèr amare proximum, & ſpecialia dilectionis ſigna tenemur ſolùm exhibere in articulo neceſſitatis, quando ſibi non poteſt providere; ideò generalitèr tenemur orare pro aliis, etiam pro inimicis, hoc eſt, nullum excludere à precibus communibus.

Por-

Porrò dari non poteſt articulus neceſſitatis, quo ſub mortali obligemur petere à Deo vitam æternam proximo, quia ille dicitur articulus neceſſitatis extremę, quando ſibi non poteſt ſubvenire proximus; pro quà quilibet poteſt ſibi ſubvenire faciendo actus Fidei, Spei, Charitatis &c. Sed neque pro temporalibus teneor orare pro altero ſub mortali: Equidem poteſt reperiri proximus in extremà neceſſitate, ita ut peccem, non exercens eleemoſinam corporalem in illum; ſed ſi non habeat ille, unde vivat, nec habeam ego, unde corporalitèr ſubveniam, non teneor ſub mortali ex vi charitatis, orare Deum, ut illi ſubveniat, quia poteſt ipſe orare pro ſe, & ita non eſt in extremà neceſſitate orationum. S. Thomas a. 7. & 8.

15. D. Poſſumuſnè à Deo petere temporalia?

M. Poſſumus petere vitam æternam, & quæ conducunt ad vitam æternam. Temporalia etiam indeterminatè poſſumus petere, quæ Deus videt profutura nobis ad vitam æternam. Sed ſi homo cognoſceret experientià, vel alitèr, aliqua ſibi prodeſſe ad vitam Chriſtianam, poſſet illa determinatè petere à Deo: v. g. cognoſco egeſtatem eſſe mihi ex fragilitate naturæ cauſam peccatorum, & è contrà ubi habeo ſufficientiam victus, me Deo ſervire, alacriùs, frequentiùs, & intenſiùs, poſſum determinatè petere ſufficientiam victus, &c. dummodò tamen ita ſim diſpoſitus, ut illa nollem, ſi fortè non cederent in gloriam Dei, & ſalutem animæ. S. Thomas a. 5. & 6.

16. D.

16. D. Eſtnè oratio efficax ad impetrandum.

M. Confeſſor doceat pœnitentem, quòd, juxtà illud Jo.16. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis*; ſive peccator ſit, ſive juſtus, homo ſemper exauditur, quando petit cum his quatuor conditionibus, *pro ſe*, *piè*, *perſeverantèr*, & *neceſſaria ad ſalutem* (quod procedit ex promiſſione Chriſti) tamen ſuo tempore, quod novit Deus. Pro aliis autem eſt utiliſſima oratio, ſed non eſt iſta promiſſio exaudiendi; quare curent quidem orationes præcipuè Regularium, & Monialium, ſed principalitèr curent proprias cum illis conditionibus. S. Thomas a. 16.

17. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitæ circà prædictos duos actus internos Religionis?

M. Circà recitationem officii adſunt 21. 34. & 35. Alexandri VII. & 54. Innocentii XI. Sed & 68. Michaelis de Molinos ab Innocentio XI. reſpiciunt omnes, orationem, quam vocabat, *Quietis*.

18. D. Quas pœnitentias Confeſſor debet imponere pœnitenti ſe accuſanti, quòd omiſerit prędictos actus internos Religionis?

M. Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 23. præcipit *deſidioſis* imponi *ſtudia devotionis*. Omittenti divinum officium, ait S. Th. quodl. 3. a. 29. non ſemper congruit imponere, ut iteratò recitet, ſed *aliquid ad laudem Dei pertinens*. Qui verò plurièsomiſit, non abſolvatur, niſi ſaltem præmittat Matutinum illius diei, quod, juxtà Rubricas, recitandum eſt ante Miſſam, ad minùs ſub veniali, ſi non ſit cauſa.

CAPUT XXXII.

De Actibus Religionis externis, per quos exhibemus noſtra Deo.

1. RELigio impendit cultum Deo, & ſecundum diverſa, quæ impendimus in cultum Dei, ſunt diverſi ſpecie actus Religionis. Primò: religio impendit in cultum Dei voluntatem, in quà reſidet; & ſic eſt devotio: ſecundò: impendit intellectum; & ſic eſt oratio, qui dicuntur actus interni, quia potentiæ ſunt internæ: Memoria non eſt diſtincta ab intellectu; quare per duos illos actus impendimus in cultum Dei noſtrum omne internum. Remanent exteriora impendenda; & ſi quidem ſubjiciamus corpus, eſt primus actus externus, qui dicitur *Adoratio.* Si verò impendantur bona exteriora, videndum eſt, an bonum, quod impenditur, totum cedat in obſequium Dei, & in recognitionem ejus ſupremi dominii: tùnc enim eſt ſecũdus actus externus, qui dicitur ſacrificium: vel ita cedant in obſequium Dei, ut cedant in ſuſtentationem Miniſtrorum; & tùnc adhùc diſtinguendum eſt; vel enim offeruntur primitiæ fructuum, & tùnc eſt tertius actus externus, qui dicitur oblatio primitiarum: vel offertur decima; & tùnc eſt oblatio decimarum. Si quis autem offert aliqua pauperi in honorem Dei, tùnc illa

obla-

oblatio eſt actus elicitus charitatis imperatus à Religione: nàm Religio ſolùm elicit oblationes, quæ fiunt pro rebus Deo dicatis; ut ſunt Clerici, templa, vaſa ſacra &c. Ultimus actus eſt obſervantia Feſtorum.

2. D. Quid eſt Adoratio primus actus externus Religionis?

M. Adoratio eſt quędam humiliatio totius corporis, ſive membrorum, per quam, ratione excellentiæ à nobis in adorato recognitæ, nos illi ſubjicimur. Adhibemus hujuſmodi humiliationes Deo, Sanctis, & Principibus: non tamen per eundem ſpecie actum, imò neque per eandem ſpecie virtutem. Si adhibemus ergà Deum, quia objectum formale eſt excellentia divina; talis actus eſt Religionis, ſeù Latriæ: ſi adhibemus ergà Sanctos, quia objectum formale eſt excellentia ſacra; eſt actus Duliæ ſacræ, ut ſunt excellentes in ſanctitate: ſi ergà Principes, quia formale objectum eſt excellentia politica, eſt actus Duliæ civilis quæ poteſt ordinari ad Deum, ut Deus præcipit colere Principes. Hæc adoratio debetur perſonis; quare non adorantur virtutes, ſed perſonæ virtuoſę, tamen ratione virtutis, vel excellentiæ: quare una eſt adoratio Trinitatis, quia una eſt excellentia perſonarum. Igitur inclinare, vel diſcooperire caput imagini Crucifixi &c. jungere manus, genuflectere, tundere pectus, proſternere ſe &c. ſunt actus externi Religionis, ſeù Latrię, ut facti Deo, qui dicuntur *Adoratio*. S. Tho. q. 84.

3. D.

3. D. Obligatnè Religio ad hunc primum actum externum Adorationis?

M. Ex p. 1. c. 34. n.6. virtutes diſtinctæ à charitate ſub mortali tùnc obligant, quando ſunt medium neceſſarium ad charitatem. Porrò charitas haberi poteſt abſque iſtâ externâ humiliatione. Igitur ex naturâ ſuà non obligat ad mortale; ſed ſolùm ſi oriretur grave ſcandalum. Eccleſia quidem in Officio, Miſsâ, &c. obligat ad hujuſmodi adorationem; & ſub gravi, quando Rubricæ graviter obligant. Etiam ipſa conſuetudo, ut genuflectamus ad delationem Euchariſtiæ, dum audimus ſacrum &c. ſed nunquam ſub gravi de ſe, præciſo ſcandalo.

4. D. Quid eſt Sacrificium ſecundus actus externus Religionis?

M. Ad Confeſſorem ſpectat ſcire non vetera ſacrificia, ſed quod, Corporis & Sanguinis Chriſti Domini peragitur in miſsà, jungendo, quæ S.Th. de ſacrificio in genere habet hìc quęſt.85. cum his, quæ de noſtro ſacrificio habet 3.p.q. 82. 83. 84. ut ſunt magis neceſſaria Confeſſori ordinario. Interiùs homo debet ſe offerre Deo, ut omnium primo principio, & ultimo fini, quod eſt eſſe ſupremum dominum. Antiquitus hæc exterior oblatio ſignificabatur exteriùs per mactationem victimæ alicujus, quæ habita à Deo rerum omnium Datore conſumeretur propter Deum, ut finem ultimum. Quod offertur Superiori, debet offerri per Miniſtros ad id ab ipſo deputatos, & in locis, vel tem-

tempore ab ipſo deputatis. Miniſtri ſacrificii ſunt Sacerdotes deputati authoritate divinà, ſeù ſacrà, per illos, qui ad hoc habent jus à Deo, & in templis conſecratis eâdem authoritate, vel etiam diebus paritèr præſcriptis; ſed & per victimas eâdem authoritate præſcriptas; & in novà lege Chriſtus Deus, & homo unicam præſcripſit ſuum corpus, & ſanguinem; Videantur dicta diffusè in *Inſtructione pro ordinandis* ex Trident., Catechiſmo &c.

5. D. Tenemurnè omnes ad hunc ſecundum actum externum Religionis?

M. Ex n. 4. ſacrificium eſt actus multitudinis, quia offerendum à deputato ex ſacrà authoritate in multitudine: quare ſinguli tenentur concurrere per modum, quo concurrunt ſinguli ad actum totius Reipuplicæ, ut alii, ſcilicèt, imperent, alii exequantur, alii cooperentur, alii ſuſtentent exequentes, alii conſentiant tacendo, ſeù non reprobando; Per hunc modum in Republicà omnes concurrunt ad promulgationem legum, ad ſententiam Judicis &c. Hoc modo ſinguli tenentur ad ſacrificium ex jure naturæ, ſeù divino; Verumtamen ex præcepto Eccleſiæ non ſufficit conſentire, non reprobando, ſed requiritur inſupèr conſentire aſſiſtendo ſacro in die feſto.

6. D. Obligamurnè ad hanc auditionem ſub mortali?

M. Utique ſub mortali obligamur, quia eſt præceptum Eccleſiæ. Vide dicta p. 1. c. 38. n. 9.

7. D. Poſſumuſnè ſatisfacere audiendo eodem tem-

tempore quatuor partes Miſſæ à quatuor Sacerdotibus?

M. Non poſſumus; & contrariam opinionem reprobavit Innocentius XI. prop. 53.

8. D. Præceptum audiendi ſacrum admittit nè parvitatem materiæ?

M. Præter dicta p. 1. c. 36. n. 5. vide de Acidià c. 14. n. 3. ſi omitto, quia nolo dare hunc honorem Deo, non excuſat parvitas materiæ: ſi omitto, quia v. g. nolo pati leve incommodum, materiæ parvitas excuſat.

9. D. Quia dixiſti de concurrentibus ad ſacrificium per aſſiſtentiam, quantum ſufficit ſcire Confeſſori ordinario, dic etiam aliquid de Miniſtro principali, ſcilicèt, Sacerdote: nàm hodie multùm crevit eorum numerus; & qui exponit ſe audiendis confeſſionibus Chriſtianorum, neceſſe habet ſcire plura de ſtatu Sacerdotali, ut in illos etiam adventantes exercere poſſit ſuum triplex officium Judicis, Medici, & Doctoris. Igitur quæro, an Sacerdos habeat præceptum affirmativum celebrandi?

M. Ex S. Thomà 3. p. q. 82. a. 10. quilibet Sacerdos, non ſuſpenſus per Eccleſiam, nec ęgrotus, tenetur uti gratià, & poteſtate ſibi à Deo conceſſâ offerendo ſacrificium *in præcipuis feſtis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare conſueverunt*. Qui verò habent ſpeciales obligationes ex titulo &c. conſulant prædicta onera. Parochi autem dicta c. 28. n. 3.

10. D. Quid tenetur obſervare celebrans in offeren-

ferendo ſacrificiũ Corporis,& Sanguinis Domini?

M. Obſervabit attentè Rubricas Miſſalis, quæ ſunt, vel debent eſſe notæ cuilibet Sacerdoti. Porrò Confeſſor audiens in confeſſione Sacerdotem, notet ſequentia. Primò: Pius V. præcepit in virtute Sanctæ Obedientiæ illas obſervari, quòd præceptum cadit ſuprà omnes, non ſuprà ſingulas; quare Sacerdos illas pro majori parte negligens, committet duplex peccatum, omiſſionis alterum contrà Religionem, alterum contrà obedientiam: ſecundò: in ſingularum omiſſione, ut ſunt contrà religionem datur parvitas materiæ, dummodò non omittantur, quia ſunt in honorem Dei, juxtà dicta n. 8. tertiò: non poteſt hìc determinari, quæ Rubricæ in ſingulari obligent ſub gravi: pendet id ex communi acceptione, ex majori, vel minori ordine ad ſacrificium: Confeſſor tamen ſemper ſuadeat Sacerdotem pœnitentem, ut in re tanti momenti exactiſſimè ſingulas obſervet, maximè, quæ communitèr exiſtimantur graviores; quòd ſi delinquat, in praxi ſe accuſet, ſaltèm ſub dubio, cum vero propoſito deſiſtendi; & optimè faciunt Sacerdotes, qui ſe accuſant de inobſervantiâ etiam leviorum Rubricarum: quartò: notet Confeſſor, quòd Chriſtus quidem præcepit omnibus communicare in articulo mortis, tamèn etiam præcepit, quòd in Euchariſtià ſumendà, vel conficiendà, penderemus ab Eccleſiæ ordinationibus; quare Sacerdos relinquet moribundum ſine Viatico potiùs, quàm illum communicare ſub ſpecie vini, aut potiùs

quam

quàm conficere Euchariſtiam ſine paramentis ſacris, ſine lumine &c. Legat tamen Rubricas tùm Miſſalis, tùm Ritualis, ut videat, quid liceat in ſimili caſu; Conſulat Epiſcopum non modò in facti contingentià, quæ multotiès non patitur hanc moram, ſed etiam ubi poteſt pręvideri caſus difficilior. Ordinarius Confeſſor hæc figat memoriæ circà præceptum affirmativum obligans ad ſacrificium, & circà peccatum omiſſionis in ejus celebratione; circà peccatum commiſſionis dicetur in ſequentibus, cum de peccatis agetur contrariè oppoſitis Religioni. Præter Rubricas, etiam legatur S.Th. q. 83. & 84., ex quo in *Inſtructione pro ordinandis* c. 43. explicata ſunt myſteria ſacrorum Rituum, quos obſervamus ex præcepto Eccleſiæ in celebratione Miſſæ.

11. D. Quid eſt Oblatio, tertius actus externus Religionis?

M. Nomine oblationis venit actus, per quem offerimus Deo bona noſtra, vel in totum, vel pro parte, ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, atque ut per illos, etiam ſuſtententur pauperes, conſerventur, templa, vaſa ſacra &c. quare ſi quid dono pauperi, erit actus externus charitatis; & ſi dono Eccleſię, ut ipſa ſuſtentet pauperes, donatio facta Eccleſiæ erit actus externus Religionis cum ordine ad actum Charitatis. Ex jure naturali tenentur omnes Chriſtiani ad aliquas oblationes indeterminatè, ad ſuſtentandos proprios animarum Paſtores; & hi habent jus illas exigendi: nàm ex

Apoſtolo 1. Cor. 9. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus? . . Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt*, & 1. Tim. 5. *Dignus eſt operarius mercede ſuà*: quod eſt præceptum naturæ: nàm à populo ſuſtentantur, qui laborant pro populo, ut Milites, Judices &c. Jus percipiendi has oblationes eſt proprium officii Paſtoralis; at oblationes cedunt in ſuſtentationem perſonę, quod maximè debet adverti: nàm propterea Parochus peccabit, ſi ſuà negligentià perdatur hoc jus Eccleſiæ. At ſi conſervans illæſum jus, ipſe tamen velit remittere populis, quod ſibi debent in ſuſtentationem, non peccabit: ſed imò erit ſcandalo, ſi ſit nimis exactus in exigendis, præſertìm à pauperibus, quos peſſimum eſſet opprimere, connivendo ditioribus. Diximus teneri Chriſtianos ad aliquas oblationes indeterminatè in ſuſtentationem Miniſtrorum; quare ſervanda eſt conſuetudo cujuſque Eccleſiæ habentis curam animarum. Aliis enim populi providerunt ab antiquo per aſſignationem reddituum. Aliis per congruam portionem in exequiis defunctorum. Aliis per primitias, vel decimas, ad quarum ſolutionem, populi tenentur, ubi eſt conſuetudo, ex precepto Eccleſię; adeò ut contrà Religionem peccet ſubditus non ſolvens, ut ſunt de jure: ſi verò nihil cogitans circà jus, non ſolvat, ut ſibi retineat, peccat contrà juſtitiam, quia Parochus habet jus ad rem. Circà oblationes iſta ſufficient Confeſſori ordinario: Illarum obligatio, præſertìm decimarum, pendet

ex

ex conſuetudine locorum, ſtatutiſque particularibus; quæ omnia nequeunt hìc comprehendi. Deſiderans plura pro inſtructione majori videat Sanctum Thom. q. 86. 87.

12. D. In quo conſiſtit quartus actus externus Religionis?

M. Conſiſtit in obſervantià feſtorum ab Eccleſià ſtatutorum. Circà quam Confeſſor ordinarius notabit ſequentia ex S. Thomà q. 122. a. 4. ad 3. & 4. Primò: in feſtis, ad honorem Dei vacare debemus ab opere ſervili, nempè, à peccato, quod eſt opus ſervile, juxtà illud Jo. 8. *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, & ab omni opere ſervili, quod exercetur laboriosè per corpus, ac dicitur ſervile, quia eſt proprium ſervi. Principalitèr abſtinere debemus à peccato, & acritèr increpandi ſunt, qui utuntur die feſto, ut graviùs, ac multipliciùs peccent; peccare tamen in die feſto non eſt circumſtantia mutans ſpeciem, ſed aliqualitèr aggravans: nàm in honorem Dei prohibentur exteriora ſigna, quę conveniunt ſervis exterioribus inter homines; & actus externus Religionis prohibet ſigna externa: ſecundò: non prohibentur hæc opera corporalia in honorem Dei: quare poſſunt exerceri, ubi directè cedunt in honorem Dei, ſcilicèt, pro adornando templo &c. (ſi tamen adſit aliqualis neceſſitas) Quartò: Religio non prohibet opera corporalia, quæ neceſſaria ſunt pro conſervatione individui exercentis ipſos actus Religionis: quare non prohibemur facere illa *quibus ſalus corporis conſer-*

vatur: quintò: nec prohibet opera corporalia, quæ ordinantur ad ſalutem proximi, ut præparare cibos &c. ſextò: nec prohibet opus corporale, quod *ordinatur ad vitandum imminens damnum rei exterioris:* ſeptimò: opera prohibita faciliùs diſpenſari poſſunt in lege Chriſtianâ, quàm in Hæbraicâ: In hâc enim erant figuræ Chriſti venturi, & fiebant in proteſtationem veritatis, *quam non licet in modico præterire*. Circà obſervantiam feſtorum, hæc omnia memoriȩ infigat Confeſſor ordinarius; & applicet caſibus particularibus. At ubi publica eſſet neceſſitas in aliquo loco, v.g. pro vindemiis, pro diruendâ publicè domo, quæ minatur publicè ruinam &c. eſto evidens appareat neceſſitas, curet, ut ab Epiſcopo, vel ejus Officiali legitimo facultas obtineatur, & ad vitandum ſcandalum, & ad majorem obedientiam ergà Eccleſiam.

13. D. Obligamurnè ſub mortali ad quartum hunc actum externum Religionis?

M. Utique obligamur ſub mortali; & contrariam opinionem reprobavit Innoc. XI. prop. 52.

14. D. Hoc præceptum admittit nè parvitatem materiæ?

M. Equidem boc præceptum eſt negativum, ſed ordinatur ad aliquid poſitivum, nempè, ut Chriſtianus ita deferat cultum Deo, & quia parvus labor nõ præjudicat, quin deferamus Deo cultum debitũ, ideò ex parvitate materiæ homo laborans excuſatur à mortali. Quartum autẽ temporis poſſit laborare, abſque incurſu peccati mortalis,

multi

multi quærunt; ego utar regulâ ex Sacrâ Congregatione Concilii traditâ p. 1. c. 36. n. 9. quòd non eſt tutum definire in univerſali; ſed in caſibus ſingularibus Confeſſor attendet omnes circumſtantias, nihil ex ſe decidens, ubi res non eſt clara, abſolvens ad omnem cautelam à lapſibus præteritis,& conſulens,ut Deum in poſterum diligentiſſimè honorent.

15. D. Circà hos quatuor actus externos Religionis, adſunt nè propoſitiones prohibitæ?

M. Circà primum Adorationis multa diſces ex damnatione propoſitionum Molinos.Circà ſecundum ſacrificii,quoàd audientes extat 53. Innocentii XI. Quoàd Sacerdotes, vel offerentes eleemoſinam pro ſacrificio, præter 8. 9. & 10. Alexandri VII., vide decreta *de celebratione Miſſarum* ſub Urbano VIII. ſimùl cum viginti dubiis eàdem auctoritate à Sacrà Congregatione deciſis, cum additionibus ſub Innocentio XII. Circà quartum extat 52. Innocentii XI.

16. D. Adſuntnè cenſuræ, aut pœnæ contrà omittentes hujuſmodi actus?

M. Non invenio univerſalitèr pœnas contrà peccantes merè peccato omiſſionis; niſi inſupèr alicui incumbat ex officio; & contrà hos vide pœnas in dictà Bullà *de celebratione Miſſarum*.

17. D. Quas Pœnitentias imponet Confeſſor pœnitenti pro hujuſmodi peccatis omiſſionis actuũ externorum Religionis?

M. Confeſſor, ubi morbum omnem peccato-

ris agnoverit per explicationem ſpeciei, numeri, & circumſtantiarum, explicatu neceſſariarum, juxtà Rituale adductum p. 1. cap. 7. n. 19. imponet ſalutarem, & convenientem ſatisfactionem, habità ratione gravitatis, ſcandali, & frequentiæ peccati. Si Sacerdos circà ſacrificium Miſſæ aliquã omiſerit, ex quibus incurrerit pœnam aliquam in decreto *de celebratione Miſſarum* charitativè monebit, quas incurrerit eo ipſo, & quas incurrere poſſit poſt ſententiam Judicis, ut illas mitiget per Sacram Pœnitentiariam; & iſtas per humiliationes convenientes. Quia ex Rituali n. 22. debet adhibere correptiones, utetur Catechiſmo p. 2. c. 7. præſertìm à n. 22. Circà obſervantiam verò Feſtorum p. 3. c. 4.

CAPUT XXXIII.

De Voto.

1. HOnoramus, & colimus Deum non modò illi offerendo voluntatem per devotionem, aut intellectum per orationem, aut corpus per adorationem, aut bona noſtra per ſacrificium, & oblationem, ſed etiam promittendo aliquid horum; hìnc S. Thomas, poſtquàm egit de actibus, quibus offerimus Deo nos, & bona noſtra, q. 88. agit de voto, quo promittimus Deo aliquid horum. Inde præparans ſe

ad

ad confeſſiones notabit, quòd ſicut actus prædicti ſunt diverſi ſpecie, ita ſpecie diverſa ſunt vota, ſeù promiſſiones eorundem: Actus enim medii ſpecificantur ab objecto ultimi, & promiſſio ſpecificatur ab objecto actus, quem promittit: quare in confeſſione pœnitens non ſufficientèr accuſat, dicendo ſe violaſſe votum, ſed debet explicare, ſi violavit votum Caſtitatis, aut Paupertatis &c. nèc ſufficit explicare virtutem, cujus actum promiſit; ſed quia una virtus habet plures actus ſpecie diverſos, explicandi ſunt iſti actus, v. g. Religioni prætèr actus internos, c. præcedenti aſſignavimus quatuor actus externos. Igitur in confeſſione eſt explicandum, quem ex illis actibus promiſerim: ſi recitare genuflexus Roſarium, ſi audire duo ſacra, ſi offerre alicui Eccleſiæ nonnulla bona &c.

2. D. Quid eſt votum?

M. Eſt promiſſio facta Deo de meliori bono: dicitur *promiſſio*, & ratione hujus importat tres actus, primò conſilium, ſeù deliberationem (quę eſt actus intellectus ex S. Thomà 1. 2. q. 14.) ſecundò propoſitum voluntatis, ſeù electionem (vide 1. 2. q. 13.) tertiò actum (in quo ſubſtantialitèr conſiſtit votum) promiſſionis, quæ eſt actus intellectus practici, neceſſariò dependens à duobus primis: quare ubi non ſunt hi duo, neque erit votum; Et ita in praxi Confeſſor judicaturus, an aliqua promiſſio ſit verè talis, & votum, videat, an præceſſerint illi duo actus; & quidem juxtà leges, quando de illis iſtæ diſponerent, ut accidit in ſo-

lemnibus votis Religionis, in quibus de neceſſitate requiritur deliberatio unius anni per geſtationem habitus in Novitiatu &c. S. Thomas qu. 88. a. 1. Dicitur *facta Deo*: nàm promiſſio facta homini non eſt votum: ſed poteſt eſſe materia voti, v. g. promitto Eccleſiæ acceptanti calicem aureum, & deinde voveo etiam Deo, quòd illum dabo; in quo caſu non obſervans promiſſum, committo duplex peccatum: alterum contrà juſtitiam, quia non reddo Eccleſiæ id, ad quod acquiſivit jus: alterum contrà Religionem, quia violo votum Deo factum. Promiſſiones factæ Sanctis dicuntur vota, & pertinent ad Religionem, ut oratio, quia tàm per vota, quàm per orationem in Sanctis colimus Deum. S. Thomas a. 5. præſertìm ad 3. cum commentario Cajetani. Dicitur *de meliori bono*: quare nihil malum, nihil indifferens poteſt eſſe materia voti. Nihil etiam virtuoſum, ſi in tali materià datur aliquid melius: v. g. non obligat votum, quo voveo non tranſire per talem viam, ut aliquid indifferens, neque ſi voveo nubere, quia caſtitas eſt melior matrimonio. At ſi voverem non tranſire per talem viam, ad fugiendam occaſionem proximam, vel voverem nubere, quia experior extrà matrimonium me incidere in peccata carnis, in his circumſtantiis eſt bonum melius nubere, quàm ejus contrarium, non nubere; & obligat votum. S. Thomas a. 2. ad 2. Dicitur etiam *de meliori bono*, quia debet eſſe ſuperogationis, modo tamen, quo jam jam explicatur exemplo Caſtitatis: quare non

pro-

propriè vovent, aut promittunt, ſed ſolùm proponunt, qui dicunt in baptiſmo, aut pœnitentià ſe promittere vitam Chriſtianam, quià id eſt illis omninò neceſſarium, tamen, qui vovent caſtitatem v. g. non ſolùm obligantur ex vi voti ad abſtinentiam matrimonii, ſed etiam ad fugiendum omne peccatum contrà caſtitatem, adeò ut etiam ſacrilegi ſint illam violantes, quia licèt neceſſarium ſit omni Chriſtiano fugere hæc peccata, nihilominùs voluntarium eſt facere caſtitatem materiam Religionis; & hæc voluntarietas ſufficit ad rationem voti, tùm ex communi acceptione, tùm ex *S.* Thomâ a. 2.

3. D. Obligamurnè ſub mortali adimplere votum?

M. Si obligamur exequi, quod promiſimus homini, multò magis obligamur exequi promiſſa Deo, juxtà illud Eccl. 5. *Quodcunque voveris, redde: multòque meliùs eſt non vovere, quàm poſt votum promiſſa non reddere*; vel ſaltèm tenetur facere, quantùm eſt ex parte ſuà, ut adimpleat, ſi executio non ſtat in ſuà manu: v. g. vovi Religionem aliquam intrare, teneor facere meas diligentias morales, ut recipiar, ſi non in hàc, in alià; ſi vovi tantùm hanc: factis diligentiis moralibus in iſtà, non teneor ad aliam. Vovi virginitatem, quam deinde amiſi per ſacrilegium; in poſterum ſi non poſſum totalitèr eſſe Virgo, teneor impedire, quantùm poſſum, quæ ſunt contrà virginitatem de ſe. S. Thomas a. 3.

4. D.

4. D. Datur nè parvitas materiæ in violatione voti?

M. Votum eſt promiſſio facta Deo. In omni autem promiſſione conſideratur duplex veritas: alia de præſenti, quæ debet ineſſe, quando aliquid promittitur; & hæc eſt, ut animus, ſeù intentio promittentis correſpondeat verbis pro tùnc, quando promittit: altera veritas eſt de futuro, ut quis exequatur ſuo tempore, pro quanto poteſt, quod promiſit. Circà primam veritatem credo non dari poſſe parvitatem materiæ in voto, ob ea, quæ dicentur de juramento c.35. Circà ſecundam dari poteſt parvitas materiæ: quare venialitèr peccabit, qui ſemèl vovit recitare ſalutationem Angelicam cum animo promittendi, ſed quàm poſteà in executione non recitavit. Vide Catechiſmum par. 3. c. 3. n. 23.

5. D. Quotuplex eſt votum?

M. Eſt duplex, aliud ſimplex, aliud ſolemne: Simplex fit ſoli Deo: Solemne autem fit Deo, ſed ab Eccleſià, nomine Chriſti, acceptatur. Nùnc redditur ſolemne tantùm per profeſſionem in Religione approbatà à Summo Pontifice, qui dat hoc ipſo licentiam Superioribus acceptandi talia vota, & per ſuſceptionem ſacri Ordinis, quem liberè ſuſcipiendo obligamur ſolemnitèr ad caſtitatem, eſtò invincibilitèr ignoretur caſtitatem eſſe annexam ordini ſacro, eſtò nollem poſitivè caſtitatem vovere; in quibus caſibus violans caſtitatem, committeret duo peccata, alterum contrà Caſti-

tatem

tatem, alterum contrà Religionem: Eccleſia enim ſuo præcepto caſtitatem fecit materiam Religionis, quidquid ſit, an nolens vovere, ſit obligatus voto; nàm hoc ſcire parùm curet Confeſſor ordinarius, ſed ſciat, quòd nolens vovere adhùc committit duplex peccatum. S. Thomas a. 7.

6. D. Explicandum nè eſt in confeſſione, an votum violatum fuerit ſimplex, vel ſolemne?

M. Explicandnm eſt, quia violatio voti ſimplicis affert injuriam ſoli Deo: At violatio voti ſolemnis affert injuriam, & Deo, & Eccleſię, cui fit promiſſio, & à qua acceptatur. Qui verò Religioſus, & Sacerdos violat caſtitatem ſolemnitèr promiſſam, peccat quidem gravius, quia ex duplici titulo debet ſervare, ſed quia non eſt duplex injuria, neque eſt duplex peccatum.

7. D. Quis poteſt vovere?

M. Votum eſt promiſſio facta Deo: nullus autem poteſt alteri promittere, quod ſuum non eſt; niſi tacitè intellectà conditione, quòd dominus conſentiat: hìnc primò inferes puerum ante uſum rationis nihil omninò poſſe vovere, quia non eſt dominus ſuorum actuum: ſecundò: ob eandem rationem ſervus non poteſt vovere operationes perſonales, quæ ſunt ipſius domini, non ſervi, quia tamen ſervitus proceſſit ex jure gentium, & naturalitèr quilibet eſt dominus ſuorum actuum, hìnc poterit vovere illa, ſuper quę non ſe extendit dominatio, ut eſt habere patientiam in adverſis &c. imò etiam operationes perſonales, pro quanto

to in eis habet naturale dominium, quatenùs, ſcilicèt, eas ex jure gentium dominus non impediat, vel quatenùs obtinuit licentiam à domino; in quo caſu hìc cedens juri ſuo, rationabilitèr non poteſt repetere. Religioſus eſt totus Dei ſub directione Superioris, adeò ut ex vi profeſſionis non ſit dominus facere, quod ipſe vult, ſed quod vult Superior nomine Dei (tamen juxtà profeſſionem ſuæ regulæ) Hìnc in iis, in quibus illum occupare poteſt Superior nomine Dei, & ratione Regulæ, non poteſt vovere firmitèr, ita ut abſolutè obligetur, niſi pro quanto Superior illum relinquet dominum ſuæ operationis: quare poterit vovere tranſitum ad Religionem arctiorem. In reliquis, niſi Prælatus conſentiat, poterit quidem vovere, pro quanto Superior illum in aliis non occupabit, ſed ſemper intelligitur adjecta conditio, ut non præjudicetur juri Superioris. Ante annos pubertatis homo habens uſum rationis, eſt dominus ſuorum actuum, ſed ita ut in illis dirigendus ſit per parentes, tutores &c. Cum ergo non habeat perfectum dominium, non poterit perfectè vovere, niſi ſubintellectà conditione, quòd non præjudicetur juri paterno &c. Poſt annos pubertatis eſt perfectè dominus ſuſcipiendi ſtatum, vel Religionis, vel matrimonii; & ideò quoad Religionem poteſt firmitèr ſe obligare (matrimonium, quia non eſt majus bonum, non eſt materia voti) voto ſimplici (ſolemne requirit alias conditiones ab Eccleſià ſtatutas) In reliquis operationibus

quoad

quòad diſpenſationem domeſticam, ſi non ſit perfectè dominus, ſed adhùc ſub curà parentum, poterit vovere ſub illà conditione. Idem dic de uxore, quę ſi voveat caſtitatem, obligabitur ad id, in quo eſt perfectè domina, ut, ſcilicèt, non petat debitum, ſed ita ut non præjudicet juri Conjugis: quare debebit reddere, dùm exigitur: in gubernatione domeſticà, quia omninò pendet à viro, non poterit plenè obligari. S. Thomas a. 8. & 9.

7. D. Poteſtnè tolli obligatio voti?

M. Triplicitèr poteſt tolli: primò per irritationem: ſecundò: per commutationem: tertiò: per diſpenſationem. In iis, in quibus homo non eſt perfectè liber, ſed ſtat ſub dominio alteriùs, cadit irritatio facienda per dominum. Vota illa fiunt ſubintellectà conditione, *niſi renitatur dominus*: Iſte propterea poteſt irritare votum, ut Dominus reſpectu ſervi, Pater reſpectu filii: Prælatus reſpectu Religioſi, Maritus reſpectu Uxoris. Hi enim habentes dominativè dirigere ſubditos, eorumque operationes perſonales, aut domeſticas, habent etiam irritare omnem obligationem, quæ poſſet ex illis conſurgere; propterea neque obligăt ſe homini. Jus irritădi fundatur in dominio pleno & perfecto, ſive dominium ſit temporale, ut patris, Mariti, & Domini, ſive ſit ſpirituale, ut Prælati reſpectu Religioſi, dummodò ſit Prælatus habens verè dominium, & non ſolam diſpenſationem; propterea ſubditorum vota ſunt conditionata reſpectu domini. S. Thomas a. 12. ad 2. & ſi dominus

irri-

irritaret votum ſine causâ, utique peccaret ipſe, ſed verè ſubditus remaneret abſque ullà obligatione. Principes verò temporales, vel etiam alii Superiores Eccleſiaſtici, in Republicà ſive ſacrà, ſive civili, non ſunt domini, ſed diſpenſatores, juxtà claram Theologorum doctrinam, ſemper à S.Th. traditam, & ſpecialitèr, ubi ſuprà quoad hoc punctum, quidquid Juriſtæ ſentiant; unde ipſi videant, quomodo irritare non poſſint vota, ſi ſint domini, vel quomodo ſint domini, ſi non poſſunt irritare vota. Igitur quia iſti non ſunt domini, ſed tantùm diſpenſatores, non poſſunt irritare vota. Quia tamen votum eſt quædam veluti lex particularis, quam ſibi homo imponit ad colendum Deum;& lex hominis,quæ uno tempore eſt utilis, alio reddi poteſt inutilis,& quia in omni promiſſione alteri factà,utilitas, vel inutilitas præcipuè dijudicanda eſt ab eo,cui promittitur,& in voto dijudicãda eſt à Deo;idcircò Deus ſuis Vicariis viſibilitèr dirigentibus Eccleſiam reliquit poteſtatem,ut ſuo nomine id dijudicarent: ita tamen quòd per hoc nõ tolleretur ordo naturæ dictans in manifeſtis non recurrendum eſſe ad ſuperiorem:quare quilibet ex ſe poteſt commutare vota particularia in vota Religionis,quia hęc ex Evangelio ſunt evidentèr meliora. Porrò duplicem poteſtatem Chriſtus reliquit ſuis Vicariis, alteram commutandi, alteram diſpenſandi, Commutatio fit ſubſtituendo unum opus alteri, v.g. itineri Lauretano ex causâ ſubſtituitur iter ad aliam imaginem Virginis, & o-
mittens

mittens hoc ſecundum frangit votum, & committit ſacrilegium. Diſpenſatio eximit hominem ab obligatione ſervandi votum, & invalida eſt, ſi fiat ſine causà: ſufficit tamen, ut ſit in utilitatem Eccleſiæ, vel etiam perſonæ privatæ. Pleniſſima poteſtas commutandi, & diſpenſandi vota (circà votum Religionis vide S. Thomam a. 11.) reſidet in Romano Pontifice. In reliquis ut diſponunt Canones: Confeſſor habet juriſdictionem in vota, (quæ non ſunt peccata) niſi ſpecialitèr ſibi concedatur. Ordinariè autem conceditur ſolùm poteſtas commutandi, non diſpenſandi vota quædam particularia; Unuſquiſque conſideret, nèc tranſgrediatur ſuæ juriſdictionis terminos; quòd ſi ſit habendus recurſus ad Sacram Pœnitentiariam, videat Inſtructionem p. 1. c. 18. n. 11. S. Thomas a. 10. 11. & 12.

9. D. Quid faciendum, ubi pœnitens dubitat, nùm ſit cauſa ſufficiens diſpenſandi, vel commutandi?

M. Nihil faciat ex proprio judicio, ſed recurrat ad Superiorem, narrando ſincerè veritatem, ſtetque illius judicio: Deus enim reliquit authoritatem Superioribus, ut in dubio, eorum interveniente judicio, ſubditus ſit verè diſpenſatus. Vide dicta c. 31. n. 14. de obſervantià feſtorum, & eſt regula generalis in omni caſu, v.g. in jejunio &c. S. Thomas a. 12. ad 2.

10. D. Vovi jejunare in vigilià S. Franciſci, & omiſi, teneor nè alià die jejunium ſupplere?

M. Vide

M. Vide dicta p. 1. c. 24. n. 5. nàm debet eſſe regula generalis, quòd ſi ſit onus diei, ut recitatio officii, non teneor. Id autem dignoſcitur, quia principalitèr fit votum in honorem Sancti, & propterea qui eſſet infirmus tali die, non eſſet ſollicitus reponere jejunium, ſicuti non eſt ſollicitus reponere divinum officium, quando convaluit; E contrà ſi principalitèr Confeſſor imponit jejunium, & ſecundariò ad honorem Sancti, quando convaluit, jejunare tenetur.

11. D. Confeſſor debetnè extimulare ſuos pœnitentes ad elicienda vota?

M. Ita utique faciunt nonnulli Confeſſarii zelantiores, qui etiam uxoratos non adeò perfectos incitant ad vovendam caſtitatem, ubi obtinuerint unum, vel alterum filium. Sed ut zelus dirigatur prudentià; hæc ſunt advertenda: primò S. Thomas q. 88. a. 6. firmat melius eſſe facere aliquid ex voto, quàm ſine voto, & q. 189. a. 9. quòd merentur inducentes alios ad Religionem, & art. 10. quòd laudabile eſt religionem ingredi abſque conſilio multorum. Hoc autem dicitur per ſe loquendo; ſed noſtris temporibus, quando juvenes inducuntur ad religionem ex motivo temporali potiùs quàm ſpirituali, v. g. ut filius major diteſcat ex renunciatione minorum: quando plurimi ob malam educationem incitantur ad venerem &c. valdè cautus debet eſſe Confeſſor. Si homo Confeſſori appareat affectus renunciare honori, gloriæ, ac ſanguini, poteſt induci. At ſi ſolùm renunciet

ho-

honori ſęculi, ſed appetat honorē &c. in religione tùnc religio, & reliqua vota ſunt grave jugum, quod Confeſſor nunquam imponet.

12. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitæ circà vota?

M. Conſideranda eſt 54. Innocentii XI. Equidem, ut jacet, agit de recitatione Officii; ſed Theologus ex definitionibus Apoſtolicis, veluti principiis, deducit concluſiones Theologicas: quare videat, nùm ex illà deducendum ſit, quòd obligatus ad votum, & impotens illud in toto exequi, obligetur ad partem. Directè circà vota, extant duæ inter propoſitiones Molinos, nempè tertia, & 65.

13. D. Adſuntnè Cenſuræ, vel pœnæ contrà violantes vota?

M. Nunc loquimur de violatione Voti, ut eſt peccatum omiſſionis; nàm ut eſt peccatum commiſſionis, dicetur ſuo loco, & univerſalitèr loquendo, non invenio cenſuras contrà hujuſmodi violatores; quòd ſi ſtatutæ ſint nonnullæ in aliquà Religione, videantur ejuſdē Ordinis Conſtitutiones.

14. D. Quas pœnitentias imponet Confeſſor non adimplenti votum?

M. Ubi talis pœnitens accedit, diligentèr inquiret Confeſſor: primò: utrum peccaverit in omittendo, quia, ſcilicet, non jejunavit tali die, quà vovit, & juxtà dicta n. 10. ſi principalitèr intendit jejunium, oſtendet obligari ad reponendum alià die: ſecundò: videbit, an peccaverit in differen-

do: tenemur enim & adimplere, & non differre adimplementum, quia dicitur Deut. 23. *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Ut autem Confeſſor ſciat, quando pœnitens dicendus ſit mortalitèr peccaſſe per dilationem, videat Sanctum Thomam a. 3. ad 3. cum Commentario Cajetani: etenim, ſi promiſit indeterminatè abſque ullà præfixione temporis, erunt conſiderandæ circumſtantiæ: ſi commodè potuit implere, ſi res promiſſa ſit ex iis, quarum executionem prudentes, & pii ſoleant differre, vel urgere; ita quòd ex ſuà parte urgeat executionem: his omnibus conſideratis, commemoret illud axioma: *Qui citò dat, bis dat*, oſtendens, quantùm in neceſſitatibus urgeamus Deum, ut nobis citò conſulat: tertiò: notabit, quale ſit votum, ſi publicum, ſi privatum &c. nàm *propter plurium ſcandalum, & exemplum tantò durior pœnitentia tranſgreſſoribus debetur* ex c. *Quod votum* de vot. & vot. red. in 6.

CAPUT XXXIV.

De Actibus Religionis, quibus aſſumuntur res divinæ.

1 · REligionis etiam eſt aſſumere divina eo cultu, honore, ac reverentià, quæ debetur. Id agnoſcens S. Thomas, ut, qua-

qualis Theologum decet, integram daret notitiam actuum ſpectantium ad Religionem, poſt examinatos actus internos, & externos, quibus homo defert, vel promittit obſequium Deo, progreditur examinare actus, quibus aſſumuntur divina. Hi porrò ſunt externi; vel enim aſſumuntur ſacramenta, quæ ſunt aliquid ſenſibile, vel ore aſſumitur nomen Dei. S. Thomas hìc non agit de actu Religionis aſſumente res ſacras; ſed remittit ſe ad tertiam partem, in quà diſponebat diffusè tractare materiam ſacramentorum, & qualitèr ſint aſſumenda, ut Deo per illa exhibeatur debitus honor; & ita de illis cæpit agere à q.60. ſed morte præventus reliquit opus imperfectum, tamen ex eodem ſuper libros Sententiarum fuit additum ſupplementum. Nobis non eſt neceſſe hìc exſpatiari per omnia: nec enim agimus perfectum Theologum, ſed tradimus, quæ magis videntur neceſſaria Confeſſori ordinario, ut dignè exerceat reſpectu multitudinis, ſuum triplex officium Judicis, Medici, & Doctoris.

2. Ulteriùs, præparans ſe ad confeſſiones figat memoriæ, quòd in hoc capite progredimur ordine, quem tenuimus in reliquis, ut, nempè, tantùm ageremus de actibus, quibus aſſumuntur res divinæ, ſeù ſacramenta, & de peccato omiſſionis in prætermittendo hujuſmodi actus; nàm de peccatis commiſſionis contrariè oppoſitis agetur deinde. Porrò ut Confeſſor ordinarius poſſit inſtruere multitudinem, quà religione ſumenda ſint ſa-

cramenta, ita ut non peccetur mortalitèr, & ut poſſit obligare pœnitentem ad accuſandũ ſe mortalitèr peccaſſe in eorum aſſumptione, ſufficiunt dicta in *Inſtructione pro ordinandis* c. 11. In quo opere videbit etiam, ſuis locis, neceſſaria, ut dignè ſuſcipiatur quilibet Ordo, & præſertìm à c.36. neceſſaria pro ritè ſuſcipiendo, & adminiſtrando ſacerdotali Ordine. Circà dignè recipiendum Pœnitentiæ ſacramentum habentur plura parte primà. Adhùc tamen proderit addere aliqua de ſingulis?

3. D. Quid requiritur, ut ſit verus actus Religionis ſuſcipere, vel conferre ſacramentum baptiſmi?

M. Totiès dictum eſt hoc opus in id tendere, ut Confeſſor ordinarius pro multitudine poſſit exercere in confeſſionali ſuum triplex munus Judicis, Medici, & Doctoris. Porrò circà hoc ſacramentum poſſunt conſiderari quinque claſſes hominũ. Primò: alii volunt ſuſcipere: ſecundò: alii peccant omittendo ſuſcipere: tertiò: alii peccant peccato commiſſionis in ſuſcipiendo: quartò: alii debent adminiſtrare: quintò: alii peccant in adminiſtrando. Circà primos, & ſecundos nullam habet juriſdictionem Confeſſor quà talis; ut ex charitate primos diligentèr inſtruat, legat ſæpiùs, & in omnibus ſervet Rituale, nec non Catechiſmum p.2. c. 2. quòd ſi velit Theologicè omnia ſcire, adjungat S. Thomam 3.p.à q.60.ad 70. Circà tertios, non eſt caſus ita ordinarius, quòd adultus peccet in ſuſcipiendo baptiſmum: ſi tamen peccaret, debet il-

lud

lud peccatum ſubjicere clavibus. In quartà claſſe non eſt Confeſſor quà talis. At ſi ſimul ſit Parochus, ad rectè adminiſtrandum utatur Rituali. Confeſſor igitur debet ſcire circà quintos; qui adminiſtrant ſacramentum baptiſmi, dùm accedunt ad confeſſionale, an peccaverint, omittendo baptizare, quando tenebantur ex officio, vel ex charitate: quod facilè conjiciet Confeſſor ex regulis generalibus jàm ſuperiùs traditis de charitate, & juſtitià; charitas enim ſub mortali obligat in extremà neceſſitate;& aliquando in gravi: Juſtitia verò, quando ſubditus petit à Superiore, nec extat juſtum differendi motivum. De peccatis autem commiſſionis dicetur ſuo loco.

4. D. Quid requiritur, ut ſit verus actus Religionis ſuſcipere ſacramentum Confirmationis?

M. Nulla ſub mortali extat obligatio ſuſcipiendi hoc ſacramentum. Quæ autem neceſſaria ſint, ut dignè ſuſcipiatur,in compendium habet *Inſtructio pro ordinandis* c. 11. Diffusè traduntur in Catechiſmo p.2. c.3. Theologicè verò tractantur à Sancto Thomà 3. p. q. 72.

5. D. Quid requiritur, ut verus actus Religionis ſit ſuſcipere ſacramentum Euchariſtiæ?

M. Divino jure obligamur ad communicandum, & Eccleſia determinavit tempus Paſchatis ad implendum hoc præceptum. Qui tùnc, vel in articulo mortis communicat in peccato mortali, committit duo peccata: alterum omiſſionis, quia non ſatisfecit præcepto communicandi per verum

actum Religionis: alterum commiſſionis, quia communicavit ſacrilegè. Officium eſt Confeſſoris pœnitentem ſe accuſantem, quòd in peccato mortali communicaverit, interrogare, an id contigerit in Paſchate, ut ſciat ſpeciem, & numerum peccati. Ex Tridentino ſeſs. 13. c. 7. illud præ aliis eſt ſpeciale in ſacramento Euchariſtiæ, quòd conſcius peccati mortalis, nequit communicare, niſi anteà confiteatur; & hoc, etiamſi ſit Sacerdos, etiamſi ſibi perfectiſſimè videatur contritus. Poterit cum hac contritione Sacerdos celebrare, ſi neceſſitas urgeat, & copia deſit Confeſſoris; in quo caſu quam primùm poterit, ſub mortali tenebitur confiteri, ad minùs infrà duos, vel tres dies. Reliqua ſacramenta non præexigunt ſub mortali cõfeſſionem; quòd ideò noto, ne Confeſſor damnet peccati pœnitentem, ubi non peccat; cæterùm ante omnia ſacramenta commendabitur ſemper confeſſio, cùm difficillima ſit contritio perfecta. Noſtris temporibus, quia communio eſt frequentiſſima, Confeſſor monebit pœnitentem, quòd ad percipiendum proprium Euchariſtiæ fructum, non ſufficit communicare ſine peccato mortali. Duplex eſt Euchariſtiæ effectus, gratia ſanctificans; at hìc eſt communis omni ſacramento, & actualis refectio ſpiritus juxtà dicta in *Inſtructione pro ordinãdis* c. 11. n. 21. Si quis communicaret purus à culpà mortali, ſed ſine actuali devotione, non perciperet hunc ſecundum fructum: Quo ne careant Pœnitentes, Confeſſor leget decretum Sacræ Congregationis

Con-

Concilii circà communionem quotidianam editum de anno 1679., curabitque juxtà illud procedere: ſed & plurimùm proderit ſemper habere doctrinam Catechiſmi p.2.c.4.cum articulis 10. & 11. S. Thomæ 3. p. q.80., apud quem tota Theologia de hoc Venerabili Sacramento continetur 3.p.à q. 73. ad 84.

6. D. Quid requiritur, ut verus actus Religionis ſit ſuſcipere ſacramentum Pœnitentiæ?

M. Non eſt, cur aliquid particulare addatur, quando totum opus eò tendit, ut ſuſcipiatur, & adminiſtretur dignè hoc ſacramentum.

7. D. Quid requiritur, ut verus actus Religionis ſit ſuſcipere ſacramentū Extremæ Unctionis?

M. Neque obligamur ſub mortali ſuſcipere hoc ſacramentum. Pro rectà illius adminiſtratione, & ſuſceptione videatur Rituale. Omnem circà illud doctrinam Catholicam tradit Catechiſmus p.2.c.6. Theologicè verò S. Thomas ſuppl. q. 29. ad 34.

8. D. Quid requiritur, ut verus actus Religionis ſit ſuſcipere ſacramentum Ordinis?

M. Ad hoc jàm fuit edita *Inſtructio pro ordinandis*, in quà incipiendo à primà Tonſurà, deinde actum diffusè fuit de ſingulis ordinibus, prout ſpectat ad diſciplinam præſentis Eccleſiæ. Confeſſor illam conſulat, & nihil fortè ultrà deſiderabit ad exercendum ſuum triplex officium Judicis, Medici, & Doctoris, vel cum ordinandis, vel cum ordinatis, juxtà monitiones ibi traditas.

9. D. Quid requiritur, ut verus actus Religio-

nis ſit ſuſcipere ſacramentum Matrimonii?

M. Nullus particularis obligatur contrahere; ſed ſi contrahit, tenetur facere ſacramentum, cujus ratio, quia fundatur in contractu civili, propterea tractabitur, ubi de virtute Caſtitatis. Interìm videatur Rituale, Catechiſmus p. 2. c. 8. & Theologicè S. Thomas ſuppl. q. 41. ad 69.

10. D. Poſſumuſnè excuſari à mortali ex parvitate materiæ in conficiendis, ſeù recipiendis ſacramentis?

M. Aliquid requiritur ad validè conficiendum, & aliud ad licitè conficiendum, vel recipiendum. In primo parvitas materiæ non excuſat: ſacramentũ enim conſiſtit in indiviſibili (formalitèr loquendo) quare ſi aliquid minimum prętermittitur de requiſitis ad valorem, totum ſacramentũ eſt irritum. Ut licitè recipiatur, vel cõferatur, debet eſſe in gratià, qui confert, vel recipit ſacramenta vivorum: qui autem recipit ſacramenta mortuorum debet ſufficiẽtèr eſſe diſpoſitus: & uterque ſi volũtariè deficiat in minimà diſpoſitione à Chriſto præſcriptà, jàm exponit ſacramenta nullitati, & gravitèr peccat.

11. D. Quia Religio habet aſſumere ſacramenta, vellem ſcire, utrùm etiam actus Religionis ſit ſumere ſacramentalia?

M. Utique Religionis actus eſt ſumere ſacramentalia, quæ in *Inſtructione pro ordinandis* c. 34. n. 17. dictum eſt eſſe quinque, ſcilicèt: primò: *Aqua benedicta*: ſecundò: *Panis benedictus*: tertiò: *benedictio Epiſcopalis*: quartò; *oratio facta in Eccleſià*

con-

conſecrata: quintò: *Unctiones adhibitæ ex inſtituto Eccleſiæ in quibuſdam ſacramentis*. Hæ non ſunt ſacramenta, quia nec inſtituta à Chriſto, nèc ſanctificantia ex opere operato; ſed inſtituta ab Eccleſià tòllunt maculam culpæ venialis, ubi ſumantur ex reverentià in matrem Eccleſiam, cum aliquà diſplicentià hujuſmodi peccatorum. Nemo ſub mortali obligatur illa ſuſcipere; quare ſuper hos actus nõ eſt neceſſaria Cõfeſſori ſpecialis inſtructio.

12. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitæ circà ſumptionem ſacramentorum?

M. Sacramenta in genere directè tangunt prima, & vigeſima nona Innocentii XI. Sacramentum Pœnitentiæ ſimùl & Euchariſtiæ 56. ejuſdem. Præceptum annuæ confeſſionis 13. Alexandri VII.; Pręceptum annuæ communionis 55. Innocentii XI. Communionis præparationem, & gratiarum actionem 32. intèr propoſitiones Molinos. Circà præceptum verò Tridentini factum Sacerdoti ſacrificãti adſunt 38. & 39. Alexandri VII.

13. D. Adſuntnè cenſuræ vel pęnę Eccleſiaſticæ contrà omittentes ſumere ſacramenta?

M. Dictum eſt ſub mortali Chriſtianum obligari ſolùm ad tria. Omittenti baptiſmum Eccleſia nullam poteſt imponere pœnam, quia nondùm eſt ſubditus. Omittentibus confeſſionem, & communionem pœnæ inſinuatæ ſunt p. 1. c. 8. n. 1.

14. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet omittenti ſuſcipere hæc ſacramenta?

M. Ex Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 23. habes, quòd

quòd utiliſſimum ſit conſulere frequentiorem uſum. Porrò in Catechiſmo p. 2. c. 4. n. 60. & 61. necnon c. 5. n. 54. habet Confeſſor motiva, quibus poſſit excitare pœnitentem ad frequentiorem uſum utriuſque ſacramenti.

CAPUT XXXV.

De Actibus externis Religionis, quibus aſſumitur nomen divinum.

1. ENunciatis actibus, quibus Religio aſſumit res divinas, regredior ad S. Thom. examinantem actus externos, quibus Religio aſſumit nomen divinum; & ſunt in triplici genere: nam primò aſſumit nomen divinum ad confirmandum propria verba: hìc dicitur Juramentum: ſecundò: aſſumit nomen divinum, ut inducat alios: hìc dicitur Adjuratio: tertiò: aſſumit ad invocandum, ſeù laudandum: hìc dicitur Oratio vocalis, ſeù laus Dei. Quia de hoc dictum eſt ſufficienter c. 30. reſtat agere ſolùm de primo, & ſecundo.

2. D. Quid eſt Juramentum?

M. Eſt invocatio divini nominis ad confirmandum aliquid: Homo quia ratione non poteſt probare ſua dicta, vel facta, ut ea probet alteri, neceſſe habet inducere teſtimonium ejus, qui neque poteſt decipere, neque decipi, quando non creditur

ditur ſimplici ſuæ aſſertioni: Juramentum, utpotè invocatio divini nominis, eſt actus Religionis uſurpatus ab ipſo Deo: dicitur enim Pſ. 109. *Juravit Dominus & non pœnitebit eum*: In ſcholis, & ubicunque probationes adducimus, ideò adducimus, quia diſcipulus, & auditor non percipit ex ipſis terminis propoſitionem; hìnc prima principia non probantur, nec quod ex ſe apparet evidentèr; quare probatio inducitnr, ut audienti conſtet, quod ſine probatione ſufficientèr non conſtat; Atque ita juramus: quòd enim audiens non ſufficientèr agnoſcit nos dicere verum, inducimus Deum in teſtimonium, volentes exprimere noſtrum dictum eſſe credendum ut verum, quia Deus teſtis eſt veritatis ipſius. Igitur neceſſitas jurandi provenit, ut medeamur defectui audientis, qui aliàs non crederet: quare juramentum eſt medicina inſtituta medendo incredulitatis morbo; & ita tùnc ſolùm eſt eligendum, quando inſtat neceſſitas medendi huic morbo; etiam ſi ſit actus Religionis; etenim cujuslibet virtutis actus exercendus eſt juxtà ſuam inſtitutionem. S. Thomas q. 89. a. 1. 2. 4. & 5.

3. D. Qui ſunt comites, ſeù conditiones juramenti?

M. Juramentum ut omni ex parte ſit licitum, debet habere tres conditiones, veritatem, juſtitiam, & judicium: Veritas in eo conſiſtit, quòd res, de quà juratur, ſit talis in mente, qualis affirmatur eſſe per verba: v. g. juro Petrum abſolutè eſſe

in

in plateà: Debeo in mente ita abſolutè tenere, ut affirmo: quòd ſi verè non ſit in plateà, ſed ego ita firmitèr credo, juramentum erit falſum materialitèr, ſed verum formalitèr, & per conſequens non peccaminoſum: è contrà ſi verè ſit in plateà, tùnc eſt verum materialitèr, & falſum formalitèr, per conſequens peccaminoſum. Juro me daturum Petro pecuniam, debeo interiùs habere, quòd verba ſignificant, nempè, intentionem dandi, cum juro. Si deſit hæc intentio, quamvis poſteà dem, caret veritate juramentum. Juſtitia juramenti conſiſtit in eo, quòd res, quæ promittitur, non ſit illicita; & ita pertinet ad juramentum promiſſorium. Judicium conſiſtit in eo, quòd juretur cum prudentià; & ſi quidem deficiat hæc ſola conditio, juramentum ex ſuo genere non eſt mortale peccatum; ſed ſi deficiat prima, vel ſecunda, erit ex ſuo genere peccatum mortale. S. Thomas a. 3.

4. D. Excuſaturnè à mortali, ex parvitate materiæ?

M. In juramento aſſertorio, quamvis jurem, quòd formica currit, ſi talitèr non eſt in meà mente, committo peccatum mortale, nec excuſat parvitas materiæ, imò videtur major irreverentia, vocare Deum ex joco in teſtem mendacii levis. Vide 24. & 25. propoſitionem Innocentii XI. In aliis juramentis conſideratur duplex veritas, alia de præſenti; alia de futuro; Veritas de præſenti conſiſtit in intentione faciendi, quòd juratur; & quia in hoc æquivalet aſſertorio, non excuſat parvitas

ma-

materię:Secunda veritas conſiſtit in executione,ut exequamur ſuo tempore,quod promiſimus: quare ſi jurans promitto nucem, nō habens intentionem dandi, pecco mortalitèr: ſi verò habens intentionem dandi,non dem, pecco venialitèr ex parvitate materiæ. In juſtitià parvitas materiæ excuſat v.g. juro me dicturum leve mendacium, ſi non habeo intentionem dicendi, pecco mortalitèr, deficiente prima veritate: ſi habeo intentionem dicendi, ex parvitate materiæ, pecco venialitèr contrà juſtitiam juramenti.

5. D. Poteſtnè adhiberi mentalis reſtrictio in juramento, v.g. interrogor coràm pluribus, an Petrus ſit fur, & ego vidi furantem, ſed ne infametur apud illos, juro: *Neſcio Petrum eſſe furem.*, & in mente retineo hoc additum *ad dicendum vobis*?

M. Innocentius XI. propoſ. 26. damnavit omnem reſtrictionem mentalem in juramento; & optimè: res enim debet eſſe in mente, qualitèr per verba ſignificatur ei, quem loquimur: Verba prædicta ſimplicitèr prolata ſignificant me abſolutè neſcire, quòd Petrus ſit fur: quare mentior, ſi reſtringo in mente ſignificatum illorum.

6. D. Quid dicendum ad hunc caſum: *Juro me daturum Petro denarios*: ille tamen intelligit argenteos: ego autem cartaceos?

M. S. Thomas a. 7. ad 4. ex ſacris Canonibus reſpondet cum diſtinctione: ſi ego juravi ſimplicitèr, & ſine dolo, tùnc obligor juxtà meam inten-

tentionem: ſi doloſè juravi, obligor juxtà intentionem Petri: v. g. ſimplicitèr diſſerendo de aleis, Petrus petiit à me denarios, & ego credens ſermonem eſſe de cartaceis, juravi me daturum denarios; eſtò ille prætendat vocem *denarii* accipiendam eſſe in proprio ſenſu, tamen quia ego ſimplicitèr proceſſi; & ille per dolum, teneor tantùm ad denarios per metaphoram talitèr dictos. At ſi loquendo de veris denariis, ego juro intendens dare cartaceos, teneor juxtà intentionem Petri, quia ille procedit ſimplicitèr, & ego per dolum.

7. D. Licetnè jurare per creaturas?

M. Fides innititur Deo revelanti, & juramentum Deo atteſtanti. Porrò fides aſſumit credendum aliquod creatum, dummodò in eis reluceat, ut ratio formalis, divina revelatio: & ita juramentum aſſumit aliquod creatum, ſub ratione formali, quia in illo manifeſtatur veritas divina. Sic juramus per Evangelium, per caput noſtrum, per filios, per animam, per conſcientiam noſtram; per Evangelium, ut continens veritates divinas: per animam, vel per conſcientiam, ut nobis dictat veritates à Deo habitas: per caput, vel per filios (in juramento execratorio) ut in illis volumus exerceri veritatem divini judicii: quando autem prohibentur juramenta per creaturas, prohibentur, niſi referantur in Deum. S. Thomas art. 6. Sed dùm dico per animam, per conſcientiam, per fidem meam &c. non intelliguntur hęc communitèr, ut ſunt aliquid Dei, ideò tùnc nō eſt juramentum;

tum; ſi non intelligatur fides Theologica, ſed fides, vel conſcientia hominis &c.

8. D. Quotuplex eſt Juramentum?

M. Species juramenti ſunt quatuor: Primum eſt aſſertorium, quando juratur aliquid præteritum, vel præſens: v. g. *Per Deum Petrus currit*: Secundum eſt Promiſſorium v. g. *Juro me tibi daturum pecuniam*: Tertium comminatorium v. g. *Per Deum te occidam, niſi feceris hoc*. Quartum eſt Execratorium, v. g. *Deus me occidat, ſi hoc eſt falſum*. S. Thomas a. 1. in c. & ad 3.

9. D. Juramentum promiſſorium obligatnè ad ſervandum, quod juratur?

M. Ex n. 4 quodcunque juramentum debet habere primam veritatem; & ita in promiſſorio debet eſſe intentio faciendi, quod promittitur, adeò ut ſi jurem me occiſurũ, nèc habeã animum occidendi, peccem mortalitèr contrà primam veritatem juramenti (Notâ tamen, quòd ſi habeo intentionem occidendi, tùnc juramento non deeſt veritas, ſed juſtitia, quia fuit de re illicità; & præterea eſt aliud peccatum odii, quia volo malum proximo, & matres perſæpè comminantes juramento comminatorio mortem filiis, ulteriùs peccant contrà virtutem pietatis, & in qualibet ſpecie tot numero peccata committunt, quot ſunt filii) Præter hanc primam veritatem, in quolibet promiſſorio requiritur, ut ego exequar, quod promiſi (hæc eſt ſecunda veritas) etenim ex regulâ generali juramentum eſt ſervandum, niſi ſit vinculum

culum iniquitatis, vel niſi vergat in deteriorem exitum: Explicandæ ſunt hæ particulæ: dicitur *vinculum iniquitatis*, quando eſt peccatum, quod juratur fieri: & tùnc peccatur, tàm promittendo, quàm exequendo; & debet eſſe peccatum reſpectu ejus, qui jurat, non reſpectu ejus, cui juratur. Ideò dictum eſt c. 29. n. 15. quòd jurans ſolvere uſuras tenetur, quia peccatum eſt accipere, non ſolvere uſuras. Item jurans graſſatori, mittere centum aureos, cum erit in patrià, tenetur, quia mittere centum non eſt peccatum, licèt graſſator accipiens peccet. Si tamen eidem graſſatori juraret, quòd rediens ipſum non revelabit, tùnc non tenetur, quia eſt contrà juſtitiam legalem. S. Thomas a. 7. ad 3. Dicitur etiam vinculum iniquitatis, quando juramentum eſt impeditivum majoris boni, v g. *juro me non intraturum Religionem*. Sed pecco in hoc caſu tantùm jurando, non pecco obſervando, licèt meliùs faciam non ſervando. Excipe juramenta non intrandi Religionem, quæ fiunt Romæ in quibuſdam Collegiis ab alumnis ordinandis in titulum Miſſionis: De his enim utpotè factis ad conſervandos Miſſionarios in prædictis partibus, differendum eſt, ut c. 32. n. 2. de voto matrimonii &c.

10. D. Poſſumnè jurare ſine animo jurandi, vel promittendi, vel exequendi promiſſa?

M. Jurare ſine animo jurandi eſt damnatum ab Innocentio XI prop. 25. Secundam, & tertiam intentionem affert ſecum ratio promiſſi, adeò ut

ad

ad verificanda in communi acceptione verba hæc: *Per Deum cràs tibi dabo centum*, requirantur indiviſibilitèr prædictæ tres intentiones: quare jurans abſque aliquà illarum, mentitur: habet enim in mente aliud, quàm hìc, & nùnc verba ſignificent.

11. D. Multi Canones videntur aſſerere, quòd aliquando non ſit obligatio ſervandi juramentum: v. g. Petrus juravit ſe nupturum Mariæ: ſi hæc deindè adulteretur, Petrus non obligatur ſervare juramentum?

M. S. Thomas a. 7. ad 2. affert rationem, quia de novo emergit aliquid impræmeditatum: C. 32. n. 2. dictum eſt, quòd promiſſio, & votum ſupponit deliberationem voluntatis, quæ non fertur in incognitum, ſeù in impræmeditatum: In tali caſu Petrus non prævidit adulterium, & per conſequens non ſe obligavit ad nubendum cùm adulterà. Conſiderà Canones in particulari; & videbis tùnc ſolùm deobligare jurantem, quando ſupervenit aliquid impræmeditatũ; quòd ſi à principio, potuiſſet ſciri, vel nullatenùs fuiſſet juratum, vel non cum illis tantùm conditionibus. Aliàs juramentum obligat.

12. D. Obligamurnè aliquando jurare, adeò ut peccemus omittendo juramentum?

M. Ex naturâ rei non obligamur jurare, quia ex n. 2. juramentum eſt medicina, ſeù medium; quare per ſe non obligat, juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 6. obligat ſolùm, quando ſine juramento non poſſet ſervari charitas; quare tenemur jurare, ubi obli-

gant leges, vel præceptum Superioris, vel ubi agitur de ſalvando Reo, juxtà dicta c.25.n.6.

13. D. Poteſtnè quis relaxare juramenta ?

M. Juramentum promiſſorium, de quo ſolùm poteſt quæri, ſi aliàs eſt de re non illicità, obligat; ſed tamen ſi eſt in favorem tertii, poteſt relaxari ab eo, in cujus favorem fuit juratum. Si ſolùm juravi opus pium, quod ſit in honorem Dei, tùnc licèt fiat in manus tertii, quia verè non eſt in favorem tertii, non poterit ille diſpenſare, ſed tùnc diſpenſatur, uti dictum eſt de voto c. 32. n. 8. cum hàc ſolùm differentià, quòd irritatio voti ſpectat ad ſolam poteſtatem Patris, & Domini; Irritatio juramenti ſpectat etiam ad Principes, ut juramentum tangit gubernium Reipublicæ; ſecundò Epiſcopi poſſunt ſecundum jura diſpenſare aliqua vota, ſed non juramenta, niſi in dubio, quòd ſervare juramentum hìc, & nùnc ſit proficuum, vel nocivum. Juriſdictio ampliſſima ſuper juramentis eſt ſolius Romani Pontificis. Ut autem in praxi ſuper his te dirigas, lege dicta de voto c. 32. num. 8.

14. D. Explicà ſecundum actum Religionis, quo aſſumitur nomen divinum ?

M. Secundus iſte actus dicitur *Adjuratio*: Poteſt homo ſeipſum efficacitèr ordinare ad aliquid agendum; & ſi quidem ita ſe ordinet invocando nomen divinum, eſt juramentum promiſſorium: Alios poteſt quidem ordinare, ſed non efficacitèr, niſi ſint ſubditi, & ſubditos quidem ordinat efficacitèr

cacitèr, compellendo per imperium: At non ſubditos ordinat deprecando, ita tamen, quòd non ſint obligati facere id, ad quod ordinamus illos. Igitur cùm aſſumimus nomen divinum, ut efficaciùs aliquid imperemus ſubditis, vel deprecemur à non ſubditis, eſt *Adjuratio*. Hæç eſt differentia intèr Juramentum, & Adjurationem: In reliquis conveniunt, ut neuter actus imprudentèr frequentetur, ut non ſint de re illicità, ut adſit intentio, ut uterque ſit medicina, ut, quoad intentionem, non excuſet materiæ parvitas &c.

15. D. Ex dictis apparet duplicem eſſe modum, ſeù ſpeciem adjurandi, vellem ſcire, an utroque poſſim uti in quemlibet?

M. Unuſquiſque adjurandus eſt juxtà modum ſibi convenientem: quare pecco, ſi adjuro non ſubditum, compellendo: E contrà pecco, ſi adjuro dœmones deprecando; & etiam pecco compellens eoſdem, ſi compello, ut obtineam, vel addiſcam aliquid: hoc enim eſt habere ſocietatem cum illis: Igitur ſolùm adjurari poſſunt per exorciſmos &c. ut à nobis repellantur. Irrationalia non poſſunt à nobis adjurari, ſpectata ſecundùm ſe, quia moventur, non ſe movent ad finem. Si conſiderentur ut mota à Deo, ſic adjurantur, deprecando Deum, à Sanctis, qui faciunt miracula: ſi ut mota à dœmone, adjurentur ut dæmones. S. Thomas q.90.

16. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitæ circà hos duos actus Religionis, quibus aſſumitur nomen divinum?

M. Circà juramentum extant 24. 25. & 26. Innocentii XI. Circà Pœnitentias imponendas pœnitentibus, vel circà pœnas Eccleſiaſticas, dicemus, cùm de peccatis contrariè oppoſitis agetur.

CAPUT XXXVI.

De Peccatis per exceſſum contrariè oppoſitis Religioni.

1. RECenſitis actibus ſpecie diverſis, qui ſpectant ad Religionem, facilè eſt diſcernere peccata eidem oppoſita. Religio eſt virtus moralis; propterea conſiſtit in medio, habetque peccata contrariè oppoſita, & per exceſſum, & per defectum. S. Thom. à q. 91. ad 97. examinat oppoſita per exceſſum, cujus veſtigia gradiens noto non excedi in vero cultu Dei, ſed in eo, quòd cultus verus Dei tribuatur creaturæ aut tribuatur Deo cultus, modo, quo non debet, ſcilicèt, cultus ab Eccleſia prohibitus: ut ſi Sacerdos vellet genuflectere in miſsà centiès contrà Rubricam &c.

2. D. Genus hoc peccati per exceſſum oppoſiti contrariè Religioni, quomodo vocatur?

M. Nomine generico vocatur ſuperſtitio. Hæc, ut dictum eſt, dividitur in duas ſpecies ſubalternas: prima dat cultum vero Deo, ſed modo indebito, ſeù prohibito ab Eccleſià, per legem,

vel

vel conſuetudinem. Hujus ſpecies infimas non enumerat. S. Thomas, quia poſſunt eſſe infinitæ, ſed ſolùm q. 93. a. 2. ponit hanc regulam generalem ex Auguſtino, quòd cenſeatur ſuperſtitioſus omnis cultus exhibitus Deo exteriùs, qui non pertinet ad Dei gloriam, vel quo mens hominis non fertur in Deum, vel quo non frænantur moderatè paſſiones, vel quem Eccleſia prohibuit lege, aut conſuetudine. Hinc videt Confeſſor juſtiſſimè dictum, quòd ſpecies infimæ hujus ſuperſtitionis eſſe poſſunt infinitæ: Non tamen hìnc terreatur Confeſſor: etenim facilè tùm in praxi, tùm in Examine Romano, poterit ſe expedire, ſi accuſantem genus hoc ſuperſtitionis, interroget, in quo conſiſtat hæc ſuperſtitio, ita ut pœnitens explicet modum, actum, & cultum in particulari. Et multi Confeſſores habent pro regulà generali ſatiùs eſſe, ut pœnitens abundet, quàm deficiat in dicendo peccatum, nèc agi per hoc contrà Rituale prohibens p. 1. c. 7. n. 20. detinere quenquam *curioſis*, *aut inutilibus quæſtionibus*: etenim nèc curiosè, nèc inutilitèr quæro, quod confert ad medendam pœnitentis conſcientiam, exceptà tamen materià luxuriæ, in quà (ex Catechiſmo p. 3. c. 7. n. 1.) explicandà Parocho, & Confeſſori deſideranda potiùs eſt ſermonis moderatio, quàm orationis copia. Vide dicta in *Inſtructione pro ordinandis* c. 10. n. 35. Secunda ſpecies ſubalterna ſuperſtitionis dat creaturis cultum, qui debetur Deo. Ad primam ſpeciem ſuperſtitionis pertinent ex-

terni actus Infidelitatis, quæ dicitur Hæbraiſmus, & de quà c. 4. n. 2. Ad ſecundam externi actus Paganiſmi; de quo ibidem. Hæc ſecunda Superſtitio dicitur Idololatria, cujus S. Thom. q. 94. a. 1. plures aſſignat ſpecies. Cum hoc peccatum ordinariè non contingat inter Chriſtianos, ideò Confeſſori ordinario non eſt omninò neceſſarium ſcire illas, ſed ſufficiet legere apud Angelicum. Si quis crederet divinitatem in creaturis, vel creaturam dignam honore divino, jam eſſet peccatum infidelitatis oppoſitum fidei; At peccaret contrà Religionem, qui non credens id, exerceret tamen aliquem ex actibus Religionis ſuprà enumeratis in cultũ alicujus creaturæ, & exerceret idololatriam; in quà tot erunt peccata ſpecie diverſa, & explicanda in confeſſione, quot Latriæ actus ſpecie diverſos enumeravimus in præcedentibus, ut ſi habeat voluntatem promptam ergà creaturam, ut ergà Deum, ſi creaturam invocet oratione, ſicut invocatur Deus, ſi creaturæ ſacrificet, offerat, promittat per votum, ſi aſſumat ejus bona, ut aliquid divinum, ſi juret in nomine illius principalitèr &c. S. Thomas q. 94.

3. D. Quomodo ſe habet divinatio ad Idololatriã?

M. Sicut oratio eſt actus Religionis, ita divinatio eſt actus Jdololatriæ. Porrò notandum ex S. Thomà q. 83. art. 14. quòd poteſt eſſe oratio, etiamſi non invocemus Deum formalitèr, ſed tantùm virtualitèr. Hoc non eſt inſinuatum c. 30. quia nihil præjudicabat Confeſſori ordinario ignorare

rare tùnc hujuſmodi diſtinctionem; At multum præjudicaret illam hìc non applicare invocationi, ſeù conſultationi dœmonum: Invocantur formalitèr, quando expreſsè petuntur in auxilium, ſeù conſuluntur: Invocantur verò virtualitèr, quando ſine invocatione formali, tamen ad aliquid habendum, ſeù ſciendum, utimur facto, vel dicto inefficaci tàm ex naturà ſuà, quàm ex inſtitutione divinà ad illud habendum, vel ſciendum: v. g. quis utitur ampullis aquà plenis ad refrigerandum; hoc non eſt divinatio, ſeù invocatio dæmonum: aqua enim habet ex naturâ ſuâ refrigerare. Utitur eiſdem ad ſanctificandum infantem per baptiſmum, vel Acolythus utitur illis in miſsà, ut è cęlo deſcendat ſanguis Chriſti in vino aquà mixto: nèc id eſt divinatio, quia vinum eſt inſtitutum ad hoc à Chriſto, cui vino Eccleſia præcipit miſceri aquam. At ſi utar ampullis aquà plenis ad cognoſcendum furem, eſt invocatio dæmonis, non ſemper expreſſa, ſed ut plurimùm tacita; Cum hanc virtutem oſtendendi furem non habeat ex ſui naturâ, neque ex inſtitutione divinà (quod ſciremus per Eccleſiam, cui Deus revelavit ſacramenta, quæ ſpecialitèr inſtituit) neceſſe eſt ineſſe ampullis hanc virtutem ex pacto dæmonum: Nec refert, ſi utens profiteatur ſe nihil velle cum dœmone: nàm eſt proteſtatio contrà factum: eſt, ſicut qui proteſtatur nolle ſe occidere Petrum, & interim propinat illi venenum mortiferum, vel gladio tranſverberat in corde. Ita eſt proteſtatio

contrà factum, ſi ego ſciens, vel potens ſcire, quòd naturalis virtus aquę, neque divina, extenditur ad oſtendendum furem, volo uti, & verbis proteſtor me non convenire cum dæmone.

4. D. Regula ſtabilita, quòd intelligatur pactum tacitum cum dæmone, quando dignoſcitur res adhibita non habere vim ad effectum deſideratum, neque ex naturâ ſuâ, neque ex inſtitutione divinâ, hæc, inquam, regula eſt optima, ſed generalis: tu autem proteſtatus es multotiès inſtruere in praxi Confeſſorem ordinarium, cui certè non ſufficiunt hæ regulæ generales: quare ne etiam hæc tua multiplicata proteſtatio contrà factum ſit, debes illam magis explicare in particulari; aliàs doctrina erit fruſtranea, quia non juxtà finem à te intentum?

M. Veriſſimum eſt, quod dicis: At etiam veriſſimum eſt, ne quis præcipitet, oportere, quòd à ſupremo deſcendat ad infimum, tranſeundo per medium: quare ut à regulâ generaliſſimà deſcendatur ad praxim, anteà neceſſarium eſt attingere adhuc aliqua minus univerſalia, ut poſteà ſine præcipitio deſcendamus ad praxim. Igitur ut excludatur pactum tacitum cum dæmone, diximus eſſe neceſſarium unum ex duobus, aut quòd ex naturalibus illa res habeat vim ad talem effectum, aut quod habeat vim ex inſtitutione divinà, vel Eccleſiæ: & quidem ex Eccleſiæ inſtitutione vim habent ſacramentalia, ſed juxtà Eccleſiæ praxim: ex divinà inſtitutione ſacramenta habent effica-

ciam

ciam determinatam, ac certam ad gratiam ſancti-ficantem, & ſingula ad effectus ſibi proprios, qui traditi ſunt in *Inſtructione pro ordinandis* c. 11. nèc hic repetuntur, quia ſuppono præparantem ſe ad confeſſiones pleniſſimè inſtructum ſuper ibi dicta; & ſanè contrà illud Eccl. 3. *Altiora te ne quæſieris* ageret, qui præpararet ſe audiendis confeſſionibus, nondum ſuper illis ad neceſſitatem inſtructus. Equidem omnes orationes ſunt utiliſſimæ, uti, & omnia Religionis opera, v.g. accendere candelas in altari &c. ſed duo maximè cavenda ſunt: primò: nè quis exiſtimet omninò efficaces eſſe ad hunc determinatum effectum: ut qui utuntur Pſ. 119. ad manſuefaciendos canes, vel qui recitantes 90. credunt ſe omninò liberandos ab hoſtibus: Ex c. 30. n. 16. Chriſtus quidem promiſit nos infallibilitèr exaudiendos, ſi petamus neceſſaria ad ſalutem: Utrum autem hic effectus, quem petimus, ſit nobis ita neceſſarius, ignotum eſt. Sanè Eccleſia tota à Spiritu Sancto directa inſtituit exorciſmos ad compeſcendos dæmones: tamen cum hoc nunquam credidit, nèc vult à nobis credi, quòd illis adhibitis compeſcentur dæmones, ſed ſcit ex occulto Dei judicio, cùm totis exorciſmis adhùc poſſe vexari miſerum: Ubi ergo determinatus hic effectus per ſe ſequitur ex tali oratione, ad quem effectum Eccleſia illam non determinavit, ſed imò Eccleſia prohibet per ſuos Miniſtros, Inquiſitores, & Epiſcopos, effectus ille procedit ex pacto ſaltem tacito dœmonis. Adverten-

tendum inſuper eſt, quòd Chriſtus promittens exaudire preces etiam peccatoris, pro neceſſariis ad ſalutem, non determinavit numerum precum, ſed ſibi reſervavit, ut alium exaudiret citiùs, alium tardiùs. Hìnc ſecundò valdè ſunt redarguenda, ut ſuperſtitioſa, ubi tot numero orationes exiguntur, tot numero candelæ ad Miſſam, ita ut offerantur ex credulitate, quòd per illas nec plures, nèc pauciores obtinebimus rem petitam, quæ præſertìm eſt aliquid temporale, vel ſi etiam confidamus in orationibus, ut ſunt ſcriptę, & appenſæ ad collum &c. Non eſt malum appendere ad collum, ſed malum eſt appendere ad collum cum tali credulitate; quæ quidèm poteſt eſſe vana, & tantùmmodò veniale peccatum. Et in tali caſu Confeſſor debet acritèr objurgare mulierculas hujuſmodi frequentes in talibus. At ſi objurgatæ non deſiſtant, jàm videntur velle pactum tacitum dæmonis.

5. D. Differuiſti de efficaciâ, quam poſſunt res habere ab inſtitutione divinâ, diſſere jam de rebus, ut habent efficaciam ex naturalibus?

M. Dicitur ex naturalibus efficacia, quę ineſt rei ad aliquem effectum, non modò ex principiis intrinſecis naturæ propriæ, ſed etiam ex motione naturę univerſalis, aut corporum cœleſtium: natura enim particularis aliquando tendit ad unū effectum, & natura univerſalis tendit ad contrarium. Id apparet in aquâ: ejus natura particularis tendit deorſum; ſed tamen ex inſtinctu naturæ

uni-

univerſalis habet tendere ſurſum ad impediendum vacuum; Magnes etiam ex vi cœleſtium corporum habet verti ad polum: Aliquæ aves garritu portendunt pluviam, vel ſerenitatem ex influxu cœlorum. Notat tamen S. Thomas, quòd cœli imprimunt in hæc animalia, quod facit ad conſervationem illorum, ut eſt pluvia, ſerenitas &c. In reliquis non imprimunt: quare illa, poterunt argui ex dictis animalibus; at non quæ faciunt ad vitam hominis, vel ejus actiones omninò liberas; quare ſi quid circà iſtas ſignificant, erit ex pacto dæmonis. Etiam ex conſtellationibus aliquæ herbæ accipiũt majorem vim; & hìnc fortè non erit ſuperſtitioſum illas colligere in nocte S. Joannis, dommodò deſit omnis alia ſuperſtitio, & virtus tribuatur non Sancto, ſed ſtellis, quę tunc ita influant, quod docti examinẽt: Non ita dicendum de ovo Aſcenſionis: etenim hęc eſt feſtum Mobile, non ſemper cadens ſub iiſdem ſtellis, & conſequentèr ſtellis tribui nequit illarum vis. Illud autem notà, quod natura tendit ad unum, & natura particularis, & natura univerſalis cœleſtium: quare ſi ex hàc terrà per hãc radicem ex hàc conſtellatione, non ſemper naſcitur herba ejuſdem virtutis, illa virtus non eſt tribuenda naturæ, ſed voluntati; & cum nullo fundamento tribui poſſit voluntati divinę, tribuenda erit voluntati dæmonis. Etiam voluntati tribuenda eſt vis omnis imaginum artificiatarum, ut quòd tali monetà, ſignetur eryſipellis, & non alià: Vis etiam verborum, præſertìm nominum Hębraicorum &c.

&c. Nec figuræ artificiales, nec verba ex naturà ſuà habent hanc vim, ſed neque ex impreſſione corporum cœleſtium. Quæ omnia videbis deducta ex Angelico hìc, ſi attentè legeris, at brevitatis gratià non ſunt ſignati particulares loci. Confeſſor igitur ordinarius habens hanc doctrinam ante oculos ſaltem in confuſo, ubi caſus, in confeſſionali contigant, in nonnullis non ita gravibus, & circà quę multùm poteſt errare ſimplicitas, pręcipuè muliercularum, primò quidem acritèr objurgabit pœnitentem, cogetq; deſiſtere ab hujuſmodi operibus. Ubi clarè apparet ſuperſtitio, meminerit Edicti Sanctæ Inquiſitionis: Ubi vis eſt in verbis, & figuris artificiatis, damnabit ſtatim omne opus, etiamſi verba ſint plena pietatis: Ubi agitur de herbis, & lapidibus, cautior erit in damnando, ſed conſulet doctiores, prohibendo interìm pęnitenti, ne quid exerceat ante conſilium. Ubi porrò fundatus timor eſt ſuperſtitionis, recurret ad legitimos Judices, nempè, Inquiſitores Sancti Officii.

6. D. Jam dic particularitèr ſpecies divinationis, ut Confeſſor ſciat, quid ſibi debeat explicare pœnitens, qui in illam inciderit?

M. Species divinationis cum expreſsà invocatione dæmonum, ſunt ſequentes: prima *præſtigium*, quando apparet aliquis oculis alterius, ut quam hic in Urbe vocant communitèr *Amphoram*. ſecunda *Nicromantia*, quando apparent mortui: Tertia, quando petitur à dæmone, ut in ſomnis appareat, hæc vocatur *divinatio ſomniorum*: quarta quando

do volumus audire dęmones per homines arreptitios; hæc vocatur *divinatio per Pythones*: Quinta, quando curamus à dæmonibus cognoſcere aliquid per figuras alicujus corporis groſſi, ut terra, lapis, lignum &c. hæc vocatur *Geomantia*; Sexta, quando hęc volumus ſcire per aquam, hæc vocatur *Hydromantia*. Septima per aerem; hæc vocatur *Aeromantia*. Octava per ignem *Pyromantia*. Nona per viſcera animalium ſacrificatorum vocatur *Aruſpicium*. Et fortè non deerunt aliæ: has enumerat S. Thomas q. 95. a.3. Hæc peccata nullatenùs tribui poſſunt vanitati,& ſimplicitati; quare in Diœceſi, ubi reſervantur Epiſcopo, ſtatim Confeſſor ordinarius dimittet pœnitentem ad ſuum Superiorem. In Urbe non ſunt reſervata, niſi cum actu externo conjungatur error mentis contrà fidem;nihilominus,juxtà dicta c.5.n.5.oſtendet Confeſſor,quàm rigorosè puniãtur apud Sanctum Tribunal, etiam in eo, qui de illis fuerit ſacramentalitèr abſolutus, ubi denuntietur;quare curabit ante abſolutionem inducere, ut quantocyus compareat ſpontaneus. & in praxi videat, num verè pœnitens dici poſſit, qui per hujuſmodi peccata redditus ſuſpectus de fide, reniteretur comparere ſpontaneus, & compenſare tanta ſcelera humiliatione tàm ſalubri animæ, & corpori.

7. D. Quot ſunt ſpecies divinationionis cum pacto tacito.

M. Hæc divinatio adhùc diſtingui debet genericè: nàm aliud genus eſt, quo conſideramus motum

tum aliarum rerum ; aliud genus eſt , quando nos ipſi aliquid facimus. S. Thomas q. 95. a. 3.

8. D. Quid eſt prima ſpecies divinationis, quando conſideramus motum aliarum rerum ?

M. Prima hęc ſpecies dicitur divinatio per aſtra: Confeſſor autem debet diſtinguere, quando ſit divinatio, quæ eſt peccatum ; & quando ſit Aſtrologia, quæ eſt virtus intellectualis. Igitur ex aſtris licitè cognoſcimus effectus neceſſarios in ipſo cęlo v.g. Eclypſes. Item poſſumus pręcognoſcere pluvias in aere, tempeſtates in mari, ſiccitatem in terrà, & reliquos effectus, qui vel pendent à ſolo cœlo, vel à cęlo, & aliis cōcauſis particularibus neceſſariis, v.g. quòad ubertatem terrę poterit quidem præcognoſci dominari hoc anno talem conſtellationem, quę plurimùm confert ubertati: cæterùm quia ſeminare pendet à voluntate hominis , non poteſt abſolutè dici, quòd talis terra fructificabit, ſed ſolùm in univerſali , quòd terra fructificabit ; & hoc non neceſſariò, ſed quatenùs , ut plurimùm, homines habent colere terram. Hoc idem in univerſali , & eodem modo poteſt pręcognoſci de bellis &c. quatenùs conſtellationes hujus anni habent inclinare ad bellum, vel ita moderari complexionem naſcituri, ut inclinet ad aliquid particulare &c. Eſt etiã expreſſus textus S. Thomæ lib. 2. de gen. & corrupt. lect. 10. quòd ſciens punctum, nativitatis alicujus, poteſt ſcire punctum mortis, quantùm importat circulatio cœlorum, quatenùs homo tùnc natus ex vi ſyderum, habet complexionem robu-

am, ut poſſit pertingere ad ſexagintà, vel octointà annos, ita tamen ut poſſit anteà mori ex cau fortuitò, qui non ſubjacet ſtellis, v. g. occidi ex egulà fortuito cadente ſuper caput tranſeuntis, el ex proprià voluntate, ſi ſe interimat: vel etiam x nutrimēto, quod aſſumit: nàm poteſt cibis altezare ſuam complexionem ita, quòd vix poſſit peringere ad trigintà, vel è contrà roborare ita, quod pertingat ad centum. Accipe verba, ne videar aliquid appingere S. Doctori: *Qui ſciret virtutes ſignorum, & ſtellarum in eis poſitarum, dum naſcitur res aliqua, cognoſceret, quantum eſt de influentiâ cœleſti, & poſſet pronoſticari de totâ vitâ rei generatæ, licet hoc neceſſitatem non poneret, quia poteſt impediri per accidens*. Et ita S. Thomas 1. p. q. 115. a. 4. ad 3. intelligit illud Ptolomæi, *Sapiens dominabitur aſtris*: etenim ſciens anno proximo dominaturas ſtellas, quæ cauſabunt maximum calorem, adeò ut ſua complexio calidior non ſit reſtitura, prævenit, accipiens medicinalia refrigerativa, quibus temperat calorem propriæ complexionis, adeò, ut conjunctus calori ex cœlis cauſato, non habeat deſtrui proprium individuū. Ratio univerſalior data eſt p. 1. c. 33. n. 5. etenim cœli ſunt cauſæ univerſales, non producentes effectum ex ſe ſolis, ſed ſimùl cum cauſis particularibus, attemperātes ſuum influxum ad exigentiam cauſæ particularis, & propterea ſub eodem cœli motu columba generat columbam, & Leo Leonem, juxtà diſpoſitionem cauſæ particularis, cui conjungitur influxus

xus cœlorum ; & hinc apparet nulla ferè ſubluna-ria poſſe infallibiliter cognoſci ex aſtris: etenim ferè omnia applicantur per liberam hominis volun-luntatem ; & ſic ſolùm poſſumus præcognoſcere ex aſtris, quòd ſi applicentur tales cauſæ, v.g. ſi ſeminetur terra, erit ubertas: at certò nequit præcognoſci ubertas, quia certò nequit præcognoſci, quòd homo ſeminabit. Propterea neque certò poſſunt præcognoſci paſſiones hominum, eſtò in illas, utpotè ſenſitivas influant cœli. Conjecturari tamen aliqualitèr poſſunt in multitudine aſſuetà ſequi, non regulare paſſiones; & quia multitudo permittit voluntatem trahi à concupiſcentiis, ideò etiam in univerſali, ſed multò longiùs, poſſunt conjecturari actus intellectus, & voluntatis, cum hoc tamen, quòd ſemper excipiatur libertas, & multò magis gratia Dei. Quòd ſi aliquando videãtur Aſtrologi prædixiſſe fortuitos eventus, ut quòd quis occidetur, vel actus intellectus, & voluntatis, ut quòd ille fiet Religioſus, vel contrahet matrimonium, notat ex S. Auguſtino S. Thomas id fieri inſtinctu dæmonis, ut homo inducatur ad credendam hanc vim in ſtellis; & ſanè facillimum eſt dæmoni ſe immiſcere in his: etenim ex illuminatione Angeli boni, cognoſcit certò multa futura, etiam ſupernaturalia, & conjecturaliter ex ſuà capacitate conſiderante diſpoſitionem hominis, quę ſuo tempore inſtillat Mathematicis. Confeſſor diligentèr obſervet hęc omnia, interrogans in praxi pœnitentem, ut videre poſſit, num exceſſerit.

Inve-

Inveniens illum exceſſiſſe ex vanitate,ac ſimplicitate, objurget: Ubi autem fuerit verè peccatum ſuperſtitionis, meminerit edictum Sancti Officii.

9. D. Quæ eſt ſecunda ſpecies divinationis in conſiderando motum rerum?

M. Eſt divinatio ſomniorum:Circà quæ primò poſſumus conjecturare præterita: ſępè enim ſomniamus, quæ anteà cogitavimus: ſecundò: Medici ex ſomniis conjiciunt morbos futuros: hoc procedit, quia in ſomno humores, qui abundant, ſunt cauſa ut repræſentetur ſpecies ſibi ſimilis imaginationi; & inde conjiciunt,ſi ſint mali humores in corpore. Tertiò:natura in ſomno magis quieta, eſt etiam magis apta recipere influxum naturæ univerſalis (ad directionem naturæ particularis tantùm in ſuis operibus,ut n.5. dictum ęſt de animalibus) maximè,ſi paſſiones ſint moderatę, propterea dicit Ariſtoteles caſtos eſſe magis aptos ad pręcognoſcenda futura in ſomniis. Videatur Cajetanus, qui fatetur ſomniaſſe multa, quæ ſibi deinde acciderunt: addens tamen ſe nunquam credidiſſe; & optimè: nec enim ſcire poſſumus, an futurorum ſpecies excitentur in nobis à naturâ, vel ab Angelo, an à dæmone, an fuerint fortuitæ ſpecies quibus habitis dæmon curet illa futura poni, ut ita nos decipiat &c.Certum eſt,quòd dęmon ingerit ſe,quantum poteſt. Optimùm igitur erit neque credere,neque diſcredere ſomniis,quę portendunt nobis aliquid futurum (non aliis,niſi per ordinem ad nos) ſed præcavere prudenter. Præcavet pru-

dentèr, qui ſomnians in exeundo domum die ſequenti fregiſſe crus, nec habens neceſſitatem exeundi, abſtinet. Imprudentèr præcaveret, ſi omitteret audire ſacrum ab Eccleſiâ præceptum, nolens exire in vim ſomnii, & non modò peccaret omittendo ſacrum, ſed etiam ſibi perſuadendo, quòd caderet exiens. Peſſimè verò faciunt mulierculæ Januenſes, quæ ſub cervicali operosè apponunt nomina Nobilium, ut ex ſomniis præcognoſcant, qui ſorte ſint extrahendi. Confeſſor objurget vanitatem, & credulitatem, eò magis, quò magis eludunt ſe ipſas de auxilio animarum purgantium. S. Thomas q.95.a.6.

10. D. Quæ eſt tertia ſpecies divinationis in conſiderando motus rerum?

M. Vocatur omen, ſive augurium, quo obſervantur motus rerum, v.g. garritus avium, vel aliud factum hominis, ad inde prænunciandum aliquid nobis: Facta hominum, ut potè à liberâ voluntate operantis pendentia malè accipiuntur in omen fauſtum, vel infauſtum alterius facti omninò diſparati. De motibus animalium n. 5. dictum eſt poſſe prænunciare tantùm ex inſtinctu ſuperiori, quæ poſſunt prodeſſe, vel obeſſe ipſis animalibus, v.g. pluviam, &c. S. Thomas a.7.

11. D. Eſtnè alia ſpecies divinationis.

M. Eſt quarta ſpecies, per quam nos aliquid facimus, ut præcognoſcamus futura, diciturque divinatio ſortium. Et eſt triplex: prima vocatur ſors diviſoria, quâ utimur ad aliqua dividenda, ut honores,

nores,bona &c. Secunda vocatur ſors conſultoria. Utimur illâ,ut videamus,quid nobis ſit agendum, v.g., ex urnà elicimus, utrum anno ſequenti debeamus ſeminare, vel non: Hùc ſpectabat judiciũ ferri candentis, quod conſulebant, ut judicarent, quis eſſet reus, & duellum, quo vincens judicabatur habere pro ſe juſtitiam: Tertia dicitur divinatoria, per quam volumus præcognoſcere, quid ſit futurum. Ex hùc uſque dictis patet, quid ſentiendum ſit de ſecundâ, & tertiâ: Ut liceat prima, debet habere quatuor conditiones:primò ut fiat cum neceſſitate: ſecundò; ut fiat cùm reverentiâ Dei: tertiò: ut in urnam non mittatur aliquid ſacrum ab iis, qui in unâ apponunt proprium nomen extrahendum,& aliud ſignum in alià:quartò: ut non utamur ſorte in Eccleſiaſticis. Et has conditiones habet ſors publica Januenſium: eſt cũ neceſſitate; ex pluribus enim eligũtur digniores;at quia hi adhùc ſunt multi, nec ita facilè eſt dijudicare quis ſit dignior,per ſortẽ extrahuntur ad gubernium, etiã de Sedis Apoſt. cõſenſu,ſine ullo ſigno ſacro in urnà,ſed tamen cum reverẽtià Dei,ſcilicet,adhibitis ſuper urnam Eccleſiæ benedictionibus. S. Th. a.8.

12. Poſtquam S. Thomas egit de hiſce ſuperſtitionibus, procedit ad examinandum tertium genus: Religio enim habet colere Deum, ut ei reverentiam exhibeat: ſecundò: ut inſtruatur à Deo, veluti ſpeculativè:tertiò:ut inſtruatur à Deo,veluti practicè in his, quæ debet agere. Superſtitio è contrà primò per Idololatriam exhibet reveren-

tiam creaturæ:ſecundò,per divinationes quęrit inſtrui veluti ſpeculativè: tertiò: veluti practicè per vanam obſervantiam,quando, v.g. obſervat,nùm ſternutet,dum ſurgit è lecto,& ſi ſternutat,iterùm redit in lectum, timens eo diè aliquod infortunium. S. Thomas q.96. enumerat quatuor ſpecies prima eſt ars Magica: ſecunda: eſt ſcientia, per quam verbis, aut figuris artificiatis curamus ſanare infirmos:tertia eſt, per quam obſervamus quædam vana, ut dirigamus nos, qualitèr dictum eſt de ſternutatione: quarta: quando, v.g. ut nos defendamus ab hoſtibus, appendimus ad collum verba ſacra, v.g. Evangelium. Quid judicare debeat Confeſſor de pœnitente, qui utitur illis, poteſt in confuſo colligere ex huc uſque dictis. Ubi plura deſideret; legat Angelicum attentè cum Doctoribus,qui de his diffuſè ſcripſerunt.

13. D. Omnia peccata contrariè per exceſſum Religioni oppoſita,& enumerata huc uſque, ſunt nè mortalia ex genere ſuo?

M. Sunt utique: cum his enim nequit ſervari charitas volens principalitèr bonum Dei:nec amo aliquem, ſi quod ſibi ſoli debetur, do alteri. Vide dicta p.1. c.34. n.6.

14. D. Ratione parvitatis materiæ poſſunt nè excuſari à mortali?

M. Quædam ex illis, ut notatum eſt, excuſari poſſunt,ſi fiant ex ſimplicitate;nullatenùs tamen excuſantur ex parvitate materiæ: nam graviſſimè offendo illum, qui habens aliquid ſibi ſoli proprium;

prium;& ego datà operà facio actionem, quæ proteſtatur illud,eſtò minimum,etiam eſſe in alio. Vide dicta p.1. c.36. n.5.

15. Cum circà hæc peccata nullæ adſint propoſitiones prohibitæ à modernis Pontificibus, adſunt nè cenſuræ, vel ulla reſervatio hujuſmodi peccatorum?

M. Neque adſunt cenſurę, neque reſervatio univerſalis, licèt in quâlibet Diœceſi particulari ſoleant Epiſcopi reſervare ſibi vel omnem,vel plures ſuperſtitionis ſpecies: Propterea Confeſſor attentè leget Tabulam Reſervatorum ſuæ Diœceſis, ut videat, quid circà illa poſſit, vel non poſſit: In Urbe nulla ſuperſtitio eſt reſervata, ſi deſit error intellectus; At eſtò illam in foro ſacramentali,quilibet poſſit abſolvere, graviſſimè tamen punitur in foro judiciali ab Inquiſitoribus; Imò quilibet conſcius talis delicti ſub mortali obligatur deferre reos ad Sanctum Tribunal. Vide dicta c. 6. a n.4.

16. D. Quas pœnitentias imponet Confeſſarius pro hiſce peccatis?

M. Ut proportionatam pro qualitate peccati pœnitentiam Confeſſor imponat,diligentèr inquiret, nùm fuerit peccatum ex iis, in quibus multi decipiuntur ex ſimplicitate, vel quæ committuntur ex vanitate,an dæmon fuerit invocatus tacitè, vel etiam expreſsè: nam in hoc ſecundo caſu eſt ſumma malitia, & per conſequens exigenda ſunt à pœnitente diuturna, & ſumma doloris indicia.

Ubi autem ex his omnibus Confeſſor agnoverit delictum ſpectare ad Sanctum Tribunal, totus erit, ut inducat pœnitentem ad ſpontaneè comparendum, utens ratione traditâ c. 5. n. 5. ut evadat pœnas: Et id curabit ſuavitèr, eſtò nullus adſit conſcius, qui poſſit deferre delictum: Hæc enim humiliatio, & confeſſio maximè frænabit a reincidentiâ.

CAPUT XXXVII.

De peccatis externis per defectum contrariè oppoſitis Religioni.

1. ENumeravimus duos actus internos Religionis, nempè, Devotionem, ac Orationem, & ſeptem externos, nempè, Adorationem, Sacrificium, Oblationes, Votum, Aſſumptionem rerum ſacrarum. Juramentum, & Adjurationem. Devotioni, & Orationi primis actibus internis Religionis, ex S. Thomà q. 97. ar. 3. ad 2. contrariè per defectum opponitur Tentatio Dei: Circà oblationes decimarum, primitiarum, &c. eſt diſtinguendum: ſi loquamur de jure percipiendi decimas, tollere hoc, præter injuſtitiæ peccatum, eſt ſacrilegium, quia tollitur, vel uſurpatur aliquod ſacrum, & ſpirituale. S. Thomas q. 87. a. 3. Si loquimur de impedientibus, ne ſolvantur decimæ, hoc eſt merum injuſtitiæ peccatum:

tum : nec enim violatur aliquid ſacrum : at ſi tollantur decimæ jàm oblatæ, præter injuſtitiæ peccatum, eſt ſacrilegium, quia jàm ſunt aliquid ſacrum. S. Thom. q. 99. a. 7. Sed & aliud peccatum poteſt eſſe circà res ſacras; Sic ergo novem actibus Religionis contrariè per defectum opponuntur tria genera peccatorum, nempè, Tentatio Dei, Sacrilegium, & Simonia. Dixi tria genera: etenim ſacrilegium eſt genus ſatis amplum, ut deinde videbimus; & de his tribus peccatis agit S. Thomas à q. 97. ad 101.

2. D. Quid eſt Tentatio Dei?

M. Tentare eſt experimentum ſumere de aliquo; ita dicimur tentare equum, ſi experimentum ſumimus de illius velocitate. Sumitur autem experimentum, vel dictis, vel factis, vel formalitèr, vel interpretativè. Tentamus dictis, cum ab aliquo petimus, ut aliquid faciat merè ad videndum, an poſſit, vel velit facere. Tentamus factis, cum opere aliquo inducimus ad idem ex eodem motivo, & hoc eſt etiam tentare formalitèr. Tentamus interpretativè, quando, etiam ſi non habeamus hunc finem, tamen agimus, vel dicimus aliquid ad nihil aliud utile. Id apparet manifeſtè in dato equi exemplo: quem ſcimus currere velocitèr ob aliquam neceſſitatem, vel utilitatem, non dicimus tentare, aut probare equum: ſi verò currat ſine utilitate, vel neceſſitate, omnes concludimus, quòd probat equum, an ſciat, vel poſſit currere velocitèr. Sic ergo faceret opus tentati-

vum Dei, qui vellet ſanari miraculosè, non adhibitis remediis naturalibus: etenim neque neceſſarium, neque utile eſt ad Deum recurrere cauſam univerſalem, ut ex ſe ipſo faciat miraculosè, quod fieri poteſt naturalitèr. Et eſt tùnc defectus orationis: etenim ex dictis c. 30. n. 16. potiſſima conditio ad bonam orationem eſt, ut ſit neceſſarium ad ſalutem, quod petitur, & ſi deficit oratio, deficit etiam devotio, ex quà procedit oratio. In hoc autem apparet defectus religioſitatis, & irreverentia: nàm eſtò credam Deum juſtiſſimum, nihilominùs illa actio in tali circumſtantià, utpotè Dei tentativa, eſt minùs religioſa. Sancti miracula petentes id fecerunt ex inſtinctu ſpeciali Dei, & ob utilitatem Eccleſiæ. S. Thomas q. 97. a. 1. & 2.

3. D. Tentatio Dei eſtnè ex ſuo genere peccatum mortale?

M. Eſt utique: nàm nequit ſervari charitas cum irreverentià in Deum, cui debemus maximam reverentiam. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

4. D. Ratione parvitatis materiæ poteſtnè excuſari à mortali?

M. Tentatio formalis nequit admittere parvitatem materiæ: imò maior eſt irreverentia tentare Deum, ſi poſſit formicam occidere, quàm ſi poſſit ſolem ſiſtere: Tentationis interpretativæ deformitas conſiſtit in actione dante fundamentum ad ita interpretandum: quare ſi det fundamentum ſufficiens, etiam in parva materià, erit peccatum mortale; ſi magìs, vel minùs; erit peccatum,

catum,etiam in parvâ quantitate materię,graviùs, vel leviùs, ſecundum quod tribuit fundamentum.

5. D. Ex dictis n. 3. tentatio Dei opponitur duobus actibus Religionis ſpecie diverſis, nempè, Devotioni, & Orationi; quare erunt duæ tentationes ſpecie diverſæ; & ita, quò Confeſſor ſciat ſpeciem peccati, tenebitur interrogare pœnitentem in confeſſionali, an tentatio proceſſerit ex defectu vel Devotionis, vel Orationis?

M. Eſt principium generale S. Thomæ, quòd ſpecies peccati non deſumitur ex receſſu à termino, ſed ab acceſſu ad terminum: ſi deſumeretur à receſſu, omnia mortalia eſſent ejuſdem ſpeciei: nàm omnia recedunt à Deo. Igitur tentatio ſive deficiat, ac recedat ab oratione, ſive à Devotione, per hoc non diverſificatur ſpecie, ſed per hoc quòd accedit, ſeù habet irreverentiam in Deum; & ita erit explicanda in confeſſione actio irreverentialis, ut dat actui ſpeciem moralem: ſi v. g. tentavi Deum circà poteſtatem, vel circà voluntatem &c. ſi circà dona gratuita, vel naturalia, ſi circà ſpiritualia, vel temporalia &c. Porrò Confeſſor ordinarius, quando contingat caſus, poteſt ſatisfacere triplici ſuo muneri, eſtò ignoret, quæ tentationes præcisè differant ſpecie, inducendo pœnitentem, ut in individuo explicet actionem tentativam.

6. D. Quid eſt ſacrilegium, ſecundum peccatum contrariè oppoſitum per defectũ Religioni?

M. Sa-

M. Sacrilegium eſt peccatum, quo quis violat, ſeù abutitur re ſacrà, in eo, in quo eſt ſacra, ſeù pertinens ad religionem. Sacerdos ut habens votum caſtitatis, eſt aliquid ſacrum: ſi furatur, abutitur ſe ipſo, non tamen in eo, in quo eſt ſacer, ideò non committit ſacrilegium in furando, ſed in violando caſtitatem. E contrà Religioſus committit ſacrilegium in furando, quia per votum paupertatis, etiam in hoc eſt ſacratus Deo. Ex his apparet, non ſufficere, ut quis in confeſſione dicat ſe commiſiſſe ſacrilegium, quia eſt genus ſatis amplum, non ſpecies infima peccati: nàm primò: ſicut ſunt diverſa ſpecie votum, & juramentum, ita ſunt diverſa ſpecie ſacrilegia illis oppoſita; ſecundò: in aſſumptione rerum divinarum diverſa ſunt ſpecie ſacramenta; & ideò diverſa erunt ſpecie ſacrilegia ſingulis oppoſita: tertiò: in ſingulis ſacramentis habent intèr ſe quandam differentiam eſſentiaiem ſingulæ partes, conditiones, & diſpoſitiones, nempè, materia, & forma, quæ ſunt partes eſſentiales, vel etiam partes integrales in ſacramentis, in quibus iſtæ concurrunt, ut in ordinibus, in quibus multa concurrunt ad integrum, & perfectum ſacramentum, Conditiones, v. g. ſunt intentiò ex parte conferentis, & recipientis, quando hìc ſit adultus: Diſpoſitiones ſunt, quòd ſit baptizatus recipiens, quòd uterque ſit in gratia &c Etiam eſſentialitèr differunt conferens, & recipiens; quare diverſum ſpecie eſt ſacrilegium, quo confertur ſacramentum in peccato mortali,

ab

ab eo, quo recipitur in peccato mortali: quartò: ſi violantur perſonæ ſacræ, videndum eſt, in quà ſpecie ſint ſacræ: nàm aliud eſt ſacrilegium occidentis ſacerdotem, aliud violantis caſtitatem Sacerdotis, & in hoc etiam aliud eſt ſacrilegium agentis, aliud patientis in ſe violationem caſtitatis: Aliud eſt ſacrilegium violantis votum caſtitatis ſimplex, & aliud violantis votum ſolemne &c. Circà res ſacras, ſeù divino cultui deputatas, aliud eſt ſacrilegium, quo quis abutitur Calice, aut Corporali, aliud ſacrilegium, quo abutitur veſtibus ſacerdotalibus, aliud, quo abutitur templis &c. Circà oblationes, aliud eſt ſacrilegium, quo quis violat ſacrificium, vel in toto, vel in parte (quod eſt ſacrilegium diſtinctum à ſacrilegio ejuſdem ſacerdotis indignè communicantis) à ſacrilegio violantis alias oblationes. Aliud eſt ſacrilegium uſurpantis jura, & aliud tollentis bona Eccleſiæ. Sic videt Confeſſor, quàm ſit amplum ſacrilegii genus; & propthereà non erit contentus ſcire à pœnitente, quod commiſerit ſacrilegium, ſed interrogabit ſemper ſpeciem infimam; Notet tamen, quod explicatum eſt in *Inſtructione pro ordinandis* c. 30. n. 9. differentiam inter peccatum omiſſionis oppoſitum Religioni, & peccatum commiſſionis: nàm peccans omittendo, quia non violat rem ſacram, non committit ſacrilegium; at violans rem ſacram peccato commiſſionis, peccat peccato ſacrilegii. S. Thomas q. 99. a. 3.

7. D. Sacrilegium eſtnè mortale ex ſuo genere?

M. Ex

M. Ex genere ſuo eſt peccatum mortale: ſi enim nequit ſervari charitas, cùm infertur injuria homini, multò minùs poteſt ſervari, cum infertur injuria Deo, rebuſque divinis, quarum injuria redundat in Deum, cujus ratione dicuntur ſacræ ſeù divinæ. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

8. D. Poteſtnè excuſari à mortali ex parvitate materiæ?

M. Per S. Thomam a. 2. ad 3. *Sacrilegium interdùm invenitur ſeparatum ab aliis peccatis ... putà, ſi judex capiat aliquem de loco ſacro, quem in aliis locis licitè capere poſſet.* Idem dic de pluribus aliis, ut cùm in juramento, vel voto deficit prima veritas; cùm ſacramenta violantur, vel non apponendo partes, vel afferendo ad illa diſpoſitiones contrarias, eſtò ab Eccleſiâ tantùm ſint præceptæ, ut ſi quis celebraret, vel communicaret non jejunus. In iſtis caſibus nulla excuſat materiæ parvitas: Juriſdictio, licèt ſe extendat ad plura, tamen in ſe, utpotè aliquid ſpirituale, eſt indiviſibilis: quare vel violatur in toto, vel in nihilo. Sacramentum in ratione compoſiti eſt indiviſum: quare vel totum ponitur, vel nihil. Diſpoſitiones porrò neceſſariæ ſunt ad ſacramenti effectum, qui totalitèr tollitur, ubi minima deeſt diſpoſitio ex omninò requiſitis. Eſtò enim Sacerdos ex induſtriâ biberit guttam aquæ per modum potus, totalitèr impeditur gratià effectus ſacramenti, & ita in his caſibus materiæ parvitas non excuſat. Aliquando ſacrilegium eſt circumſtantia mutans ſpeciem: tùnc eſt duplex peccatum

catum, & induit rationem primi, ſuper quo fundatur; & ita ſi primum excuſatur ex parvitate materiæ, excuſabitur, & ſacrilegium: ſi primum, non excuſatur, neque ſacrilegium, v.g. in caſtitate nõ excuſat materiæ parvitas laicum liberum; & ita neque excuſabit Religioſum, qui graviter peccavit etiam contrà Religionem. In contrectando rem alienam, materiæ parvitas excuſat: quare peccato ſacrilegii venialitèr peccabit furans obolum in loco ſacro, vel Religioſus contrà votum paupertatis, abſque licentià ullà diſponens de obolo.

9. D. Perjurium non videtur ſacrilegium, quia S. Thomas agit de illo diſtinctè à ſacrilegio. q. 98.?

M. Equidem S. Thomas agit diſtinctè, ſed quia erant circà illud conſideranda ſpecialia. Quoniam plura Confeſſori ordinario neceſſaria de perjurio jam dicta ſunt c. 34. à n. 2. remittens idcircò ad illa Lectorem, addo tantùm ſequentia; & primò Sanctus Thomas q. 98. a. 2. ad 1. vocat perjurium æquè juramentum, cui deficit veritas, ac juramentum, cui deficit juſtitia: quare perjurium erit genus, & ſic Confeſſor ulteriùs interrogabit ſpeciem. Tamen præparans ſe audiendis confeſſionibus fugiat omnimodè quæſtiones de voce. Sciat utrumque eſſe ſacrilegium, & ubi quis contrà juſtitiam, verè, ſcilicèt, cùm animo faciendi, juravit illicitum, ſciat eſſe duplex peccatum: alterum contrà juſtitiam juramenti: alterum contrà virtutem, cui opponitur illud opus illicitum intentum: ſecundò

jurans

jurans ſe facturum voluntatem alterius, intelligitur cum debità conditione, ſi *ſit licitum*, *& honeſtum*, *& portabile*, *ſive moderatum*: S. Thomas a. 2. ad 3. quare non obligat, niſi expreſsè intendat ſe obligare ad immoderatum, ut ſi quis intenderet ſe obligare ad nubendum fœminę, quamvis eſſet adultera; ordinariè tamen unuſquiſque jurat, ſecundum quod leges intelligunt. Tertiò: ſi pater juret aliquid, filius non tenetur ex vi juramenti, adeòut ſit perjurus (licèt obligetur ex fidelitate quando promiſit patri) quia juramentum eſt actio perſonalis, non transfundens obligationem ex vi ſuà ad hæredes, aut ſucceſſores. Quartò: jurans ſervare aliqua ſtatuta, intelligitur ſe obligare ad præſentia ex vi juramenti; quare ſi violet, quæ promulgantur poſt juramentum, non eſt perjurus. S. Thomas a. 2. ad 4. quintò: jurans falſum ex lapſu linguæ, ſcilicèt, non advertens ad ſignificatum, *non videtur habere intentionem jurandi*; *& ideò à crimine perjurii excuſatur*. S. Thomas art. 3. ad 2. dummodò non ſit ex habitu; etenim tùnc, niſi retractet habitum, voluntariè perſeverat in periculo proximo pejerandi: ſextò: qui ratione officii exigit ab aliis juramentum, non cooperatur peccato jurantis falſum, aut verum per falſos deos; qui verò exigit hæc juramenta ſine neceſſitate cooperatur peccato alterius. S. Thom. a. 3. Vide dicta c. 27. n. 15. ſeptimò: jurans falſum, non in damnum alterius, eſt corrigendus juxtà ordinem Evangelicum. Sanctus Thomas ibidem ad 3.

Hæc

Hæc de perjurio dicenda ſupererant.

10. D. Quid eſt Simonia tertium peccatum per defectum contrariè oppoſitum Religioni?

M. Circà hoc peccatum maximè debet eſſe inſtructus Confeſſor Urbis, ob grande periculum hìc imminens hujuſce peccati. Dicitur *ſtudioſa*, ſeù deliberata *voluntas vendendi, vel emendi ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa*: quæ ſunt invendibilia; etenim comparari nequeunt temporalia ſpiritualibus, gratis danda ſunt, quæ gratis accepta ſunt ab eo præſertìm, qui non eſt dominus, ſed diſpenſator, & debet diſtribuere juxtà merita. Caſuiſtæ multa diſputant ſupèr hac materia, ſed ego contentus ero innuere, quæ docet S. Thomas, & addere, quæ poſteà jure poſitivo declarata ſunt. Hæc ſufficient Confeſſori ordinario, & ex illis cum aliquo ſtudio poterit reſolvere caſus difficiliores. Igitur.

11. D. Simonia eſt emptio, vel venditio: quare ſine ſimonia poterit fieri permutatio beneficiorum Eccleſiaſticorum.

M. Nomine emptionis &c. *venit omnis contractus, non gratuitus*; quare nèc tranſactio, nèc permutatio fieri poteſt à partibus abſque periculo ſimoniæ: ſed Prælatus ex officio, & cum causà poteſt facere has permutationes. S. Thomas q. 100. a. 1. ad 5.

12. D. Poteſtnè accipi pecunia pro collatione ſacramenti?

M. Pro ſacramentis jure divino, cui nulla con-

ſuetudo

ſuetudo poteſt derogare, prohibemur accipere pecuniam, vel aliquid pecuniâ æſtimabile. Qui tamen ex officio conferunt ſacramenta, poſſunt accipere aliquid, non in pretium ſacramenti, ſed in ſui ſuſtentationem juxtà ordinationem, vel conſuetudinem approbatam Eccleſiæ. S. Thomas a. 2. Et ſuper hoc eſt conſtitutio Innocentii XI. quam perpendet Confeſſor, ubi caſus contingat.

13. D. Quid fiet, ſi abſque pecuniâ Sacerdos nolit baptizare?

M. In tali caſu judicandum eſt, ac ſi deficeret miniſter baptiſmi. At ſi velit vendere aquam, materia remota poteſt emi. S. Thomas a. 2. ad 1.

14. D. Aliquando abſolvens ab excommunicatione exigit pecuniam?

M. Exigit illam ut pœnam. S. Thomas ad 3. & ex Tridentino pœnas pecuniarias Epiſcopus debet applicare non ſibi, ſed locis piis.

15. D. Poſſumnè ſolvere pecuniam, ut removeam, qui me volunt impedire à conſecutione Epiſcopatus?

M. Ante collationem non poſſum, quia nequeo per pecuniam (ſed tantùm per merita) mihi præparare viam ad beneficia. Poſtquam per collationem habeo jus, ſi injuſtè impediar, poſſum pecuniâ redimere vexaxionem. S. Thomas ad 5.

16. D. Poteſtnè accipi pecunia pro matrimonio?

M. Pro matrimonio, ut eſt contractus civilis, accipitur dos; at nihil accipi poteſt pro eo, ut eſt ſa-

ſacramentum. Sanctus Thomas ad 6.

17. D. Poteſtnè pecunia exigi pro actu ſpiritualis, qualis eſt prædicare &c.

M. Aliqui ſpirituales actus de naturà ſuà procedunt à gratià, & alii de naturâ ſuâ non procedunt à gratiâ: v. g. prædicare procedit à gratià ſacramenti, nàm eſt miniſterium ordinis. Prophetare paritèr procedit à gratià gratis datà. Alii non procedunt à gratià, ut eſt doctrina Philoſophica. Qui dependent à gratiâ gratis datà, nulli competere poſſunt ex officio; nàm Spiritus Sanctus *dividit ſingulis, prout vult* 1. Cor. 10. Exercens hos actus neque poteſt exigere pecuniam, ut pretium ſui actus, neque in ſui ſuſtentationem, neque in pretium laboris. Primum, & tertium apparent ex illo Matth. 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*: ſecundum: quia ſuſtentatio debetur ſolùm militanti ex officio; qui ſolus non militat ſuis ſtipendiis. Actus procedens ex gratià ſacramenti poteſt ex officio committi alicui, & cui ſic committitur, poterit exigere ſolùm in ſui ſuſtentationem, juxtà conſuetudinem approbatam ab Eccleſià, dummodò antequam exigat, dederit gratìs hujuſmodi actus, & exigat non per ſe, ſed per Superiores. Accipere verò in eleemoſinam poteſt, dummodò abſit omnis ſuſpicio venditionis: Actus non procedentes à gratiâ, ſi ſunt ſpirituales, nequeunt vendi, ſed quis poteſt locare, aut vendere operam, vel laborem ſuum in uſu illius; & ita quis non poteſt vendere ſcientiam, ſed laborem corporalem,

quem ſentit in uſu ſcientiæ. Hæc in univerſali. S. Thomas q. 100. a. 3. quæ majorem claritatem accipient ex caſibus particularibus.

18. D. Si populus nolit dare ſtipendium conſuetum Parocho, poteritnè Parochus deſiſtere ab uſu ſui officii, v.g. non baptizando &c.

M. Poteſt quidem renunciare Parochiam, officium Prædicatoris, Catechiſtæ &c. ſed ſi retinet officium, non poteſt deſiſtere ab uſu. S. Thomas ibidem.

19. D. Offertur eleemoſina pauperi, ut oret pro nobis?

M. Illa offertur, non ut orationis pretium, ſed ut per noſtram gratuitam beneficentiam, ipſe provocetur ad rependendam orationem gratìs, & ex charitate. S. Thomas ibidem ad 2. Idem ait de quotidianis diſtributionibus pro adſiſtentibus Choro, funeri: &c.

20. D. Qui obligatur ad docendum, vel prædicandum, poteſtnè accipere pretium laboris, quem ſuſtinet in docendo &c.

M. Sit regula generalis: Actiones ergà populum, quæ requirunt miſſiones, nullatenùs poſſunt ſubjacere pretio, neque quoad laborem: Chriſtus enim miſit ad labores; & ratio data eſt n. 17. quia proveniunt ex gratiâ ſacramenti. Atque hìnc vides, pro labore conferendi ſacramenta, viſitandi ſubditos, prædicandi, catechizandi in Eccleſiâ, conſecrandi altaria, templa, Virgines &c. nullatenùs poſſe accipi pretium, & ſi magis in particulari

lari ſcire cupis, pro quibus actionibus nequeat accipi pretium, accipe *Inſtructionem pro ordinandis*, & in ſingulis ordinibus lege, quæ Epiſcopus ex Pontificali dicit ordinando eſſe ſui muneris, ſive primariò, ſive ſecnndariò ad ipſum ſpectent; & conclude pro labore talium actionum nihil exigi, vel accipi poſſe in pretium, vel locari operas illas; eo enim ipſo, quòd officia ſunt ordinis, verum eſt illud Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur*. Et verificatur id, ſive hujuſmodi actiones fiant ex officio, ſive ex delegatione, ut ſi Clericus Minorum Ordinum prædicaret de licentià legitimi Superioris: nam verè uterque mittitur à Chriſto, dùm mittitur à ſuo Superiore, primordialitèr habente facultatem deſtinandi, vel per ordines deputandi ad tale officium à Vicario Chriſti; dummodò tamen ſint actiones propriæ Ordinis; Id obſervo; nam in *Inſtructione pro ordinandis* cap. 21. n. 3. leges Oſtiarium *percutere cymbalum, & campanam, aperire Eccleſiam, & ſacrarium, librum aperire ei, qui prædicat*. Quia hæ actiones corporales fiunt etiam à non ordinatis abſque ſpeciali deputatione, ideò ut purè corporales, non ut propriæ Ordinis, poſſunt locari. Ibidem ex n. 6. Lectoris eſt *lectiones cantare*. Ex dictà ratione ad id conducuntur Muſici. Ex n. 8. Exorciſtæ eſt *aquam in miniſterio fundere*, hoc eſt, in Miſsà lavandis Sacerdotum manibus. Ex n. 10. Acolythi eſt, *ceroferarium ferre, luminaria Eccleſiæ accendere, vinum, & aquam ad Eucbariſtiam miniſtrare*: Ob dictam

rationem hęc locari poſſunt, ſi non fiant ex officio. Cætera munia ſingulorum Ordinum nullatenùs vendi poſſunt, quia requiritur ad illos miſſio, ſeù ſpecialis deputatio per poteſtatem ſpiritualem: Docere authoritativè importat miſſionem; quia eſt proprium Epiſcopi, & Diaconi: quare nequit accipi pretium pro labore docendi, diſpenſandi, delegandi, viſitandi, corrigendi, aut deſiſtendi à correctione, ſed ad ſummum in viſitando poſſunt accipere debitum ſtipendium: Docere non ex officio, non exigit miſſionem, quia Theologus laicus poteſt docere hoc modo: quare poterit locare operas ſuas, & exigere pretium. At ſi ex officio deputetur ad docendum Eccleſiæ Clericos, & pauperes, ad hoc accipiendo beneficium, ut Præbendam Theologalem, tùnc non poteſt recipere, neque pro labore, neque ut det vacationes, neque ut faciat lectiones. S. Thomas a.3.ad 3.

21. Poteſtnè aliquid accipi pro ingreſſu Monaſterii?

M. Confeſſori ordinario ſufficiat ſcire, quòd ſimoniacæ ſunt clanculariæ pactiones dandi, vel acceptiones factæ alicui Superiori, vel alteri Religioſo, ut talis acceptetur in Ordine. Idem dic de promiſſionibus, aut dationibus pro gradu Magiſterii, Superioratus &c. Quæ verò palàm exiguntur, ratione dotis, victus &c. ſtante præſertìm conſuetudine, relinquat examinanda per ſuos Judices in foro fori. Videatque Sanctum Thomam ad4.

22. D. Poſſuntnè vendi, quæ ſunt annexa ſpiritualibus?

M. S. Thomas q. 4. diſtinguit: nàm alia ſunt annexa ſpiritualibus; quia dependent à ſpiritualibus; & ideò ſunt illis poſteriora; hujuſmodi eſt beneficium; quod dependet ab ordine Eccleſiaſtico; unde prius eſt eſſe Clericum, quàm beneficiatum. Alia ſunt annexa ſpiritualibus, quia ordinantur ad ſpiritualia; In his temporale prius eſt quàm ſpirituale, ut vaſa ſacra: prius enim fiunt vaſa, deinde conſecrantur: Prius eſt villa, deinde Juſpatronatus ad præſentandum Parochum in dictà villà. Igitur loquendo de primis, nullatenùs vendi poſſunt. Ad ſummum qui præſentat, vel nominat ad beneficium, juxtà privilegia, antequam præſentet, vel nominet, ex illius fructibus ex piâ causâ poteſt aſſignare penſionem tertio, ſed ſine causâ non poteſt; multò minus poteſt retinere ſibi penſionem, aut ſibi accipere partem fructuum. Quòad ſecunda, Jus patronatus non poteſt vendi, ſed venditâ villâ, transfertur & illud, quia fundatum ſupèr eâdem. Vaſa conſecrata, ſi frangantur, non ampliùs ſunt ſacra, & vendi poſſunt. Sepulturæ, altaria &c. venduntur quòad materiale anterius ad ſpirituale, ita ut non augeatur pretium ex eo, quòd ſint ſacra, neque vendatur jus, ſed juſpatronatus, venditis materialibus altarium, ſepulturæ &c. jus transfertur cum illis:

23. Licetnè cõmutare unũ ſpirituale cum alio?

M. Canones, ut ſimoniacam prohibent commutationem beneficiorum abſque licentiâ legitimi Superioris, & causâ; quare Religioſi, vel alii, non poſſunt paciſci, ut in electione ſibi invicem, vel alteri dent votum. Non eſt illicitum permutare invicem Reliquias, Agnos, ut hodie multi faciunt, offerentes pro uno benedicto ab Innocentio XI. plures benedictos ab aliis.

24. D. Committitnè ſimoniam Prælatus conferens beneficium propter ſervitium ſibi à ſubdito præſtitum, vel proptèr preces ſibi porrectas ad ipſius favorem, vel quia laudatus fuit à tali ſubdito?

M. S. Thomas a.5. evincit hæc ut ſimoniaca ex ratione univerſali, quia omnia poſſunt æſtimari pecuniâ; quod eſt clarum. Viri nobiliores menſtruè ſolvunt pro hujuſmodi obſequiis etiam Cubiculi Præfectis: Multi promittunt pingues recompenſationes Mediatori, ut ſibi impetret aliquem Magiſtratum; & alii pecuniâ conducunt, qui ſe laudent, aut ſua glorioſa facta conſcribant: At nè Confeſſor iniiciat ſcrupulos, hæc ulteriùs notet: primò: Prælatus poteſt conferre beneficium inſervienti ſibi, ut eſt Epiſcopus, ſeù, quod idem eſt, in utilitatem Eccleſiæ, vel in auxilium Miniſtrorum Eccleſiæ; nàm per hoc obſequium redditur dignus; & ſi gratìs inſerviat, eſt dignior, quia in obſequium Eccleſiæ impendit perſonam, & pecuniam, quam ſibi potuiſſet comparare per obſequia; ſecundò: ſerviens conſanguineis Prælati

(dum

(dum Eccleſiæ Miniſtri non ſint) per hoc obſequium non redditur dignus; tertiò: neque redditur dignus ſerviens Prælato in ſuis patrimonialibus. At ſi reperiat fidelem, poteſt confidere, quòd ſit futurus Eccleſiæ multò fidelior, & per conſequens utilior, ac dignior, ſi conferatur beneficium ejuſdem generis; quartò: nequit conferri beneficium, ut exinde proviſus conſulat conſanguineis providentis: quintò: eſt ſimoniacum factũ porrigentis preces pro indigno, quia *videtur principalitèr intendere* contractum venditionis conſiſtentem *in do, ut des*. Do enim preces, ut des beneficium: ſextò: committit ſimoniam mentalem, qui aliàs dignus, v. g. inſerviens Epiſcopo gratis, intendit principalitèr obtinere beneficium; quare hoc maximè debent cavere. S. Thomas in reſponſionibus; & videantur dicta c. 19. n. 3. & ſeqq.

25. D. Quotuplex eſt Simonia?

M. Primò alia eſt mentalis: alia realis: Mentalis eſt, quando quis in mente ſuà nihil alteri aperiens, intendit dare temporalia, ut obtineat ſpiritualia, vel è contrà. Eſt quidem grave peccatum, ſed non ſubjacet pœnis Canonicis, ut dictum eſt de hæreſi purè mentali c. 7. n. 4. Realis alia eſt aperta, & alia palliata. Aperta eſt, cum dicitur: *Promitto tibi centum, ſi mihi conferas, vel impetres tale beneficium*. Palliata eſt, quando utor aliis verbis; at in rei veritate volo dare, ut des: v. g. cum dicitur: *Ex gratitudine tibi conferam centum, ſi mihi cònferas, vel impetres beneficium*: Gratitudo exprimitur

mitur eluſoriè; cæterùm in rei veritate, volo conferentem movere, ut mihi ob illud lucrum, conferat beneficium: & ita eſt verè contractus: *Dabo, ſi dabis*. Ubi autem iſte contractus intercedit, ſit regula generalis eſſe ſimoniam.

26. D. Audivi etiam dari ſimoniam confidentialem, & conventionalem?

M. Eſtò utraque ſimonia ſit realis; in eo tamen differunt, quòd conventionalis juxtà ethymologiam nominis, extat, quando contrahunt, ſeù conveniunt partes, ut ſecutà proviſione proviſus habeat beneficium, & providens habeat, quod concordatur. At ſimonia cõfidentialis eſt, ſi providens confidit etiã in ſolà ſuà intentione quòd proviſus faciet, quæ intendit, adeò ut illis opere completis adſit ſimonia confidentialis realis, & ſubjecta pęnis omnibus, quibus illam ſubjecere Pontifices. Illam præcipuè damnarunt Pius IV. in conſt. 85. quæ incipit, *Romanum Pontificem*, & Pius V. in Conſt. paritèr 85. quæ incipit, *Intolerabilis* de anno 1569. Igitur Simonia confidentialis eſt primò ſi quis acceptaverit aliquod beneficium, cum pacto (in hoc caſu eſt ſimul confidentialis, & conventionalis) ut quandocunque, aut quomodocunque debeat illud dimittere, beneficium debeat redire ad reſignantem, aut cedentem: ſecundò: eſt ſimonia confidentialis, eſtò non intercedat pactum, ſed tantùm dimittens intendat id: tertiò: ſi intercedat pactum, vel intentio ut ſuprà, relinquendi reſignanti, vel alteri fructus beneficii, vel

in

in toto, vel in parte: quartò: ſi adſit pactum, vel intentio relinquendi penſionem reſignanti, vel alteri: quintò: ſi providens de beneficio, adiiciat in conferendo (ſive etiam in ſolum præſentando) conditionem tacitam, vel expreſſam, quòd, *contrà juris communis diſpoſitionem*, proviſus relinquet fructus, vel in toto, vel in parte, ad arbitrium Collatoris, vel alterius, in utilitatem providentis, vel alterius, vel etiamſi ſolam penſionem, quòd ſignificetur ſcripto, vel verbo tantùm: ſextò: ſi exempto à ſolutione jurium Cameralium, vel Cancellariæ Apoſtolicæ, reſignetur hodie beneficium, quod ipſe poſt duos, vel tres menſes iterùm reſignat, reſervans ſibi cum auctoritate legitimi Superioris, fructus, vel penſionem, quos, vel quam deinde confert in utilitatem primi reſignantis: ſeptimò: ſi beneficiatus criminoſus factus, vel irregularis, ante, vel poſt crimen, aut irregularitatem, dimittat beneficium, & ubi abſolutus fuit à crimine, aut irregularitate, redeat ad idem beneficium. Has omnes conventiones Pius declaravit, ut ſimoniacas; addiditque in eâdem Conſtitutione conjecturas, & indicia, quæ poſſint inſervire Judicibus ad probandum hujuſmodi crimen, quorum notitia non eſt neceſſaria Confeſſori ordinario, qui tamen ubi compareat ſibi pœnitens hoc gravi crimine innodatus non erit contentus hujus, quæ hìc in confuſo data eſt notitię, ſed attentè ſæpiùs releget ipſam Conſtit. & ubi res non eſt clara, conſilium requiret doctiorum,

26. D.

26. D. Simonia eſtnè ex ſuo genere peccatum mortale?

M. Eſt utique: nàm ſimoniacus nequit ſervare charitatem ordinatam: maximam enim committit inordinationem, vendendo divina, quæ vel ex jure divino, vel Eccleſiaſtico, ſunt omninò invendibilia. Vide dicta p. 1. cap. 34. num. 6. Sed, & eſt in genere ſacrilegii: nàm abutitur rebus divinis.

27. D. Simonia admittitnè parvitatem materiæ?

M. Nullatenùs admittit: etenim maxima eſt irreverentia vendere divina; & quò minori pretio venduntur, eò minoris videntur æſtimari; & ita major videtur irreverentia. p. 1. c. 36. n. 5.

28. D. Adſuntnè Cenſuræ contrà Simoniacos?

M. Per Extrav. Pauli IV. *Dum deteſtabile*, omnes Simoniaci, ſive manifeſti, ſive occulti, principales, vel mediatores, & per innumeras alias conſtitutiones Pontificias, ſunt excommunicati excõmunicatione reſervatà Summo Pontifici, ſi committatur ſimonia primò in ſuſceptione Ordinum: ſecundò: in Beneficiis: tertiò: pro ingreſſu Religionis. Ab hac triplici excõmunicatione intrà Italiã, & extrà Urbem, neq; Regulares poſſunt abſolvere vi ſuorum privilegiorum. Vide dicta p. 1. c. 10. n. 6. Si autem Simonia ſit commiſſa in ſuſcipiendis Ordinibus, vel beneficiis, vide dicta p. 1. c. 18. n. 20. ſecundò: ex eodem Paulo IV. ſimoniacè ordinati ſunt ipſo facto ſuſpenſi, & conſequentèr

ſi

ſi exerceant ordines, erunt irregulares: tertiò: conſequentes beneficium ſimoniacè, nullum jus acquirunt ad beneficium, vel ad fructus beneficii, quare, quòad beneficium, eſt omninò intruſus, & fructus percipit tanquam fur: propterea obligatus in conſcientià illos reſtituere; nèc ullà præſcriptione juvatur ad acquirendum validè fructus, vel beneficium. Imò ex Regulis Cancellariȩ, quocunq; alio modo nullitèr obtineantur beneficia, jus acquirit ad illa, quicunque per triennium pacificè poſſidet. At ſi acquirantur ſimoniacè, poſſeſſio pacifica trium ſȩculorũ, neq; ſufficit ad fundandũ jus: Quæ omnia debebit reprȩſentare Confeſſor, non ſolùm ſe accuſantibus de tali delicto, ſed etiam iis, qui deſiderant promoveri: etenim ſæpè deſiderio obtinendi, & parùm aliàs attenti ad Sacros Canones, deludunt ſeipſos. Admoneatque inſupèr, quòd Major Pœnitentiarius cum omnibus ſuis facultatibus non habet jus ad convalidandum beneficii titulum ei, qui ſcientèr per Simoniam acceptat & quando ad illam recurrunt ordinati in vim talis beneficii, ſimoniacè obtenti, reprȩſentantes, quòd ſi dimittent ob ſimoniam occultè commiſſam, nullatenùs poterunt ſuſtentari, Sacra Pȩnitentiaria reſcribit, quòd ad ſe ſuſtentandum, fiant Religioſi. Inſupèr notet Confeſſor, quòd nullitèr acquiritur beneficium, & fructus, eſtò proviſus fuerit innocentiſſimus, quando ex parte conferentis interceſſit ſimonia, & neque in hoc caſu valet pacifica poſſeſſio triennalis, aut longior;
quia

quia factum eſt ſimoniacum, licèt proviſus acceptando non peccaverit. Tanti ſemper Eccleſia deteſtatur hanc peſtem. Ulteriùs qui accepit pecuniam, debet diſtribuere pauperibus, & proviſus, qui promiſit, præter dimiſſionem beneficii, & fructuum,percipiendorum, debet etiam reſtituere perceptos.

29. D. Adſuntnè Cenſuræ, aut pœnæ contrà alia peccata contrariè per defectum oppoſita Religioni, enumerata in hoc capite?

M. Aliquibus ſacrilegiis imponitur excommunicatio in Bullâ Cœnæ. §.14. excommunicantur, qui ſacrilegium committunt ſibi aſſumendo judicium in cauſas ſpirituales &c. §. 15. qui committunt ſacrilegium violando libertatem Eccleſiaſticam, ut ibi: §. 11. qui committunt ſacrilegium violando perſonas Cardinalium &c. §. 16. qui committunt ſacrilegium impediendo juriſdictionem Judicum Eccleſiaſticorum, ut ibi: §. 17. qui committunt uſurpando, vel ſequeſtrando bona Eccleſiæ, ut ibi: §. 18. qui committunt imponendo Clericis onera ibi prohibita: §. 19. qui committũt judicando criminalitèr perſonas Eccleſiaſticas contrà tenorem prædicti Canonis: Vide alios. Extrà Bullam Cœnæ excommunicantur violantes juriſdictionem Eccleſiaſticam contrà Conſtitutionem Gregorii XIV. offendentes Eccleſiaſticos juxtà c. *Siquis ſuadente* 17. qu. 4. Violantes clauſuram Monialium ad malum finem; Clerici participantes in divinis cum excommunicatis à Papâ; qui com-

committunt ſacrilegium abſolvendo ſine licentiâ excommunicatos in Bullâ Cœnæ. Alia item ſunt ſacrilegia excommunicationi ſubjecta, quæ videantur p. 1. c. 20.

30. D. Adſuntnè aliquæ propoſitiones prohibitæ circà peccata hoc capite enumerata?

M. Propoſitiones prohibitæ circà ſacrilegium perjurii datæ ſunt c. 34. n. 16. Circà Sacrilegium Simoniæ adſunt 45. 46. & 47. Innocentii XI.

31. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet pro hiſce peccatis?

M. Confeſſor indicabit excommunicationis, ſuſpenſionis, aut privationis beneficii pœnam, peccatis, quibus hæc eſt annexa. Ut pœnitentem ab omni ſimoniâ divertat, ſufficiunt dicta n. 28. Ut avertat à perjuriis, legat Catechiſmum p. 3. c. 3. à n. 7. Quia verò noſtris temporibus plebs bibit juramenta, ſicut aquam, totus erit Confeſſor, ut illis oſtēdat nō excuſari à mortali juramēta falſa ratione parvitatis materiæ, promiſſoria, cōminatoria, & execratoria eſſe falſa, ſi deſit intentio, etiamſi emittantur ſolùm ad terrorem; quòd ſi adſit intentio occidendi &c. etiam pro uno inſtanti, apud Deum eſſe verum homicidii peccatum &c. dupliciterque peccari juxtà dicta c. 34. n. 9. Cavendum omninò eſſe à juramentis, etiam veris, abſque neceſſitate; nàm fit inde conſuetudo, per quam nos exponimus periculo jurandi falſa; Et ità peccamus peccato ſacrilegii. Generalitèr, quia hæc peccata procedunt ex irreverentiâ in Deum, & divina, juxtà

Ri-

Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 23. det *contrarias peccatis pœnitentias*, & illa curabit, quæ maximam in pœnitentibus excitare poſſint reverentiam ergà Deum, & divina.

CAPUT XXXVIII.

De Virtute Pietatis, & Vitiis eidem oppoſitis.

1. POſt Religionem, ordine Theologico explicanda eſſet virtus Pœnitentiæ tendentis ad deſtructionem peccati, ut eſt offenſa Dei: At S. Thomas judicavit ſermonem de illâ differre ad 3. p. ubi erat acturus de ſacramento Pœnitentiæ, quod habet pro materià ipſos actus virtutis Pœnitentiæ: nos de illâ ſufficientèr diſſeruimus p. 1. à c. 12. Solùm hic reſtat innuere vitia illi oppoſita; & quidem opponitur per defectum Impænitentia, de quà c. 4. n. 12. Per exceſſum Pœnitentia Indiſcreta. Porrò circà hoc vitium, nihil reſtat particulare; cujus notitia ſit neceſſaria Confeſſori ordinario: quare dicamus de pietate.

2. Pietas connumeratur virtutibus Juſtitiæ annexis, quę reddunt ſanè debitum, ſed reddere non poſſunt æquale: nam reſpicit principia noſtri eſſe, quibus ut æquale redderetur, reddi deberet ipſum eſſe ſimplicitèr, quandoquidem benè eſſe, divitem

eſſe

eſſe, potentem eſſe &c. neque per quantitatem Geometricam, ſeù proportionalem ſunt proportionalia ipſi eſſe ſimplicitèr, quod à parentibus accipit filius. De hac agit S. Thomas q. 101. præmittens, quòd non aget in particulari de vitiis oppoſitis, quia hæc ſufficientèr innoteſcent ex conſideratione ipſius.

3. D. Quid eſt Pietas?

M. Nomen Pietatis aliquando uſurpatur pro dono Spiritus Sancti, quo nos ut filii adoptivi colimus Deum. S. Thomas a. 1. ad 1. de quo dono dicetur c. 43.: ſecundò: uſurpatur pro quocunque actu Miſericordiæ. S. Thomas ad 2.: Tertiò: ſtrictè accipitur pro virtute, per quam *Sanguine junctis, patriæque benevolis exhibemus officium, & cultum*. S. Thomas a. 1. & 2. Nomine officii venit honor, & nomine cultus venit ſuſtentatio. Hinc videt Confeſſor ad pietatem ſpectare plures actus ſpecie diverſos, non ſolùm, quia ſpecie differunt honor, & ſuſtentatio, ſed etiam, quia honor ipſe, & ſuſtentatio ipſa exhibentur per plures actus ſpecie diverſos, quos proptereà in confeſſione curabit explicari à pœnitente: nec enim ſufficientèr ſe accuſat dicens: *Dehonoravi parentes*: nàm eſt alia ſpecie dehonoratio irrogata parentibus per violationem quinti præcepti Decalogi, & alia per violationem ſexti; quæ ſunt peccata commiſſionis oppoſita pietati. Dic idem de peccatis omiſſionis: etenim ex Catech. p. 3. c. 5. n. 10. honoramus parentes orando pro illis, & eorum voluntatem ſequendo,

ubi

ubi nihil obſtat: Si ergo detur caſus, quòd ad utrunque obligemur ſub mortali, & omittamus, neceſſarium eſt in confeſſione explicare, quem ex his actibus omiſerit Pœnitens. Id apparet multò magis in ſecũdo genere actuum, qui conſiſtunt in ſuſtentatione: nàm hæc importat præcipuè ſeptem opera miſericordiæ corporalis: quare ſi ex dictis c. 12. n. 3. hæc ſpecie differunt, etiam ſpecie different omiſſiones; & ita peccator tenebitur explicare in confeſſione, quod ex illis opus in ſpecie omiſerit ergà parentes.

4. D. Quæ objecta reſpicit Pietas?

M. Enumerata ſunt c. 10. n. 21. in *Inſtruct. pro ordinandis*, ubi explicatum eſt quartum Decalogi præceptum, quod in totà ſuà latitudine comprehendit virtutem Obſervantiæ; ideò præcisè aſſignando Pietatis objecta, cùm hæc reſpiciat principium eſſendi, comprehendit ea objecta, quæ communicant in ratione hujus principii, nempè, parentes, patriam, & conſanguineos, vel affines uſque ad quartum gradum, juxtà quod ſtabilierunt leges poſitivæ. Porrò ſicut charitas fertur etiam in conjunctos amici, quia ſunt aliquid ipſius Amici, ita Pietas fertur etiam in amicos conjuncti: quare Pietas aliquo modo reſpicit fœderatos ſuæ patriæ &c. Inſuper quia principium eſſendi eſt terminus relativus, ideò Pietas reſpicere debet utrunque terminum; quare filius pietate reſpicit patrem, & civis patriam; E contrà Pater, & Patria reſpiciunt filium, & civem.

5. D. Di-

5. D. Dixiſti n.3. Pietatem habere duos actus, nempè, revereri, & ſuſtentare, vellem ſcire, quis horum ſit principalior?

M. Ex S. Thomà q.101. a.2. ad 2. reſpectu civis, & filii, principalior actus eſt revereri: ſecundarius eſt ſuſtentare, ita quòd tùnc obligatur ad ſuſtentationem ex pietate, quando aliàs obligatur eidem ex charitate, in quo caſu omittens ſubvenire violat utramque virtutem. Idem dic de cive reſpectu Patriæ in ſuo ordine: Pater è contrà principalitèr tenetur ſuſtentare filium & illi providere nòn tantùm in neceſſitate, ſed ad omnem vitam: ſecundariò tenetur honorare, ſignis tamen ſibi proportionatis, non eiſdem, quibus filius honorat patrem.

6. D. Eſtnè eadem ſpecie virtus Pietatis in filio reſpectu Patris; & in patre reſpectu filii, ſicut in cive reſpectu patriæ; in conſanguineo reſpectu conſanguinei &c.?

M. Hoc punctum nolo decidere, quia non decidit S. Thomas, cujus veſtigia ſequor: Sufficit diſcipulo, ſi ſciat, quantum Magiſter ſuus; & Confeſſor ordinarius ſufficientèr exercebit ſuum triplex munus Judicis, Medici, & Doctoris, eſtò ex Theologicis nihil ſciat ſuprà Angelicum. Tamen ſciat, quod actus patris in filium diſtincti ſunt ab actibus filii in patrem: actio enim & paſſio ſunt in diverſo prædicamento, ſcilicet, in diverſo genere ſupremo; quare in Confeſſione pœnitens explicabit, an fuerit pater, ſeù agens, an filius, ſeù pa-

tiens, an ſubditus, vel Princeps, an conſanguineus in lineà aſcendentium, cujus eſt agere, vel in linea deſcendētiū &c. Relinquat Scholaſticis diſputare, an eadem virtus poſſit habere tot actus diverſos. Recole dicta de Medico corporali p. 1. c. 34. n. 20.

7. D. Virtus pietatis obligat ne ex naturà ſuà ſub mortali?

M. Utique obligat, ſed juxtà naturam virtutis præcipientis actum externum. Cap. 2 n. 2. poſita eſt differentia inter actum internum, & externum fidei, & diximus ex naturà virtutis obligari nos aliquando ad actum internum: ad actum externum obligari ſolum, quando ejus omiſſio cederet in injuriam Dei, vel in damnum proximi. Applicando hanc regulam generalem pietati: hæc habet duos actus, revereri, & ſuſtentare. Quando inſtant hi actus externi; tùnc tenemur ad actus internos præceptivos illorum. Reverentia enim, & honor ergà patres eſt ſignum externum, idem dic de ſuſtentatione. Igitur ſub mortali nos obligat Pietas ad exhibendum honorem, ſed in caſu, ut actus externus fidei, non indeterminatè pro aliquo tempore, ut actus internus fidei. Apparet id: nàm filii pluriès carent patre, & è cōtrà; unde nullum eis honorem exhibere poſſunt, niſi orationum ad ſummum, ad quas tamen nemo huc uſque dixit ſub mortali obligatos. Igitur Pietas vult nos animo præparatos ad illa duo genera actuum, & quòd illos exerceamus, dum caſus contigerit.

8. D. Multæ virtutes, quæ obligant indeterminatè,

minatè, vel in caſu tantùm, habent obligare per leges poſitivas ad aliquos ex ſuis actibus; Ita dictum eſt c. 2. à n. 4. ex præcepto Eccleſiæ obligari ad actum externum fidei Eccleſiaſticos per recitationem Symboli in Officio; & ex c. 8. n. 6. ad actum externum Spei per recitationem Orationis Dominicæ, & Salutationis Angelicæ: quæro nùnc, an paritèr lege poſitivà obligemur ad aliquos actus pietatis, quorum omiſſio ſit peccatum mortale.

M. Patres, & filii reciprocè tenentur in morte ad legitimam ergà Aſcendentes, juxtà diſpoſitionem legis, quam in facti contingentià Confeſſor hauriet à Juriſtis: *nec poteſt*, inquit S. Thomas ſuppl. q. 57. a. 1. ad 1., *pater ſine culpà filium privare*. Confeſſor tamen notet, quòd hoc non eſt propriè peccatum omiſſionis: etenim non peccat, ſi non condat teſtamentum, ſed ſolùm, ſi condens diſponat contrarium: quare eſt peccatum commiſſionis: ſimplici omiſſionis peccato peccaret, qui ſciens patriam prodi, omitteret revelare; vel ſi quæ hujuſmodi.

9. D. Quomodò vocatur vitium contrariè per exceſſum oppoſitum Pietati?

M. Hoc vitium vocari poteſt *Amor nimius conſanguineorum*. In hoc explicando non immoror, quia placere conſanguineis de ſe non eſt peccatum, & placere nimiùm conſanguineis non eſt peccatum contrà pietatem, niſi ob hunc amorem fiant, quæ alias prohibentur: quare ſi quis ut placeat patri, omittat ſacrum in die feſto, ſufficit, ſi

ſe accuſet de omiſſione, nec tenetur accuſare, quòd omiſerit, ut placeret patri, per ſe loquendo.

10. D. Quod eſt vitium per defectum contrariè opppoſitum Pietati.

M. Eſt impietas ſtrictè dicta, per quam committimus aliquam irreverentiam in parentes &c. unde omnis injuria, quæ eſt cum aliquà irreverentià, ſi fiat in parentes, erit duplex peccatum; & poterit contingere, quòd injuria ſit levis; at quoniam irreverentia illi conjuncta in patrem, eſt gravis, tùnc etiam erit peccatum mortale, v. g. ſi quis in patrem (eſtò clàm, & ab ipſo inauditus) dicat *Sis maledictus* abſque animo. Ex c. 26. n. 8. hujuſmodi maledictiones abſque animo ſunt injuriæ leves: at peccatum mortale in filio propter gravem irreverentiam.

11. D. Detrahere patri eſt nè peccatum impietatis, ita quòd filius detrahens duplicitèr peccet committendo hanc injuriam, & contrà juſtitiam & contrà pietatem, teneaturque id explicare in Confeſſione?

M. Satis appoſitè moviſti hoc dubium, ut poſſim dare regulam generalem, unde cognoſcatur, quæ actiones injurioſę, poſſint induere ſecundam ſpeciem Impietatis. Igitur meminiſſe debes, quòd tota impietatis malitia conſiſtit in irreverentià ergà perſonam, quæ eſt principium eſſendi. Ex alià parte, qui detrahit ex S. Thoma 2. 2. q. 73. a. 1. *videtur magis revereri, quàm parvi pondere; unde non directè infert nocumentum honori, ſed famæ*. Ita non

pec-

peccat contrà pietatẽ furans à patre, ſed benè peccans per rapinam. Igitur Confeſſor in confeſſionali obſervet generalitèr, nùm injuria, quam pœnitens accuſat, ſit dehonorativa; ſi talis non eſt, ſuperſedeat ab interrogationibus circà pietatem; ſi autem dehonorativa eſt, debet interrogare. Hujuſmodi via per regulas generales eſt ſanè facilior, & indigens minori ſtudio, quàm ſi velimus de ſingulis perſcrutari Authores; Indigent ſolùm applicari ad caſus particulares, de quibus pœnitens ſe accuſat; debent tamen eſſe regulæ fundamentales.

12. D. Pater non tenetur revereri filium: quare non peccabit peccato impietatis in illum?

M. Eſtò pater primariò, & omnibus modis non teneatur revereri filium, tamen ex pietate prohibetur facere in illum injurias dehonorativas, quę, ſcilicèt, dehonorant filium, ſuprà quam extendatur jus paternum.

13. D. Peccata contrà Caſtitatem non videntur dehonorare; propterea non erunt contrà Pietatem, ſi committantur cum conſanguineis?

M. Inferiùs cum S. Thomâ q. 144. loquemur de verecundiâ, quæ eſt timor inhonorationis; & cum de peccatis contrà caſtitatem maximè verecundetur homo, ideò hæc peccata ſunt actiones dehonorativæ: & quidem de jure naturali omnis actus luxurioſus dehonorat, ſi fiat inter aſcẽdentes, & deſcendentes directè; In cæteris gradibus ex præcepto Eccleſiæ, ut ſuo loco dicetur.

14. D. Eſtnè unum ſpecie peccatum impietatis, ut ſufficiat, ſi pœnitens accuſet ſe fuiſſe impium?

M. Ex dictis n. 6. Pietas habet actus ſpecie diverſos: quare, & impietas; in quà itèm explicandum eſt objectum, an fuerit impius in patriam, in patrem, in matrem, in fratres, in ſorores, in conſanguineos, in affines &c. nàm pietas honorat principium eſſendi, & quia hi diverſo modo reſpiciunt principium eſſendi, ideò diverſam ſpecie deformitatem inducunt in ipſos actus impietatis.

15. D. Impietas eſtnè peccatum mortale ex ſuo genere?

M. Eſt utique: nèc enim poſſumus ſervare charitatem, niſi reddamus ſanguine junctis, & patriæ quod debemus. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

16. D. Excuſatur nè à mortali ex parvitate materiæ?

M. Ut dictum eſt n. 11. deformitas impietatis non deſumitur ab injurià ut tali, ſed à dehonoratione; Hinc ex n. 10. maledictio aliàs de ſe levis, prolata in patrem, dicta eſt peccatum mortale, quia dehonorat patrem. Honor poteſt eſſe magnus, & parvus: quare tolli poteſt gravitèr, & levitèr; propterea impietas excuſatur à mortali ex parvitate materiæ, ſi honor lædatur tantùm levitèr. At ſi, ut contingit in caſtitate, actio minima, ſit gravitèr dehonorativa, tùnc eſt peccatum mortale inceſtus. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

17. D. Adſuntnè Cenſuræ, vel pœnæ Eccleſiaſti-

ſiaſticæ contrà committentes hujuſmodi peccata?

M. Quia leges civiles, & etiam Deus ipſe in quarto Decalogi præcepto graviſſimè punit hæc peccata, & aliàs ſunt in horrore hominũ; unde raro committuntur, ut ſunt mortalia, ideò non invenio cenſuras, aut pœnas univerſales. Quilibet tamen Confeſſor leget attentè caſus reſervatos ſuæ Diœceſis, in quibus ordinariè reſervatur incæſtus, & parricidium, eo ipſo, quod reſervatur omne homicidium?

18. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitę circà hujuſmodi peccata?

M. Inter prohibitas ab Innocentio XI. extant 14. & 15. tangentes impietatem filii ergà patrem.

19. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet peccantibus contrà pietatem?

M. Rari frequentant peccata gravia in patriam, utpotè à Principibus punita graviſſimè. Raro etiam ex eàdem causà parentes gravitèr peccant in filios, niſi quòd ſæpiſſimè ſuo malo exemplo filios inducunt ad peccandum, & ſanè videmus pueros omninò ignaros principalium fidei myſteriorum, qui tamen in omni ferè ſermone frequentant juramenta, blaſphemias, maledictiones; Id totum, quia nunquam audiunt parentes loqui de rebus fidei; at verò ſemper audiunt jurantes, maledicentes, blaſphemantes. Hujuſmodi parentes Confeſſor increpet acritèr. Totus etiã ſit, ut filios componat ad debitam reverentiam parentibus. Optimum erit adoleſcentioribus con-

ſulere, ut confeſſi domum accedentes, deoſculentur manus parentum, ipſiſque veniam petant; & primum etiam conſulet facere, quotiès ituri ſcholam, domo diſcedunt, vel redeunt, aut ſi cubitum eant in noctè; nèc alia omittet, ut ſanctè obſervent quartum Decalogi preceptum, ſuper quo legat ſępiùs Catechiſmum p. 3. c. 5.

CAPUT XXXIX.

De Obſervantià, Obedientià, & Vitiis oppoſitis.

1. SIcut homo tenetur revereri, & honorare patrem, à quo habet eſſe, ita etiam tenetur revereri, & honorare illos, à quo habet operari. Habet autem operari ab iis, qui dirigunt homines in ſuis operationibus, quales ſunt Magiſtri, Principes, Directores, Confeſſores in eo, quod exercent officium Doctoris; & ita iſtis tenetur, quòd non poteſt reddere æquale: ſcientia enim non poteſt recompenſari proportionatè per temporalia; unde ex dictis c. 36. nu. 20. non poteſt vendi; & hinc non tenemur Directoribus ex virtute Juſtitiæ, ſed ex virtute Pietati inferiore, quæ dicitur *Obſervantia*. Hæc duos actus, qui ex c. 37. n. 3. competunt Pietati, habet exercere ergà ſuos Directores, in caſu tamen, ut dictum eſt ibidem n. 7. de Pietate.

2. In

2. In ſcholà S. Thomę, in quà virtutum materia diſcutitur exactè, quæritur, an hæc obſervantia contineat ſub ſe plures ſpecies. Certum eſt, quòd Obſervantia, per quam honoramus Sanctos in cœlo regnantes, & commodè vocari poteſt Obſervantia Sacra, diſtinguitur ab Obſervantià, per quam honoramus viros excellentes in poteſtate, doctrina &c. An verò ſecunda ſubdividatur, ita ut alia ſpecie ſit obſervantia, per quam colimus v. g. Confeſſores, alia, per quam colimus Magiſtros, alia, per quam colimus Principes &c. non eſt congruum hæc diſputare. Confeſſor in praxi gerat ſe juxtà dicta c. 37. n. 6.

3. Per Obſervantiam colimus eos, qui nos dirigunt in operando. Hi Directores ſunt in duplici claſſe, alii in actu primo, & alii in actu ſecundo. Directores in actu primo ſunt habentes aliquam excellentiam doctrinę, dignitatis &c. poſſuntque nos dirigere, ſed verè actu non dirigunt, quia non nobis præſunt: Directores in actu ſecundo ſunt qui præſunt, & quorum directionem tenemur ſequi. Primis debemus obſervantiam, ſecundis obſervantiam, & obedientiam: ideòque S. Thomas examinat has virtutes poſt Pietatem, ut annexas Juſtitiæ.

4. D. Si tenemur revereri excellentiores in dignitate, doctrinà &c. qui occidit virum doctum, v. g. committit duo peccata; alterum contrà juſtitiam, & alterum contrà obſervantiam.

M. Hujuſmodi dicuntur excellentiores in aliquo

quo genere, non ſimplicitèr: quare duplex erit peccatum, ſi habeantur irreverentèr ſub eà ratione, in quà ſunt excellentiores, quòd ordinariè non contingit: ſi occido Petrum, quia eſt inimicus, non offendo illum, quia ſit me doctior: ſed ſi occido, ut tollam à mundo ejus doctrinam, quà multi proficiunt, debeo tùnc explicare hæc omnia. Qui docto contumeliam ingerit, tanquam ſit indoctus, ſi contumelia ſit gravis, tenetur explicare rationem contumeliæ ſecum importantis dehonorationem, & quòd falsò ignorantiam objecerit, ex quibus remanet ſufficientèr explicata ratio irreverentiæ contrà virtutem hanc obſervantię, de qua S. Thomas q. 102.

5. D. Quæ ſunt vitia contrariè per exceſſum, & defectum oppoſita Obſervantiæ?

M. Vitia hujuſmodi ſunt innominata, & S. Th. in titulo quæſtionis ait, quòd de illis *erit manifeſtum* intellectâ ſufficiētèr ipsâ Virtute, partibuſque illius.

6. D. Quæ ſunt partes Obſervantiæ?

M. S. Thomas nomine partium intelligit ſpecies infimas, in quas Obſervantia ſubdividitur; Et circà hoc in genere pro Confeſſore ordinario dictum eſt ſufficientèr n. 2. Nihil tamen ibi dictum eſt de obſervantià ſacrà, quæ dicitur Dulia, & ſubdividitur in duas ſpecies, quarum prima retinet nomen commune Duliæ: ſecunda verò dicitur Hyperdulia.

7. D. Per quid invicem diſtinguuntur hæ duæ ſpecies?

M. Per

M. Per hoc, quòd Dulia exhibet honorem Sanctis. Hyperdulia verò exhibet Beatiſſimæ Virgini, per relationem Maternitatis terminatam ad perſonam, quæ eſt Deus; unde vocatur Mater Dei. S. Thomas q. 103. præſertìm a. 2. ad 2.

8. D. Cum inſtruas Confeſſorem, debes dicere, an hæc virtus obliget aliquando ad ſuos actus, ut poſſit interrogare pœnitentem, an illos omiſerit, cùm obligaretur elicere?

M. P. 1. c. 34. n. 6. ſtabilitum eſt ſolùm illas virtutes obligare, ſine quorum actibus nequit ſervari charitas, & c. 37. n. 7. dictum eſt Pietatem, ut defert honorem parentibus per ſe obligare ſolum in caſu &c. non ſimplicitèr. Loquendo tamen de obſervantià ſacrà Confeſſor procedat ex Eccleſiæ auctoritate. In Tridentino ſeſs. 25. decreto *de Invocatione* &c. declaratur eſſe ſimplicitèr bonum, atque utile (non neceſſarium) invocare Sanctos, confugere ad illos, ob beneficia à Deo impetranda per Chriſtum. Confeſſor ſæpiùs integrè relleget illud decretum agens etiam de reliquiis, & imaginibus Sanctorum. Et verò ſi ſuum triplex munus Medici, Judicis, & Doctoris exerceat inter Catholicos, non habebit quid ſpeciale commendandum fidelibus ergà Sanctos, quorum cultui ſunt addicti. At ſi verſetur, ubi etiam vigent hæretici, tùnc maximè indigebit legere Controverſiſtas agentes de cultu Sanctorum, ut poſſit docere pœnitentes, vel alios, quid teneantur ergà Sanctos.

9. D.

9. D. Quia dixiſti ex naturâ rei non obligari de actus reverentiæ externæ (qui ſunt proprii virtutis Obſervantiæ) ergà Sanctos , vellem ſcire , an obligemur ad aliquos hujuſmodi actus ex præcepto Eccleſiæ ?

M. Eccleſia nos obligat ad aliquos hnjuſmodi actus externos , & primò obligat univerſitatem Chriſtianorum ad ſanctificandos dies natalitios aliquorum Sanctorum , quibus debetur Dulia, & dies aliquot per annum , in honorem B. Virginis, cui debetur Hyperdulia: ſecundò ad plures actus tàm Duliæ , quàm Hyperduliæ obligat Eccleſiaſticos per recitationem Officii de aliquo Sancto. Quotidiè pluriès invocatur Beata Virgo in quolibet Officio per ſalutationem Angelicam. Et ad Primam ad *Pretioſa* invocatur , & ipſa , & Sancti omnes. Præterea totum Officium primæ Novembris, & per Octavam eſt de omnibus Sanctis, etiam Angelis. Notet tamen Confeſſor , quòd iſte Sanctorum cultus præcipitur materialitèr , non formalitèr; hoc eſt, non ut ſiſtens in honore Sanctorum , ſed ut refertur in Deum : quare ſubſtantia actus eſt Sancti cultus , at ſub ratione Religionis & in ordine ad Deum : quod neceſſarium eſt notare ad tollendos ſcrupulos ; nam quia præcipiuntur ut actus Religionis, & per ordinem ad Deum, qui omiſit ſacrum in die feſto S. Joannis , vel officium &c. ſufficit, quòd ſe accuſet de omiſſione feſti, vel Officii, nec eſt neceſſarium explicare omiſſionem cultus ergà Sanctum , quia prædictus cul-

tus

tus non per ſe præcipitur. Atque ita communitèr procedunt Pœnitentes, & Confeſſor, qui neque confitentur, neque coguntur confiteri, an Officium omiſſum fuerit Feriæ, vel Sancti; &c. quòd ſi actus contrarios faciant, ob eandem rationem hi per defectum ſpectant ad irreligioſitatem, & per exceſſum ad ſuperſtitionem. Vitia autem de ſe oppoſita Duliæ, aut Hyperduliæ ſunt innominata, ut dictum eſt n. 5.

10. D. Quid eſt Obedientia ſecunda Virtus, per quam reddimus debitum dirigentibus nos in operando?

M. Dictum eſt n.3. quòd alii ſunt noſtri Directores in actu primo; & alii in actu ſecundo. Hi ſunt, qui noſtros actus dirigũt per ſuũ imperium, vel præceptum; & ſi ſumus eiſdem ſubditi, tenemur obedire, ſequendo illorum directionem præceptivam. P.1. cap.38. n. 7. data eſt diſtinctio inter legem, & præceptum, nec non utriuſque diverſa obligatio, quæ habenda eſt ante oculos, ut Confeſſor ſciat, quando pœnitens mortalitèr peccet in tranſgrediendo Superioris ordinationem. S. Thomas q. 104.

11. D. Cum mortalitèr peccando, ſemper tranſgrediamur prçceptum, ſemper videmur violare virtutem Obedientiæ?

M. Virtus obedientiæ tendit ad executionem præcepti: quare tùnc violo obedientiam, quando negligo præceptum ut tale. Si non jejuno ob gulam, tùnc violo Abſtinentiam: ſi comedo,

quia

quia nolo me ſubjicere præcepto jejunii, tunc pecco & contrà Abſtinentiam, & contrà Obedientiam. Vide dicta p.1.c 34.n.12. S. Thom. a.2.

12. D. Obligatnê ſub mortali virtus Obedientiæ ex naturà ſuà?

M. Obligat ſub mortali: nec enim ſervat charitatem ergà ſuum ſuperiorem; Habere dominium in homines eſt majus bonum, quàm habere dominium in res exteriores. Porrò dominium importat, ut re ſubjectà, in eo, in quo eſt ſubjecta, poſſim uti pro libito voluntatis aliàs regulatę per prudentiam: quare qui non obedit ſuperiori, tollit hoc bonum.

13. D. Quid faciendum, ubi duo Superiores præcipiunt duo contraria, vel duo, quæ non poſſum ſimul exequi?

M. Vide regulam generalem ſtabilitam p. 1. c.14. n.3. & S. Thomam a.4. 5. & 6.

14. D. Obligatnè virtus Obedientiæ pro aliquo tempore indeterminatè?

M. Obedientia ponit actum externum præceptum: quare ex dictis c.2. n.2. obligat ſolum in caſu, quando extat præceptum Superioris.

15. D. Videtur, quòd Superior debeat multiplicare prędcepta, ut in obediendo ſubditi meritum majus acquirant?

M. S. Thomas q.105. a.1. ad 3. *Prælati, inquit, debent abſtinere à multitudine præceptorum*: & 1. 2. q. 107. a. 4. in lege novà ex S. Auguſtino dicit *eſſe moderationem attendendam, nè oneroſa reddatur*.

Dicit

*it enim Auguſtinus de quibuſdam : Ipſam religio-
noſtram, quam in manifeſtiſſimis, & pauciſſimis
ationum ſacramentis, Dei voluit miſericordia
ram, ſervilibus premunt oneribus, adeò ut tole-
ſit conditio Judeorum, qui legalibus ſacra-
non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur.*
p. 119. c. 19. præmiſerat Auguſtinus. *Do-
i multa, quæ in divinis libris ſaluberrimè appo-
ſita ſunt, minus curantur, & tàm multis præſumptio-
nibus ſic plena ſunt omnia, ut gravius corripiatur, qui
per octavas ſuas terram nudo pede tetigerit quàm qui
mentem vinolentià ſepelierit.* Sanè videbis pluriès ca-
ſtigari ſeveriùs tranſgreſſionem leviſſimæ regulæ
quàm manifeſta peccata mortalia. Quare Confeſ-
ſor alicujus Prælati habens hæc duo monita me-
moriæ, illa inculcabit Pœnitenti, nè introducatur
in lege Chriſtianà mos Phariſaicus.

16. D. Quomodo vocantur vitia contrariè op-
poſita Virtuti Obedientiæ?

M. Si quod opponitur per exceſſum, eſt inno-
minatum, nèc de illo agit S. Thomas: Vitium
verò contrariè oppoſitum per defectum vocatur
Inobedientia; & de hàc S. Thomas q. 105. Adver-
tat Confeſſor, quòd Inobedientia aliquando acci-
pitur privativè, ut ſi v. g. quis præcipiatur facere
eleemoſinam, & non faciat: Aliquando accipitur
contrariè, ut v. g. in dato caſu, ſi cognoſcens præ-
ceptum, habeat actum contrarium, quo contem-
nat. In utroque caſu de ſe eſt peccatum mortale,
ſed in primo eſt peccatum omiſſionis: In ſecundo
eſt

14. D. Eſtnè unum ſpecie peccatum impietatis, ut ſufficiat, ſi pœnitens accuſet ſe fuiſſe impium?

M. Ex dictis n. 6. Pietas habet actus ſpecie diverſos: quare, & impietas; in quà itèm explicandum eſt objectum, an fuerit impius in patriam, in patrem, in matrem, in fratres, in ſorores, in conſanguineos, in affines &c. nàm pietas honorat principium eſſendi, & quia hi diverſo modo reſpiciunt principium eſſendi, ideò diverſam ſpecie deformitatem inducunt in ipſos actus impietatis.

15. D. Impietas eſtnè peccatum mortale ex ſuo genere?

M. Eſt utique: nèc enim poſſumus ſervare charitatem, niſi reddamus ſanguine junctis, & patriæ quod debemus. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

16. D. Excuſatur nè à mortali ex parvitate materiæ?

M. Ut dictum eſt n. 11. deformitas impietatis non deſumitur ab injuriâ ut tali, ſed à dehonoratione; Hinc ex n. 10. maledictio aliàs de ſe levis, prolata in patrem, dicta eſt peccatum mortale, quia dehonorat patrem. Honor poteſt eſſe magnus, & parvus: quare tolli poteſt graviter, & leviter; propterea impietas excuſatur à mortali ex parvitate materiæ, ſi honor lædatur tantùm leviter. At ſi, ut contingit in caſtitate, actio minima, ſit graviter dehonorativa, tùnc eſt peccatum mortale inceſtus. Vide dicta p. 1. c. 34. n. 6.

17. D. Adſuntnè Cenſuræ, vel pœnæ Eccleſiaſti-

ſiaſticæ contrà committentes hujuſmodi peccata?

M. Quia leges civiles, & etiam Deus ipſe in quarto Decalogi præcepto graviſſimè punit hæc peccata, & aliàs ſunt in horrore hominũ; unde rarò committuntur, ut ſunt mortalia, ideò non invenio cenſuras, aut pœnas univerſales. Quilibet tamen Confeſſor leget attentè caſus reſervatos ſuæ Diœceſis, in quibus ordinariè reſervatur incæſtus, & parricidium, eo ipſo, quod reſervatur omne homicidium?

18. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitę circà hujuſmodi peccata?

M. Inter prohibitas ab Innocentio XI. extant 14. & 15. tangentes impietatem filii ergà patrem.

19. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet peccantibus contrà pietatem?

M. Rari frequentant peccata gravia in patriam, utpotè à Principibus punita graviſſimè. Rarò etiam ex eàdem causà parentes gravitèr peccant in filios, niſi quòd ſæpiſſimè ſuo malo exemplo filios inducunt ad peccandum, & ſanè videmus pueros omninò ignaros principalium fidei myſteriorum, qui tamen in omni ferè ſermone frequentant juramenta, blaſphemias, maledictiones; Id totum, quia nunquam audiunt parentes loqui de rebus fidei; at verò ſemper audiunt jurantes, maledicentes, blaſphemantes. Hujuſmodi parentes Confeſſor increpet acritèr. Totus etiã ſit, ut filios componat ad debitam reverentiam parentibus. Optimum erit adoleſcentioribus con-

ſulere, ut confeſſi domum accedentes, deoſculentur manus parentum, ipſiſque veniam petant; & primum etiam conſulet facere, quotiès ituri ſcholam, domo diſcedunt, vel redeunt, aut ſi cubitum eant in noctè; nèc alia omittet, ut ſanctè obſervent quartum Decalogi preceptum, ſuper quo legat ſępiùs Catechiſmum p. 3. c. 5.

CAPUT XXXIX.

De Obſervantià, Obedientià, & Vitiis oppoſitis.

1. SIcut homo tenetur revereri, & honorare patrem, à quo habet eſſe, ita etiam tenetur revereri, & honorare illos, à quo habet operari. Habet autem operari ab iis, qui dirigunt homines in ſuis operationibus, quales ſunt Magiſtri, Principes, Directores, Confeſſores in eo, quod exercent officium Doctoris; & ita iſtis tenetur, quòd non poteſt reddere æquale: ſcientia enim non poteſt recompenſari proportionatè per temporalia; unde ex dictis c. 36. nu. 20. non poteſt vendi; & hinc non tenemur Directoribus ex virtute Juſtitiæ, ſed ex virtute Pietati inferiore, quæ dicitur *Obſervantia*. Hæc duos actus, qui ex c. 37. n. 3. competunt Pietati, habet exercere ergà ſuos Directores, in caſu tamen, ut dictum eſt ibidem n. 7. de Pietate.

2. In

2. In ſcholà S. Thomę, in quà virtutum materia diſcutitur exactè, quæritur, an hæc obſervantia contineat ſub ſe plures ſpecies. Certum eſt, quòd Obſervantia, per quam honoramus Sanctos in cœlo regnantes, & commodè vocari poteſt Obſervantia Sacra, diſtinguitur ab Obſervantià, per quam honoramus viros excellentes in poteſtate, doctrina &c. An verò ſecunda ſubdividatur, ita ut alia ſpecie ſit obſervantia, per quam colimus v. g. Confeſſores, alia, per quam colimus Magiſtros, alia, per quam colimus Principes &c. non eſt congruum hæc diſputare. Confeſſor in praxi gerat ſe juxtà dicta c. 37. n. 6.

3. Per Obſervantiam colimus eos, qui nos dirigunt in operando. Hi Directores ſunt in duplici claſſe, alii in actu primo, & alii in actu ſecundo. Directores in actu primo ſunt habentes aliquam excellentiam doctrinę, dignitatis &c. poſſuntque nos dirigere, ſed verè actu non dirigunt, quia non nobis præſunt: Directores in actu ſecundo ſunt qui præſunt, & quorum directionem tenemur ſequi. Primis debemus obſervantiam, ſecundis obſervantiam, & obedientiam: ideòque S. Thomas examinat has virtutes poſt Pietatem, ut annexas Juſtitiæ.

4. D. Si tenemur revereri excellentiores in dignitate, doctrinà &c. qui occidit virum doctum, v. g. committit duo peccata; alterum contrà juſtitiam, & alterum contrà obſervantiam.

M. Hujuſmodi dicuntur excellentiores in aliquo

quo genere, non ſimplicitèr: quare duplex erit peccatum, ſi habeantur irreverentèr ſub eà ratione, in quà ſunt excellentiores, quòd ordinariè non contingit: ſi occido Petrum, quia eſt inimicus, non offendo illum, quia ſit me doctior: ſed ſi occido, ut tollam à mundo ejus doctrinam, quà multi proficiunt, debeo tùnc explicare hæc omnia. Qui docto contumeliam ingerit, tanquam ſit indoctus, ſi contumelia ſit gravis, tenetur explicare rationem contumeliæ ſecum importantis dehonorationem, & quòd falsò ignorantiam objecerit, ex quibus remanet ſufficientèr explicata ratio irreverentiæ contrà virtutem hanc obſervantię, de qua S. Thomas q. 102.

5. D. Quæ ſunt vitia contrariè per exceſſum, & defectum oppoſita Obſervantiæ?

M. Vitia hujuſmodi ſunt innominata, & S. Th. in titulo quæſtionis ait, quòd de illis *erit manifeſtum* intellectâ ſufficiẽtèr ipsâ Virtute, partibuſque illius.

6. D. Quæ ſunt partes Obſervantiæ?

M. S. Thomas nomine partium intelligit ſpecies infimas, in quas Obſervantia ſubdividitur; Et circà hoc in genere pro Confeſſore ordinario dictum eſt ſufficientèr n. 2. Nihil tamen ibi dictum eſt de obſervantià ſacrà, quæ dicitur Dulia, & ſubdividitur in duas ſpecies, quarum prima retinet nomen commune Duliæ: ſecunda verò dicitur Hyperdulia.

7. D. Per quid invicem diſtinguuntur hæ duæ ſpecies?

M. Per

M. Per hoc, quòd Dulia exhibet honorem Sanctis. Hyperdulia verò exhibet Beatiſſimæ Virgini, per relationem Maternitatis terminatam ad perſonam, quæ eſt Deus; unde vocatur Mater Dei. S. Thomas q. 103. præſertìm a. 2. ad 2.

8. D. Cum inſtruas Confeſſorem, debes dicere, an hæc virtus obliget aliquando ad ſuos actus, ut poſſit interrogare pœnitentem, an illos omiſerit, cùm obligaretur elicere?

M. P. 1. c. 34. n. 6. ſtabilitum eſt ſolùm illas virtutes obligare, ſine quorum actibus nequit ſervari charitas; & c. 37. n. 7. dictum eſt Pietatem, ut defert honorem parentibus per ſe obligare ſolum in caſu &c. non ſimplicitèr. Loquendo tamen de obſervantià ſacrà Confeſſor procedat ex Eccleſiæ auctoritate. In Tridentino ſeſs. 25. decreto *de Invocatione* &c. declaratur eſſe ſimplicitèr bonum, atque utile (non neceſſarium) invocare Sanctos, confugere ad illos, ob beneficia à Deo impetranda per Chriſtum. Confeſſor ſæpiùs integrè releget illud decretum agens etiam de reliquiis, & imaginibus Sanctorum. Et verò ſi ſuum triplex munus Medici, Judicis, & Doctoris exerceat inter Catholicos, non habebit quid ſpeciale commendandum fidelibus ergà Sanctos, quorum cultui ſunt addicti. At ſi verſetur, ubi etiam vigent hæretici, tùnc maximè indigebit legere Controverſiſtas agentes de cultu Sanctorum, ut poſſit docere pœnitentes, vel alios, quid teneantur ergà Sanctos.

9. D.

9. D. Quia dixiſti ex naturâ rei non obligari de actus reverentiæ externæ (qui ſunt proprii virtutis Obſervantiæ) ergà Sanctos, vellem ſcire, an obligemur ad aliquos hujuſmodi actus ex præcepto Eccleſiæ?

M. Eccleſia nos obligat ad aliquos hnjuſmodi actus externos, & primò obligat univerſitatem Chriſtianorum ad ſanctificandos dies natalitios aliquorum Sanctorum, quibus debetur Dulia, & dies aliquot per annum, in honorem B. Virginis, cui debetur Hyperdulia: ſecundò ad plures actus tàm Duliæ, quàm Hyperduliæ obligat Eccleſiaſticos per recitationem Officii de aliquo Sancto. Quotidiè pluriès invocatur Beata Virgo in quolibet Officio per ſalutationem Angelicam. Et ad Primam ad *Pretioſa* invocatur, & ipſa, & Sancti omnes. Prætereà totum Officium primæ Novembris, & per Octavam eſt de omnibus Sanctis, etiam Angelis. Notet tamen Confeſſor, quòd iſte Sanctorum cultus præcipitur materialitèr, non formalitèr; hoc eſt, non ut ſiſtens in honore Sanctorum, ſed ut refertur in Deum: quare ſubſtantia actus eſt Sancti cultus, at ſub ratione Religionis & in ordine ad Deum: quod neceſſarium eſt notare ad tollendos ſcrupulos; nam quia præcipiuntur ut actus Religionis, & per ordinem ad Deum, qui omiſit ſacrum in die feſto S. Joannis, vel officium &c. ſufficit, quòd ſe accuſet de omiſſione feſti, vel Officii, nec eſt neceſſarium explicare omiſſionem cultus ergà Sanctum, quia prædictus cul-

tus non per ſe præcipitur. Atque ita communitèr procedunt Pœnitentes, & Confeſſor, qui neque confitentur, neque coguntur confiteri, an Officium omiſſum fuerit Ferię, vel Sancti; &c. quòd ſi actus contrarios faciant, ob eandem rationem hi per defectum ſpectant ad irreligioſitatem, & per exceſſum ad ſuperſtitionem. Vitia autem de ſe oppoſita Duliæ, aut Hyperduliæ ſunt innominata, ut dictum eſt n. 5.

10. D. Quid eſt Obedientia ſecunda Virtus, per quam reddimus debitum dirigentibus nos in operando?

M. Dictum eſt n. 3. quòd alii ſunt noſtri Directores in actu primo; & alii in actu ſecundo. Hi ſunt, qui noſtros actus dirigũt per ſuũ imperium, vel præceptum; & ſi ſumus eiſdem ſubditi, tenemur obedire, ſequendo illorum directionem præceptivam. P. 1. cap. 38. n. 7. data eſt diſtinctio inter legem, & præceptum, nec non utriuſque diverſa obligatio, quæ habenda eſt ante oculos, ut Confeſſor ſciat, quando pœnitens mortalitèr peccet in tranſgrediendo Superioris ordinationem. S. Thomas q. 104.

11. D. Cum mortalitèr peccando, ſemper tranſgrediamur pręceptum, ſemper videmur violare virtutem Obedientiæ?

M. Virtus obedientiæ tendit ad executionem præcepti: quare tùnc violo obedientiam, quando negligo præceptum ut tale. Si non jejuno ob gulam, tùnc violo Abſtinentiam: ſi comedo, quia

quia nolo me ſubjicere præcepto jejunii, tunc pecco & contrà Abſtinentiam, & contrà Obedientiam. Vide dicta p.1.c 34.n.12. S. Thom. a.2.

12. D. Obligatnè ſub mortali virtus Obedientiæ ex naturâ ſuà?

M. Obligat ſub mortali: nec enim ſervat charitatem ergà ſuum ſuperiorem; Habere dominium in homines eſt majus bonum, quàm habere dominium in res exteriores. Porrò dominium importat, ut re ſubjectà, in eo, in quo eſt ſubjecta, poſſim uti pro libito voluntatis aliàs regulatę per prudentiam: quare qui non obedit ſuperiori, tollit hoc bonum.

13. D. Quid faciendum, ubi duo Superiores præcipiunt duo contraria, vel duo, quæ non poſſum ſimul exequi?

M. Vide regulam generalem ſtabilitam p. 1. c.14. n.3. & S. Thomam a.4. 5. & 6.

14. D. Obligatnè virtus Obedientiæ pro aliquo tempore indeterminatè?

M. Obedientia ponit actum externum præceptum: quare ex dictis c.2. n.2. obligat ſolum in caſu, quando extat præceptum Superioris.

15. D. Videtur, quòd Superior debeat multiplicare precepta, ut in obediendo ſubditi meritum majus acquirant?

M. S. Thomas q.105. a.1. ad 3. *Prælati, inquit, debent abſtinere à multitudine præceptorum*: & 1. 2. q. 107. a. 4. in lege novà ex S. Auguſtino dicit *eſſe moderationem attendendam*, *nè onèroſa reddatur*.

Dicit

Dicit enim Auguſtinus de quibuſdam: Ipſam religionem noſtram, quam in manifeſtiſſimis, & pauciſſimis celebrationum ſacramentis, Dei voluit miſericordia eſſe liberam, ſervilibus premunt oneribus, adeò ut tolerabilior ſit conditio Judeorum, qui legalibus ſacramentis, non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur. In illà ep. 119. c. 19. præmiſerat Auguſtinus. *Doleo, quia multa, quæ in divinis libris ſaluberrimè appoſita ſunt, minus curantur, & tàm multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, ut gravius corripiatur, qui per octavas ſuas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentià ſepelierit.* Sanè videbis pluriès caſtigari ſeveriùs tranſgreſſionem leviſſimæ regulæ quàm manifeſta peccata mortalia. Quare Confeſſor alicujus Prælati habens hæc duo monita memoriæ, illa inculcabit Pœnitenti, nè introducatur in lege Chriſtianà mos Phariſaicus.

16. D. Quomodo vocantur vitia contrariè oppoſita Virtuti Obedientiæ?

M. Si quod opponitur per exceſſum, eſt innominatum, nèc de illo agit S. Thomas: Vitium verò contrariè oppoſitum per defectum vocatur Inobedientia: & de hàc S. Thomas q. 105. Advertat Confeſſor, quòd Inobedientia aliquando accipitur privativè, ut ſi v. g. quis præcipiatur facere eleemoſinam, & non faciat: Aliquando accipitur contrariè, ut v. g. in dato caſu, ſi cognoſcens præceptum, habeat actum contrarium, quo contemnat. In utroque caſu de ſe eſt peccatum mortale, ſed in primo eſt peccatum omiſſionis: In ſecundo

eſt

eſt peccatum commiſſionis.

17. D. Inobedientia excuſaturnè à mortali ex parvitate materiæ?

M. Præceptum, ut præceptum, eſt actus animæ non habens materiam, & indiviſibilis: quare vel contemnitur in toto, vel in nihilo. Et ex hàc parte non poteſt excuſari ex parvitate materiæ inobedientia, ſive peccatum ſit omiſſionis, ſive commiſſionis:quare quidquid minimum præcipiat Superior, ſi habeat veram rationem pręcepti, eſt exequendum. Id tamen, quod pręcipitur, aliquando habet materiam;& tùnc ſi ponatur major pars, & minima prætermittatur, ex parvitate materiæ excuſabitur à mortali; v. g. ſi cui præcipiatur recitare Roſarium, omittat ſemel ſalutationem Angelicam.

18. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitæ circà duas haſce virtutes Obſervantiæ,& Obedientię.

M. Contrà Michaelem de Molinos Innoc.XI. prohibuit 65.66.67.& 68. circà Obedientiam.

19. D.Adſuntnè cenſuræ, vel pœnæ Eccleſiaſticæ contrà peccántes peccatis, quæ opponuntur duabus hiſce virtutibus?

M. In primò §. Bullæ Cœnæ excommunicantur, qui *ſe à Romani Pontificis pro tempore ęxiſtentis obedientià pertinacitèr ſubtrahunt, vel recedunt.* In reliquis, ubi præcepta imponuntur, conſiderabit attentè Confeſſor, nùm tranſgredientibus adiiciatur pœna excommunicationis.

20. D. Quas Pœnitentias imponet Confeſſor

pœ-

pœnitentibus, qui peccaverint contrà duas haſce virtutes?

M. Excommunicati in Bullà Cœnæ, ut n. 19. non abſolventur, uiſi ſatisfecerint juxtà eandem Bullam. Ubi ſine incurſu cenſuræ quis peccavit, vide dicta c. 37. n. 19. Et ad accendendum corda Pœnitentium in amore obedientię, legatur Catechiſmus p. 3. c. 5. præſertìm à n. 7. ubi totus eſt, ut cum aliis actibus ergà Superiores, inculcet obedientiam.

CAPUT XL.

De Virtutibus Retribuentibus, & Vitiis contrariè oppoſitis.

1. VIrtus non ſolùm habet rectificare hominem reſpectu principiorum, quæ dant eidem eſſe, vel operari ſimplicitèr, quales ſunt Religio ergà Deum, Pietas ergà parentes, Obſervantia, & Obedientia ergà Superiores, ſed etiam reſpectu principiorum, quæ dant eſſe ſecundum quid, qualis ergà beneficiatum eſt benefactor, qui dat eſſe particulare, v. g. eſſe divitem, eſſe honoratum &c. Duo eſſe poſſumus habere ab alio, bonum, & malum: Recipit bonum, qui beneficiatur: recipit malum, qui injuriam ſuſtinet. Utrique debemus reddere proportionatę ad eſſe, quod accipimus. Et ideò virtutes retri-

buentes utrique ſpectant ut partes potentiales ad juſtitiam: differentèr tamen à virtutibus, quas præcedentèr enumeravimus. Illæ reſpiciunt principia noſtri eſſe, vel operari ſimplicitèr, ideòque in caſu, juxtà dicta, nos obligant ſimplicitèr, ſeù rigorosè, adeò ut obligent ſub mortali. E contrà illæ reſpiciunt principia noſtri eſſe ſecundum quid; ideòque obligant ſecundum quid, ſcilicèt, non ſub mortali, ſed ex quadam decentià; convenit enim, ut recompenſemus beneficanti nos.

2. Quia igitur ad harum exercitium non obligamur ſub mortali, parùm ſiſtemus in earum examine, cum opus hoc dirigatur ad Confeſſores multitudinis, qui rectè ſuum munus exercebunt, ſi de peccatis mortalibus noverint medicari, judicare, ac docere ſuos pœnitentes; nihilominùs aliquid eſt dicendum ex pluribus cauſis, quarum principalior eſt, quia ex Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 6. in Confeſſore *requiritur bonitas*. Hæc porrò conflatur exercitio virtutum omnium; & quidem exerceri poſſunt dependentèr à judicio *per quandam connaturalitatem*, ſed, & plurimùm confert judicium *per rationis inquiſitionem*. Inſupèr in multitudine fidelium adſunt complures, qui à Confeſſoribus petunt dirigi ſuper exercitio virtutum, etiam non obligantium ad mortale, convenitque ut Confeſſor illos in confuſo ſaltèm poſſit inſtruere, & ſcire, unde harum ampliorem notitiam poſſit accipere, ut pleniùs inſtruat, cùm res exiget.

3. Virtutes retribuentes, ut diximus, duæ ſunt,

alia

alia vocatur gratitudo recompenſans benefactorem; alia vocatur vindicatio recompenſans malefactorem. De primà, vitioque oppoſito agit Sanctus Th.q.106.& 107.De ſecundà autẽ agit q. 108.

4. D. Quid eſt Gratitudo, ſive gratia, ut vocat S.Thomas?

M. Eſt virtus inclinans beneficatum ad recompenſandum ſuo loco, & tempore Benefactores pro beneficio ab illis accepto.S.Thomas q.106.a.1.

5. D. Qui ſunt actus gratitudinis?

M S. Thomas a.2. reſtringit ad tres; attamen claritatis gratià numerabimus diſtinctè quinque actus ſpecie diverſos, & proprios gratitudinis: primus: eſt *æſtimatio beneficii accepti*, principalitèr ex affectu beneficantis: ſecundus: *benigna acceptatio* per quam honoratur benefactor: Tertius: *Gratiarum actio*: Quartus: *grata commemoratio*, & intrà nos, & cum aliis, ubi ſe offert occaſio: quintus: *Recompenſatio* re, vel obſequiis, vel ſaltèm precibus ad Deum. Primi quatuor actus ex S. Thomà art. 3. debent incipere ſtatìm: ultimus in re debet attendere circumſtantias, nè videatur redditio ex juſtitià. Hìc ultimus debet ſemper ex a. 5. tendere, ut pro poſſe reddat benefactori aliquid majus, quàm acceperit, ſervatis tamen circumſtantiis perſonæ, loci, temporis &c.

6. D. Quæ ſunt vitia contrariè oppoſita Gratitudini?

M. Vitium oppoſitum per exceſſum eſt innominatum. At vitium oppoſitum per defectum vo-

catur *Ingratitudo*, de quà S. Thomas q. 107. Habet ſex actus: primus: eſt *non retribuere beneficium*: ſecundus: *diſſimulare non agendo gratias*: tertius: *oblivisci, & nolle agnoſcere*: quartus: *Retribuere mala pro bonis*: quintus *vituperare beneficium*: ſextus: *beneficium reputare pro maleficio*. Quia gratitudo de ſe non obligat ad mortale, ideò neque hi actus oppoſiti de ſe ſunt peccata mortalia, ſed tamen ſæpè procedunt ex animo aliàs mortalitèr peccaminoſo, & ſunt diſpoſitiones ad plura mortalia: quare Confeſſor acritèr objurgabit pœnitentes, ubi in aliquod horum inciderint.

7 D. Quomodo vocatur ſecunda Virtus, quæ retribuit malum injurianti?

M. Vocatur Vindicatio; eſtque pars potentialis Juſtitię, diſtincta à Juſtitià Vindicativa, quæ eſt pars ſubjectiva, & de quà dictum eſt c. 20. Porrò diſtinguitur à Juſtitià Vindicativa: hæc enim eſt in habente juriſdictionem: Vindicatio autem poteſt etiam eſſe in privato, dummodò, ut dictum eſt c.20. n.3. non ſe extendat ad inferendum malum injurianti: nàm hìc actus externus eſt proprius juſtitiæ Vindicativæ. Virtus igitur vindicationis in eo conſiſtit, quòd ex honeſtate repertà in ſatisfaciendo injuriam, quis amet hanc ſatisfactionem, ſeù recompenſationem proportionatam. Sed pauciſſimi, & fortè nulli reperiuntur, qui ex hoc honeſto motivo ament reparationem injuriæ. Non odiunt injuriam; ſed perſonam injuriantem, quod eſt contrà charitatem; ideò vix poteſt exerceri hęc vir-

virtus. Adde quòd iſta eſt imperfectior charitate, quòd nullatenùs nos obligat ad ſuum actum. E contrà Charitas urget nos ad ſuum quemque actũ perfectiorem. Et ideò Confeſſor totus erit, ut pœnitens relinquat hunc actum internũ Vindicationis ei, cujus eſt exercere actum externum, nempè, Deo, qui dixit Rom. 12. *Mihi vindicta: ego retribuã*.

8. D. Quæ ſunt vitia contrariè oppoſita Vindicationi?

M. Ex S. Th. a. 2 ad 3 vitium oppoſitum per defectum vocatur *remiſſio*; & eſt, quando quis minùs quàm debet, amat recompenſationem injuriarum. Vitium oppoſitum per exceſſum vocatur *Crudelitas*; & eſt, quando quis amat injurias recompenſari plus, quàm debeat. Crudelitas etiam vocatur vitiũ oppoſitum per exceſſum Clementię: ſed illud, ut ſuo loco dicetur, amat pęnas externas, ut tales ſũt: Crudelitas, de quà nùnc, amat pœnam, ut ſatisfactivam, ſed excedit volendo pro ſatisfactione plus, quàm debeatur. Et hæc ſufficere poſſunt Confeſſori ordinario circà duas haſce virtutes; & vitia illis oppoſita.

CAPUT XLI.

De Veracitate, ac vitiis eidem contrariè oppoſitis.

1. ENumeravimus huc uſq; ſeptẽ virtutes cõnexas Juſtitiæ, nempè, primò: Religionem: ſecundò: Pœnitentiam: tertiò: Pie-

tatem: quartò: Obſervantiam: quintò: Obedientiam. Diximus has quinque deficere à Juſtitiâ, eo quia hęc reddit ęquale: at iſtę quinque non poſſunt reddere æquale) ſextò: Gratitudinem, quæ deficit à Juſtitiâ, eo quia reddit æquale, ſed non rigorosè debitum: ſeptima autem eſt Veracitas, reddens æquale, ſeù proportionatum, ſed ſolummodò ex honeſtate, non toto rigore debitum. De hac, & vitiis eidem oppoſitis agit S. Th. q. 109. ad 114.

2. D. In quo conſiſtit virtus Veracitatis?

M. Ille dicitur verax, qui talis eſt in mente, qualem per voces, & ſigna externa (in quibus locum habent principaliorem voces ad nihil aliud inſtitutæ, quàm ad ſignificandum) ſe exhibet eſſe: Non teneris te exibere, qualem te eſſe Petrus ſcire deſiderat, v. g. petit à te, utrùm comederis, non es mendax, ſi taceas, neque ſi reſpondeas aliud diſparatum, v. g. *hâc nocte dormivi*. Soli enim Superiori legitimè interroganti teneris reſpõdere; Nec dico, quòd Petro interroganti, an comederis poma, ſis mendax, ſi tantùm reſpondeas *Comedi*, nihil addendo de pomis: Nec dico, quòd ſis mendax, dùm Petro coràm multitudine petenti, an habeas domi enſes, & ex circumſtantiis cognoſcis illum interrogare de enſibus aleatoriis, reſpondes te non habere enſes, eſtò tota multitudo accipiat illud nomen in propriâ ſignificatione: Nec dico, quòd nequeas ænigmaticè, metaphoricè, aut myſterioſè loqui, dùm tamen ex antecedentibus, vel conſequentibus appareat per ſigna externa hęc tua intentio in-

interna, ſed dico, quòd per virtutem veracitatis teneris eſſe talis in mente, qualem te eſſe illi, cui loqueris, oſtendunt voces, & reliqua ſigna externa, quæ adhibes, adeò ut ſignis externis correſpondeat mens interna.

3. D. Licetnè abſque ullà violatione veracitatis ex causà urgentiſſimà uti æquivocatione, aut reſtrictione mentali?

M. Erat jam ferè ſtabilitum inter Theologos Modernos, quòd liceret reſtrictio mentalis, & quòd ex causâ juſtâ licebat in loquendo uti amphibologiis, & explicabant cauſam juſtam eſſe, *quotiès id neceſſarium foret, aut utile ad ſalutem corporis, honorẽ, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeretur tùnc expediens, & ſtudioſa*, tamen Innocentius XI. damnando 26. propoſitionem, declaravit, quòd utens mentali reſtrictione in juramento *mentitur*; & per 27. quòd cauſę illę non ſufficiunt ad rectum uſum amphibologiæ. Hæc unicè Sedes Apoſtolica determinavit. Extrà hos caſus nihil extat determinatũ; ſed unicuique licitum eſt docere, quod mágis congruum judicaverit rationi Theologicæ. Propterea Confeſſor lecturus hoc meum opus, non ſcandalizetur, ſi in hàc materià, quæ aliàs ob frequentiam eſt graviſſima, velim uti libertate mihi cõceſsâ per Sedem Apoſtolicam ſincerè aperiendi mea ſenſa; nèc indignetur, ſi fortè videantur contraria torrenti Doctorum. Paratus ſum corrigi; ubi quid meliùs, & ſaniùs ipſi docuerint, cum hoc tamen ſtat, quod

Magiſtris meis proponam difficultates,quas patior in eorum opinione. Igitur exiſtimo in nullo caſu licitam eſſe reſtrictionem mentalem, aut æquivocationem. Et quòad primum ſic arguo. Ex Innocentio XI.ut ſuprà,*mentitur*,qui utitur mentali reſtrictione in juramento,nèc fit mendacinm per juramentum,ſed prȩſupponitur,& divinum nomen invocatum confirmat illud,juxtà definitionem juramenti traditam c. 34. n.2. Porrò mendacium eſt ita intrinſecè malũ, ut nullâ poſſit honeſtari causà,etiam urgentiſſimà. Quòad ſecundum aſſumo, quod omnes ultrò concedunt,amphibologiam,ſeù æquivocationẽ abſque ullà pœnitùs causà eſſe omninò illicitã; & addo ex Innocentio etiam eſſe illicitã in caſibus 27. prop.prohibitis: Inde ſic arguo: Hujuſmodi æquivocationes in dictis caſibus illicitæ,& peccaminoſæ,ſunt certè contrà aliquam virtutem, nèc poteſt aſſignari alia virtus, cui opponantur, niſi Veracitas. Porrò peccatum oppoſitum per defectum Veracitati,eſt mendacium omninò intrinſecè malum,& ita malum, quòd neque poteſt honeſtari ex causâ ſalvandi totum mundum.Ex hoc ratiocinio mihi videtur illicita omnis æquivocatio;& qui me velit pertrahere ad opinionem contrariam, priùs oſtendat æquivocationes abſque causâ opponi alteri Virtuti à Veracitate, & cui opponantur.

4. D.Quid dicis ad innumera exempla,quȩ pro æquivocatione,aut reſtrictione mentali opinio cõtraria congerit ex Sacrâ Scripturà, vel ex Sanctis?

M. In

M. In hoc veluti compendio non poſſunt examinari ſingula; nèc fortè convenit Confeſſori ordinario, in quo non exigitur tanta profunditas, quanta requiritur in intelligendà rectè Sacrà Scripturà, cujus exempla ſi nequis explicare abſque ullà æquivocatione, vel reſtrictione mentali, recurre ad myſterium (cujus *multiplicatio non facit æquivocationem* ex S. Th. 1. p. q. 1. a. 10. ad 1.) juxtà regulam Auguſtini, & Patrum, quòd quæ in Scripturà videntur rationi non congruere, ſint myſticè intelligenda. Tàm circà Scripturæ, quàm circà Sanctorum exempla audiatur S. Th. q. 110. a. 3. ad 3. *In Sacrà Scripturà, ut Auguſtinus dicit, inducuntur aliquorum geſta, quaſi exempla perfectæ virtutis, de quibus non eſt æſtimandum eos fuiſſe mentitos; Si qua tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videantur, intelligendum eſt ea figuralitèr, & propheticè dicta eſſe .. Quidam verò commendantur in Scripturà, non propter perfectam virtutem, ſed propter quandam virtutis indolem, quia apparebat in eis aliquis laudabilis effectus, ex quo movebantur ad quædam indebitè facienda; & hoc modo Judith laudatur, non quia mentita eſt Holoferni, ſed propter affectum, quem habuit ad ſalutem populi.* Tamen antequam damnes, conſiderà benè omnia in particulari: quod enim ſecundà Maii, ſextà lectione, Athanaſius ſatellitibus ſe quęrentibus reſpondit Athanaſium *non longè abeſſe*, veriſſimum erat in ſenſu litterali, & illæ voces externæ ſignificabant ex ſe, quod erat in mente, licèt ſatellites malè intelligentes decepti fuerint, ſed nō

per

per æquivocationem, aut reſtrictionem mentalem Athanaſii.

5. D. Quot ſunt actus proprii Veracitatis?

M. Sunt quatuor: primus eſt amare veritatem in ſuis dictis, vel factis, quæ ſunt ſigna, ut dicetur n. 6. ſecundus nihil ſignificare contrà id, quod habetur in mente. Vides hoc eſſe præceptum negativum obligans ſemper, & ad ſemper (cujus violatio tamen de ſe non eſt peccatum mortale, quia hæc virtus ex n. 1. non obligat debito rigoroſo) tertius eſt patefacere judicium ſuæ mentis ubi aliàs tenemur: quartus eſt quoad futurum, & in executione, ut, ſcilicèt, exequamur, quod promiſimus, ſi coucurrant debitæ conditiones ad exequendum. Neque obligamur ſub mortali ad hunc actum per ſe loquendo, niſi ex vi alterius virtutis, ut quando promiſſio eſt utrinque acceptata; vel læderetur juſtitia diſtributiva, ſubſtituendo minùs dignos: etenim tùnc tranſit in materiam Juſtitię.

6. D. Quæ sũt vitia cõtrariè oppoſita Veracitati?

M. Vitium contrariè oppoſitum per exceſſum eſt innominatum. At vitium contrariè oppoſitum per defectum, eſt in duplici genere, ſicut in duplici genere ſunt ſigna, quibus utimur ad manifeſtandum noſtrum internum: utimur enim, & dictis, & factis; cum hàc tamen differentià, quòd voces ex ſui naturà ſunt inventæ ad ſignificandum: facta verò non ex ſui naturà, ſed ex relatione particulari hominis inducuntur ad ſignificandum.

7. D. Quomodo vocatur vitium per defectũ contra-

trariè oppoſitũ veracitati, quatenùs utimur verbis?

M. Vocatur mendacium; & primò dividitur in jocoſum, officioſum, ſeù utile, & pernicioſum. Jocoſum eſt, quando joci gratià mentimur: Officioſum, quando mentimur pro ſalute alicujus: Pernicioſum, quando mentimur in damnum. Hoc ultimum, quà damnoſum, opponitur aliis virtutibus; quare ex ſuo genere eſt peccatum mortale, niſi excuſet parvitas materię, in iis caſibus, in quibus habet locum parvitas materiæ. Secundò alià diviſione mendacium generalitèr ſumptum dividitur in Ironiam, & Jactantiam: Ironia (non quæ eſt Rhetorum figura) eſt, quando quis dicit minùs, quàm debeat, ut ſi Miniſter obligatus dicere Põtifici qualitates omnes alicujus promovendi, dicat unicam; Jactãtia eſt, quandò quis dicit plus, quã debeat. Porrò utraq; poteſt eſſe jocoſa, officioſa, & pernicioſa.

8. D. Quomodò vocatur vitium contrariè oppoſitum per defectum veracitati, quando utimur factis, tanquam ſignis?

M. Vocatur Simulatio. Si aëri expono veſtes itineri proprias, ne tinea corrodat, non ſimulo, quamvis alii omnes decipiantur credentes me itineraturũ: non ſimulo, quia habeo finẽ honeſtum: At ſimulo, ſi exponam, ut id alii credant. Vides ergo, quòd facta non ſunt ſimulatoria, niſi ordinentur ut ſigna decipiendi. Voces verò, etiam ſi non ordinentur ad decipiendum, imò etiamſi ordinentur in bonum, & utilitatem, (ut mendacia officioſa) ſunt verè mendacia. Diſparitas eſt, quia

facta

facta de ſe non ſunt ſigna; ſed dicta ſunt unicè ſigna, nec ad aliud ſunt inſtituta, niſi ad ſignificandum me habere in mente hoc determinatum, quod ſignificant; quare ubi utor illis ad aliud, jam deordino illas à ſuà inſtitutione; & ſic pecco; nam peccare nihil eſt aliud, quàm deordinare.

9. D. Danturnè plures ſpecies ſimulationis?

M. Simulatio ſubdividitur; & alia nomine communi dicitur ſimulatio; alia Hypocriſis. De Simulatione dictum eſt: Hypocriſis verò eſt, quando quis ſimulat ſe habere ſanctitatem, quam non habet. Si quis communicet in peccato mortali, etiam eò, quia contemnit ſacramenta, vel quia diſcredit Chriſtum eſſe ſub ſpeciebus panis, graviſſimè peccat, & in ſecundo caſu, eſt hæreticus; at non Hypocrita; Erit Hypocrita, ſi communicet ita volens, quòd ex communione, tanquam ex ſigno, videntes arguant ipſum eſſe juſtũ, quando non eſt talis.

10. D. Hypocriſis eſtnè peccatum mortale ex ſuo genere?

M. Reſpondet S. Th. q. 111. a. 3. quòd eadem ratio eſt de mendacio, ſimulatione, ac hypocriſi: nam hæc tria peccata opponuntur veracitati, quæ non obligat de ſe ſub mortali, quia non ex debito rigoroſo, ſed honeſtatis tantùm. Nihilominùs notat per hypocriſim importari duo, & defectum ſanctitatis, & ſimulationem ſanctitatis. Igitur ſi quis quòad primum, ita deficiat à ſanctitate, ſeu juſtitià, quòd non curet ſe juſtificare, quando tenetur, peccat mortalitèr. Et hoc modo accipitur no-

men

men Hypocritæ in Sacrâ Scripturâ; ſed in rigore ſcholaſtico Hypocriſis formalitèr completur in ſecundo: quare ex ſuo genere non eſt peccatum mortale; ſed judicabitur ex adjunčto, ut ſi ſanctitatem ſimulet ad falſam doctrinam ſeminandam, vel ut obtineat beneficium, & modò ſit indignus.

11. D. Adſunt ne propoſitiones prohibitæ circà veracitatem, & peccata eidem oppoſita?

M. Extat directè 27. Innocentii XI. ſed & hanc virtutem tangunt 24. 25. 26. & 28.

12. D. Quas pœnitentias imponet Confeſſor violantibus hanc virtutem veracitatis?

M. Veracitas inſeruit pro materià plurium aliarum virtutum, v.g. Juſtitię, ſi Teſtis, vel Reus interrogetur: Religionis, ſi dicta confirmentur Juramento. Cautus igitur erit Confeſſor, ubi pœnitens dicit ſe mentitum. Ex hoc veluti genere interrogabit ſpecies, præſertim à mulierculis, quæ mendacio addunt juramentum, nec de iſto mentionem faciunt, niſi ſpecialitèr interrogentur. Porrò nnde ſint deſumenda motiva, ut pœnitens inducatur ad odium perjurii, dictum eſt jam c. 36. n. 31. Unde autem induci poſſit pœnitens ad odium cujuſcunque mendacii, ſive in judicio, ſive extrà, Confeſſor hauriat ex Catechiſmo p. 3. c. 9.

CAPUT XLII.

De reliquis duabus Virtutibus annexis Juſtitiæ, ſcilicet, Affabilitate, ac Liberalitate, Vitiiſque oppoſitis.

1. VIrtus non ſolùm ordinat hominem, ut non decipiat ſuum proximum (quod fit per veracitatem) ſed etiam, ut ei cõvivat, qualitèr decet, cùm ſit animal ſociale. Porrò ex Ariſt. 8. Ethic. c. 5. *Nullus per diem poteſt morari cum triſti, aut non delectabili:* Et virtus ad id inclinans propriè vocatur *Affabilitas*, de quà cum vitiis eidem oppoſitis agit S. Th. q. 114. 115. & 116. Annectitur Juſtitię, quatenùs reſpicit proximum, ſed deficit à verà ratione juſtitię, quia Affabilitas non dicit debitum rigoroſum: quare nec ex genere ſuo obligat ad mortale; & per conſequens nèc mortalia ſunt peccata eidem oppoſita.

2. D. Quos actus habet Affabilitas.

M. Non eſt aſſignare actus determinatos, qui conveniant Affabilitati; ſolum in genere dici poteſt, quòd homo non debet eſſe nimis aſper, neque nimis jucundus in converſando cum aliis. Debet conſiderare perſonas, tempora, loca, ſtatum &c. Alitèr debet ſe gerere cum amicis; alitèr cum extraneos primà vice alloquitur. Peſſimè faciunt, qui ſigna arctioris amicitiæ oſtendunt ei, quem pri-

primò alloquuntur. Debet conſiderare ſtatum: alitèr enim oportet converſari Religioſum, alitèr Secularem, alitèr Hiſtrionem, aut Mimum. Debet conſiderare tempora; Aliter enim ſe geret in honeſtis recreationibus, alitèr tempore orationis; alitèr in Choro, alitèr in villis. Contriſtabit, quando erit opus, proximum ad bonum illius, exemplo Apoſtoli 2. Cor. 7. *Si contriſtavi vos, non me pœnitet;* præſertim Confeſſor Monialium meminerit illud Eccl. 7. *Filiæ tibi ſunt, ſervà corpus earum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas*: quòd maximè ſervabit in Confeſſionali: dæmon enim ab his incipit, ut ducat ad pejora. Idcircò cavebit ab omni verbo, & actu minùs decente ſanctitatē tanti ſacramenti, memor, quòd de quolibet verbo minùs honeſto poteſt, & debet denũciari tãquã Sollicitator.

3. D. Quæ ſunt peccata contrariè oppoſita Affabilitati?

M. Peccatnm contrariè oppoſitum per exceſſum eſt, quando quis plus quam decet (habità ratione loci, temporis &c.) vult in converſatione delectationem afferre proximo; Et ſi hoc fiat ob utilitatem, quam ſibi inde ſperat, dicitur *Adulatio;* ſi verò fiat ob delectationem, quam quis experitur in placendo eidē proximo, dicitur *Blanditia*, ſeù *Blandimentum*. Peccatum Affabilitati oppoſitũ per defectum vocatur *Litigium*; quo verbis non veremur contriſtare, plus quàm decet, proximum. Si hoc litigium in verbis oriatur ex defectu charitatis uniētis animos, eſt peccatum Contentionis, oppoſitum Cha-

Charitati, de quà dictum eſt c. 14. n. 9. At ſi oriatur ex eo ſolùm, quòd non curo contriſtare proximum, in hoc caſu opponitur Affabilitati.

4. D. Quid eſt Liberalitas, ultima virtus annexa Juſtitiæ, de quà, vitiiſque oppoſitis. S. Th. q. 117. 118. & 119.

M. S. Auguſtinus l. 2. de lib. arb. c. 19. ait pertinere ad virtutem benè uti his, quibus poſſumus malè uti; & ſuper hac ratione fundati diſtinximus huc uſque diverſas virtutes, quia diverſis rebus malè, vel benè poſſumus uti. Primò poſuimus virtutem Fidei, quia poſſumus benè, vel malè credere. Credit malè, qui credit aliquid ut revelatum à Deo, quòd non eſt, vel è contrà: ſecundò: Spem quia poſſumus benè, vel malè ſperare, prȩſumendo plus quàm deceat de Miſericordià, & Omnipotentià Dei &c. Eodem modo diſſerendum de reliquis virtutibus hucuſque enumeratis, & in poſterum enumerandis. Cumque pecunia, & bonis externis benè, vel malè poſſimus uti, propterea Philoſophi, ac Theologi Morales agnoſcunt Liberalitatem, ut Virtutem, quà inclinamur ad benè utendum pecunià (quo nomine veniunt omnia bona, quæ pecuniâ poſſunt æſtimari) Porrò ex duplici capite Liberalitas annectitur Juſtitiæ: primò: quia eſt ad alterum: ſecundò: quia eſt circà res exteriores ut Juſtitia; & deficit ab ea etiam ex duplici capite: primò: quia Liberalis non reſpicit debitum alteri, ſed quod eſt cõveniens ſibi: nec enim liberalis donat juxtà neceſſitatem beneficati, ſed juxtà propriam commoditatem;

tem;

tem; ſecundò: quia non attendit debitum rigoroſum, ſed convenientiam.

5. D. Qui ſunt actus proprii Liberalitatis?

M. Ex S. Th. q. 117. a. 3. ad 3. primus actus eſt moderari paſſiones noſtras internas circà pecuniã, & quidquid menſuratur pecunià, ut, ſcilicèt, neque nimis, neque minùs appetantur, aut quærantur, aut retineantur, aut profundantur, quàm decet: ſecundus, & is inter actus externos principalis, ut effundantur pecuniæ in uſum proximi, ſecundum tamen quod decet: tertius, ut expendantur in uſum habentis ipſas; hic actus debet præcedere alium tẽpore, ſed ille, utpotè perfectior, reſpectu virtutis eſt principalior maximè, quia ſupponit primò unumquemque ſibi providiſſe, ut decet: nèc enim eſſet verus actus virtutis, ſi quis quando debet, obliviſceretur ſui, ut provideret aliis: quartus eſt, mediis licitis, & convenientibus uniuſcujuſque ſtatui, providere, & conſervare ſibi pecunias ad effectum expẽdendi, & erogandi. Art. 4. ad 3. ponit duos verſus explicantes naturam Liberalis.

Si quis in hoc mundo vult multis gratus haberi
Det, capiat, quærat, plurima, pauca, nihil.

quare ad erogandum, ſollicitè debet curare fructus ſuarum poſſeſſionum, ſed nihil ab aliis petere.

6. D. Quod eſt vitium contrariè oppoſitum per exceſſum Liberalitati?

M. Eſt *Prodigalitas* habens magis dare, quàm deceat, attentis omnibus circumſtantiis. In hoc excedit, & deficit in retinendo, ſeù conſervando: nèc

enim conſervat, quando debet, pecuniam. Vide S. Th. q. 119. Hæc enim de Prodigalitate ſufficiunt Confeſſori ordinario, quia de ſe non eſt peccatum mortale, utpotè oppoſita Virtuti de ſe non obliganti ad mortale. In facti tamen contingentià Confeſſor ſubtilitèr, & prudentèr interrogabit Pœnitentem, quia hoc vitium ſæpè conjungitur aliis peccatis mortalibus, & præſertìm contrà Caſtitatem; quare ſi pœnitens ſe accuſet de hoc peccato (quod tamen rariſſimè contingit) curabit Confeſſor interrogare, ad quem finem prodegerit ſua, ut habere poſſit perfectè ſtatum Pœnitentis.

7. D. Quomodò vocatur peccatum per defectum contrariè oppoſitum Liberalitati?

M. Vocatur Avaritia, quæ deficit in dando, & excedit in retinendo. Videatur S. Th. q. 118. Neque hoc peccatum ex genere ſuo eſt mortale, juxtà regulam ſtabilitam p. 1. c. 34. n. 6. quia non opponitur virtuti ex ſe obliganti ad mortale, ſi non ſit conjūcta violationi alterius virtutis obligantis ad mortale, quod in praxi ordinariè contingit, proptereàque Confeſſor exquiret prudentèr ab accuſante ſuam avaritiam, nùm, nimis excedendo in amore, ac retentione pecuniæ, violaverit juſtitiam, negando, aut differendo mercedem operariis; nùm violaverit charitatem, retinendo ſua in extremà neceſſitate proximi, vel in gravi, quando habet de ſuperfluis proprio ſtatui. Prærereà ex Avaritiâ, ut Vitio Capitali, habent ordinatiè oriri plura alia vitia. Porrò prudentis Confeſſoris eſt, ad accuſationem

unius

unius peccati quærere prudentèr cætera, quæ ſolent illis anne&i.

8. D. Libentèr ſcirem, quæ ſint filiæ hujus peccati Capitalis, ſcilicèt, Avaritiæ?

M. Ad captum Chriſtiani etiam Rudioris datæ ſunt in *Inſtructione pro ordinandis* c. 12. n. 14. nùnc verò dabuntur ad captum Confeſſoris ordinarii. Legat S. Th. q. 118. a. 8. qui illas velit ad captum Theologi, ſcilicèt, habendo illarum proceſſum, & rationem, quare potiùs iſta, quàm alia peccata tribuantur Avaritiæ. Igitur ſeptem ſunt filiæ: Prima *Proditio*, ut ex avaritià Chriſtum Judas prodidit; & importat pluſquam unum ſpecie peccatum: Injuſtè enim proditur patria, amicus &c. unde ſimùl involvit injuſtitiam, & fraudem contrà perſonam: Secunda eſt *Fraus*. Memento, quod c. 16. n. 5. dictum eſt fraudem conſiſtere in factis; & eſt genus comprehendens fraudem, de quà ibi, & fraudulentiam in emptione, & venditione, de quà c. 27. n. 2. Tertia eſt *Fallacia*, ſeù Dolus conſiſtens in verbis, de quo c. 16 n. 5. & c. 40. n. 7. ubi de Mendacio. Quarta eſt *Violentia*, de quà c. 24. n. 8. ubi de Rapinà, quæ importat Violentiam. Quinta eſt *Periurium*, de quo c. 36. n. 9. Sexta eſt *Inquietudo* includens duo genera peccatorum, nempè, Sollicitudinem temporalium, & Sollicitudinem futurorum, de quibus c. 16. n. 7. & 8. Septima eſt *Obduratio contrà Miſericordiam*, ſeù Obſtinatio; Continetur ſub quartà ex blaſphemiis in Spiritum Sanctum adductis c. 4. n. 12. Nàm ibi dicitur Obſtinatio in omni

genere peccati, & hic ſpecificatur Obſtinatio contrà Miſericordiam, peccatum dono Sapientiæ oppoſitum, & omninò inhumanum, eſtò enim humanum ſit aliquando non miſereri, beſtiale tamen eſt obfirmare animum contrà Miſericordiam.

9. D. Circà Affabilitatem, & Liberalitatem ſcio non extare propoſitiones prohibitas, uti neque cēſuras in peccata eiſdem oppoſita, cum ex dictis venialia ſint ex genere ſuo. Unicè igitur reſtat innuere, quas penitentias imponere debeat Confeſſor ſe accuſantibus de peccatis contrà prædictas duas virtutes?

M. Motiva reddendi pœnitentes invicem affabiles Confeſſor ordinarius colliget ab excellentià charitatis fraternę, inculcans pœnitenti, quæ præſertim habet Catechiſmus p. 4. c. 9. à n. 14. ad 18. Vitia autem oppoſita liberalitati redarguet ex neceſſitate faciendi eleemoſinam, motivis petitis ab eodem p. 3. c. 8. à n. 16. Specialitèr contrà prodigalitatem conſiderà ibidem n. 19.

CAPUT XLIII.

De Dono Pietatis correſpondente Juſtitiæ.

1. TRiplici adhùc quæſtione S. Th. integrat tractatum de Juſtitià, Virtutibuſque annexis. In 120. agit de Epichejà, de quà dictum eſt c. 18. n. 3. quia eſt pars ſubjectiva Juſtitiæ

ſtitię legalis; quare viſum eſt commodiùs eſſe Confeſſori ordinario, ſi ſimùl cum Juſtitià legali tractaretur. In 122. de præceptis Decalogi, quæ continent materiam Juſtitiæ, cæterùm, quæ nos obligent virtutes ſub pręcepto, & ad quos actus, & quos prohibeāt, dictum eſt ſuis locis. Igitur unicè reſtat aliquid dicere circà donum Pietatis, de quo q. 121.

2. D. Quid eſt Pietas donum?

M. Theologi conſiderantes virtutem Pietatis reſpicere patrem carnalem, Pietatis donum Iſ. 11. inſinuatum explicarunt ita, quod habeat reſpicere Deum, ut Patrem noſtrum, qui nos lavacro regenerationis adoptat in filios, ut ſimus hæredes Dei, & cohæredes Chriſti. Nulla virtus Moralis habet colere Deum ut patrem: Religio colit ut Creatorem, & Dominum: Pater fit nobis per charitatem, quæ diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum; Et ita habemus poſſe Deum colere ut patrem ex dono Spiritus Sancti, quod vocatur Pietas. Ut ex virtute Pietatis tendimus in omnes conjunctos patri danti nobis eſſe filii, ſic ex dono Pietatis reſpicimus omnes conjunctos Deo in ratione filii adoptivi, quos conſideramus ut fratres, pręcipuè Sanctos ita Deo conjunctos, ut jàm actu, & inamiſſibilitèr poſſideant plenitudinē hęreditatis.

3. D. Qui fructus, & Beatitudines correſpondent huic dono?

M. Ex fructibus directè correſpondēt quintus, & ſextus, nempè, *bonitas* accepta pro benevolentiâ, & *benignitas* accepta pro beneficentià. Indirectè

correſpondet octavus, nempè, *Manſuetudo.* Circà beatitudines ponderanda eſt Angelici reverentia ſingularis ergà ſuum Magiſtrum Auguſtinum. Ordine ſcientifico deberet correſpondere quarta, & quinta; *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam* &c. *Beati miſericordes* &c. nihilominùs ut ſequatur Auguſtinum, ponit eidem correſpondere ſecundam, nempè, *Beati mites* &c. Hi ſunt perfecti actus doni Pietatis.

4. D. Quæ ſunt peccata oppoſita huic dono Pietatis?

M. Audiſti n. præcedenti datam fuiſſe duplicem correſpondentiam huic dono; alteram ob reverentiam Auguſtini, & alteram propter actus, quos reſpicit. Peccata autem debent opponi dono ſecundũ actus, quos reſpicit. Et ſecundum hoc, dictũ eſt duas beatitudines correſpondere Dono Pietatis, quartam, & quintam: illa, quę abundat in affectu juſtitiæ: illa, quæ abundat in executione, dans ſuprà debitum, ut Zachæus, Luc. 19. Porrò S. Th. meminit q. 159. a. 2. ad 1. ſolum unius peccati dono Pietatis oppoſiti, quod eſt *Crudelitas*. Cæterùm ex regulâ generali tradita p. 1 c. 34. n. 8. quòd peccata beſtialia, & inhumana opponantur donis, poterit Confeſſor ordinarius intelligere, quæ particularitèr vitia opponantur dono Pietatis. Correſpondet hoc Juſtitiæ, Virtutibuſque annexis; quare peccata his oppoſita, ſi veluti ſint brutalia, erunt contrà donum, & ſaltem notabilitèr aggravabitur ita peccatum, quòd illa circumſtantia erit ſpecialitèr explican-

cānda. Tale erit fortè peccatum, quo quis occidit mercenarium, qui petit à ſe mercedem ſui laboris, ut hodie vivat, cùm debitor commodiſſimè poſſit ſolvere. Contrà Religionem, ſi quis verè credens Chriſtum contineri ſub ſpeciebus Euchariſticis, ut illum injuriaret, canibus Euchariſtiam manducā-dam projiceret, &c. Superſedeo alia explicare. Hujuſmodi enim peccata brutalia erant innominata toti Philoſophiæ Morali Gentilium; & erubeſco me Theologum ſupponere inter fideles peccata, quę nèc Æthinici poterant cogitare. Ut ut ſit, hujuſmodi peccata rariſſimè contingunt; propterea ſuprà ſphæram hujus operis directi ad inſtruēdum Confeſſorem ordinarium circà peccata, quæ ordinariè contingunt; quare nèc eſt animus recolendi pęnitentias imponendas pro talibus peccatis.

CAPUT XLIV.

De Fortitudine, ut eſt Virtus, & Donum, Vitiiſque oppoſitis, Tertià Virtute Cardinali, & Dono Spiritus Sancti, Vitiiſque oppoſitis.

1. CONfeſſori, quanquam ordinario, ut dignè ergà pęnitentes exerceat ſuum triplex munus Judicis, Medici, & Doctoris, non ſufficit callere virtutes Theologicas, quibus homo tendit in Deum, nèc ſolas duas primas

virtutes Cardinales, Prudentiam, & Juſtitiam, quarum illa in Intellectu dirigit media ad finem; iſta in Voluntate ordinat hominem ad alios extrà ſe: Requiritur etiam ſufficiens notitia ſequentium Virtutum Cardinalium, ſcilicèt, Fortitudinis, ac Temperantiæ. Omnes, malo noſtro, experimur, omnia ferè noſtra peccata oriri ex inordinatione paſſionum, quibus appetitus ſenſitivus excitatur, & trahit voluntatem ad ſuum objectum talitèr, ut, paſſione extinctà, ſæpè ſtupeamus, & gemamus nos adeò fuiſſe debiles; & tùnc quidem diffundimur in mille propoſita potiùs in poſterum moriēdi, quàm peccandi, veruntamen reviviſcente paſſione relabimur; Id totum, quia virtute non didicimus moderari paſſiones; & crediderim præcipuū Confeſſoris munus eſſe, ſuis pœnitentibus, qui ad ipſum ordinariè accedunt, inculcare moderantiā hanc paſſionum. At quomodo Magiſter Moderationis erit Confeſſor, qui pænitùs ignorat, quomodo moderandæ veniant, & caret judicio *per quandam connaturalitatem*, utpotè qui nullatenùs illas in ſe moderatur; ſed & judicio *per rationis inquiſitionem*, utpotè qui non attingit ſcientiam duarum hujuſmodi Virtutum Cardinalium, Fortitudinis, & Temperantiæ.

2. D. Iſtæ virtutes ambæ nè indiſcriminatim moderātur quaslibet paſſiones appetitus ſenſitivi?

M. Unaqueque virtus moderatur paſſiones appetitus, in quo exercet ſuum ultimum actum. Tēperantia Concupiſcentiæ, ut dicetur ſuo loco: At

For-

Fortitudo moderatur quinque paſſiones Iraſcibilis,nempè,Spem,Deſperationem, Timorem,Audaciam,& Iram,de quibus dictum eſt p.1.c.32.n.4.

3. D. Quid eſt Fortitudo?

M. Nomine fortitudinis primò accipiunt quandoque Patres firmitatem animi in quolibet opere virtuoſo. In hoc ſenſu non eſt ſpecialis virtus, ſed generaliscondltio cujuſcunque virtutis. Etenim quælibet ex ſui naturâ habet firmitèr operari circà ſuum objectum:& quòd homo deficiat aliquando, id non ex defectu virtutis procedit,ſed ex hominis mutabilitate. S.Th. 1.2.q.61.a.4.& hic q. 123.a. 2. Poteſt ſecundò accipi,ut importat firmitatem animi ad ſuſtinenda, & repellenda quædam pericula graviora. Hoc modo eſt tertia Virtus Cardinalis, habens ſub ſe alias virtutes diſtinctas, & annexas, ut de Juſtitià fuit oſtenſum; quæ virtutes annexæ diſtinguuntur juxtà diverſa in gravitate pericula ſuſtinenda, & repellenda. In hoc ſenſu de fortitudine agit S. Th. à q. 123. ad 141. ſimùl explicans fortitudinem, proùt eſt donum Spiritus Sancti, de quibus nos agemus in ſequentibus. Tertiò accipitur fortitudo pro virtute nobiliſſimà inter moderativas motuum Iraſcibilis; & hæc eſt una ſpecie tantùm; de illàque S. Th. q.123. & 124. Noſque cum illo in hoc capite.

4. D.Quomodò dignoſcitur nobilitas,& excellentia virtutis hujuſce?

M. Dignoſcitur,quia præ omnibus maximè timemus,& timere debemus pericula mortis:quare no-

nobiliſſima debet eſſe virtus, quę habet ita moderari paſſiones circà hæc pericula,ut ob bonum virtutis aggrediamur magna,vel ſuſtineamus, etiam cum periculo vitę, moderando timorem, ne nimis timeamus mortem, & moderando audaciam, nè aggrediamur plus,quàm dictet ratio virtutis.Porrò ſe morti exponere ob bonum virtutis,utpotè difficile, eſt etiam valdè nobile, ſed adhùc dari poteſt aliquid excellentius:etenim qui ſe morti exponit, ut charitativè ſubveniat peſte infectis, & ſubvenit ob bonum virtutis,nempè, ut exerceat charitatē; quia hoc eſt valdè difficile,etiam eſt valdè bonum; ſed tamen,quod maximè refugiunt homines, eſt ſi cogantur pati, & præcipuè mortem eò, quia ſequuntur virtutem. Qui ſuis peccatis promeretur mortem,virtuosè illam acceptat,& virtuoſius Parochus,qui videns imminere ſibi mortem,ſi ſuum exerceat officium ergà infectum peſte,contemnit, ne deſit ſuo muneri, ſed virtuoſiſſimum eſt, ſi ſe exponat morti eò,quia hoſtes nolunt illum exercere ſuum officium,quod agnoſcūt, vel agnoſcere poſſunt eſſe virtuoſum.Hic igitur actus,utpotè nobiliſſimus, debet eſſe proprius virtutis principalioris, nempè, fortitudinis, quę primum locum obtinet inter virtutes moderativas Iraſcibilis.

5. D. Quæ eſt materia Fortitudinis?

M. Ex dictis apparet materiam remotam eſſe pericula mortis imminentia ob bonum virtutis ab eo,qui apertè dimicat contrà virtutem, & quia ſequimur virtutem. Propter eà dicitur fortitudo

exer-

exerceri in bello; ſub quo nomine venit omnis impugnatio etiam privata, ob ſequendam virtutem; & ſi ſit fortitudo Chriſtiana, verſatur circà pericula mortis imminentia ob bonum virtutis Chriſtianæ, ſcilicèt, dependentis, vel annexæ fidei, quatenùs omnis Chriſtiana virtus eſt quædam proteſtatio fidei. Materia proxima ſunt quinque paſſiones Iraſcibilis, ita tamen quòd principalitèr moderetur Timorem, & Audaciam, quæ magis proximè concurrunt ad actus principales Fortitudinis.

6. D. Qui ſunt hi actus principales?

M. Sunt duo, nempè, aggredi pericula mortis ob bonum virtutis; & eadem ſibi imminentia ſuſtinere uſque ad mortem Ex his ſecundns eſt principaliſſimus; & Eccleſia recognoſcit, qui hunc ſecundum eliciunt, uti veros, & proprios Martyres, etiamſi miraculosè non ſequatur mors, dummodò talia ſint pericula, ut hìc, & nùnc, nata ſint inferre mortem. Dicuntur aliquando Martyres, qui ſubvenientes peſte infectis ex charitate, mortui ſunt, ut in Martyrologio 28. Februarii. Colitur quaſi Martyr S Lucas, *qui crucis mortificationem jugitèr in ſuo corpore, pro divini nominis bonore portavit.* S. Martini anima dicitur *martyrii palmam non amiſiſſe, & ſi eam gladius perſecutoris non abſtulerit.* Hi, & plures alii habuerunt actum internum fortitudinis excellentiſſimum, ideòque coluntur quaſi Martyres, non tamen ut veri, & proprii Martyres, quia non habuerunt actum externum ſuſtinendi mortem. Hujuſmodi enim pericula, ob ſui gravitatem,

tatem, aliquando faciũt voluntatem retrocedere, ut experimur quotidiè: nàm habentes propoſitum non peccandi, ex tentatione retrocedunt. Nec itẽ recolitur ut martyr S. Chryſoſtomus, qui utique obiit ob vexationes ſibi inflictas; At quia Imperator non illum vexabat, ut virtuoſum, ſed quia illũ credebat reum, ex malis ſuggeſtionibus inimicorum Chryſoſtomi, propterea Imperator non impugnabat illum formalitèr, quia ſequeretur bonũ virtutis, ſed ex ignorantià facti, credebat ſe illum juſtè impugnare.

7. D. Ad quàm virtutem ſpectabat ſuſtinentia Chryſoſtomi, & illorum, qui objere ſubveniendo peſte infectis?

M. Spectabat ad virtutem Patientiæ, de quà dicendum erit aliquid c. 46.

8. D. Ad quam virtutem ſpectabat ſuſtinentia veterum Chriſtianorum, qui deportabantur in exilium, eo quia erant Chriſtiani?

M. Iſta ſuſtinentia ſpectabat ad fortitudinem: Hac tamen diverſitate ſervatà. Si tales erant exilii ærumnę, ut inde ſequeretur mors illarum vi, tùnc erant actus principaliſſimus, & perfectiſſimus fortitudinis. At ſi non ſint tales ærumnæ, tùnc erit magis, vel minùs perfectus juxtà majorem, vel minorem gravitatem periculorum, quæ patimur ob bonum virtutis.

9. D. Quid dicendum de Militibus, & Ducibus in bello?

M. Duces, & Milites, ſi militent contrà Tyrannum

num invadentem, quia odio habet bonũ regni, aut Reipublicæ, iſti exercent primum actum Fortitudinis Politicæ, qui eſt aggredi. Si militent contrà Turcham invadentem Chriſtianos, ut deleat nomẽ Chriſti, erit actus utique fortitudinis Chriſtianæ, ſed non actus omnium perfectiſſimus, & per conſequens neque martyrium, eſtò moriantur in bello, quia armatum, & cum animo aggrediendi, ſe morti exponere, non eſt ita perfectum, ut inermem illi obviare.

10. D. Ut ſit actus perfectus fortitudinis, requiriturnè, quòd fortis delectetur in ipſo actu ſuſtinendi?

M. De fortitudine mirabilitèr ſuo more diſſerit S.Th., & volens virtutem hànc pęnitiùs cognoſcere, debet omninò ſæpius legere S.Doctorem. Ego tantùm ea decerpſi, quæ videbantur magis proficua Confeſſori ordinario, cui multùm conferet reſolutio præſentis dubii: ſunt enim complures Chriſtiani, aliàs pii, qui ſe in tribulationibus, & ęrumnis, exiſtimant non eſſe fortes, aut patientes, quia non cognoſcunt ſe gaudere in illis; & quòd pejus eſt, nonnulli Confeſſores, ab infirmo doloribus acutiſſimis vexato exigunt, ut gaudeant, vocantque impatientem, ſi motus aliquos doloris excitet. Igitur ex q.123.a.8. nõ eſt neceſſarium, quòd fortis, & patiens in tribulationibus gaudeat, ſed ſufficit, quòd voluntariè non triſtetur. Equidem voluntas dùm habet imperare, vel exercere actum virtuoſum, habet etiam de illo gaudere, ſed non quan-

quando vehementiùs dolet corpus,quia enim corpus animę conjungitur, vehementia doloris corporalis habet impedire voluntatem, ne exeat in actum gaudii: Quòd ſi Sanctus aliquis viſus eſt gaudere inter cruciatus, id fuit ex Dei gratià ſpeciali.

11. D. Quę sũt partes integrãtes actũ fortitudinis?

M. Omnes virtutes morales ut eliciant ſuos actus integros,& perfectos,requirunt aliquas conditiones, quæ propterea dicuntur partes Integrales. Ita c. 5. n. 3. diximus eſſe octo hujuſmodi Prudentiæ partes,& c.8. n.1. duas partes integrales Juſtitiæ: quatuor autem aſſignantur Fortitudini, ſcilicet, Magnanimitas, Magnificentia, Patientia, & Perſeverantia. S.Th.q.128.a.1. Duæ primæ integrant actum aggrediendi: ſecundę actum ſuſtinendi. Notet Confeſſor, quòd iſtę quatuor aliquando aſſumuntur tanquam virtutes annexæ fortitudini; ſed nunc nõ diſſerimus de illis in hoc ſenſu: diſſeremus c.45. Magnanimitas igitur pars integralis Fortitudinis idem eſt, ac animus promptus ad ſubeunda quęlibet, etiam magna pericula mortis: Magnificentia eſt ſuſceptio voluntaria grandium periculorum mortis, quando illa debemus aggredi ob bonum virtutis, ita quòd ex eorum vehementià, in opere non deſiſtat à magna nimitate, quam præferebat ſine hoſte. Quia verò dum ſuſtinentur hæc pericula, illorum vi poſſet animus deflectere à magnanimitate,& magnificentià, quibus pericula ſuſcepit, propterea tertiò nè deficiat, neceſſaria eſt patientia. Sed & quia ſępè longitudo tormentorum

rum

rum dejicit animum, quem dejicere non potuit gravitas, ideò ad integrandum Fortitudinis actum quartò riquiritur Perſeverantia.

12. D. Obligat ne Fortitudo ad ſuum actum?

M. Obligat nos Fortitudo ad actum internum, ſeù ad promptam voluntatem, quà ſimùs parati etiam ſubire pericula mortis, ubi unum ex his duobus immineret, nempè, vel Deum offendere, vel mori. Vide tamen dicta ex S. Th. de contritione p.1.c.13.n.2. nec enim tentandus eſt pœnitens; ſufficit iſta voluntas implicitè major appretiativè ergà Deum, licet intenſivè ſit major ergà vitam. Ad actum externum Fortitudinis obligamur in caſu: Dictum eſt p.1.c.34.n.6. virtutes tùnc obligare ſub mortali, quando ſine illis nequit ſervari charitas; ergo ſi detur caſus, quòd vel charitas eſſet perdenda, vel vita, obligaremur ad ſervandam charitatẽ, & ea ſine quibus non poteſt ſervari charitas, ut eſt, v.g., fides, ſuſtinere mortem ab hoſtibus illatam ob bonum virtutis. Unde dicitur dari poſſe caſum, quòd Martyrium ſit in præcepto. Idem dic de actu aggrediendi in paribus circumſtantiis.

13. D. Obligat ne tùnc per ſe, vel per accidens?

M. Scio te inquirere id, quia meminiſti regulam poſitam p.1.c.38. n.16. quòd obligati per accidens ad aliquem actum, ubi omittimus, non tenemur explicare; verumtamèn debes etiam meminiſſe, quòd illa dicta ſunt obligare per accidens, quæ obligant ratione alterius; E contrà præcedenti n. dictum eſt obligari nos ad actum forti-

titu-

tudinis ratione charitatis aut alterius virtutis, quæ ſit proteſtatio fidei Chriſtianæ operantis per dilectionem, quà fides Chriſtiana eſt: quare Chriſtianus, qui timens occidi à Mahumetanis abnegavit fidem non tenetur in confeſſione explicare, quòd omiſerit fortitudinis actum, ſed ſufficit, ſi accuſet Apoſtaſiam, & reliqua peccata. Timorem verò mortis fortè tenebitur explicare, quia eſt circumſtantia diminuens rationem peccati.

14. D. Quando ſub mortali obligaremur ad actum aliquem fortitudinis, poſſemus nè excuſari à mortali ob parvitatem materiæ?

M. Ubique vis inſerere has interrogationes ſuper parvitate materiæ, quaſi hoc principaliſſimè debeat ſcire Confeſſor, quando tibi ſufficeret meminiſſe dicta p. 1. c.36. n.5. & in reliquis inſtruere, ac dirigere pœnitentes circà ſubſtantiam actus, nèc hujuſmodi ſubterfugia quærere ad excuſandũ à mortali, maximè cum id circà fortitudinem excedat intentum hujus operis dirigentis Confeſſores ordinarios circà ea, quæ frequentèr & non rariſſimè poſſunt contingere in Confeſſionali. Quòd autem Chriſtianus teneatur ex præcepto ad actum fortitudinis, vix poteſt contingere inter Catholicos. Attamen volo tibi fingere caſum, in quo videatur poſſe locum habere parvitas materiæ. Dictum eſt n. 8. quòd fortitudinis actus eſt non ſolùm ſubire mortem ob bonum virtutis, ſed etiam ſubire alia tormenta, & pericula minora, ita quod imperfectior ſit actus ſubire minus periculum;

riculum; ſed tamen ſit actus fortitudinis, quando imminent pericula ab hoſte, ſeu à perſequente in nobis bonum virtutis. Igitur fingamus in odium fidei, hoſtem tibi comminari amiſſionem duorum obolorum. Hic poteſt fingi caſus oppoſitè ad tuam curioſitatem, & dico, quòd hoſtis impetit bonum Fidei, vel alterius virtutis, quod bonum eſt indiviſibile, propterea vel totum perditur, vel nihil; & quò minus malum intentatur, eò gravius peccas, illud non ſubeundo propter virtutem.

15. D. Quæ ſunt peccata contrariè oppoſita Virtuti Fortitudinis?

M. Audiſti n. 6. quòd duo ſunt actus fortitudinis, nempè, *Aggredi*, & *ſuſtinere*. Porrò utrique aſſignanda ſunt peccata contrariè oppoſita per exceſſum, & per defectum. In actu ſuſtinendi debemus principalitèr moderari timorem, ita quòd nèc excedamus, nèc deficiamus in timendo mortem: Eſt enim timenda, ſed moderatè, ita quòd vitam non exponamus, niſi quando eſt exponenda. Igitur peccatum per exceſſum contrariè oppoſitum actui Fortitudinis conſiſtenti in ſuſtinendo, dicitur *Timor mundanus*. De hoc, pro quanto ſpectat ad inſtructionem Confeſſoris ordinarii, ſufficientèr dictum eſt c.9.n.2. qui plura deſiderat, legat S. Thom. q.125. Peccatum per exceſſnm contrariè oppoſitũ actui ſuſtinendi, vocatur *Impaviditas*, ratione cujus homo magis, quàm debet, exponit vitam propriã & bona temporalia. Explicato ubi ſuprà, qualitèr Timor mundanus ſit peccatum, Confeſſor ordi-

narius intelliget etiam, pro quanto ſibi ſufficit, qualitèr peccatum ſit Impaviditas; & ad majorem inſtructionem leget S.Thomam q.126.

16. D. Quæ ſunt peccata contrariè oppoſita alteri actui Fortitudinis conſiſtenti in Aggrediendo?

M. Peccatum contrariè oppoſitum Fortitudini per defectum in aggrediendo S.Th.relinquit innominatum: Cajetanus in Commentario nominat *Vecordiam*, quà homo, ut debet, & poteſt, ſive per ſe, ſive per alios, deficit in audendo ad aggrediendum: At peccatum contrariè oppoſitum per exceſſum, retinet ſibi nomen *Audaciæ*.S.Th.q.127.

17. D. Iſta peccata, ſive primo, ſive ſecundo actui oppoſita, ſunt nè mortalia ex genere ſuo?

M. Per regulam ſtabilitam p.1.c.34. n.6. ex ſuo genere non ſunt mortalia, niſi in caſu, quo ipſa fortitudo ſub mortali obligaret, atque in tali caſu prohibita eſſent per accidens, juxtà dicta n. 2. de omiſſione ipſorum actuum Fortitudinis?

18. D Quid eſt Fortitudo donū Spiritus Sancti?

M. De hàc agendum eſſet cum S.Thomà (qui agit de illà q.139.) poſt omnes virtutes Fortitudini annexas; etenim correſpondet omnibus illis, omneſque corroborat; nihilominùs Confeſſori ordinario facilius erit percipere rationem doni conjūctim rationi virtutis. Igitur memento, quòd n. 11. virtuti Fortitudinis, ut prima pars integralis, eſt aſſignata Magnanimitas, quæ eſt prompta voluntas aggrediendi, ſeù ſuſtinendi pericula mortis (quę ſunt maxima, & omnium terribilia) ob bonum

virtutis

virtutis. Cæterùm ratio virtutis de ſe non habet excitare ad hanc primam partem integralem, & conſequentèr ad reliquas tres dependentes ab hàc primà, nàm principale incitamentum, quo ferimur in tormenta, eſt ſpes per illa perveniendi ad fælicitatem. Infirmus eligit medicinas, ferrum, & ignẽ, ſpe ſanationis, quà ſi deſtituatur, recuſat omnia. Virtus igitur Fortitudinis non poteſt excitare ad magnanimitatem, & reliquas tres partes in ſubeundis periculis uſque ad mortẽ, quia mors tollit omne bonum. Sed jn homine juſto Virtutes Theologicæ oſtendentes illi deberi vitam æternam, in quà gaudebit perfectè de victorià, etiamſi moriatur in præſenti vita, imperant hanc animoſitatem, ſeù fiduciam, ſeù voluntatem ſubeundi omnia mortis pericula, cum tribus aliis partibus integralibus; & ut inclinetur homo ad hos quatuor actus eliciendos movet Deus hominem per donum Fortitudinis.

19. D. Qui fructus, & quæ Beatitudo correſpondet huic dono?

M. Ex Angelico ſequente in omnibus Auguſtinum, huic dono correſpondet quarta beatitudo *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam.* Eſt enim valdè arduum habere inſatiabile deſiderium juſtitiæ, ut juſtitia eſt eadem ſanctitati, ſeù complexo virtutũ omnium. Ex fructibus eidem correſpondent Patientia, & Longanimitas.

19. D. Obligaturnè Chriſtianus aliquando ad actum doni Fortitudinis?

M. In caſu, quo obligaretur ad actum Virtutis,

Timorem,& Audaciam,ideò dandæ ſunt Virtutes Moderativæ harum paſſionum; Aggredi poſſumus opera, quæ promittant honores magnos, vel quæ, ut compleantur, exigant ſumptus magnos. In his aggrediendis moderandæ ſunt ſpes, Audacia, & Timor, nè audeamus ſuprà vires, & nè nimis deiiciamur. Et ad hoc ſunt duæ virtutes, Magnanimitas circà honores magnos, & Magnificentia circà ſumptus magnos. Porrò antequàm de illis diſſeramus, notà reperiri apud Philoſophos nominatas plures virtutes, ut annexas Fortitudini, ſed S.Th. omnes reducit ad quatuor, quarum duæ primariò reprimunt Audaciam, nempè, *Magnanimitas*, & *Magnificentia*: duę reprimunt primariò Timorem, nempè, *Patientia*, & *Perſeverantia*. Igitur ad has reducuntur cæteræ, quarum aliquæ nihil omninò ad praxim inſervire poſſunt Confeſſori ordinario: aliæ, ut *Conſtantia*, & *Longaminitas*, nominantur frequentèr: nàm de primà nihil eſt magis commune, quàm diſputare de metu cadente in conſtantē virum; & longanimitas, etiam à pueris in doctrinà Chriſtianà connumeratur inter fructus Spiritus Sancti, nihilominùs earum perfecta, & ſcientifica notitia parùm poteſt prodeſſe Confeſſori ordinario, in cujus beneficium hoc opus ordinatur; quare ſufficiat has duas, cæteraſque comprehendere ſub illis quatuor; quòd ſi velit Confeſſor omnium notitiam diſtinctam, legat Angelicum, & præſertìm de Conſtantià q. 137. a. 3. de Longanimitate q. 136. a. 5. de fiducià, & ſecuritate q. 129. a. 6. & 7.

2. D.Quomodò dicis Virtutem Magnanimitatis tendere in magnos honores: nàm ego credidi, quòd quærere honores eſſet peccatum?

M. Quærere falſos honores ſemper eſt peccatum:at quærere veros honores eſt virtuoſum,dummodò quærantur, ut quærendi ſunt, ſcilicèt, moderatè,ac ſecūdariò:quid magis honorabile, quàm eſſe filium adoprivum,& hæredem Dei, ac cohæredem Chriſti? De hac excellentià in ſociis, teſtimonium, ſeù honorem (honor enim eſt ſignum atteſtativum excellentiæ)reddunt in patrià ſinguli Sancti,per amorem,per glorificationem &c Imò, & hìc in vià teſtimonium reddit ſæpè Deus per miracula. Falſus honor.eſt, qui non fundatur in virtute. Verum omnes poſſumus,& debemus quęrere, ſecundariò tamen,non primariò: Debemus primariò quærere charitatem in vià, viſionem in patrià,ad quæ ſequitur honor ille cœleſtium civiū &c.Et ità primariò tēdentes in cauſam,ſecundariò tendimus in effectum, cauſæque proprietates; & tendentes in maximam charitatem,conſequentèr tendimus in maximum honorem.

3. D.Si licitum eſt tendere in magnos honores, etiam erit licitum tendere in mediocres?

M. Dummodò ſint veri honores, & tendatur ſecundariò, juxtà dicta n.præcedenti, etiam hoc debemus;Porrò ad mediocres tendimus per virtutem à Magnanimitate diſtinctam, & innominatā, quæ dici poteſt Philotimia. Sanctus Thom q. 129. art. 2. Quare autem debeant eſſe diſtinctæ virtu-

tes,

tes, vide dicta c. 14. n. 2. de Syneſi, & Gnome.

4. D. Quomodò dari poteſt virtus tendens in honorem, quandoquidem virtus Chriſtiana in id tendit, ut unuſquiſque deſpiciat ſe ipſum per humilitatem.

M. Virtutes omnes invicèm ſunt connexæ veluti ſorores; quare tantùm abeſt, quòd contrarientur magnanimitas, & humilitas, ut etiam mirabilitèr cohæreant. Magnanimitas Chriſtiana erigit ſpem, ut per moderatam audaciam tendat ad magnos honores, qui ſunt poſſibiles magnanimo non conſiderato ſecundum vires proprias, ſed ſecundũ vires ſibi à Deo collatas per gratiam; quod enim poſſumus per amicum, ſimplicitèr poſſumus (præcipuè per Deum amicum, qui nunquam deſerit hominem, niſi prius deſeratur ab homine) Humilitas autem reprimit ſpem, nè præſumat homo tendere ad magna per proprias vires. Propterea quiſque debet eſſe humilis, conſiderando ſe ex ſe nihil poſſe: debet indignum ſe reputare veri honoris, quia ſi meretur illum, meretur ex gratiâ Dei. At ſi cognoſcat in ſe aliquid ex Deo, cum ſummâ humilitate, poteſt exigere ſibi honores convenientes ratione talis doni: v. g. Epiſcopus poteſt ſibi quærere, & etiam exigere honores Epiſcopatui à Deo ſibi conceſſo debitos.

5. D. Quæ ſunt proprietates Magnanimi?

M. Plures affert S. Th. totâ q. 128. præſertim a. 3. ad 4. in quarum explicatione Lector plurimùm & delectaretur, & inſtrueretur; Veruntamen pru-

dentis eſt omnia metiri ex fine. Non eſt bonus Concionator, qui profundiores Theologiæ quæſtiones explicat indoctæ plebi, ſed qui loquitur appoſitè ad ejus capacitatem: nèc debet elevare ſtylum, eò quòd aliquando ad concionem ſimùl cùm plebe indoctà poſſit adventare Theologus, vel alius vir inſignis: id enim eſt per accidens; Prudentia autem aptat media unicuique, ſecundùm quod conſideratur per ſe, non per accidens. Poterit contingere, quòd opus iſtud incidat in manus Cõfeſſoris habentis judicare, mederi, & docere viros inſignes, & in magnà dignitate conſtitutos, qui certè Confeſſor debebit in primis callere omnes proprietates, & conditiones tùm Magnanimitatis, tùm Magnificentiæ: ſed hìc erit caſus, & per accidens. Libri finis eſt dirigere Cõfeſſores ordinarios, & deſtinatos multitudini fidelium, ſufficitque iſtis Confeſſoribus in confuſo ſcire naturam Magnanimitatis, & Magnificentiæ. Confeſſor verò perſonarum inſignium, quod ſibi deeſt pro ſuo munere, hauriat ex S. Thomà.

6. D. Poteſtnè Magnanimitas obligare in aliquo caſu ſub mortali?

M. Poſſumus obligari aliquando ad aliquid magnum. Ita ex c. 13. n. 12. obligari poſſumus aliquando ad martyrium; ſed ad magnum, ut magnum hìc, & nùnc, (quod reſpicit Magnanimitas) non poſſumus obligari, quia non dicitur hic, & nùnc magnum, niſi quod eſt ſupererogationis, non neceſſitatis.

7. D. Quæ

7. D. Quæ ſunt vitia contrariè per exceſſum oppoſita Magnanimitati?

M. Audiſti n.2.quòd Magnanimitas duo reſpicit;primariò quidem opera magna:ſecundariò autem honores magnos conſequentes ad ipſa opera; ex quibus tertiò reſpectu aliorum ſequitur gloria, ſeù clara notitià illius,qui exercuit opera magna; Poſſumus excedere in omnibus his tribus.

8. D. Quomodò vocatur peccatum excedens in primo?

M. Vocatur *Præſumptio*,per quam homo ſuprà vires ſuas, vel à Deo ſuppeditatas,erigit ſuam ſpē, & animum,ut audeat ad magna.Diſtinguiturhæc à præſumptione oppoſità Spei Theologicę,de quà dictum eſt c.10. n. 4. nam Præſumptio Theologica præſumit ad obtinendum Deum: hæc autem præſumit ad obtinendum,quæ ſunt magna extrà Deum.Hæc ſecundą de ſe non eſt peccatum mortale. Vide p.1.c.34.n.6. S. Th. q.132.

9. D. Quomodò vocatur peccatum excedens in ſecundo?

M. Vocatur *Ambitio*, quę eſt appetitus inordinatus honoris: Ex n. 3. honor mediocris eſt objectum Philotimię:honor magnus eſt objectum Magnanimitatis:Et quia hæ ſunt duæ virtutes diſtinctę,etiam Ambitio Philotimię oppoſita,erit diſtincta ſpecie ab Ambitione oppoſità Magnanimitati ex regulà tradità p. 1. c. 34. n. 7. Sive loquamur de primà, ſive de ſecundà Ambitione,adhùc eſt ſubdividenda in quatuor ſpecięs. Primò eſt appetitus

falſi

falſi honoris: ſecundò:ſi appetamus honorem verum,& quem non meremur:tertiò:ſi quem meremur, honorem, appetamus, ut debitum abſolutè nobis, & non ut debitum nobis ex gratiâ Dei: quartò: ſi quieſcamus in ipſo honore,tanquam in fine. S. Thomas q.131.

10. D. Qui nam eſt verus, qui falſus honor?

M. P.1.c.31. n.5. data eſt Regula generalis, ut dignoſcatur, quæ delectatio ſit, vel non ſit peccaminoſa.Stabilitum eſt delectationem ſequi naturam actus. Vide ibi.Regula prædicta debet inſervire non ſolum pro delectatione,ſed generaliùs pro omni eo,quod natum eſt ſequi ad aliquem actum, ut ſequitur honor ex dictis n. 2. Ille igitur erit verus honor, qui ſequitur ad actum bonũ: ille falſus qui ſequitur ad actũ malum.Eritq; peccatum quęrere honorẽ, qui ſequitur ad actũ peccaminoſum.

11. D. Hi quatuor modi appetendi honorem, ſive contrà Philotimiam,ſive contrà Magnanimitatem, ſuntnè ex genere ſuo peccatum mortale?

M. Quia virtutes iſtę non nos obligant ſub mortali; proptereà ex p.1.c.34.n.6.peccata illis oppoſita non erunt mortalia ex genere ſuo, ſed ſolum quando ex aliis capitibus appetitus honoris haberet deſtruere charitatem.

12. Ultimus modus appetendi honorem poſitus n.9. videtur ſemper eſſe peccatũ mortale juxtà regulam poſitã p.1.c37.n.9., quòd quieſcere in creaturà,tanquam in fine ultimo,ſit peccatũ mortale?

M. Regula illa eſt ſolidiſſima, nec poſſumus

ſine

ſine graviſſimo peccato mortali quieſcere in creaturâ,tanquam in fine ultimo;& adeò eſt grave hoc peccatum,ut nequeat excuſari ex parvitate materiæ:imò,juxtà dicta de Juramento c.34.n.4. quò res eſſet vilior,eò graviùs peccaret homo conſtituens in illà ultimum finem, ut ſi quis conſtitueret ultimum finem in obolo &c. Sed ubi n.9. diximus hominem peccare quieſcendo in honore, tanquam in fine,debet intelligi quòd peccamus, quieſcendo in honore, tanquam in fine proximo. Creaturarũ nulla poteſt amari ut finis ultimus. At quædã poſſunt amari,ut finis proximus: quædã verò nullatenùs poſſunt amari,ut finis proximus,ſed amãdę sũt unicè,ut mediũ, & ut sunt utiles ad aliud, adeò ut peccatũ ſit quieſcere in illis, tanquã in fine proximo: Si confeſſor velit regulam generalem, unde ſciat, quæ creatura poſſit amari,ut finis proximus: quæ verò tantùm ſit amanda ut medium;hęc eſto. Quæ ex ſui naturà dicunt rationem boni honeſti poſſunt amari,ut finis proximus:quæ ex ſui naturà ſunt indifferentia, ut amentur honeſtè, vel inhoneſtè,hæc unicè poſſunt amari,ut ſunt utilia, ſeù ut ſunt media ad bonum honeſtum. Divitiæ, honor &c.indifferentèr amari poſſunt honeſtè,vel inhoneſtè; propterea debent unicè amari ut media. Proximus, virtutes &c. amantur honeſtè; proptereà poſſunt amari ut finis proximus; qui vel quò, ut ſingulis convenit.

13. D. Quomodò vocatur peccatum excedens in tertiò?

M. Pec-

M. Peccatum excedens in appetendo gloriam, quæſequitur ad honorem, vocatur Inanis gloria. Gloria poteſt appeti, ſicut ex n.2. appeti poteſt honor, & iiſdem modis, quibus ex n. 9. peccamus in appetendo honorem, peccamus etiam in appetendo gloriam; quare nihil eſt, quòd jam dicta repetamus. S. Thomas q.132.

14. D. Mihi videtur malefacere S.Greg., qui 31. Moral.c.31. enumerat inanem gloriam inter vitia capitalia; ex hoc enim deberent poni octo capitalia; cum tamen in *Inſtruct. pro ordinandis* c. 10. n. 13. ex communi omnium pœnè Chriſtianorum ſenſu, enumerata ſint tantummodò ſeptem?

M. Plurimùm excedis, dum ita loqueris de Sanctis Eccleſiæ Doctoribus. Certè neceſſarium tibi eſt ſępiùs legere Angelicum, à quo diſces, quàm reverentèr ſint ſuſcipienda Sanctorum dicta, qui piè ſunt exponendi, etiam ubi videantur ſcripſiſſe cōtrà communem ſenſum aliorum; Innocent.XI.in Bullà contrà 65.propoſitiones prohibuit cenſurari Theſes adhùc diſputatas inter Catholicos Modernos, eſtò in illis non nemo fortè ſit laxior; quantò minùs debes notare SanctosPatres, qui, velis, nolis, à Deo poſiti ſunt Magiſtri totius Chriſtianę Moralis, ſaltèm quoad principia, licet non individuent caſus particulares peccatorum, qui ſunt infiniti, & refrigeſcente in dies charitate, ab eorum temporibus ad noſtra creverunt & numero, & gravitate, ut conjicies ex dictis c. 2. n. 4. ubi audiſti graviora quædam peccata etiam ipſis Philoſophis innomi-

nata,

nata, & tamen hodie committuntur non infrequentèr.Eſtò igitur Sancti Patres non exemplificent omnia, tamen ad omnia decidenda, debes ſuſcipere,& ſuſcipere eorum principia venerabilius, quàm doctrinam Philoſophorum, ubi agitur de virtute,non ſolùm Morali,ſed & Chriſtianà.Et ita procedit S. Th.q. 132. a.4. Ait aliquos ponere ſuperbiam,ut primum vitium capitale.Hos ſequitur *Inſtructio pro ordinandis* loco citato, ubi in primis elementis Chriſtianæ fidei rudiores docentur, ut ſint capaces primæ Tonſuræ.Hujuſmodi elementa erànt præponenda his juxtà vulgarem acceptionem; & ſecundum hanc, notatum eſt ibi quatuor vitia capitalia eſſe mortalia ex ſuo genere.Addit S. Th. quòd S. Greg. poſuit ſuperbiam,ut univerſalem radicem omnis peccati, etiam capitaliũ, & poſuit inanem gloriam, ut primum capitale vitium.In quà acceptione tria tantùm ex capitalibus erunt mortalia de naturà ſuà, nàm inanis gloria, utpotè oppoſita Magnanimitati,non eſt de naturà ſuà peccatum mortale,juxtà p.1.c.34.n.6.dicta Notà tamen ex S.Th. 1.2.q.84. a.4. inanem gloriam, quæ ponitur capitale vitium etiam includere ambitionem.

15. D. Plura me docuiſti ſatis gravia. Credideram huc uſque Theologiam Moralem eſſe deſumendam ex Doctoribus Modernis, uullo hàbito reſpectu ad Patres. Tu verò dicis recurrendum ad Patres pro principiis, & ſtudendum Modernis, quatenùs ex regulâ univerſali Patrum decidunt

ca-

caſus particulares. Certè Confeſſor ita procedens mihi videtur ille pater familias, qui Matt. 13. *profert de theſauro ſuo nova, & vetera.* Quoniam igitur ita procedendum eſt, aſſignà mihi filias *Invnis gloriæ*, ut eſt vitium capitale.

M. Quæ dixi num. prçcedenti, ſunt graviora, quàm poſſit primo aſpectu credere præparans ſe ad confeſſiones. Quia exiſtimo, quòd hujuſmodi ſe preparanti abundè prodero, ſi figam in ejus animo debitam venerationem ergà Sanctos Patres, nè ſim longior, hoc unum memoro: Si vel in hoc, vel in alio quocunque meo opere, Lector videat me paululùm declinare à Sanctis Patribus, illud retracto, & obteſtor meum Lectorem, ut hujuſmodi doctrinam omninò reiiciat, quantumcunque fundata videretur: Chriſtianus enim pro fundamento debet habere verbum Dei hauſtum à Scripturà, vel Patribus: Legat utique hoc opus, qui animo eſt ita diſpoſitus ergà Patres: qui alitèr diſponitur, hoc opus pro illo non eſt ſcriptum: Et ſequens Patres dico ſeptem eſſe filias *Inanis gloriæ*. Prima eſt *Inobedientia*, de quà c. 38. n. 16. Secunda: *Jactantia*, de quà c. 40. n. 7. & S. Th. q. 112. præſertim a. 1. ad 2. Tertia: *Hypocriſis*, de quà c. 40. n. 10. Quarta: *Contentio*, de quà c. 14. n. 9. Quinta: *Pertinacia*, de quà c. 47. n. 6. Sexta: *Diſcordia*, de quà c. 14. n. 8. Septima: *Præſumptio novitatum*. De Præſumptione dictum eſt n. 8. Sed filia Inanis gloriæ eſt iſta ſpecialis *Prçſumptio novitatum*; quare non genus, ſed ſpecies conflata, & ex actu, & ex materià, circà

quam

quam verſatur, oritur ab Inani gloriâ.

16. D. P.1.c.12.n.12. notaſti libros, quos S.Carolus judicabat neceſſarios Confeſſori ordinario,& coniicio etiam hanc fuiſſe mentem S.Archiepiſcopi, ut principalitèr ſuam ſcientiam Confeſſores hauriant à Patribus, & deinde ab aliquâ Summâ moderniore, quam tamen Epiſcopus utilem judicaret. Tu etiam p.1.c.8.n.1. notaſti,quòd S.Caroli monita fuerint adoptata ferè ab omnibus Eccleſiis, quare S.Carolus etiam ſenſit idem; imò videtur aliquid ampliùs notaſſe; nàm voluit omnem Doctorem legendum à Confeſſario eſſe approbatum ab Epiſcopo, qui eſt ſubditorum Doctor cõmunis à Deo conſtitutus. Quia porrò membrum debet conformari ſuo corpori, ſpecialitèr incumbam lectioni Patrum ego, qui ſum membrum Eccleſiæ,quæ ſibi adoptavit monita S. Caroli.Proſequere tu jàm ex S.Th., qui Patrum omnium in ſuâ Summâ eſt compendiũ, explicare mihi cætera peccata; Et quoniam contrariè per exceſſum oppoſita Magnanimitati, jàm explicuiſti, explicà nùnc peccata contrariè per defectũ eidẽ oppoſita?

M. S.Th.qu.133. unicum nominat peccatum per defectum cõtrariè oppoſitum Magnanimitati (& etiam eodem nnmine vocatur oppoſitum Philotimiæ) diciturque *Puſillanimitas*. Peccat hoc peccato, qui habens vires (præſertim à Deo ſibi collatas) ad aggrediendum opus magnum, & magno, ac vero dignum honore, deiicit ſpem ſuam, nè audeat illud aggredi, quando debet, penſatis om-

omnibus circumſtantiis: Humilitas facit uon nos aggredi,conſiderando vires noſtras; at ſi Superior præcipiat,in utilitatem proximi, acceptare Prælaturam ; ſi tùnc nos deiicimus ad non ſperandum Dei auxilium ; & propterea recuſamus acceptare, id procedit ex vitio Puſillanimitatis; quod tamen ex ſuo genere non eſt mortale,ut oppoſitum Magnanimitati.

17 D. Quid eſt Magnificentia, ſecunda virtus annexa Fortitudini,etiam reſpiciens actum aggrediendi?

M. Ex huc uſque dictis Magnanimitas habet tendere in magnos honores, & erigere ſpem, ut audeat opera,quæ ſunt digna magno honore. Magnificentia autẽ habet tẽdere in magnos ſumptus, erigendo ſpem,ut audeat opera,in quibus exequẽdis neceſſariæ ſunt magnæ pecuniæ. Sicut ex c.14. nu.2.Synefis diſtinguitur à Gnome,& ex num. 3. Philotimia à Magnanimitate, ita Liberalitas, de quà c.41. à n.4. diſtinguitur à Magnificentià:Hæc ſicut Magnanimitas habet actum internum, quo quis, v. g. vult erigere magnum templum ; & hìc actus,ſeù diſpoſitio poteſt etiam eſſe in paupere,in quo tamẽ nequit eſſe actus externus, qui eſt conſumere magnas pecunias in erectionẽ magni operis. Et hæc de Magnificentià ſufficiunt Confeſſori ordinario deſtinato ad multitudinem; Vide n.5.dicta de Magnanimitate. Quòd ſi habeas dirigere pœnitentem aliquem prædivitem, ad opera magna, priùs attentè,ac ſæpiùs relege S.Th.q.134.

18.D.Quæ

18. D. Quæ ſunt vitia contrariè oppoſita Magnificentiæ?

M. Peccatum per defectum contrariè oppoſitũ dicitur Parvificentia; & eſt quando quis vel aggreditur magnũ opus; at in eo non vult conſumere magnas opes, quales ſunt proportionatæ magnitudini operis, vel deſiſtit ab aggrediendo magnum opus, ut convenit, ne faciat magnas expenſas. Peccatum per exceſſum contrariè oppoſitum à S. Th. vocatur *Conſumptio*. Conſiſtit in eo, quòd homo conſumat magnas pecunias excedentes omninò dignitatem operis. Videatur S. Th. q. 135. Nullum horum ex ſuo genere eſt mortale peccatum. Nec ſuper his aliquid ultrà eſt neceſſarium Confeſſori ordinario.

19. D. Quas Penitentias Confeſſor debet imponere peccantibus contrà duas prædictas virtutes?

M. Rariſſimi ſunt, qui poſſunt exercere actus externos Magnanimitatis, & Magnificentiæ, ſed frequentiſſimi ſunt, qui peccant tribus peccatis contrà Magnanimitatem, ſcilicèt, Præſumptione, Ambitione, ac Vanàgloriâ. Præſumptio regnat principalitèr inter Eccleſiaſticos adſpirantes ad beneficia cùm curâ animarum. Tamen, & illa duo vera ſunt: primò quòd aſſecuti dignitates hujuſmodi plurimùm declamant contrà aſpirantes. Ego non crediderim id procedere, quòd optent ipſi perpetuari in Prælaturâ, ſed potiùs, quia experiuntur gravitatem oneris; & charitativè ſtudeant alios eximere: ſecundò: quòd pauci ſe accuſant de hac

præſumptione. Ubi pœnitens ſe accuſet de aliquà diligentià in obtinendo Prælaturam, priuſquam damnetur peccati, vel mortalis, vel venialis, attẽtè legatur S. Th. hìc q. 100. a. 5. & q. 185. a. 1. cum Cajetani Commentariis in utrumque; quòd ſi videat intercedere præſumptionem, huic reprimendæ accipiat motiva ex Appendice ad *Inſtructionem pro ordinandis* c. 7. 9. 10. & 11. Ut autem eradicet Ambitionem, ac Vanam gloriam, relegat caput ſextũ Matthæi, ubi ſermo Chriſti totus eſt contrà hæc duo peccata, figatque pœnitentis memoriȩ verbum illud: *Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuã.*

CAPUT XLVI.

De reliquis duabus Virtutibus Fortitudini annexis, nempè, Patientià, & Perſeverantià, Vitiiſque oppoſitis.

1. PRæcedentes duæ Virtutes verſantur circà actum aggrediendi, & erigunt Spẽ, ut proportionalitèr ad primùm actum Fortitudinis, audeat bona difficilia. Virtutes, de quibus loquendum eſt in præſenti, verſantùr circà actum ſuſtinendi, & reprimunt Timorem, ut, proportionalitèr ad ſecũdum actum Fortitudinis, non ſuccumbat Iraſcibilis in malis difficilè ſuperabilibus. Licet circà hȩc mala diverſæ poſſint verſari virtutes, omnes tamen ſub his comprehendimus ex ratione traditâ capite præcedenti n. 1.

2. D.

2. D. Quid eſt *Patientia?*

M. Unicà q. 136. S. Th. agit de hàc virtute, nihil tractans de vitiis contrariè oppoſitis, quia quod opponitur per defectum eſt innominatum, quod autem opponitur per exceſſum, nempè, *Impatientia*, ſufficientèr dignoſcitur ex ipsà ratione Virtutis. Verum, & ipſum *Patientiæ* nomen clariùs patet, quàm explicari poſſit ulteriori definitione. Nihilominus dicitur *Patientia* eſſe *rerum arduarum, ac difficilium conſtans, atque diuturna perpeſſio;* Relinquendo tamen quæſtiones parùm, aut nihil ad praxim conducentes, ſciat Confeſſor ordinarius, quòd verus actus Patientiæ debet elici ex amore Dei, & verus habitus virtutis Patientiæ debet oriri ex habitu charitatis, & gratiæ ſanctificantis, ad differentiam aliarum virtutum moralium, quarū aliquis actus exerceri poteſt (licèt non omninò perfectus, ſed tamen verus (abſque amore Dei) & quarum habitus poteſt eſſe in peccatore (licèt non ſub ratione perfectæ virtutis) Hujus differentiæ ratio eſt ſubtilior, quare illam omitto. Legatur S. Th. a. 3. ſimùl cum Cajetani commentariis. Confeſſor ex hàc doctrinà videt non eſſe verè patientē, qui ad recuperandam ſanitatem, ſuſtinet ferrum, ſuſtinet ignèm. Iſte omnia ſuſtinet ex amore ſui ipſius, qui amor ſi ſit bonus, merebitur in amando ſe ipſum ordinatè, ſed non in patiendo talia, niſi ut ſubſtat tali recto amori. Sed ſi patiatur ex amore Dei, tùnc ambo actus boni ſunt moralitèr ex ſui naturà, ſcilicèt, amor Dei, & Pa-

prehenſam(quò Confeſſor inflammet pęnitentem ad ejus amorem)accipere poterit à S.Cypriano, in lectionibus ſecundi Nocturni quartæ Dominicæ poſt Paſcha.

5. D. Quid eſt Perſeverantia ultima virtus annexa Fortitudini,& verſans circà actum ſuſtinẽdi?

M. Perſeverantia ſumitur duplicitèr:primò:pro actu finali, quem homo ponit, v. g. agendo de fine univerſali hominis,dicitur perſeverare,qui ultimũ ſuæ vitæ actum liberum ponit in gratià Dei, ita quod ſalvetur. Agendo autem de fine particulari dicitur perſeverare, v.g.peregrinus ille, qui, causà voti, ſusceptà peregrinatione Hieroſolimitanâ, ponit actum ultimum;qui eſt viſitare loca ſancta; & generalitèr homo dicitur perſeverare in aliquo, quoties habens intentionem de aliquo fine, ad quem ſunt neceſſaria plura media, ponat à parte rei finem ipſum:ſi verò non ponat finẽ, eſtò ponat medium proximum, non dicitur perſeverare. In hoc ſenſu perſeverantia non eſt virtus, ſed circà finem univerſalem eſt donum ſpeciale Dei, quod de condigno mereri poteſt nemo quantumcũque perfectus.Gratia ſanctificans,eſtò intenſiſſima, ex ſui naturâ,nunquã exigit, ut ponatur hìc ultimus actus; quare, ſuppoſità etiam gratià ſanctificante procedit ex ulteriori beneplacito Dei, quòd ponatur hìc ultimus actus: ſecundò: Perſeverantia accipitur pro habitu,quo Iraſcibilis inclinatur ad ſuſtinendas difficultates, quæ incidunt in diuturnitate benè operandi. Confeſſor agnoſcet rationẽ hujus

 virtutis

virtutis ex caſu, qui fortè pluriès illi accidit: Impoſuit, v.g. pœnitentiam recitandi per ſex menſes quotidiè orationem Dominicam; nihilominùs pęnitens petit, ut mutetur ſibi prædicta pęnitentia in ſex, vel ſeptem Roſaria unicà vice recitanda. Recuſat primam pœnitentiam, quia hoc, quod eſt, eligere duraturam per longum tempus, importat eligere opus difficilius ratione durationis, quàm ſit difficilis una recitatio multò plurium Salutationum. Hanc ergo difficultatem provenientem ex diuturnitate eligit ſuſtinere virtus Perſeverantiæ, reprimitque Timorem non reſiſtendi, à quo deiicitur. Illius actus internus eſt electio ſuſtinendi hanc difficultatem: Actus externus eſt ipſa perpeſſio, de quorum actuum obligatione dicatur, ut n. 3. dictum eſt de Patientià. S. Th. q. 137.

6. D. Quæ ſunt peccata contrariè oppoſita Perſeverantiæ?

M. A S. Thom. q. 138 a. 1. peccatum contrariè oppoſitum per defectum vocatur *Mollities*, non quæ eſt oppoſita Caſtitati, ſed per quam homo nolens vivere diù abſque delectatione cedit difficultatibus, quas incurrit in exercitio bonorum operum: Peccatum contrariè oppoſitũ per exceſsũ vocatur *Pertinacia*. Hęc in eo conſiſtit, quòd homo ita ſuo ſenſui adhæreat, ut nolit cedere, quibus debet cedere. Nullum ex his de naturâ ſuà eſt mortale peccatum, ſed videndũ eſt, an cum illis adhùc ſervetur charitas, vel non: Peccabit mortalitèr ille pertinax, v.g. qui ſub mortali obligatus alteri cedere,

dere, non cedit, in eo, in quo tenetur. Obligatur homo ſubiicere ſuum intellectum definitionibus Eccleſiæ; ſi ergo non cedat, ſed contrarium teneat, ubi ſcit extare definitionem hujuſmodi, ſtatim eſt. pertinax; & hæc pertinacia eſt completiva hæreſis Tenetur Chriſtianus ſubiicere ſuam voluntatem Romano Pontifici, eidem obediendo; ſi ab hàc obedientià ſe ſubtrahat, aut recedat, nolēs obedire, ubi ſcit ſe obligatum obedire, ſtatim eſt pertinax, & hæc pertinacia eſt completiva Schiſmatis. Ordinariè pertinacia eſt cum omni peccato formali Inobedientiæ. Propterea ſemper pœnitens explicare debebit materiam, circà quam eſt pertinax, ut Confeſſor agnoſcat ſpeciem peccati. Omnis excōmunicatio major præcipuè punit Contumaciam, ſeù Pertinaciam. Et ſanè peccatū hoc de ſui naturà eſt aptum ſus deque vertere omnem Rempublicam. Propterea Confeſſor erit ſollicitus removere hoc peccatum, præcipuè à Monialibus, à Religioſis, & ab Adoleſcentioribus, eſtò delinquant in minimo: etenim niſi coerceantur, adoleſcunt in graviſſimas quaſq; perturbationes, etiam Schiſmatis, Rebellionis, & Hæreſis.

CAPUT XLVII.

De Temperantià in genere, ejuſque partibus integralibus.

1. ULtima Virtutum Cardinalium eſt Tēperantia, reſidens in appetitu concupiſcibili, & quòad ſe, & quòad plures

virtutes ſibi annexas. Hujus maximè notitiã debet habere Confeſſor ordinarius: etenim plurima multitudinis peccata conſiſtunt in violatione hujus Virtutis. De hac in genere, illiuſque partibus integralibus, & vitiis oppoſitis à S. Th. q. 141. ad 146.

2. D. Quid eſt Temperantia?

M. Nomen Temperantiæ duplicitèr accipitur: primò: pro moderatione, ſeù temperie, quam ponit homo circà actus ſui appetitus Hoc modo eſt conditio generalis cujuslibet actus virtuoſi: Ut enim ſit virtuoſus actus, debemus ita refrenare appetitũ, quòd neque nimis, neque parùm feratur in ſuum objectum: ſecundò: accipitur pro virtute ſpeciali, quæ habet refrenare appetitum concupiſcibilem circà delectationes, guſtus, & tactus. S. Th. qu. 141. a. 1. 2. 3. & 4. Si quæ verò aliorum ſenſuum delectationes indigeant refrænari, de conſequenti, non principalitèr illas Temperantia moderatur, ut eſt quòd non nimis appetantur odoroſa &c. S. Th. a. 4. ad 3. Delectationes verò ſpirituales, utpotè bonæ ſecundum ſe, non ſunt frænandę, niſi per accidens, quatenùs homo v. g. debet relinquere delectationẽ, quam percipit in ſtudendo, ut applicet ſe delectationi, quæ percipitur in orando.

3. D. Quam regulam debemus tenere in refrenando hujuſmodi delectationes, ſeù concupiſcentias, & deſideria delectationum?

M. Eadem menſura nequit aſſignari omnibus: nàm loquendo, v. g. de cibo, & potu, alius indiget majori, alius minori nutrimento. Loquendo etiam

de

de delectationibus tactus, ſolutus à matrimonio debet omninò abſtinere ab omni delectatione cõtrà Caſtitatem. Ex conſtitutis in matrimonio, alius propter complexionem, vel propter inſtantiam conjugis, indiget frequentiùs exquirere, alius autẽ rarius. Igitur eà regula eſt ſervanda, ut appetantur quantùm hìc, & nùnc ratio dictat, conſiderando, complexionem, conditionem, ſtatum &c. Porrò ut Confeſſor habeat regulam faciliorem ad diſcernendum, quando, & quomodo moderandæ ſint, meminerit doctrinæ traditæ p. 1. c. 31. n. 5. quòd delectatio ſequitur naturam actus: quare ubi nullus actus eſt ponendus, neque delectatio eſt expetẽda: ubi actus moderatus, delectatio moderata eſt expetenda: ubi actus perfectus eſt ponendus, perfecta delectatio eſt expetenda. Omne deſiderium delectationis debet frænare ſolutus à matrimonio. *Propter ſolos filios gignendos*, ut ait Auguſtinus l. 2. de conſ. Evang. c. 1. debet homo inire matrimoniũ; ſed plurimùm confert ad perfectionem generandi delectatio vehemens (tamen intrà limites delectationis humanæ) propterea communiter dicitur, quod à patribus doctis, & ſtudioſis naſcuntur filii ſtolidi, quia patres abſorpti à delectatione ſpirituali, minùs incumbunt ſenſuali; propterea etiam qui naſcuntur illegitimi ex thoro furtivo, naſcuntur ordinariè imperfecti: nàm timor, nè detegantur in fragranti, reprimit vehementiam delectationis à naturà conſtitutæ, ad perfectionem generandi.

4. D. Obligatnè ſub mortali virtus Temperantiæ

rantiæ ad ſuos actus ?

M. Temperantia eſt genus ſub ſe continens quatuor ſpecies, de quibus diſſerendum eſt in ſequentibus; propterea melius erit huic interrogationi reſpondere, cum agetur de ſingulis Temperantiæ ſpeciebus in particulari.

5. D. Quæ ſunt peccata contrariè oppoſita Temperantiæ ?

M. Ut virtus ipſa eſt genus, ita ſunt genus peccata Virtuti oppoſita, ſubdividenda in plures ſpecies. Peccatum excedens in frænando vocatur *Inſenſibilitas*. Et *qui*, ait S. Th. q. 142. a. 1. *in tantum delectationem refugeret, quòd prætermitteret, quæ ſunt ad conſervationem naturæ, peccaret quaſi ordini naturali repugnans, & hoc pertinet ad vitium Inſenſibilitatis*, v. g. ſi ex averſione ad delectationem, homo refugeret comedere ſibi omninò neceſſarium &c. Cæterùm hoc omninò rarum eſt vitium. Non invenietur, qui refugiat comedere, aut bibere. Quòad concupiſcientias matrimoniales, invenietur quidē coniux negans comparti debitum, non tamen ex averſione ad delectationem, ſed ut plurimùm ex nimio amore delectationis, unde fertur in alienas, & faſtidit ſuam. Genus peccati excedens in appetendo delectationem vocatur *Intemperantia*. Peccatū, in quod facillimè labimur, à quo difficillimè reſurgimus, præſertim quo uſque fervet ſanguis in venis. Ad illud medendum requiritur magna charitas in Confeſſore, ubi procedit ex infirmitate: magnus zelus honoris divini, & ſalutis animæ, ubi

procedit

procedit ex malitiâ, conſuetudine, aut occaſione proximâ.

6. D.Quæ ſunt partes integrales Temperantiæ?

M. Ut actus Temperantiæ prodeat integrè, ac perfectè completus, requiruntur duæ conditiones: prima: quòd homo verecundetur de turpi actu, ſaltem juxtà pręſentem ſtatum naturæ corruptæ. Ob pravam inclinationem ad delectabilia ſenſus, nunquam homo perfectè, aut integrè frænabit ſuas concupiſcentias, niſi præcedat quidam horror de actionibus illis, quæ communitèr in hac materiâ reputantur turpes; ſecundò: requiritur inſuper quidam amor, ſeù inclinatio competens ad ea, quæ communitèr in hac materiâ reputantur honeſta, ſeù decora. Porrò non eſt neceſſarium terere tempus in explicando, quæ circà hujuſmodi materiam cenſeantur honeſta, quæ turpia. Id ipſa natura docet vel rudiores, qui quidem, ubi viget paſſio, non reflectunt; at expletà paſſione, erubeſcunt, imò & horrent, quòd ſciatur hujuſmodi actio à patribus, magiſtris &c. Quòd ſi è contrà aliquo tempore perſeveraverint in refręnãdis hujuſmodi paſſionibus, oritur in ipſis quoddam, veluti naturale, gaudium, quòd ſectẽtur honeſtatem. Porrò communitèr notaretur, ut brutalis, qui nõ erubeſceret de turpibus, vel non gauderet de honeſto, poſtquam ceſſavit paſſio. Et hinc Theologi conveniunt, ad integrandum Temperantię actum, pręexigi, tanquam conditiones, Verecundiam, atque Honeſtatem: quæ propterea dicuntur partes integrales Temperantiæ.

tiæ. S. Thomas q. 144. & 145.

7. D. Sufficientèr dixiſti de Temperantià in genere, quærerem nunc de Dono illi correſpondente, ſed iraſcèris, ſi turbo ordinem, ut primò tractetur de virtutibus annexis, & poſtea de Dono.

M. Non iraſcar, ſi ſequeris methodum S. Th. qui q. 141. a. 1. ad 3. ponit Temperantiæ correſpondere donum Timoris, quod ex c. 9. directè reſpondet Spei, & indirectè Temperantiæ, quia fręnandis concupiſcētiis maximè neceſſarius eſt Timor, juxtà illud Pſ. 118. *Confige timore tuo carnes meas: à mandatis enim tuis timui*. Et quia boni conſulo, ſi quid petas ordinatè, repeto hic omnem correſpondentiam. Prima Beatitudo cum 10. 11. & 12. fructu, & cum ſeptimà petitione Orationis Dominicæ reſpondet Timori, & hic Spei, ac Temperantiæ. Secunda cum fructu 5. 6. 8. & cum 6. petitione reſpondet Pietati, hæc autem Juſtitiæ. Tertia cum 9. fructu, & 5. petitione reſpondet Scientiæ: hæc autem Fidei. Quarta cum 4. 7. fructu, & cum 4. petitione reſpondet dono ac virtuti Fortitudinis. Quinta cùm fructu 5. 6. & 3. petitione reſpōdet dono Conſilii: hoc autem Prudentiæ. Sexta cum 9. fructu, & 2. petitione, dono Intellectus, & hoc Fidei. Septima cum 1. 2. 3. fructu, & 1. petitione, dono Sapientiæ: hoc autem Charitati. Octava Beatitudo eſt repetitio aliarum.

CA-

CAPUT XLVIII.

De primis duabus ſpeciebus Virtutum contentarum ſub genere Temperantiæ.

1. IN explicatione Virtutum plura fortè deſiderabunt Scholaſtici, ut clariùs earum diſtinctio, & munus appareat; verumtamen totiès repetitum eſt finem eſſe menſuram mediorum. Sanè diſtinctiùs illas examinarē, ſi ſcriberem pro ſcholis; At meus finis eſt colligere; quæ magis conveniunt Confeſſori ordinario, cui inſtruendo imò convenit intacta dimittere ſubtiliora, & nihil conducentia ad praxim: E contrà ſæpiùs inculcare magis obvia, & neceſſaria ad praxim; Ad hunc finem utor terminis, ex quorum repetità uſurpatione Confeſſor ordinarius facilè poſſit venire in cognitionem ſui muneris, v.g., in toto præcedenti capite,& in titulo præſentis, nominavi non abſolutè Temperantiam,ſed genus Temperantię,quò Confeſſor dignoſcat pœnitentem non ſufficientèr ſe accuſare,ſi dicat ſe commiſiſſe ſex actus,v.g.Intemperantiæ:nam ex illo termino *Genus* facilè cognoſcit nō ſe ſufficientèr explicaſſe,qui ex Tridētino adducto p.1.c.5.n.30. ſcit de fide eſſe, quod explicandæ ſint infimę ſpecies peccatorum;& ex Rituali c.7.n.9. prudentèr interrogandas eſſe ſpecies, ubi eas pœnitens non expreſſerit ſufficientèr.

2. Quia

2. Quia verò multùm juvari poterit Confeſſarius ex ordine, ideò, ante omnia, breviter inſinuandum eſt, quomodò accipienda ſit diſtinctio ſpecifica virtutum, quæ dividunt genus Temperantiæ. Audiſti c. 46. n. 3. genus Temperantiæ in eo principalitèr verſari, quòd juxtà rectam rationem moderetur concupiſcentias delectationum tactus, & guſtus. Horum ſenſuum actiones, majori quàm aliorum ſenſuum actiones, delectatione natura cōdivit, quia magis neceſſariæ ſunt ad conſervationem animalis, & hinc magis delectant actiones tactus, quàm guſtus, quia actiones tactus neceſſariæ ſunt ad conſervationem ſpeciei: actiones verò guſtus ad conſervationem individui: Natura autem optima Inſtitutrix voluit nos magis fovere ad bonum commune conſiſtens in conſervatione ſpeciei, quàm ad bonum particulare conſiſtens in cōſervatione individui. Primò igitur Temperantia dividitur in Virtutes, quæ moderantur concupiſcentias Guſtus, ſeù ordinatas ad conſervationem individui, & in virtutes, quæ moderantur concupiſcentias Tactus, ſeù ordinatas ad conſervationem ſpeciei. De his differetur in ſequentibus. Duę autem ſunt ſpecies infimæ Virtutum, quę moderantur delectationes guſtus, nempè, *Abſtinentia*, & *Sobrietas*.

3. D. Quid eſt Abſtinentia?

M. Abſtinentia, ut virtus moralis, habet moderari concupiſcentias guſtus, ne homo pluſquam decet rationem, hìc, & nùnc, conſideratis omnibus

cir-

circumſtantiis,utatur cibo,aut potu.Medicinæ eſt moderari cibum, & potum, ut confert ad ſanitatem. Abſtinentiæ autem moderari, ut eſt conſonum rationi. Medicinalem moderationem ſubordinat virtuti Abſtinentiæ, qui utitur cibis ad conſervandam ſanitatem,quia hanc ſervare eſt conſonum rationi. S. Thomas q.145.

4. D. Cum dicis Abſtinentiam moderari cibum, & potum, confundis abſtinentiam cum ſobrietate, cujus eſt moderari potum?

M. Non confundo, ſed imò cum S.Th. q.149. a.2. ad 1. magis enucleo diſtinctionem ſpecificam utriuſque virtutis. Igitur Abſtinentia moderatur uſum potus, ita quòd ob delectationem in bibendo, menſuram rationis homo non excedat. Sobrietas autem moderatur uſum potus, ita quòd ex immoderato potu non impediatur uſus rationis per ebrietatem; quare Abſtinentia impedit delectationem; Sobrietas impedit nocumentum in uſu rationis.

5. D. Quomodò vocatur actus principalis Abſtinentiæ?

M. Vocatur Jejunium, de quo S.Th.q.150. Valet ad tria: Primò ad frænandas concupiſcentias carnis; etenim *ſine Cerere, & Baccho friget Venus:* ut & ratio naturalis dictat: ſecundò, ad faciliùs elevandam mentem in Deum: experimur enim quòd ventre pleno vix poſſumus incumbere ad negotia etiam ſæcularia, quantò minùs orationi: tertiò ad ſatisfaciendum pro peccatis. S.Th.a.1. etenim hoc ha-

habet ratio naturalis, ut ſatisfaciens alteri diminuat aliquid ſibi; Ad conſervandam ſanitatem eligimus abſtinere à cibo, pluſquam noſter ſtatus exigat. S.Th. a.1. ad 2. Porrò ad jejunium obligamur lege naturæ, ſi concurrat aliquod ex tribus prædictis motivis. Per primum obligamur, quando, niſi jejunemus, eſſet periculum proximũ violandi caſtitatem. Per ſecundum obligamur, quando ſine jejunio, inſtante orandi prçcepto, non poſſemus orare: per tertium obligamur, quando ſine jejunio, inſtante prçcepto, ſatisfaciendi Deo, nõ poſſemus ſatisfacere. Ex his apparet primò, quòd jejunium lege naturæ prçceptum obligat per accidens, & ratione alterius virtutis. Ideò vidè dicta p.1. c.38. n.16. ſecundò apparet jejunium lege naturæ præceptum non importare abſtinentiam cibi, aut potus determinati, ſed lex naturæ in genere tantùm præcipit abſtinere ab eo cibo, & potu, quo ſi uteremur, deficeremus in aliquo ex prædictis tribus. S. Thomas q. 150. a.3.

6. D. Extatnè prçceptũ Eccleſiaſticũ jejunãdi?

M. Extat utique inter alia Eccleſiæ præcepta. Ut autem de illo demus, quæ conferunt ad praxim hodiernam. Duo præcepta jejunium importat, alterum negativum, & alterum affirmativum. Utriuſque violatio importat duplex peccatum; peccato enim commiſſionis violatur primum, & peccato omiſſionis violatur ſecundum. Porrò ex p.1.c.34.n.3. peccatum commiſſionis, & omiſſionis differunt, non tantùm ſpecie: ſed & genere.

7. D. Quod

7. D. Quodnàm ex his duobus præceptis eſt principale in jejunio?

M. Principale eſt negativum, vi cujus in omni jejunio præcipitur abſtinentia carnium; & in quadrageſimà præcipitur etiam abſtinentia ab ovis, & lacticiniis, extrà tempus quadrageſimæ ſecunda hæc abſtinentia non eſt in præcepto univerſalitèr, ſed juxtà conſuetudinem locorum. Et adhùc *principaliùs* in quadrageſimà ex S. Th. q.147. a.8. ad 3. *interdicuntur carnes, quàm ova, & lacticinia*. Hinc inferas deobligatum ab ovis, non deobligari ab unicà comeſtione cadente ſub prçcepto affirmativo. E contrà multi tenent deobligatum à carnibus, cui commodè ſufficit unica comeſtio; ad hanc obligari. Et ſanè id ſuadebit Confeſſor ex multiplici capite, ſed niſi aliud præcipiant Eccleſiæ Prçlati, in jejuniis jam prçceptis, deducitur non extare hanc obligationem ſub mortali ex doctrinà prædictà S. Th., nam remoto priori, & principaliori, removetur poſterius, & minùs principale; cum ergo in jejunio principale ſit abſtinentia carnium, hujus obligatione ceſſante, ceſſant cœterę obligationes minùs principales. Sed quia Eminentiſſimus Cardinalis Vicarius in edicto Quadrageſimę hujus anni 1703. innuit deobligatos à carne teneri ad unicam comeſtionem, ſi commodè poſſint, Confeſſor id inculcet, non quærens an ſit vetus præceptum, vel de novo expreſſum.

8. D. In quo conſiſtit præceptum affirmativum jejunii?

M. Conſiſtit in eo, quòd ſi velimus comedere, ſemel tantùm in die comedamus. Non præcipimur comedere; poſſet enim quis abſque cibo tranſigere à mediâ nocte ad aliam mediam noctem, ſed ſuppoſito, quòd velimus comedere, præcipimur comedere tantùm ſemel. Et ita quidem ſervabatur tempore etiam S.Th. nihilominùs creſcente complexionis humanæ debilitate, introductum eſt leve jentaculum in veſperi jejuniorum, de quo neque Canones loquuntur, neque ullus ex Doctoribus approbatis poſitivè ab Eccleſiâ: Ultimi enim approbati fuere S.Th., & Bonaventura, quorum diebus nec verbum de iſto levi jentaculo; nunc tamen licet ex univerſaliſſimâ Eccleſiæ conſuetudine. Porrò de iſto levi jentaculo plura videbis in omnium pœnè Caſuiſtarum libris, præſertim quęrentium quot uncias, & quarum rerum poſſimus comedere. Omnia ego hæc omitto, quia tibi ad plenũ ſatisfacient, prædicti, & quando ſis adeò pauper Sacerdos, ut de illorum libris tibi providere non poſſis, quę conſuetudo piorum te docuit licere hoc jentaculum, eadem te docebit etiam, quæ liceat quantitas, & qualitas, præſertim ſi memineris dicta n.5. quòd in ſatisfaciendo per jejunium, debemus diminuere aliquid nobis de cibo aliàs non immoderato, dummodò non omnimodè neceſſario; & quid eſſet diminuendum, determinavit Eccleſia, & conſuetudo.

9. D. In tàm exactâ deſcriptione præceptorum jejunii, videris mihi exceſſiſſe fines tibi præſcriptos

in-

inſtruendi præparantem ſe ad confeſſiones: illa enim exacta deſcriptio magis congruit Scholaſticis in Cathedrâ, quàm Confeſſoribus ad praxim in Confeſſionali?

M. Non eſt ita, ut credis. Niſi omnia illa diſtinctè ſciat Confeſſor, deficiet in exercendo ſuum munus Judicis, non interrogando ſpeciem, & numerum peccatorum. Sciens ex duobus præceptis aliud eſſe affirmativum, aliud negativum, vides primò ſe accuſãtem de violatione jejunii, eſſe interrogandum, an violaverit in ſolà quantitate, vel etiam in qualitate: & ſi in qualitate, an comedendo lacticinia, vel etiam carnes; explicando ſe carnes comediſſe, non debet ulterius inquiri, an etiam comederit ova, eo quòd principale trahit ad ſe minùs principale, non è contrà. Ex hac ratione diverſi ſpecie ſunt actus morales comeſtio ovorum, & comeſtio carniũ; quare ſpecialitèr aperiendi in confeſſione; ſecundò: comedens ova, & carnes, debet explicare quotiès in die comederit, quia pręceptum negativum obligat ſemper, & ad ſemper: violans jejunium in quantitate, eſtò deciès comedat, committit unicum peccatum, quia eſt pręceptũ affirmativum nõ obligãs ad ſemper: quare jejunio ſemel violato non multiplicatur peccatum: tertiò: qui è loco, ubi jejunatur, accedit in locum, ubi non jejunatur tali jejunio particulari, non tenetur (niſi accedat in fraudem) jejunare in hoc loco.

10. D. Appoſuiſti parentheſim illam *non in fraudem*, opto ſcire, quando diceretur ire Tuſ-

culum in fraudem jejunii?

M. Tu velles in quàlibet particulari materià audire determinatas reſponſiones ad omnia, quæ poſſunt opponi ex principiis univerſalibus. Hoc autem primò exigit molem immenſam librorum: ſecundò, quod pejus eſt, oſtendit, te ſuperficialitèr tantùm legiſſe principia univerſalia: qui enim ea callet, non indiget ſibi ab altero applicari in omni materià, ſed illa per ſe applicat: Hoc, quod eſt facere aliquid *in fraudem*, poteſt contingere in plurimis materiis; quare ergo non plenè percepiſti dicta p. 1. c. 18. n. 18. Relege illa. Ego nolim reddi celebris, quòd impleverim plures tomos, quando dedi ſufficientèr principia, per quę cum modicà reflexione, ad illa, Confeſſor animadvertens, poteſt in omni materià ſolvere caſus contingentes.

11. D. Quibus diebus tenemur jejunare, & quà horà poſſumus comedere in die jejunii?

M. Non poſſum non acritèr excandeſcere, quando præparans ſe ad confeſſiones, ideſt, ad exercendum munus Doctoris in Eccleſià Dei, ſe rudem oſtendit in iis, quæ tenetur ſcire quilibet Chriſtianus. In *Inſtruct. pro ordinandis* c. 10. n. 54. habes, quòd in Examine Romano reiiceretur tanquam inidoneus ad primam tonſurã, qui ignoraret præcepta Eccleſiæ, in quorum ſecundo exprimuntur determinatè dies jejunii; & tu illos ignorans, quomodo in eodem examine ſperas reputari idoneus ad inſtruendum pęnitentes, etiã de majoribus. Audiſti p. 1. c. 35. n. 13. quòd *Sacra Congregatio* ſta-

ſtatuit Eccleſiæ præcepta eſſe proponenda etiam Catechumenis, vide, nùm deceat ea eſſe ignota Cõfeſſori. Quòd ſi de jejunii diebus interrogaſti, ut ſcires, quare potius iſti, & non alii dies aſſignati ſint jejunio, tùnc verè ageres Theologum; ſed quia non eſt omnimodè neceſſarium Confeſſori ſcire hanc rationem, ſuperſedeo, vide S. Thom. q. 147. a. 5. & quòad horam comedendi a. 7. ubi equidem S. Doctor præcisè non exprimit, an peccaret mortalitèr, qui ſummo manè vellet facere unicam comeſtionem; ſed id declarat, & probat Cajetanus; quare tantùm peccaret venialitèr, qui ſine causà præveniret meridiẽ aliquo brevi tèmpore; nullatenùs peccaret, ſi ex aliquà causà præveniret; ſed ſi notabilitèr præveniret abſque causà, peccaret mortalitèr.

12. D. Tenenturnè omnes ad jejunia Eccleſiæ?

M. Ex S. Th. a. 4. tenentur omnes, exceptis illis, qui non poſſunt ſine magno incommodo, & ſi cauſa ſit evidens, & manifeſta, nèc de facili recurſus haberi poſſit ad ſuperiorem, ex ſe poterunt frangere jejunium. Ubi verò poteſt haberi recurſus ad Superiorem, Confeſſor objurget acritèr pœnitẽtes illos, qui præſertìm in quadrageſimà, non curant petere licentiam à Superiore, convenit enim, ut ſaltèm in hoc oſtendant ſuam reverentiam, & obedientiam ergà Eccleſiam; maximè quia ad id inſiſtente ſegnius Confeſſore, quilibet judicabit ſe cauſam habere legitimam, quando nullaſnbeſt; ſed in dubio recurrendũ omnìnò eſt ad ſuperiorẽ, *qui habet poteſtatem in talibus diſpenſandi*, ſcilicèt, in

talibus dubiis: quare inferior debet ſe ponere in tuto,& Superior,ubi eſt dubium, poteſt diſpẽſare; non ſolùm in caſu certo; Proſequitur S.Th. enumerare illos, qui ſunt excepti à præcepto affimativo unicæ comeſtionis; & primò nominat eos, qui nondum pervenerunt ad annum vigeſimum primum. Concluſionis omninò certæ,& communis vide rationem apud ipſum. Nonnulli excipiunt ſexagenarios. At de his neque Canon extat,neque Doctor Eccleſiæ probatus. Tu illos hortare ad jejuniũ,quòuſque poſſint ſine magno incommodo: ſecundò:excipit operarios,qui multùm laborantes (notà ly multùm) pro vità corporali, vel pro neceſſario ad vitam ſpiritualem, commodè non poſſunt differre ad aliud tempus laborem, cum quo incompatibilis eſt unica comeſtio. Si autẽ in feſtis quadrageſimę indigeant hi multiplici comeſtione, ad conſervandas vires, ut laborent in diebus feriatis,non tenebuntur jejunare. Tertiò:excipit peregrinos, ubi adſint eadem neceſſitas, & incompatibilitas. Quartò: excipit ſub iiſdem conditionibus, itinerantes,qui tamen faciunt *magnas diætas*(notà hoc,& inſuper quòd hoc magnum iter de ſe debet eſſe incompatibile cum jejunio) vult tamen etiam in his caſibus recurrendum eſſe ad ſuperiorem, *niſi fortè ubi eſt ita conſuetum,quia ex hoc,quòd Prælati diſſimulant, videntur annuere*. Quintò: excipit pauperes, qui fruſtatim eleemoſinas mendicant, qui non poſſint ſimul habere, quòd eis ſufficiat ad victum diurnum;cæteros,qui poſſunt habere ſuffi-
cien-

cientẽ victum in unicà comeſtione dicit obligatos.

13. D Probiteturnè potus in jejunio Eccleſię?

M. Jejunii pro communione præceptum eſt negativum interdicens, vel minimum cibum, aut potum: præceptum unicæ comeſtionis eſt affirmativum; & in hoc Eccleſia non prohibet potum. Notà tamen quòd nomine potus venit frigidum, & humidum. Sitis enim (cui extinguendæ potus adhibetur) à Philoſopho definitur appetitus frigidi, & humidi. Carnes per ſtillicidium ita eliquantur, ut appareant aqua, & cum liquida ſint, non bibuntur propriè, ſed ſorbentur. Igitur, quod eſt liquidum, non ſe habet per modum potus, niſi ſit ad extinguendam ſitim: hìnc plura ex te decides in particulari. Electuaria neque prohibentur in die jejunii, niſi aſſumantur *in magnâ quantitate*: nàm tùnc fieri videtur in fraudem. S. Th. a. 6. ad 2. & 3.

14. D. In violatione jejunii excuſatnè à mortali parvitas materiæ?

M. Quòad præceptum affirmativum unicæ comeſtionis, materiæ parvitas excuſat. Quæ autem quantitas faciat parvitatem materiæ, relinquo prudẽtũ judicio, nèc volo definire, ob dicta p. 1. c. 36. n. 9.

15. D. Diſpenſatus ad càrnes, poteſtnè abſque violatione jejunii Eccleſiaſtici comedere quaſcunque carnes?

M. Lector attende, quia paſſim invenies apud Caſuiſtas, quòd præcedente judicio Medicorum de licentià Superioris diſpenſatus ad carnes, non peccat contrà præceptum negativum Eccleſiæ, ſi

comedat quaſcunque carnes, ſed ſolùm peccare contrà naturale præceptũ abſtinentiæ, ſi comedat carnes inſalubres, eritque, ut plurimùm, veniale peccatum, niſi maximè noceret ſuę ſanitati, quod tamen eſt rariſſimum. Tu autem ex nùnc in poſterum tene, quòd comedens carnes inſalubres dupliciter peccat, primò cóntrà naturale præceptum; & hujus gravitas metienda erit ex damno, quod infert propriæ ſanitati: ſecundò: contrà præceptum Eccleſiæ: nàm omnes opiniones, quę ſuper hoc circumferebantur, ſuppreſſæ remanent ex decreto, quod de ordinę Sanctiſs. D. N. Clementis Papæ XI. publicavit Eminentiſſimus, ac Reverendiſſimus D. Cardinalis Vicarius ann. 1702. 24. Februarii, cujus decreti particulam ad id ſpectantem ſubiicio.

16. *Animadvertant, & Medici, & qui petunt licentiam, ut attęndant qualitati carnium, quòd, nempè, ſint ſalubres, QUIA HÆ SOLUM PERMITTUNTUR IN QUADRAGESIMA, bis qui ex juſtà causà, nequeunt veſcicibis quadrageſimalibus: quòd ſi neceſſitati poteſt ſubveniri per ova, & lacticinia, nèc Medici debent permittere, nèc fideles adhibere carnes, ETIAM SALUBRES. Qui toto anni tempore, abſtinent à carne, diebus Veneris, & Sabbathi, Quatuor Temporibus, nec non Vigiliis de præcepto, multò magis, ſi prædicti dies incidant in quadrageſimà DEBENT ABSTINERE A CARNE, excepto, ſi nova ſuperveniens cauſa aliud exigat. Cumque ſuper hoc nequeat ſtabiliri Regula fixa, & determina-*

ta,

ta, *debet quiſque primò conſiderare ſuam neceſſitatem, ſuaſque indiſpoſitiones, ita ut non ſint affectatæ, cum reddituri ſint rationem Deo, coram quo nihil valebunt licentiæ ex cauſis, vel ſuppoſitis, vel fictis*. Hæc decretum, vi cujus reſolvuntur innumeri caſus olim examinati à Caſuiſtis; Equidem ſcio, quòd alii ex hoc conſurgant examinandi, ut contingit in omni lege, cujus verba pariunt novas quæſtiones; verũtamen ſi Confeſſor ſit prudens, & affectus ergà pœnitentiam Chriſtianam, ita diriget ſuos pœnitẽtes, ut primò reverentèr ſuſcipiant decreta Eccleſiæ: ſecundò: non quærant hujuſmodi licentiam ſine magno incommodo ſalutis corporalis, & ex prudenti, fundatoque judicio Medicorum: tertiò: ipſi Confeſſores diligentèr examinabunt, candidèque, & apertè pœnitenti enunciabunt ipſum peccare mortalitèr, ubi operetur contrà formam prædicti decreti.

17. D. Fateor mihi gratiſſimum accidere hujuſmodi decretum: erat enim tanta varietas opinionum ſuper his, ut deſperarem me figere pedem, ſi aliud non habes circà virtutem Abſtinentiæ, dic aliquid de ſecundà Virtute moderante concupiſcentias guſtus, quæ ex n.2. vocatur *Sobrietas*?

M. De Sobrietate agit S.Th.q.149. Eſt virtus, quà moderamur ita potum, ut non noceat uſui rationis. Ita moderari potum, ut non delectemur inordinatè in illo, ſpectat ad Abſtinentiam, ut dictum eſt n.4. Ita moderari, ſeù ordinare potum, ut nõ tollat uſum rationis, hoc ſpectat ad Sobrietatẽ.

18. D.So-

18. D. Sobrietas obligatnè ſub mortali ad aliquem actum?

M. Hæc virtus poſitivè non obligat nos ad aliquem actum, cujus omiſſio ſit peccatum mortale ob dicta p.1. c.34. n.6. ſed tamen obligamur per illam ad non ponendum actum contrariè oppoſitū per exceſſum; de quo tamen eſt dicendum capite ſequenti; cujus doctrinam apprimè callebit Confeſſor: nam pro ſuo munere circà virtutem nihil, ultrà dicta, eſt illi neceſſarium, ſed benè circà peccatum contrariè oppoſitum.

19. D. Quoniam ſola Abſtinentia ſub mortali obligat ad ſuum actum, non quæro, an cenſuræ vel reſervationenes ſint contrà violantes Sobrietatem in omiſſione ſui actus, quia optimè ſcio excommunicationem majorem, & reſervationem ferri ſolum ſuper peccato mortali; quare circà utramque virtutē quæro ſolùm, an adſint propoſitiones prohibitæ, & an violatio jejunii Eccleſiaſtici ſubjaceat excommunicationi, vel reſervationi?

M. Peccatum omiſſionis contrà virtutem Abſtinentiæ, ut præceptæ ab Eccleſià, nulli ſubditur cenſuræ, aut reſervationi univerſalitèr loquendo; cæterùm accuratus Confeſſor examinabit ſemper ſtatuta Diæceſis particularis, in quà audit confeſſiones. Circà propoſitiones prohibitas adduco hic ſolùm, quæ tangunt directè jejunium ab Eccleſià inſtitutum: quæ verò tangunt peccatum gulæ innuentur ſequenti capite. Igitur memento ex n.6. in Eccleſiæ jejunio eſſe duplex pręceptum, aliud

nega-

negativum, & aliud affirmativum. 32. propoſitio Alexandri VII. eſt circà præceptum negativum. Circà affirmativum extant ejuſdem Pontificis 23. 29. 30. & 31.

20. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet violanti jejunia Eccleſiæ?

M. Rituale adductũ p. 1. c. 7. n. 23. apertè innuit *libidinoſis jejunia, vel alias carnis afflictiones imponendas*: quod (ſemper tamen præcedente prudentià Chriſtianà) ſervandum erit cum guloſis. Cæterùm nihil frequentiùs in Miſsà, & Officio celebrant Eccleſiaſtici, quàm jejunium: Confeſſor legat ſæpè Scripturam, & præcipuè Jonam, Hymnos, & Reſponſoria Quadrageſimæ, Homiliam S. Baſilii ad ſecundum Nocturnum in quartà Dominicà Quadrageſimæ, Sermonem S. Leonis in primà Quadrageſimæ, in tertià Septembris, & Decembris, nèc non epiſtolam ex Joel cum Evangelio primæ diei Quadrageſimæ. Hos libros neceſſariò verſat Confeſſor, & ex illis, eſtò præ paupertate alios non poſſit ſibi comparare, facili negotio hauriet, quæ accendant pœnitentes ad amorem jejunii. Addat ex Catechiſmo p. 4. c. 8. n. 9. quòd oratio (aliàs tàm neceſſaria nobis) non poteſt eſſe efficax abſque jejunio. Guloſis etiam imponi, & commendari pro pœnitentià poterit eleemoſina: ſi enim S. Leo Dominicà tertià Decembris commendat eleemoſinam jejunantibus, ut fiat ſubſidium pauperis, quod non inſumunt, in vivendo parciùs; quantò magis qui Deo non ſatisfacit ſubtrahendo aliquid pro-

proprio

prio corpori per jejunium, debet ſatisfacere ſubtrahẽdo ſibi aliquid de propriis bonis per eleemoſinã.

CAPUT XLIX.

De Vitiis contrariè oppoſitis Abſtinentiæ, & Sobrietati.

1. D: QUæ peccata contrariè opponuntur virtuti Abſtinentię?

M. Abſtinentia, ut dictum eſt, moderatur cibum, & potum, ita, quòd in illis homo non excedat ex concupiſcẽtià delectationis: quare peccata illi contrariè oppoſita, vel minùs, vel nimis quàm hìc, & nùnc hominem deceat, tendunt circà hanc delectationem. Porrò peccatum contrariè oppoſitum per defectũ eſt innominatum, & poſſet dici *Nimia, ſeù indiſcreta abſtinentia*, quæ deficit in quærendo delectationes, ut debet. De illo non agit S. Thomas, quia vix reperitur, qui, conſideratis omnibus, deficiat. Peccatum contrariè oppoſitum per exceſſum dicitur *Gula*, de quo S. Th. q.148.

2. D. Gula eſtnè peccatũ mortale ex ſuo genere?

M. Si homo conſtitueret ſuum finem ultimum in hujuſmodi delectationibus, utique peccaret mortalitèr; Aliàs de ſe non eſt peccatum mortale, quia non oppoſita virtuti per ſe obliganti ad mortale. Vide dicta p.1.c.34.n.6. Erit per ſe mortale, ſi gravitèr noceat ſanitati, & pœnitens tenebitur explicare,

plicare, quòd ſibi nocuerit per immoderantiam cibi,& potus,quia eſt duplex peccatum,alterum in ſibi voluntariè nocendo, alterum in nocendo per tale medium.Quòd ſi levitèr noceat,erit veniale ex parvitate materię,juxtà dicta p.1.c.36.n.5.Eſt etiam gula per ſe peccatum mortale, ſi violetur Eccleſiaſticum jejunii præceptum ex dictis c.47.n.6.

3. D.Audivi,quòd peccatum gulæ ſit genus,& diſtinguatur in plures ſpecies?

M. Qui hoc tibi innuit, erat verſatus in doctrinà S.Th. nàm a.4. enumerat quinque ſpecies contentas illo carmine

Præproperè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè.

ſi vis rationem, quare ita ſit diſtinguendum hoc gulæ peccatum, vide textum. Ad praxim noto, quòd iſtæ dicuntur ſpecies;quare guloſus,ubi peccaverit mortalitèr, explicare debebit in confeſſione,quo ex his modis exceſſerit. *Pręproperè* peccat, qui prævenit debitum tempus.Iſte modus vix poteſt eſſe peccatum mortale contrà præceptum naturæ,quia ex ſolà prę̧ventione nequit inferri grave nocumentum ſanitati, niſi quando præveniret nondum factà competenti digeſtione; in quo caſu nocumentum procederet ex nimio cibo. In jejunio Eccleſiæ dictum eſt cap.47. num. 11. præventionem notabilem eſſe gravitèr prohibitam. Cæterum Eccleſia conditiones omnes jejunii vult per modum unius; per cujuslibet conditionis ſubſtantialis defectum violatur jejunium; quòd ſi plures deficiunt,aggravatur peccatum;& ex dictis p.1.

c.34.

c.34.n.20. potes decidere, an hæ circumſtantiæ aggravantes explicandæ ſint. *Lautè* peccat, qui quærit cibos pretioſos; Nec natura, nec Eccleſia ſub mortali prohibet cibos magni pretii: tamen peccaret mortalitèr, qui, cum notabili detrimento ſui ſtatus, vel familię, plura inſumeret in cibo, & potu; in confeſſione deberet explicare, quòd conſumpſerit in cibis. *Nimis* peccat, qui vel ſe aggravat cum nocumento ſanitatis, vel ſuprà quantitatem ab Eccleſià taxatam in jejunio. *Ardentèr* peccat, qui non ſervat modum debitum in edendo. Vix in hoc ſolo poterit peccari mortalitèr. *Studioſè* peccat, qui quærit cibos nimis accuratè præparatos in qualitate. De hoc dicendum, ut de modo ſecundo, ſcilicèt *Lautè*.

4. D. Ex *Inſtruct. pro ordinandis* c.12. n.17. habeo, quòd Gula ſit vitium capitale, nec non eſſe quinque filias ejus, nempè, *Ineptam lætitiam*, *Scurrilitatem*, *Immunditiam*, *Multiloquium*, *&* *Hebetudinem mentis*. Tu c.14.n.3. me acritèr objurgaſti; quòd ignorarem vitia capitalia, & illorum filias; Ne objurger acriùs in poſterum, illa teneo memoriæ, ac frequentèr repeto; ſed quia in aſſignandis aliorum vitiorum filiabus, aſſignaſti etiam, ad quam peccati ſpeciem reducantur; & plurimum etiam ad praxim, mihi prodeſt hæc notitia, ideò juxtà prædictam methodum proſequere de filiabus gulæ?

M. Ita eſt: Gula dicitur vitium capitale; prædictaſque filias illi ex S. Greg. aſſignat Angelicus a.6. *Inepta lætitia* intelligitur, quando quis vagè, & in-

com-

compoſitè hilareſcit. Opponitur iſta Modeſtię morum, de quà virtute dicetur c.56. nec eſt mortale peccatum ex ſuo genere. *Scurrilitas* intelligitur, quando quis utitur verbis inhoneſtis ad delectandum: opponitur etiam prædictæ Modeſtiæ, dummodò, ſola intendatur delectatio, quæ oritur ex prolatione verborum, quæ neque ſint ſcandaloſa. Nec iſta eſt mortale peccatum ex ſuo genere, ſed veniale ſatis periculoſum, quia verba exteriùs prolata excitant ſpeciem internam de ſuo ſignificato. *Multiloquium*, eſt quando, ut ſonat nomen, quis nimis loquitur, & ſuperfluè: opponitur eidem. Si autem quis hæc tria peccata vellet opponi Affabilitati, Confeſſor non contendat. Immunditia eſt emiſſio quarumcunque ſuperfluitatum; & ſi quidem ſit emiſſio ſuperflui pro individuo, ſed neceſſarii pro ſpecie ad generationem, erit contrà Caſtitatem; ſi ſit omiſſio aliarum ſuperfluitatum, v.g., per vomitum, iſta inordinatio directè opponitur Abſtinentiæ, contrà quam peccat utens tanto cibo, unde prævidet vomitum. Hebetudo mentis jam explicata eſt c.4.n.3. ut oppoſita dono Intellectus.

5. D. Quæ ſunt vitia oppoſita Sobrietati?

M. Peccatum Sobrietati oppoſitum per defectum eſt innominatum: quod verò per exceſſum opponitur, vocatur *Ebrietas*, de quà S.Th.q.150.& definitur *inordinatus potus privans uſu rationis*. Igitur in quàcunque etiam minimà quantitate bibatur, ſi prævideo ex potu cerebrum plenè perturbari, & mihi perfectè deficere uſum rationis, pecco

mor-

mortalitèr; At ſi tantùm imperfectè perturbetur, quia tunc eſt parva læſio, erit veniale ex parvitate materiæ. Eſt autem de ſe peccatum mortale ex regulà ſtabilità p. 1. c. 34. n. 6. quia cum ebrietate nequit conſervari charitas. Hæc vult bonum illius, quem amamus. Igitur ſi ex charitate amo meipſum, debeo velle meum bonum. Porrò uſus rationis eſt maximum hominis bonum, & tale, quòd per ipſum principalitèr in operando diſtinguimur à brutis. Nequit ergo ſtare charitas cum eo, quod habet tollere uſum rationis. Applicà rationem, & videbis etiam ex illà concludi, peccare mortalitèr illum, qui ſocios invitat ad ſe inebriandum; & quidem hic, juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 9. tot nnmero peccata mortalia committit, quot ſocios invitat ad bibendũ inordinatè cũ periculo proximo ebrietatis.

6. D. Videntur multi ſentire, quòd Ebrietas primà vice non ſit peccatum?

M. Et prædicta ratio me cogit ſentire contrarium: etenim cum charitate non poteſt ſtare, quòd tollam mihi voluntariè maximum bonum uſus rationis. At fortè ſi pœnitiùs introſpicias Doctores, videbis ſe inebriantẽ primà vice excuſatũ à peccato, quia ignorabat efficaciam vini, in quo caſu certè non peccat, quia non aufert ſibi voluntariè uſum rationis. Invitans ad bibendum excuſatur ex hoc, & ex alio etiam capite: nàm ignorat complexionem bibentis, cœterùm ſi primà vice ſciantur hæc duo, eſt peccatum velle aliquid, unde per ſe ſequitur privatio uſus rationis.

7. D. Tu

7. D. Tu magnificas vim prædicti argumenti, quod nimis probaret, ſi eſſet efficax: cum enim & ſomnus impediat uſum rationis, voluntariè nō poſſemus dormire, quia inde impeditur uſus rationis?

M. Tu verò confusè omnia colligis; nec facis differentiam inter actiones ordinatas à naturà, & actiones contrà ordinem naturæ. Inter primas eſt ſomnus; inter ſecundas eſt Ebrietas; non peccat, qui vult actionem ordinatam à naturà, licet inde pro tempore impediatur uſus rationis. Natura inſtituit quietem, ut magis in poſterum movere nos, & operari poſſemus cum uſu rationis; En exemplum. Peccat certè, qui contrà ordinem naturæ ſibi abſcindit brachium: At ſi abſciſſio ſit juxtà ordinē naturæ, nempè, ad ſalvandā vitam, non eſt peccatū.

8. D. Poteſtnè Ebrietas licere ad ſalvandam vitam, quando illam Medicus ordinaret, ut provocaretur vomitus?

M. S.Th. a. 2. ad 3. negat id licere, quia potus inebrians non eſt neceſſarius ad vomitum, qui poteſt procurari per potum aquæ tepidæ non inebriantem. Sed finge, quòd ſolus potus inebrians hìc, & nùnc poſſit cauſare vomitum, & per conſequens ſanitatem, quam inſupèr finge infallibilitèr annexam cum vomitu. In iſto caſu dic, ut dictum eſt c.23.n.10. de ſe defendente contrà invaſorem. Poterit enim Medicus, & Infirmus permittere, at nunquam intendere impedimentum uſus rationis. Et diſcurre, ut de tali occidente.

9. D. Quid dicendum de actionibus inordinatis,

quas homo committit in ebrietate: ſuntnè peccata verè, & formalitèr, ita ut illa debeat explicare, quando confitetur pœnitens?

M. Patere Lector, ut altiùs repetam: hæc interrogatio non eſt particularis de ebrio, ſed univerſalis de omni operante actionem, ad quam ſequitur alia actio inordinata; & ſi Confeſſor ſciat univerſalem, facilè deducet particularẽ de Ebrio. Effectus ſequens ad ebrietatem, ſive univerſalitèr ad aliam quamlibet actionem, ſpectat ad circumſtantiam *Quid*, de quà p. 1. c. 34. n. 13. dictum eſt paucis verbis, quòd effectus per ſe ſequens ad peccatum facit circumſtantiam. Nec plura tùnc erant dicenda, quia nèc plura in illo operis principio potuiſſet portare præparans ſe ad confeſſiones, nùnc jàm ſuo intellectu ad univerſaliora firmato, legat S. Th. 1. 2. q. 20. a. 5. quì ait; eventus ſequens præcogitatus, eſt peccatum: ſi v.g. homo ante ebrietatem prȩvidet, quòd in ebrietate committet adulteriũ, homicidium &c. ſi poſteà ſe inebriat, peccat peccato ebrietatis, & peccato homicidii. Si actio ſit indifferens, & prævideatur eventus malus; diſtingue: ſi actio non eſt neceſſaria, tùnc volens cauſã, indirectè, & virtualitèr vult effectum; v.g. prævideo ex actione aliquà per ſe indifferenti, ſecuturam in ſomnis immunditiam, nèc ulla hìc, & nùnc urget neceſſitas talis actionis, pecco ponens talem actionem, quia in eà virtualitèr, & indirectè volo immunditiam; ſi autem adſit aliqua neceſſitas, non pecco, niſi formalitèr intendam effectum ſequentem.

tem.Si actio ſit per ſe bona, non pecco, niſi formàlitèr intendam effectum ſequentem, v. g. prævideo ſecuturam immunditiam ex potu aquæ habentis debilitare naturam, ſed potus aquæ hìc, & nùnc eſt mihi bonus, quia utilis ad temperandum calorẽ cerebri, tùnc immunditia, eſtò prævisa, non mihi tribuitur; & hic valet ratio univerſalis tradita c.23. n. 10. de ſe ipſum defendente contrà invaſorem; Duo tamen adverte: primò: non omnis neceſſitas, quæ ſufficit ad excuſandum in uno caſu, ſufficit ad excuſandum in omni. Utilitas, quæ conſurgit ex potu aquæ ad temperandum calorem cerebri, ſufficit, ut non imputetur mihi nocturna immunditia ex illo prævisa: Hæc autem utilitas non me excuſat ab homicidio, ſi prævideremen, quòd puer mihi hauſturus aquam laberetur in puteum. Nec poteſt determinari, quæ ſufficiat neceſſitas pro uno, quæ pro alio caſu. Relinquitur id judicio prudentum, & timoratorum, qui curabunt in omnibus providere ſecuritati conſcientiæ: ſecundò: non eſt neceſſariũ prævidere talem actum in particulari, ſed ſufficit prævidere, quòd ebrii, v.g. ſoleant committere in ebrietate aliquos actus peccaminoſos, ut imputentur tanquam peccata ebrio, actiones, quæ fieri ſolẽt ab illis. Hæc dicta ſint, ſi effectus prævidetur: ſi verò non ſit prævisus, ait S. Th. incitatà primà 2. tùnc videndum eſt, ſi effectus per ſe ſequatur, & ut in pluribus; etenim tùnc qui vult eſſe, ſeù cauſam, vult conſequentia ad eſſe, ſeù effectum: ſi effectus non ſequatur per ſe, ſed per accidens, & ut in pau-

cioribus,tùnc non imputatur;unde hìc q. 150. a.4. Angelicus adducit verba Auguſtini dicentis: *Loth culpandus eſt, non quantum ille inceſtus, ſed quantum ebrietas meruit*:quia neque in univerſali prçviderat, quòd filiæ eſſent peccaturæ cùm ipſo: Equidem ut in pluribus ebrii committũt aliquas actiones inordinatas,ſed ut in paucioribus contingit eos induci ad actiones,ad quas filiæ induxerunt Loth. Porrò Confeſſor habeat hujuſmodi regulas generales; Attamen ſciat ulteriùs, quòd regulæ generales de aliquo operabili in praxi, ut plurimùm habent ſuas exceptiones, limitationes, & ampliationes. Cognoſcet, an aliquid horum ſit neceſſarium pro caſu particulari,ſi proponatur ſub diverſis circumſtantiis ab iis pluribus, in quibus apparet regula habere locum;quæ circumſtantiæ ſpecialem ingerunt difficultatem. Porrò tunc Confeſſor audiat conſilium Doctiorum.

10. D. Scio neque cenſuris, neque reſervationi ſubdi peccata contrariè oppoſita Sobrietati,& Abſtinentiæ;peto an circà illa ſint propoſitiones prohibitæ?

M. Præter jam inſinuatas c.47. n.19. circà jejunium,extat octava Innocentii XI. quam attentè conſiderabis; etenim ex illà,velut ex principio,deducere poteris plures concluſiones in pluribus materiis moralibus.

11. D. Quas Pœnitentias Confeſſor imponet pœnitenti pro peccatis prædictis.

M. Circà hoc plura dixi c.47.n.20. Solum addo

ver-

verba ex Auguſtino ab Angelico adducta a. 1. ad 4. *Non aſperè, quantũ æſtimo, non durè, non impetuosè iſta tolluntur, ſed magis docendo, quàm jubendo, magis monendo, quàm minandō. Sic enim agendum eſt in multitudine peccantium: ſeveritas autem exercenda eſt in peccatis paucorum.* Quam Auguſtini ſententiam Confeſſor cum grano ſalis reducet ad praxim. Frequẽs erat in Africà ebrietatis vitium; ſcribebatque S. Auguſtinus Epiſcopo prædicanti ad multitudinem, non Confeſſori, qui cum uno tantùm agit in Confeſſionali; verumtamen & Confeſſori convenit tollere peccata magis *monendo*, *quàm minando* ubi pręſertim nō peccatur ex malitià, & pertinacià

CAPUT L.

De Virtutibus, quæ refrænant concupiſcentias Tactus.

I. Confeſſor parùm curet de queſtionibus Scholaſticis, & nomine virtutum refrænantium concupiſcentias tactus, intelligat hìc à me comprehendi virtutes, quæ habent moderari delectationes à naturà conſtitutas in actu ordinato ad conſervationem ſpeciei, ſeù ad generationem, quas diximus c. 47. n. 2. multùm excedere delectationes guſtus. Etiam illæ virtutes, ut Abſtinentia, & Sobrietas, ſunt ſpecies Temperantiæ; & duas nominabimus, nempè, Caſtitatem, &

Pudicitiam. Theologi complures aſſerunt virginitatem (maximè voto firmatam) eſſe diſtinctam ſpecie à Caſtitate,ſicuti ex c.14.n.2. Gnome diſtinguitur à Syneſi, Magnanimitas à Philotimiâ, & Magnificentia à Liberalitate. Hoc parùm refert Confeſſori; nam quoad ſuum triplex munus Judicis,Doctoris, & Medici, ſatisfaciet ſciens, quando circumſtantia Virginitatis aperienda ſit in confeſſione,quod dicetur ſuo loco. De his virtutibus agit S. Th. à q. 151. ad 154. & diſtinguit Pudicitiam à Caſtitate in hoc, quòd Pudicitia reſpicit principaliter ſigna,ut aſpectus,oſcula &c. Caſtitas verò reſpicit principalitèr ipſum actum conſummatum.

2. Si quæ aliæ virtutes neceſſariæ ſunt naturæ hominum, maximè iſtæ. Infectio peccati originalis maximè ſentitur in vi generativâ, ut propterea quilibet homo indigeat plurimùm hiſce virtutibus. Dicitur Sap.8. *Ut ſcivi, quoniam alitèr non poſſem eſſe continens* (caſtus) *niſi Deus det; & hoc ipſum ergo Sapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum: adii Dominum & deprecatus ſum illum, & dixi ex totis præcordiis meis* orationem, quam proſequitur per plura capita. Cum igitur ex ſpeciali tantùm auxilio Dei habeatur, omni ex parte perfecta Caſtitas, ut ejus amorem in pęnitentium pectore Confeſſor accendat, & ipſe cum Sapiente confugiet ad ſubſidium orationis,eritque utiliſſima pars illa orationis,quę continetur Sap. 9. Verumtamen adhùc magis debebit orare pro ſe ipſo Confeſſor: *Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det*: quare nec ipſe Confeſſor:

Ad-

Adde periculum maximum ſe inquinandi, dum quis lavat inquinata, niſi ſupremam adhibeat cautelam. Ob hujus verè lacrymabilis miſeriæ abundantiam, Apoſtolica Sedes debuit evulgare Conſtitutiones, equidē rigoroſas, at ſaluberrimas, & omninò neceſſarias contrà Confeſſarios inhoneſta tractantes in Confeſſione, quas ſemper ante oculos habebit Confeſſor. Eſt Auguſtini ſententia, & confirmat experientia, quòd etiam immaniſſimæ beſtiæ retrę huntur à voluptatibus, maximè concupitis, ob timorem verberum; Igitur timore pœnarum in dictis Conſtitutionibus comminatarum (eas ſępè relegendo) firmet ſe Confeſſor, ne inquinetur, dùm lavat inquinata: *Legum enim terror* (cum Auguſtino loquor adducto ab Angel. 2. 2. q. 10. a. 8 ad 1.) *ita profuit, ut multi dicant, Gratia Domino, qui vincula noſtra dirupit.*

3. Acturus de hiſce virtutibus, vitiiſque oppoſitis, mihi primum præpono ante oculos monitum Catechiſmi 3. p. c. 7. n. 1. *In hàc re explicandà, cautus admodum ſit Parochus, & prudens, & tectis verbis rem commemoret, quæ moderationem potiùs deſiderat, quàm orationis copiam. Verendum eſt emim, ne, dùm is latè, atque copioſè nimis explicare ſtudet, quibus modis à præſcripto diſcedant, in illarum rerum ſermonem fortè incidat; unde excitandæ potiùs libidinis materia, quàm reſtinguendæ illius ratio emanare ſolet.* Et p. 2. c. 8. n. 33. *Ita agendum eſt Paſtoribus, ut nullum ex eorum ore verbum excidat, quod fidelium auribus indignum eſſe videatur, aut pias mentes lædere, aut riſum*

movere queat. Ut enim Eloquia Domini eloquia caſta ſunt: *Ita etiam maximè decet Chriſtiani populi doctorem ejuſmodi orationis genere uti, quod ſingularem quandam gravitatem, & mentis integritatem præ ſe ferat.* Hùc reſpiciũt verba Ritualis adducta p. 1. c. 7. n 20. Quòd ſi adeò cautè procedere debet Confeſſor agens cum particularibus, quantò cautior erit, qui publici juris facit opus ſuum, editque tractatus, quos, etiamſi velit, non ampliùs poterit ſupprimere? Sanè viris prudentioribus diſplicuit ſemper, ſi quis Theologorum, liberiùs, quam par erat, expatiatus eſt per hanc materiam. Et hæc generalitèr de hiſce virtutibus.

CAPUT LI.

De Actu Caſtitatis.

1. ABſtinentia non prohibet omnem delectationem guſtus, quam natura in cibis conſtituit, ut homo magis alliceretur ad ſui conſervationem, quæ conſervatio utpotè bona, eſt omnibus appetibilis. Igitur Temperantia eò reſpicit, ut prædictas delectationes ita moderetur homo, quòd neque excedat, neque deficiat in appetendo. Simili modo Caſtitas non prohibet omnem actum, & omnem delectationem tactus, quã natura inſtituit, ut homo magis alliceretur ad conſervationem ſpeciei, quę conſervatio ſpeciei eſt bonum majus conſervatione individui, quia omne bonum commune majus eſt bono privato. Tamen

inter

inter Abſtinentiam, & Caſtitatē hoc intereſt, quòd bonum proprium privatum ſinguli tenentur conſervare; ideòque ſingulis inſtat pręceptum comedendi; At bonum multitudinis, præcipitur quidem quærere multitudo, ſed non ſinguli de multitudine. Igitur Caſtitas non prohibet omnem actum, ſed ita moderatur, ut fiat, quando decet. Et ideò communitèr Caſtitas dividitur in Virginalem, Vidualem, & Conjugalem.

2. D. Quid requiritur, ut actus venereus fiat debito modò, juxtà ordinē Caſtitatis, & ſine peccato?

M. Poteſt quæri de peccato mortali, & de veniali; Utrumque debet ſcire Confeſſor; priùs tamē quæremus de mortali. Actum hujuſmodi natura inſtituit ad duos fines: primus eſt generare alterū hominem: ſecundus eſt educare alterum hominem, quę quidem educatio debet eſſe non corporalis tantùm, ſed principalitèr ſpiritualis per inſtructionem. Natura enim condidit hominem, qui non ſolùm ſit animal, ſed & homo, quà homo. Si homo incumbat actui venereo ſine utroque horum finium, vel ſine altero, jam operatur cum maximo malo ſpeciei humanę, & ita non poteſt ſervari charitas, cum exercitio prædicti actus, ſine duobus illis finibus, vel ſine altero; proptereà, juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 6. Caſtitas obligat ſub mortali, ut ejus actus exerceatur inter perſonas conjunctas legitimo matrimonio. Si enim fiat alitèr, quàm inter virum, & fœminam, homo utitur actu contrà primum naturæ finem, dandi eſſe. Si verò ſit inter virum, &

fœ

fœminam non conjunctam matrimonio; fit contrà ſecundum naturę finem educandi,& perficiendi hominem, ut homo eſt.

3. Quid eſt matrimonium?

M. S.Th.hìc tantùm agit de peccatis contrariè oppoſitis Caſtitati: de actu autem ipſius Caſtitatis diſtulit agere in 3. p.cum de reliquis Sacramentis, ad quorum dignitatem Chriſtus elevavit matrimonium; agitque de illo à q.41. ad 69. ut decet Theologum perfectum. Confeſſor ordinarius, & præſertim Parochus,legat perſæpè circà Matrimonium, Tridentini doctrinam,& decreta ſeſ.24.tùm ante Canones,tùm poſt Canones decem capita de ref. matrimonii, & Catechiſmum p.2.c.8.ex cujus n.3.matrimonium ita definitur:*Viri,& fœminæ maritalis conjunctio, inter legitimas perſonas,individuam vitæ conſuetudinem retinens.* Vides hinc matrimoniũ dare jus ad actum venereum,& illum cohoneſtare; Eſſentia matrimonii conſiſtit in hoc jure: Actus autem eſt operatio conſequens ad hoc jus, & actus complet carnalitèr matrimonium, quod tamen ſpiritualitèr eſt perfectum in mutuà conjunctione animorum, quæ conjunctio ſi adſit,& ulteriùs abſtinentia ab actu, ut conjunges vacent Deo, jàm tùnc erit matrimonium ſpiritualitèr perfectius, licet carnalitèr imperfectius, & tale fuit matrimonium inter B. Virginem,& S.Joſephum; nèc non inter alios Sanctos conjugatos, de quibus Hiſtoriæ tradunt in matrimonio vixiſſe cælibes.Cum igitur matrimonium non conſiſtat in actu,ſed in jure ad

actum

actũ,ut diſtinctè,qualitèr ordo exigit,procedamus, differendũ prius eſt de matrimonio,poſteà de actu.

4. D.Dixiſti matrimonium eſſe inter legitimas perſonas;peto quid intelligas per ly *legitimas perſonas?*

M. Intelligo,quòd non ſint perſonæ impeditæ à lege naturali,vel divinà,vel Eccleſiaſticà contrahere. Non dico à lege civili, quia ſolum ago de matrimoniis Chriſtianorum,inter quos matrimonium à Chriſto elevatum ad ſignificandam ſui cum Eccleſià conjunctionem, eſt ſignum ſenſibile iſtius gratiæ inviſibilis,& propterea ſacramentum; quare tota juriſdictio in contractu matrimoniali ſpectat ad Eccleſiam,cujus eſt adminiſtrare ſacra.

5. D. Suntnè aliqua impedimenta matrimonium dirimentia ex lege naturæ?

M. Dicitur Gen.2.*Relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhęrebit uxori ſuæ*: ex quibus apparet lege naturali prohibitum, ut ſimul conjugati cohabitent pater, & filia, &c. Debetque intelligi de omni lineà rectà,ita ut,ſi Adam eſſet in mundo nulli poſſet nubere ſuorum deſcendentium.

6. D.Extatnè aliquod impedimẽtũ lege divinà?

M. S. Th.2.2.q.88. a.11.probat,quòd profeſſio ſolemnis in Religione approbatà per Sedem Apoſtolicam, jure divino dirimit matrimonium; ſed habet multos contràdictores hæc ſententia, quam tamen ſtabiliunt rationes. Id innuiſſe ſufficiat Confeſſori ordinario,nèc enim ad munus Judicis, Medici,& Doctoris practici ſpectat ultrà inquirere.

7.D.Ex-

7. D. Extantnè impedimenta dirimentia per Eccleſiam?

M. Theologi claritatis gratià redegerunt omnia impedimenta in carmina ſequentia.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas:
Si ſis Affinis, ſi forte coire nequibis:
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia teſtis;
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

8. D. Intelligo etiam adeſſe quædam impedimenta, quæ dicuntur impedientia, vellem ſcire, quę ſint, & quomodo diſtinguantur à dirimẽtibus?

M. Per hoc diſtinguuntur, quòd contrahens cum dirimentibus, ultrà peccatum, invalidè contrahit: Contrahens cum impedientibus, peccat, ſed validè contrahit. Porrò impedientia continentur his carminibus.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum.
Atque Catechiſmus, Sponſalia, jungito Votum
Incęſtus, raptus ſponſatæ, mors mulieris
Suſceptor propriæ ſobolis, mors presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium faciendum.

Aliqui affirmant quædam ex his undecim impedimentis non ampliùs vigere, ſed ego ſequens methodum mei operis, Confeſſori, quem pœnitens conſulit, matrimonio cum illis contracto, conſulo, ut faciat ſe accuſare, ſi quomodolibet peccaverit: Ubi verò Confeſſor conſulitur à pœnitente, an

poſſit ſine peccato contrahere cum illo impedimento, nihil reſpondebit ex proprio cerebro, ſed de ſententiâ Doctoris ſibi à Deo traditi, ſcilicèt, Epiſcopi, ſemperque hortabitur pœnitentem, ut quantũ fieri poteſt, ſe accõmodet Eccleſię ſtatutis.

9. D. Confeſſori ordinario eſtnè neceſſarium pro ſuo triplici munere Judicis, Doctoris, & Medici, ſcire ſaltem principaliores caſus, qui poſſunt contingere circà impedimenta dirimentia?

M. Id eſt utique neceſſarium Parocho, ſed non Confeſſori: quare in examine Urbis deputati ad curam Parochialem examinantur ſuper prædictis impedimentis. Parochi enim eſt, ante matrimoniũ invigilare, nè quod intercedat impedimentum; & ſi detegitur poſt contractum, ut provideatur etiam extrà forum pœnitentiale. Confeſſor autem Judex fori pœnitentialis, optimè faciet, ſi de omnibus poſſit rationem reddere, ſed non tenetur, & quoad hęc impedimenta, poteſt remittere pęnitentem ad proprium Parochum, imò ita ſe ordinariè geret, niſi adeò ſint occulta impedimenta, ut ſolùm conveniat illa tollere per forum pænitentiale.

10. D. Quid faciet Confeſſor requiſitus, ut provideat matrimonio invalidè contracto, debetque provideri ſolùm in foro Pœnitentiali?

M. Confeſſor hujuſmodi, quando ex ſe ſolo neſcit decidere, an verè extet impedimentum, abſolvet tùnc pœnitentem à peccatis commiſſis, & petet tempus conſulendi peritiores, quando dubitat, & Confeſſor, & Pœnitens: quo dubio durante, admo-

admonebit pœnitentem, nè petat debitum, ſed reddat. Si verò certum ſit impedimentum, nèc poteſt petere, nèc reddere, quamvis conjux omninò validum crederet matrimonium, quia fornicaria eſt omnis copula, ubi verè non eſt validum matrimonium. Vide dicta p. 1. c. 18. n. 15. de modo, quo debet ſe gerere ad petendam diſpenſationem, quà obtentà, monebit ad matrimonium revalidandum exigi novum utriuſque conſenſum.

11. D. Ubi matrimonium intercedit, eſtnè ſemper licitus, & ſine peccato mortali actus conjugalis?

M. Ex multiplici capite poteſt vitiari actus iſte, ſed ſub prætextu docendi non debeo offendere pudicas aures præparantis ſe ad confeſſiones. Natura ipſa docet conjuges quid licitè, quid illicitè valeant. Si difficilior caſus contingat, materiam hanc tractant ferè omnes Caſuiſtæ, quorum libris deſtitutus Confeſſor conſulat doctiores, interim quoad uſque reſpondeat plenè, moneat pœnitentem, ut abſtineat à tali modo &c.

12. D. Actus conjugalis eſtnè etiam immunis ab omni peccato veniali?

M. Actus conjugalis erit immunis ab omni etiã veniali culpà (imò, & meritorius in homine juſto) ſi fiat altero ex his duobus motivis; primò ad gignendos filios, juxtà verbum Auguſtini adductum c. 46. n. 3. qui ſanè dicit eſſe adhibendum propter ſolos gignendos filios; attamen ſecundò poteſt eſſe omninò bonus, ſi reddatur debitum. Igitur reſpectu petentis vacat veniali culpà, ſi fiat unicè ad gi-

gnen-

gnendos filios: Reſpectu reddentis erit etiam immunis ab omni culpà,eſtò prævideatur ex illo actu hìc, & nùnc filium non generandum, ſi petitus reddat,quod debet conjugi.Caveat tamen Confeſſor,nè conjuges,pœnitentes ſuos velit ſanctos pluſquàm oportet. 1. Cor.7. ſcripſit Apoſtolus: *Nolite fraudare invicem,niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterùm revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas,propter incontinentiam veſtram. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium.* Confeſſori ſufficiat,ſi Dei legem zelet,ſicut Apoſtolus. Voluit Paulus, ut orationis tempore abſtinerent, ſed id ex mutuo conjugis utriuſque conſenſu.Optimum ſanè conſilium, ut abſtineant volentes communicare, jejunare, & alia opera pietatis facere, quæ communitèr veniunt nomine orationis;At voluit, ut abſtinerent ex mutuo conſenſu;quòd ſi maritus nolit, Confeſſor ad alienam diem pertrahat uxori communionem, niſi aliud Chriſtiana prudentia dictet. Ubi tamen non eſt ratio ſpecialis orandi, qualis eſt in die communionis, vel temporibus ab Eccleſià inſtitutis ad orandum,revertantur conjuges *in id ipſum,propter incontinentiam.* In quibus verbis affirmat matrimonium, poſt lapſum, fuiſſe ordinatum à Deo,etiam in remediũ concupiſcentiæ,ac nè homo eſſet expoſitus periculo incontinentiæ; qui tamen eſt finis ſecundarius ſubordinatus primario generationis filiorũ, & conſequentèr peccat venialitèr, qui primò intenderet hunc finem ſecundarium; Id apparet ex

ver-

verbis Apoſtoli ſequentibus: *ſecundum Indulgentiam dico*: quæ verba plures Patres intelligunt, ut voluerit Apoſtolus denunciare culpæ venialis reatũ in tali actu elicito principalitèr ad evitandam incontinentiam. Et duo fecit Apoſtolus, primò permiſit peccatum veniale (quod etiam eſt leviſſimũ, & utinam alia peccata non haberent conjuges) ad evitandum periculum peccati mortalis: ſecundò voluit, ut ſcirent conjuges id eſſe peccatum veniale, ut ſi quando Spiritus Sanctus vocaret eos ad majorem perfectionem, agnoſcerent viam perfectionis. Apoſtolum Confeſſor imitetur in omnibus. Illos hortetur, nè invicem ſe fraudent; ſed veluti per tranſennam paritèr oſtendat, quando veniale peccatum ſit actus conjugalis. Plantet quidem hoc ſemen, ſed relinquat, ut Spiritus Sanctus det incrementum, quod dabit, qui congruentem ſuis temporibus novit exhibere medicinam.

13. D. Non nè meliùs ageret, ſi Confeſſor taceret in iſtis caſibus: etenim proni ſunt maximè homines ad libidinem, & ſcientes illicitum venialitèr eſſe actum conjugalem, ſi exerceatur ſolà delectationis causà, vel ad vitandam incontinentiam, non tamen ceſſabunt ab hoc veniali; è contrà ſi relinquantur in bonà fide, juxtà plurium Modernorum opinionem, qui nullum agnoſcunt peccatum in actu talitèr exercito, nullatenùs peccabunt neque venialitèr. Hoc beneficium mundo attulerunt Moderni, tot opinionibus novitèr explicatis. Inde enim proceſſit, quòd utrunque contradicto-

rium

rium ſub probabilitatis finibus concluſum, faciat ignorantiam invincibilem de veritate, per quàm ignorantiam excuſatur à peccato, qui ſequitur aliquid; quod in ſe eſt verè peccatum, innixus opinioni probabili?

M. Tu multa involvis, & ferè ſatis captiosè, credens me poſſe invehi contrà Modernos, quos tamen ſuſpicio, & veneror: etenim inſudarunt plurimùm in enucleandà Morali Theologià; quòd ſi aliquis in aliquo videatur exceſſiſſe, alter alterius debemus onera portare. Multò minùs curo ingredi quęſtionem de probabiliſmo, quam, ut vidiſti, ſemper in hoc opere ſtudui evitare. Illam relinquo Scholaſticis. Confeſſorem totiès monui, ut in praxi, quando probabilis verè eſt opinio, nèc prohibet Eccleſia, (ut minimam probabilitatem prohibuit Inn. XI. in 3. prop.) relinquat unũquemque in ſuà probabilitate, ſed ipſe conſulat partem tutiorem. Tamen dubito plurimum, an opiniones inſinuatę de actu matrimoniali ſint probabiles; quòd opus illud exercitum ob ſolam delectationem, ſit veniale peccatum definivit idem damnans prop. 9. Tu ergo veritatem hanc oſtendens pęnitenti, ſequere dictamen Apoſtoli, & Sedis Apoſt. Matris tuę, quę id expreſsè definiens non multiplicavit peccata, ſed cognovit peccare illos, qui ex ignorantià tenebant nõ eſſe peccatũ: quare duplici malo laborabant conjuges; primò in intellectu, ignorantes eſſe peccatum: ſecundò: in appetitu, quærentes talẽ delectationẽ; nèc potẽs Eccleſia mederi utrique, cõſuluit primo

graviori; nàm ignorans eſſe peccatum, quod re verà eſt peccatum, ſupponens non eſſe peccatum, frequentiùs committit talem actionem, & nunquam de illà dolet: qui verò ſcit eſſe peccatum, conſcientià ductus aliquando intermittit, & ſi ex paſſione peccat, deindè pœnitet de peccato. Hæc generalitèr dicta ſint pro quacunque materià, ut Confeſſor in omni curet tollere ſaltèm ignorantiam pœnitentium, ubi per rationes fundatas videt aliquam opinionem eſſe pœnitùs improbabilem, eſtò illam ſequantur plùres.

CAPUT LII.

De Peccatis contrariè oppoſitis Caſtitati.

1. PEccatum Caſtitati contrariè oppoſitum per defectum vocatur ex ſuo genere *Inſenſibilitas* de quà dictum eſt c. 46. n. 5. & ſi quis deficeret, explicare deberet ſpeciem, an fuerit inſenſibilis circà delectationes guſtus, vel tactus, ut ſi ex horrore ad hujuſmodi delectationes conjux conjugi petenti negaret debitum; in quo caſu etiam peccaret contrà Juſtitiam. Peccatum contrariè oppoſitum Caſtitati per exceſſum vocatur *Luxuria*, quæ dicitur *Appetitus inordinatus delectationum tactus ordinatarum à naturà ad generationem prolis*; in quà acceptione opponitur etiam Pudicitiæ; majoris tamen claritatis gratià tractabo in præſenti capite de Luxurià, ut opponitur Caſtitati tantùm;

tantùm; Et in hoc ſenſu, nomine Luxuriæ, venit omnis actus venereus conſumatus, & exercitus extrà legitimum matrimonium; fuitque neceſſarium de hoc agere ſtatìm poſt examinatum actum conjugalem, & deinde dabimus alia pro pleniori intelligentià ipſius actus Caſtitatis. Igitur.

2. D. Quotupliciter dividitur Luxurìa?

M. Luxuria eſt genus à S. Th. q. 154. a. 1. diviſum in ſex ſpecies: & ſunt: prima: *Simplex Fornicatio*: ſecunda: *Adulterium*: tertia: *Stuprum*: Quarta: *Inceſtus*: quinta: *Raptus*: ſexta: *peccatum contrà naturam*.

3. D. Quid eſt ſimplex Eornicatio?

M. Semper illam conſiderando, ut opponitur Caſtitati, & non etiam Pudicitiæ, ſimplex fornicatio eſt actus venereus conſummatus ſoluti cum ſolutà. Eſt peccatum mortale, quia præjudicat fini ſecundario prolis generandæ, juxtà dicta c. 50. n. 2. quæ non repeto, ſed tu telege.

4. D. Quid eſt Adulterium?

M. Eſt actus venereus conſummatus cum aliquo conjuncto in matrimonio; tùnc enim fit injuria conjugi, & ideò, quatenùs Adulterium, eſt contrà Juſtitiam commutativam; & contrà duas virtutes; quare eſt in duplici ſpecie peccati, ſcilicèt Luxuriæ, & Injuſtitiæ: ſi ambo peccantes ſint conjugati, tùnc eſt duplex numero adulterium, quia duobus fit injuria; & pœnitens tacens conjugium utriuſque, non explicat ſufficientèr numerum ſuorum peccatorum. Eſtò maritatus conſentiat adulterio conjugis, adhùc eſt injuſtitia ex ratione

traditâ p.1.c.34.n.9. Peccatum, quod committitur cum ſponsâ de futuro, reducitur ad Adulterium, quia fit injuria ſponſo habenti jus ad ſponſam, vel è contrà; ſed tamen eſt ſpecie diſtinctum, quia ſpecie diſtinguuntur jus ad rem, quod habet ſponſus, & jus in re, quod habet maritus; ideòque ſpecialitèr explicandum in confeſſione. S.Th.q.154. a.7. ad 3. Sponſi *ex ipsâ deſponſatione jus habent* in ſibi deſponſatis.

4. D. Quid eſt Stuprum?

M. Eſt defloratio Virginis; eſt etiam contrà juſtitiam, ut Adulterium. Multi docent non eſſe ſtuprum, ſed ſimplicem fornicationem, ſi virgo voluntariè conſentiat: nèc enim vident, cui fiat injuria; ſed tu tene cùm S.Th.a.6. quòd ſemper eſt ſtuprum: Virginum caſtitatem Deus poſuit ſpecialitèr ſub cuſtodiâ parentum, vel Tutorum, licèt ipſa Virgo ſit domina ſui; quare deflorans Virginẽ voluntariè conſentientem facit injuriam Tutoribus; ut injuriam mihi facit, qui ſuum equum ponens ſub meâ cuſtodiâ, illum ſibi acciperet, me ignorante: quòd ſi inſtes poſſe parentes cedere juri ſuo, tùnc dic, ut dictum eſt præcedenti numero de marito conſentiente. Ex hàc doctrinâ S. Thomæ inferes committi ſtuprum, non primâ ſolùm vice, cùm defloratur virgo, ſed totiès, quotiès homo abutitur illâ fœminâ reputatâ Virgine, & adhùc ut Virgine cuſtoditâ à parentibus, vel Tutoribus.

6. D. Quid eſt Inceſtus?

M. Eſt actus venereus conſummatus cum conſan-

ſanguineis, vel affinibus; eſt contrà virtutem Pietatis, quà tenemur honorare prædictos; eritque ſub ſpecie Adulterii ; Stupri &c. ſi rationem illorum attingat. Videndum eſt uſque ad quem gradum impediatur matrimonium ; & ſi quis peccet cum conſanguineà, vel affini in gradu, in quo prohibetur contrahere, peccabit peccato Inceſtus. Multi quærunt, an hoc peccatum ſubdividatur in alias ſpecies, ita ut ſufficiat ſe accuſare de inceſtu, non explicando, an fuerit cum conſanguineo, vel affini in quarto, aut in primo gradu. In praxi tu induces pœnitentem, ut explicet, an intercedat affinitas, vel conſanguinitas, & gradum. Super omnia, ubi actus eſſet inter conjunctos in primo gradu, ſpecialitèr explicari debet, an ſit in lineà rectà aſcendentium, quia dictum eſt c. 50. n. 5. inter iſtos prohiberi matrimonium jure naturæ, quod jure tantùm humano prohibetur in primo gradu lineæ tranſverſalis ; cumque jus naturale diſtinguatur ſpecie ab humano plus, quàm civile ab Eccleſiaſtico, in confeſſione eſt explicanda ſpecies violati, ut ſpeciem peccatorum habeat Confeſſor.

7. D. Quid eſt Raptus?

M. Ultrà malitiam peccati contrà Caſtitatem, Raptus etiam dicit malitiam Rapinæ, de quà c. 24. n. 8 fit enim injuria rapiendo violentèr aliquem, ut eo abutatur ad turpia ; in quo poſſunt concurrere omnes aliæ ſpecies Luxuriæ, ut ſi rapiantur pueri; nuptæ, Virgines, Moniales &c.

8. D. Quid eſt Sacrilegium?

M. Eſt, quando peccatum conſumatur cum perſonâ ſacrâ, ſcilicèt, habente votum Caſtitatis, vel ſolemne, vel ſimplex; & juxrà dicta c. 32. n. 6. debet explicari, an habeat votum ſolemne, vel ſimplex: hoc enim obligat coràm Deo ſolùm, at ſolemne obligat etiam reſpectu Eccleſiæ; propterеà gravius eſt peccatum, & ſpecie diverſum à peccato contrà votum ſimplex. Aliqui diſputant, an violans votum ſolemne teneatur explicare, quòd votum ſolemne ſit Religionis, vel Ordinis. Tu vide dicta ſuperiùs cap. 33. num. 6. Audiſti cap. 50. num. 6. S. Thom. ſentire, quòd votum ſolemne invalidat matrimonium jure divino; & cum eo ſentit florentiſſima Thomiſtarum ſchola, non arctata inter ſola Dominicanorum Monaſteria, ſed etiam divagata per plures Religiones; quare aliqui poſſent ſentire quòd explicari debeat quale ſit votum ſolemne, vel Religionis, vel Ordinis ſacri: Sed quia hæ leges tendunt ad eundem finem non tenemur id explicare, niſi quando Religioſus violaret vota, ut divinà lege prohibita: & tunc quia ex Angelico tria vota eſſentialia Religionis obligant jure divino, Religioſus etiam debebit explicare ſuum ſtatum, ſi violet Obedientiam, & Paupertatem furando, quia id eſt contrà eſſentiam Paupertatis, at quæ paupertati accidunt ex conſtitutione Eccleſiæ, non ita tenebitur explicare juxtà illud principium S. Thomæ.

9. D. Quid eſt peccatum contrà Naturam?

M. Eſt

M. Eſt genus peccati continens ſub ſe plures ſpecies, quas nolo enumerare, conſcius, ut dixi totiès, quòd de illis, utpotè brutalibus, etiam tacebāt Philoſophi Gentiles. Dolendum eſt frequentari apud Chriſtianos, quæ innominata volebant Æthnici. Turpitudo illorum ſatis per ſe apparet. Circà peccatum nefandum curet Confeſſor explicari, an fuerit agens, vel patiens: nàm agere, & pati Ariſtoteles ponit in diverſo prædicamento; quare differunt non ſolùm ſpecie, ſed etiam genere generaliſſimo; & pœnitens id non explicans, omittit non modò ſpeciem, ſed & genus. Peccat contrà naturam, qui eſt impotens ad actum conſummatum, quare Eunuchi, & ſimiles debent explicare in confeſſione ſuam impotentiam naturalem. Porrò quælibet ſpecies peccati contrà naturam aggravatur ex aliis circumſtantiis, ut ſi agens, vel patiens ſint maritati, voto adſtricti &c.

10. D. Immunditia voluntaria, quæ eſt prima ſpecies peccati contrà naturam, nimis eſt frequens, ut proptereà debeat circà illam Confeſſor eſſe inſtructiſſimus?

M. Quàm frequens eſt, tàm clara eſt illius malitia, ut non indigeamus, circà illam immorari. Peſſimè audies apud viros prudentes, ſi doceas dari poſſe ignorantiam invincibilem de illius malitià in adoleſcentioribus; & ſi dicas eos quidem cognoſcere, quòd ſit contrà lumen rationis; at poſſe ignorari, quòd ſit contrà legem Dei, incides in peccatum Philoſophicum; de quo vide p. 1. c. 28. n. 2.

n.2. Vide 49. propoſitionem ab Innocentio XI. prohibitam, & inde habebis, an dari poſſit ignorantia de illius malitiâ.

11. D. Poteſtnè aliquando permitti hæc immunditia?

M. Certè nunquam poteſt intendi, neque ad ſalvandam propriam vitam, quia bonum ſpeciei, ad quòd natura ordinavit actum venereum, prævalet bono individui. Hìnc neque permitti poteſt cum periculo conſenſus, vel delectationis voluntariæ. Quòd autem aliquando poſſit permitti ex urgenti neceſſitate, apparet ex dictis c.23. n.4. de homicidio; Quæ autem, qualis, & quanta debeat eſſe iſta neceſſitas, non poteſt univerſalitèr ſtabiliri. Cajetanus opp.tom.1.tr.12. luculentèr probat poſſe permitti, eſtò prævideatur à Confeſſore, qui in illã incidit, ut exerceat ſuum triplex munus Judicis, Doctoris, & Medici, ſive omnia ſimùl exerceat in Confeſſionali, ſive dùm coactus neceſſitate ſtudet hiſce materiis. Circà id multum laxavit habenas Michael de Molinos, & quia ob noſtræ naturæ fragilitatem poſſumus facilè decipi, credentes eſſe puram permiſſionem, quandò verè cooperamur, ideò res paulò eſt accuratius tractanda. Docuit plures propoſitiones Hæreſiarcha ille circà immũditiam hujuſmodi, damnatas ab Innocentio XI; Omitto 42. 43. 45. 46. 48. 49. 50. 51. 52. & 53. in quibus dicebat hujuſmodi permitti, cum tamen ſi verum eſſet, quòd ait, illi de quibus loquitur, non ſolùm permiſiſſent, ſed voluiſſent, & operati fuiſ-

ſent.

ſent.Refero 17.*Tradito Deo libero arbitrio,& eidem relictà curà,& cognitione animæ noſtræ,non eſt ampliùs habenda ratio tentatioum,nèc eis alia reſiſtentia fieri debet, niſi negativa, nullà adhibità induſtrià; & ſi natura commovetur, oportet ſinere, ut commoveatur, quia eſt natura.* 37. *In occaſione tentationum, etiam furioſarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppoſitarum,ſed debet in ſuprà dicto amore, & reſignatione permanere.* In 41. docebat Deum permittere actus carnales ex violentià Dæmonis, qui non eſſent peccata,eſtò contingerent *in vigilià, & ſine mentis offuſcatione.* In 47. quòd violentiæ Dæmonis erant permittendæ,*nullam adhibendo induſtriam, nullumque proprium conatum* ad eas reprimendas.*Et præ omnibus non opus eſt confiteri,& ſanctiſſimè fit non confitendo*. Et in 48.quòd *melius eſt ea non confiteri,quia non ſunt peccata,nec etiam venialia.* Relege Conſtitutionem Innocentii, videbiſque alias plures damnatas,quæ ad idem faciunt de permittendis immunditiis hujuſmodi, aliiſque tentationibus;non tamen addnco illas, quia videntur magis tangere animas perfectiores, in quibus ille filius iniquitatis præ aliis juſtificabat omnes hujuſmodi actiones &c. Adductæ poſſunt ſatis docere Confeſſorem ordinarium,& deſtinatum multitudini fidelium, quàm cautè ſit procedendum in hàc materià,quanta cura ſit adhibenda in reprimendo motu omni ſenſualitatis, & quàm lentè Confeſſor debeat immunem judicare à peccato, qui credit ſe permittere tantùm, non etiam directè, vel indire-

directè velle prædictas immunditias.

12. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri duo Confeſſorem obteſtor: primò: ut attentè ſæpiùs conſideret quamlibet particulam propoſitionum relatarum, & à Sede Apoſtolicà damnatarum; & ſi caſus accidat, damnet etiam ipſe praxim quancunque illis conformem: ſecundò: ſi habeat pœnitentes ex malà corporis diſpoſitione proclives, charitativè, ac paternè moneat, in ſingulis caſibus confiteri, quas patitur immunditias (etiam nocturnas, quantò magis occurentes in vigilià, & ſine mentis offuſcatione) ſupponamus, quòd omninò vacent à culpà mortali, qualitèr ex Cajetano poteſt contingere in Confeſſore, quis tamẽ audeat excuſare à peccatis pluribus venialibus, & in praxi difficillimum eſt judicare quòd adhibita ſit omnis induſtria, ſub mortali neceſſaria reprimendis tentationibus: Igitur inducendi ſunt (paternè tamen, & omni cùm charitate) ut ea confiteantur: primò: ad ſecuritatem conſcientiæ: ſecundò: etiam ſuppoſito, quòd ſit ſecurus ſe non peccaſſe mortalitèr, ad delenda venialia, & negligentias commiſſas in reprimendis: tertiò: ad obtinendum contrà tentationes effectum proprium ſacramenti pœnitentiæ, qui ſunt auxilia Dei actualia ſuo tempore, nè incidamus in eaſdem tentationes; & loquendo de tentationibus carnis, in naturà magis igneà, & in juvenibus, quorum ſanguis ebullit, nihil magis poteſt extinguere ignem luxuriæ, quàm ſanguis Chriſti applicatus per hoc ſacramentum. Adde

quartò,

quartò:quòd immunditię hujuſmodi,etiam quatenùs merè corporales, maximè dedecent accedentem ad nuptias Agni,ſeù ad ſumendũ Euchariſtiæ ſacramentum:quare in ſero Eccleſiaſtici recitant.

Hoſtemque noſtrum comprime,
Ne polluantur corpora.

S. Th. 3.p.q. 80.a.7. Euchariſtiæ ſumptionem ait per iſtas immunditias impediri quoad duo: primò: quoad fæditatem corporalem,*cum quâ,propter reverentiam ſacramenti,non decet accedere ad altare,unde, & volentes tangere aliquid ſacrum, manus lavant*; ſecundò:propter evagationem mentis,*quæ ſequitur* ordinariè; niſi adſit aliqua neceſſitas communicandi, vel proveniat ex illuſione dæmonis volentis impedire communionem. Porrò id ex ſe pœnitens non decidat, ſed de conſilio prudentis, & charitativi Confeſſoris.

CAPUT LIII.

De Pudicitià,peccatiſque contrariè oppoſitis.

1. NOn poſſunt perfectè tradi reliqua generalia ſpectantia ad Caſtitatem, & peccata illi oppoſita,niſi priùs explicetur Pudicitia cum ſuis oppoſitis. Dictum eſt c.49. n. 1. quòd Pudicitia reſpicit præcipuè ſigna venereorum,ſicut ſunt aſpectus impudici, oſcula, & tactus, nèc quæro,an diſtinguatur ſpecie à Caſtitate,quia certum eſt,etiamſi non diſtinguatur expli-

plicandos eſſe hujuſmodi actus, utporè incompletos, juxtà regulam traditam p.1.c.31. n.3.

2. D. Virtus Pudicitiæ quid habet regulare circà hujuſmodi tactus, oſcula, & aſpectus?

M. Hujuſmodi poſſunt conſiderari ſecundum ſe, & ita ex naturà ſuà ſunt actus indifferentes, qui poſſunt benè, vel malè fieri, ac regulantur à virtute Affabliitatis; quare licent ad oſtendendum amorem honeſtum, ubi viget conſuetudo, quòd paſſim uſurpentur; in quo tamen cautiſſimè procedendum eſt; quòd ſi debet adhiberi cautela maxima, in regionibus, in quibus exercentur ex conſuetudine, quia etiam ibi ſunt valdè periculoſi quantò cautius adhibendi ſunt, ubi nulla talis conſuetudo viget. Sanè quòad praxim, ubi non viget conſuetudo, ſunt damnandi ſaltèm ob periculum proximum, quod ſi non eſſet in uno, timeri ſufficientiſſimè poteſt in comparte: ſunt enim peccata, quotiès libido ſe ingerit, vel timeri poteſt, ut ſe ingerat: & id accidit, quotiès ex antiqua cõſuetudine non ſunt introducti, ut ſigna honeſti amoris.

3. D. Optimè dicis eſſe peccata, quotiès ſunt libidinoſi, ſed aſſignandum eſt, quando cenſendi ſint libidinoſi?

M. Hoc non poteſt explicari: cæterùm unuſquiſque in praxi agnoſcit optimè, quando moveatur ex amore libidinoſo; Natura id omnes docet, eſtò nequeat id explicari, & pœnitentes, ubi ſe accuſant de iſtis, jam agnoſcunt peccaſſe, ſaltèm exponendo ſe periculo.

4. D.

4. D. Hujuſmodi actus extrà matrimonium, ſuntnè ſemper peccata?

M. Utique extrà matrimonium ſemper ſunt peccata etenim amor libidinoſus à naturà eſt inſtitutus ad procreationem prolis, & cui prohibitus eſt ultimus actus, etiam prohibitæ ſunt diſpoſitiones ad ultimum actum: quia, & diſpoſitio, & ultimus actus ſunt in eodem genere, & quia natura tendit ad completum: quare cui natura prohibet complementum, ſimul prohibet inchoationem.

5. D. Suntnè omnes actus contrà Caſtitatem peccata: mortalia ex naturà ſuà?

M. Dictum eſt p. 1. c. 34. n. 6. quòd tùnc peccamus mortalitèr, quando actus nequit ſtare cum charitate: dictum eſt c. 50. n. 2. quòd nequit ſimùl ſtare charitas cùm actu venereo prejudicante proli, quam naturà intendit naſci ex eo, præjudicanti, inquam, vel quòad eſſe, ut contingit in peccatis contrà naturam, vel quòad educationem, ut contingit in aliis Luxuriæ ſpeciebus. Dictum eſt n. præcedenti naturam eodem præcepto prohibere ultimum actum, & diſpoſitiones omnes prævias ad ultimum actum, inde ſequitur omnes actus contrà Caſtitatem eſſe ex ſuo genere peccata mortalia.

6. D. Poſſuntnè excuſari à peccato mortali ex parvitate materiæ?

M. Nùnc tenetur communiter nullum peccatum contrà Caſtitatem excuſari à mortali ex parvitate materiæ, & inclita Societas Jeſu ſempèr amantiſſima Caſtitatis Angelicæ, tùm in ſuis Religio-

ligioſis, tùm in ſuorum Religioſorum pœnitentibus, atque diſcipulis, ſub pœnà excommunicationis prohibuit, ne quis doceret, vel admitteret parvitatem materiæ excuſantem à mortali in peccatis contrà Caſtitatem; cujus doctrinæ, ut detur ratio, juxtà Doctoris Angelici, quem ſequor in omnibus, principia, ſic arguo. Tota Luxuriæ malitia conſiſtit in eo, quòd præjudicetur, vel eſſe prolis, vel educationi ad inſtituendam totam vitam: quantuncumque ergo minimus ſit actus, quia infert aliquod ex dictis damnis, quorum utrunque eſt graviſſimum, erit ſemper peccatum mortale. Peccat mortalitèr, qui minimam excitat ſcintillam, ordinatam ad incendendum campum, eſtò per accidens non ſequatur incendium. Et ita eſt in noſtro caſu. Poteſt peccari venialitèr, ſi aſpectus, aut tactus eſſent occaſio, & diſpoſitio tantum remota ad accendendum amorem libidinoſum, ut ſunt verba ſcurrilia, de quibus cap. 48. n.4. & inordinati aſpectus, non tamen libidinoſi, ſed qui diſponunt remotè ad libidinem; ſi verò ſint cum periculo proximo, tùnc erunt peccata mortalia.

7. D. Quia Luxuria eſt vitium capitale, enumerà mihi ejus filias, innuendo, quibus virtutibus opponantur?

M. Luxuriæ filiæ ſunt octo: Prima: *Cæcitas mentis* oppoſita dono Intellectus. Vide c.4. n.13. Secunda: *Inconſideratio* Prudentiæ oppoſita. Vide c. 15. n.4. Tertia: *Præcipitatio*: Quarta: *Inconſtantia*: Ambæ

bæ oppoſitæ eidem Prudentiæ. Vide c.15. n. 3. & 5. Quinta *Amor ſui* per hoc, quòd inordinatè appetit propriam delectationem; quare eſt genus peccati, ex quo cauſantur omnia peccata: Sexta: eſt *Odium Dei*, oppoſitum charitati. Vide c.14. n. 1. Septima: eſt *affectus præſentis ſæculi*. Eſt etiam genus peccati: Octava eſt *horror futuri ſæculi*. S.Th. q.153.a.5.vocat *faſtidium*, & *deſperationem*, inchoativè ſaltem; unde reducitur ad ſpeciẽ deſperationis.

8. D. Adſuntnè Cenſuræ, vel pœnæ Eccleſiaſticæ contrà violantes Caſtitatem, aut Pudicitiam?

M. Adſunt rigoroſæ pœnæ civiles, & etiam Eccleſiaſticæ imponendæ in foro exteriori contrà Adulteros, Inçeſtuoſos, Virginum defloratores, Raptores, Sacrilegos, Concubinarios, & pręcipuè contrà Clericos exercentes peccatum nefandum. Harum pœnarum notitia non eſt omninò neceſſaria Confeſſori, qui pœnitentem reum remittet ad Juriſtas; quòd ſi diſcutiendum ſit, an aliqua illarum obliget in conſcientià, non deſunt Doctores, à quibus id haurire poſſit: Ubi autem careat libris, exquirat conſilium; Circà pœnas in foro pœnitentiali, animadvertat, nonnullas hujuſmodi peccatorum ſpecies ſolere ab Epiſcopis reſervari; quare cujuſque Diœceſis in particulari obſervet caſus reſervatos. In univerſali Tridentinum ſeſs. 24. c. 6. de ref. matr. impoſuit pœnam excommunicationis committentibus peccatum Raptus, vel operando, vel cooperando per conſilium, auxilium, vel favorem P.1.c.10.n.6. audiſti adeſſe excommunica-

tionem

tionem reſervatam Summo Pontifici(à quà intrà Italiam, extrà Urbem neque poſſunt abſolvere privilegiati regulares) contrà violantes clauſuram Monialium ad malum finem, hoc eſt, ad finem offendendi earum Pudicitiam, aut Caſtitatem.

9. D. Quas Pœnitentias Confeſſor debebit imponere violantibus virtutem Caſtitatis, aut Pudicitiæ?

M. Rituale adductum p. 1. c.7.n.23. tantùm in genere dicit imponenda eſſe *libidinoſis jejunia*, *vel alias carnis afflictiones*. In ſpecie, ſi quæ determinãtur pœnitentię in particularibus Diœceſibus, ad unguem Confeſſor ſequetur hujuſmodi ordinationes. Meminerit, quę peccata habent annexam excommunicationem, ſananda eſſe jnxtà regulas generales de excommunicatione traditas p.1.c.18. n.22.ut, ſcilicèt, parti leſę ſatisfiat &c. Hujuſmodi peccata ſi ſint humana, hoc eſt, ex fragilitate, curanda ſunt per Confeſſorem magnà charitate, juxtà dicta p.1.c.22.n.3.ita quòd animet Pœnitentem recurrere ſemper ad medicinam Sacramenti Pœnitentię ad hoc inſtituti, ut vi illius accedente, cum debità prępáratione, à Deo impetrẽt per merita Chriſti applicata ex opere operato, *auxilia*, *maxima, quibus Chriſtiani, dùm vivunt, conſervare ſe integros ab omni graviore ſpiritus incommodo poſſint*. Sed ſi ab initio Chriſtianus negligat recurrere, quantùm poteſt, pro hoc peccato ad lamenta pœnitentię, vertitur facillimè in conſuetudinem, quam eradicare laborioſum eſt, & niſi Confeſſor

cautè

cautè procedat, nunquam eradicabit: Conſuetudinarii promittunt maria, & montes, præſertìm inſtante pręcepto Paſchali, vel alià ſimili occaſione. Circà hujuſmodi peccatores Confeſſor habet p. 1. c. 11. à n. 18. regulas à S. Carolo ſtabilitas, ad quarum amuſſim niſi procedat, aggravabit conſcientiam propriam, nèc ſolvet coràm Deo pœnitentes. Porrò quæ inculcanda ſunt, ut pœnitens concipiat maximum horrorem contrà hæc peccata, Confeſſor hauriat ex Catechiſmo p. 3. c. 7. à n. 6. Et quia frequentiſſimè peccatur cõtrà prædictas Virtutes peccato ſolùm interno concupiſcentiæ, vel delectationis moroſę, horum actuum internorum remedia, & pœnitentias accipere poterit ex eàdem p. 3. c. 10. præſertìm à n. 21.

CAPUT LIV.

De tribus Virtutibus annexis Temperantiæ, ſcilicèt, Continentià, Manſuetudine, Clementià, Vitiiſque oppoſitis.

1. TEmperantia refrænat concupiſcentias guſtus, & Tactus, quę, ſunt vehementiores. Porrò virtutes, quæ in refrænando paſſiones, non ita vehementes, imitantur Temperantiã, dicuntur partes potentiales ejuſdem, ſive annexæ eidem. In præſenti capite agemus de tribus, & in ſequentibus de reliquis.

2. D. Quid eſt Continentia?

M. De Continentià S. Th. agit q.155. & notat accipi aliquando in Scripturà, & Patribus, pro ipsâ virtute Caſtitatis, etiam ut includit Virginitatem, & Pudicitiam. Scholaſticè tamen loquendo Continentia diſtinguitur à caſtitate in hoc, quòd Caſtus, ordinariè non ſentit ſtimulos carnis: Continens verò ſentit ſtimulos carnis, & aliquando graves; nihilominùs per voluntatem reſiſtit: quare Caſtus habet rectificatum utrunque appetitum, intellectivum, & ſenſitivum: Continens habet appetitum ſenſitivum adhùc deordinatum, per commotiones paſſionum, ſed tenet intellectivum, ſeù voluntatẽ ordinatam in ultimum finem, ita, quòd concupiſcentia non trahit illam ad peccatum mortale. Propterea Continentia non eſt perfectè Virtus; veruntamen hæc non ſunt omninò neceſſaria Confeſſori ordinario. Propriè dicuntur Incontinentes, qui peccant ex infirmitate. Confeſſor ex generali notione Caſtitatis, & Pudicitiæ tradità, habet etiam, quomodo curare debeat Incontinentes; nàm quòad praxim meliùs fuit omnia ſimùl examinare. Hìc ſolùm pro Confeſſariis adverto ex Angelici doctrinà ſequi, quòd diverſum ſpecie ſit peccatum procedens ex paſſione, & peccatum procedens ex malitià. Peccatum procedens ex paſſione dicitur Incontinentia, & opponitur Continentiæ: peccatum procedens ex habitu, malitià, & conſuetudine dicitur Intemperantia, & opponitur Caſtitati, quæ eſt ſpecies Temperantiæ. Porrò ex p.1. c.34. n.7. peccata oppoſita diverſis ſpecie Virtuti-

tutibus diſtinguuntur ſpecie. Et id quidem legitimè ſequitur ex Angelici doctrinà; veruntamen adhùc non vidi, qui diſtinguerent ſpecie iſta peccata, cùm imò ante prohibitionem Innocentii XI. tenerent plurimi conſuetudinem non eſſe neceſſariò explicandam, eſtò de illà Confeſſor interrogaret. Qui legis, eſtò Judex, an id legitimè deducatur ex principiis Angelicis. Ego nolim firmare, quia nihil novi curo proponere, quin imò communi ſenſui me accomodans in hoc opere, nunquam memini conſuetudinem explicari debere, quia mutet ſpeciem, ſed potiùs, quia notabilitèr aggravat. Et hęc de Continentià in particulari ſufficiunt Confeſſori ordinario.

3. D. Quid eſt Manſuetudo virtus annexa Temperantiæ?

M. Manſuetudo èſt virtus habens refrænare paſſionem Iræ, ut ne quis iraſcatur plus, aut minùs, quàm decet. Hinc apparet ſubjectum receptivum iſtius virtutis eſſe appetitum ſenſitivum Iraſcibilem; nihilominùs annectitur Temperantiæ reſidenti in concupiſcibili, quia in modo refrænandi aſſimilatur Temperantiæ.

4. D. Obligatnè Manſuetudo ſub mortali ad ſuum actum?

M. Debemus eſſe parati, & diſpoſiti ad exercendos actus Manſuetudinis, quando ſine illorum exercitio non poſſet ſervari charitas, in quo caſu Manſuetudo ſub mortali obligaret, juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 6. ſed obligaret per accidens ex p. 1. c. 38. n. 16.

Cæterum quia poſſumus tranſigere totam vitam abſque eo, quòd offerantur occaſiones iraſcendi cum totali detrimento charitatis, ideò, per ſe loquendo, non obligat ſub mortali Manſuetudo.

5. D. Quæ ſunt Vitia contrariè oppoſita Manſuetudini?

M. Peccatum contrariè oppoſitum per defectum eſt, dum, ſcilicèt, ubi, & quando quis debet, non iraſcitur; de quo S. Th. q.158.a.8. eſt innominatum. Ut intelligatur ejus eſſentia, ex S. Thomà q.123.a.10. fortis in ſuo actu debet uti irà, & quicunque ad modum fortis aggreditur aliquid difficile: nàm aggredimur hæc difficilia per Iraſcibilem, cujus in exequendo actus eſt Ira: Igitur quibus incumbit aggredi aliquid difficile, ut fortes in bello, & in pace habentes ſervare juſtitiam legalem, & commutativam, ubi hæc opprimitur à potentioribus, debent iraſci, nè verificetur illud Iſ.56. *Canes muti non valentes latrare*, præſertim pro Eccleſiaſticà immunitate, & ad ſublevandos pauperes. Plures quidem iraſcuntur contrà pauperes, & debiles, at ſub capite potentium conſuunt pulvillos. Confeſſor, ubi ſimiles incidunt pœnitentes, inculcet grave peccatum, quo ſe implicant, & graviſſimum, quod Eccleſiæ inferunt detrimentum. Si qui verò ſpiritualiores aggrediuntur ardua quæque ſine irà; doceat Confeſſor id non eſſe humanum, & hujuſmodi carere effectibus humanitatis. Nimia hæc lenitas pertingere poſſet ad peccatum mortale, quãdo ex ejus omiſſione prejudicium notabile inferretur

retur

retur charitati, quia verò Confeſſor id nequit ſcire, niſi pœnitens explicet, ideò ſi ſe accuſat de nimià lenitate, interroget prudentèr, ut poſſit agnoſcere peccatum. Sciat nihilominùs, quòd hæc nimia lenitas eſt peccatum mortale per accidens, ideò ſi v. g. ſe accuſat, quòd in tali materià v. g. præjudicaverit Eccleſię, non eſt neceſſe, quòd interroget, an fuerit iratus, ut illam defenderet.

6. D. Quomodò vocatur peccatum contrariè oppoſitum per exceſſum Manſuetudini?

M. Vocatur *Ira*, non ut eſt paſſio, ſed ut eſt appetitus inordinatus vindictæ. Utpotè inordinatus appetitus eſt ſemper peccatum, ſed non ſemper eſt mortale peccatum ex genere ſuo.

7. D. Omnis appetitus contrà juſtitiam ex genere ſuo eſt mortale peccatum: Juſtitia enim eſt tale medium, ſine quo nequit ſervari charitas, & ira appetit vindictam injuſtam?

M. Lege S. Doctorem q. 158. a. 3. & videbis; quòd ira dicitur inordinata: primò, quatenùs tendit in objectum, in quod non debet tendere, ſcilicèt, in vindictam injuſtam: & in tali caſu eſt utique peccatum mortale ex ſuo genere, ſolumque poteſt excuſari ob parvitatem materiæ, vel ſi deſit plena advertentia, quæ eſt neceſſaria: ſecundò: dicitur inordinata, quatenùs tendit quidem in vindictam juſtam; ſed nimis ardentèr, vel plura, quam debet; Iræ ſigna profert. Quia utrunque modum complectitur Ira, manſuetudini oppoſita, ideò non dicitur ex ſuo genere peccatum mortale: dictum eſt

in *Inſtruct. pro ordinandis* c. 12. n. 18. peccari poſſe peccato Irę triplicitèr, ſed omnes illi modi ſunt de irà inordinatà ex parte objecti.

8. D. Eodem loco dictum eſt Iram eſſe Vitium Capitale, nùnc inquiro, quænàm ſint ejus filiæ, & quibus virtutibus opponantur?

M. Apud S. Th. qu. 158. a. 5. invenies Iram diſtingui in tres ſpecies ex parte actus; quæ tamen quia non diſtinguunt iram, ut ex parte objecti eſt mortale peccatum, ideò illas relinquo, ut non neceſſarias omninò Confeſſori ordinario, qui principalitèr debet ſcire ſpecies peccatorum mortalium. Si lubet, lege S. Doctorem, qui a. 6. enumerat Iram inter peccata capitalia, & ſex ei filias aſſignat a. 7. Prima: eſt *Rixa*, peccatum oppoſitum charitati, de quo c. 14. n. 12. ſed univerſalius nomine Rixæ hìc veniunt peccata omnia, quæ factis inferunt nocumentum proximo. Secunda: eſt *Tumor mentis*, ſive, ut explicat ad 3. audacia intentantis vindictam, de quo Tumore, ut oppoſito fortitudini, dictum eſt c. 43. n. 16. Tertia: eſt *Contumelia*, peccatum oppoſitum Juſtitiæ, de quo c. 26. n. 2. Quarta: eſt *Clamor*, ſcilicèt, inordinata, & confuſa locutio, peccatum Modeſtiæ oppoſitum, de quo dicetur c. 56. n. 23. Quinta: eſt *Indignatio*, ſeù triſtitia de bono proximi, quatenùs eſt indignus: Iræ paſſio obnubilat intellectum: quare apprehendit, & judicat eum, qui offendit, indignum venià, dignumque ſolùm ſuppliciis, & vindictà: quare indignatur, quòd offendens habeat bona, utpotè creditus illorum indignus:

gnus:

gnus: maximè indignatur, ſi quis petat pro offendente bonum veniæ. Hæc indignatio eſt Nemeſis, de quà c.14. n.6.ubi explicatum eſt, quotuplicitèr triſtari poſſimus de bono proximi, & dictum eſt Nemeſim, ſeù indignationem de ſe eſſe peccatum veniale, quando agitur de bonis temporalibus: cæterùm ſi offendens verè non ſit indignus, ſed ſolùm à nobis ex irâ judicetur indignus, tùnc etiam poterit eſſe peccatum mortale. Sexta tandem Iræ filia eſt Blaſphemia, de quà dictum eſt c. 4.n.8. & quidem ſi ſit plaſphemia ſimplex, opponitur Religioni, & præcisè actui, quo laudamus Deum: ſi verò ſit blaſphemia hæreticalis, opponitur Fidei, & præcisè confeſſioni externæ fidei.

9. D. Quas pœnitentias Confeſſor imponet violantibus virtutem Manſuetudinis?

M. Qui violant per defectum, maximè ſunt Superiores, & Principes; qui non zelant Dei honorem, & obſervantiam legum; Et quia hìc defectus habet maximam ſimilitudinem cum ipsà Virtute, ut ſcias, quando eſt virtus Manſuetudinis, & quando peccatum Manſuetudini oppoſitum, videbis, quòd deficiens ordinariè loquendo, ſolùm tacet, & non iraſcitur, quando non adeſt injuria in ſeipſum, ſed quando, vel leve delictum à paupere in ſe eſt commiſſum, in his caſibus omnia ſus deque movet. At verò ſilet, ubi agitur de offenſis Dei commiſſis à potentioribus, quas offenſas parum curat ſupprimere. Confeſſor excitabit hujuſmodi delinquentes ad juſtam iram, gravitèr, & efficacitèr

oſtendendo ſuas obligationes in vim officii, & ex juſtitià; Vide dicta c. 19. n. 14. Pro excedentibus in iraſcendo, ſi quidem excedant ex parte objecti appetendo vindictam majorem, quàm mereatur delictum, contrà quod iraſcuntur, hos Confeſſor monebit de obligatione charitatis, & juſtitiæ, quam habent ergà proximum, de quarum obligatione virtutum, pro quanto ſufficit Confeſſori ordinario, dictum eſt ſuo loco: Si excedat ex parte actus in nimis iraſcendo, habet ex Evangelio, & Epiſtolis Apoſtolorum obvia loca, ut utramque iram refrænet: nec erit incongruum oſtendere, quòd aſſignatæ ſex filiæ Iræ naſcuntur præcipuè ex Irà, ut excedit modum, maximè Clamor, Contumelia, Indignatio, & Blaſphemia.

10. D. Quid eſt Clementia, Tertia Virtus annexa Temperantię?

M. Clementia diſtinguitur à Manſuetudine, per hoc, quòd iſta moderatur, & refrænat Iram, quę eſt cauſa pœnarum. Clementia verò mitigat, & moderatur pœnas, quę ſunt effectus Irę: Princeps moderatus fuit Iram per Manſuetudinem, ita quòd in iſtâ paſſione non defecerit, neque exceſſerit: ſed adhùc poteſt deficere, vel excedere in caſtigando, neque loquor nùnc de exceſſu in caſtigando contrà juſtitiam, ſed juſtitia habet ſuam latitudinem, intrà quam ſemper pœna erit juſta: Audiſti c. 27. n. 6. quòd pretium morale rerum venalium eſt triplex, & unumquodque eſt juſtum: Etiam pœnæ poſſunt conſiderari juſtę cum hac

triplici

triplici latitudine, ut alię ſint infimę, aliæ medię; aliæ rigoroſæ; dummodò ſint juſtæ, Superior poteſt eligere quamlibet ex his, & Clementia refrænat animum, ne inclinet ad eligendam pœnam intrà limites juſtitiæ rigoroſam. Omnes experimur inclinari ad rigorem ergà alios, ad benignitatem ergà nos, & noſtros: Id etiam pluriès in ipſo Confeſſionali experietur ipſe Confeſſor: inclinabitur ad dandas pœnitentias leves, ubi accedant amici, divites &c. ubi verò accedunt ignoti, pauperes &c. inclinabitur ad pœnitentias graviores. Igitur Clementia dirigit hominem, ut inclinet ad moderandas pœnas, non amicis tantùm, ſed omnibus, ſemper tamen, ut decet, conſideratà conditione perſonæ, loci, temporis &c.

11. D. Quam regulam ſervat Clementia, ut moderetur pœnas intrà Juſtitiæ limites?

M. Potuiſſes id addiſcere ex verbis illis poſitis in fine numeri præcedentis, *conſideratà conditione perſonæ* &c. ubi enim hæc veniunt conſideranda, non poteſt aſſignari regula generalis, & determinata, ſed omnia relinquuntur arbitrio prudentis. Cæterùm, quod inſinuatum eſt de pretiis, & applicatum pœnis, debet inſervire pro regulà generali, ad Clementiam, ut ſemper applicetur pœna infima ex iis, quæ ſunt irrogandæ per juſtitiam. Aliam regulam Confeſſor explicabit pęnitentibus, oſtendens, quòd illam ſequentes, erunt ſimiles Deo. Audiſti c. 39. n. 5. quòd Gratitudo ſemper habet de bonis retribuere ſuprà condignum, hoc eſt, ſuprà quam va-

leat beneficium nobis collatum; Deus hoc modo procedit, ut Sanctis retribuat gloriam suprà condignum: peccatoribus verò, etiam damnatis in inferno, per Clementiam retribuit de pœnis infrà condignum. Et id exigit Clementia ab omnibus habentibus retribuere pœnas. Vide de hac virtute S. Thomam q. 157.

12. D. Quod dictum eſt Clementiam retribuere pęnas infrà condignum, debetnè verificari etiam de Confeſſore, ut iſte debeat imponere pœnitentias infrà condignum?

M. Confeſſor eſt Miniſter Dei, & Miniſter non poteſt agere præter mandatum principalis; Deus per os Eccleſiæ ſuæ ſponſæ in Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 22. determinavit quidem aliquam proportionem inter peccata, & pœnitentiam à Confeſſore imponendam pro peccatis; unde dicitur *Videat, ne pro peccatis gravibus leviſſimas pœnitentias imponat*. Taxare verò præciſam pœnitentiæ quantitatem cuilibet peccato nec Deus voluit, nec Eccleſia, univerſaliter loquendo, licet, ut dictum eſt p. 1. c. 15. aliquotiès oſtenderit pœnitentias, quę, ut in pluribus, erant imponendæ pro determinatis peccatis, nihilominus adhùc variandis, juxtà exigentiam, & conditionem pœnitentium: nec enim juxtà diſciplinam Eccleſię antiquam, moribundis, aut infirmis, quando volebant reconciliari, imponebantur pœnitentiæ canonicæ, quæ ſanis. Igitur taxare quantitatem pœnæ huic peccato in particulari hìc, & nùnc, remittitur à Deo, & Eccleſià, pruden-

denti judicio Confeſſoris; & tu quæris, an ſicut in aliis cauſis Judex per leges Clementiæ, debet eligere pœnam minorem, imò infrà condignum caſtigare, ita etiam teneatur procedere Confeſſor: hæc, ni fallor, eſt vis tuæ interrogationis, & reſpondeo, quòd Confeſſor debet habere præ oculis duo principia: primò: quòd pœnitens non plenè ſatisfaciens pro peccatis in hoc mundo, ſatisfaciet in Purgatorio pœnis multò acerbioribus: ſecundò, quòd Chriſtianus patiens ſuprà id, quòd debet pro hoc peccato, ſatisfacit pro aliis anteà commiſſis, & nondum plenè quòad pœnam remiſſis, meretur maximè, & magis aſſimilatur Chriſto; Ex his motivis non debet queri pœnitens, ſi Confeſſor ſit aliquantò ſeverior in imponendis pœnitentiis; tunc enim habet prę oculis bonũ pœnitentis: At quia temporũ cõditio, & infirmitas hominum non ſuffert graviores pœnitentias; Confeſſor eas moderabitur juxtà Charitatis, & Prudentię regulas, magis quam Clementiæ, quæ in hoc tribunali non poteſt habere locũ ex ſe ſolà, niſi annectatur prædictis virtutibus.

13. D. Obligatnè Clementia ſub mortali ad ſuum actum?

M. Audiſti explicatam Clementiæ rationem in applicandis pęnis, exemplo trium pretiorum moralium, de quibus dictum eſt c.27. n. 6. de quibus additum eſt non peccare venditorem, ſi velit vendere pretio ſupremo, quia hoc eſt intrà latitudinem juſtitiæ: Applicando hanc doctrinam Clementiæ: habet hęc moderari pęnas juſtas, accipiendo infimam in-

intrà latitudinem pœnarum juſtarum; qui autem eligit aliquid juſtum hìc, & nùnc, numquam eligit aliquod medium incompoſſibile cum charitate, proptereà nunquam peccat per ſe loquẽdo: Unuſquiſque tamen debet eſſe animo ita paratus, ut ſi hìc, & nùnc præjudicaret hæc pœna, (aliàs juſta, ſed rigoroſa) charitati, illam dimitteret. Et verò ut magis aperiam intellectum Confeſſoris, volo hìc notare, quòd ita communiter procedunt Principes Chriſtiani, etiam in caſibus gravioribus, ut quotidie videmus: Habent reum morti adjudicatum pro tali die; juſtiſſimè pro tali die poteſt addici ſupplicio; quia tamen vident reum non ſe diſponere ad ſacramenta, per Clementiam diminuunt pœnam, protrahendo aliquem diem vitæ, ut faciliùs ſe diſponat; quòd ſi perſeverat impœnitens, dant Juſtitiæ locum, quia non eſſet ampliùs Clementia; etenim quilibet reus ſciens ſe non addicendum morti, oſtenderet impœnitentiæ ſigna.

14. D. Dic mihi: Obliganturnè in tali caſu ſub mortali Principes ad differendum per talem Clementiam Rei ſupplicium?

M. Ordinariè loquendo ſub mortali tenentur Principes Reis concedere tempus ad recipienda Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, ad quorum ſuſceptionẽ tenemur omnes jure divino in articulo mortis; At ſi Reus illa ſuſcipere admonitus renuit, Princeps non tenetur ſub mortali protrahere executionem ſententiæ per talem Clementiam. Ut enim n. præcedenti eſt dictum, Clementia per

ſe

ſe non obligat ſub mortali, ſed ſolùm per accidens in caſu, quo Charitas obligaret. Porrò in tali caſu Charitas non obligat Principes ſub mortali ex ratione traditâ p. 1. c. 14. n. 3. (& relegendâ, cum ſit ratio univerſalis) nam ſub mortali charitas obligat, quando proximus eſt in extremâ neceſſitate. Reus autem ex voluntate, non ex neceſſitate reperitur indiſpoſitus in dicto caſu. Princeps obligaretur ſub mortali ad exercendam Clementiam fœminæ gravidę, differendo ſupplicium, quia fætus ęxiſtens in utero, & eſt innocens, & eſt in extremâ neceſſitate.

15. D. Quomodò vocatur peccatum contrariè oppoſitum Clementiæ per defectum?

M. Poteſt vocari *Nimia lenitas*, & committitur, quando Superior (præcipuè Confeſſor) irrogaret pœnam, quæ eſſet infrà limites pœnæ juſtæ. Ita eſſe animo inclinatum pertinet ad hoc vitium; ſi verò pœna infligatur minor juſtâ, tùnc etiam committitur injuſtitiæ peccatum contrà juſtitiam legalem, ſicut eſt contrà charitatem habere animum inferendi malum proximo; at eſt contrà juſtitiam actu inferre malum proximo.

16. D. Igitur hoc erit ex ſuo genere peccatum mortale: nam habere animum violandi juſtitiam: eſt de ſe peccatum mortale: Aliàs dixiſti p. 1. c. 34. n. 6. illa non eſſe de ſe peccata mortalia, quæ opponuntur virtutibus non obligantibus ad mortale. Et id ſtatuiſti ut regulam generalem; quare nùnc contràdicis tibi ipſi?

M. Tu

M. Tu certè opponis difficultates, quæ ſunt ſuprà captum Confeſſoris ordinarii; & mihi neceſſaria eſt memoria, ut recorder, non dicere in uno loco contraria iis, quæ dixi in altero: vis enim me convenire: fateor nihilominùs, quòd tale debet eſſe tuum ſtudium, ut ſemper metiaris particularia, juxtà regulas, & principia univerſalia: Ut autem tibi ſatisfaciam, notà quòd dixi n. præcedenti peccatum hoc *nimiæ levitatis* imponere pœnam minorem juſtà, non dixi imponere pœnam injuſtam. Porrò imponere pœnam minorem juſtà, de ſe non eſt mortale, niſi ſub mortali Superior obligetur ad imponendam hanc pœnam, & non minorem. Id apparet præſertìm in Religionibus, in quibus pro tali delicto in particulari imponitur aliqua pœna; & Superior illam non imponens, ubi verè habet locum, conſideratà qualitate peccati, qualitate peccantis &c. peccat peccato nimiæ lenitatis, non tamen de ſe peccat mortalitèr, quia Conſtitutiones Religionis non obligãt ad imponendam hujuſmodi pœnam ſub mortali; ſed ſi ſequeretur inde relaxatio boni communis, tùnc eſſet mortale peccatum, non quia opponitur Clementię, ſed quia opponitur Charitati, pręcipuè reſpicienti conſervationem boni communis.

17. D. Quomodò vocatur peccatum contrariè oppoſitum Clementiæ per exceſſum?

M. Dicitur *Crudelitas*: Diſtinguenda ſunt hęc tria, Severitas, Crudelitas, & Sævitia, ſive feritas: Dicitur Severus, qui Reo ſemper imponit pœnam

ſu-

ſupremam inter tres gradus pœnæ,infimę, medię, & rigoroſæ. Hìc quidem in caſtigando omittit actum Clementiæ, ſed non committit peccatum contrariè oppoſitum Clementiæ. *Sævus*, ſeù ferus dicitur,qui in caſtigando non reſpicit culpam Rei, ſed delectatur in hominum cruciatu, & pœnis: Crudelis verò dicitur, qui conſiderat culpam, ſed tali pœnæ irrogat pœnam juſto majorem; *S. Th.* q.159. *Sævus* committit peccatum inhumanum, quia delectari in ſanguine, ſeù pœnis aliorum, eſt beſtiale, & contrà hominis naturam; propterea peccat contrà donum Pietatis,quę, juxtà dicta p.1. c.34.n.8.eſt virtus heroica,ſeù divina; & propterea illis opponuntur peccata beſtialia, ſeù inhumana. Crudelitas directè opponitur Clementiæ, & per accidens erit peccatum mortale, ſcilicèt, ratioue juſtitiæ, quam lædit, juxtà dicta n. præcedenti de Nimià lenitate, cujus doctrina eſt applicanda Crudelitati.

18. D. Circà Continentiam,ſuprà jam dicta de Caſtitate, nihil ultrà notandum reſtat,quòad Cẽſuras,pœnas,& propoſitiones prohibitas: Et circà Manſuetudinem, atque Clementiam, hæ duæ virtutes conſideratæ ſecundum ſe, aut ratione peccatorum ſibi oppoſitorum, nullam habent cenſuram, aut reſervationem, de quibus hìc oporteat ſpecialitèr meminiſſe, quia non obligant de ſe ad mortale, niſi quatenùs etiam violatur Juſtitia. Circà pœnitentias imponendas Iracundis, dictum eſt n.9.Circà pęnitentias imponendas Crudelibus,

aut

aut Nimium lenibus, jàm habes ex dictis ſuo loco de Juſtitià, quid Confeſſor debeat inculcare hujuſmodi peccatoribus: eſtò enim Theologus conſideret hæc peccata ſecundum ſe, & valdè ſit utile Confeſſori ſcire, quid ſecundum ſe dicant hujuſmodi peccata, tamen in praxi ut plurimum conjuncta ſunt Injuſtitiæ, & Confeſſor efficacius urgebit pœnitentem, ſi oſtendat periculum peccatorum mortalium, proveniens ex injuſtitià, quàm ſi oſtendat peccatum veniale, quod eſt in Crudelitate, aut Nimià lenitate, ut conſiderantur hæc peccata per ſe, & abſtracta à qualibet injuſtitià.

CAUPT LV.

De Humilitate; peccatiſque eidem contrariè oppoſitis.

1. UT audiſti hùc uſque S. Th. conſiderans vim nominis Temperantię, quod ſonat temperare, moderari, ſeù refrænare, poſuit ſpecies ipſius Temperantię, quatuor virtutes, Abſtinentiam, Sobrietatem, Pudicitiam, Caſtitatem, quæ habent refręnare concupiſcentias tactus difficillimas, ut refręnentur: Succeſſivè conſiderans hominem trahi (licet non ita potentèr) ab aliis etiam paſſionibus, aſſignavit, ut annexas Temperantię, virtutes, quæ refrænant hujuſmodi paſſiones; & primò videns hominem trahi ad illicita ſæpius ab Irâ, egit de manſuetudine moderativâ

và Irarum; ſecundò conſideravit hominem, ubi agitur de ſe ipſo, aut de ſuis tendere in id, ut nolit pœnam: ubi verò agitur de extraneis contrà illos velle omnem rigôrem pœnarum, juxtà exemplum Davidis conſideratum in Appendice ad *Inſtruct. pro ordinandis* c. 7. n. 5. propctereà Temperantiæ annexuit Clementiam, quæ nos refrænaret ab hujuſmodi paſſione, inclinaretque ad medium tenendum ergà omnes, juxtà illa, quæ diximus de Clementià. Ulteriùs conſiderans alias etiam paſſiones eſſe moderandas, notavit nõnullos comprehendere virtutes omnes moderativas hujuſmodi paſſionem ſub uno Modeſtiæ generico nomine, quod notavit, nè parùm verſati confunderentur; nàm de reliquo vitans ipſe omnem vocis quæſtionem, poſuit tertio loco virtutem Humilitatis, quæ haberet moderari paſſionem Spei; de quà virtute, vitiiſque oppoſitis agit S. Doctor à q. 160. ad 166.

2. D. Quid eſt Humilitas, quarta virtus annexa Temperantiæ?

M. Si reliquiſſes me proſequi ſermonem inceptum, eò jam certè deveneram, ut tibi plenè ſatisfacerem abſque interrogatione. Igitur, ut dicebam, Humilitas habet moderari paſſionem Spei. Memento, quod Spes eſt boni ardui, quare duplex ratio conſideratur in objecto Spei: primò: bonitas: ſecundò: arduitas, & difficultas illud conſequendi: Bonitas conſiderata ſecundum ſe habet attrahere: Arduitas verò habet retrahere. Igitur duplex virtus eſt neceſſaria pro dirigendà paſſione Spei, alte-

ra, quæ dirigat hominem, dum conſiderat arduitatem, & hæc virtus habet impellere, ut, non obſtante arduitate, curet homo conſequi bonum illud: hæc virtus eſt Magnanimitas, de quà dictum eſt c.44. Altera, quæ dirigat hominem, dùm conſiderat bonitatem; & hæc virtus habet refrænare, ut homo plus, quàm decet, non feratur in objectum, utique bonum, ſed & ſimul arduum. Porrò virtus hæc vocatur Humilitas. S. Th. q. 161. a. 1.

3. D. Quomodò poſſum per humilitatem me ſubiicere omnibus?

M. Cum Dei adjutorio conſequi poteris id, ſi quoties non habes opus conſiderandi in te dona Dei, conſideres quidquid habes ex te ipſo; videbis enim te ex te habere ſolum defectum, & peccata; è contrà in proximo ſi conſideres dona Dei, ſaltem aliquod; nemo enim quantumcunque peccator, eſt ſine aliquo Dei dono: Porrò certè qui conſiderat in ſe ipſo ſolos defectus, neceſſariò cognoſcet ſe eſſe inferiorem altero, in quo conſiderat Dei dona. Hoc modo Sanctus Dominicus ingrediens aliquam civitatem, ſe ſubjiciebat ſemper omnibus ejuſdem urbis incolis, dum genuflexus orabat Deum, ne ob ſua peccata urbem ſubverteret. Conſiderabat ſuos defectus etiam minimos, ratione quorum, eſtò ſingulorum, Deus juſtiſſimè poteſt in hoc ſæculo caſtigare civitatem integram, in quà moratur talis defectuoſus. E contrà in habitatoribus conſiderabat miſericordiam Dei, ratione cujus Deus expectat, & non punit peccatores. Huj-

juſ-

juſmodi conſiderationes unuſquiſque poteſt habere; imò tenetur ex illo Philipp. 2. *In humilitate ſuperiores ſe invicem arbitrantes*. Aliud humilitatis univerſale motivum adduxi in Appendice ad *Inſtruct. pro ordinandis* c.7. n.1. quod hìc repeto: nec enim abundè poteſt inculcari. Luc. 17. præcepit Chriſtus Apoſtolis,& in Apoſtolis,unicuique fidelium: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis: dicite: Servi inutiles ſumus*. Quilibet igitur conſiderans ſe ipſum ſecundum ſe, ex mandato Chriſti, debet credere ſe ſimplicitèr inutilem: E contrà debet conſiderare proximum omnem,imò & dæmonem, ex Dei virtute illi collatà, dùm aſſumitur ut inſtrumentum alicujus operationis,eſſe utilem ad aliquid: nam de omni, etiam de dæmone verificatur illud Auguſtini in Pſ. 14. *Ne putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deũ. Omnis malus, aut ideò vivit ut corrigatur, aut ideò vivit, ut per illũ bonus exerceatur*. A pertè fatemur omnes Chriſtiani,quòd damnati ſunt à Deo aſſumpti, ut inſtrumentum ad oſtendendam Dei juſtitiam. Et ita ſunt utiles. Porrò clarum eſt, quòd inutilis debet ſe ſubjicere ei, qui eſt utilis.

4. D. S. Franciſcus reputabat ſe maximum totius mundi peccatorem: eſtnè neceſſarium ad perfectiſſimã humilitatẽ, quòd homo ita de ſe ſentiat?

M. S. Th. q. 161. a. 3. ait non eſſe neceſſarium quòd homo reputet ſe magis peccatorem quolibet alio,& quia ſemper ſtudet probare,quod aſſerit, id probat ex illo Gal. 2. *Nos naturà Judæi, & non ex*

 gentibus

gentibus peccatores. S. Franciſcus ex principio ſtabilito reputabat ſe maximum peccatorem: conſiderabat, quòd ſi alii recepiſſent dona ſibi à Deo collata ex gratiâ Dei, magis correſpondiſſent Deo, quàm ipſe correſponderit ex ſuo defectu.

5. D. Obligatnè ſub mortali ad ſuum actum virtus Humilitatis?

M. Ex S. Th. q. 161. a. 1. ad 5. *Humilitas præcipuè reſpicit ſubjectionem hominis ad Deum, propter quem etiam alii humiliando ſe ſubiicit*. Et q. 162. a. 5. illud adverbium *præcipuè* vertit *propriè*, nèc poſſumus ſervare charitatem Dei, quando poſitivè nolumus illi bonum noſtræ ſubjectionis debitum; quare reſpectu proprii, & principalis objecti, dicenda eſt Humilitas obligare ſub mortali ex genere ſuo, quia debemus ſubiicere nos Deo, ejuſque legi nobis ſtabilitæ, adeò ut, licèt poſſimus agere præter legẽ (in quo caſu peccabimus venialitèr juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 4.) nunquam tamen ſine mortali poſſumus refugere hanc ſubjectionem, ut agamus contrà legem Dei. Particularis tamen materia actuum Humilitatis coincidit cum materiâ aliarum virtutum principalius præceptarum: v. g. lex divina nos obligat aliquotiès in anno, juxtà dicta c. 1. n. 19. ſubiicere noſtrum intellectum divinæ revelationi factæ de tribus principalioribus myſteriis Eccleſiæ Catholicæ. Satisfacimus Deo præcipienti actum Humilitatis, unicè per actum fidei circà prædicta myſteria. Ille eſt actus imperfectus Humilitatis: Ad actum verò perfectum obligamur, quando obligamur

mur ad actum perfectæ charitatis importantem, quòd ſubiiciamus voluntariè totam vitam noſtram legi divinæ. Ubi obligamur ad actum imperfectum charitatis, paritèr obligamur ad actum imperfectũ Humilitatis, v. g. ſi obligamur ad actum eleemoſinæ, obligamur ad actum imperfectum ſubiiciendi aliquid noſtrum Deo in bonum proximi. Audiſti ex Trid. p. 1. c. 4. n. 12. ad juſtificationem prærequiri Dei amorem initialem, ſed imperfectum, quia nondum eſt cum propoſito ſervandi omnia mandata, de hoc enim propoſito Concilium loquitur ſubſequentèr. Juſtificandi obligati primò ad illum actũ imperfectum amoris initialis, obligãtur etiam ad actũ imperfectum Humilitatis: nàm illo amans Deum ſubiicit ſe Deo ut fini. Et ſic loquendum de reliquis. Hìnc vides Humilitatem minus principalitèr tendere in proximum, & tùnc obligabimur ſubiicere nos proximo, cùm obligamur ſubordinare noſtra, vel nos proximo. Subditus tenetur eſſe ſubordinatus Superiori; Obligatus ad eleemoſinam corporalem, tenetur ſubordinare ſua bona pauperi &c.

6. D. Audio S. Benedictum in ſuà Regulà poſuiſſe duodecim gradus Humilitatis, libentèr ſcirem illos, ut poſſim dirigere pœnitentes meos, quando ipſos videro amantes perfectionis: perfectio enim Chriſtiana maximè conſiſtit in Humilitate?

M. Non rectè procedit Confeſſor, qui ſcire cupit gradus Humilitatis, eo tantùm fine, ut alios doceat. Principalitèr curabit ſcire, ut ipſe in illis ſe

exerceat quàm perfectè. Id enim eſt omninò neceſſarium; Ex Rituali adducto p.1.c.7.n.7.Confeſſor ad audiendas confeſſiones, *quantam maximam poteſt prudentiam* debet ſibi comparare, Ex n. 10. *piis precibus* debet implorare *divinum auxilium ad hoc miniſterium rectè, ſanctèque obeundū.* Ex n.18. debet *humanitèr* ſuggerere pęnitenti, ut integrè confiteatur. Ex n.21. debet *paternâ charitate* adhibere opportunas correptiones. Porrò maxima prudentia, piæ preces, humanitas, & paterna charitas exigunt perfectam humilitatem, ut ex te videbis facilè, ſi reflectas ad dicta n. 5. Tibi ergo ſunt addiſcendi duodecim gradus humilitatis, à B. Benedicto poſiti, ut alios doceas, ſed principalitèr, ut in illis te exerceas. Et ſunt hi. Primò: *Corde, & corpore ſemper humilitatem oſtendere, defixis in terram aſpectibus.* Secundò: *Pauca verba, & rationabilia loqui, non clamosâ voce.* Tertiò: *Non eſſe facilem, aut promptum ad riſum.* Quartò: *Tacere uſque ad interrogationem.* Quintò: *Tenere, quod habet communis Monaſterii regula.* Sextò: *Credere, & pronunciare ſe omnibus viliorem.* Septimò: *Ad omnia indignum, & inutilem ſe confiteri.* Octavò: *Confiteri peccata ſua.* Nonò: *Per obedientiam in duris, & aſperis patientiam amplecti.* Decimò: *Cum obedientiâ ſubdere ſe majori;* Undecimò: *Non curare implere voluntatem propriam.* Duodecimò: *Deum timere, & recordari omnium, quæ præcipit.* Porrò graduum horum convenientiam Theologicam, vide apud S.Th q.161.a.6.

7. D. Tu maximè commendas hos gradus Confeſſori,

feſſori, & certè ſunt maximè commendandi cuilibet Chriſtiano, ſed non videntur neceſſarii Confeſſori, ut tali?

M. Deciperis: Confeſſori ut tali, omnes hos duodecim gradus commendat Rituale: Primum, ubi vult confeſſiones audiri in Confeſſionali *crate perforatâ inter pœnitentem, & Sacerdotem inſtructo*. Secundum in illis verbis: *Ne curioſis, aut inutilibus interrogationibus quemquam detineat*. Tertium illis: *Correptiones adhibebit, & ad contritionem efficacibus verbis excitare conabitur*. Quartum illis: *Cum ſigillo, ſub exacto, perpetuoque ſilentio*. Quintum illis: *Eccleſiæ conſtitutiones diligentèr obſervet*. Sextum, ubi vult peritorum exquiri conſilium: ſeptimum, ubi vult implorari divinum auxilium; quæ enim poſſumus, aut ad quæ ſumus utiles ex nobis, non petimus ab alio. Octavum expreſsè quidem non meminit Rituale, quia nunquam Eccleſia ſibi perſuaſit, Confeſſorem vivere in peccato mortali; ſed ſuppoſuit notum jus divinum, ut volens adminiſtrare ſacramentum Pænitentiæ, ſi ſit in peccato mortali, debeat confiteri, vel externè Sacerdoti, vel ſaltem internè Deo, per contritionem charitate perfectam. Nonum, ubi vult audiri Pœnitentẽ; Conſiderà, quibus id exprimit, verba, & videbis indicari patientiam invictam. Decimum illis verbis: *In hoc miniſterio procedat, ut infrà præſcribitur*. Undecimum, ubi commendat *honori divino, & animarum ſaluti* conſulere, non ſibi, adeò, ut neque ſibi poſſit applicare pœnitentias pecuniarias. Duode-

cimum tandem, ubi ait Confeſſorem *divinæ juſtitiæ, & miſericordiæ miniſtrum à Deo conſtitutum*. Miniſter enim debet timere ſuum principalem, & recordari omnium, quæ pręcipit in exequendo miniſterio. Reſtat, ut hiſce gradibus humilitatis externę correſpondeat vera, & par Humilitas interna.

8. D. Quæ ſunt peccata contrariè oppoſita Humilitati?

M. Peccatum contrariè oppoſitum per defectum eſt innominatum, nèc de illo agit S. Thom. Peccatum contrariè oppoſitum per exceſſum vocatur Superbia, cujus ut plenam notitiam tradat S. Th., quęrit inſuper particularitèr de Superbià primi hominis, de pœnis propter illã incurſis, quæ ſunt effectus, & de causà, ſcilicèt, de Tentatione Diaboli, quà tentavit primum hominem. Quia hæc non ſunt omnimodè neceſſaria Confeſſori ordinario, relinquentur videnda in textu, & ſolum dabimus, quę circà Superbiam pertinent ad Confeſſores.

9. D. Quid eſt Superbia?

M. Eſt *appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, ut homo non vult ſubiici regulæ, ſeù legi divinæ*. S. Thom. q. 162. a. 5. & conſequentèr eſt etiam Superbia, ſi non vult ſubiici Superiori creato ſibi conſtituto à Deo, & tenenti vicem Dei in directione noſtrà. Equidem in omnibus peccatis contemnitur regula, & lex divina; unde omne peccatum importat rationem ſuperbiæ, ſed tùnc eſt peccatum ſpeciale ſuperbiæ, quando directè, vel indirectè tendimus in

ali-

aliquid, quia nolumus ſubiici Superiori; Si quis furetur, ut diteſcat de alieno, utique contemnit ſeptimum Decalogi præceptum, ſed non contemnit formalitèr, committitque unicum furti peccatum; ſi verò furetur, quia non vult ſubiici Decalogo, tùnc duplex peccatum committit, alterum furti, alterum Superbiæ ſpecialis.

10. D. Mihi videris confundere inobedientiam, & Superbiam?

M. Tangis optimam difficultatem. Porrò ſcias me oppoſuiſſe prædictum exemplum, quo clarius poſſem intelligi. Verum igitur eſt, quòd in allato exemplo concurrunt inobedientia, & Superbia; imò Inobedientia ſemper eſt conjuncta ſuperbiæ ſpecialitèr ſumptæ; Ex dictis c.38.n.16. inobedientia importat contemptum præcepti: *Contemptus* autem *pertinet ad ſuperbiam*, ait S. Th. q.162. a.1. non tamen omne peccatum ſpeciale Superbiæ ſemper eſt cum inobedientià formali, v.g. peccat peccato Superbiæ, qui gloriatur de ſcientià, quam habet, quaſi eam habeat à ſe ipſo, non à Deo, vel qui hìc, & nùnc exiſtimaret ſe eſſe juſtificatum per opera naturalia, cum tamen formalitèr in hoc non ſit inobediens. Igitur Inobedientia eſt tantùm: quādo formalitèr nolumus nos ſubiicere in operando legi divinæ; in quo caſu ſuperbia, ſeù contemptus eſt cauſa peccati Inobedientiæ, ſeù cauſa, quòd non exequamur præceptum; & in hoc non exequi, proùt connotat pro ſuà cauſa contemptum, ſtat ratio formalis Inobedientiæ. At ratio for-

malis

malis Superbiæ ſtat in ipſo contemptu , & Superbia magis latè patet , quia , ut oſtendit exemplum adductum, ſuperbio, etiam extrà casũ Inobediẽtię.

11. D. Inobedientia, ſemper, ut dixiſti, conjungitur ſuperbię formali, ſeù contemptui, qui eſt de ſe peccatum mortale, etiam præſcindendo ab Inobedientià : quare Inobediens in confeſſione non ſufficientèr explicabit ſe fuiſſe Inobedientem, ſed debebit etiam diſtinctè explicare peccatum contemptus , & Superbiæ?

M. Audiſti p. 1. c. 31. n. 3. quòd explicans in confeſſione ultimum actum , eo ipſo etiam explicat pręcedentes, non è contrà. In confeſſione dicens ſe fuiſſe delectatum contrà Caſtitatem , debet ulteriùs explicare , ſi per ſolam delectationem moroſam, deſiderium &c E contrà ſe accuſans de peccato conſumato contrà Caſtitatem , eo ipſo explicat delectationem moroſam, deſiderium, intentionẽ, electionem &c. Cum ex num. præcedenti Superbia ſit ſemper cauſa Inobedientię, qui explicat Inobedientiam , ſimul explicat Superbiam , non è contrà .

12. D. Poteſtnè peccatum Superbiæ excuſari à mortali ex parvitate materiæ ?

M. Formale peccatum Superbiæ non poteſt excuſari à mortali ex parvitate materiæ : nam importat nolle ſubjici Deo ; qui autem in minimo tollit dominium Dei, totaliter tollit omne dominium Dei. Optimè Scholaſtici concludunt, quòd ſi una formica tolleretur à dominio Dei , vel hoc,

quòd

quòd eſt ſemel erigere digitum, omnia eo ipſo ſubducenda eſſent à dominio Dei; quod ut indiviſibile, vel totum tollitur, vel nihil.

13. D. Quot ſunt ſpecies Superbiæ?

M. Quatuor Superbiæ ſpecies ex S. Greg. aſſignat S. Th. q. 162. a. 4. Primò, cum homo æſtimat habere aliquod bonum à ſe ipſo; ſecundò, cum quidem æſtimat ſe tale bonum habuiſſe à Deo, ſed Deum ſibi contuliſſe, quia id per ſe ipſum promeruit, adeò ut illi debeatur hoc prҿmium ex ſolà Juſtitià, non primariò ex purà Dei Miſericordià: tertiò, cum jactat ſe habere bonum, quod verè non habet: quartò, cum vult videri, quòd ipſe unicè habeat illud bonum.

14. D. Scio nullas extare propoſitiones prohibitas circà Humilitatem, uti neque cenſuras contrà formale peccatum Superbiæ directè: licet enim in 1. §. Bullæ Cœnæ excommunicentur hæretici, & ſchiſmatici, in quorum peccato importatur pertinacia, ſeù contemptus, & ſuperbia, nihilominùs agnoſco cenſuras infligi, non propter ſolam ſuperbiam, ſed ut contemptus internus conjungitur cũ effectu externo, qui eſt ſchiſma, & hæreſis; quare ſolum opto ſcire, quas pænitentias debeat imponere Confeſſor pro peccato Superbiæ.

M. Confeſſor debet eſſe ſollicitus, ut eradicet hoc peccatum è corde pœnitentium, quia eſt initium omnis peccati, & ſi debet peculiari ſtudio attendere ad extirpandum quodlibet vitium capitale, quantò magis incumbat, ut extirpet ſuperbiã,

quæ

quę dicitur Regina omniũ vitiorum, etiam capitaliũ. Nec loquor ſolùm de peccato formali Superbię ſecundùm quatuor ſpecies enumeratas numero præcedenti. Vix enim homo pertingit ad hôc formale peccatum extrà caſus Inobedientiæ; ſed eradicabit Confeſſor, quantùm poterit, omnem rationem Superbiæ. Quòuſque vivimus, habemus ſemper in nobis fomitem peccati, quo ducimur ad ſuperbiam, unde perfectè, dum vivimus, non poſſumus eſſe ſubiecti Deo: nàm ſine ſpeciali privilegio ſoli B. Virgini ex puris creaturis conceſſo, non poſſumus diu vivere abſque omni peccato, hoc eſt, non poſſumus diu vivere cum perfectiſſimà ſubjectione, & ordinatione ad Deum. Id igitur curabit Confeſſor, ut, quantum poteſt, abducat pœnitentes ab omni ratione Superbiæ. Specialiùs tamen curandi erunt, qui tendunt directè in ipſam formalem rationem ſuperbiæ, juxtà aliquam ex quatuor ſpeciebus aſſignatis n. 13. quamvis non pertingant ad mortale peccatum, ob imperfectionem actus, nec hujuſmodi pœnitentibus, efficacior, aut ſalubrior pœnitentia poterit imponi, quàm ordinata per Rituale adductum part. 1. cap. 7. numer. 23. quòd injungātur *ſuperbis humilitatis* officia, in quibus exercendi erunt frequentiſſimè, deſumptis motivis, tùm ex ſcripturà, tùm ex Patribus, quę obvia ſunt cuilibet Confeſſori, ut non neceſſe ſit hìc ulla repetere, ſed tantùm meminiſſe, quòd efficaciſſimum motivum pro inducendis ad veram humilitatem pœnitentibus, erit ipſius Confeſſoris exem-

exemplum curantis in omnibus, at præſertim in adminiſtrando Pœnitentiæ ſacramento, ſe ſubjicere perfectè omni regulę à Deo ſtatutæ circà hoc Sacramentum, & omni etiam ordinationi Eccleſię, tùm Romanæ, tùm ſuæ particularis, habendo ſemper ante oculos, & Rituale, & ſuæ Ecccleſiæ conſtitutiones.

CAPUT LVI.

De reliquis Virtutibus annexis Temperantiæ.

1. EX huc uſque dictis Temperantiæ modum ſervat primò Continentia refrænans, aut moderans voluntatem, ne ſinat ſe trahi à concupiſcentiis guſtus, & tactus, quæ in appetitu ſenſitivo inſurrexerint: ſecundò Manſuetudo moderans paſſionem Iræ, ut non iraſcatur homo ſuprà quàm decet: tertiò Clementia refrænans deſiderium operandi juxtà rigorem legis in imponendis pœnis, vel prætermittendi ordinem legis: quartò Humilitas refrænans paſſionem Spei, ne audeat pluſquam oporteat, & ſuprà vires, quas homo habet in præſenti: quintò eſt Philotimia refrænans deſiderium honoris; De hac virtute ſolum per tranſennam egit S. Th., & nos cum eo tetigimus aliquid c.44.n.3. per occaſionem Magnanimitatis, cum quà in materià convenit. Ibi dicta ſufficiunt Confeſſori ordinario: *omnis homo*, ex Philoſopho,

natu-

naturà ſcire deſiderat, hoc deſiderium debet ita regulari, ut non excedamus, vel deficiamus in addiſcendo; Et hinc ponitur Virtus Studioſitatis.

2. D. Quid eſt Studioſitas ſexta virtus annexa Temperantiæ, quæ venit etiam ſub nomine generico Modeſtiæ?

M. De Studioſitate, vitioque Curioſitatis oppoſito agit S. Th. q.166.& 167. Porrò Studioſitas eſt virtus moralis, per quam homo amat ſtudium, prout oportet, principalitèr moderans deſiderium ſciendi, ad quod ex naturà ferimur, ne nimis amemus, vel nimis aplicemus ad ſtudium: ſecundariò autem impellens ad ſtudium, à quo nos retrahit labor improbus omninò neceſſarius, ut ſtudeamus.

3. D. Quam regulam debemus adhibere in ſtudendo?

M. Primò: ſcientia, ſeù cognitio, quam in hac vità intendimus acquirere, non debet expeti per ſe, & ut finis, ſed ut medium in ordine ad aliud. Hoc apparet evidentèr; nàm per virtutes intellectuales dicimur boni ſecundum quid, non ſimplicitèr, ſicuti ſimplicitèr boni dicimur per virtutes morales. Virgilius non dicitur *bonus* abſolutè, ſed ſecundum quid, ſeù cum addito, *Bonus Poeta*. E contrà ornatus virtute morali, etiam in communi locutione, dicitur abſolutè *Vir ille eſt bonus*. Porrò quod eſt tale *ſecundum quid*, ordinatur ut medium ad *tale ſimplicitèr*. Et ita nullus debet ſtudere ad hoc præcisè, ut ſit doctus, ſed ut per doctrinam ſit utilis ad alium finem. Quare qui leget hoc opus, caveat,

nè

nè legat merè, ut ſciat: de hoc enim judicabitur à Deo; ſed ſi quid in eo ex Angelico inveniet boni, ordinet primò, ut ſe ipſum dirigat, deindè ut ex ſuperabundãtià dirigat alios. Videat autem primò finem ſuum. Reſpublica, etiam Eccleſiaſtica, indiget viris doctis in quolibet genere virtutum, etiã naturalium, ut Philoſophis, Medicis, Mathematicis, Artificibus in quacunque arte. Confeſſor inculcabit ſuis pœnitentibus, ut unuſquiſque in ſuà profeſſione curet fieri excellentiſſimus, ordinans hoc ad bonum Reipublicæ, cui, cæteris paribus, prodeſt magis unus excellentiſſimus, quàm multi ordinarii. Quia verò divites, ac nobiles incumbunt aliquibus artibus, vel ſcientiis, non ut illarum exercitio familiæ provideant, vel Reipublicæ inſerviant in tali miniſterio, Confeſſor etiam accendet illos ad ſtudium, non tamen eò præcisè, ut ſciant, ſed ut ſe perficiant: quilibet enim pro fine proximo poteſt intendere ſui perfectionem. Omnibus tamen commendet, ut ſtudeant, attentà ſanitate corporis, & inſtrumentis, quæ habent, ſcilicèt, Magiſtris, libris &c. Secundò ſtudioſus addiſcet magis, quę ſunt magis neceſſaria; quare ut, juxtà virtutem Studioſitatis, dicatur ſtudere præparans ſe ad confeſſiones, priùs attentè videbit quid ſit omninò neceſſarium pro ſuo triplici munere Judicis, Medici, & Doctoris, horumque ſtudium præponet quaſi fundamentum aliorum. Hujuſmodi ſunt doctrina Chriſtiana, circà quam in examine Romano vidimus deficere nonnullos. Anteà quidem opponebatur,

tur id procedere non ex ignorantiâ rerum fidei, ſed ex ignorantiâ terminorum, ſub quibus Examinatores interrogant: Verùm hoc refugium non amplius habet locum. Edita eſt *Inſtruct. pro ordinandis*, in cujus c. 8. 9. 10. 11. & 12. collecta eſt doctrina Chriſtiana ſub terminis in examine uſitatis; & crediderim, quòd multum Parochi proficerent, ſi ſub eiſdem inſtruerent non ſolùm Tonſurandos ſuæ Paræciæ, ſed quoſcunque pueros die Dominico. Poſt hæc Confeſſori ordinario neceſſarium eſt ſcire, quæ præcipit Rituale, ſicut, & alia, quæ innuimus p. 1. c. 12. n. 12. In his addiſcendis totus debet eſſe Confeſſor.

4. D. Virtus Studioſitatis obligatnè ſub mortali ad ſuum actum?

M. Ex ſtabilitis p. 1. c. 34. n. 6. de ſe non obligat, niſi quando ſcientia eſt medium neceſſarium ad charitatem. Quare ſub mortali obligamur ad addiſcendum neceſſaria ad ſalutem, juxtà dicta p. 1. c. 35. à n. 2. primò illa, ſine quibus non poſſumus exercere actum fidei de myſteriis neceſſariis neceſſitate medii, & neceſſitate præcepti: ſecundò illa, ſine quibus non poſſumus exercere actum Spei, ut eſt Oratio Dominica: tertiò illa, ſine quibus non poſſumus exercere actum charitatis, ut eſt Decalogus, Eccleſiæ præcepta &c. Ad hæc tenentur univerſalitèr omnes Chriſtiani, & in particulari tenetur quilibet, ut dictum eſt ibid. n. 7. quartò tenetur quilibet ſcire officium ſuum, & quidem ſub mortali, ac negligendo illud, peccat mortalitèr; propt-

tereà

tereà ſub mortali Confeſſor tenetur ſcire neceſſaria pro rectè exercendo triplici ſuo munere Judicis, Medici, & Doctoris, adeò ut in illo peccans ex defectu ſcientię, duplicitèr peccet, v. g. Confeſſor non quærens in pœnitente dolorem ſupernaturalem ex ignorantiâ neceſſitatis hujus doloris, peccat primò faciens ſacramentum invalidum: ſecundò: peccat ignorans neceſſitatem doloris ſupernaturalis, & maximè poſt decretum Innocentii XI. eſt veluti primum principium in Theologiâ, quòd attritio debeat eſſe ſupernaturalis; & prima principia ſui officii tenetur quilibet ſcire. Hinc infertur, quòd, ut ſe certificet de dolore ſupernaturali pœnitentis, debet aliqualitèr, ſaltem in confuſo, ſcire, unde proveniat ſupernaturalitas. Quæ autem in particulari debeat neceſſariò ſcire Confeſſor, non poſſumus determinare, quia ex Confeſſoribus alii tenentur ad plura, & alii ad pauciora. Memento ex totiès dictis, quòd triplex munus exercet Judicis, Medici, & Doctoris. Porrò plura tenetur ſcire Judex cauſarum graviorum, quàm Judex leviorum. Medicus curans infirmos ordinarios non ita debet eſſe doctus, ut curans morbos periculoſiores. Idem dic de Magiſtro, ſeù Doctore.

5. D. Quæ ſunt vitia contrariè oppoſita Studioſitati?

M. Peccatum contrariè oppoſitum per defectum eſt innominatum. Crediderim ego reduci poſſe ad hoc ignorantiam voluntariam: Peccatum contrariè oppoſitum Studioſitati per exceſſum

vocatur Curioſitas, de quà S. Th. q. 167.

6. D. Equidem Curioſitas communitèr damnatur ut peccatum; ſed ego non video, quomodò poſſim peccare in deſiderando ſcientiam, quæ eſt perfectio hominis?

M. Curioſitas eſt peccatum; & poſſum multiplicitèr eſſe curioſus: primò: ſi per ſenſus quæram cognoſcere objectum, quod mihi non licet: Quinque ſunt ſenſus hominis; & per tres poſſumus cognoſcere objecta, ſub mortali nobis prohibita: Hi ſunt Tactus, Viſus, & Guſtus. Tactus, quando fertur, ut cognoſcat, ſeù tangat &c. quæ habent annexam delectationem veneream: Guſtus, quando fertur in cibos prohibitos: Viſus autem, quando videtur mulier ad concupiſcendum. Circà hæc nihil addo, quia jam ſufficientèr dictum eſt ſuo loco. In cæteris caſibus nullum eſt objectum illicitum ex naturâ ſuâ ſenſui, quare ſecundò: peccabo curioſitatis peccato, ſi ordinem hujuſmodi cognitiones ad finem malum, vel ex ſe, vel ex intentione operantis. Circà illa, quæ ordinantur ex ſe. S. Th. a. 2. ponit duo exempla: primum eſt. *Inſpectio mulieris ordinatur ad concupiſcendum illam:* ſecundum: *diligens inquiſitio eorum, quæ ab aliis fiunt, ordinatur ad detrahendum*. Inſpectio mulieris ordinatur remotè, & in hoc caſu, qualitèr ſit peccaminoſa, dictũ eſt c. 52. n. 6. Idem dic, dum aliorum facta curioſius inquiro, niſi actu, vel virtute, meà intentione ordinem hanc cognitionem, ut detraham, vel expono me periculo peccati. Porrò Confeſſor, dum

nimis

nimis ſcrupuloſè vult exercere ſuum officium, *caveat*, ut loquitur Rituale adductum p.1.c.7.n.20. *nè curioſis, aut inutilibus interrogationibus quemquàm detineat*. Si pœnitens accuſet ſe curioſitatis, non ſit ipſe ſuprà pœnitentem nimiùm curioſus inveſtigandi, quæ curioſiùs ſcire voluerit pœnitens; nàm ordinariè ipſi explicant, ubi mortalitèr peccaverint, niſi aliud prudentèr judicet Confeſſor ex modo loquendi Pœnitentis, quem ego certè remitterem, velut omninò indiſpoſitum, ſi ſe curioſitatis accuſaret tantùm in genere, attendens, ut ego interrogem de curioſitate peccaminosà mortalitèr, ut ſi curioſiùs inſpexerit exercentes actum matrimonialem &c.

7. Secundò: peccatur in cognitione ſenſitivà, eſtò nullus habeatur finis malus, quando non ordinatur ad finem bonum. De cognitione ſenſitivà per guſtum, Innocentius XI. prohibuit contrarium prop. 8. De cognitionibus aliorum ſenſuum mihi videtur deduci ex paritate guſtus. Angelicus vult cognitiones ſenſitivas ordinandas ad intellectivam: ſenſus enim ſunt medium, ſeù organum, & inſtrumentum intellectus.

8. Tertiò: Curioſitas de cognitione intellectivà, ſi homo ſtudeat ſcientiis malis, ut eſt Aſtrologia judiciaria &c. Nulla equidem ſcientia eſt in ſe mala, ſed ob periculum imminens, ut eà quis abutatur, Eccleſia prohibuit Aſtrologiam judiciariam, & hùc ſpectant, qui legunt libros prohibitos. Circà quorum lectionem hæc reperio in Indice libro-

rum prohibitorum, Regulâ 10. §. Ultimo: *Qui libros Hæreticorum, vel cujuſvis Authoris ſcripta ob hæreſim, vel ob falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, aut habuerit, ſtatim in excommunicationis ſententiam incurrat. Qui verò libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Epiſcoporum ſeverè puniatur*. Non memini curioſitatem ſuperſtitioſam, de quà utpotè oppoſitâ Religioni, dictum eſt c.35. à n.3.

9. Quartò: eſt Curioſitas, ſi cognitio iutellectiva non ordinetur ad finem bonum ex dictis n.3.

10. Quintò: eſt Curioſitas, quando, relicto utiliori ſtudio, attendimus ad minus utile fini, cui nos applicavimus. Ad hoc Angelicus a.1. adducit verba Hieronymi. *Sacerdotes, dimiſſis Evangeliis, & Prophetis, videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorum verſuum verba cantare.* Hùc referri poſſet ille Confeſſor, aut Parochus, qui principalitèr curaret ſcire redditus beneficii, modum illos augendi &c. Secundariò autem ad ſuum Cõfeſſoris, aut Parochi munus. Omnes utique Beneficiati, ſive Sæculares, ſive Regulares debent omni diligentià incũbere ad conſervandũ, imò augendũ redditus Beneficii. Et multâ ex parte collapſus obſervãtiæ regularis tribui debet huic negligentiæ, ſed tamen ſtudium occonomicum temporalium redditũum debet eſſe ſecundo loco: primitùs incumbendum eſt ſtudio proprii muneris.

11. Sextò: eſt Curioſitas, quando quis ſtudet altioribus

tioribus ſtudiis, & ſuprà ſuum ſtatum, aut capacitatem, ut ſi Sacerdos fingat ſe Confeſſorem Magni Regis,& ex ſe determinet; quid in tali caſu conſuleret, vel ſi fingat ſe Epiſcopum, & jam meditetur ordinationes pro bono gubernio Epiſcopatus. Huic ſanè Confeſſori dicitur Eccl. 3. *Altiora te nè quæſieris.*

12. D. Eſtnè Curioſitas ex ſuo genere peccatum mortale?

M. Sicuti nõ obligat ſub mortali Studioſitas, ita neque mortale peccatum eſt Curioſitas. Ex naturà ſuà eſt mortale peccatum ſtudere cognitionibus illis ſenſitivis, quæ ſunt contrà Caſtitatem, & ſtudere cognitionibus intellectivis, in quibus eſt periculum proximum gravis damni ſpiritualis. Ex præcepto Eccleſię peccatum eſt mortale ſtudere libris prohibitis juxtà dicta n.8. nàm Eccleſia, dum illos prohibet, ponit eorum lectionem ſub hoc peccato.

13. D. In legendis libris prohibitis poſſumuſnè excuſari à mortali ex parvitate materiæ?

M. Communitèr aſſerunt dari, nec eſſe peccatum mortale, ſi quis legat paucas lineas libri prohibiti. Tamen hìc applicâ regulam de furto poſitam p.1. c.37. n.6. Eſt peccatum mortale, ſi acum furer, ex quo furto grave damnum immineat poſſeſſori: & eodem modo erit mortale, ſi legam paucas lineas, ex quarum lectione gravis immineat mihi ruina ſpiritualis.

14. D Adſunt ne Cenſuræ contrà peccatum Curioſitatis?

M. Vide n.8.& §.primum Bullæ Cœnæ,in quo excommunicatur legens &c.librum Authoris Hęretici, quando vel contineat hæreſim, vel ſi hæreſim non continet, adhùc tractat de Religione, qualis eſſet liber Hæretici explicantis myſterium Trinitatis; etenim eſtò nullam miſceat hæreſim, ſed inſerat ſanam doctrinam, intelligitur prohibitus in dicto §.Eccleſia enim à fonte malo non vult nos haurire aquam, eſtò aliàs in ſe bonam. Lege Catalogum Cenſurarum p.1.c.20.

15. D. Adſuntnè propoſitiones prohibitę circà ſtudioſitatem.

M. Vide 45. Alexandri VII. circà libros prohibitos. Ex 8.Innocentii XI. Theologicè deducitur omnem ſcientiam eſſe dirigendam ad alium finẽ.

16. D. Quas Pœnitentias imponet Confeſſor pro peccato Curioſitatis?

M. Ubi pœnitens ſtuduit libris prohibitis, ante omnia debebit ab ſe abdicare hujuſmodi libros,utpotè quorum retentio eſt etiam prohibita.Sed circà alia Curioſitatis peccata, nihil melius accidet Confeſſori, quàm ſi pœnitentem inducat, ut omnia agat ordinatè propter finem,pręponendo ſemper finem principaliorem.Super omnia Confeſſor præcedat exemplo ſuis pœnitentibus, ita quòd fugiat omne vitium curioſitatis, in omni quidem circumſtantià, ſed maximè in loco, tempore &c. deputatis ad confeſſionem.

17. Enumeravi decem virtutes, ut ſpectantes ad Temperantiam: primò: *Abſtinentiam:* ſecundò:

So-

Sobrietatem: tertiò: *Caſtitatem*: quartò: *Pudicitiam*: quintò: *Continentiam*: ſextò: *Manſuetudinem*: ſeptimò: *Clementiam*: octavò: *Humilitatem*: nonò: *Philotimiam*: decimò: *Studioſitatem*. Hæ habent refrænare paſſiones omnes, quæ nos impellunt. P.1.c. 32. n.3. enumeravimus undecim paſſiones. Amor eſt paſſio generalis, & conſequentèr quælibet virtus habens moderari paſſiones particulares, habet moderari amorem, qui cauſat talem paſſionem. Quæ verò moderatur Amorem, moderatur, & odium ſibi oppoſitum: virtus enim moralis conſiſtit in medio oppoſitorum: Philotimia moderatur deſiderium & Abominationem: Humilitas moderatur Spem, & Deſperationem. Caſtitas, Abſtinentia &c. moderantur Gaudium, ſeù Delectationem. Iram moderatur Manſuetudo: Triſtitiam moderatur Patientia, quæ tamen c.8. n.2. fuit annexa Fortitudini: Fortitudo moderatur minus principalitèr Audaciam, Timorem verò principalitèr; Et ita vides aſſignatas virtutes, quæ moderentur omnes paſſiones, ſive refrænando hominem, ut fit per Temperãtiam, ſive impellendo, ut fit per Fortitudinem; Singulis paſſionibus non aſſignavimus ſingulas virtutes, quia plures paſſiones nos ferunt, vel retrahunt ab uno, & eodem objecto; quare virtus habens dirigere principales paſſiones dirigit etiam illi annexas.

18. Nihilominus ut homo ſit perfectè virtuoſus, iſta non ſufficiunt: non ſufficit eum eſſe diſpoſitũ perfectè in ordine ad Deũ per virtutes Theo-

logicas, aut in ordine ad proximum per Juſtitiã, & Virtutes Juſtitiæ annexas, aut in ordine ad ſuũ appetitum internum, ſive Iraſcibilem, per Fortitudinem, & virtutes Fortitudini annexas, ſive Concupiſcibilem, per Temperantiam, & virtutes illas decem enumeratas, ut Temperantiæ annexas: Ut ſit perfectè virtuoſus, requiritur inſuper hominẽ, diſponi perfectè circà ſuas actiones externas, & ſecundum id, per quòd apparet aliis hominibus: cumque virtus ſit diſpoſitio ad optimum, apparet, ut homo ſit perfectè virtuoſus, requiri virtutem, quà benè diſponatur circà hæc exteriora. Porrò hæc virtus dicitur communitèr Modeſtia; eo quia ponit modum, ſeù moderatur; unde ex ipsâ æthymologia nominis annectitur Temperantiæ.

19. Modeſtia ſic ſumpta eſt genus, & dividitur in tres virtutes ſpecie diſtinctas, quarum alia reſpicit actiones externas in ſeriis: Alia reſpicit actiones in ludicris, & jocoſis. Homo virtuoſus etiam in his tenet modum, ſed diverſimodè ſe gerit, ac in ſeriis, ideò per diverſam virtutem diſponitur, quæ à Philoſopho vocatur *Eutrapelia*, nomine particulari. Tertiò tandem virtuoſus tenet modum in ornatu ſui corporis, veſtiendo &c. Hæc autem ultima, ſicut & prima, non habent nomen particulare, ſed utraque dicitur Modeſtia, nomine generico. Confeſſoris ordinarii eſt ſcire aliquid, ſaltem in confuſo, de tribus hiſce virtutibus, ut poſſit earum amorem excitare in pœnitentibus, præſertìm quia deficientes in illis, maximo ſunt ſcandalo in populo, &

lo, & Deus graviſſimè punit multitudines peccantes contrà hujuſmodi virtutes.

20. D. In quo conſiſtit prima ſpecies hujus Modeſtiæ, & eſt undecima virtus annexa Tẽperantię?

M. Prima ſpecies dicitur Modeſtia morum, & habet pro materià extrinſecà noſtras actiones externas: pro materià verò intrinſecà paſſiones appetitus concupiſcibilis. Ratio per hanc virtutem moderatur primò iſtas paſſiones, & ultimò illas actiones, in quibus certè vel deficeret, vel excederet homo, ſi ſineret illas ordinari per paſſionem, & non per virtutẽ. De hâc modeſtiâ S. Th. q. 168. a. 1.

21. D. Quam regulam proponit ſervandam hæc virtus Modeſtiæ?

M. Non poteſt determinari particularitèr una Regula, quæ inſerviat omnibus: etenim noſtræ actiones externę, etiam in ſeriis, componendę ſunt, juxtà ſexum, ætatem, ſtatum, conditionem, negotia &c. quę contingunt hìc, & nùnc, nihilominùs hæc in univerſali Confeſſor pœnitenti proponet, & commendabit, quæ à Patribus accepta tradit S. Th. a. 1. Eccl. 19. *Amictus corporis, & riſus dentium, & greſſus hominis enunciant de illo*. Ambroſius 1. de offic. c. 18. *Habitus mentis in quodam corporis ſtatu cernitur, & vox quædam animi eſt corporis motus*. Et *motum natura informat: ſi quid in naturà vitii eſt, induſtria emendet*. Auguſtinus lib. 3. Regulæ: *In motibus veſtris nihil ſiat, quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem*. In dicto libro de officiis totus eſt Ambroſius, ut explicet

par-

partes Modeſtiæ in voce, in habitu, in inceſſu, in motibus membrorum &c. Si Confeſſor poſſit ſibi providere hoc opus Ambroſii, erit utiliſſimum, ſæpiùs illud relegere, ſententiaſque memoriter accipere, ut illas datà opportunitate Pœnitenti explicet: Ubi præ inopià ſibi providere non poſſit, habet in Urbe patentes Bibliothecas, Angelicam in Conventu S. Auguſtini, & Caſanatteam apud Patres Dominicanos omni librorum genere, Patrum præcipuè, inſtructas: inde ſcripto ſibi ex Ambroſio colligat hujuſmodi ſententias; nèc enim in molem augeri convenit hoc opus: quòd ſi omnibus his deſtituatur, notet accuratè, quos geſtus tanquã inciviles carpãt homines benè morati, eoſque primum à ſe abdicet, deindè à pœnitentibus. Quoniam verò ſanctiſſimum, & graviſſimum eſt Confeſſoris officium, tantæ gravitati, & ſanctitati correſpondeant in confeſſionali actiones omnes Confeſſoris. Procùl abſit impatientia, quælibet: cõfabulationes, quæ non faciunt ad directionem Pœnitentis, procùl omninò arceantur: Cautus ſit, ne vel excidat verbum, aut nutus, quæ redoleant inhoneſtatem, aut amorem carnalem: In his enim duobus caſibus Pœnitens tenebitur denunciare illum, eſtò ex levitate, aut imprudentià fuerint prolata, cujus levitatis, aut imprudentiæ Judex debet eſſe ſanctum Tribunal: Hæc, & ſimilia curet in Confeſſionali Confeſſor, ſi nolit præterire Modeſtiæ regulas.

22. D. Obligatnè virtus iſta Modeſtię ſub mortali?

M. Per

M. Per ſe loquendo non obligat, niſi ratione alterius virtutis, præſertìm Charitatis: etenim fideles maximè ſcandalizantur, ubi vident actiones aliquas Modeſtiæ contrarias. Etiam aliæ plures de ſe ſunt inductivæ ad peccata contrà Caſtitatem: Et quòad ſcandalum, nihil offenditur Sæcularis, aut vix, ex actionibus etiam plus quam levitèr immodeſtis alterius Sæcularis. At grande ſcandalum patitur videns in Eccleſiaſtico, præcipuè in Religioſo, facilitatem alloquendi fœminas, motum inconſtantem corporis, præſertìm in Confeſſionali, continuas in Miſsà, vel Officio ſyncopes, elidendo verba; ſi officium recitet, ubi ludunt alii, loquẽs modò cum Deo, modò cum hominibus: ſi Confeſſor in Confeſſionali erigat vocem, ut ruſticos corrigat: ſi Sacerdos hortans ad pacem Sæculares, ipſe ſemper contendat, ſi ſuffocet ſuos debitores, ut reddant paucos denarios, quando aliàs cognoſcuntur hìc, & nùnc impotentes &c. Sanè ſcandalum poteſt eſſe adeò grave, ut mortalitèr peccetur?

23. D. Quomodò vocantur peccata contrariè oppoſita huic virtuti Modeſtiæ Morum?

M. S. Th. de neutro agit, non de oppoſito per defectum, quia eſt innominatum; nèc de oppoſito per exceſſum, quod communitèr vocatur Immodeſtia, eo quia eſt per ſe notum, magiſque conſtabit ex peccato per exceſſum oppoſito ſequẽti Virtuti.

24. D. In quo conſiſtit ſecunda ſpecies Modeſtiæ, & eſt duodecima virtus annexa Tẽperantiæ?

M. Secunda hæc Modeſtiæ ſpecies vocatur vir-

tus *Eutrapeliæ*, de quà S.Th.q.168. a.2. Sicut corpus,quia eſt virtutis finitę, fatigatur laborando per ſuas operationes,ita etiam Anima, utpotè virtutis finitę, fatigatur per ſuas operationes. Et ad hoc oſtendendum S.Joannes, ut notat Angelicus, induxit exemplum arcus: Anima operatur per intellectum, habendo cognitionem,vel ſpeculativam, vel practicam,& magis, ut conjuncta corpori, fatigatur per primam, quàm per ſecundam: ſicut autem corpori poſt laborem datur quies, ita quies danda eſt Animæ: quies autem Animæ, ut conjũctæ corpori,eſt aliqua delectatio naturalis,& ſenſibilis, quæ habetur per ludicra,& jocoſa: quare neceſſariũ eſt aliquando quieſcere ab operationibus animæ per jocos. Dirigimur autem per Eutrapeliam, ut in iſtis nos benè habeamus, ut ſumamus delectationis, quantùm decet. Porrò ex Philoſopho S.Th. notat,quòd joci condiunt noſtram converſationem,& cum eà parcitate,quà, ſale utimur in condimentis,debemus uti jocis,quod præcipuè curabunt obſervare Eccleſiaſtici, præſertìm Regulares, & Confeſſores.

25. D. Quas regulas obſervat Eutrapelię virtus.

M. Tres principalitèr obſervat: primò,ne delectetur in operationibus,aut verbis turpibus,& nocivis, ut qui ſemper in recreatione detrahunt proximo,aut obſcęnè loquuntur: ſecundò,ne totaliter diſſolvatur gravitas animi, & Confeſſor maximè cum pœnitentibus, ſemper ſe oſtendet Judicem, Medicum, & Doctorem, è contrà ſemper illum

pœ-

pœnitentes venerabuntur ut talem: tertiò ſicut in omni aliâ virtute ſervabuntur debitę circumſtantiæ, temporis, loci, ſtatus, ætatis &c.

26. D. Obligatnè virtus hæc ſub mortali?

M. Per ſę loquendo non obligat ſub mortali, niſi ex alio capite quis præjudicaret charitati, commiſcendo, quę ſunt contrà Deum, vel proximum, aut ſi etiam ſibi homo grave detrimentum afferret in ſanitate &c.

27. D. Quomodò vocantur peccata contrariè oppoſita Eutrapeliæ?

M. Contrà hanc virtutem poſſumus peccare, ſicut & contrà cęteras, per exceſſum, & defectum. Neutrum tamen ex his peccatis habet proprium nomen; nihilominùs de utroque agit S. Thomas a. 3. & 4. dicens vocari agreſtes, & duros, qui deficiunt, peccare tamen minùs, quàm qui excedunt; quando autem hi peccent mortalitèr, facilè agnoſcet Confeſſor ex regulis datis n.25. ad veram Eutrapeliam.

28. D. Si exceſſus in ludo eſſet peccatum, peccarent joculatores, & Hiſtriones, necnon qui ſuſtentat illos; cum tamen B. Paphnutio revelatum fuerit, quòd in gloriâ futurus ſibi eſſet æqualis quidam joculator?

M. Appoſui rationem, & exemplum adductum à S. Thomà, ut meliùs percipi poſſit illius doctrinę vis. Igitur multi prætendunt peccare mortalitèr Hiſtriones, Comœdos, Tragædos, & ſimiles. Ac ſanè ſi deficiant in primâ Regulâ Eutrapeliæ tra-

ditâ,

ditâ, peccabunt mortalitèr ipſi, & qui ſuſtentant, nec abſolvi poterunt, niſi deſiſtant. An autem deficiant, non poſſumus determinare, niſi videamus ipſas comœdias &c. Nec ego crediderim, quòd deficiant Comædiæ, aut Hiſtrionatus permiſſi à Principibus Catholicis, & piis, quando non recitāt viri, & fœminę ſimul in theatro. Hiſtriones virtuosè operantes ſunt utiles Reipublicæ in hoc officio ludicro, & jocoſo, & eſtò reſpectu Reipublicæ, nullum aliud habeant ſerium officium, tamen habēt in ordine ad ſe ipſos, & ad Deum, ſi ſuo tempore orent, ſi ut poſſunt, eleemoſinas faciant &c. Porrò quòad ludricum officium, quia utile eſt Reipublicæ, poſſunt exigere debitam mercedem, ſed moderatam. Inter deputatos ad delectandùm, Muſici videntur innocentiſſimi, quando non cantent cantiones obſcænas, quod crediderim raròcontingere; propterea honeſtius iſti frequentantur, & ſuſtentantur, niſi periculum proximum immineat caſtitati ratione ſexus. Horum tamen Męcęnates peccabūt, ſi largiùs, quàm par eſt, effundant in Muſicos. Et ſanè ſuſtentantur, fovētur, ac ditantur hi: quem verò videmus à naturà diſpoſitū ad vocem harmonicam, arte adhibità, reddimus aptiorem, curamuſque perfici ſub optimis Magiſtris; quòd tamen vix contingit in alio quopiam, eſtò utiliore officio: Noſtris tēporibus inveniuntur vix Mœcęnates Theologorum, Medicorum &c. qui curent erudiri ſub optimis Magiſtris à naturà diſpoſitos ad has virtutes; Et hinc extrà Regularium clauſtra, & extrà

pu-

publicas Academias, quæ ſuſtentāt ingenia, vix invenias profundum Theologum; ſed & in clauſtris, floret utique Theologia Scholaſtica, ſed non æquè Polemica, Moralis, & Poſitiva, eo quòd honores, & gradus, qui ſunt virtutum ſuſtentacula, primæ ſint deſtinati, non cæteris. Quid dicam de Medicis: Hi ſanè fovendi eſſent, ut omni ex parte ſcientiam acquirerent aliquando nobis maximè profuturam: vix tamen invenias, qui ſuſtentet ad tale ſtudium diſpoſitos ad illud à naturâ; Hinc non poſſumus habere Medicos inſignes etenim vix laureati ob rei familiaris defectum, nec poſſunt ſibi providere libros, nec eorum accuratæ lectioni applicari, ſed unicè infirmos circuire; Confeſſor notabit, quòd viri omni ex parte docti, & inſignes tunc floruere, quando abundarunt Mœcænates; & hodiè in noſtris regionibus abundant excellentes Muſici, quia eorum abundant Mœcænates; propterea ſuæ erit prudentiæ ita pœnitentibus laudare horum ſuſtentationem, ut tamen oſtendant magis incumbendum ſuſtētationi aliarum ſcientiarum; præcipuè bonis Eccleſiaſticis; circà quos vide Tridentinum ſeſſ. 13. de ref. c. 18. & ſi es Confeſſor Epiſcopi, curà, ut obſervetur.

29. Sed hoc vitium contrariè oppoſitum Eutrapeliæ per exceſſum maximè abundat in ludendo. Sanè uti ludis, ut ſale in cibis, eſt Eutrapeli: ſed ludi, primò, non debent eſſe prohibiti à Principe: ſecundò, non debent eſſe cum periculo amittendi pecuniæ vim omninò improportionatam

ſtatui

ſtatui cujuſque ludentis,conſideratà familià,negotiis, &c. tertiò, debent abeſſe fraudes &c.

30. D. In quo conſiſtit tertia Modeſtiæ ſpecies, & quæ eſt decima tertia virtus annexa Tēperantię?

M. Refrænatis ad veræ virtutis regulam paſſionibus internis,& actionibus externis, ultimò omnium remanet moderandus exterior ornatus noſtræ perſonę, familię,domus&c. Reſpicit autem ad hoc virtus,quæ dici poteſt *Modeſtia ornatus*, & de quà S.Th.q.169.a.1.ubi ſimul explicat vitia huic virtuti contrariè oppoſita, & per exceſſum, & per defectum, nèc nobis erit neceſſarium de illis diſſerere ſpecialitèr, quia eorum inordinatio ſufficientèr patebit ex ordinatione virtutis, & è contrà hujus ordinatio ex illorum inordinatione. Igitur homo in ornãdo ſe,primò,non debet excedere cõſuetudinem honeſtam virorum prudentium, quibus convivit, habità ratione ſuæ conditionis: ſecundò, in ſe ornando, non debet quærere gloriam humanam, ſed ſolùm uti ornatu,quia ſic convenit viventibus in tali communitate.Gloriam humanã ex ornatu quærere, ut Confeſſor ſciat, quàm ſit grave peccatum,audiat S.Greg.hom.40.in Evang. *Nonnulli cultum ſubtiliũ, pretioſarumque veſtium putant non eſſe peccatum: ſed ſi culpa non eſſet,nequaquam ſermo Dei tàm vigilantèr exprimeret, quòd dives, qui torquebatur apud inferos, byſſo,& purpurà indutus fuiſſet*: tertiò, non debet quærere ornatum ad corporis deliciam: hujus enim ſunt fomentum ſubtiles, & pretioſæ veſtes: quartò, non debet nimium

miùm eſſe ſollicitus de hoc ornatu.

31. D. Peccantnè fœminæ in vano ornatu?

M. Etiam fœminæ,ut non peccent,debent ſervare quatuor illas conditiones,& præterea quintã, quòd non provocent viros ad laſciviam;quòd facilè contingit in ornatu muliebri de ſe provocativo; Et ſi quidem de ſe ſit proximè provocativum,aut ornatus ad hoc intendatur, ut videntes provocentur ad concupiſcendum,hoc eſt ſemper peccatum mortale;quòd ſi fiat ex vanitate,aut lenitate,aliàſque ornatus de ſe non ſit valdè provocativus, erit veniale. Maritata poterit ſe ornare, tamen ut proprio viro, non ut aliis placeat;Unde his, ex Auguſtino Angelicus docet,quòd Confeſſores univerſalitèr non prohibeant portare aurum, aut veſtes pretioſas (intellige ſemper juxtà cujuſque ſtatum) ſed tamen etiam maritatis prohibeant nudare capillos, ut extendantur ſuprà humeros. More ſcholaſtico diſtinctiùs procedens S.Th addit permitti poſſe, ſi non ex vanitate,ſed ex inductà conſuetudine ita procederent fœminę, *quamvis talis conſuetudo*,concludit, *non ſit laudabilis:* quare multò minùs erit laudabilis conſuetudo incedendi nudatis brachiis, & pectore. Si maritatæ fucis ſe pingant in facie, ut placeant maritis, non eſt mortale peccatum; ſi verò velint per hos fucos occultare aliquam deformitatem ex ægritudine provenientem, quia deſpicerentur, niſi occultarent, tùnc neque, erit veniale peccatum. Maximè verò caveant fœminæ uti veſte virili, aut è converſo, *præcipuè*, *quia*

poteſt eſſe cauſa laſciviæ;quod non erit peccatum, ſi fiat ex neceſſitate occultandi ſe hoſtibus,vel ſimili.

32. D. Poſſuntnè abſque peccato artifices præparare,aut vendere hujuſmodi ornamenta?

M. Ad verbum hìc adducam S. Th. textum; In eo enim eſt regula univerſalis, quam debebit memoriæ tenere Confeſſor pro his,& ſimilibus caſibus,nè vel nimis ſtringat, vel nimis laxet habenas circà hujuſmodi artifices. Ait igitur q. 169 a. 2. ad 4. *Si eſt ars ad faciendum opera, quibus homines uti non poſſunt abſque peccato, artifices faciendo peccant, quia directè aliis præbent occaſionem peccandi, ut qui fabricat idola.* Adde,qui docet artes magicas &c. *Si ſit ars,cujus operibus homines poſſunt benè, & malè uti, ſicut ſagittæ, gladii, & hujuſmodi, uſus talium artium non eſt peccatum. Si tamen operibus alicujus artis, homines malè pluries uterentur, quamvis de ſe non ſint illicitę, ſunt extirpandæ à civitate officio Principis.* Hujuſmodi fortè eſt Aſtrologia judiciaria prohibita per Romanos Pontifices. Ex hac regulà univerſali S.Th.deducit non peccare artifices præparantes, aut vendentes ornamenta fœminarum,quia licitè illis utuntur maritatæ, *niſi fortè inveniendo aliqua ſuperflua, & curioſa.* Concludit verbis Chryſoſtomi: *Ab arte calceorum, & textorum multa abſcindere oportet: etenim ad luxuriam deduxerunt, neceſſitatem ejus corrumpentes, artem arti malè commiſcentes.*

33. Ita Doctor Angelicus diſſeruit de virtutibus, quas alii fortè credent plures vel pauciores;

ve-

veruntamen mihi ſufficit S. Th. & fortè ſufficiet etiam Confeſſori ordinario; qui optimè ſuum munus implebit, ubi doctrinam Angelici calleat, ab Apoſtolicâ Sede ſæpius approbatam, dictamque unà cum S. Aug. doctrinà *inconcuſſam, & tutiſſimam.*

CAPUT LVII.

Recapitulatio Virtutum Theologicarum, peccatorumque illis oppoſitorum.

1. OPus hoc ordinatur ad inſtructionem Confeſſoris, ut exerceat ritè ſuum triplex munus Judicis, Doctoris, & Medici: Et quia ex Trid. ſeſs. 23. de ref. c. 15. Sacerdoti ſubeundum eſt examen, antequam ab Epiſcopis obtineat juriſdictionem, ut abſolvat à peccatis; ideò quanquam ſit unus finis, debui tamen etiam intendere in id, ut doctos Sacerdotes inſtruerem ad præfatum examen; etenim intendens finem, tendit ſimul in media pro conſequendo fine. Porrò licet hoc examen ſit diſpoſitio tantùm, & medium, nihilominùs, in Urbe præſertim, pluris fit hoc examen, ipſo Sacerdotis miniſterio. Eſt pars Apoſtolatus, & hanc partem petere per ſe non erubeſcunt plurimi Sacerdotes, uti erubuerunt duo Boanerges, Jacobus, & Joannes, qui propterea per matrem petiere, ut ſederent ad dexteram, & ſiniſtram Chriſti. Quòd ſi Epiſcopi tenentes in Eccleſià Chriſti locum, interrogent: *Poteſtis bibere*

calicem Matth.20 facili negotio reſpondent: *Poſſumus*, *Poſſumus*: Unicè terrentur ab examine ſubeundo. Quare Inſtructio hæc principalior eſt quoad finem, ſed magis neceſſaria ob medium.

2. Equidem curavi opus reſtringere, ſed quia vaſtum eſt mare Theologia Moralis, non ita potui reſtringere, ut ejus ſubſtantiam ſemper quilibet Sacerdos habere poſſet in promptu, ſive quando examen ſubit, ſive quando ſuum in Confeſſonali exercet officium. Id præcipuè provenit ob nimis labilem hominis memoriam, cui ut complures Caſuiſtæ proſpicerent, hanc Theologiam redegerunt in breve compendium, & ſanè cum magno Confeſſorum fructu, ſed verè ignoro, an cum totali fructu: etenim nequit eſſe Doctor, qui ſcit ſolas concluſiones abſque ſuis fundamentis: Illud accedit, quòd abſque fundamento rationis addiſcens utique ſcit caſum illum particularem, de quo liber loquitur; ſed ignorat omninò cæteros in infinitum variabiles: Quia igitur in præcedentibus adductæ ſunt rationes, & fundamenta, nùnc redigemus in compendium, quæ primò fuſiùs fuere propoſita; ut ea ſibi faciliùs figere poſſit memoriç Confeſſor; ſi quando rationes voluerit attentiùs examinare ſuo loco illas videbit.

3. Plura item prçcedentèr dicta ſunt, ſed tamen alia, communitèr loquendo, videntur magis, alia minùs neceſſaria. Hìc autem recapitulabimus ea, quæ videntur magis neceſſaria Confeſſori ordinario, & expoſito multitudini fidelium; quos inter

quæ-

quædam utique peccata ſunt frequentiſſima,& de his oportet inſtructum eſſe quemlibet Confeſſorem quotiès exponit ſe audiendis Confeſſionibus. De aliis autem ſufficit, ut ſciat dubitare ad conſulendum peritiores.

4. Ultimò in hac recapitulatione non ſemper dabuntur exactæ definitiones, ſed, & aliquando ſubſtituentur deſcriptiones,juxtà terminos,quibus communitèr pœnitentes conſueverunt ſe explicare. Ita enim faciliùs eà memoriæ tradent Confeſſores, remediumq;adhibebunt in Cõfeſſionali.

5. D. Quid eſt fides Theologica?

M. Eſt credere myſteria à Deo revelata ſub eà ratione,quia Deus revelavit Eccleſiæ Catholicæ, & Eccleſia Catholica nobis proponit.Confeſſor,& alii docentes doctrinam Chriſtianam, ſemper in praxi curabunt,ut pueri in eliciendo actu fidei exprimant hanc rationem formalem, nec ſufficiat illis,ut dicant: *Credo myſterium hoc revelatum* &c.ſed ut dicant: *Credo myſterium hoc*, *quia revelatum* &c.

6. D.Tenemurnè explicitè elicere aliquos actus fidei ex præcepto divino,ſeù neceſſitate medii?

M. Tenemur neceſſitate medii explicitè credere tria hæc myſteria, quòd Deus ſit unus in eſſentià,& trinus in perſonis:ſecundò:quòd ſecunda perſona Sanctiſſimæ Trinitatis carnem ſuſceperit, & ſecundum carnem mortua, fuerit, ac ſecundum eã reſurrexerit: tertiò: quòd Deus ſit Remunerator operum bonorum per vitam æternam, & operum malorum per ignem æternum gehennæ.

7. D. Satisfacio nè huic præcepto, dùm dico: *Credo totum id, quod credit Sancta Mater Eccleſia*?

M. Non ſatisfacio, quia hoc eſt credere tria illa myſteria implicitè, non explicitè:

8. D. Quid intelligis, dum dicis tria illa myſteria eſſe credenda neceſſariò neceſſitate medii?

M. Intelligo, quòd niſi explicitè credantur, non poſſumus ſalvari, eſtò ſine ullo peccato contingeret nos ea ignorare.

9. D. Faceretnè confeſſionem validam, qui aliquod ex illis ignoraret?

M. Faceret invalidam, quia ſi non poteſt glorificari, neque poteſt juſtificari: nam juſtificatio dat jus ad gloriam.

10. D. Igitur committeret ſacrilegium, qui aliquod ex illis invincibilitèr ignorans, confiteatur?

M. Non juſtificaretur, ſed neque peccaret, quia in ignorantiâ invicibili non adeſt culpa.

11. D. Hæc ignorantia excuſat à peccato, cur non etiam facit validum ſacramentum?

M. Non facit validum ſacramentum, quia ad validitatẽ non ſufficit materia, & diſpoſitiones &c. æſtimatæ, ſed verè à Chriſto determinatæ.

12. D. Credendum eſtnè Pœnitenti, qui aſſerit ſe invincibilitèr ignoraſſe hæc myſteria?

M. Non ſtatim eſt credendus, ſed prudentèr examinabitur.

13. D. Quomodò examinabitur, ut videatur, an vincibilitèr, vel invincibilitèr ignoraverit?

M. Examinetur, an fecerit diligentias debitas,

an à parentibus admonitus, ut recitaret ſymbolum, illud didicerit, an adierit Parochum, præſertìm pro doctrinà Chriſtianà diebus Dominicis &c.

14. D. Tenemurnè alia credere ex neceſſitate præcepti Eccleſiæ, præter tria illa myſteria?

M. Tenemur credere myſteria, quæ continentur in Symbolo Apoſtolorum, & quidem hæc etiam explicitè.

15. D. Hæc ſunt univerſalia reſpectu cujuſcunque fidelis, tenenturnè particulares alia explicitè credere ſuprà Symbolum?

M. Ultrà Symbolum quilibet Chriſtianus explicitè tenetur credere, juxtà officium, quod habet in Eccleſià Dei.

16. D. Quomodò ſe geret Confeſſor cum Pœnitente, qui ignorat ſymbolum quoad ſubſtantiã?

M. Geret ſe, ut præcipit Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 17. & S. Carolus adductus ib. c. 1 1. n. 18. & 19.

17. D. Quando tenemur elicere hos actus fidei?

M. Per ſe loquendo tenemur elicere primò, dum pervenimus ad uſum rationis: ſecundò: in articulo mortis: tertiò: quinquies, vel ſexies in anno. Per accidens autem ſit hæc regula univerſalis: quando tenemur ad actus virtutùm ſupernaturales, quia fides eſt principium ſupernaturalitatis.

18. D. Quot peccata commiſit, qui per annum vincibiliter ignoravit hæc myſteria?

M. Primò commiſit quinque vel ſex peccata in omittendo actum fidei: ſecundò ferè totidem in non diſpellendo à ſe hanc ignorantiam.

19. D. Si eſt ita; tenebitur Confeſſor interrogare pœnitentem, quot ętatis annos habeat, ut poſſit habere numerum circum circà utriuſque peccati, quod plerumque non quærunt Confeſſores?

M. Tenentur utique interrogare; quòd ſi non faciunt, ipſi conſulant conſcientiam ſuam.

20. D. Quę ſunt peccata cõtrariè oppoſita Fidei?

M. Sunt tria, Paganiſmus, Judaiſmus, & Hęreſis.

21. D. Quid eſt Hæreſis?

M. Eſt error intellectus circà aliquem articulum fidei, cum pertinacià in voluntate.

22. D. Per quid Hæreſis diſtinguitur à Blaſphemià hæreticali.

M. Diſtinguitur per hoc, quòd blaſphemus hęreticalitèr affirmat quidem aliquid contrà articulum fidei, ſed non credit, quod affirmat: Hæreticus verò, & affirmat, & credit pertinaciter.

23. D. Quæ differentia eſt inter hæreticum materialem, & hæreticum formalem?

M. Eſt hæc differentia, quòd hæreticus materialis habet errorem in intellectu, ſine pertinacià: hæreticus formalis habet errorem in intellectu contrà articulũ fidei, cum pertinacià in voluntate.

24. D. Quid eſt Pertinacia requiſita pro hęreſi?

M. Eſt, quòd homo ſciens definitionem Eccleſiæ Catholicæ in aliquo articulo, velit tenere contrarium.

25. D. Ut homo ſit hæreticus formalitèr, quanto tempore debet perſeverare in errore?

M. Sufficit unicum inſtans, quando verè ſcit con-

contrarium eſſe definitum ab Eccleſiâ Catholicâ

26. D. Quod peccatum committit voluntariè dubitans de aliquo articulo fidei?

M. Committit peccatum hæreſis, quia dubius in fide eſt infidelis, ſeù Hæreticus.

27. D. Quotuplex eſt Hæreſis.

M. Eſt duplex, alia interna, & alia externa.

28. D. Ad quid prodeſt hæc diſtinctio Confeſſori ordinario?

M. Prodeſt, ut ſciat, an poſſit abſolvere Pœnitentem: quilibet enim Confeſſor poteſt abſolvere primam: ſed ſecunda eſt cum excommunicatione reſervata in Bullâ Cœnę.

29. D. Quid intelligis per Hęreſim internam?

M. Intelligo hęreſim, quæ concepta ſolum eſt in mente, nec ullatenus manifeſtata ſigno aliquo exteriori vocis, vel ſcripti.

30. D. Eſtnè hæreſis interna, quam ego protuli voce ſubmiſsâ, ita quòd nemo potuerit audire?

M. Hæc erit quidem occulta, ſed verè externa, & illam proferens incidit in Bullam Cœnæ.

31. D. Poteſtnè unquam ſimplex Confeſſor abſolvere hæreſim externam?

M. Poteſt illam abſolvere in articulo mortis, dummodò ſi poſſit, pœnitens juret de ſtando mandatis Eccleſiæ, ſi convaluerit.

32. D. Pœnitens ab hęreſi ſic abſolutus in articulo mortis, remanetnè verè, & directè abſolutus?

M Remanet verè, & directè abſolutus; unde non indiget amplius confiteri ſacramentalitèr il-
lam

lam hæreſim, ſed tenetur judicialitèr ſe ſiſtere habenti authoritatem abſolvendi , ut obediat Eccleſiæ; quòd ſi non ſe ſiſtat, ob illud inobedientiæ peccatum reincidit in excommunicationem.

33. D. Quia innuiſti de blaſphemià hęreticali, vellem ſcire, quomodò diſtinguatur à ſimplici?

M. Simplex eſt *contumelia in Deum, vel Sanctos*: Hęreticalis eſt *Contumelia in Deum, vel Sanctos affirmans aliquid contrarium fidei*.

34. D. Dicere *Deus ſit maledictus*, eſt ne blaſphemia ſimplex, vel hęreticalis?

M. Dicere *Deus eſt maledictus* eſt blaſphemia hęreticalis, quia affirmat contrarium fidei: dicere *Deus ſit maledictus*, eſt blaſphemia ſimplex, quia non affirmat, ſed optat.

35. D. Quomodò cognoſcam, an proferens, v. g., *Deus eſt injuſtus*, fuerit tantùm blaſphemus, vel etiam hæreticus?

M. Interrogabis, an quando protulit ore, crediderit mente Deum eſſe injuſtum: ſi protulit, & credidit, fuit verus hęreticus externus: ſi protulit, ſed non credidit, fuit tantùm blaſphemus.

36. D. Differuntnè ſpecie blaphemia in Deum, in Beatiſſimam Virginem, & in Sanctos?

M. Tibi nunc id recolere non eſt neceſſarium: vide ſuo loco, ſed tamen curabit Confeſſor, ut pœnitens explicet, in quem illorum directa fuerit blàſphemia.

37. D. Blaſphemia hæreticalis eſtnè caſus reſervatus.

M. In

M. In Urbe non eſt caſus reſervatus: In aliis Diœceſibus conſule tabellã caſuũ Reſervatorum.

38. D. Ad quid tenetur ſciens aliquem hœreticalitèr blaſphemaſſe?

M. Vide Edictum Sanctæ Inquiſitionis, ex quo habebis, quòd ſciens aliquem incidiſſe in peccata ibi expreſſa, tenetur hujuſmodi peccatorem denunciare Sancto Tribunali.

39. D. Infrà quantũ tẽpus tenetur denunciare.

M. A die, quo habuit notitiam de tali edicto, currunt illi trigintà dies, intrà quos poteſt denunciare, eſto anteà per annum non denunciaſſet, quia neſciebat edictum. Elapſis trigintà diebus, niſi denunciaverit, incidit in excommunicationem reſervatam Sanctæ Inquiſitioni.

40. D. Quid eſt Spes ſecunda virtus Theologica?

M. Eſt virtus, per quam ſperamus mediante gratià Dei, & bonis operibus, quæ proponimus facere, ſperamus, inquam, ſalvari, ſub eà ratione formali, *quia Deus eſt omnipotens, & miſericors*. Hanc rationem formalem Confeſſor inculcabit pœnitentibus, ut explicent.

41. D. Tenemurnè ad actus Spei?

M. Tenemur eo modo, & tempore, quo dictum eſt n. 6. nos teneri ad actus fidei.

42. D. Quam orationem commendabo Pœnitenti, ut poſſit frequentare actus Spei?

M. Commendabis maximè duas, alteram à Chriſto inſtitutam, nempè Orationem Dominicalem, & alteram ab Eccleſià compoſitam, nempè Sa-

pè, Salutationem Angelicam. Hæ ſi dicuntur ex corde, habent conjunctos actus Spei.

43. D. Quid eſt Charitas, tertia virtus Theologica?

M. Charitas tendit in duo obiecta, nempè, in Deum, & in proximum.

44. D. Ad quid nos obligat Charitas reſpectu Dei.

M. Obligat nos illum amare ſuper omnia, *quia ſummè bonus eſt:* hanc paritèr rationem Confeſſor inculcabit pœnitenti.

45. D. Quid eſt Amare.

M. Eſt velle bonum, ſive deſiderando alteri bonum, quod non habet, ſive gaudendo, aut complacendo de bono, quod habet. Deo poſſumus deſiderare glorificationem externam, ut ab omnibus ametur, & gaudere de immenſà ejus bonitate.

46. D. Tenemurnè unquam ad actus charitatis ergà Deum?

M. Tenemur ad actus charitatis modo, & tempore, quo dictum eſt nos teneri ad actus fidei.

47. D. Tenemurnè ad actum internum charitatis ergà proximum?

M. Tenemur, & contrarium damnavit Innocentius XI. propoſitione 10. & 11.

48. D. Tenemurnè ad faciendam eleemoſinam proximo?

M. Tenemur primò: ſi ſit in extremà neceſſitate, & tunc tenemur quoquo modo ſubvenire dūmodò nos & noſtri non ſint in æquè extremà neceſſi-

ceſſitate: ſecundò: tenemur in gravi neceſſitate, quando habemus de ſuperfluis. Porrò in gravioribus neceſſitatibus tenemur etiam aliquid nobis diminuere de neceſſariis ſtatui, ut ſubveniamus proximo, ſed non poteſt aſſignari præciſa quantitas. Confeſſor inculcabit pęnitenti, ut abundet potiùs, quam deficiat in quolibet horum trium caſuum, tamen ſine gravi, & manifeſto detrimento ipſius pœnitentis.

49. D. Quid intelligis dicendo *neceſſaria ſtatui*?

M. Neceſſarium perſonæ dicitur id, ſine quo non poteſt conſervari perſona, v. g., ſi non habet pauper, unde vivat hodiè; ſed vel deberet mori, vel alitèr ægrotare gravitèr. Neceſſarium ſtatui dicitur, quod eſt neceſſarium juxtà conditionem, & dignitatem perſonæ. Hìc memento, quòd ſeptem ſunt eleemoſinæ corporales, diſtinctæ ſpecie, & unaquæque nos obligat.

50. D. Tenemurnę ad eleemoſinas ſpirituales?

M. Tenemur etiam ad iſtas, ubi ſaltem probabilis extat ſpes juvandi proximum.

51. D. Quid eſt Acidia?

M. Acidia, quæ opponitur charitati Dei, eſt tædium rerum ſpiritualium, ſeu divinarum.

52. D. Acidia eſtnè peccatum mortale ex ſuo genere?

M. Eſt utiq; nã deſtruit, ſeù opponitur charitati.

53. D. Eſtnè ſemper de ſe peccatum mortale?

M. Erit peccatum mortale, ſi faſtidiat res divinas, ut tales, v.g., ſi non vult proferre nomen *Jeſu*

quia

quia diſplicet illi honorare Deum,ſed ſi faſtidiat, quia non vult ſubire incommodum,quod,v.g.ſentit in audiendo miſſam, tùnc non eſt mortale peccatum.

54. D. Dicis,quòd mortalitèr pecco, ſi omitto proferre *nomen Jeſu*, quia mihi diſplicēt res divinę?

M. Utique hoc dico; nàm ſub illâ formali ratione Acidia non admittit parvitatem materiæ.

55. D. Pecco nè mortalitèr, ſi omittam in die feſto audire ſacrum, non quia ſit res divina, ſed quia ſentio incommodum in audiendo?

M. In tali caſu committo duo peccata,alterum omiſſionis contrà Religionem, & Eccleſiæ præceptum:hoc eſt mortale:alterum commiſſionis Acidiæ contrà charitatem Dei: hoc eſt veniale.

56. D. Quomodò peccare poſſum odio in proximum?

M. Per tres actus ſpecie diſtinctos:primò: ſi diſpliceat mihi bonum proximi:ſecundò: ſi gaudeam de illius malo:tertiò:ſi deſiderem illi malum.

57. D. Si plures odio habeam, debeo nè explicare numerum eorum, quos odio habui?

M. Debes explicare, quia tot ſunt numero peccata, ſive formalitèr, ſive æquivalentèr, quot odio habiti: nàm injuria eſt in injuriato:quare tot numero ſunt injuriæ, quot numero injuriati.

58. D. Debeo nè explicare bonum,quod mihi diſplicet in proximo,vel malũ,quod volo proximo?

M. Etiam hoc debeo explicare, ſicuti tenetur explicare, qui actu externo tollit bonum, vel infert

ſert malum proximo.

59. D. Mater, quæ ex irâ, tamen ex animo pro uno inſtanti deprecatur malum filiis; & poſteà pœnitet, peccatnè mortalitèr?

M. Mater committit plura peccata mortalia in uno actu: Ira enim non excuſat, niſi tollat uſum rationis; & quando hìc tollitur, malum non optatur ex animo; nàm ex animo ſignificat, quòd etiam ex voluntate volumus hoc malum; & ſemper voluntas operatur dependentèr ab uſu rationis. Igitur illa mater, primò: peccat contrà charitatem volens malum filiis: ſecundò: contrà pietatem, ut ſunt filii; & tertiò: ſi addat juramentum, peccat contrà Religionem, violans juſtitiam juramenti, quia jurat de re illicità. Hæ ſuut tres ſpecies peccatorum; & in unàquaque ſpecie, tot numero peccata committit, quot numero ſunt filii.

60. D. Dixiſti n. 56. quòd diſplicere, ſeù triſtari de bono proximi eſt odium, mihi videtur, quòd ſit Invidia?

M. Poſſum triſtari de bono Petri, v. g. quia eſt bonum illius, & poſſum triſtari, quia mihi diſplicet illum habere plus, quàm ego habeam. In primo caſu eſt odium: in ſecundo eſt Invidia, quæ eſt triſtitia de bono proximi, ut eſt diminutivum propriæ excellentiæ.

61. D. Mihi non diſplicet abſoluhè, quòd Petrus habeat bona; imò vellem, quòd eſſet ditiſſimus; ſed vellem ego habere pluſquam ille, & ſolùm mihi diſplicet, quia in bonis excedit me?

M. Si

tendere ruinam ſpirituaiem proximi?

M. Peccarem peccato ſcandali, eſtò non intenderem hanc ruinam, ſi facio actionem de ſe inductivam ad peccatum, quod eſt ruina ſpiritualis proximi.

67. D. Qui conſulit vel jubet, v.g. furtum, peccatnè tantùm peccato ſcandali?

M. Cauſa ſunt, non occaſio tantùm, qui continentur illis duobus verſibus.

Juſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus,
Participans, Mutus, non Obſtans; non Manifeſtans:
quare hi peccant etiam contrà juſtitiam, dummodò ultimi tres teneantur ex juſtitiâ loqui: nàm ſi non tenentur ex juſtitiâ, peccabunt ſolùm contrà charitatem.

68. D. Qui ſuo exemplo inducit alium ad furandum, teneturnè reſtituere, quod abſtulit alius ſuo malo exemplo inductus?

M. Non tenetur, quia peccans peccato ſcandali ſolùm violat charitatem; & Reſtitutio eſt actus, ad quem obligat ſola Juſtitia.

69. Hæc, & ſi quæ alia ordinariè ſolent contingere circà virtutes Theologicas, ea omnia debet habere in promptu, qui optat ſe ſubiicere examini pro audiendis confeſſionibus.

CAPUT LVIII.

Recapitulatio eorum, quæ dicta ſunt de Reſtitutione ſpectante ad Juſtitiam commutativam.

1. NOn recapitulo hìc dicta de Prudentià, uti neque dicta de ſpeciebus Juſtitiæ, ſcilicèt Epichejà, Juſtitià legali, Juſtitià Diſtributivà, & Juſtitià Vindicativà: etenim peccata contrà Prudentiam non ſunt ex ſuo genere mortalia: quæ verò ſunt contrà prædictas Juſtitiæ ſpecies non ſunt peccata communia vulgi, & multitudinis fidelium, & committuntur ab habentibus aliquam juriſdictionem. Quia verò violantes prædictas Juſtitiæ ſpecies ut plurimum tenentur ad reſtitutionem, obligatio illorum cognoſcetur ex reſtitutionis regulis generalibus, quæ hìc recapitulantur.

9. D. Quæ ſunt radices, ex quibus oritur obligatio reſtituendi?

M. S.Th. reducit ad duas, nèmpè, ex re acceptà, & ex injuſtà acceptione. Ex re acceptà obligatur poſſeſſor bonæ fidei: Ex injuſtà acceptione obligatur poſſeſſor malæ fidei; & dicitur obligatus ex acceptione injuſtà quicunque lædit proximum, etiamſi nihil pro ſe accipiat, dummodò damnificet, ut qui incendit domum alterius.

3. D. Quid tenetur reſtituere poſſeſſor bonæ fidei

fidei, & poſſeſſor malæ fidei?

M. Ambo tenentur reſtituere, ſed cum hàc differentià. Poſſeſſor bonæ fidei, quando venit in malam fidem, ſeù quando cognoſcit rem eſſe alterius, tenetur reſtituere rem, ſi extat: ſi nō extat, tenetur reſtituere id, in quo factùs eſt ditior: At poſſeſſor malæ fidei tenetur reſtituere rem, ſi extat: ſi non extat pretium rei cum fructibus perceptis, & damnis illatis.

4. D. Diciturnè poſſeſſor bonæ fidei, qui rem emit dubitans, an venditor ſit dominus, & poſſit illam vendere?

M. Non eſt poſſeſſor bonæ fidei, quicunque peccat, dū accipit rem alterius. Porrò hujuſmodi emēs peccat, quia ſe exponit periculo non benè emendi.

5. D. Quid faciet accipiens rem bonà fide, poſteà autem incipiens dubitare, an ſibi potuerit dari talis res?

M. Debet facere debitas diligentias inveniendi veritatem; & ſi adhùc remaneat dubius, poterit retinere, quia *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis*.

6. D. Ob hoc axioma poteritnè illam retinere factis debitis diligentiis, qui emit cum dubio; & adhùc remanet dubius?

M. Non poteſt: Regula enim illa verificatur de poſſeſſore bonæ fidei: At emens cum dubio ex n. 4. eſt poſſeſſor malæ fidei.

7. D. Suntnè reſtituendi fructus rei?

M. Fructus ſunt in triplici genere. Alii ſunt naturales, alii mixti, & alii induſtriales. Poſſeſſor

bonæ fidei, ſi factus eſt ditior, ex fructibus debet reſtituere primos: Tenetur etiam reſtituere ſecundos deductis expenſis: Tertios nullus poſſeſſor, ſeù bonæ, ſeù malæ fidei tenetur reſtituere. Poſſeſſor verò malæ fidei primos tenetur reſtituere quòad pretium, ſi non extent, etiamſi non factus fuerit ditior: Ex ſecundis poterit ſibi retinere ſolùm expenſas, quæ feciſſet verus dominus.

8. D. Tenemurnè ad reſtitutionem quicunque lædit juſtitiam commutativam?

M. Tenetur: qui enim tollit jus alterius, debet illud ſemper reparare.

9. D. Homicida, & Mutilator non poteſt reſtituere vitam, & membrum, quod abſtulit?

M. Qui non poteſt reſtituere idem numero, reſtituet idem ſpecie: qui non poteſt reſtituere idem ſpecie, reſtituet æquivalens, vel in pecuniâ, vel in honore, conſideratâ conditione lædentis, & læſi, ſecundum arbitrium prudentis viri: Hæc applicanda ſunt Mutilatori, & Homicidæ, in quibus conſideranda primò eſt injuria in mutilatum, & occiſum: ſecundò damnum inde proveniens: nàm uxor, & familia occiſi, uti mutilatus, reparandi ſunt de damno ſibi proveniente ex eo, quòd mutilatus, & occiſus non poſſunt ampliùs laborare, ut ſibi, vel familiæ victum lucrentur; Hoc damnum debēt reparare in pecuniâ, niſi remittatur, ſicut expenſas in medendo vulneratum, niſi recipiatur in Hoſpitali, cui tamen expenſæ erunt reparandæ, ſi vulnerans eſſet dives, & talis, qui deberet ſolvere expen-

penſas hoſpitali, ſi in ipſo reciperetur. Damnum primum ex injuriâ proveniens debet reparari ad arbitrium viri prudentis per humiliationes, aut alias ſatisfactiones, ut plurimum tamen remittitur, & id debet conſulere Confeſſor.

10. D. Cum viri prudentes ſint legislatores, teneturnè homicida, vel mutilans in ſatisfactionem læſi ſubire pœnas à lege contrà ſe ſtatutas.

M. Tenetur ſubire, ſed poſt ſententiam judicis: quando verè ſint pœnæ, & lex non determinet ipſo facto pœnas incurri; nam ſi imponatur v.g. excommunicatio incurrenda ipſo facto, ſtatim eſt excommunicatus, ante declaratoriam Judicis, licèt ante hanc non ſit vitandus.

11. D. Teneturnè ad reſtitutionem Adulter, qui violavit uxorem alterius?

M. Quia læſit juſtitiam commutativam, tenetur; & primò ad damna: ſi enim naſcatur filius, tenetur illum alere; ac procurare, ne in toto, vel in parte accipiat hæreditatem debitam filiis legitimis mariti: ſecundò tenetur reparare injuriam illatam marito, & è contrà, arbitrio viri prudentis, niſi remittatur injuria.

12. D. Quomodò maritus intelligitur remittere injuriam uxoris, quæ thorum violavit?

M. Multiplicitèr; ſed præcipuè, ſi ſciens adulterium uxoris, petat ab ipsâ debitum.

13. D. Teneturnè ad reſtitutionem, qui temerariè judicat de proximo in corde ſuo nihil exteriùs proferens?

M. Et hic lædit juſtitiam commutativam: quare tenetur: & reparabit injuriam, ſi deſiſtat à judicando malum de proximo; & præterea judicans benè de ipſo.

14. D. Quomodò reſtituet, qui læſit famam alterius, imponendo falſum crimen?

M. Reſtituet ſe retractando coràm illis, apud quos malè locutus fuit de proximo, etiam dicendo ſe fuiſſe mentitum.

15. D. Reſpondent hi non credere ſe huic retractationi, quã facit ſolùm de ordine Confeſſoris?

M. Ut ſibi credatur in tali caſu, adhibebit juramentum, quod eſt medium ultimum, & efficax, ut nobis credatur: hoc poſito ſatisfecit propriæ obligationi.

16. D. Suntnè peccata ſpecie diverſa imponere falſum crimen, & revelare crimen occultum?

M. Utrumque eſt contrà juſtitiam, ſed tamen ſunt ſpecie diverſa: multùm enim primum excedit ſecundum.

17. D. Quomodò reſtituet, qui revelavit crimen occultum proximi?

M. Nunquam mentietur, ſed coram illis, quibus revelavit, dicet ſe malè, aut injuſtè, vel ex paſſione locutum fuiſſe, vel laudabit illum, ita quòd iterum audientes poſſint efformare debitam exiſtimationem de tali diffamato per revelationem criminis occulti.

18. D. Teneturnè ad reſtitutionem, qui revelat crimen verum, & publicum de proximo?

M. Pu-

M. Publicè diffamatus non habet jus ad famam in eo, in quo eſt diffamatus: quare revelans crimen publicum peccat ſolùm contrà charitatem; & ita non tenetur ad reſtitutionem.

19. D. Incendens viridem agri ſegetem, quid tenetur reſtituere vero domino?

M. Non tenetur reſtituere totum fructum, quia poteſt hoc multiplicitèr impediri per grandines, &c. ſed ſi, v. g., incendat menſe Januarii, videbit quanti tunc æſtimaretur ſeges, ſi dominus illam vellet vendere; & ita ſi incendat menſe Martii, Maii &c. nam debet reſtituere, quanti valet hodie, quando inceditur.

20. D. Quid tenetur reſtituere, qui obligatus hodie reddere mutuum, non reddit; quare mutuans ex pecuniâ ſibi hodie reſtituendâ non poteſt lucrari, quod lucraretur, ſi haberet?

M. Si mutuans habet aliam pecuniam, ex quà poſſit acquirere prædictum lucrum, ad nihil tenetur: ſi verò aliam non habet, & Mutuatarius ex culpâ nõ reſtituat, videndum eſt arbitrio viri prudentis, quanti æſtimetur ſpes talis lucri, detractis laboribus, & expenſis, quas Mutuans deberet facere, conſideratis etiam fortuitis eventibus, qui multiplicitèr poſſunt impedire lucrum, & hoc debebit reſtituere.

21. D. Teneturnè ad damnum emergens?

M. Lucrum ceſſans, & damnum emergens differunt: Lucrum ceſſans eſt, ut in præcedenti caſu, in quo, ſi pecuniam mihi reddendam implicabo,

per contractus,inde lucrabor; At damnum ceſſans eſt: ſi, v.g., Mutuatarius differat ſolvere, teneor accipere illa centum ad cambium, per quod obligabor annuatim ſolvere quatuor. Ex dilatione mihi emergit damnum horum quatuor,quæ propterea Mutuatarius tenetur mihi reſtituere;quia nemo debet mihi eſſe damno, præcipuè, quando ex me reportavit commodum.

22. D. Teneturnè reſtituere,qui habet aliquod lucrum ex actione illicitâ, v.g., ex meretricio?

M. Illicitum eſt meretricium,ſed non eſt illicitum ſolvere pro meretricio, quia nulla lex prohibet ſolvere, ſeù dare pro illo.

23. D. Qui accepit,ut occideret inimicum,poſtquam occidit, teneturnè reſtituere?

M. Etiam poſtquam occidit,tenetur reſtituere, quia non ſolùm eſt prohibitum occcidere, ſed etiã eſt prohibitum dare aliquid pro occidẽdo inimicũ.

24. D. Qui mandavit occidi, reportabit commodum, quia & habebit inimicum occiſum, & recuperabit ſuam pecuniam.

M. Qui occidit, debet reſtituere, non tamen mandanti,ſed pauperibus,quibus etiam debet dare mandans occidere,cum pacto dandi tantam pecuniam Sicario. Eodem modo diſſerendum eſt de Simoniaco.

25. D. Cui teneor reſtituere, ſi mortuus ſit ille, cui debeo?

M. Teneor reſtituere hæredi: nam hìc repræſentat in hoc perſonam ejus, cui debeo.

26. D.

26. D. Cui teneor reſtituere, ſi ignoro verum rei dominum?

M. Si factis debitis diligentiis adhùc ignoro dominum, teneor facere eleemoſinas in beneficium veri domini.

27. D. Poſſumnè retinere mihi verè pauperi, ſi rem deperditam inveni, cujus verum dominum, factis debitis diligentiis, adhùc ignoro?

M. Si es verè pauper, de conſilio prudentis Confeſſarii, poteris retinere tibi aliquam partem juxtà indigentiam.

28. D. Cui tenetur reſtituere, qui vendens defraudavit concurrentes ad ſuam publicam officinam; dans minùs, quam debeat, & ignorans nunc particulares, quos defraudavit?

M. Tenetur reſtituere, dando plus, quàm debeat, concurrentibus in poſterum ad eandem officinam, quòuſq; circumcircà, quod primò abſtulerat concurrentibus, integrè reſtituerit ſi ſint iidem, qui damnificati.

29. D. Quid debet facere fur volens reſtituere, ſed cognoſcens dominum rei tranſmigraſſe in longinqua?

M. Suis expènſis, quia eſt in culpâ, tenetur remittere rem proprio domino, vel ſi cum periculo tranſmitteretur, ſignificare, & ſe offerre ad expenſas neceſſarias.

30. D. Curritnè idem de habente rem alienam bonâ fide?

M. Hìc, quia non eſt in culpâ, non tenetur ad expen-

expenſas pro tranſportatione, ſed ſignificabit vero domino, ut ſuis expenſis poſſit illam tranſportare.

31. D. Teneturnè reſtituere, qui vendit rem pretio ſupremo?

M. Pretium aliud eſt legale, aliud morale: Illud eſt ſtatutum à lege, hoc à conſuetudine: Primum non licet excedere in minimo, & excedens tenetur reſtituere: Morale eſt triplex, infimum, medium, & ſupremum: quodlibet horum eſt juſtum: quare dum ſtat intrà limites ſupremi, non tenetur reſtituere.

32. D. Tenebiturnè reſtituere, qui vendit ſupremo pretio, credens ſe non poſſe vendere tali pretio?

M. Hic ex conſcientiâ erroneâ peccabit contrà juſtitiam, ſed non tenebitur reſtituere, quia in veritate non læſit juſtitiam.

33. D. Qui tenentur reſtituere?

M. Cõprehenſi illis verſibus adductis c. 56. n. 67.

34. D. Teneturnè ſemper ad reſtitutionem qui tacet, ſeù *Mutus*.

M. Tenetur tantùm, quando ex juſtitiâ tenetur clamare. Idem dic de duobus ſequentibus.

35. D. Quo ordine tenemur reſtituere?

M. Primò omnium debet reſtituere habens rẽ alterius, etiamſi bonâ fide habuerit, hoc non reſtituente jubens, tertiò exequens; & ſic de reliquis, ita ut, qui magis influxit in furtũ, teneatur ante alios.

36. D. Si omnes hi tenentur, qui, v. g. furto perdidit decẽ, poterit aliquando recuperare centũ?

M. Si

M. Si conſulens, v. g. reddidit integra decem, jubens, & exequens non tenentur amplius vero domino, ſed conſulenti, pro parte, quam ſolvit, & ipſi debebant ſolvere.

37. D. Si quis ſuà juſſione ſit cauſa furti, & ipſe ſolvat vero domino, tenenturnè exequentes reſtituere vero domino?

M. Non tenentur, quando jubens eſt cauſa talis, cujus juſſioni non poſſit reſiſti, ut poteſt contingere in Principe jubente rapinam militibus. Hi, quando Princeps reſtituit, non tenentur reſtituere Principi.

38. D. Qui tenentur reſtituere in ſolidum, & qui pro parte?

M. In ſolidum tenentur omnes, qui concurrunt ad actionem furti, aliquo ex modis contentis in verſibus: pro parte tenentur omnes, qui non concurrerunt ad actionem furti, ſed habuerunt partem de re furto ablatà.

39. D. Quid ſignificant illi duo termini *obligari in ſolidum, & obligari pro parte*?

M. *Obligari in ſolidum* ſignificat, quòd ſinguli concurrentium ad actionem furti tenētur reddere integrè rem furto ablatã, eſtò non totam unus poſſideat, poteſtque aliquando contingere, quòd nihil rei alter habuerit. Ubi tamen ipſe reſtituit, poterit repetere à ſociis, juxtà dicta n. 35. *Obligari pro parte* ſignificat, quòd non concurrens ad actionem furti, ſi participavit de re furto ablatà, debet reſtituere tantùm, quantum venit in ſuas manus.

40. D.

40. D. Quantũ differre poſſumus reſtitutionẽ? M. Statìm tenemur reſtituere, quia nèc uno inſtanti poſſumus voluntariè aliena retinere invitis dominis.

41. Examinandus ad confeſſiones circà Reſtitutionem, hæc, & ſimilia debebit habere omninò promptus, ad manus. Imò ſi quis benè conſideret, videbit habenda etiam eſſe ad manus Confeſſori, dum in confeſſionali exercet ſuum triplex officiũ etenim, circà jam notata, frequentiſſimè peccatur; nèc ſunt de iis, quæ Confeſſor poteſt petere tempus à pœnitente, ut conſulantur doctiores, quia neceſſarium eſt eos admonere ſtatìm ſuæ obligationis, ut ſe liberent à peccato. Uterque tàm examinandus, quàm audiens actu confeſſiones, debet etiam habere ad manus propoſitiones prohibitas circà hujuſmodi materiam, quæ ſunt plures: nèc eas hìc memoravi: nàm opto, ut quilibet ſacerdos eas frequentèr ſuo loco relegat; Imò laudandi ſunt valdè Sacerdotes, quos ſcio didiciſſe, vel diſcere memoritèr propoſitiones omnes in materià morũ prohibitas ab Alexandro VII. Innocentio XI., & Alexandro VIII. Hi etiam in eo ſibi conſulunt, quòd ſperare poſſunt approbationem ad Parochiales. In harum concurſu Examinatores Apoſtolici ſępiſſimè tangunt propoſitiones damnatas, & ut plurimùm eas involvunt aliis terminis, qui non continentur in damnatis. Exemplo ſit caſus noviſſimè propoſitus, in quodam concurſu: *An teneatur ad reſtitutionem, qui alium movet, inducit, aut*

ſuo

ſuo exemplo eſt occaſio, ut inferatur grave damnum proximo. In propoſitione 39. Innocentii XI. exprimuntur movens,& inducens,qui obligantur, utpotè peccantes contrà juſtitiam: non exprimitur dans occaſionem; qui non obligàtur, quia peccat ſolùm contrà charitatem peccato ſcandali. In dicto concurſu,qui ſolùm recordabantur imperfectè propoſitionis prohibitæ, non diſtinxerunt, ſed abſolutè damnarunt ad reſtitutionem omnes in caſu expreſſos,pro ratione aſſignantes,quòd propoſitio eſſet damnata: Nonnulli autem memorià callentes ſingulas propoſitiones damnatas,optimè diſtinguentes meruerunt approbari; Adeò poteſt prodeſſe memorialis hæc notitia propoſitionum damnatarum; quare illam pluris faciat examinandus.

CAPUT LIX.

Recapitulatio peccatorum contrà Juſtitiam commutativam.

1 D. SE ipſum occidens peccatnè contrà hanc virtutem?

M. Utique peccat,quia lædit Rempublicam, ſeù communitatem, cujus ipſe eſt pars.

2. D. Poteſtnè quis occidere ſe ipſum, cognoſcens ſe in gratià, ut acquirat Paradiſum?

M. Non poteſt,ſed inordinatè agit (per conſequens peccat) hoc enim eſt ordinatum, ut Deus ipſe det paradiſum, & homo illum ſibi acquirat

per

per opera meritoria, non phyſicè ſe occidendo.

3. D. Poteſtnè occidere ſe ipſum, ut evadat miſerias vitæ præſentis?

M. Non poteſt, quia ad vitandum minus malũ, eligeret majus: etenim mors eſt ultimũ terribiliũ.

4. D. Poteſtnè occidere ſeipſum, ut puniat ita peccatum, quod commiſit.

M. Non poteſt, quia occidere aliquem non licet niſi ex authoritate publicà; quare aſſumeret pœnitentiam ſibi prohibitam. Ideò neque poteſt mutilare membrum, quo peccavit, quia eſt pœna prohibita particulari; & ſolum poteſt mutilari membrum, quando eſt nocivum toti corpori.

5. D. Carnifex cognoſcit occidendum eſſe innocentem, poteſtnè licitè illum occidere?

M. Si cognoſcit per ſcientiam privatam illum eſſe innocentem, ſed cognoſcit illum ex ſcientià publicà per teſtes juridicos eſſe reum, faciat quantum poteſt pro ſuà parte, ne interficiat; & ſi non poteſt liberare, non peccat interficiens: ſi conſtet carnifici occidendum non apparere reum in judicio, peccat occidens: At ſi non conſtet ſibi de injuſtitià ſententię, debet ſupponere juſtam, nec diſcutere ordinem Superioris.

6. D. Quæ dicitur materia gravis ad conſtituendum mortale peccatum furti?

M. Acceptum eſt, quod materia gravis eſt valor unius teſtonis circumcircà.

7. D. Creditor quando poterit occultè ſibi compenſare?

M. Ut

M. Ut liceat mihi occulta compenſatio requiritur primò: quòd ſine gravi incommodo non poſſim implorare authoritatem ſuperioris: ſecundò: quòd meum creditum ſit omninò liquidum: tertiò: quòd mihi grave damnum immineat, ſi peto à debitore: quartò: quòd alteri non poſſit imputari occulta ſurreptio: quintò: caveat, ne bis recipiat ſuum creditum.

8. D. Committuntnè peccatum mortale, qui ex irà imprecantur malum grave proximo?

M. Si ira non tollit uſum rationis, & ex animo imprecentur, etiamſi pro illo tantum inſtanti, quo ſunt irati, utique peccant mortalitèr.

9. D. Peccatnè, qui petenti pannum Hollandicum, offert pannum Romanum, ut Hollandicum, ſed pretio panni Romani?

M. Si ſciat emptorem omninò velle pannum Hollandicum, utique peccat, nec facit juſtum contractum: Ut enim ſit juſtum, debet intervenire voluntas utriuſque. In noſtro autem caſu deeſt voluntas ementis.

10. D. Poſſuntnè Caupones vendere vinum aquà dilutum, ut reddatur ſuavius bibenti, quando Caupones vendunt pretio minori pro aquà?

M. Dummodò bibens non ſit invitus, utique poterunt vendere illo minori pretio.

11. D. Quomodò cognoſcetur emptor eſſe invitus?

M. Conſiderabit Caupo, an emptor velit vinum ad conſervandum, in tali caſu certum eſt

empto-

Emptorem eſſe invitum,quia nemo vult vinum, quod poſtea marceſcat,vel aceſcat.Alia etiam conſiderabit, quæ facilè ſubvenient Confeſſori prudenti, nàm in his requiritur prudentia magis, quàm ſcientia.

12. D. Quid eſt Uſura?

M. Eſt lucrum proveniens ex mutuo immediatè, ſeù ratione mutui.

13. D.Quare addis illã particulã *immediatè* &c.

M. Quia ſi mutuans ex mutuo ſentiat lucrum ceſſans,vel damnum emergens,poteſt exigere, ut ſibi reparetur; in quo caſu accipit ultrà ſortem, non ratione mutui, ſed ratione lucri ceſſantis,aut damni emergentis,ſempertamen cum reſtrictionibus prædictis c. 58. à n.20.

14. D. Quomodò probas mutuantem poſſe accipere aliquid ultrà ſortem,ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis?

M. Quia nemo tenetur ſubvenire proximo cum ſui detrimento:quare poſſum exigere, ut mihi reparetur damnum proveniens, eo quòd alteri ſum beneficus.

15. D. Quæ differentia eſt inter mutuum, & commodatum?

M. Ea eſt differentia, quòd mutuans transfert dominium in mutuantem; at commodans non transfert, ſed retinet ſibi dominiũ rei commodatę.

16. D. Ad quid inſervit hæc differentia Confeſſori?

M. Ad multum inſervit:nàm ſi accepi centum mutuò,

mutuò, & equum commodatò: pereatque utrumque ſine ullà meà culpà, Confeſſarius obligabit me ad reddendum mutuum, quia perit mihi domino, & non commodatũ, quia periit domino ſuo.

17. D. Quæ res eſſe poſſunt materia mutui?

M. Quæ ipſo uſu conſumuntur, ut pecunia, vinum, oleum, triticum, & ſimilia.

18. D. Poſſumnè hodie mutuare decem choros tritici cum hoc, quòd totidem reddantur tempore, quo valebit pluris?

M. Si ſum certus, quòd valebit pluris, non poſſum: in hoc enim caſu do plus, quàm accipiam: ſi ſum incertus, tùnc licitè poſſum, quia me expono periculo, quòd valeat minoris.

19. D. Poſſumnè in mutuo apponere pœnam, v.g. quòd ſi non reddat centum infrà menſem, poſteà reddat centum, & duo?

M. Poſſum, ſi verè ſit pœna, quæ non infligitur, niſi culpę, & propterea ſolùm exigere potero, quãdo ſciam mutuatarium ex culpà non reddidiſſe intrà menſem.

20. D. Poſſumnè mutuare cũ ſpe internà, quòd mutuatarius aliquid mihi reddat ex gratitudine?

M. Si motivum principale mutuandi ſit hæc ſpes, erit uſura mentalis, contrà illud Chriſti *Mutuum date, nihil inde ſperantes:* At ſi principale motivum ſit facere illum actum charitatis, & minus principale ſit ſpes, non erit uſura.

21. D. Poſſumnè promittere uſuras ei, qui non vult mihi mutuare, ſi nõ promittã ſolvere uſuras?

M. Diſtinguo: ſi ſum in neceſſitate, non pecco, quia poſſum uti malo alterius in bonum meum, ut facit Deus, qui etiam noſtris jam commiſſis peccatis utitur ad ſui gloriam: ſi peto pecuniam mutuò ad ludendum, vel abſque neceſſitate, pecco, quia cooperor malo alterius.

22. D. Quãdo promiſi, teneorne ſolvere uſuras?

M. Ex juſtitiâ non teneor; uſuræ enim utpotè injuſtæ, non poſſunt eſſe materia juſtitiæ.

D. 23. Quid ſi juraſſem ſolvere?

M. Tunc teneor, non ex juſtitiâ, ſed ex religione propter juramentum, quod ſemper eſt ſervandum, niſi ſit vinculum iniquitatis. Porrò peccatum eſt exigere uſuras; & non eſt peccatum ſolvere.

24. D. Quid faciat, qui juravit ſolvere uſuras; at nùnc nollet ſolvere?

M. Hic juxtà Canones debet ſe promptum oſtendere ad ſolvendum: quare deponet pecuniam juratam: deindè accedet ad ſuperiorem legitimum petens abſolvi à juramento, & abſolutus repetet ſuam pecuniam.

25. D. Mutuans exegi, quòd mutuatarius veniret ad meam officinam, quando indigeret pannis, peccavinè?

M. Peccaſti, quia exegiſti aliquid ultrà ſortẽ mutuatam: Mutuaſti decem, & exegiſti decem, ac præterea, quòd veniret ad tuã officinam, ubi indigeret.

26. D. Exegi, quòd Mutuatarius mihi remutuaret, ſi indigerem. In hoc, ut puto, non peccavi; nàm, & ex gratitudine, & ex charitate tenetur proximus

ximus mihi remutuare, ſi indigeo?

M. Peccaſti: etenim obligare voluiſti, quantum eſt pro tuà parte, Mutuatarium ex juſtitià ad remutuandum, quando hæc remutuatio non poteſt eſſe materia juſtitiæ in tuo mutuo, ſed ſolùm poteſt eſſe materia gratitudinis, & charitatis, quos actus tu nõ potes exigere cũ exactio dicat juſtitiã.

27. D. Poſſumnè exigere, ut Mutuatarius me laudet?

M. Neque potes exigere laudes, quia ex juſtitià Mutuatarius non poteſt obligari, niſi ad reddendam ſortem à te acceptam; quidquid ſit, an ex gratitudine teneatur te laudare.

28. D. Poſſumnè mutuans aliquid exigere, quia me obligo ad non repetendũ mutuũ infrà annũ?

M. Eſt 24. propoſitio damnata ab Alex. VII. & tene generalitèr, quòd pro tempore nihil poteſt expeti, quia petis pro re, quæ eſt communis.

29. D. Hæc regula videtur falſa: nam vendens pecunià numeratà ordinariè minoris vendit, quàm pecunià creditâ?

M. Poſſum pluris vendere pecunià creditâ: primò: ſi ex dilatione ſolutionis emergat mihi damnum: ſecundò: ſi ceſſet mihi lucrum juxtà dicta c.57.n.21 & tertiò: quia ordinariè vendens pecunià creditâ, vendit pretio ſupremo; vendens verò pecunià numeratà vendit infimo; ſed tempus nullo modo poteſt vendi, quia eſt commune.

CAPUT LX.

Recapitulatio dictorum de actibus Religionis.

1\. D. Quid eſt Oratio?

M. Oratio dupliciter accipitur: primò: pro elevatione mentis in Deũ: ſecundò: pro petitione rerum convenientium à Deo.

2\. D. Tenemurnè orare?

M. Tenemur utique; nàm primò: aliquoties tenemur elevare mentem in Deum: ſecundò: tenemur petere à Deo, quæ per nos ipſos habere non poſſumus.

3\. D. Quando tenemur orare?

M. Elevare mentem in Deum tenemur, quando tenemur elicere actus fidei, ſpei, & charitatis, qui ſunt ipſa elevatio mentis in Deum, & eodem tempore ſaltem virtualitèr tenemur petere, quia petere virtualitèr eſt conſervare deſideriũ charitatis; hoc autẽ conſervamus eliciẽdo actus charitatis.

4\. D. Poſſumuſnè temporalia petere à Deo?

M. Poſſumus, ubi cognoſcamus, vel ſupponamus illa prodeſſe nobis ad ſalutem, ita quòd deſiſtamus à petendo, ſi è contrà cognoſcamus obeſſe; Ubi autem non cognoſcimus, virtualitèr ſaltem ſubiiciamus nos divinæ voluntati, quando Deus cognoſceret nobis obeſſe.

5\. D. Eſtnè certũ, quòd oratio noſtra exaudietur?

M. Eſt

M. Eſt certum ex promiſſioue Chriſti in Evangelio, quòd exaudiemur orantes pro nobis: At non eſt ita certum, quòd exaudiemur orantes pro aliis.

6. D. Exaudiunturnè peccatores?

M. Ex eodem Evangelio eſt certum, quòd etiam peccatores exaudiuntur, ſi orent pro ſe cum debitis conditionibus.

7. D. Quæ ſunt iſtæ conditiones?

M. Sunt quatuor: primò: quòd homo petat pro ſe: ſecundò: quòd petat piè: tertiò: quòd petat perſeverantèr: quartò: quòd petat neceſſaria ad ſalutē.

8. D. Quid ſignificat *petere piè*?

M. Siguificat petere cum humilitate tali, quæ decet creaturam reſpectu Dei?

9. D. Quantum debeo perſeverare in oratione?

M. Quòad uſque conſequaris effectum: Deus enim eſt perfectus Medicus, qui novit congruentem ſuis temporibus exhibere medicinā, Infirmus quòad uſque Medicus non det medicinam omninò ſanativam, debet ſe diſponere: Chriſtiani autem diſpoſitio eſt oratio.

10. D. Cum oratio debeat eſſe attenta, quid intelligis nomine Attentionis?

M. Intelligo, quòd orans debeat habere mentem elevatam in Deum, ita ut non diſtrahatur voluntariè, & ſi advertit in ſe diſtractiones, curet, quantùm poteſt, repellere.

11. D. Quid eſt Votum?

M. Eſt promiſſio facta Deo de meliori bono.

12. D. Poteſtnè matrimonium, vel alia res indiffe-

differens cadere ſub voto?

M. Neque res indifferentes, neque matrimonium (aliàs in ſe bonum) poſſunt per ſe cadere ſub voto, quia non ſunt melius bonum.

13. D. Quare addis illam particulam *per ſe?*

M. Quia per accidens poſſunt eſſe melius bonum, & ita cadere ſub voto: v. g. qui patitur tentationes contrà caſtitatem, poteſt vovere matrimonium, quia *Melius eſt nubere, quàm uri.* Non poſſum vovere, quòd non tranſibo per talem viam, quia eſt aliquid indifferens; at ſi adſit ibi occaſio proxima peccandi, poſſum vovere, quia tùnc non tranſire eſt majus bonum, quam tranſire.

14. D. Quotuplex eſt votum?

M. Eſt duplex, aliud ſimplex, aliud ſolemne. Solemne eſt votum factum in Religione approbatà, vel in ſuſceptione ſacri ordinis: Cætera ſunt vota ſimplicia.

15. D. Quæ differentia eſt inter irritationem, diſpenſationem, & commutationem voti?

M. Dicitur commutari votum, quando, loco materiæ promiſſæ, alia ſubſtituitur: dicitur diſpenſari, quando relaxatur quis à tali voto: dicitur irritari, quando alicui tollitur obligatio.

16. D. Requiriturnè aliqua poteſtas, ut irritentur, diſpenſentur, vel commutentur vota?

M. Utique requiritur, ſed ad irritandum ſufficit poteſtas Oeconomica. Ad reliqua requiritur poteſtas Eccleſiaſtica.

17. D. Eccleſia obligatnè ad ullũ actũ Religionis?

M. In-

M. In primo præcepto Eccleſia obligat univerſalitèr omnes Chriſtianos, ut in die feſto audiant ſacrum, & vacent ab operibus ſervilibus. In tertio ut confiteantur ſemèl in anno: in quarto ut communicent in Paſchate: in quinto ut ſolvant decimas juxtà conſuetudinem: in ſexto denique, ut à nuptiis abſtineant temporibus prohibitis.

18. D. Sumere ſacramēta eſtnè actus Religionis?

M. Quodcunque ſacramentum ſumatur, id ſpectat ad virtutem Religionis.

19. D. Quid requiritur ad faciendum validum ſacramentum?

M. Requiruntur materia, & forma determinatæ à Chriſto, nèc non intentio actualis, vel virtualis conficiendi ſacramentum.

20. D. Quid requiritur, ut quis licitè recipiat ſacramentum?

M. Requiritur, quòd ſit in gratià.

21. D. Quid faciet æxiſtens in peccato mortali, & volens recipere ſacramentum?

M. Si tenetur communicare, ſub mortali debet prius confiteri, dummodò poſſit ſine ſcandalo, & habeat copiam Confeſſoris. Ad extremam unctionem recipiendam prærequiritur confeſſio, ex multis capitibus, & præſertìm, quia confeſſio obligat jure divino in articulo mortis. Ad reliqua ſacramenta vivorum non requiritur quidem ſub mortali confeſſio: ſufficit enim contritio charitate perfecta, ſed omninò conſulenda eſt confeſſio, quia nunquã poſſumus eſſe certi de perfectà cõtritione.

22. D. Poſſuntnè ſacramenta confici ſub aliquà conditione?

M. Si dum conficitur, apponatur ex causâ conditio de præterito, vel de præſenti, validè, & licitè conficietur: ſi abſque causà validè, ſed illicitè conficietur: ſi apponatur conditio de futuro, nèc validè, nèc licitè conficietur, quia ſacramentum non poteſt manere in ſuſpenſo.

23. D. Qui nam eſt effectus ſacramenti?

M. Effectus communis omni ſacramento eſt gratia ſanctificans, quam primò producunt Baptiſmus, & Pœnitentia (& propterea dicuntur ſacramenta mortuorum) cætera verò augent; & propterea dicuntur ſacramenta vivorum. Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo habent alium effectum, ſcilicèt, Characterem. Effectus proprius cujuſque ſacramenti eſt gratia ſacramentalis.

24. D. Quid intelligis nomine gratię ſacramẽtalis?

M. Intelligo auxilia quædam actualia; quæ Deus intuitu ſacramenti olim ſuſcepti ſuo tempore confert, ut homo poſſit conſequi finem, ob quem eſt inſtitutum tale ſacramentum.

25. Circà Religionis actùs, hæc, & ſimilia debebit habere prę manibus examinandus ad confeſſiones, uti, & Confeſſor, ubi actu exercet ſuum triplex officium. Porrò circà ſacramenta non repeto hìc alia univerſaliora, quæ communitèr explicantur in doctrinà Chriſtianà; Indigniſſimum eſſet, ſi quis eorum ignarus non modò audiret confeſſiones, verum vel ſi ſe exponeret examini. Debet illa

ſcire

ſcire vel initiandus ad Clericalem Tonſuram; propterea luculentèr tradita ſunt in *Inſtruct. pro ordinandis* c. 11. Qui cum fundamentis in illâ Inſtructione præjactis gradatim aſcendit ad ordines, illa omnia plenè callebit: ibi enim pluribus oſtendi Examinatores Urbis ad omnem ordinem inquirere ſuper doctrinâ Chriſtianâ, quò ſinguli ordinandi cognoſcerent neceſſitatem callendi rudimenta fidei: quòd ſi opus hoc incidat in manus examinandi ad confeſſiones, qui adhùc prædictæ Inſtructionis notitiam non habuerit, ſciat ſibi maximè neceſſariam fore; cum ego fabricem ſuper fundamentis ibi præjactis; nèc repetenda ſint inibi dicta. Propterea, cum etiam peccent plurimum Eccleſiaſtici addicti divino officio, cujus recitatio eſt actus Religionis; Confeſſor ordinarius maximè debet eſſe inſtructus de peccatis; quæ circà officium poſſunt committi. At nihil de illo diſſerui, quia omnia ſufficientèr tradita ſunt in prædictâ *Inſtruct. pro ordinandis* c. 14. & c. 30. à n. 7. ad 13. Ibi relegantur: Unicus reſtat actus Religionis, nempè, Juramentum, cujus utique doctrinam recapitulari neceſſe eſt, tùm examinando, quia ferè ſemper Urbis Examinatores interrogant ſuper illo, tùm Cõfeſſori in actuali exercitio ſui triplicis officii, quia frequentiſſimè fidelium vulgus peccat in jurando; veruntamen quæ debet uterque præ manibus habere, aptiùs dabuntur, cum recapitulabitur doctrinà de peccatis religioni oppoſitis per defectum.

CAPUT LXI.

Recapitulatur doctrina de peccatis per exceſſum Religioni oppoſitis.

1. D. QUid eſt Superſtitio?
M. Eſt vana Religio tribuens creaturis cultum debitum Deo, vel tribuens Deo cultum indebitum.

2. D. Cum Deo non poſſimus reddere ad æqualitatem, omnis cultus videtur debitus Deo?
M. Ille cultus dicitur indebitus Deo, qui eſt prohibitus ab Eccleſiâ, ut ſi nùnc vellem ſervare legem Moyſi &c.

3. D. Pecconè, ſi ad ligandos, v. g. canes, utor aliquo Pſalmo, præmiſsâ proteſtatione, quòd ego nullam volo communicationem cum dœmone?
M. Pecco, & illa eſt proteſtatio contrà factum: A primo enim, qui ſecum fecit pactum, operatur dæmon in tali Pſalmo; & experientia oſtendit, quòd non deſinit operari ex meâ proteſtatione.

4. D. Aſtrologia judiciaria eſtnè licitâ?
M. Eſt omninò illicita, & graviſſimè prohibitum legere libros, qui de illâ tractant.

5. D. Ex conſideratione ſtellarum poſſumus nè cognoſcere fortuitos eventus, v.g. quòd talis occidetur tali tempore &c.
M. Non poſſumus, quia eventus hujuſmodi non ſubjacent motui ſtellarum, ſed ſoli divinę voluntati.

6. D.

6. D. Sed legimus à multis prædictos fuiſſe hujuſmodi eventus, ut quòd legitur in exercitu Henrici III. rumorem increbuiſſe, quòd eſſet occidendus à Religioſo?

M. Quando hujuſmodi eventus prædicuntur, dicendum eſt à dæmone futura prævidente (ubi homo prodit ſuos actus extrà intellectum; & voluntatem) inſtinctu quodam moveri ad hæc promulganda.

7. D. Quomodò poteſt dæmon ſe ingerere, quando illum nemo advocat per pactum?

M. Etiamſi nemo illum advocet, dæmon tantà flagrat malitià, ut perdat hominem, quòd ultrò ſe ingerit. Habes exemplum in viris Sanctis; Talitèr ſe ingerunt converſioni animarum, etiam non rogati, ut quoquo modo poſſunt, curent proiicere ſemina, unde lucrentur peccatores. Contrario modo ſe ingerit dæmon.

8. D. Sed nemo cogitat dæmonem ſe ingerere hujuſmodi prædictionibus?

M. Hoc provenit ex ſubtiliori malitià dæmonis optimè ſcientis, quòd non crederetur, ſi ſe detegeret; & ita decipitur vulgus; nàm docti ſciunt alitèr id non poſſe contingere.

8. D. Poſſumuſnè credere ſomniis?

M. Medici poſſunt credere ſomniis quibuſdam, ubi agitur de judicando, quibus humoribus abundet corpus.

10. D. Poſſumuſnè fidere aliis ſomniis?

M. Regula generalis debet eſſe, quòd homo

neque

neque credat, neque diſcredat ſomniis, quę contingunt circà proprias operationes; nàm de aliis omninò ſunt vana, & futilia.

11. D. Qui ſomniavit ſe ſibi fregiſſe crus, dum exiret domo, poteſtnè ſibi pręcavere, non exeũdo?

M. Poteſt, dummodò aliàs non teneatur; nàm ſi v. g. teneretur audire ſacrum, præcaveret ſibi plus, quàm oportet.

12. D. Sed ſunt plura exempla, quòd contigerunt eventus in ſomniis prævisi?

M. Non per hoc poteſt relinquere illa, ad quæ aliàs tenetur, quia, etiam in ſomniis ingerit ſe dæmon, ut hominem decipiat, & ſaltem abducat ab illis operibus, ad quæ aliàs tenetur.

13. D. Quomodò oſtendis non licere uti quibuſdam Pſalmis ad certos effectus ſanitatum &c. aut etiam nominibus Angelorum, adhibendo tot numero cruces, aliquod numiſma argenteum, non aureum, aut alterius metalli &c.

M. Id probo, quia Pſalmi, nomina, numiſmata, cruces &c. non habent virtutem naturalem depellendi tales morbos &c. ut conſtat; ſed neque ſupernaturalem; de hâc enim conſtare deberet ex Eccleſiâ, ſed neque ab Eccleſiâ ſunt injunctæ contrà tales morbos.

14. D. Licetnè appendere ad collum Evangelium S. Joannis &c.

M. Quidquid ab Eccleſiâ receptum eſt, ut ſanctum, potes appendere ad collum, ſi appendas ex devotione, non ſuperſtitione, non quòd confidas

das in tali actione, ſcripturà, talibus reliquiis materialibus &c. ſed quòd confidas in virtute Evangelii, ſeù verborum à Chriſto prolatorum, in interceſſione Sancti, cujus reliquiam geſtas, & teneas, quòd præſervaberis à malo, non quia geſtas, ſed quia ſtudes obedire Evangelio, & imitari Sanctos.

CAPUT LXII.

Recapitulatio peccatorum per defectum Religioni oppoſitorum.

1. OMne peccatum per defectum Religioni oppoſitum eſt ſacrilegium; & accipiendo ſacrilegium in totà ſua ratione genericà, notitiam illius habere neceſſarium eſt, tùm Confeſſori, tùm examinando ad confeſſiones: nàm frequentiſſimum eſt hoc peccati genus in multitudine fidelium; quàpropter ſæpiſſimè ſuper illo interrogant Examinatores Urbis, in eo conſtantiſſimi, ut experiantur approbandos, circà populi communiora peccata, veruntamen benè conſiderando quaslibet ſacrilegiorũ ſpecies, videbimus in multitudine fidelium illa duo maximè timeri, poſſe, quæ contingunt in ſuſcipiendis duobus ſacramentis Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. Utinam nunquam contigiſſet, quòd adoleſcentuli præ verecundià omittentes in cõfeſſione peccatũ aliquod ex fragilitate commiſſum, frequentaverint ambo hæc ſacramenta per annos, & per luſtra. Idem dic

de Religioſis junioribus utriuſque ſexus, qui longo tempore viventes immaculati, & puri, dum creſcit ætas, incaleſcente paritèr ſanguine, fragilitèr labuntur; ſentiunt verò dolores mortis, in detegẽdo lapſum Confeſſori ordinario, qui olim de illis omnem optimam habebat exiſtimationem, præſertim ſi Confeſſor ſit indiſcretus, & apprehendatur (inanitèr tamen) uſurus notitià Confeſſionis in gubernio regulari; Aliàs ex Conſtitutionibus debent frequentare ſacramenra pluries in menſe, vel etiam in hebdomadà. Non memini Sacerdotes, qui quotidiè celebrent ex malitià, non ex verecundia, cum faſcibus peccatorum contrà Caſtitatem, Simoniarum &c. nèc enim dari crediderim Sacerdotes adeò ſceleſtos. Cum igitur hæc ſacrilegia poſſint eſſe frequentia, per couſequens Confeſſor debeat maximè pro illis medendis eſſe inſtructus, nihil tamen circà illa hìc recapitulo, quia quæ ad id ſpectant, Parochi docent pueros in doctrinà Chriſtianà, & ſufficientèr tradita ſunt c. 11. *Inſtruct. pro ordinandis*.

2. Duo ſolũ reminiſcenda ſunt; primò: quòd ſacrilegè accipientes hæc ſacramenta in Paſchate, duo peccata committunt, alterum commiſſionis, & eſt ſacrilegium, irreverentèr accipiendo ſacramenta; & alterum omiſſionis contrà præceptum Eccleſiæ: propterea Confeſſor, ubi non ſe pœnitens explicat, interrogabit, an ſacrilegè ſuſceperit ſacramenta, tempore ſtatuto ab Eccleſià: ſecundò: in his caſibus unicum eſſe remedium hortari pœniten-

nitentes ad claram, & diſtinctam confeſſionem generalem, in quà pœnitens admoneatur, ut ſe accuſet de ſacrilegiis quoad ſpeciem, ac numerum, nèc non de omiſſionibus præcepti Eccleſiæ. His prælibatis circà hæc ſacrilegia, duo remanent ſpecialitèr, circà quæ, utpotè non infrequentia, debet inſtructus comparere examinandus ad confeſſiones: alterum eſt Simonia, & alterum eſt perjurium, cujus occaſione, juxtà promiſſa c. 59. n. 25. de Juramento etiam eſt recapitulandum.

3. D. Quid eſt Juramentum?

M. Eſt invocatio divini nominis in teſtimonium alicujus dicti, vel facti.

4. D. Juramentum eſtnè actus licitus?

M. Utique eſt actus licitus, & actus Religionis, exercitus ab ipſo Deo; nàm Pſ. 109. dicitur *Juravit Dominus* &c.

5. D. Quos comites habere debet juramentum, ut ſit actus licitus; ſeù quas conditiones?

M. Debet habere tres conditiones, veritatem, juſtitiam, & judicium.

6. D. In quo conſiſtit judicium juramenti?

M. Conſiſtit in eo, quòd homo juret cum prudentià, ſeù cum aliquà neceſſitate.

7. D. Eritnè peccatum mortale, ſi juramento deſit judicium.

M. Quando hæc ſola conditio deſit, juramentum ex ſuo genere non erit peccatum mortale.

8. D. Quid importat juſtitia juramenti?

M. Importat, ut non juremus de re illicità; &

prop-

propterea hæc conditio non ingreditur juramentum aſſertorium.

9. D. Quid eſt veritas Juramenti?

M. Juramenti veritas in eo conſiſtit, ut res ſit talis in mente noſtrà, qualis affirmatur.

10. D. Eſtnè perjurium, ſi ego credens omninò ut certum, quòd Petrus tranſit per viam, juro Petrum tranſire, dum tranſit Paulus?

M. Non eſt perjurium: licèt enim materialitèr ſit falſum, quòd Petrus tranſeat, formalitèr tamen eſt verum, quia id ita eſt in mēte meà, & ita ſentio.

11. D. Quid ſi è contrà jurem, quòd Petrus tranſit, qui verè tranſit; ego tamen credo, quòd tranſeat Paulus?

M. In hoc caſu eſt verè perjurium, & ſacrilegium: quia eſtò materialitèr ſit verum tranſire Petrum, tamen formalitèr eſt mendacium; affirmo enim contrà id, quod in mente ſentio.

12. D. Quid ſi dubitans, an tranſeat Petrus, juro tranſire Petrum; & poſt juramentum, certè cognoſco, quòd ſit Petrus?

M. Etiam in hoc caſu eſt Perjurium; quia affirmo contrarium ei, quod habeo in mente, dum juro. In mente habeo Petrum ſub dubio, & affirmo ut certum.

13. D. Conſuetudo jurandi, de ſe eſtnè peccatum mortale?

M. Conſuetudo eſt circumſtantia actus; nèc erit peccatum mortale de ſe, niſi actus de ſe ſit peccaminoſus mortalitèr. Igitur conſuetudo jurandi,

quan-

quando quis advertat ſe ſemper jurare cum veritate,& juſtitiâ,non erit peccatum mortale, ſed ſolum, quando ex conſuetudine homo ſe exponit periculo jurandi, etiam inadvertentèr, falſum.

14. D. Eſtnè peccatum mortale inadvertentèr jurare falſum?

M. Poſſum nunc inadvertentèr jurare falſum, ſed advertiſſe, ſeù debuiſſe advertere, quòd habeo conſuetudinem inadvertentèr jurandi; & in hoc caſu pecco mortalitèr, (niſi utar debitis diligentiis ad tollendam hanc conſuetudinem) quotiès juro: At ſi factis debitis diligentiis inadvertentèr exeo in juramentum, tunc non peccabo mortalitèr, quia in hoc caſu neque advertò ad conſuetudinem,quæ propterea non eſt voluntaria,cùm adhibui debitas diligentias operandi contrà illam.

15. D. Ex conſuetudine juravi quadrageſiès; in examinando conſcientiam reperio mè vigeſies juraſſe verũ, vigeſiès falſum,quot peccata cõmiſſi?

M. Peccaſti quadtageſiès,quia peccaſti jurando verùm,utpotè exponens te periculo jurandi falsũ.

16. D. Quotuplex eſt juramentum?

M. Eſt quadruplex: Aſſertorium, Promiſſorium, Comminatorium, & Execratorium.

17. D. Dà exemplum in ſingulis?

M. Aſſertorium eſt iſtud: *Per Deum nunc pluit, vel: Per Deum heri pluit*. Promiſſorium eſt: *Per Deum cràs tibi dabo centum*. Comminatorium eſt: *Per Deum volo te occidere, niſi haurias aquam.* Execratorium: *Deus te poſſit occidere, niſi haurias aquã*,

18. D. In quo conſiſtit veritas ultimorũ trium?

M. Prima veritas conſiſtit in intentione, adeò ut verè intendas, quod ſonant verba juramenti. Quòad primam hanc veritatem, tria hęc juramenta æquivalent aſſertorio, adeò ut neque ex levitate materiæ excuſentur à mortali; quare ſi jures te daturum mihi vel unum Milii granum, abſque intentione dandi, peccas mortalitèr. Secunda veritas juramenti promiſſorii, & comminatorii eſt executio: debes enim exequi, quod juraſti; ſed in hâc ex parvitate materiæ juramentum excuſatur à mortali; quare ſi abſque intentione juraſti te daturum milii granum, peccaſti mortalitèr, & ſi cum intentione dandi, cum juraſti, nunc nolis amplius dare, peccas venialitèr.

19. D. Ubi conditio juſtitiæ deficit, excuſabiturnè à mortali juramentũ ex parvitate materiæ?

M. Juro, v.g., me furto ablaturum acum; ſi non habes intentionem furandi, eſt mortale, quia deficit prima veritas. At ſi habeas intentionem furandi, deficit juſtitia; & erit veniale; quia in conditione juſtitiæ levitas materiæ excuſat à mortali.

20. D. Meus pater juravit ſe daturum quinque Petro: Patre mortuo teneornè ego reddere?

M. Ratione juramenti non teneris, ita quòd negando illa quinque, committas ſacrilegium, quia juramentum eſt actio perſonalis non tranſiens in ſucceſſorem; ſed teneberis ratione virtutis juſtitię, aut veracitatis, juxtà obligationem, quam pater tibi potuit imponere.

21. D. Ju-

21. D. Juravi latronibus me miſſurum quinquagintà, dum rediero patriã, teneornè mittere?

M. Teneris, quia mittere quinquagintà non eſt peccatum, & juramentum eſt ſervandum, niſi ſit vinculum iniquitatis.

22. D. Juravi paritèr dictis latronibus, me non denunciaturum illos Principi, teneornè ſervare hoc juramentum?

M. Non teneris, quia eſt contrà bonos mores, præſertim, ubi Principes lege obligant revelare delicta hujuſmodi.

23. D. Vellem ſcire, an ſicut non obligat votum de re indifferenti, ita paritèr nullam vim habeat juramentum de re indifferenti?

M. Votum debet eſſe de meliori bono; & ideò non obligat votum de re indifferenti. At juramentum, ut obliget, ſufficit, quòd non ſit de re illicità, ideò juramentum de re indifferenti obligat.

24. D. Peccaretnè, qui juraret ſe non intraturum Religionẽ, vel non profeſſurum caſtitatem?

M. Peccaret contrà juſtitiam juramenti: nàm eſtò malum non ſit vivere in ſæculo, & nubere, tamen, (niſi fiat ob alium meliorem finem, ut dictum eſt de voto) malum eſt ſe firmare in propoſito non eligendi bonum melius, ut etiam peccaret, qui jurando promitteret, ſe non facturum magnam eleemoſinam, licèt poſſit eam non facere.

25. D. Juravi per verba æquivoca, v.g:, me daturum Petro mancipium, ſatisfacionè, ſi dem Petro figuram pictam mei mancipii?

M. Diſtingue: ſi juraſti cum dolo ex tuâ parte, teneris reddere mancipium verum, ut Petrus intellexit: ſi juraſti ſimplicitèr, & dolus fuit ex parte Petri, teneris tantùm ad mancipium pictum.

26 D. Poſſumnè juramentum exigere ab eo, quem ſcio juraturum eſſe falſum?

M. Si eſt paratus; & ego id exigo ex meo officio, vel ex aliquâ neceſſitate, poſſum, quia utor jure meo: ſi abſque ullà neceſſitate exigo, tùnc pecco, quia cooperor peccato illius.

27. D. Quid eſt Simonia?

M. Eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, ſeù ſpirituali annexum.

28. D. Eſtnè Simonia, ſi ego dicam, *dabo tibi centũ ex gratitudine, ubi obtinueris mihi tale beneficiũ?*

M. Eſt ſimonia palliata: nam verè do, ut des, licet palliem hãc dationem ſub titulo gratitudinis, quę ut habeat locum, debet abeſſe quodlibet pactũ.

29. D. Poſſuntnè duo invicem permutare ſuum beneficium?

M. Non poteſt hoc fieri abſque periculo ſimoniæ ab ipſis Beneficiatis. At Superior Eccleſiaſticus, qui habet conferre talia beneficia, poterit ex causâ Eccleſiæ utili, aut neceſſariâ, facere talem permutationem.

30. D. Poſſumnè abſque periculo ſimoniæ permutare, v.g. quoſdã Agnus cùm aliquà Reliquià &c.

M. Hoc poteſt fieri, quia nulli Canones prohibent hujuſmodi permutationem, dummodò abſit alius quicunque pravus contractus.

31. D.

31. D. Parochus petit pecuniam, ut baptizet meum infantem morti proximũ, poſſumnè dare?

M. Non poſſum, & eſſet ſimonia, ſed in tali caſu, pro infantis baptiſmo, debeo me gerere, ac ſi non eſſet Parochus. Eſt enim regula generalis, quòd pro eodem reputantur non habere miniſtrum, & non poſſe illum habere abſque peccato.

32. D. Quid ſi eſſet adultus moribundus, & qui adſiſtit, nollet eum ſine pecuniâ baptizare?

M. Sine ſimoniâ non poteſt dare pecuniam, ſed talis moribundus reputet ſe, ac ſi nemo adeſſet curetque ſuã ſalutẽ baptiſmo flaminis, & deſiderii.

33. D. Quid ſi Parochus vellet vendere aquam pro baptiſmo, poſſemnè tùnc emere?

M. Poſſem emere aquam, quia eſt purum elementum corporale, ſed nullatenùs poſſum emere ſacramentum, conſiſtens in actione baptizandi.

34. D. Sacerdos accipit eleemoſinam pro miſsà, in quà conficitur ſacramentum Euchariſtiæ?

M. Accipit utique, non tamen ut pretium ſacrificii, aut ſacramenti, ſed ut ſtipendium ſuæ ſuſtentationis.

35. D. Aliquando excommunicatis, dùm abſolvuntur, imponitur pœna pecuniaria?

M. Eo ipſo, quòd nominas pœnam, apparet non exigi, ut abſolutionis pretium; ſed ut pœna peccati, pro quo fuerat excommunicatus.

36. D. Pro matrimonio eſtnè licitũ accipere dotẽ?

M. Eſt licitum accipere dotem pro matrimonio, ut eſt officium naturæ, non ut eſt ſacramentũ.

37. D. Poſſumnè meo inimico ſolvere pecuniam, nè impediat me à conſecutione beneficii?

M. Si jam à legitimo Superiore beneficium mihi fuit collatum, pecuniâ poſſum redimere vexationem, & ſolvere inimico, ut non impediat me à conſecutione; At ſi nondum per collationem Superioris habeo jus, abſque ſimoniâ non poſſum ſolvere.

38. D. Quomodò ſine ſimoniâ poſſum erogare eleemoſinam pauperi, ut pro me oret?

M. Hoc faciunt divites communitèr, non ut emant ſuffragia pauperum, quia hoc eſſet ſimonia, ſed per eleemoſinam intendunt excitare pauperes, ut pro ſe orent ex charitate.

39. D. Cum Advocati &c. poſſint locare operas ſuas in defenſionem Clientum, cur etiam id facere non poteſt Superior?

M. Quia Superior ex officio tenetur exhibere ſuas operas, non Advocatus; At ſi Advocatus, cui ex officio incumbit defendere pauperes, exigeret aliquid à Clientibus, tùnc etiam ipſe peccaret.

40. D. Peccaretnè Parochus, qui vellet pecuniam, ut vices ſui officii committeret alteri, v.g. qui vellet pecuniam, ut alteri Sacerdoti committeret vices adſiſtendi matrimonio?

M. Peccaret, quia hujuſmodi actus, & prædicta adſiſtentia ſunt aliquid ſpirituale.

41. D. Peccaretnè Superior, qui vellet pecuniam, ut corrigeret ſubditum delinquentem?

M. Peccaret ob eandem rationem.

42. D. Peccantnè Superiores deſiſtentes à correctione ſubditorum, qui deferunt illis munera?

M. Peccant peccato ſimoniæ, ac ulteriùs, quia fovent prædictum ſubditum in ſuis peccatis.

43. D. Peccantnè Superiores, qui pecuniam exigunt à ſubditis, ut eos viſitent?

M. Et hi peccant, ſi eo fine velint pecuniam, hoſpitium, vel munera; pro viſitando tamen poſſunt exigere ſuſtentationem, & expenſas neceſſarias itineris &c.

44. D. Peccantnè prædicatores exigentes ſtipendium ſuæ ſuſtentationis, dum prædicant?

M. Peccant, ſi exigant, ut pretium prædicationis; At non peccant, ſi exigant pro ſuà ſuſtentatione, quod illis dari ſolet ex conſuetudine approbatâ.

45. D. Epiſcopus volens ipſe prædicare poteritnè exigere, quod communitas taxavit pro ſuſtentatione Prædicatorum.

M. Prædicatores ad hoc vocati poſſunt exigere, ſed non Epiſcopi, quando ipſi prædicant: diſparitas eſt, quia Epiſcopi tenentur ex officio; quare nihil poſſunt exigere pro eo, ad quod ſunt obligati, eſtò dicant ſe petere titulo ſuſtentationis: At reliqui Prædicatores, utpotè non obligati poſſunt exigere ſuſtentationem.

46. D. Licetnè recipere aliquid ab eo, qui ingreſſurus eſt Monaſterium?

M. Poteſt recipi, quando liberalitèr dat Novitius. Etiam quando non ſuppetunt opes Monaſterii, poteſt exigi pretium victus pro Religioſo,

vel Moniali; Alitèr nihil poteſt exigi.

47. D. Poſſitnè abſque ſimonià vendi vaſa ſacra?

M. Pro utilitate Eccleſiæ poſſunt vendi, dummodò prius frangantnr, per quod tollitur illis conſecratio.

48. D. Cui Simoniæ annexa eſt excommunicatio reſervata Papæ?

M. Triplici Simoniæ, ſcilicèt, pro receptione Ordinum, pro ſuſceptione beneficiorum, & pro ingreſſu Ordinis.

49. D. Regulares privilegiati poſſuntnè abſolvere ab hàc excommunicatione.

M. Nullibi poſſunt abſolvere à Simonià in Ordine, ſed neque intrà Italiam, & extrà Urbem à Simonià reali ſcientèr contractà, vel Confidentià Beneficiali.

50. D. Simoniacè proviſus de beneficio facitnè illud ſuum.

M. Nullatenùs: Ex Regulis Cancellariæ, eſtò per trigintà annos pacificè poſſediſſet, ſed ſtatìm tenetur reſignare; Imò neque ſuos facit fructus.

51. D. Quid ſi commiſſa eſſet ſimonia ab aliis, ignorante id proviſo.

M. In hoc caſu proviſus non peccaret, ſed nullum acquirit jus in beneficium, niſi caſu, quo aliquis, ex odio in proviſum, daret pecuniam, eo fine, ut proviſus non acquireret jus. In hoc caſu ignorans facit beneficium ſuum.

52. Ex virtutibus annexis Juſtitię, adhùc ſub mortali de ſe obligant Pietas, Obſervantia, & Obedien-

bedientia, ſed nihil de illis extat hìc ſpecialitèr recapitulandum, quod facili negotio ſcire non poſſit, aut debeat Confeſſor, & examinandus ad confeſſiones. Idem dic de ipsà Fortitudine, Virtutibuſque annexis; propterea, quòd ſolum ſub gravi obligent in caſibus, qui non ſunt communes; & propterea non eſt omninò neceſſarium, ut illarum doctrina recapituletur approbando ad confeſſiones ordinarias.

CAPUT LXIII.

Recapitulatio dictorum de Temperantià.

1. FRequentèr peccatur contrà tres Temperantiæ ſpecies, nempè, contrà Caſtitatem, Abſtinentiam, & Sobrietatem: quare tùm Confeſſor, tùm examinandus ad confeſſiones apprimè debent callere, quæ peccata ordinariè circà illa contingant.

2. D. Peccata Caſtitati excuſanturnè à mortali ob parvitatem materiæ?

M. Nullatenùs excuſantur: Rationem concluſionis paulò ſubtiliorem vide ſuo loco; nùnc tibi ſufficiat, quòd inclyta Societas Jeſu ſub excommunicatione prohibuerit doceri contrarium.

3. D. In moroſà delectatione contrà Caſtitatem, quid teneris explicare?

M. Certum eſt explicandam eſſe circumſtantiam ejus, qui delectatur, ut ſi eſt religioſus, maritatus

tatus &c. Variant Authores in aſſerendo, an teneamur explicare circumſtantiam objecti, de quo delectatur, ut ſi ſit virgo, nupta &c. Examinatores Urbis juxtà praxim conſtantiſſimè ſervatam in examine, neminem adigunt ad particularem opinionem, ubi res hinc inde probabilitèr controvertitur; Et ita poteris reſpondere, quod tibi videbitur probabilius. At certè faciunt optimè, qui ſuadent pęnitentes, ut etiã explicent circumſtantiã objecti.

4. D. Eſtnè explicandum in confeſſione, ſi virgo voluntariè conſentiat?

M. Utique eſt explicandum, quia fit injuria parentibus, & tutoribus habentibus ſub cuſtodià particulari Virginitatem fœminæ.

5. D. Quare ſi duo maritati ſimul peccent, explicandum eſt in confeſſione, quòd ambo ſint maritati, nèc ſufficit cuilibet dicere *Commiſi adulteriũ*?

M. Utique: quia ſunt duo numero peccata adulterii, cum duæ ſint injuſtitiæ. Idem dic de ſacrilegio, ſi ambo peccantes ſint perſonæ Deo ſacræ.

6. D. Quid eſt Jejunium?

M. Jejunium eſt duplex naturale, & Eccleſiaſticum: naturale eſt abſtinentia cujuslibet cibi, & potus à medià nocte uſque ad communionem Euchariſtiæ, in cujus unicè reverentiam Eccleſia pręcepit hoc jejunium; propterea ejus obſervantia eſt actus Religionis, & ejus violatio eſt ſacrilegium. Eccleſiaſticum verò jejunium eſt abſtinentia à carnibus cum unicà comeſtione.

7. D. Jejunium ab Eccleſià præceptum ad

quam

quam virtutem pertinet?

M. Secundum hoc jejunium de ſe pertinet ad virtutem Abſtinentiæ; & ideò peccatum violationis illi oppoſitum eſt peccatum Gulæ.

8. D. Quot peccata committit pluriès comedens in die jejunii?

M. Diſtingue: ſi pluriès comedat carnes, totiès peccat, quotiès comedit. At utens cibis quadrageſimalibus, unum peccatum committit, eſtò vigeſiès comederet.

9. D. Cur hoc?

M. Quia carnes nobis prohibentur præcepto negativo obligante ſemper, & ad ſemper: Unica comeſtio præcipitur pręcepto affirmativo obligante ſemper, non ad ſemper.

10. D. Si unica comeſtio præcipitur præcepto affirmativo, peccaret, qui nihil toto die comederet?

M. Non peccat: Eccleſia enim ſolum præcipit, quòd ſi velimus comedere, comedamus unicà vice.

11. D. In jejunio excuſamurnè à mortali ob parvitatem materiæ?

M. Circà præceptum affirmativum ſemel comedendi excuſat materiæ parvitas.

12. D. Quod dicitur de carne, valetnè etiam de lacticiniis?

M. Valet etiam de his, quia, & ova, & lacticinia, ubi extat hæc conſuetudo, prohibentur præcepto negativo.

13. D. Accedens ad locum, ubi non jejunatur, teneturnè ad jejunium?

M. Te-

M. Tenetur, ſi accedat in fraudem, hoc eſt, ſi èo tantùm fine diſcedat à loco jejunii, ut non jejunet: fraus enim nemini ſuffragatur: At ſi non accedat in fraudem, non tenetur.

14. D. Diſcedens à loco non jejunii, & accedens ad locum jejunii, teneturnè ad jejunium?

M. Si jejunus accedit, tenetur: ſi accedit non jejunus, tenebitur in tali loco abſtinere à carnibus, eſtò alibi carnes comederit, ſed poteſt pluries comedere.

15. D. Cur hoc?

M. Quia carnium abſtinentia eſt ex præcepto negativo obligante ſemper, & ad ſemper: quare tenetur ad illam, quòuſque eſt in loco jejunii, à quo ſi diſcedat, acceſſurus in veſperi ad locum non jejunii, poterit in veſperi comedere carnes: Unica comeſtio cadit ſub præcepto affirmativo; quare ſi in loco jejunii factus eſt impotens pro totâ illâ die, non amplius tenetur, quocunque vadat.

16. D. Quid ſi ſummo manè ſemel tantum comediſſet in loco non jejunii, tenebiturnè abſtinere omninò, dùm eſt in loco jejunii?

M. Non tenetur, quia in unicâ comeſtione præcipitur etiam hora comedendi circà meridiem; quare ubi factus eſt impotens, ut dicatur comediſſe circà meridiem unicâ vice, non amplius tenetur.

17. D. Quid eſt Ebrietas?

M. Eſt inordinatus potus voluntariè aſſumptus, & privans perfectè uſu rationis.

18. D. Eſtnè peccatum mortale ex ſuo genere?

M. Si

M. Si voluntariè fiat, de ſuà naturà eſt peccatum mortale, quia privat uſu rationis, quod eſt maximum bonum.

19. D. Etiam primà vice ſe inebrians peccat mortalitèr?

M. Etiam hic mortalitèr peccat, dummodò prędideat talẽ eſſe potum, quòd privabit uſu rationis.

20. D. Peccatnè mortalitèr, qui ſe inebriat ex hauſtu minimo?

M. Quantumcunque minimus ſit potus, ſi prędidet ſe privandum uſu rationis perfectè, peccat mortalitèr ex dictà ratione.

21. D. Peccatnè peccato Ebrietatis, qui prævideret ex calore vini immoderati, accendendam ſibi eſſe febrim.

M. Hic non peccat peccato Ebrietatis contrà Sobrietatem, quia Ebrietas reſpicit carentiam uſus rationis; ſed peccabit peccato Gulæ, contrà abſtinentiam.

22. D. Peccatnè mortalitèr, qui bibit vinum perfectè inebrians, ex conſilio Medici, ut procuret vomitum pro recuperandà ſanitate?

M. S. Th. reprobat ut illicitum hoc medicamentum, quia vomitus poteſt procurari potu aquæ tepidæ: quare non eſt neceſſarius iſte vini exceſſus, ut carentia uſus rationis in tali caſu dici poſſit omninò per accidens.

23. Hæc circà Temperantiam ſunt principaliſſima, de quibus omninò eſſe debet inſtructus, quilibet Confeſſor, & examinandus ad cõfeſſiones

CA-

CAPUT LXIV.

Recapitulatio doctrinæ de Sacramento Pœnitentiæ, juxtà examen S. Caroli.

1. PRæparans ſe ad confeſſiones plurimum fortè ſtupebit, quòd, in gratiam examinandorum, recapitulatâ doctrinâ magis neceſſariâ virtutum, peccatorumque oppoſitorũ, altè ſilverim de ipſo Pœnitentiæ ſacramento; verumtamen ſciat me datâ operâ ſiluiſſe. Pluries notavi monita S. Caroli circà regimen animarum, ſuſcepta fuiſſe à pluribus, iiſque Auguſtiſſimis Eccleſiis; quà propter in id incubui, quantum potui, ut juxtà optimam S. Archiepiſcopi idæam efformarem in hoc opere Confeſſarium. Et ratio dictat ad regulam optimæ ideæ, curandum eſſe, ut præ cæteris extruantur ædificii partes magis neceſſariæ. Ut id mihi contingeret, cogitavi proponere primò verbis S. Caroli ſingula capita, ſuper quorum aliqua indiſcriminatim in ſuis Synodis Provincialibus, decrevit examinandos eſſe Confeſſarios; quæ maximè verſantur circà ſacramentum Pœnitentię, & ſubjungere ſingulis reſponſionem Theologicam brevem, quæ, ſcilicèt, conveniat ſubdito interrogato.

2. *Præter cætera* inquit S. Carolus de Confeſſarii examine, *quæ cum Sacerdotis, & Parochi officio, munereve, conjuncta ipſi ſunt, hæc etiam ſigillatim, at-*

que

que exploratiori ratione perquirantur.

3. Duo in hoc articulo S. Carolus præſcribit circà Confeſſores, primò: ut inveſtigetur, an examinandus ad confeſſiones ſciat proprium munus Sacerdotis: ſecundò: an ſciat, quæ Confeſſor habet communia cum Parocho. Et quòad Sacerdotis munus nihil repeto: dicta enim omnia ſunt abundè in *Inſtructione pro ordinandis*, ubi c. 13. compendio redacta ſunt, quæ ſæpius ipſe S. Carolus præſcripſit *de vitâ, & honeſtate Clericorum*; & c. 38. ex eodem inſerta eſt Inſtructio Sacerdotum, & Canones antiqui Pœnitentiales pro eorundem peccatis. Cęterùm, inſpectam habere vitam Sacerdotis approbandi ad confeſſiones, non eſt munus Examinatorum Synodalium; & honeſtæ vitæ ſupponuntur jàm probati per antecedentes informationes, ubi comparent coram his Examinatoribus. Confeſſor cum Parocho id ſolum habet commune, quòd cum illo ſacramentum Pœnitentiæ adminiſtrat; quare ubi ſufficientèr ſit inſtructus de illis, quæ in hoc opere dicta ſunt, dicetur intelligere ſufficientèr, quæ habet cōmunia cum Parocho.

4. *Quare inſtitutum hoc ſacramentum, & à quo inſtitutum?*

Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum, quando Jo. 20. dixit: *Accipite Spiritum Sanctum* &c. Inſtituitque ad reconciliandos peccatores fideles cum Deo.

5. *Quæ hujus ſacramenti materia?*

Materia ſacramenti duplex eſt: alia remota, & alia

alia proxima: Remota eſt peccatum, & ſubdiſtinguitur: Materia neceſſaria ſufficiens eſt peccatum mortale certum, ab homine Chriſtiano poſt baptiſma commiſſum, & nondum ritè confeſſum: Materia ſufficiens non neceſſaria, ſunt venialia, vel etiam mortalia ſemel ritè confeſſa. Peccatum mortale dubium eſt materia neceſſaria non ſufficiens, quia debemus illud confiteri, ſed de illo tantum non poſſumus abſolvi, niſi adjungatur peccato certo, vel in caſu neceſſitatis, & tùnc ſub conditione: Materia proxima ſunt tres actus Pœnitentis, nempè, Contritio, Confeſſio, & ſatisfactio.

6. *Quæ forma?*

Forma eſſentialis ſacramenti ſunt illa verba *Te abſolvo à peccatis tuis.* Nihilominus juxtà Rituale adjunguntur alia verba, & preces, quas Trident. ſeſs.14.c.3. ait laudabilitèr adjungi *ex conſuetudine Sanctæ Eccleſiæ.*

7. *Qui illius effectus?*

Ex Trid. ib. ſacramenti hujus effectus eſt reconciliatio hominis cum Deo, quam interdum conſequi ſolet conſcientiæ pax, ac ſerenitas, nèc non vehemens conſolatio ſpiritus. Igitur primò tollit omnia peccata mortalia quòad reatum culpæ: ſecundò: quòad eundem culpæ reatum venialia, de quibus ſufficientèr dolemus: tertiò: dat primam gratiam ſanctificantem, quam auget, ſi homo illam ante habuerit: quartò: reatum pœnæ æternæ mutat in temporalem: quintò: gratia ſacramentalis propria hujus ſacramenti ſunt auxilia quædam

actualia

aſtualia nobis à Deo collata ſuo tempore, ut poſſimus evitare peccata.

8. *Qui miniſter?*

Eſt Sacerdos novæ legis, ordinatus à vero Epiſcopo per manuum impoſitionem, virtute cujus accipit poteſtatem in corpus Chriſti myſticum, ubi priùs receperit poteſtatem in corpus verum.

9. *Quæ conditiones in eo requirantur?*

Aliæ requiruntur, ut validè abſolvat, & aliæ ulteriùs, ut licitè abſolvat: Ut validè abſolvat, præter characterem ſacerdotalem jam dictum, requiritur juriſdictio, intentio, & quòd proferat formam. Ut licitè abſolvat, quòd ſit in gratiâ.

10. *Quæ regulæ ad dignoſcendum, & diſtinguendum peccatum mortale à veniali?*

Peccatum mortale eſt dictum, factum, vel concupitum contrà legem Dei: peccatum veniale, eſt dictum, factum, vel concupitum prẹter legem Dei: Peccata invicem ſpecie diſtinguuntur, ſi opponantur diverſis virtutibus vel eidem virtuti per exceſſum, & defectum. Peccata numero diſtinguuntur, quando ſunt diverſæ moralitèr actiones, vel eadem actio tendit in diverſa objecta materialia, ut ſi uno ictu occido quatuor, ſunt quatuor numero peccata.

11. *Quæ ſunt Pœnitentiæ partes?*

Partes materiales hujus ſacramenti ſunt tres jam dictæ n.5. nempè, *Contritio*, *Confeſſio*, & *Satisfactio*.

12. *Quæ earum partium ratio?*

Nihil hìc in generali reponitur, quia deſcendit Sanctus Archiepiſc. ad inquirendam in particulari cujuſque partis rationem.

13. *Quid Contritio?*

Eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.

14. *Quæ ad veram contritionem ſint neceſſaria?*

Ad contritione eſt neceſſarium ceſſare à peccato, proponere, & inchoare novam vitam, nec non odio habere veterem.

15. *Qui Contritionis fructus, & utilitas?*

Si ſit charitate perfecta, ſtatim reconciliat hominem cum Deo, ante actualem ſacramenti ſuſceptionem, virtute tamen ſacramenti voto concepit: At ſi non ſit charitate perfecta, ſed voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniȩ, præparat hominem ad impetrandam in ſacramento Pœnitentiæ gratiam.

15. *Quà quiſquam ratione ſe ad contritionem exercere poſſit?*

Sequentibus modis ex Catechiſmo part. 2. cap. 5. num. 36. ſi diſcutientes noſtram conſcientiam per diligens examen, ubi noverimus nos reos, primò doleamus: ſecundò veniam petamus: tertiò tempus confitendi, & ſatisfaciendi poſcamus: quartò auxilium Dei ad non amplius peccandum imploremus.

16. *Quæ ſigna veræ Contritionis?*

Ex eodem Catechiſmo n.33. & 34. primò: ſi reſtituamus malè ablata; ſecundò: ſi remittamus inju-

jurias nobis illatas: tertiò: ſi tollamus conſuetudinem, & omne periculum imminens relabendi.

17. *Perquiratur item, quæ confeſſionis, quæ ſecunda pars Pœnitentiæ eſt, natura ſit, atque ſubſtantia?*

Ex eodem Catechiſmo n. 39. eſt accuſatio noſtrorum peccatorum eò ſuſcepta, ut Clavium virtute veniam impetremus.

18. *An diligenter inquirere ſciat, & Peccatoris circumſtantias, & peccati item?*

19. *Quæ mutent ſpeciem peccati, & quæ in confeſſione explicandæ ſint.*

Circũſtantię peccatorũ cõtinentur illo carmine. *Quis, quid ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quãdo;* in quarum primà continetur etiam circumſtantia peccatoris, ſeù quis peccet. Porrò circumſtantiæ tunc mutant ſpeciem peccati, quando illa circumſtantia opponitur alteri virtuti, vel eidem virtuti per exceſſum, & defectum, vel alteram addit injuriam; Illæ autem circumſtantiæ ſunt particularitèr explicandæ in confeſſione, quę mutant ſpeciem, vel quæ notabilitèr variant judicium Confeſſoris.

20. *Quæ reſtitutionem expoſtulent; quæ radices, cauſęvè rèſtitutionis?*

De his, quæ ſibi compendiosè debeat memoriæ figere Confeſſor, & examinandus ad confeſſiones, poſita ſunt c. 57. nihil ulterius repetendum.

21. *An dubios ſuſpectoſve contractus norint, aut ſaltem de iis dubitationes, & quęſtiones inſtituere, inireve ſciant?*

Prudens Confeſſor, qui memoriæ habeat compendiosè dicta de Juſtitià c.8. & de peccatis Juſtitię oppoſitis in genere c.58. cum parvà reflexione, ubi proponantur caſus particulares, poterit ita dubitare, quòd à Pœnitente petet tempus, vel ſtudendi dicta c.21. vel legendi Claſſicos Authores, qui de talibus contractibus fuſiùs in ſpecie ſunt locuti, vel ſaltem conſulendi peritiores.

22. *Quibus criminibus annexæ ſint cenſuræ?*

Ut de hoc ſaltem dubitare ſciat Confeſſor videat p.1.c.19. & 20.

23. *An item illarum peritiam, & vim teneant.*

Hanc facillimè quilibet obtinebit ex ſolà, ſed attentà lectione prædicti Alphabeti, ſeù Catalogi.

24. *An caſus, in quibus irregularitatis macula contrahitur?*

Omnes paritèr caſus, in quibus irregularitas contrahitur, habes in eodem Alphabeto.

25. *An ſaltem in iis omnibus, & aliis, quæ ad verum, perfectumve hujus Sacramenti Pœnitentiæ Miniſtrum pertinent, ſciant dubitare, & noverint conſulere peritos; quomodo agendum ſit id, de quo in dubitationem adducunt.*

De hoc dari nequeunt regulæ generales, quia pertinent ad praxim. Ut juxtà hoc S. Caroli monitũ procedant Examinatores Urbis, in examine proponunt caſus particulares, quò cognoſcant, an examinandus ad confeſſiones, ubi caſus exegerit, ſciat exequi monitũ Sancti Paſtoris; & ad hoc in ſequentibus, inſtruemus etiam Sacerdotes in praxi.

26. *Qui*

26. *Qui item Ritus, & Sacræ Cæremoniæ Confeſſionis?*

Ritus à Pœnitente ſervandos, ubi ad hoc ſacramentum accedit, habes p.1.c.11. inter monita S. Caroli, §.12. & c.7. ex Rituali n.14. & 18. Illa ſæpius relege.

27. *Quæ conditiones ad confeſſionem verè pænitentis neceſſariæ?*

Quinque conditiones omninò ſunt neceſſariæ ad confeſſionem verè pœnitentis: primò: diligens examen conſcientiæ: ſecundò: dolor ſuper omnia de peccatis commiſſis: tertiò: propoſitum non ampliùs peccandi: quartò: nuda confeſſio peccatorum: quintò: propoſitum ſatisfaciendi pœnitentię, quam Confeſſor, ut Judex, injunget.

28. *Qui ordo confitendi, quando quis ſtatim confiteri debeat, quando item confeſſionem iterare?*

Quoad ordinem confitendi Rituale ſatis apertè loquitur; Nihil eſt ulterius addendum: ſed frequẽter Confeſſori legenda, quæ ibi præſcribuntur; quoad tempus confitendi, non debemus differre confeſſionem ultrà annum; quòd ſi quis ultimo anni die peccet, ex pręcepto Eccleſię tenebitur eodem die confiteri. Conſuetudo autem Eccleſiæ interpretata eſt, ut currat hoc pręceptum à Paſchate ad Paſcha. Debet itẽ homo cõfiteri ſtatim ac infirmatur; Ubi verò ſit homo conſtitutus in articulo mortis, tenetur ad ſtatim confitendum ex jure divino. Quòad iterandam confeſſionem, fieri debet, ubi unum defecerit ex illis quinque poſitis n.27.

29. *De Satisfactione, quæ tertia pars Pœnitentiæ eſt, quæratur?*

30. *Quę Satisfactionis partes?*

Sũt tres, nempè, Jejunium, Eleemoſina, & Oratio: nomine Jejunii venit omnis mortificatio carnis voluntariè aſſumpta, vel etiam à Deo immiſſa, & patientèr tolerata propter Deum: Sub eleemoſinà veniunt quatuordecim opera Miſericordiæ: Sub Oratione venit omnis elevatio mẽtis in Deũ.

31. *Quis ſatisfactionis finis?*

Ex Tridentino ſeſs.14.c.8. finis ſatisfactionis eſt remedium novæ vitæ, medicamentum infirmitatis humanę, nec non caſtigatio prętcritorũ peccatorũ.

32. *Qui fructus, quæve utilitates Satisfactionis?*

Ex eodem, Satisfactionis utilitas eſt revocare à peccato, pœnitentem efficere cautiorem in futurum, mederi reliquiis peccatorum, tollere vitioſos habitus, & præcipuè Deo ſatisfacere pro pęnà temporali, quam deberemus luere in Purgatorio.

33. *Quæ in Satisfactione requirantur?*

Ex Catechiſmo p.2.c.5.n.74. requiruntur duo, ut opus habeat veram vim ſatisfaciendi: primò: quòd in gratià ſit, qui ſatisfacit: ſecundò: quòd actio ſuſcepta ad ſatisfaciendum ſit de ſe aliqualitèr moleſta. Porrò ne in his duobus requiſitis erret præparans ſe ad confeſſiones, circà primum, ſciat ęxiſtentem in peccato mortali, ſi faciat pœnitentiam à Confeſſore injunctam, non ſatisfacere Deo pro pœnâ temporali peccatorum, quæ pręcedenter fuerat cõfeſſus. At ſatisfacit ſuę obligationi, quam

con-

contraxerat ergà Confeſſorem, qui, ut Judex, impoſuerat talem pœnitentiam: quare non eſt reus omiſſæ pœnitenriæ, nec peccat mortaliter, ſed imò facit opus meritorium de congruo, licet non de condigno, & per conſequens neque ſatisfactorium. Circà ſecundam, ſciat opera ſatisfactoria dici moleſta de ſe corpori, licèt aliàs in eorum exercitio poſſit ſentire maximam delectationem in animà; Et ità Sancti maximè ſatisfaciunt Deo per orationem mentalem, imò & per actus internos amoris heroici, licèt actus iſti poſſint eſſe fructus Spiritus Sancti, hoc eſt, eliciti cum ſuavitate; imò & Beatitudines; nihilominus & fructus, & Beatitudines de ſe ſunt maximè moleſti corpori; & ideò ſatisfit Deo etiam per illos.

34. *Qualis, & quanta pœnitentia pœnitenti imponi debeat?*

Ex Tridentino ſeſs. 14. c. 8. *Debent Sacerdotes Domini, quantùm ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere; ne ſi fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs, cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Ita Tridentinum.

35. *An ſalutares, & convenientes ſatisfactiones, pro gravitate criminum, & pœnitentium facultate ſciant injungere?*

36. *An item ex Innocentii Tertii præſcripto, more periti Medici, ſciant infundere vinum, & oleum vulneribus*

ribus ſauciati, ac quale debeant præbere remedium, aut conſilium?

Super his duobus articulis nihil in generali poteſt notari pro examinando ad confeſſiones, quia remedium, conſilium, & ſatisfactio conveniens debent conſiderari particularitèr.

37. *An præterea Canones pœnitẽtiales rectè teneãt?*

Lugendum eſt, quòd noſtris temporibus, Canonum pęnitentialium antiquorum omnis pęnè memoria eſt obſoleta, non modò apud Confeſſores ordinarios, verùm & apud primos Caſuũ Scriptores. At S. Carolus eorũ in ſuis Synodis epitomẽ colligit & zelum Sancti Paſtoris imitatus Canonicus Nicolaus Antonius Cuggiò, pro Confeſſoribus Urbis reimprimi curavit in noviſſimà editione an. 1702. operis totiès laudati, & inſcripti *Avvertimenti di S.Carlo.* Canones Pœnitentiales dati ſunt p.1.c.15.

38. *Quæ differentia ſit ſatisfactionum, pœnitentiarum &c.?*

Ex Catechiſmo p.2. c. 5. n.63.64. & 65. nomine ſatisfactionis venit omne opus, quo ſatisfacimus Deo, pro pœnà peccatis noſtris debità. Nunc verò ex communi, & vulgari ſermone, intelligimus nomine Pœnitentiæ ſatisfactionem illam, quę in actu ſacramentalis cõfeſſionis à Confeſſore injungitur pro peccatis confeſſis.

39. *De abſolùtione indagetur?*

De hàc dictum eſt ſufficientèr n.6. ubi propoſita eſt forma ſacramenti, quæ conſiſtit in abſolutione Sacerdotis.

40. *Quæ*

40. *Quæ verborum formula requiratur?*

41. *Quæ preces, orationeſve prætereà adhibeantur?*

42. *Qui ordo ſervandus in abſolvendo tàm à peccatis, quàm ab excommunicatione, ſuſpenſioneve?*

Hæc omnia facilè habentur ex ſolâ Ritualis Romani lectione, cui ſemper ad unguem ſe conformabit Sacerdos. Porrò examinandus ad confeſſiones, curet ante hujus ſacroſancti miniſterii exercitium, memoriæ habere tùm formam, tùm ordinem abſolvendi, tùm preces ab Eccleſiâ laudabilitèr adjunctas, ut promptè reſpondeat, ſi quando ſuper illis Examinatores interrogent.

43. *De ſigillo item confeſſionis plura quærantur, ac præſertim, quæ vis, & quanta ſigilli?*

Sigillum confeſſionis tale eſt, ut ex vi illius, jure naturali, divino, & Eccleſiaſtico nihil unquam poſſimus revelare illorum, quæ cadunt ſub hoc ſigillo, quanquam ageretur de ſalute totius mundi, quia majus bonum eſt bonum hujus ſacramenti, quàm cætera omnia.

44. *Quæ ſub illud cadunt?*

Sit regula generalis, quòd ſigillum nos obligat cælare, quidquid auditur in confeſſione; quòd ſi ſciretur poſſe revelari, redderet odioſam confeſſionem: quare ſub illud cadunt omnia peccata, & defectus etiam naturales; & vide ſuper hoc ſigillo duas propoſitiones prohibitas à S. Inquiſitione.

45. *Ex Sanctionibus Eccleſiaſticis, Concilio Tridentino, Synodis tùm Provincialibus, tùm etiam Diæceſanis indagetur, quæ in illis conſtituta, ad Pœnitentiæ*

Sa-

Sacramentum pertinent; quæque de Cleri, & populi diſciplinà, & moribus conſtituta ſunt?

Et verò principaliora, & magis neceſſaria ſanctionum Eccleſiaſticarum circà ſacramentum Pœnitentiæ collecta ſunt in p. 1. hujus operis per diverſa capita; quæ firmavit Trid. habentur c.4.& 5. Quæ pro Diæceſibus particularibus decreverunt Synodi Provinciales, & Diæceſanæ, hìc non poſſunt colligi, ſed in ſingulis Diæceſibus curabit Confeſſor ſervare præſcriptum Ritualis adducti c.7. n.8. In Urbe ſi quæ prodibunt particulares ordinationes à Romanis Pontificibus, vel eorum Eminentiſſimis Vicariis, circà rectam ſacramẽti hujus adminiſtrationem, erunt habendæ ſemper ante oculos; & quia ad id prodiit liber ille *Avvertimenti di S.Carlo* &c. aſſiduè illum evolvent Confeſſores; Ut autem videant, quantum commendetur hujuſmodi lectio, notent inter regulas exercitiorum pro Parochis, & Confeſſoribus eſſe debere materiam collationis, ſeù conferentiæ veſpertinæ.

46. In eodem articulo commendat S. Carolus, ut examinandorum ad confeſſiones experimentũ ſumatur de conſtitutis in eiſdem ſanctionibus circà Cleri, & populi diſciplinam. Quæ ad Clerum ſpectant, tradita ſunt ſufficientèr in *Inſtruct. pro ordinandis* hauſta ex Trid., Catechiſmo, & Pontificali Romanis, nèc non ex ordinationibus noſtri Sancti Paſtoris. Ad populi diſciplinam ex Trid. ſeſs. 11. c. 7. maximè ſpectat reſervatio caſuum: Igitur approbandi ad confeſſiones in Urbe, &

Con-

Confeſſores ipſi habebunt ſaltem in confuſo, unde ſciant caſus reſervatos Papæ. In Diæceſibus verò etiam, quos Epiſcopi ſibi reſervant in Synodis, notantes, quòd Bullam Cœnæ quilibet Confeſſor debet habere *penes ſe, eaſque diligentèr legere, & percipere*. Ad eandem populi diſciplinam reſpiciunt propoſitiones prohibitæ, edicta, quibus Chriſtiani præcipiuntur Sanctę Inquiſitioni revelare quędam atrociora crimina. In Urbe etiam Bulla, quæ dicitur de *Datis*, *& acceptis* &c. ſed maximè conferet nova declaratio Sanctiſſimi D. N. Clem. XI. circà jejunium: quòd enim huc uſque ſcripſerint ferè omnes Caſuiſtæ deobligatos in quadrageſimà ab abſtinentià carnium, poſſe indifferentèr comedere quamcumque carnem, Sua Sanctitas declaravit hujuſmodi licentiam ſuffragari ſolùm pro carnibus ſalubribus: quare niſi hanc declarationem præ oculis habeat Confeſſor, facili negotio errabit. Porrò illa extat c.46. à n.16.

47. Maximè ſuper prædictis articulis, ex præſcripto S. Caroli, debet indifferentèr verſari examen approbandorum ad confeſſiones; & proptereà quilibet examinandus curabit ſe inſtruere ſpecialitèr ſuper prædictis, quæ competunt cuilibet etiam ordinario Confeſſori.

C A.

CAPUT LXV.

Eadem, quæ præcedenti capite, proponuntur magis in particulari.

1\. ARticuli à S. Carolo propoſiti circà examen approbandorum ad confeſſiones, ut quilibet notare poterit, ſunt ſatis generales; & Sancti Paſtoris mens certè fuit, ut ſupèr illorum ſingulis Examinatores interrogarent approbandos, ſi quid magis in particulari neceſſarium eſſet pro directione conſcientiarum, maximè, quia plurium eſt habere principia generaliora, ſed non omnes æquè ſciunt contenta ſub regulis generalibus enodare particularitèr; Et in hoc requiritur prudentia Examinatoris, ſed, & Sacerdotis ipſius, qui vult audire confeſſiones: etenim Examinator non poteſt interrogare de omnibus, quæ ſunt magis neceſſaria, ſed modò tangit unam, modò aliam materiam, arguens examinandi ſufficientiam ad omnia ex paucis. At verò Sacerdos ipſe, niſi cognoſcat ſe ſufficientem ad omnia, quæ ordinariè poſſunt contingere in actuali exercitio, cum maximo ſuæ conſcientiæ detrimẽto ſe exponit audiendis confeſſionibus, peccans contrà illud Eccl. 3. *Altiora te ne quæſieris*. Igitur eſtò in examine ſuper paucis interrogetur, ſcire tamen debet articulos à S. Carolo propoſitos, non ſolùm generalitèr, ſed etiam quòad caſus particulares

lares in iis contentos, & magis neceſſarios. Porrò ut eos facilè redigat memoriæ, de ſacramento Pœnitentiæ recapitulo ſequentia.

2. Ut vidiſti, totum S. Caroli examen reſtringitur ad ſacramentum Pœnitentię, primò in ſeipſo, & ſecundò in ſuis partibus. Non habeo, quid addam circà Sacramentum Pœnitentiæ in ſe ipſo, ſed ſolùm circà partes, Miniſtrum, & effectus.

3. D. N. 7. petenti S. Carolo dediſti effectum hujus ſacramenti, quæro, an conſequatur hujuſmodi effectus, qui bonà fide putans ſe habere dolorem, ſed re verà non habens, accederet ad hoc ſacramentum?

M. Iſte non peccaret, utpotè qui accedit bonà fide, ſed tamen neque reciperet effectum. Ratio eſt, quia effectus conſequitur ad ipſum ſacramentum, quod nunquam fit, niſi adſint partes inſtitutæ à Chriſto Domino. Nec bona fides facit, ut ſit inſtitutum à Chriſto, quod re verà non eſt inſtitutum. Hìc Scholaſtici quærunt, an dari poſſit ſacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, ſed hęc quæſtio nihil prodeſt Confeſſori ordinario.

4. D. N. 8. dixiſti de Miniſtro; & pro praxi quæro, an Confeſſor excõmunicatus validè abſolvat?

M. Diſtingue: ſi eſt excommunicatus denuntiatus, aut publicus Clerici percuſſor, qui ſoli ſunt vitandi, invalidè abſolvit, eſtò ignorem invincibilitèr cenſuram, quæ tollit juriſdictionem, quam mea ignorantia non confert, ſed ſuperioris authoritas. Si non ſit vitandus, ſubdiſtingue; ſi cum neceſſita-

te,

te, vel ex officio, tenetur mihi ſubminiſtrare ſacràmentum, in hoc caſu validè abſolvit in neceſſitate: ſi abſque ullà neceſſitate, tùnc invalidè abſolvit, non quidem ex defectu juriſdictionis, quam habet, quòuſque non ſit vitandus, ſed ex defectu diſpoſitionis in pænitente, qui peccat, ut cooperans peccato, quod committit Confeſſor abſolvens in peccato mortali, & ſub gravi ab Eccleſià prohibitus adminiſtrare ſacramenta.

5. D.N. 13. dixiſti de contritione, quæro an debeat eſſe dolor ſuper omnia?

M. Debet eſſe dolor ſuper omnia appretiativè, non intenſivè. Fœmina plorans, & ejulans de morte viri, non ejulans, neque plorans de peccato mortali à ſe commiſſo, oſtendit majorem dolorem de amiſſione viri, quàm de offensà Dei, ſed eſt dolor major intenſivè; nam appretiativè magis appretiat, & æſtimat Deum, quàm virum; quia Deum reſpicit, ut finem ultimum; At virum ad ſummum reſpicit ut finem proximum; propterà reſpicit ſubordinatè ad Deum; ideòque ſi conſtitueretur ita, quòd vel Deum deberet offendere, vel perdere virum, eligeret potius perdere quinquagintà viros, quàm peccare mortalitèr.

6. D. Quotuplex eſt dolor ſufficiens ad confeſſionem?

M. Dolor peccatorum, qui debet præcedere confeſſionem, ut eſt ſecunda pars materialis ſacramenti Pœnitentiæ, eſt duplex, ſcilicèt, Contritio, & Attritio: Contritio eſt dolor de offensà Dei, ut eſt

ſum-

ſummum bonum: Attritio autem eſt dolor de offenſà Dei, ortus ex timore pœnarum gehennæ, vel omiſſionis gloriæ, vel turpitudinis peccati. Porrò noſtris temporibus accerrimè diſputatur, an hæc Attritio præcedens confeſſionem, debeat eſſe conjuncta cum initiali amore Dei, propter ſe dilecti, & ex benevolentiâ. Hìc ego nolim decidere quæſtionem, quam neque decidunt Examinatores Urbis, obedientes decreto ſuper hoc emanato ab Alex. VII. Tamen exigunt, quòd Attritio habeat reſpectum ad Deum; & omninò reiiceretur, qui reſponderet ſufficere Attritionem abſque iſto reſpectu. An hic reſpectus importet amorem benevolentię, viderint alii. Juxtà intelligentiam hanc Examinatorum reſpondeant examinandi. Quid ego ſentiam erui poteſt tùm ex hoc, tùm ex aliis meis operibus. In *Inſtruct. pro ordinandis* c. 8. n. 19. habes utrumque actum, & curabis habere memoritèr, quia ſæpius illum exigunt Examinatores Urbis, etiam ab approbandis pro confeſſione. In eo loco nominavi Attritionem, uti dolorem imperfectum cōſueverunt appellare Scholaſtici antiquiores; nèc propoſui, nèc verò debui proponere initiandis primà Tonſurà, utrum includeret amorem benevolentiæ, ſicuti nèc expreſſerunt apertè Scholaſtici.

7. D. Si Pœnitens diceret: *Doleo, quia promerui infernum, ſed ſi non eſſet infernus, utique peccarem*, iſte dolor præpararetnè ad ſacramentum Pœnitentiæ.

M. Non præpararet, quia ex Trid. ſeſs. 14. c. 4. timor præparans ad impetrandum in ſacramento

Pœ-

Pœnitentiæ gratiam,cum ſpe veniæ debet excludere voluntatem peccandi; Talis verò Pœnitens cum tali dolore conjungit propoſitum peccandi.

8. D. Dolor uterque, ut neceſſarius ad confeſſionem debetnè eſſe ſupernaturalis?

M. Tàm Attritio, quàm Contritio ad ſacramentum debent eſſe ſupernaturales. Contrarium damnavit Innocentius XI. prop.57.

9. D.Quomodò cognoſcere poterit Confeſſor, àn dolor in pœnitente ſit ſupernaturalis?

M. Cognoſcere poterit id, quia ut ſit ſupernaturalis,debet eſſe regulatus lumine fidei: nàm hoc lumen eſt principium ſupernaturalitatis.

10.D.Sufficitnè;ſi doleam me offendiſſe Deum, quia timeo puniri ab ipſo malis temporalibus?

M. Non ſufficit, quia iſte dolor non eſt regulatus lumine fidei: nèc enim fides docet peccanti imminere mala temporalia, ſed æterna.

11. D.Optimè dixiſti n.6 ex Trid.Attritionem poſſe oriri ex turpitudine peccati; At hanc naturalitèr cognoſcimus?

M. Id utique dixi, ſed tùnc debet oriri ex conſideratione turpitudinis peccati revelatæ à Deo.

12. D. A n. 17. S. Carolus vult interrogari approbandum, circà confeſſionem, quæ eſt ſecunda pars materialis Pœnitentiæ ſacramenti,prçexigens examen conſcientiæ; ſuper hoc peto, ad quid requiratur examen.

M. Requiritur ad hoc, nè quis exponat ſe periculo tacendi aliquod peccatum in confeſſione.

13. D.

13. D. Qui paulò antè confeſſus, eſſet certus moralitèr, ſe non habere, niſi unum peccatum, tenereturnè ad examen?

M. Non teneretur, quia non ſe exponit periculo alia omittendi: cæterum nemo eſt, qui ante confeſſionem, omittat conſiderare ſuã conſcientiam.

14. D. Qui omiſſâ per annum confeſſione, poſteà ſine ullo examine, diceret omnia peccata, eò quia caſu omnia memoriæ obvenerunt, confiteturnè valide?

M. Invalidè confitetur, imò ſacrilegium committit: verè enim ſe periculo exponit: de rebus enim judicamus, non ut caſu contingunt; ſed ut per ſe ſequuntur.

15. D. Quantum temporis homo debet inſumere in examinandâ conſcientiâ?

M. Quantum temporis inſumunt prudentes in conſiderando gravi aliquo negotio; quale eſt ſalus animæ. Porrò alii plus, alii minus temporis inſumunt, juxtà cujuſque capacitatem.

16. D. Confeſſio debetnè eſſe integra?

M. Utique debet eſſe integra; & quidem homo debet curare, quantùm poteſt, ut ſit integra materialitèr; ſed ſi ex aliis cauſis ſufficientibus non poſſit id contingere, debebit eſſe integra ſaltem formalitèr.

17. D. In quo conſiſtit confeſſionis integritas materialis, & formalis?

M. Confeſſio dicitur integra materialitèr, quando pœnitens confitetur omnia peccata; quæ verè

commiſit, explicans ſpeciem, numerum, & circumſtantias neceſſarias: Dicitur verò integrà formalitèr confeſſio, quando dicit omnia peccata, quę poteſt phyſicè, aut ſaltem moraliter, cum animo dicendi cætera ſuo tempore, & cum dolore univerſali: Utramque integritatem debet habere confeſſio, ſed ſi prima nō poteſt eſſe, ſaltem ſit ſecūda.

18. D. Poteſtnè invalida eſſe confeſſio materialiter integra?

M. Utique poteſt eſſe invalida, ſi deficiat aliquod ex requiſitis eſſentialibus ad validam confeſſionem, v.g. dolor &c.

19. D. Eſtnè invalida omnis confeſſio deficiens in examine debito?

M. Si debeat fieri, & poſſit fieri, certè invalida eſt confeſſio; ſed ſi non poſſit fieri, ut accidit oppreſſo ſubitâ apoplexiâ, tùnc, ſi faciat, quantum poteſt, erit valida. Ratio eſt, quia ut peccemus in omittendo noſtrum debitum., requiritur, quòd non ſolùm debeamus, ſed etiam poſſimus ſolvere.

20. D. Eſtnè integra confeſſio, in quà feci examen conſcièntiæ, ſed non quantū debui, & potui?

M. Non eſt integra, quia pecco, ſi omitto, quod debeo, & poſſum facere?

21. D. Poteſtnè invalida eſſe confeſſio formaliter integra?

M. Non poteſt eſſe invalida, quia recipio ſacramentum, ubi dico peccata, quæ poſſum, habeo animum dicendi cætera ſuo tempore, & dolorem univerſalem omnium ſufficientem, quæ conſtituunt

tuunt confeſſionem formaliter integram.

22. D. Quid excuſat nos à faciendâ confeſſione materialiter integrà?

M. Impedimentum aliquod, vel phyſicum, vel morale: phyſicum eſt in eo, qui, facto examine debito, invincibilitèr oblivíſcitur, vel qui non poteſt loqui &c. Morale in eo, qui recordans peccati teneretur revelare complicem, v.g., ſi cognatus Parochi abuſus fuiſſet ſuà uxore, Parochus autem audiens hoc veniret in cognitionem, quòd ſua ſoror peccaſſet hoc grande peccatũ: In hoc caſu Cognatus tenetur adire aliũ Confeſſorem; ſed ſi non cõmodè poteſt, dicitur habere impedimentum morale ad faciendam confeſſionem materialitèr integrã. Caſus alios ſimiles facilè tibi potes efformare.

23. D. Poteſtnè dimidiare confeſſionem, qui timet, ne Parochus perdat exiſtimationem, quam priùs habebat de ſe ipſo?

M. Hoc non eſt ſufficiens motivum, quia Chriſtus imò inſtituit hoc ſacramentum, ut nos detegeremur peccatores coram Confeſſore, qui tenet locum Dei.

24. Eſtnè ſufficiens motivum, ſi timerem, quòd Confeſſor aliis revelaret mea peccata; unde apud alios perderem exiſtimationem?

M. Hoc eſt ſufficiens motivum: quia Chriſtus Dominus præcipiendo confeſſionem, voluit ſolùm nos cedere juri famæ in ordine ad ipſum Confeſſorem; at in reliquis voluit ſervari jus naturale ad propriam famam.

 25. D. Quia

25. D. Quia dixiſti n. 17. ad integritatem formalem confeſſionis requiri dolorem univerſalem, propono ſequentem caſum: *Petrus, facto examine debito conſcientiæ, ex duodecim peccatis invincibilitèr obliviſcitur duo, & de illis decem habet dolorem particularem*: peto, à quibus abſolvatur?

M. A nullis abſolvitur, non à duobus invincibilitèr oblitis, quia de illis nullum habet dolorem, nec poteſt abſolvi à peccatis, quæ non retractat: ſed nec à decem confeſſis, quia nemo ſperare poteſt à Deo dimidiatam veniam; ſed mortalia, vel omnia remittuntur, vel nulla.

26. D. Cur non poteſt dici, quòd decem remittantur directè, & indirectè illa duo?

M. Quia, ut peccata remittantur indirectè, debemus de illis dolere ſaltem in univerſali.

27. D. Igitur invalida eſſet confeſſio, ſi Petrus illa decem confitens diceret: *Doleo de his decem, quia per hæc decem offendi Deum ſummè bonum, vel quia per illa decem promerui gehennam?*

M. In hoc caſu validè confiteretur, quia dolor eſt univerſalis: etenim eſtò deſignet materialitèr illa decem in particulari, tamen formalitèr dolor eſt univerſalis, quia ratio formalis, ſub quâ doleo, ſe extendit ad omnia peccata mortalia.

28. D. Quid ſi illa decem, quæ Petrus confitetur, eſſent contrà juſtitiam, & duo, quæ invincibilitèr obliviſcitur, eſſent contrà Caſtitatem; diceretque. *Doleo de peccatis confeſſis, quia ſunt contrà pulchritudinem juſtitiæ revelatam à Deo?*

M. In

M. In hoc caſu invalidè confitetur, quia dolor etiam in ſuo motivo eſt particularis, nõ deſtruens omnia mortalia, ſed tantum mortalia, quæ ſunt contrà juſtitiam. Porrò ut hæc omnia evitentur. Confeſſor curabit ſemper inducere pœnitentem, ut doleat de omnibus peccatis vitę ſuæ, ſpecificando, quòd etiam dolet de oblitis, & curabit, quòd doleat ex motivo univerſali ſufficiente ex ſe deſtruere omne peccatum, ut quòd offendit Deum quia ſummè bonum &c.

29. Mendacium in confeſſione redditnè illam invalidam, & ſacrilegam?

M. Si in ordine ad confeſſionem, grave ſit mendacium, erit utique ſacrilega, & invalida: ſi ſit leve, in ſe, ſed materia totalis, erit etiam ſacrilega, & invalida, eò quia eſt grave peccatum apponere pro materià remotà confeſſionis, quod non poteſt eſſe: At ſi non ſit materia totalis, non erit ſacrilega, neque invalida.

30. D. S. Carolus præcipit n. 29. approbandos ad confeſſiones interrogari ſuper tertià materiali parte hujus ſacramenti; quare peto an ſub mortali Pœnitens teneatur adimplere pœnitentiam ſibi à Confeſſore injunctam?

M. Sub mortali tenebitur, ſi pęnitentia ſit gravis; At ſub veniali tantùm, ſi pœnitentia ſit levis.

31. D. Quanto tempore poteſt ſine mortali peccato differri adimplementum Pœnitentiæ?

M. Non eſt determinatum tempus, in quo ſub mortali teneamur adimplere pœnitentiam; cer-

tum eſt quòd tenetur adimplere opportuno tempore, ubi commodè fieri poteſt. Ex Rituali adducto p.1.c.7. n.15. Confeſſor ante omnia debet interrogare pœnitẽtẽ, *an impoſitam pœnitentiam adimpleverit*, & ubi videt elapſum fuiſſe congruum tempus, in quo commodè poterat adimplere, niſi aliud ſuadeat urgens neceſſitas, non audiat, niſi priùs adimpleat. Adimpletà autem, inducat, quòd ſe accuſet illam diſtuliſſe per tantum tempus; nam ita ſe accuſans, confitebitur, ſi peccavit mortalitèr in omittendo.

32. D. Confeſſor impoſuit mihi jejunium in vigilià S. Antonii, non jejunavi, teneorné jejunare alià die?

M. Teneris, quia principalitèr impoſuit tibi jejunium ad ſatisfaciendum pro peccatis, & huic ſatisfactioni (ſed minùs principaliter) voluit adjungi actum Religionis, referendo in honorem Sancti: quare peccaſti mortalitèr non ponendo hunc actum Religionis, & quia remoto minus principale, adhùc remanet magis principale, teneris ſubſtituere aliam diem.

33. D. Teneturnè Pœnitens acceptare pœnitentiam à Confeſſore injunctam; an poteſt recuſare, dicendo, quòd vult agere pœnitentiam in Purgatorio?

M. Ita docuerunt aliqui, ſed tu cave ab iſtà doctrinà, ob motiva, quæ hìc non convenit proponere. Tridentinum ſeſſ. 14. c.8. ait, quòd Sacerdotes *debent injungere ſatisfactiones*, & quòd claves cõ-

ceſſæ

ceſſæ ſunt *ad ligandum etiam* per impoſitionem pœnitentiæ: Confeſſor eſt Judex, & nemo poteſt recuſare pœnam ſibi à Judice inflictam.

34. D. N. 3. præcipit S. Carolus approbandum examinari ſuper ſigillo confeſſionis; quare peto, an violetur, ſi Petro interroganti me, quid confeſſus fuerit Paulus, reſpondeam, *Paulus confeſſus fuit ſua peccata*?

M. Si Petrus vidit Paulum confitentem, & quærat, quid confeſſus fuerit, non violas ſigillum dicendo *Confeſſus eſt peccata*: etenim omnes ſciunt, quòd materia confeſſionis ſunt peccata, quare nihil revelas, eo ipſo, quòd non dicis peccatum particulare: Si verò Petrus neſciat Paulum fuiſſe confeſſum, requiritur tunc magna prudentia: etenim aliquando ex cauſis juſtiſſimis homo vult neſciri, quòd confeſſus fuerit, & tunc malè agis dicendo, *Talis vir acceſſit, ut illum audirem in confeſſione*. Aliquando non ſolùm eſt neceſſarium dicere, ſed etiã in ſcriptis teſtari, ut in Urbe contingit reſpectu infirmorum ex p. 1. c. 10. n. 8. & plures viri nobiles, volunt quolibet menſe fidem in ſcriptis, quòd familia acceſſerit ad hoc ſacramentum Confeſſor videat circumſtantias, & curet prudentèr operari.

35. D. Quomodò dignoſcam, quòd Pœnitens nolit detegi ſe fuiſſe confeſſum?

M. De hoc non poſſunt produci regulæ generales, quia pendet ex mille circumſtantiis; attamen ſi videas pœnitentem venire ad te in occulto, de nocte, habitu ementito &c. tunc certò judicabis,

bis, quòd non vult detegi.

36. D. Violonè ſigillum, ſi dico: *Petrus eſt adeò purus, ut in confeſſione cõfeſſus fuerit tale verbũ otioſũ.*

M. Nunc certè violas: quod alii ex naturâ ſacramenti ſcire nequeunt, tu jam in particulari publicas, ſolũ habens ex confeſſione ſacramentali?

37. D. Quid facere debeo, cum à me fidem confeſſionis petit, qui non fuit abſolutus ob ſuam indiſpoſitionem?

M. Non potes dicere, quòd abſolviſti, quia mentireris: ergo teſtaberis, quòd ille apud te fuit confeſſus, quia hoc eſt verum.

38. D. Sed jam ſuſpicabitur me non abſolviſſe, qui comparabit meam hanc fidem cum aliis pluribus, in quibus teſtatus fui me cæteros abſolviſſe?

M. Hoc eſt veriſſimum: quare nunquam facies fidem, quòd abſolveris, ſed ſemper ſcribes, quòd audieris confeſſionem talis, vel talis &c.

39. D. Parochus in confeſſione ſcit impedimentum dirimens, cum quo tamen, finità confeſſione, volunt contrahere, poteſtnè aſſiſtere matrimonio?

M. Non ſolùm poteſt, ſed tenetur aſſiſtere: nam extrà confeſſionem debet ita ſe gerere, ac ſi nunquam ſciviſſet: neque enim ſcivit, ut homo, ſed ut Deus.

40. D. Ex confeſſione ſcio Petrum eſſe indiſpoſitum ad ſacramentum Euchariſtiæ, quòd tamen poſteà petit inter me, & ipſum ſolum, teneornè adminiſtrare?

M. Te-

M. Teneris, quia non potes uti ſcientià ex confeſſione acquiſità, etiam cum ipſo pœnitente extrà confeſſionem; imò neque in ſequenti confeſſione potes loqui de præcedenti, niſi pœnitens ipſe concedat formalitèr, vel virtualitèr, ut in caſu, quòd ipſe memoraret aliquid, ut dictum in præcedenti.

41. D. Sed quid ſi non obligavi Petrum ad reſtituendum, & finità confeſſione, recordor obligationis?

M. In hoc caſu debes petere priùs licentiam à Pœnitente, quem admonebis, ubi concedat; ſi verò neget, ſatisfeciſti tu ſufficientèr muneri tuo.

42. D. Quid faciam, ubi ad me accedit Hebręus, qui ſimulat ſe Chriſtianum, & in confeſſione fatetur ſe Hæbræum, & etiam aliqua furta: deprecatur autem, ut ſaltem illum benedicam, quò poſſit accedere ad Euchariſtiam in Paſchate, ne detegatur Hæbræus, & cum totà familià comburatur?

M. Hæbræus duo in hoc caſu exponit: primò furtum, quod eſt contrà bonum privatum: ſecundò ſimulationem Religionis Chriſtianæ: quod eſt contrà bonum publicum: primum teneris cælare ex ſigillo naturali: neutrum teneris cælare ex confeſſione: quia ſigillum ejus obligat, quando eſt animus confitendi, licèt aliàs ſacrilega ſit confeſſio: At ſi non adſit confeſſio, ſed ſola ſimulatio confeſſionis, tunc non teneris ex ſigillo; ſed imò ſtatim denunciare teneris Sanctæ Inquiſitioni, & generalitèr, ubi accedit infidelis abſque Baptiſmo

non

non eſt confeſſio, quia baptiſmus eſt janua ſacramentorum?

43. D. Dicendumnè eſt idem, ſi confeſſionem ſimulans accedat ad me, ut hac vià me inducat ad rebellionem contrà Principem.

M. In hoc caſu non valet ſecunda ratio, quia eſt Chriſtianus; ſed valet prima: nàm ſigillũ obligat, quãdo eſt confeſſio, nõ ſimulatio confeſſionis.

44. D. In capitulo ſumus octo, & diviſi; nàm quatuor inclinant in Paulum, & ego cum aliis tribus inclinamus in Petrum, quem ex confeſſione agnoſco eſſe Hæreticum, & ambire Epiſcopatum, ut inficiat totam Diæceſim, poſſumnè ex auditis in confeſſione, Petro denegare meum ſuffragium, præſertim quòd hęc ſuffragia, & vota dantur ſecreta, ita quòd nunquam ſcietur me denegaſſe?

M. Non poteſt hoc fieri, & id prohibuit Sancta Inquiſitio. Vide p. 1. c. 13. n. 5. ratio eſt, quia de auditis in confeſſione debeo ita me gerere, ac ſi nullatenùs unquam ſciviſſem.

45. D. Hæc circà articulos, ſuper quibus S. Carolus vult interrogari, approbandus ad confeſſiones, habebit in promptu, & ut dici ſolet ad manus, ſtrictè, & ad propoſitum, reſpondens interrogationi factæ: in quo plurimum erratur: nàm alii divertunt ad caſum nullatenùs petitum juxtà illid: *Quo vadis; Servio Fratribus*; nèc enim peto, cui inſervias, ſed quò vadas; Alii reſpondere ſemper volunt conditionatè. Alii proponunt adeſſe Authores, qui caſum talitèr, aut talitèr decidant; Examinandi

no-

notent hæc omnia, ſciatque prudentem virum ſe accomodare conſuetudini regionis, in quà vivit, præſertìm ſi conſuetudo ſit rationabilis.

45. Vidiſti S. Carolum nihil inſinuaſſe quærendum circà Indulgentias, per quas Deo curamus ſatisfacere pro pœnis; quæ nobis ſolvendæ ſuperſunt in Purgatorio. Earum ſanè intelligentia non eſt omnimodè neceſſaria Confeſſori ordinario, nihilominùs Examinatores Urbis, præſertim in ſolemnioribus Indulgentiis, conſueverunt interrogare approbandum ad confeſſiones ſuper generali notitia Indulgentiarum; propterea tacta ſunt p.1 c.23. quædam univerſaliora circà illas; nèc erit ingratum Lectori, ſi noſtram methodum ſequentes, aliquid compendio repetamus. Igitur.

46. D. Quid eſt Indulgentia?

M. Indulgentia eſt relaxatio pœnæ temporalis debitæ peccatis, quorum reatum diluimus jàm ſaltem per ſufficientem dolorem, facta vi clavium, juxtà conditiones impoſitas ab habente poteſtatem concedendi Indulgentias.

47. D. Quid applicatur nobis per Indulgentias?

M. Nobis applicantur ſatisfactiones Chriſti, Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum. Quia opus omne meritorium, eſt etiam ſatiſfactorium, nèc Chriſtus, & B. Virgo habuerunt ſatisfacere pro peccatis propriis, & Sācti complures, magis paſſi ſunt, quàm mererentur eorum peccata, horum omnium ſatisfactiones repoſitæ ſunt in theſauro Eccleſiæ indeficienti; & ſicuti reliqui Reipublicæ the-

theſauri diſtribuuntur civibus ab habente poteſtatem, ita hic ſatisfactionum theſaurus.

48. D. Quæ differentia eſt inter Indulgentiam plenariam, & Jubilæum?

M. Utrumque remittit omnem pœnam; ſed in Jubilæo conceditur amplior facultas abſolvendi?

49. D. Quæ facultas abſolvendi conceditur in Jubilæis?

M. Non poteſt hic particularitèr aſſignari, quia hoc dependet à voluntate Papæ: in facti contingentia prudens Confeſſor prius legat formam Jubilęi, & ad illius amuſſim curabit, ut pœnitẽtes exequantur opera injuncta, quò ſecuriùs lucrari poſſint Jubilæum.

50. D. Poteritnè Confeſſor abſolvere ab hæreſi, quando forma Jubilæi dicit poſſe Confeſſorem abſolvere ab omnibus caſibus, etiam contentis in Bullà Cœnæ?

M. Niſi ſpecialitèr concedatur facultas abſolvendi ab hæreſi, non intelligitur conceſſa in illà formulà, quamvis ampliſſimâ; nàm ita declaravit Alexander VII.

51. D. Tenemurnè confiteri peccata, de quibus lucrari volumus Indulgentiam?

M. Hoc totum dependet à voluntate Pontificis expreſſâ in formulâ Indulgentiæ: propterea ubi exigitur confeſſio, illorum peccatorum pœnæ tantùm remittentur, quæ confeſſi fuimus.

52. D. Requiriturnè dolor de peccatis?

M. Semper dolor iſte requiritur; quia non po-

teſt

teſt remitti reatus pœnæ, niſi primùm ſit remiſſus culpæ reatus.

53. D. Hìnc ſequitur; quòd pauciſſimi lucrentur Indulgentiam plenariam de peccatis venialibus, quia pauciſſimi habent dolorem ita perfectum, qui delere valeat reatũ omnis culpę venialis?

M. Hoc eſt veriſſimum; ſed tantùm lucramur Indulgentiam de illis peccatis, de quibus dolemus; & de his ſanè plenariã, ita ut ſi primùm deleamus reatum culpæ, nobis remittatur omnis pœna, quã deberemus luere in Purgatorio pro illis peccatis.

54. D. Lucraturnè Indulgentiam, qui quidem viſitat Eccleſiam, ſed ſine intentione lucrandi?

M. Hic non lucratur; nàm viſitatio eſt indeterminata ad talem effectum; & ſolum determinatur ex intentione viſitantis. Vide rationem hanc univerſalem ex S. Th. p.1. c.12. n.7.

CAPUT LXVI.

Recapitulantur dicta de Excommunicatione, & inſeruntur quædam magis generalia de Suſpenſione, Interdicto, & Irregularitate.

1. SAnctus Carolus ex c. 62. n.22. & 23. vult ab examinando ad confeſſiones experimentum ſumi, an ſciat, *quibus criminibus annexæ ſint cenſuræ: An item illarum peritiam, & vim*

teneant: *An caſus*, *in quibus irregularitatis macula contrahitur*: & quidem caſus, in quibus, & Irregularitas, & Cenſuræ contrahuntur, habes in Alphabeto p. 1. c. 20. Solum igitur earum vis eſt hìc recapitulanda, in confuſo tamen, & in generali, quantùm ſufficit Confeſſori ordinario.

2. D. Quot ſunt genera pœnarũ Canonicarũ?

M. Sunt plura: nàm Eccleſia privat ſuos fructibus beneficiorum, inhabilitat ad beneficia, privat voce activà, paſſivà &c. ſed tamen principaliores pœnæ Canonicæ ſunt tres, illæ, ſcilicèt, quas forma abſolutionis ex Rituali exprimit, *Suſpenſio*, *Interdictum*, & *Excommunicatio*. De his notitiam ſpecialitèr exigit S. Carolus in approbando ad confeſſiones.

3. D. Quid eſt Suſpenſio?

M. Eſt cenſura Eccleſiaſtica, privans uſu Eccleſiaſtici officii, vel Beneficii, vel ordinis, in totum, vel in partem.

4. D. Quomodò ſciri poterit, ſi privet in totum, vel in partem?

M. Legendo decretum Superioris, in quo talis cenſura imponitur; & ſi nihil exprimatur, id explicabit Judex.

5. D. Peccatnè mortalitèr exercens id, à quo eſt ſuſpenſus?

M. Utique peccat mortalitèr, & ſi ſuſpenſus ab executione Ordinum, illos exerceat, fit irregularis.

6. D. Ut quis incurrat pœnam ſuſpenſionis, requiriturnè peccatum mortale?

M. Non

M. Non ſemper requiritur, ſed incurri poteſt etiam propter peccatum veniale.

7. D. Incurritnè illam homo, quoties facit opus, cui eſt annexa ſuſpenſio?

M. Ut quis incurrat ſuſpenſionem operi annexam, debet ſcire hanc ſuſpenſionem, & ignorantia, etiam probabilis, dummodò non ſit ſupina, & craſſa, excuſat ab incurſu. Ita ex c. *Ut animarum* de conſt. in 6. Confeſſor tamen ex ſe ipſo non judicet, an hìc, & nùnc ignorantia talis fuerit, ſed relinquat Superiori judicium, præſertim in iſtis materiis, quę, ut plurimum, ſunt fori exterioris. Cæterùm hæc de ſuſpenſione ſufficiunt Confeſſori ordinario, qui ab illâ non poteſt abſolvere, ſed debet remittere pœnitentem ad ſuum legitimum Superiorem.

8. D. In Jubilæo poteritnè ab illâ ſimplex Confeſſor abſolvere?

M. Conſule ſemper Jubilæi formam prius; & juxtà illam age. Idem dic de Regularibus, qui debent conſulere ſua privilegia; & quando ad hoc extendantur, debebunt ſe gerere, ſicut ſe gerunt circà excommunicationem ex Bullà Clem. X. adductâ p. 1. c. 9. n. 5.

9. D. Quid eſt Interdictum?

M. Eſt cenſura Eccleſiaſtica prohibens uſum quarundam rerum divinarum, ut fidelibus communem, quatenùs talis eſt.

10. D. Quotuplex eſt Interdictum?

M. Cum plures aſſignentur diviſiones, videbit

eas

eas Confeſſor ordinarius apud Authores. Illi ſufficiat principalem diviſionem in Interdictum locale, & perſonale: primum eſt, quando interdicitur locus, nè in eo celebrentur divina: ſecundum, quando interdicitur perſonæ aſſiſtere divinis.

11. D. Poteſtnè homo tempore interdicti aſſiſtere divinis?

M. Diſtingue: ſi perſonale ſit interdictum, non poterit, quòuſque durat interdictum: ſi autem ſit locale, homo, qui non fuit cauſa interdicti, accedens ad locum non interdictum, poterit aſſiſtere.

12. D. Requiriturnè peccatum mortale, ut homo incurrat interdictum?

M. Generale interdictum nullis divinis aſſiſtendi, vel ſit locale, vel perſonale, ſemper eſt graviſſima pœna; quare non incurritur, niſi ob peccatum mortale conjunctum contumaciæ, quando tamen eſt locale, non debet eſſe peccatum illorum omnium, quibus divina interdicuntur, ſed ſufficit, quòd peccaverit caput, ſeù Princeps, eſtò ſubditus ſit innocentiſſimus.

13. D. Tempore Interdicti poſſuntnè conferri aliqua ſacramenta, vel celebrari aliqua divina?

M. Circà hoc multa videbis apud Authores: multa etiam indulgent Sacri Canones, quæ tamen non eſt neceſſe hic colligere pro Confeſſoribus ordinariis: primò quia noſtris temporibus rara ſunt admodum interdicta, pręſertim in noſtris partibus, quarum Confeſſariis hæc ſcribuntur; & debent

ſcire

ſcire tantùm ordinariè contingentia: ſecundò: quia Confeſſor ordinarius, ſi caſus contingat, debet recurrere ad Epiſcopum, ut ex illo diſcat, quàm latum ſit interdictum, & quomodò debeat ſe gerere circà quælibet ſacramenta, nèc non adminiſtrationem ſingulorum divinorum.

14. D. Quid eſt Excommunicatio?

M. Eſt cenſura Eccleſiaſtica privans hominem Chriſtianum aliquibus bonis Eccleſiæ.

15. D. Quotuplex eſt Excommunicatio?

M. Eſt duplex: Alia minor, alia major. Excommunicatio minor privat ſuſceptione paſſivà ſacramentorum. Major privat uſu activo, & paſſivo ſacramentorum, ita ut neque poſſit recipere, neque conferre ſacramenta. Quòd ſi excommunicatus ſit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percuſſor, tùnc etiam privatur communibus Eccleſiæ ſuffragiis, juriſdictione Eccleſiaſticâ, & communicatione civili cum cæteris fidelibus.

16. D. Requiriturnè peccatum mortale, ut incurratur excommunicatio minor?

M. Non requiritur, ſed ſufficit veniale; nàm ſalutando excommunicatum denuntiatum, vel publicum Clerici percuſſorem, incido in excommunicationem minorem, & tamen talis ſalutatio, ex communi Doctorum, non eſt mortale peccatum.

17. D. Peccatnè mortalitèr, qui excommunicatus minori excõmunicatione ſuſcipit ſacramenta?

M. Suſcipiens peccat mortalitèr, ſed non adminiſtrans, quia prohibitus eſt ſuſcipere, non cõferre.

18. D. Requiriturnè peccatum mortale,ut incurratur exeommunicatio major?

M. Requiritur peccatum mortale,quia eſt pœna graviſſima,& quà majorem nō habet Eccleſia.

19. D. Excommunicatio major invenitur annexa quibuſdam actionibus,quæ non videntur eſſe poſſe peccata mortalia,ut eſt ſumere Tabacum in Eccleſiâ S. Petri?

M. Hujuſmodi actiones de ſe quidem ſunt indifferentes; At ſit regula generalis:Hoc ipſo,quòd Eccleſia prohibet aliquid ſub excommunicatione majori,intelligitur illud prohibere ſub mortali.

20. D.Ignorantia excuſatnè ab incurſu excommunicationis majoris?

M. Ex c.*Ut animarum* de conſt. in 6.excuſat ignorantia,quæ non ſit ſupina, & craſſa. Vide tamen dicta n.7.nàm quia excommunicatio ex n.18. eſt graviſſima pœna,requiritur contumacia.

21.D.Cujus eſt abſolvere ab excōmunicatione?

M. Si excommunicatio eſt lata ab homine,debet abſolvere,qui excommunicavit,vel ejus Superior;Si lata à jure, quando non exprimitur eam reſervari, quilibet Confeſſor poterit abſolvere.

22. D. Quotièsimponitur pœna excommunicationis,incurriturnè ſtatim poſt patratū delictū?

M. Si prohibeatur aliquid *ſub pœnâ excommnnicationis*, & addatur *ipſo facto incurrendâ*, vel verbū æquipollens, immediatè poſt petratum delictum eſt excommunicatus, licèt non ſit vitandus, niſi denuncietur &c.Sed ſi non addatur illa particula,

ut

ut ſit excommunicatus, requiritur ſententia Judicis: quare ubi agitur de excommunicationibus, Confeſſor cautè procedat, & primùm videat, nùm talis particula ſit inſerta, ob plura peccata, & pœnas, quæ conſequuntur inde: nàm ſi prohibeatur aliquid Sacerdoti, ſub pœnà excommunicationis ipſo facto incurrendà, & poſteà celebravit, totiès mortalitèr peccat, quotiès celebrat, & ulteriùs fit irregularis: quòd non contingit, ſi talis particula deſit: Quare in his caſibus, Confeſſor accipiat ſemper tempus, ut conſulat decretum excommunicationis, alioſque doctiores.

23. D. Aliquando non poteſt petere tempus à Pœnitente, v. g. ſi accedat ultimo die Paſchatis?

M. Etiam in ultimo die Paſchatis poteſt accipere tempus; nàm in c. *Omnis utriuſque* relinquitur prudenti judicio Confeſſoris differre communionem pœnitenti.

24. D. Sed quid, ſi talis excommunicatus eſſet in articulo mortis, in quo nequit differri communio?

M. In hoc caſu juxtà doctrinam S. Th. traditam c. 18. nu. 8. ad dandum efficacius remedium, curabis, ut ille pœnitens ſe accuſet, quaſi facto ipſo incurrerit excommunicationem, & quaſi ſemper peccaverit mortalitèr in celebrando &c. ſic tamen ut addat peccata certa reliquæ ſuæ vitæ.

25. D. Quid eſt Irregularitas?

M. Eſt impedimentũ canonicũ, quo quis prohibetur ſuſcipere Ordines, vel exercere ſuſceptos.

26. D. Requiriturnè peccatum mortale, ut

contrahatur Irregularitas ?

M. Non requiritur, ſed imò ſæpè contrahitur ex actione etiam virtuoſà: nàm Judex (qui tenetur damnare morti reum, meretur per tale judicium, imò peccaret, ſi non addiceret morti) fit Irregularis, dum ex ſuà ſententià ſequitur mors.

27. D. Scio adeſſe irregularitatem ex defectu, & ex delicto, ſed exiſtimo non contrahi hanc ſecundam; ubi homo ignorat hanc irregularitatem; & ita qui procurat abortum animatum, neſciens homicidio annecti irregularitatem, poterit promoveri, quia talis irregularitas eſt pœna, & pœnam ignorantes non incurrunt ?

M. Irregularitas eſt introducta principalitèr ob reverentiam ſacramenti, & ob hoc motivum non eſt pęna, quidquid ſit, an minus principalitèr, ut eſt ex delicto, debeat reſpici ut pœna; & propterea etiam ignorans incurrit hanc irregularitatem.

28. Quis fortè mirabitur S. Carolum nihil exegiſſe ab examinandis circà Conſuetudinarios. Idem dic de conſtitutis in periculo proximo, de Recidivis &c. de quibus dictum eſt p. 1. c. 22. ſed jàm circà primos, ejuſdem S. Paſtoris adſunt copioſa monita p. 1. c. 11. à n. 18. quæ priuſquam ſe præſentet examini approbandus, releget pluriès; illaque proponens erit gratus Examinatoribus; At gratior Deo illa reducens ad praxim, ubi confeſſiones audiet. Porrò conſtitutus in periculo proximo eſt æquè tractandus, ac conſtitutus in occaſione proximà, ut nihil propterea ſuperſit addendum. Paritèr circà

Reci-

Recidivos nihil recapitulo, quia dirigendi ſunt magis prudentià in factis particularibus, quàm per regulas generales: etenim ſi cognoſcatur frequentia ſacramenti prodeſſe, quò abſtineant, abſolutio non erit differenda; ſed ſi frequentia cognoſcatur generare contemptum, nec diminuere peccata, ut ſæpè contingit in hominibus alioqui piis, eadem ſemper peccata venialia accuſantibus in ſacramento, tunc certè, quò ſint cautiores, differri debebit ad tempus abſolutio.

CAPUT LXVII.

Inſtruitur Confeſſor in praxi circà ſuum miniſterium.

1. MUlta hùc uſque diximus pro inſtructione Confeſſorum, & certè non inutilia in iis, quæ accepi ab Angelico Magiſtro; ſed, ſi licet hìc Evangelii textum applicare, poſt tot dicta, non adhùc doctus erit Confeſſor. Matth. 13. dicitur: *Omnis Scriba* (quo nomine venit etiam Confeſſor) *doctus in regno cœlorum ſimilis eſt homini Patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova, & vetera.* Regulæ generales, & ſcientia Theologiæ Moralis dici poſſunt *vetera*; & *nova* dici poſſunt ipſa praxis exercendi triplex munus Confeſſoris; quare in regno cœlorum, *quæ præſentis temporis Eccleſia dicitur*; ille ſolus eſt Confeſſor doctus, qui conjungit ſcientiam prudenti praxi; &

propterea Rituale adductum p.1. c.7. n.7. exigit ambo hæc, nec qualitercũque, ſed *quantã poteſt maximam ſcientiam, atque prudentiam.* Amborum neceſſitatem noverunt in Urbe Patres Societatis Jeſu, quà propter pro zelo animarum, quo fervẽt, aperuere jam à pluribus annis, quam vocant Academiam Caſuum Conſcientiæ quolibet die Mercurii; & in eà primò provident ſcientiæ: nam Religioſus ad id deputatus, auditis primò cõfluentium opinionibus ſuper nonnullis caſibus propoſitis, decidit omnes in favorem veritatis, & firmat efficacibus rationibus: ſecundò conſulunt Prudentię: nam aliquo Sacerdote Pœnitentis officium gerente, alter gerit officium Confeſſoris; & Pater deputatus pro ſuà prudentià dirigit ambos, quò quilibet in praxi doceatur gerere ſuum officium: Utiliſſimum ſanè foret, ſi plures in ſingulis Urbibus aperirentur hujuſmodi Academiæ.

2. Sed mirabilitèr promovit hanc ſcientiam prudentiæ junctam Reverendiſſimus P. Jacobus Riccius, dignus frater cla. me. Michaelis Angeli Cardinalis Riccii, Procurator Generalis totius Ordinis Prædicatorum, Lector publicus in Archigymnaſio Sapientię, nec non Cleri Apoſtolicus Examinator in Urbe, qui hanc methodum invexit, ut in examine circà utramque ſumeretur experimentum ab approbandis ad confeſſiones; & eo quidem fructu; ut omnes fateantur hanc eſſe veram examinis methodum; licet primo aſpectu terreat, præſertim doctiores, nullibi aſſuetos hanc

viam

viam calcare, ſed ubique, imò ſcholaſticè reſpondere. Quò igitur in poſterum nemini videatur aſpera, pro coronide totius operis, placuit illam hìc breviter elucidare: Non omnia proponi poſſunt, quia caſus in praxi ſunt infiniti, & infinitè variabiles; attamen ex pede poterit cognoſci Gigas, & approbandus ad confeſſiones, dummodò prudentiæ aliquod in ſe ſemen habeat, ex pluribus, qui proponentur, caſibus, facillimè poterit dignoſcere, qualitèr in aliis infinitis, & ſimilibus, interrogandi, & tractandi ſint pœnitentes. Et quò facilior evadat, inducentur hìc tres perſonę, Pœnitens alloquens, & reſpondens Confeſſori; Confeſſor alloquens, aut interrogans Pœnitentem, & Doctor, qui doceat Confeſſorē interrogare prudentèr nonnulla, quæ imprudentes Cōfeſſarii non interrogāt.

3. P. Pater, ego ſum paratus, ſi V. Pat. me interroget accuſare mea quælibet peccata, ſed ex me ipſo nihil volo dicere, præ erubeſcentià tot criminum, eorumque graviſſimorum, quibus Deum ingratiſſimè offendi?

M. Caſus ordinariè poteſt contingere: videtque Confeſſor pœnitentem eſſe indiſpoſitum ad ſacramentum, quia confeſſio debet eſſe accuſatio voluntaria propriorum criminum: Equidem ex Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 18. Sacerdos debet adjuvare Pœnitentem, *quotieſcunque opus fuerit*; ſed aliud eſt adjuvare impotentem, ſive ignorantem, aliud adjuvare diſpoſitum nihil dicere ex ſe ipſo, quare.

C. Non poſſum te audire, nec es diſpoſitus ad

ſacramentum, qui propoſitum habes non ſatisfaciendi tuo muneri, pro quanto ex te ipſo potes.

4. P. Volo jam, Pater, confiteri mea peccata, & ſignatum ſigno Crucis, ſi aliquid habes interrogare, interrogà?

M. Ex Rituali adducto p.1.c.7.n.15., niſi aliter notus fuerit Pœnitens, debet primùm interrogari, quàm pridem fuerit confeſſus: quare.

C. A quanto tempore non fuiſti confeſſus?

5. Ab aliquo tempore.

M. Reſponſio iſta eſt captioſa, & data ad eludendum Confeſſorem: nàm poteſt continere longum, vel parvum tempus; & niſi ſe ſpecialiùs explicet Pœnitens, non poterit Confeſſor dignoſcere, primò, an peccaverit mortalitèr differendo pœnitentiam, quia certum eſt peccaſſe mortalitèr, ſi per annum diſtulit, quam commodè quotidiè poterat adimplere: ſecundò, nequit ſcire ſtatum pœnitentis: etenim ſi à quindecim diebus fuit confeſſus, poſteà, v.g., ſexies fornicatus, debet Confeſſor ſuſpicari, quòd peccet ex habitu, vel conſuetudine: non verò ſi ſexies fuit fornicatus in anno: quare.

C. Dic præcisè à quanto tempore circumcircà non fuiſti confeſſus?

6. P. A decem menſibus.

M. Rituale adductum ubi ſuprà, prçcipit ſecundo loco inquiri de adimplemento Pœnitentiæ: quare:

C. Adimpleſti Pœnitentiam?

7. D. Totam, Pater, neutiquam adimplevi?

M. Hìc

M. Hìc in examine aliqui deficiunt, reſpondentes ſtatim illum eſſe reum peccati mortalis,cujus tamen damnandus non eſt, niſi primò ſciatur cauſa:potuit enim eſſe pœnitentia ad annum, vel de illà oblitus pœnitens: quare.

C. Cur adhùc totam non impleſti, vel quam tibi pœnitentiam impoſuerat?

8. P. Injunxerat bis recitare Coronam B.Virginis; & ſemel recitatà, neglexi recitare ſecundò; ſed tamen peractà confeſſione ſtatim omninò ſatisfaciam.

C. Vade priùs adimplere;ac redi;nam hìc te expecto:nec enim te audiam, niſi priùs totam adimpleveris.

M. Quis neget maximam fuiſſe Pœnitentis negligentiam;& tamen frequenter contingit differri ad Paſcha. Porrò incredibile eſt, quanta promittant, ut abſolvantur ante adimplementum; Confeſſor nullatenùs cedat verbis;& quidem ſuavitèr, ſed ſimùl fortitèr neget audire, niſi priùs adimpleverint hujuſmodi leves, ac faciles pœnitentias.

9. P. Ego, Pater, ille ſum, qui paulò ante, neglectà pœnitentià comparueram: eà nunc peractà redeo;& me accuſo,quòd aliquoties fuerim levitèr mentitus, &c. peto abſolvi?

M. Ita ſe accuſant plerumque tacentes ſe accuſare de negligentià in adimplendà pœnitentià, quam vidiſti fuiſſe notabilem, & quòd pejus eſt, Confeſſores non admonent, ut ſe accuſet: quare.

C. Cur tantùm memoras leviora peccata venia-

lia,

lia, & non accuſas negligentiam in adimplendà pœnitentià?

10. P. Multi Doctores ſcribunt pœnitentiam protrahi poſſe per annum, quare non peccavi, differens per decem menſes.

M. Niſi Confeſſor ſit cautus, inveniet etiam ex plebe, qui renuant eſſe diſcipuli, & in confeſſione ſibi uſurpent officium Doctoris, ex quibuſdam caſu auditis à Parocho, vel Concionatore, proponentibus aliquando generalem doctrinam, quæ non eſt applicanda caſibus, ubi quis commodè poteſt ſatisfacere. Igitur, quidquid ſit, an ex causâ rationabili ad tantum tempus differri poſſit adimpletio pœnitentiæ.

C. Debes te accuſare de tantà negligentià; Nolim ego decidere, an peccaveris mortalitèr; quia non eſt determinatum tempus ſatisfaciendi; ſed fortè peccaſti mortalitèr; & certè fuit grave peccatum veniale. Porrò quia volo, quantum poſſum mederi tuæ conſcientiæ, accusà negligenliam hujuſmodi, ut ſi fuit mortalis, invalidum non ſit ſacramentum, ſi verò tantùm venialis fuerit, in poſterum vivas cautior.

11. P. Ego, Pater, ſum valdè rudis circà ea præſertim, quæ pertinent ad ſalutem hominis. Porrò Concionator heri prædicans, innuit in confeſſionali Confeſſorem exercere officium Doctoris; quare peto à te inſtrui?

M. Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 17. præcipit hunc eſſe inſtruendum, ſi tempus ſuppetat, &

cor-

corripiendam illius ignorantiam; quare videbit diſtinctè, an ignoret ſymbolum, quòd pertinet ad fidem, an orationem Dominicam, quæ tangit actus Spei; An præcepta Decalogi, vel Eccleſiæ, quæ tangunt actus charitatis; Et ut illum plenè inſtruat circà primum, habebit in promptu dicta in *Inſtruct. pro ordinandis* c.8. Circà ſecundum dicta c.9. Circà tertium dicta c.10.

C. Quid particularitèr, & principaliùs ignoras?

12. P. Vellem ſcire, an ignorare omnia hæc, ſit de ſe peccatum mortale?

C. Utique, & graviſſimum, quia ſine horum notitià nequis elicere actus Fidei, Spei, & Charitatis, ad quos Chriſtiani tenentur.

33. P. Ego heri, Pater, audivi, neceſſitate medii credenda eſſe tria myſteria, ſcilicèt, Dei *Unitatatem, & Trinitatem, Deū Remuneratorem*, nèc non quòd *ſecunda perſona*, ſcilicèt, *Filius fuerit incarnatus, mortuus, & reſurrexerit*. Fateor me nunquam hæc explicitè credidiſſe, ſed tamen quotidiè elicui hunc actum: *Credo quidquid Sancta Romana Eccleſia credit, & paratus ſum pro his dare vitam?*

C. Non ſatisfeciſti tuæ obligationi: nàm illa tria explicitè credere neceſſarium eſt neceſſitate medii, ideſt, non poſſumus ſalvari, niſi explicitè ſingula credantur; nèc ſufficit implicitè credere in actu ſubjuncto. Cum hàc ignorantià alicujus ex dictis myſteriis, confeſſus nè unquam fuiſti; nam ſi hoc contigit, invalidè omninò fuiſti confeſſus?

14. P. Sexiès v.g. fui confeſſus; at non capio,

quòd

quòd invalidę fuerint prædictæ confeſſiones: etenim fuit ignorantia omninò invincibilis?

M. Hæc frequentèr congerunt Pœnitentes, ut ſe juſtificent coram Confeſſore, qui niſi cautè procedat; facilè inducetur in graves errores: quare

C. Eſtò ignorantia tua fuiſſet invincibilis, invalidę fuiſſent confeſſiones, quia ſi non potes glorificari ſine illorum fide, nèc potes juſtificari. Solum id tibi concedo, quòd ſi fuit ignorantia invincibilis, nō commiſiſti ſacrilegium: A peccato enim hæc utique ignorantia excuſat, ſed non ſupplet diſpoſitiones à Chriſto exactas pro ſuſceptione ſacramentorum. Addo, me ſtatim non debere credere, quòd ignorantia de myſteriis adeò communibus in te fuerit invincibilis: Utique admitto de rebus ſupernaturalibus dari poſſe hanc ignorātiam, quæ inſuper in omni caſu excuſat à peccato juxtà quod docuit Alex. VIII. damnans ſecundam ex trigintâ unâ propoſitionibus adductis p. 1. c. 28. Ut igitur videamus, an tua hæc ignorantia fuerit vincibilis, nècnè, dic: Audiſti à patre, & matre ſymbolum Apoſtolorū, ita quòd hortati fuerint te illud addiſcere: frequentaſti nè doctrinam Chriſtianam in diebus feſtis, quam Parochus explicat &c.

M. In hoc toto Confeſſoris diſcurſu, multa ſunt inſerta doctrinalia, quæ rudioribus non indigitabit Confeſſor, ſed inſinuata ſunt, ut ipſe percipiat veras dictorum rationes Etiam multa ſunt ſimul cōgeſta, quæ tamen omnia diſtinctè, non uno ictu interrogabit Confeſſor; etenim ſi omnia ſimùl, & con-

confusè proponat, veluti ſuffocabit Pœnitentem, qui omiſſis prioribus, unicè reſpondebit ad ultimã interrogationem. Igitur procedat cum omni prudentià, & charitate patęrnà, juxtà Rituale adductum p.1.c.7.n.21.faciens ſe doctum cum doctis, & rudem cum rudibus, imponenſque ovem perditam in humeros ſuos.

15. P. Ego, Pater, parentibus deſtitutus, vivo in ſylvis ductor ovium; vix quolibet menſe poſſum ſemèl Eccleſiam adire, ut ſacrum audiam, obligatus à Superioribus in reliquis adſiſtere gregi. A Parocho nihil audivi de myſteriis fidei; ſed tamen pluries monuit, ut ignorantes hæc myſteria, die ſibi commodiore pro inſtructione accederent ad ſe.

C. Hoc ipſo convincitur ignorantia fuiſſe vincibilis: etenim poteras, & debebas adhibere diligentiam, ut tempore opportuno te præſentares Parocho, qui promiſerat inſtruere comparentes: quare confeſſiones tuæ fuerunt invalidæ, ſed & ſacrilegæ, ſi ex defectu examinis non te accuſaſti de hac negligentià mortalitèr peccaminosà, vel ex alio capite non potes excuſari.

16. P. Quid igitur faciam in hoc miſerabili ſtatu?

C. Inſtituenda tibi eſt confeſſio generalis, per quam accuſes omnem ſpeciem, numerum, & circumſtantias explicatu neceſſarias præteritorum criminum?

M. Porrò ubi detexerit peccara præterita, meminerit Confeſſor interrogare, ut ſe accuſet de ſacrilegiis in confeſſione commiſſis, quę ex n.14. fuerunt

runt ſex; & inducat ut explicet numerum,quia & ſpecies, & numerus peccatorum eſt explicandus.

C. Quotiès in anno fuiſti confeſſus?

17. P. Tantum ſemel in anno,ſed cum Rituale adductum p.1.c.7.n.20. prohibeat inutiles interrogationes,credo V.P. in hoc directè peccaſſe contrà Rituale.

C. Non eſt inutilis,imò neceſſaria omninò hæc interrogatio, ut poſſim ſcire numerum peccatorum:quia ſemèl in anno fuiſti confeſſus per ſexennium, commiſiſti duodecim peccata, quorum ſex fuere ſacrilegia:ſex verò contrà præceptum Eccleſię, de confitendo ſemèl in anno.

M. Confeſſor à Pœnitente non ſolùm debet inquirere ſuper peccatis, quæ accuſat;ſed inſupèr ſi quæ ordinariè ſolent oriri ab illis: quare:

C. Etiamnè communicaſti?

18. P. Ex ratione dictà video etiam eſſe neceſſarium,quòd exprimam me paritèr communicaſſe quolibet anno. Sed vellem ſcire, an alia peccata commiſerim extrà jam dicta,de quibus me debeam accuſare?

C. Quoniam ſcire cupis,quot peccata commiſeris, vide primò, te quinquiès, vel ſexiès in anno peccaſſe,omittendo actum Fidei;Totidem vicibus omittendo actum Spei, & totidem, omittendo actus Charitatis: Inſuper totiès circumcircà peccaſti non adeundo Parochum, ut inſtruereris circà doctrinam Chriſtianam.

19. P. Nullus alius Confeſſor fuit adeò exactus in

in diſcutiendâ meâ cônſcientiâ: quare ſcrnpulo-ſior,quam par ſit, mihi videtur V. P. Fateor nihilominus, quòd hæc diligentla multũ mihi cõſulit?

C. Non ſum certè ſcrupuloſus,quandoquidem aliunde conſtat obligatio ſub mortali eliciendi actus Fidei,Spei,Charitatis ex vi talium virtutum; & aliunde conſtat etiam obligatio ſub mortali ad expellendam ignorantiam myſteriorum,quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii.Quod addis alios Confeſſores, hæc omiſiſſe, non eſt meum de illis judicare;ſed ſatisfacere proprio muneri Judicis, Medici, & Doctoris. Ipſi conſuiant ſibi, ut rationem Deo reddituri ſuæ villicationis.

20. P.Quia jàm accuſavi mea peccata,dignetur V.P.me ab illis abſolvere?

C. Non adhuc potes abſolvi, debeo enim te prius inſtruere circà prædictos fidei articulos;& videre,nùm ſcias elicere actus virtutũ Theologaliũ.

21. P. Hoc non videtur omnimodè neceſſarium, quia Rituale adductum p.1.c.7.n.17. pœnitentem præcipit inſtrui, *ſi tempus ſuppetat*. Porrò præterquam quòd V. P. circumdant multi pœnitentes, quibus in hoc ſolemni die Paſchatis, non poterit ſatisfacere, ſi tantum temporis inſumat mecum,debeo redire quàm primum ad gregem.

C. Pœnitentes,quorum non incæpi judicium, non teneor audire cum detrimento animæ meæ, & ejus, cujus jam incæptum eſt judicium. Rituale loquitur de articulis ſolùm neceſſariis neceſſitate præcepti, & ſi tempus non ſuppetat, poſſum te re-

mit-

mittere ad proprium Parochum, juxtà tamen S. Caroli monita p.1.c.11.n.20. At circà neceſſarios neceſſitate medii, abſolverem invalidè, ſi te non inſtructum plenè, dimitterem.

M. Confeſſor jam inſtruet, ut addiſcat, quot ſint prædictì articuli, ſed inſuper ut ſciat elicere actus virtutum Theologalium; eritque optimum, ſi eliciat ipſe jubens Pœnitentem repetere verba prædictorum actuum. Hic illos non appono, quia habes inſertos in *Inſtruct. pro ordinandis* c.8.n.19. In id incumbet Confeſſor, ut Pœnitens tangat rationem formalem actuum, quò verè ſint virtutum Theologalium, ita ut in fide tangatur revelatio Dei facta Eccleſiæ Catholicæ, & nobis propoſita per hanc, ut inſtrumentum Dei nos alloquentis. In ſpe tangatur Omnipotentia, & Miſericordia Dei, cum ejus gratià, & noſtris bonis operibus per eandem gratiam factis in propoſito ſaltem, quæ gratia, & opera ſunt inſtrumenta, ſeù media conſequendi vitam æternam. In Charitate verò tangatur, ut ratio motiva, Dei ſumma bonitas. His ita peractis dimittet hunc pœnitentem.

22. P. Ego, Pater, habeo rem alienam: quæſo, in me faciat officium ſuum, ut ritè confitear?

M. Innumeri labuntur: nàm alii ſtatim divertunt ad obligationem reſtituendi; Alii ſtatim damnant peccati mortalis, cùm id non importent termini accuſationis: etenim res aliena poteſt poſſideri bonà, & malà fide. Nulli horum conſulunt pœnitenti, qui vult exerceri circà ſe Confeſſoris officium,

ficium; quare ut directè procedatur, nihil ſupponi debet, ſed ordinatìm de omnibus interrogari Pœnitens. Igitur.

C. Rem hanc alienam quomodò habes, bonà nè, an malà fide?

23. P. Rem hanc alienam poſſideo partim bonà, partim malà fide?

M. Quandoquidem Pœnitens reſpondet per extrema omninò diverſa in genere moris, caveat Confeſſor, nè circà utrumque ſimul interroget, ſed quærat diſparatè de ſingulis, & primò.

C. Quid bonà fide poſſides, & quomodo?

24. P. Bonâ fide plura obtinui; & cum circà reſtitutionem pluribus angar ſcrupulis, hodie vellem mihi à V.P. ſedari omninò conſcientiam meã. Igitur primò invitatus ad prandium, bonà fide comedi cibos delicatos, & pretioſos, quos tamen, finito prandio, cognovi eſſe furto ablatos, quid teneor reſtituere vero domino?

M. Facilè multi ſciunt regulam generalem, quòd *poſſeſſor bonæ fidei tenetur reſtituere rem, ſi extat: ſi non extat id, in quo factus eſt ditior*. Hoc eſt habere ſcientiam à Rituali requiſitam, ſed non prudentiam, quæ hìc, & nùnc determinat, quantum præcisè tenear reſtituere; nèc ſatisfit Pœnitenti, præſertìm Idiotæ, qui à Confeſſore cupit explicari: *Tantùm determinatè obligaris reſtituere*. Id apparet ex interrogatione. Igitur ut in omnibus directè conſulatur Pœnitenti.

C. Non curo, an cibi fuerint pretioſi, ſed ſolùm,

dic, quid imſumpſiſſes domi tuæ pro prandio, & an illud verè conſumpſeris?

25. P. Equidem ordinariè domi meæ conſumo valorem Julii; quod etiam inſumpſi; nàm invitatus fui fortuitò, jàm præparatis cibis, quos familia conſumpſit in meà abſentià.

C. Quia ex ſumptibus tuis ordinariis, nihil tibi ſuperfuit; in nihilo factus es ditior, & per conſequens nihil teneris reſtituere.

M. Si verò ex ſumptibus ordinariis aliquid ſibi ſuperfuiſſet, quia in hoc factus eſſet ditior, teneretur hoc reſtituere.

26. P. Secundò: emi bonà fide tria pallia, quorum alterum adhùc intactum ſervo; alterum omninò conſumpſi; & tertium pro medietate. Hæc agnoſco eſſe furto ablata, quid reſtituam?

M. Regula generalis de poſſeſſore bonæ fidei valet in omni caſu; & hoc pertinet ad ſcientiam; requiritur ſolùm prudentia, ut hic, & nùnc conſulatur pœnitenti juxtà ſuum quæſitum: quare.

C. Conſueviſtinè tu palliatus incedere?

27. P. Utique, Pater, & ideò emi credens omninò venditorem eſſe verum dominum, in hoc, ut agnovi nudiùs tertiùs, fui deceptus.

C. Quod adhùc ſervas intactum, omninò reſtitue: nàm res extans eſt reſtituenda, illamque verus dominus, etiam de altari poteſt repetere: quòad reliqua duo, quanti emiſti, & quanti emiſſes, ſi ejuſdem qualitatis pallia debuiſſes emere?

28. P. Emi decem ſcutis; & alià s emiſſem duo-

decim

decim ex officinâ veri domini?

C. Quòad pallium omninò conſumptum, quia tibi duo ſcuta ſuperfuerunt ab eo, quod ordinariè ſoles inſumere, in his factus es ditior; & teneris hęc duo reſtiruere: quòad conſumptum pro mediętate, teneris reſtituere pallium, ut extat, & ulteriùs, quia pro medietate conſumptâ, unum tibi ſcutum ſuperfuit, teneris hoc reſtituere, nàm ubi hodie conſumpſiſti valorem quinque ſcutorum, ex pallio in officinà empto, ſcutorum ſex valorem conſumpſiſſes.

29. P. Tertiò: bona fide librum accepi dono mihi traditum à Petro, quem redonavi Paulo; nùnc autem cognoſco Petrum furto abſtuliſſe. Ad quid teneor?

C. Teneris, adhibere omnem diligentiam, ut Paulus reſtituat vero domino.

30. P. At Paulus abiit in longinquiſſimas regiones, adeò ut impoſſibile mihi ſit illũ admonere.

C. Semper inſiſtendo regulæ generali, quæ ubi res non extat, obligat reſtituere id, in quo factus eſt ditior, dic, an aliud quicquam abeunti Paulo donaſſes.

31. P. Ego ſanè, ob varia mihi à Paulo collata beneficia, gratitudinis ergò, munuſcula, ſed viliora donare propoſueram: quia verò mihi liber erat inutilis, & illi valdè proficuus, diſpoſui parcere pretio dictorum munuſculorum?

C. Sanè quia peperciſti huic expẽſę, in hoc factus es ditior: quare hanc teneris reſtituere: quòd ſi aliàs

nihil donaſſes, nihil Petro redderes; & ſi peperciſſes expenſis equivalentibus pretio libri, tenereris has reſtituere.

32. P. Quartò: per decennium poſſedi villam bonà fide, quam nùnc ex tuâ generali regula video me obligari ad reſtituendum, quia res extat?

C. Hoc utique verum eſt; ſed non ſufficit reſtituere villam; teneris etiam ad fructus, quando in illis factus eſſes ditior; Porrò, quia id ex me non poſſum ſcire, dic, an villa reddat fructus naturales, an mixtos?

33. P. Reddit, & naturales, & mixtos; naturales, quia in illâ oritur fœnum, quod tamen fuit pabulum mei equi, & reddit copiosè vinum, quod inſerviit familiæ?

C. Hoc non ſufficit, ulterius adde, an quid de tuo peperciſti pro expenſis equi, & pro expenſis vini in familiâ?

34. P. Fateor, Pater, Alvi equum ob opportunitatē fæni naſcentis in villà, quam omninò credidi meā, nèc aliàs alviſſem: familia verò bibiſſet utique vinum, ſed multò debilius, ſi villa non extaſſet.

C. Eſtò fœnum ſit fructus naturalis, quia tamē illo carens, non feciſſes de tuo alias expenſas, nihil teneris reſtituere, ſed tenereris; ſi adhùc aluiſſes equum, ad illud, in quo ditior eſſes factus. Vinum verò, quia eſt fructus mixtus, debes deducere primò expenſas factas in culturà vineæ; ſecundò debes computare vinum ad pretium quanti valeret vinum, quod familia bibiſſet, & ſi conſideratis

om-

omnibus his; in aliquo factus es ditior, id unà cum vineà reſtitue.

35. P. Memini me pridie ex dolio vini, ludo fuiſſe lucratum decem dolia, quæ nùnc ſuperſunt, teneorne iſta reſtituere?

C. Non teneris hæc reſtituere, quia pertinent ad fructus induſtriales; quos neque poſſeſſor bonæ fidei, neque poſſeſſor malæ fidei tenetur reſtituere.

36. P. Quintò poſſedi domum, de quà ſemper dubitavi, an mihi legitimè potuerit obvenire, adhibitiſque diligentiis debitis pro indagandâ veritate, adhùc remaneo dubius?

C. Quandonè incæpiſti dubitare?

37. P. Sanè ab ipſo inſtanti, quo cæpi poſſeſſionem prædictæ domus?

C. Si dubium fuiſſet ortum, poſtquam poſſidebas, tùnc quia debitas diligentias adhibuiſti, poſſes tutò retinere, ſed quia dubium fuit ab initio, teneris reſtituere.

38. P. Agnoſco nùnc verè, Pater, quòd ſis nimium ſcrupuloſus: etenim eſt axioma commune Theologorum, & Juriſtarum, quòd *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis.* Igitur cum ego ſim adhùc dubius quare teneor reſtituere?

C. Illud axioma favet ſolùm poſſeſſori bonæ, non malæ fidei; & dicitur malæ fidei poſſeſſor, qui dùm accipit rem, peccat: & quidem tu peccaſti accipiens domum, dubitans, an tibi legitimè poſſet obvenire: quare teneris ad reſtiturionem.

39. P. Sed fac me hodiè certioratum, quòd legi-

timè domus mihi obvenerit, tenebornè ad reſtitutionem?

C. Sit tibi pro regulâ generali, quòd accipiens hodie rem propriam, quam nihilominùs ex conſcientiâ dubiâ, vel etiam erroneâ, non credit ſuam, peccat, & peccat contrà juſtitiam, quia peccatum procedens ex his conſcientiis opponitur eidem virtuti, cui opponitur peccatum procedens ex conſcientià rectâ; nihilominùs ubi detexiſti proximũ in rei veritate non fuiſſe læſum, non teneris reſtituere, quia reſtitutio non ſequitur ad quodcunque peccatum contrà Juſtitiam, ſed oritur ex verà, & reali retentione rei alienæ, ſive peccaverim, ſive non peccaverim in accipiendo; Licèt igitur peccaveris, accipiens domum, quia hodiè cognoſcis eſſe tuam, non teneris reſtituere.

40. P. Nihil amplius habeo dicere circà ea, quæ pòſſedi aliorum bonà fide, reſtat, ut conſcientiam exonerem circà ea, quæ poſſideo malâ fide. Ac primò me accuſo, quòd conſulvi amicum, ut inferret damnum proximo ſuo.

M. Ita plerumque in praxi accuſant, Idiotæ quidem ex ignorantiâ; complures alii, quia nolũt, ut debent, reflectere ad neceſſitatem explicandi diſtinctè ſpeciem, numerum, & circumſtantias peccatorum explicatu neceſſarias. Noſter Pœnitens multò magis deficit, qui neque genus peccati explicat; quia non exprimit, an leve ſit damnum (unde peccatum eſſet veniale) an grave (unde peccatum eſſet mortale) Portet illum Confeſſor humeris

meris ſuæ Chriſtianæ patientiæ. Igitur.

C. Conſulviſtinè damnum grave, an leve; nàm primò debes explicare genus peccati, ut inde cognoſcam, quid mihi incumbat interrogare ſuper ſpecies?

41. P. Conſului damnum grave.

C. Habeo genus peccati, quòd ſit mortale; nùnc interrogo ulteriùs, quòd nàm conſulueris damnũ?

42. P. Nunc verè agnoſco, te ſcrupuloſum in omnibus: etenìm apud alios Confeſſores accuſantem me ſæpius de damno illato, ſtatìm, nullà alià interrogatione factà; & ore promiſſa reſtitutione, immediatè abſolverunt.

C. Quidquid ſit de aliis: tu prævertis ordinem ſacramenti; in quo Confeſſor Doctoris munus exercet, pænitenſque munus diſcipuli, qui nunquam poteſt eſſe ſuper Magiſtrum: Tu autem vis docere Magiſtrum; imò in æternum mei, & tui damnum, vis abſolvi: quod ſanè contingeret, damni genere ignorato. Eidem juſtitię plura opponuntur peccata ſpecie diverſa ex diverſitate materię, quatenus damnum illatum excedit, vel deficit, ſeù eſt inferioris, vel ſuperioris ordinis: quare debes explicare, cujus ordinis damnum conſulueris; utrum cõſulueris lædere proximum in bonis vitę, an in bono, quod habet in corpus uxoris, an in bonis famę, an in juriſdictione; & hìc etiam eſt explicandum, an fuerit Juriſdictio Eccleſiaſtica, vel Laicalis &c. Hæc & ſimilia conſtituunt diverſam ſpeciem peccati contrà juſtitiam; & Confeſſor obligatus acci-

pere ſpeciem peccati à Pœnitente, quando hìc non ſe explicat, debet interrogare. Abſit à me, ut curioſis, & inutilibus te detineam, ſed ubi tu deficis ex ignorantià, & inadvertentià, meum eſt ſupplere.

43. P. Certè volui ſapere, pluſquam oporteat ſapere pœnitentem. Video quàm rectè procedat V. P. juxtà ſui muneris obligationem: promitto emendam; & interim fateor, me conſuluiſſe Petro, ut furaretur decem ſcuta.

C. Verè ne Petrus abſtulit?

44. P. Utique abſtulit; ſed dubito valdè, num abſtulerit ex meo conſilio. Adhibui diligentias interrogando Petrum ipſum; ex cujus tamen reſponſione, nihil certi potuit deduci. Ad quid teneor ita dubitans?

C. Ubi Petrus non reſtituit, teneris reſtituere tu. Vide dicta n. 38.

45. P. Ego ipſe poſteà occultè abſtuli rem alienam in materià gravi?

C. Equidem explicando materiam gravem, explicaſti genus peccati; & intelligo, quòd fuerit mortale: ſed nondum habeo ſpeciem omnem peccati: potuit enim eſſe ſacrilegium: quare ulterius id explicà?

46. P. Dic, Pater, quandonè furtum erit ſimul in duplici ſpecie, ut ſit contrà juſtitiam, & ulteriùs ſacrilegium contrà virtutem Religionis?

C. Furtum in triplici caſu evadit ſacrilegium: primò: ſi accipiatur res ſacra de loco ſacro; & tunc eſt duplex numero ſacrilegium, ut ſi accipiam in

Ec-

Eccleſià calicem, quia violo Religionem, ratione loci ſacri, & ratione rei ſacræ: ſecundò: ſi accipiatur res ſacra de loco non ſacro: tertiò: ſi res non ſacra accipiatur de loco ſacro.

47. P. Ego Pater, accepi furto in Ecleſià: primò calicem, ſecundò vas argẽteum Eccleſię commodatum pro ſolemnitate: tertiò: gemmam ab homine prædivite, qui audiebat miſſam, vellem ſcire, qualitèr peccaverim?

C. In primo caſu, pręter furtum, commiſiſti duo ſacrilegia: in ſecundo commiſiſti ſacrilegium: in tertio peccaſti tantùm peccato furti, non ſacrilegii, eſtò abſtuleris in Eccleſià: nam eſt per accidens ibi: quare non facio injuriam Eccleſiæ.

48. P. Cur in ſecundo caſu committo ſacrilegium; quandoquidem res non eſt ipſius Eccleſiæ?

C. Si tu in meà domo furaris alicui, qui per accidens ibi reperitur, non facis injuriam mihi; ſed ſi res in domo meâ ſit depoſita, vel deputata meo ſervitio, licèt ad horam, facis injuriam mihi, furando illam, pro tempore, quo eſt deputata meo ſervitio. Idem dic de Eccleſià.

49. P. Ego, Pater, abſtuli furto, à meo domino materiam gravem.

M. Hìc debet Confeſſor eſſe cautus, ut quia ſpeciem peccati Pœnitens explicuit, etiam explicet numerum, & circumſtantias furti notabilitèr aggravantes: quare.

C. Quanti valoris circumcircà eſſe poteſt res furto ablata?

50. P.

50. P. Non teneor explicare: quantitas furti eſt circumſtantia ſolùm aggravans circà eandem ſpeciem; & plurimi Doctores probabiliſſimè ſuſtinent non neceſſariò explicandas eſſe circumſtantias, etiam notabilitèr aggravantes?

C. Scio innumeros ita opinari; & veneror hujuſmodi Doctores. At apud me pluris valet authoritas Catechiſmi p. 2. c. 5. n. 48., quæ vult omninò explicandam furti quãtitatem. Innocentius etiam XI. voluit explicari conſuetudinem, eſtò eſſet circumſtantia notabilitèr aggravans; ex quibus p. 1. c. 34. n. 20. deducta eſt regula generalis ibi tradita. Debeo igitur ſcire quantitatem furti, vel aliàs te dimitto?

50. P. Abſtuli pro valore viginti ſcutorum?

C. Abſtuliſtinè unicà tantum vice, vel iteratis vicibus?

51. P. Abſtuli vicibus iteratis?

C. Quotiès, & quantum abſtuliſti quàlibet vice: hoc enim mihi eſt neceſſarium ſcire, ut poſſim diſcernere, quot numero commiſeris peccata mortalia?

52. P. Abſtuli quadragintà vicibus; at primis decem abſtuli valorem Julii. Peccavinè ſemper mortalitèr, etiam primà & ſecundà vice?

C. Non poſſum de primà, & ſecundà vice, id adhùc judicare, niſi ulteriùs explices, an primis duabus illis vicibus habueris intentionem furandi plura, vel proſequendi: nam ſi cum hàc intentione proceſſiſti, etiam tùnc peccaſti mortalitèr.

At

At ſi defuit hæc intentio, peccatum incepit eſſe mortale, quando incæpiſti retinere alienum in materià gravi.

53. P. Scio equidem me mortalitèr peccaſſe tertià vice: ſed quid ſi quartà vice accepiſſem unicum quadrantem, fuiſſetnè peccatum mortale?

C. In hàc materià furti habe pro regulà generali, quòd primò pertingens ad materiam gravem, in ſubſequentibus peccat ſemper mortalitèr, eſtò accipiat unicum quadrantem, (dummodò faciat unum morale cum præcedentibus furtis: quod maximè judicabis, ſi furans unum quadrantem, advertas, vel advertere debeas, quòd antea ſuſtuleras materiam gravem)

54. P. Quomodò furans unicum quadrantem, abſque intentione plura furandi, poſſum peccare mortalitèr?

C. Eſtò nùnc accipias unum quadrantem, nihilominùs advertis te præcedentèr accepiſſe materiã gravem, & cum illà advertentià, nùnc renovas furtum, quod eſt virtualis voluntaria retentio rei alienæ in materià gravi; Et ita peccas mortalitèr non ratione ejus, quod accipis, ſed ratione ejus, quod retines, reiterando in acceptione actum retinendi. Porrò cùm ſufficientèr ex his habeam tuæ conſcientiæ ſtatum, circà ſpeciem, numerum, & circumſtantias furti explicatu neceſſarias: memento, quòd non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

54. P. Utique, Pater, ego reſtituam?

C. Jam

C. Jam currunt viginti, & ampliùs anni, quòd aſſiduus in Eccleſiâ Dei (licèt indignè) officium Confeſſoris exerceo. Intrà hoc tempus;neminem inveni, qui à me juſſus reſtituere, aut tollere occaſionem proximam, non promiſerit ſe reſtituturũ, aut vitaturum, ſed hoc, non ſufficit Sedi Apoſtolicæ: nàm Innocentius XI. damnat prop. 60. aſſerentes; quòd peccator ſit abſolvendus, *dummodò ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.* Igitur promiſiſtinè aliàs Cõfeſſoribus, quòd reſtitues?

55. P. Verè nimis rigida videtur illa prohibitio: nàm ſolus Deus intuetur cor, non Confeſſor, qui ſtare debet dicto Pœnitentis, tàm pro ſe, quàm contrà ſe; ſed quoniam ita declaravit Pontifex, fateor me pluriès promiſiſſe Confeſſori, & neglexiſſe: nùnc autem toto corde promitto reſtituere, ſtatim ac exibo à facie P.V.

C. Multùm tibi cavendum eſt à pœnis, quas Innocentius XI. inflixit contrà non ſuſcipientes, ut par eſt, damnationem talium propoſitionum: Ad hoc relege Bullam. Confeſſor utique non intuetur cor; & propterea ſolus Deus poteſt judicare, an tuum hocce propoſitum ſit hic, & nùnc efficax. Homo poteſt id judicare tantùm ex annexis, & connexis: Ubi nihil habet in contrarium, debet ſtare dicto Pœnitentis, debetque ſupponere, quòd accedit ad ſacramentum cum propoſito efficaci, quale requiritur ad effectum ſacramenti, & ſine quo exponit ſe periculo ſacrilegii. Quia igitur promiſiſti pluriès, & neglexiſti ſemper exequi, ex ope-

operibus tuis arguo tibi deeſſe propoſitum efficax; quare nullatenus volo te abſolvere; præſertim, quia facillimè poteras, nec voluiſti.

56. P. Equidem facillimè poteram, & me accuſo, quòd poſitivè noluerim reſtituere: ſed quæſo, inabſolutum nè me dimittas. Hodie mihi currit perẽptoria obligatio implendi Paſchale prçceptũ.

M. Sanè mirum eſt, quot viis, & artibus abſolutionem conentur extorquere hujuſmodi parùm firmi in propoſito, vel Conſuetudinarii, adeò ut cum periculo animæ, Confeſſor ſit flectendus, niſi conſtanter ſubeat ſuum officium.

C. Multò magis inducor ad differendam abſolutionem: videris enim accedere ad ſacramentum, unicè, ut evites mala temporalia: etenim non diſtuliſſes confeſſionem ad ultimum diem; Poſſum tibi prorogare tempus. Incipe ſaltẽ reſtituere in parte.

57. P. Si differam, inſtat grande ſcandalum; & ad evitandum ſcandalum, ſcio permitti ordinario Confeſſori, quòd abſolvat etiam à reſervatis: in quo caſu Theologi dicunt indirectè abſolvi pœnitentem à reſervatis, & directè à non reſervatis. Multò magis ego abſolvi potero, cujus peccata non ſunt reſervata.

C. Utique, ſi haberes reſervata, & viderem inſtare ſcandalum, ſi te dimitterem inabſolutum, uterer ſecuriore viâ, quæ eſt, ut tu confitearis omnia peccata reſervata, & non reſervata, deinde abſolverem te cum onere, quam primum comparẽdi coram Superiore. Porrò ex vi abſolutionis meæ

re-

remaneres directè abſolutus à non reſervatis, & indirectè à reſervatis, ad differentiam conſtituti in articulo mortis, qui directè ab omnibus abſolvitur; etenim pro illo articulo nulla extat reſervatio. Quicunque tamen abſolvitur, oſtendere ſemper debet Confeſſori propoſitum efficax dimittendi peccatum, quòd tu nunquam oſtendes, niſi reſtituere incipias; uti conſtitutus in occaſione proximà, niſi dimittat, & Conſuetudinarius, niſi curet tollere habitum.

58. P. Suppone, Pater, adeſſe ſcandalnm grande, niſi communicem, an me dimittes inabſolutum, & quid tùnc faciam?

C. Utique, nàm ſacrilegè pecco, ſi abſolvo, ubi prudentèr dubito de propoſito. Cæterum conſule tu conſcientiam in gravi ſcandalo, quod expoſuiſti, & verè fateor adeſſe; nam ſi cognoſcis coram Deo te habere propoſitum efficax (cujus tamen contrarium mihi apparet) elice actum Contritionis perfectæ, cum quâ poteris communicare, quaſi deſtitutus copià Confeſſoris: At conſule tibi: Deus non illuditur.

CAPUT LXVIII.

Sequitur eadem materia Praxis.

1. P. EGo pluriès habui cogitationes inhoneſtas; & iis fui vexatus per longum tempus?

M. Con-

M. Confeſſor adhùc ignorat, an Pœnitens peccaverit: quia etiam Sancti patiuntur hujuſmodi cogitationes: Igitur non ſit velox, ut interroget numerum, antequam cognoſcat ſpeciem: nec abſolutè quęrat aſſenſum ad opus, cum potuerit peccare per delectationem moroſam: unde poterit reſpondere Pœnitens ſe paratum potius mori, quàm perdere honorem. Et ita contingit inter perſonas honoratas, quòd moroſè delectantur, ſed abſque ullo deſiderio. Igitur.

C. Voluntariè nè fuiſti immoratus in hujuſmodi cogitationibus inhoneſtis?

2. P. Equidem aliquoties repuli, aliquotiès fui negligentior in repellendis; At non ita, quòd advertentèr voluerim: Aliquotiès autem voluntariè immoratus fui.

M. Semper Confeſſor ante numerum, inquirat ſpeciem: Pœnitens hùc uſque ſolum genus explicuit: quare.

C. Peccaſtinè per delectationem moroſam, vel per deſiderium, vel per intentionem, vel ulterius eligendo media, per quæ pervenires ad fœminam intentam?

M. Omnes hæ interrogationes hic ſimul ponuntur gratiâ brevitatis: cæterum in praxi, juxtà Rituale adductum p. 1. c. 7. n. 20. cavebit, nè inutilibus interrogationibus doceat Pœnitentem peccare, præſertìm Virgines, & adoleſcentes.

3. P. In quâlibet harum ſpecie aliquoties peccavi, & primò quidem, ut pervenirem ad quandam

dam Virginem, uſus fui medio alterius fœminæ: nèc per me, nec per hanc ſtetit, ut complerem deſignata.

C. Quoties uſus fuiſti, & quænam erat fœmina hæc, quâ uſus fuiſti, libera, vel maritata &c. Si enim erat maritata, concurriſti cum illâ ad peccatum in ratione adulterii. Idem dicendum in reliquis &c.

4. P. Erat vetula libera; bis ipſa ſollicitavit Virginem; ego autem quater induxi ad ſollicitandum. Quater intendi fœminam liberam, proponendo adhibere media, ut aſſequerer, licet nulla determinaverim in particulari: quatèr deſideravi aliam ſimplicitèr, ęquè liberam. Porrò ſexies fui moroſè delectatus de fęminis per ſimplicem complacentiam abſque ullo ordine ad opus, imò, & abſque ullo periculo, vellem ſcire, an peccaverim.

C. Eſt regula generalis, quòd delectatio ſequitur naturam actus; quare cum actus ſit peccaminoſus, erit etiam peccaminoſa talis delectatio, quanquam ſit abſque ullo ulteriori periculo; & ſicut actus non excuſatur à mortali ex parvitate matèriæ, ita neque delectatio.

5. P. Eſtnè peccatum mortale, omnis delectatio de actu mortalitèr peccaminoſo?

C. Theologi diſtinguunt: eſt peccatum mortale: ſi actus ab intrinſeco ſit malus, & ut dicunt; ſit prohibitus, quia malus: At ſi ſit malus, quia prohibitus, non eſt peccatum mortale; Hinc delectari de furto, de homicidio &c. eſt peccatum mortale;

At

At in die Veneris delectari de carnium comeſtione, non eſt mortale, quia primum, non hoc ſecundum, eſt intrinſecè malum, niſi delectarer, ut in die prohibito: etenim tunc importaret cõtemptum præcepti, qui contemptus eſt ab intrinſeco malus. Hæc pro tuà inſtructione, interim dic ſtatum tuum, & ſtatum fœminarum, de quibus fuiſti moroſè delectatus?

6. P. Dicam libenter, & me, & fœminas fore liberas; quod dico ad ſuperabundantiam; ſcio enim me non teneri ad hujuſmodi circumſtantias explicandas in delectatione moroſà.

C. Deciperis ponendo regulam hanc generalem: Theologi quidam utique docent non explicãdam eſſe neceſſariò circumſtantiam objecti, ſed omnes fatentur explicandam circumſtantiam ſubjecti. Juxtà illos (quos ego nullatenus ſæquor juxtà dicta p. 1. c. 31. n. 7.) non teneris explicare ſtatum fœminæ, quę eſt objectum delectationis: At teneris explicare tuum, qui es ſubjectũ delectationis: Hæc quòad generalia principia: cæterum ego nulli ſententiæ præjudicando, velim amplecti opinionem, quæ favorabilior eſt tuæ ſecuritati.

7. P. Hìc mihi ulterius V. P. explicet ſpecies peccatorum contrà Caſtitatem ex parte objecti.

C. Prima ſpecies dicitur ſimplex fornicatio; & eſt unicum peccatum contrà Caſtitatem: ſecunda dicitur Adulterium: & eſt duplex peccatum: alterum contrà Caſtitatem; alterum contrà Juſtitiam: Tertia dicitur Stuprum, etiam duplex peccatum,

& contrà Caſtitatem, & contrà Juſtitiam, ad minus contrà Cuſtodes virginitatis. Quarta dicitur Incæſtus; & eſt etiam duplex peccatum: alterum contrà Caſtitatem: alterum contrà Pietatē. Quinta dicitur Sacrilegium, quod paritèr eſt duplex: alterum contrà Caſtitatem, alterum contrà Religionem. Species peccati contrà naturam vide alibi.

8. P. Sum Sacerdos, & heri confeſſus fui. Porrò hàc nocte peccavi ſemel cum fœminà liberà.

M. Utinam non contingeret, quòd in ſacris conſtituti frequentarent ſacramenta, ſicuti frequentant peccata; quare neceſſarium eſt, niſi aliud ſuadeat notitia Pœnitentis, & circumſtantię, quòd Confeſſor interroget, nùm aliàs peccaverit cum hàc fœminà. Igitur.

C. Peccaſtinè aliàs cum hàc feminà?

9. P. Utique jam aliàs peccavi, ſed jam elapſi ſunt tres menſes. Hoc autem fateor ſtatim, quia ſcio ex prop. 57. Innocentii XI. me teneri reſpondere Confeſſori interroganti circà conſuetudinem; quæ tamen non videtur eſſe in hoc caſu, quando elapſi ſunt tres mēſes ab ultimo peccato.

C. Nimis facilè proponis regulas omninò univerſales abſque ullà exceptione. Poteſt eſſe occaſio proxima, etiamſi à ſex menſibus non peccaſſes: finge tibi eſſe fœminam ruri, cum quà tunc peccas: eſt certè illa occaſio proxima, quando illam ruri ſuſtentas, vel extat in tui diſpoſitione, quando ibi moraris. Igitur dic, quare non peccaſti hoc tempore. An quia illam non potuiſti habere?

10. P. Fa-

10. P. Fateri debeo me non peccaſſe, quòd longè abeſſet: cęterum ubi erat in Urbe, ſemel in hebdomadà viſitabam, non tamen ſemper peccabam, ſed duodecim vicibus ex viginti; quare non erat occaſio proxima.

C. Falleris etiam in hoc, credens, quòd occaſio proxima ſit illa, in quà homo poſitus ſemper peccat; quandò è contrâ occaſio proxima eſt, in quà homo poſitus ſæpè peccat. Si unâ, vel alterâ vice tantùm, aut circumcircà peccaſſes, non diceretur occaſio proxima; ſed in noſtro caſu verè ſæpiùs peccaſti. Ergo ſi tantum ſemel peccaſſes, utique abſolverem te; ſed juxtà Rubricas Miſſalis, conſulerem, ut abſtineres à celebrando, niſi eſſet neceſſitas; At quoniam eſt occaſio proxima, non poſſum abſolvere, niſi primùm omninò familiaritati fœminæ renuncies.

11. P. Renunciare, Pater, non poſſum ſine magnà fœminæ infamià, quæ moratur ad ſervitium meæ matris, credita domi Virgo honeſtiſſima; & ſi vellem ſuadere, ut dimitteretur, domus tota ſuſpicaretur grande malum.

C. Scito, quòd proxima occaſio alia eſt voluntaria, & alia involuntaria; Quæ non poteſt dimitti ſine ſcandalo, vel generalitèr ſine peccato, dicitur involuntaria; ſed tu debes facere, quantum in te eſt, nempè, Deo te ſpecialitèr commendare, ac præcipuè non loqui ſolus cum ſolà; nam in hoc diceretur voluntaria, quòd poſſis evitare id abſque omni peccato, & infamià fœminæ.

12. P. Diceretur nè paritèr involuntaria, ſi eſſet mihi utilis pro ſervitio domi, vel ſi peccem circà illam actibus internis, dùm inſervit in mensà mihi, cæteriſque domeſticis?

M. Pro primo caſu vide propoſitionem 41. Alexandri VII., per quam dicenda eſt occaſio proxima voluntaria; nam potes illam dimittere abſque peccato. Equidem nequis dimittere abſque aliquo damno rerum temporalium, ſed hoc eſt ſubeundum, ubi agitur de Animà. In ſecundo caſu, ſi abſque ſcandalo, nequit dimitti, adhùc remanet aliquid voluntarium, quod teneris evitare, cum facilè poſſis oculos dejicere in terram.

13. P. Ego, Pater, ſum honeſta Virgo quæ tamen ago cum Juvene; ſed hoc ad effectũ nubendi?

C. Intercedunt nè in tali colloquio actus aliqui, vel verba inhoneſta?

14. P. Abſit, Pater: nec in actus, nec in verba prorupi minùs decentia meæ Virginitati; ſed nec in hujuſmodi prorupit unquam Juvenis; imò ex parte meà nũquã in cogitationes minùs honeſtas.

C. Hoc non ſufficit: Ulteriùs videndum eſt, an tuo colloquio coopereris peccato juvenis; quod tunc eſſet, ſi probabilitèr judicares ex tali colloquio illum incidere in cogitationes inhoneſtas volũtariè: tenereris enim tunc ex charitate id evitare.

15. P. Libentèr prius, Pater, intelligerem, ſi peccatum ſit voluntariè cogitare turpia?

C. Turpium cogitatio, ut eſt in intellectu, de ſe non eſt peccatum, & per conſequens neque pecca-

tum

tum de ſe eſt voluntate applicare intellectum ad cogitandum turpia;ſed ordinariè eſt peccatum ob periculum imminens,nè dum delectaris de ipsà cogitatione,delecteris etiam de objecto cogitato, in quo conſiſtit peccatum;quare ſi abſque neceſſitate homo cogitat, peccat ſe exponens periculo; ſi cum neceſſitate, non peccat, dummodò abſit periculum delectandi de objecto: Neceſſitas autem eſt Prædicatori, aut Confeſſori, qui debent ſtudere hujuſmodi materiis: hoc enim eſt ſtudere, quod cogitare.

16. P. Ex his,quæ conjicio prudenter, nullum peccati extat periculum ex parte Juvenis; quare poſſim frequentare illum abſque ſcrupulo?

C. Tu ſolum conſideras peccatum contrà Caſtitatem,ſed latiùs debet proſpicere Confeſſor,nec ſolum inquirere debitum Pœnitentis pro unà virtute,ſed pro omnibus.Tu æque teneris ad Caſtitatem,& ad obedientiam parētibus, abſque quorum participatione nequis agere cum aliquo de matrimonio. Igitur adeſtnè conſenſus parentum, ut alloquaris prædictum Juvenem?

17. P. Ego,jam patre amiſſo ab annis, vivo ſub tutelà matris, quæ imò unicè deſiderat hoc matrimonium;quandoquidem ego ſum pauper.ille autem nobiliſſimus, & ditiſſimus.

C. Equidem erat mei muneris poſt prædicta, ultimò inquirere, an Juvenis eſſet paris conditionis: quia hoc totum in praxi debet ſcire Confeſſor ad formandum judicium prudens, quòd talis actus

ſit licitus, vel illicitus; quoniam verò ex te ipsà denunciaſti excellentiam viri, nullatenùs poſſum approbare hujuſmodi colloquia. Talis enim vir verè non accedit, niſi animo te decipiendi.

18. P. Ego, Pater, ab hero, ſæpius mittor cum epiſtolis ad concubinam: Non poſſim jurare, quòd epiſtolæ ſint turpes, imò nec ſcio, quid contineant, licet re verà malum ſuſpicer: Illum comitor, dum vadit ad ooncubinam, cujus pulſo januam, & ad hanc expecto herum, quòuſque egrediatur. Libentiſſimè dimitterē, ſi haberem, Pater, alium melioris conditionis. At nullum reperio, & ſum gravatus familià, quæ tota ſuſtentatur ex meà mercede, redigenda in extremam neceſſitatem: ideò crediderim me non peccare in his omnibus actionibus: etenim aliquid indifferens eſt ferre litteras, pulſare januam, & ibi herum expectare. Quid enim mali eſt in his, quando maximè omninò ſum alienus ab omni peccato; & aliàs me conſtituerem in extremà neceſſitate cum totà familià?

C. Hæc omnia non ita ſunt indifferentia, ut ſupponis tu, qui rem conſideras in abſtracto. Certè ita conſiderando, poſſes etiam furtum dicere aliquid indifferens: talia enim ſunt in abſtracto, extendere manum, contrectare pecuniam, & illam reponere in marſupio. Hæc omnia ſunt media, quæ induunt rationem boni, vel mali ex fine; ſicut intrinſecè malum eſt furari; ita intrinſecè malum eſt extendere manum ad furandum; Ferre litteras non eſt malum, ſed ferre litteras amatorias

eſt

eſt intrinſecè malum, quia cooperaris peccato mittentis. Pulſare januam (eſtò meretricis) non eſt malum, quia & illam pulſat Parochus; At pulſare januam, ut aperiatur volenti peccare, eſt intrinſecè malum, quia cooperaris peccato, quare nequis hæc agere, eſtò ſis in extrema neceſſitate. At herum expectare ad januam, non eſt peccatum, niſi caſu, quo herus nollet peccare, ſi abeſſes.

19. P. Ego, Pater, à decem menſibus non confeſſa, & à ſex nupta, ſemel in hoc tempore peccavi cum fratre ſponſi?

C. Peccaſtinè ante, vel poſt matrimonium; hoc eſt neceſſarium ſcire: nam, ſi peccaſti poſt matrimonium, fuit incæſtus, & in pœnam privaris jure petendi debitum: ſi verò peccaſti ante matrimonium, ex tali peccato contraxiſti impedimentum dirimens in primo gradu cum fratribus Amaſii, quem cognoviſti.

20. P. Equidem; Pater, peccavi ante matrimonium, quod deinde contraxi bonà fide, invincibilitèr ignorans omnem attinentiam, quam ſi noviſſem, nullàtenus contraxiſſem, fixa potius mori, quàm committere ſacrilegium, & contrahere ſacramentum omninò irritum.

C. Hæc ignorantia excuſat utique à ſacrilegio, ſed non validat ſacramentum: nec enim bona fides in hoc contractu ſupplet, quod Eccleſia requirit pro ſubſtantià. Teneris nùnc omnia facere, ut matrimonium revalidetur, quod quidem eſt poſſibile, recurrendo ad Sacram Pœnitentiariam. Hæc

habet authoritatem Pontificiam diſpenſandi in quibuslibet impedimentis jure humano conſtitutis, etiam occultato nomine pœnitentium, ubi agitur de foro tantum interno. Et verè diſpenſabit, cum agatur de matrimonio jam contracto in facie Eccleſiæ.

21. P. Sanè ſi poſſem abſque peccato, me ſeparare ab hoc viro, libentèr me ſepararem, cum ſit naturæ beſtialis: At quia fieri hoc non poteſt abſque peccato, & maximo meæ famæ detrimento ex Dei manibus accipiam hanc crucem. Quò magis occultum remaneat meum peccatum, V. P. obtineat pro me diſpenſationem à Sacrà Pęnitentiarià, quòuſque tamen expediatur Breve, quomodò me geram cum hoc viro pœnitus beſtiali? An poſſim petere debitum, ubi me ſenſero agitatam vehementi ſtimulo carnis, aut ſaltem reddere, ubi petat ipſe homo ſuſpicioſiſſimus, & cui negans ego debitum; me expono evidenti mortis periculo?

C. Quia matrimonium fuit invalidum, quælibet copula, quam petas, vel reddas, eſt fornicaria, nèc ullàtenus poteſt honeſtari à quocunque mortis periculo, etiam evidentiſſimo. Es equidem in magno labyrintho, ſed cum Dei auxilio, & prudentià tuà liberaberis. Melius eſt mori, quàm fœdari. Debitum ubi rogeris, tuum erit effugia quærere, non quidem mẽdaciis; hæc enim nequit conſulere Confeſſor, neque pro totiùs mundi ſalute, ſed viis prudentibus, ut quòd hodie tibi nimis eſſet

mo-

moleſta redditio debiti &c. Interim pro meà parte ſollicitabo diſpenſationem, quò citiùs eruaris à tantis periculis. Redi feſto ſequenti; nàm ſpero per hos dies omninò me obtenturum.

22. P. Ego, Pater, ſum fœmina, quam feſto præcedente juſſiſti redire ad te hodie pro diſpenſatione Apoſtolicà, & video in manibus V.P. Breve. Igitur ſum diſpenſata; & nùnc abſolutè poſſum petere, ac reddere?

C. Utique es diſpenſata, ſed, antequam petas, vel reddas, renovandus eſt conſenſus matrimonialis, ſine quo adhùc copula eſſet fornicaria. Non tamen opus eſt illum renovare coram Parocho, & teſtibus; nàm quia occultum omninò fuit impedimentum, in facie Eccleſiæ matrimonium remanet ſufficientèr probatum; Renovabis igitur conſenſum inter te, & ipſum ſolum; Nec eſt neceſſe, quòd moneas virum impedimenti præcedentis, & diſpenſationis ſubſecutæ. Imò teneris nihil revelare circà hoc, quia teneris conſulere propriæ famæ. Igitur antequam reddas debitum, poteris petere, an amet te vero affectu maritali, vel verbis æquipollentibus uti; Et ubi reſpondeat affirmativè, jam renovatus eſt conſenſus ex utràque parte: ſi verò negaret, jam habes, unde neges juſtè volenti debitum affectu fornicario.

CA-

CAPUT LXIX.

Sequitur eadem materia Praxis circà primum, & ſecundum Decalogi præceptum.

1. PRocedo inordinatè, quia varietas acuit curioſitatem, & hæc attentionem. Plura c.66. dicta ſunt circà primum Decalogi præceptum, ſed omnia reſpiciunt eò, ut Confeſſor inſtruatur circà praxim eorum, quæ audiuntur ordinariè in confeſſionali, peccatorum contrà præceptum affirmativum eliciendi actus Fidei &c. aut illorum ſcientiam habendi; nùnc verò ponemus praxim peccatorum, quæ ſunt contrà præceptum negativum, & præcipuè hæreſis; & tangemus etiam pro praxi primum Canonem Bullæ Cœnæ adjungentes, quæ ſpectant ad ſecundum Decalogi præceptum, ſcilicèt, circà perjurium, & blaſphemiam, quæ ſunt peccata, & ordinaria, & frequentia. Igitur.

2. P. Ego, Pater, pluries blaſphemavi.

C. Tu non accuſas numerum determinatum, imò nec ſpeciem peccatorum: blaſphemia enim eſt genus continens ſub ſe blaſphemiam ſimplicem, & hæreticalem: prima quarum eſt contrà Religionem: ſecunda verò: contrà virtutem fidei, quòad ſuum actum externum. Dic igitur primò quas blaſphemias protuleris?

3. P. Ego, Pater, protuli ſemèl *Deus ſit maledictus,*

ctus, & aliàs etiam ſemèl *Deus eſt maledictus.* Vellem ſcire, in quo caſu gravius peccaverim?

C. Peccaſti gravius in ſecundo: nàm prima fuit blaſphemia ſimplex, utpotè prolata ſolum per modum optantis: altera verò fuit hæreticalis; affirmaſti enim aliquid contrarium articulis fidei: Et quidem hic in Urbe potes abſolvi, ordinariè loquẽdo, quia non eſt reſervata, è contrà reſervatur, ordinariè loquendo in aliis Diæceſibus ab Epiſcopis.

4. P. Dixiſti *ondinariè loquendo* non eſſe reſervatam in Urbe: propterea innuis aliquando in Urbe non poſſe abſolvi. Hoc non intelligo; V.P. clarius id explicet.

C. Si hanc blaſphemiam protuliſſes Tuſculi, ubi reſervatur; & Romam acceſſiſſes eo fine tantùm, ut abſolvereris, nolens comparere coram tuo Superiore Tuſculano, tùnc veniſſes in fraudem; nèc ego te poſſem abſolvere, juxtà conſtitutionem Clementis X. adductam p. 1. c. 9. n. 5. ſed tenereris, vel redire ad tuum Superiorem Tuſculi, vel adire Pœnitentiarios trium Baſilicarum.

5. P. Cur in iſto caſu de ſe non reſervato Romæ, tu non potes; & illi poſſunt abſolvere?

C. Quia ego abſolvo per juriſdictionem mihi collatam à Cardinali Vicario, etiam ſi ſim Parochus. Equidem Cardinalis confert juriſdictionem, ut Vicarius Papæ, & ejus nomine, ſed Papa Vicarium nominat, ut Epiſcopus Urbis, & per conſequens ut cæteris Epiſcopis par, & par in parem non habet poteſtatem: At Pœnitentiarios deputat,

tat, ut Papa totius orbis, & per conſequens, ut Superior omnibus Epiſcopis: quare ſi adis Pœnitentiarios pro abſolutione, adis legitimum Superiorem tui etiam Epiſcopi.

6. P. Ego, Pater, hìc in Urbe protuli utramque blaſphemiam, & ſuper omnia dolens mei peccati, peto ſtatim abſolvi?

C. De ſimplici blaſphemià poſſem te ſtatim abſolvere, quia explicaſti ſpeciem, & numerum. At ſuper hæreticali nondum habeo ſpeciem, quia potes commiſiſſe peccatum hæreſis reſervatum in canone primo Bullæ Cœnæ. Dic igitur, an proferens illam blaſphemiam, crediderìs in tuo intellectu verè Deum eſſe maledictum?

7. P. Fateor me, Pater, credidiſſe; at pro illo inſtanti, quo protuli: tamen ſtatim valdè pœnitui, & profeſſus ſum me paratum mori potius, quàm diſcredere vel minimum articulum fidei. Porrò in hoc non mihi videor fuiſſe formalis hæreticus, ſed tantùm materialis: Ad hæreſim formalem duo ſimul juncta requiruntur indiſpenſabilitèr, & error in intellctu contrà fiedm, & pertinacia in voluntate; Hàc pertinacià deficiente, homo habens errorem in intellectu eſt ſolùm materialitèr hæreticus.

C. Primò ſcias, quòd ſi potuliſſes dictam blaſphemiam animo formali etiam contemnendi, & injuriandi Deum, peccaſſes quidem graviſſimè, ac peccato pœnè diabolico, ſed ſi per intellectum non crediḍiſſes, nunquam fuiſſet peccatum hæreſis: nàm optimè notaſti ad hæreſim formalem requiri duo

duo illa indiſpenſabilitèr, adeò ut non ſufficiat error ſine pertinaciâ, neque pertinacia ſine errore. Quoniam autem credidiſti, pro illo inſtanti verè fuiſti hæreticus. Pertinacia non eſt, ut credis, perſeverare in errore, ſed dicitur pertinax, qui ſciens Eccleſiam definiviſſe aliquid, vult tenere contrarium, & hoc etiam pro uno inſtanti, nàm hæreſis, ut alia peccata, incurri poteſt in uno inſtanti. Dicitur autem hæreticus materialis, qui habet errorem in intellectu, ſed quoniam adhùc ignorat contrarium eſſe definitum ab Eccleſiâ, paratus eſt huic ſe ſubiicere in omnibus; Et quia tu pro illo inſtanti credidiſti ſciens contrarium ab Eccleſiâ definitum, non poſſum te, utpotè hæreticum abſolvere.

8. P. Ego, Pater, protuli, hanc hæreſim, in meo cubiculo, nemine audiente, nèc potente audire. Cum igitur aliquam hæreſim poſſit abſolvere Confeſſor ordinarius, maximè poterit iſtam?

C. Video te in aliquibus inſtructum, ſed omninò confusè. Poſſet contingere, quòd aliquando cum hàc inſtructione, velles promoveri ad ſacerdotium, & in illo exercere officium Confeſſoris: quare volo te clarè, ac totalitèr inſtruere in hàc materiâ: nam ſi ita confusè procedes, id continget cum maximo tui, animarumque tibi confitentiũ periculo. Igitur ſcias hæreſim merè internam poſſe abſolvi à quocunque; ſed interna dicitur, quæ tantùm eſt in mente; Si ſemel ore protuliſti, eſtò ſolus, imò etiamſi vix te ipſum audieris, etiamſi

ſo-

ſis vicibus, in quibus peccaſti, & etiam ex diverſitate objecti materialis. In prolatione talis blaſphemiæ peccaſti primò contrà Religionem, & ſecundò contrà charitatem peccato ſcandali, & tot numero ſunt ſcandala, quot numero ſcandalizati (ſaltem virtualitèr, quod ſufficit, ut tenearis aperire) quia injuria eſt in injuriato. Cum blaſphemia hæreticalis ex n.3 in Urbe non ſit reſervata, poſſum, & volo te abſolvere; ſed ex Rituali adducto p. 1. c. 7. n. 21. Confeſſor abſolutioni *paternà charitate*, debet præmittere opportunas monitiones. Paterna charitas mihi deeſſet, ſi non curarē te liberare à gravibus pœnis, quas potes incurrere. Ex c.6.n.11. qui audierunt te blaſphemantem hæreticalirèr, tenentur te denunciare Inquiſitioni infrà menſem, niſi velint eſſe ipſo facto excõmunicati. Sanctũ verò Tribunal procedet contrà te graviter ad pœnas à Jure ſtatutas, niſi prævenias Delatores, comparendo ſpontaneè. Non teneris quidem ſub præcepto te præſentare; ſed unicum medium ad evadendas pœnas, eſt prævenire denunciationes juridicas Auditorum, quæ, ubi ſpontaneè compareas, nullius momenti erunt contrà te omni tempore. Conſilium meum tibi placeat, & blaſphemias tuas redime humili hàc denunciatione.

11. P. Ego, Pater, ex odio in Titium Sacerdotem, inductus fui abſque ullo fundamento ad credendum, quòd Chriſtus non eſſet ſub hoſtià, ſuper quam proferebat verba conſecrationis, judicans illum non habere intentionem conſecrandi, fuinè hæreticus?

C. Ex

C. Ex c. 1. n. 11. formalis ratio, ſub quà credimus fide Theologicà, eſt, *quia Deus revelavit Eccleſiæ Catholicæ*. Et Deus quidem revelavit in hoſtià ritè cõſecratà coutineri verum corpus Chriſti, ſed non revelavit hanc in particulari hoſtiam eſſe ritè conſecratam: quare non es hæreticus, credendo hanc hoſtiam non eſſe conſecratam; ſed graviſſimè peccas, judicando temerè tam grande malum, abſque fundamento de Sacerdote Cetholico.

12. P. Teneorne in confeſſione explicare, quòd blaſphemiarum aliæ fuerint in Sanctos, aliæ in B. Virginem, aliæ in Deum?

C. Ex c. 4. n. 8. S. Thomas ponit omnes blaſphemias, ut ejuſdem ſpeciei, ſed tamen ſuaviter diſponat Confeſſor pœnitentem, ut explicet illam diverſitatem, quia poteſt variare notabiliter judicium Confeſſoris.

13. P. Ego, Pater, ſæpius juravi: nàm conſuevi ad omne verbum addere, *Per Deum*, *Per Virginem Mariam* &c.

C. Hàc tuà confeſſione confundis juramentum, quòd eſt actus Religionis, perjurium, & nominationem Dei in vanum, quę ſit tantum veniale peccatum. Si profers verba illa, ſed ſimul non affirmas, aut negas aliquid, ad quòd confirmandum adducatur in teſtimonium Dei nomen, tùnc fit vana Dei nominatio, & fuit peccatum veniale, quia ſecundum Decalogi præceptum ſnb mortali tantum prohibet perjurium, blaſphemias, & violationem votorum.

14. P:

14. P. Utique pluriès eo modo nominavi Deum, ſed etiam pluriès juravi; quæro an iſta conſuetudo jurandi ſit mortale peccatum?

C. Sit regula generalis, quòd conſuetudo de ſe non eſt peccaminoſa, niſi peccatum ſit actus: nam conſuetudo eſt circumſtantia, ſeù accidens, quòd non eſt peccatũ, niſi mala ſit ſubſtantia, ſeù ſpecies rei. Conſuetudo id mali dicit, quòd aſſuetus jurare ſe exponit periculo pejerandi, & propterea peccat toties, quoties; at etiam peccaret; ſi unico actu ſe exponeret periculo. Cæterum ſi quis haberet conſuetudinẽ jurandi ſolùm in re verà, & juſtà, nõ peccaret mortalitèr. Dic igitur, quæ ſit iſta cõſuetudo?

15. P. Fateor me jurare tum in vero, tùm in falſo; nàm juro quidquid in buccam venit.

C. Hoc modo jurans, peccas, & jurando verum, & jurando falſum: quia jurando verum exponis te periculo jurandi falſum, & ita debes explicare quoties juraſti verum, & quoties juraſti falſum. At prius dic ſpeciem peccati.

16. P. Darinè poſſunt circà juramentum plura peccata ſpecie diſtincta?

C. Utique poſſunt dari: nàm primò: quatuor ſunt ſpecies juramenti, aſſertorium, promiſſorium, comminatorium, & execratorium. Ulterius conſiderandæ ſunt conditiones juramenti, nempè, Judicium, Juſtitia, & Veritas. Judicium conſiſtit in eo, quòd juretur cum Prudentiâ; ſed conditionem hanc omitto, quia defectus illius de ſe tantùm conſtituit veniale peccatum. Juſtitia eſt, quòd

juretur de re non illicità: Veritas, quòd juretur res, qualis eſt in mente.

17. P. Juravi me daturum obolum, quod tamen poſteâ non dedi, peccavinè mortalitèr?

C. Diſtinguendum eſt: ſi jurans habuiſti intentionem jurandi, & dandi, ſed deinde ex alio motivo non dediſti. Tale juramentum dicitur habere primam veritatem, quę conſiſtit in intentione, dùm juras, & carere ſecundâ: In hàc autem juramentum excuſatur à mortali ex parvitate materiæ. At ſi deficiebat prima veritas, peccaſti mortalitèr, nec ullatenus materiæ parvitas excuſat.

18. P. Juravi me dicturum leve mendacium, dic mihi, an peccaverim mortalitèr in hoc juramẽto?

C. Si deficiebat intentio dicendi, utique peccaſti mortalitèr; ſi habebas intentionem dicendi, tùnc erit veniale: nam circà juſtitiam, materię parvitas excuſat à mortali.

19. P. Juravi bis me occiſurum filios, ſemel abſque intentione, ſemel cum intentione, quando peccavi gravius?

C. Ubi abſqne intentione juraſti, fuiſti ſacrilegus, & periurus contrà veritatem juramento debitam: Ubi cum intentione juraſti: primò violaſti juſtitiam juramenti, jurans de re illicità; & in hoc paritèr fuiſti ſacrilegus contrà Religionem: ſecundò: violaſti virtutem Juſtitiæ intendens inferre mortem proximo: tertiò: violaſti virtutem Pietatis intendens inferre mortem filiis. Porrò in quâlibet harum ſpecierum tot numero peccata commiſiſti,

miſiſti, quot ſunt numero filii.

20. P. Ego, Pater, plures dubitationes habui contrà fidem; & aliquando voluntariè dubitavi, non quidem credendo contrarium definitis ab Eccleſià, ſed tantùm ea revocans in dubium?

C. Optimè feciſti, diſtinguendo dubitationes voluntarias ab involuntariis: involuntariæ ſunt tentationes dœmonum, quas etiam paſſi ſunt Sancti. At voluntariæ ſunt vera peccata infidelitatis: nam dubius in fide eſt infidelis: habuiſti errorem in intellectu, quia poſitivè dubitare de re certà, eſt error. Quòad ſpeciem igitur ulterius explicà, nùm fuerit Paganiſmus, nùm Hæbraiſmus; nùm Hæreſis: nùm internè tantùm fuerit dubium, vel externè prolatum, ut videam, ſi à me poſſis abſolvi. Etiam explicà numerum.

21. P. Semel legi librum prohibitum?

C. Si paucas tantùm lineas legiſti, venialitèr peccaſti ex parvitate materiæ: ſi plura legiſti, mortalitèr peccaſti, & quia reflecto ad primum Canonem Bullæ Cœnæ, ut videam, an poſſis à me abſolvi, explicà ulterius, an liber ſit hæretici, & quando ſit talis Authoris, an contineat hæreſim, vel ſaltem tractet de Religione?

22. P. Utique liber erat Authoris jam ab Eccleſià damnati, ut Hæretici, verumtamen agebat unicè de myſterio Trinitatis, illud mirabìlitèr explicans, abſque ullo errore contrà Fidem?

C. Qui legit librum Hæretici, ſive contineat hæreſim, ſive ſolùm de Religione agat abſque ullo

errore, ſi ſcientèr id faciat, & ſine licentià, ipſo facto incidit in excommunicationem primi Canonis Bullæ Cœnæ.

23. P. Incidinè in eundem Canonem ego, qui bis receptavi, & occultavi Hæreticum: ſemel, dum à ſuo Principe quærebatur ad necem ob homicidium ab illo patratum; & ſemel, dum petebatur à Sanctà Inquiſitione ad triremes ob hæreſim à ſe evulgatam.

C. In primo caſu non incidiſti, quia receptaſti materialitèr, Hæreticum: At in ſecundo caſu incidiſti, quia receptaſti Hæreticum, ut talem ab Inquiſitione petitum.

CAPUT LXX.

Sequitur eadem materia Praxis, circà quintum Decalogi Præceptum.

1. UT habes in *Inſtruct. pro ordinandis* c. 10. nu. 2. quodlibet Decalogi præceptum continet in ſe duo præcepta: alterum negativum; & alterum affirmativum. Porrò ex n. 33. affirmativum contentum in quinto Decalogi præcepto, eſt Charitas proximi. De utroque igitur præcepto, & negativo, & affirmativo aliqua ponemus, quæ conducant ad praxim.

2. P. Odio ſemel habui, Pater, quoſdam meos inimicos, & quoniam agnoſco experientià doctus, Confeſſorem in hac odii materià exquirere tem-

pus,

pus, utpotè circumſtantiam, quæ ſolùm aggravat, ſed notabilitèr poteſt variare judicium Confeſſoris; ideò me accuſo, quòd per mediam horam duraverit tale odiùm, & quia ſcio interruptionem moralem conſtituere diverſitatem numericam juxtà dicta p. 1. c. 34. n. 9. fateor hoc odium fuiſſe unicum moralitèr actum toto eo tempore; quo finito, poſitive oravi ſemper Deum in poſterum pro ſalute illorum, & nùnc inſuper maximè dolens de hoc peccato, peto abſolvi?

C. Primò debes explicare, an odium fuerit leve, an grave; ſecundò: ſi dicatur grave, debes ulterius te explicare: nâm odire eſt velle malum, & poteſt eſſe in triplici ſpecie: ſi primò triſtaris de bono proximi: ſecundò complaceas, vel gaudeas de malo proximi; nàm odii peccato peccas, ſi auditâ morte proximi gaudes: tertiò: ſi deſideres malũ proximo.

3. P. Meum odium fuit in ſecundà ſpecie; complacui enim, audito gravi damno inimicorum, per epiſtolam amici.

C. Nondum ſufficientèr explicaſti ſpeciem infimam peccati; ſicut enim inferens actu damnum grave proximo, debet explicare in quà materià intulerit, ſi in vita, in famà, in bonis temporalibus, aut ſpiritualibus &c. juxtâ diverſitatem ſpecificã peccatorum, quæ ſuo loco ex Angelico dicta ſunt militare contrà juſtitiam commutativam, ita eædem differentiæ ſunt explicandæ in interno actu odii, ſive odium ſit triſtitia de bono, ſive complacentia, ſeù deſiderium de malo. Tandem ut poſſim

habere numerum peccatorum, debebis explicare, quot numero fuerint hoſtes.

4. P. Mihi ut omninò novum accidit, quòd triſtitia de bono ſit peccatum odii: putabam, quòd omnis triſtitia de bono proximi eſſet Invidia; & ſub hàc ſpecie volebam confiteri triſtitiam ſemel conceptam, quòd Petrus fuerit promotus ad beneficium?

C. Hæc tua opinio erat erronea ex multiplici capite: primò: falſum eſt, quòd omnis triſtitia ſit peccatum Invidiæ. Triſtitia in appetitu ſenſitivo eſt paſſio, quæ poteſt eſſe bona, vel mala: in voluntate verò eſt actus indifferens; Utraque propterea ut judicetur bona, vel mala: dic, ſi triſtatus fuiſti de promotione Petri ad beneficium, quia fundatiſſimè times damnum ſpirituale ſubditis, nàm tùnc fuit bona triſtitia: ſi doluiſti, quia Petrus eſt indignus bonorum temporalium beneficio annexorum, fuit ęmulatio, quæ ex ſuo genere non eſt peccatum mortale. Si doluiſti, quia nolles Petrum habere tale bonum; hoc eſt formale odium. Si doluiſti (notà benè) quòd Petrus habuerit beneficium, quia nolles Petrum habere plus quàm te; hoc eſt Jnvidia ex ſuo genere peccatum mortale, quia contrà charitatem. Igitur ut habeam peccati ſpeciem, explicà id totum magis in particulari?

5. P. Hæc diſtincta explicatio ſummoperè mihi placet: Ut igitur ſcias meum peccatum, dico me etiam prætendiſſe dictum beneficium, pro quo habebam requiſita non ſpernenda: Ut autem vidi

col-

collatum Petro, dolui de meo infortunio.

C. Laudas, quòd ego explicem clarè omnia, ſed tu ſemper obſcurius loqueris; verumtamen ignoſco tibi: nec enim tenemini vos Pœnitentes eſſe Theologi; ſed ego peccarem graviſſimè contrà meum officium, ſi neſcirem diſcernere lepram à leprâ, odium ab invidiâ, & peccatum ab actione, in quà non eſt peccatum, quod ultimum videris confundere in ultimà reſponſione tuà. Igitur explicà ulteriùs, an tantùm dolueris de tuo infortunio. An verò huic dolori addideris alium dolorē de fortunà Petri. Si tantùm doluiſti de tuo infortunio præſcindens ab eo, quòd Petrus habuerit beneficium; non peccaſti, quia doluiſti de tuo malo; & hoc non eſt contrà charitatem, ſed juxtà charitatē, quę incipit à ſe ipſo. Si dolori de tuo infortunio addidiſti alium dolorem de fortunà Petri, tùnc peccaſti, non in primo dolore, ſed in ſecundo, & videndum, an dolueris, quia erat bonum Petri: tùnc enim fuiſſet odium: vel an dolueris, quia nolles Petrum habere plus, quàm te: nam tùnc apprehendiſti bonum Petri, ut diminutivum tuæ excellentiæ: quare fuit Invidia.

6. P. Ego, Pater, verè dolui, quòd Petrus obtinuerit, ex eo tantùm motivo, quia vellem non eſſe inferior Petro. Addantur illi alia complura, imò Cardinalatus ipſe; dolerem unicè, quòd ille eſſet Cardinalis, quando ego non ſim.

C. Dixi jam: ſi doles tantùm te non habere, quòd habet Petrus, non peccas. At ſi doles Pe-

trum habere, quod tu non habes, etiam ſi non doleres, quãdo haberes & tu, peccaſti peccato Invidię.

7. P. Quoties, Pater, video meum hoſtem, totiès mihi congelatur ſanguis in venis; etenim nimis injuſtè ſemper me vexat.

C. Nondum te ſufficientèr explicaſti: nam effectus iſte poteſt eſſe naturalis; Ut pedetentim te ducam ad bonam confeſſionem, primò explicà, nùm videns hoſtem, feceris actus voluntatis contrariè oppoſitos charitati, odiendo illum, vel per triſtitiam de ſuis bonis, vel per complacentiam, aut deſiderium de malo, & item de quo bono triſtatus fuiſti, vel de quo malo complacuiſti, aut deſideraſti. Explicatis ita peccatis contrariè oppoſitis charitati, ulterius explicà, ſi peccaſti omittendo actus charitatis eidem ex præcepto debitos?

8. P. Scio, Pater, me teneri ad ſubveniendum hoſti poſito in extremà neceſſitate, in quà ille nunquam fuit; & ſcio me teneri ad ſubveniendum proximo in graviori, in gravi, & in communi neceſſitate; ſed cum ille ſit multò me ditior, nunquam me credidi obligatum eidem ſubvenire de meis ſuperfluis?

C. Huc uſque meminiſti ſpeciales effectus charitatis, quos tenemur exhibere proximo in caſu &c. ſunt etiam ſigna communia amicitiæ, quæ ſub mortali tenemur exhibere omnibus, ut orare pro inimicis, vel ſalutare, quando in civitate ſalutatio habetur, ut ſignum commune, quod indifferentèr omnibus tribui ſolet. Igitur ut poſſim ſcire tua

peccata,

peccata, mihi particularitèr explicà, nùm defeceris in iſtis?

9. P. Quòad orationem mihi videor non teneri ſub mortali ad orandum particularitèr pro inimicis: & quòad ſalutationem fateor in meà patrià, ſalutari omnes indifferentèr; propterea coram aliis, ſaluto meum hoſtem, nè ſim ſcandalo videntibus: At inter me, & ipſum ſolùm non ſaluto.

C. In *Inſtruct. pro ordinandis* c. 8. n. 47. habes, quòd orationum alius eſt fructus generalis, & alius particularis. Igitur non peccas mortalitèr; quando prætermittis applicare particularitèr orationes pro tuo inimico: ſed ſi non communicares fructum generalem, in quo juſti omnes totius orbis communicant, peccares tùnc mortalitèr. Miſſa etiam tres fructus producit: primus eſt generalis pro quocunque juſto: ſecundus ſpecialis; pro aſſiſtentibus: tertius ſpecialiſſimus, pro quo offertur: Hũc ultimum in miſsâ, & in orationibus non teneris offerre pro tuo inimico, ſed peccares mortalitèr, ſi orans in tuo cubiculo, nolles, quòd hoſtis tuus communicaret in fructu generali tuarum precum. Idem dic, ſi nolles eum communicare in primo fructu miſſæ, vel etiam in ſecundo, ubi adſiſtit. Porrò nè angaris in hoc ſcrupulis, adverte non eſſe neceſſarium, quòd habeas poſitivam, & formalem intentionem communicandi hunc fructum; quare è contrà, ut pecces, requiritur te habere formalem, & poſitivã intentionem excludendi hoſtem à generali fructu. Quòad ſalutationem, quia illam dicis in patriâ eſſe ſignum

ſignum commune,peccaſti mortalitèr contrà charitatem peccato omiſſionis, quotiès non ſalutaſti (dummodò tu eſſes inferior, & ad te ſpectaret ſalutare primum: ſi enim hoc ſpectabat ad ipſum, non peccaſti tu non reſalutans, ſed ille peccavit non ſalutans) etiamſi nullus adeſſet: quòd ſi adfuiſſent alii, tùnc præter peccatum omiſſionis in non ſalutando, peccaſſes etiam peccato commiſſionis per ſcandalum contrà eandem charitatem; & explicare deberes, quot numero perſonas affeciſti ſcandalo.

10. P. Accedens ego, Pater, ad Urbem, cum alio Peregrino per viam rixati fuimus; & tandem percuſſi ſocium.

C. Hic ſimul refers duo peccata ſpecie diverſa, rixam, & percuſſionem. Ut fungar meo munere, debes diſtinctè quodlibet explicare. Ordinariè rixa incipit per verba dehonorativa. Dic ergo quas injurias protuleris in ſocium?

11. P. Injurias graves protuli coram ſex (quandoquidem ſemper vis ſcire numerum) & illum dixi furem, adulterum, & homicidam?

C. Tres injurias protuliſti ſpecie diſtiuctas, omneſque graves, nondum tamen habeo ſpeciem tui peccati. Explicà ergo ulteriùs an verum, vel falſum fuerit, quod exprobraſti ſocio; & an publicum, vel occultum.

12. P. Fateor, Pater, publicum erat, & notum omnibus audientibus, quòd ſocius erat Adulter; Verum erat, quòd eſſet fur. nam meis oculis vidi

fu-

furantem, ſed ſolus ego ſciebam: Falſum erat, quòd eſſet homicida: Unum peto pro meâ inſtructione in poſterum, ut dicas, an verè neceſſarium ſit hæc omnia explicare in confeſſione, an potiùs id facias ad majorem tui cautelã, & mei ſecuritatẽ.

C. Id omninò neceſſarium eſt: nam exprobrãs adulterium, quod eſt verum, & publicum, peccaſti ſolùm contrà charitatem: nec enim læſiſti juſtitiam, (quæ ſola obligat ad reſtitutionem) quia ſocius non habet jus ad famam in hoc. Exprobrans furtum, eſtò verum, ſed occultum, peccaſti contrà juſtitiam, quia ſocius, quamquam verè fur, habet jus, ut non publicetur talis; quare tu teneris reſtituere famam, ita tamen, quòd non mentiaris, dicendo iis, qui audierunt, te locutum ex paſſione, laudando illum in hoc genere &c. Exprobrans homicidium peccaſti etiam contrà juſtitiam, talitèr excedens, quòd exceſſus iſte conſtituit peccatum in aliâ ſpecie; teneriſque multò magis ad reſtitutionẽ, adeò, quòd, etiam, ſi oporteat, dicas te fuiſſe mentitum. Et quia potes addere, quòd illi non deponent judicium factum de Petro, quòd ſit homicida, dico, quòd in tali caſu etiam debes addere juramẽtum, ut medium ultimum à Deo inſtitutum pro confirmandâ veritatè. Et hęc circà Rixam. Adde jam circà percuſſionem; & primò explicà, num ſocius iſte fuerit Clericus; etenim tunc incidiſſes in excommunicationem Papæ reſervatam inflictam in c. *Si quis ſuadẽte*. Ulteriùs quia innuiſti vos fuiſſe Romipetas; explicà, num percuſſeris animo im-

pe-

pediendi acceſſum ad Urbem: tunc enim incidiſſes in aliam excommunicationem Papæ reſervatam can. 10. Bullæ Cœnæ, quam non incurris, ubi percuſſiſſes abſque illo animo: nam Romipeta in tali Bullà formaliter accipitur, non materialiter, ita ut ſit excommunicatus, qui moleſtat, ut ibi aſſeritur, Romipetam, quia Romam petit,

13. P. Eidem etiam pluries maledixi, ut & mihi, ſed in irâ, & deſiderans utrique mortem, pro illo tantum inſtanti, quo elapſo, ſtatim ceſſavit malum omne deſiderium, ergà me præſertim.

C. Non ideò, quòd in irà deſideraveris mortem, peccaſti minus, quàm mortaliter, ſi ex animo verè deſideraſti; nam ira non aufert uſum rationis. Et cum maledicere ſit idem, ac malum dicere, ſi ex animo dixiſti, quanquam in uno inſtanti, explicà quot vicibus maledixeris tùm illi, tùm tibi ſpecialiter; nam hoc eſt peccatum omninò gravius.

14. P. Eſtnè peccatum ſibi mortem apprecari ad fugiendas afflictiones hujus vitæ?

C. Eſt utique peccatum mortale: nàm eſt velle majus malum ad fugiendum minus: Paupertas, exilium, perſecutiones, infamia, & omnia, uno verbo, mala præſentis vitæ ſunt minora morte. Mors autem eſt minus malum peccato quolibet, etiam veniali: quare non peccas deſiderando mori potius, quàm peccare, vel venialitèr.

15. P. Ego ſemel movi, ſemel induxi, & meo exemplo ſemel fui occaſio, ut occiderentur alii, peto, an tenear reſtituere?

C. Quan-

C. Quando fuiſti movens, & inducens, teneris reſtituere;& 39.propoſitio contrarium docens dãnata fuit ab Innocentio XI. & rectè; nam ambo, utpotè cauſa moralis,influunt in violatione juſtitiæ. Ubi fuiſti tantùm occaſio,violaſti charitatem peccato ſcandali, non juſtitiam, quæ ſola obligat reſtituere.

CAPUT LXXI.

Sequitur eadem materia Praxis pro vitiis capitalibus.

1. QUotidiè accuſant ſe fœminæ in generali de vitiis capitalibus. Porrò Confeſſor debet habere modum interrogandi (niſi aliàs pęnitens ita ſit notus,ut Confeſſori moralitèr conſtet ipſum in prædictis vitiis non peccaſſe mortaliter) ut ex unà parte non gravet pœnitentem;ex alià eliciat,ſi quando mortaliter peccaverit.

2. P. Ego, Pater,ſum ſuperba, ſum avara,ſum Invida, ſum Guloſa, ſum Acidioſa.

C. Pedetentim procedamus in quolibet horum peccatorum;& primò dic, an verè cognoſcas, quid ſit Superbia?

3. P. Utique, Pater; audivi enim pluries, quòd Superbia eſſet *appetitus propriæ excellentię inordinatus*.

C. Tu ſanè diebus Dominicis non frequentas do-

doctrinam Chriſtianam in tuà Paræcià: nam te Parochus docuiſſet, quòd *appetitus inordinatus propriæ excellentiæ* ſit inanis Gloria; & quòd Superbia eſt *appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, ut non vult homo ſubjici ſuo Superiori:* & eſt ex ſuo genere peccatum mortale.

4. P. Hoc eſt peccatum meum, quæ volo dominari, non ſubeſſe marito: Cibos illi non præparo, domum non curo, quòd nolim illi ſubeſſe, ſed imò præeſſe. Memini etiam, quòd ſemel juſſa levare feſtucam è terrà, reſpondi me nihili facere ſua mandata.

C. Semper peccaſti mortaliter peccato Superbiæ in ultimo etiam caſu. In primis caſibus ex te vides gravem eſſe hujuſmodi inordinationem; unde non potes excuſari à mortali ex parvitate materiæ, licèt ex hàc excuſetur Superbia, quando levis eſt inordinatio. In ultimo caſu nolle ſubjici marito in levando feſtucam è terrà, eſſet utique levis inordinatio, & per conſequens veniale peccatum, niſi per rationem formalem tui motivi contempſiſſes totam mariti authoritatem; & graviſſimus contemptus eſt totam contemnere. Igitur circà primum explicà numerum, & quoties id feceris; quo explicato, procede ad ſecundum tuæ confeſſionis caput, nempè, Avaritiam; In hàc enim videre debeo, utrùm etiam peccaveris mortaliter?

5. P. Quomodò in avaritià poſſum peccare mortaliter, ſi ex genere ſuo illa non eſt peccatum mortale?

C. Ego

C. Ego non te ſpecialiùs interrogarem, niſi vidiſſem, quòd ſub illà generali accuſatione ſuperbiæ involuiſſes plura, & quidem mortalia peccata. Ex multiplici capite Avaritia poteſt eſſe peccatũ mortale; ac primò ſi conſtituas in illâ finem ultimum, hoc eſt, ſi es ita diſpoſita, ut ad conſervandam pecuniam nihil ſis curatura Dei, aut Eccleſię præcepta. Es diſpoſita pręterire ſacrum in die feſto, & operari ſervilitèr &c. ut vendas merces &c. quãdo ita fuiſſes diſpoſita, hìc animus eſt de ſe peccatum mortale, explicandum in confeſſione. Ulterius etiam deberes explicare, quotiès omiſiſti ſacrum &c. Deficiente hoc animo, utique non peccaſti mortalitèr in affectu inordinato pecuniæ, ſed quia ex tali affectu ordinariè poſſunt contingere plura peccata, & Confeſſoris eſt, ubi pœnitens non ſe ſufficientèr explicat, inquirere ordinaria: ideò duo mihi diſtinctè debes explicare: primò an ex hoc inordinato pecuniæ affectu proceſſeris ad negandum, aut differendum ultrà conveniens, debitas mercedes operariis, vel ita parum provideris domui tuæ, ut inde poſſis argui adminiſtrator infidelis, nam in altero peccaſſes contrà juſtitiam cõmutativam, in altero contrà diſtributivam: ſecundò: debes explicare, an ex illo affectu inordinato pecuniæ, proceſſeris ad negandam eleemoſinam pauperi conſtituto in extremà neceſſitate, vel etiã pauperi conſtituto in neceſſitate gravi, aut communi, quando habes de ſuperfluis: nam in his caſibus peccas mortalitèr contrà charitatem. Igitur

ex-

explicà, nùm ad aliquid horum proceſſeris.

6. P. Ego, Pater, quòad primum caput contrà juſtitiam, nunquam negavi mercedes operariis. At nec ullus Confeſſor injecit ſcrupulum in differendo; quin imò plurimùm compaſſi ſunt ſcientes me ſentire dolores mortis, dum cogor erogare pecuniam. Pluriès eunt, & redeunt operarii, quos dimitto nùnc ſub uno, nùnc ſub alio prætextu (verè tamen ex affectu inordinato pecuniæ) ad annos, & ad luſtra differo ſolvere; vix enim mei miniſtri debitum reducunt ad memoriam, ſed fateor, quia ſemper me vident reluctantem. Sed hoc unum ſcio, quòd promptè ſolvo, quotiès judicialitèr ſum coacta, licèt nonnulli deſiſtant, quia timent meam potentiam; Alii, quia non habent, unde faciant expenſas judiciarias.

C. Verè es in peſſimo ſtatu, & in die judicii reddes rationem Deo de tot dãnis, quę tuà culpà, ſentiunt operarii conſumentes indumenta in eundo, & redeundo, differentes providere neceſſaria ſuæ familiæ temporibus opportunis ob defectum ſolutæ mercedis, unde contingit ſæpè, ut diſperdantur familiæ, cum filii non poſſint educari in ſtudiis, vel in artibus. Utinam illorum plures neceſſitas non induxerit ad gravia peccata, quæ omnia imputantur tibi, præſertim ſi diſſipes in conviviis, comædiis &c. egeantque poſteà fideles operarii. Quoniam ad annos, & luſtra dicis te diſtuliſſe mercedes, neceſſaria tibi eſt confeſſio generalis à tempore, quo cæpiſti deficere: Quia non eſt determina-

na-

natum tempus præciſum, quo peccatur in differendo, non potes accuſare determinatum numerũ peccatorum, ſed debes dicere tempus, in quo talitèr proceſſiſti, ex illo enim Confeſſor arguet numerum circumcircà peccatorum, quæ plus, minuſuè commiſiſti: Addes etiam numerum perſonarũ, quas hàc dilatione vexaſti, exprimens quæ tibi videantur gravius, quæ levius vexatæ, habità ratione ſtatus, temporis, & neceſſitatis quorumcunque, referens quidẽ te pro doctrinà univerſali ad Theologos; at pro caſu particulari hic, & nùnc ſequens magis dictamen propriæ conſcientiæ; nàm vera Theologia docet utique in generali ſolutionem poſſe v. g. per menſem differri, & Confeſſor id in confeſſionali ritè docebit. At tu particularitèr cognoſcis hanc dislationem prȩjudicare plurimùm Creditori; nec innuis Confeſſario, qui propterea conſulit juxtà doctrinam univerſalem, nec aliud poteſt, aut debet conſulere, niſi tu de Creditore aperias, quod oculis tuis vides, & manibus contractas. Porrò ut generalis iſta confeſſio ſit vera; emendato præterito, cavebis futurum.

7. P. Neque Confeſſarii, neque Concionatores inculcant hæc, quȩ tamen hodie cognoſco valdè neceſſaria; & ut generalis confeſſio, cui me diſponam citiſſimè, ſit omni ex parte legitima, differe de reliquis vitiis capitalibus, quæ accuſavi?

C. De Invidià, poſſunt videri dicta c.69.n.3. Circà gulã pariter conſidera, nùm in delectationibus cibi, & potus poſueris finem ultimum, hoc eſt, an

parata fueris,ut has obtineres, conculcare Dei legem, & Eccleſiæ præcepta. Ubi animus iſte abfuerit, quia de ſe Gula non eſt peccatum mortale, conſiderà,quòd totiès,quotiès peccaſti mortalitèr, ſi comediſti, aut bibiſti; advertens, vel debens advertere, quòd talis cibus, & potus poterat gravitèr nocere ſanitati, nec non totiès, quotiès peccaſti mortalitèr peccato Ebrietatis in bibendo,ſi advertiſti, vel debuiſti advertere, quòd potus te perfectè privaret uſu rationis: tertiò; ſi obligatus ad jejunia Eccleſiæ illa violaſti, debes accuſare quotiès, & quomodo violaſti: ſi pluriès comedendo, ſed cibos quadrageſimales; quòd ſi violaſti etiam per cibos vetitos, inſuper accusà, nùm in ovis, & lacticiniis tantùm, an inſuper in carne: quotiès etiam in die hanc, vel illa comederis?

8. P. Quid dices de Acidià, quæ ſæpiùs me opprimit,& vi cujus prætermitto ſæpiſſimè orationes,& alia pietatis opera?

C. Acidia eſt tædium laboris circà bona ſpiritualia; & opponitur charitati Dei, propterea ex genere ſuo eſt peccatum mortale. Videndum tamen eſt, quomodo tua hæc Acidia ſe habeat:etenim ſi triſtaris; quia labor ille cedit in gloriam Dei, quotiès de hoc doluiſti, totiès peccaſti mortalitèr,nec excuſaris ob parvitatem materię,quanquam dolueris de recitando ex devotione verſiculo *Gloria Patri* &c. ſi verò non ſub eà ratione doluiſti,ſed quia tibi moleſtus erat labor,peccaſti etiam peccato Acidiæ, ſed tantùm venialitèr in Acidià;

quòd

quòd ſi prætermiſeris opera pietatis præcepta, v.g. recitationem officii, ad quod obligaris, tùnc commiſiſti duo peccata, alterum veniale Acidiæ: quòd fuit cauſa alterius mortalis, nempè, omiſſionis officii, & primum veniale eſt contrà charitatem Dei (quod tamen in confeſſione non teneris explicare) alterum mortale contrà Religionem, quæ obligat ad officium; & circà hoc in confeſſione teneris explicare numerum omiſſionum &c.

CAPUT LXXII.

Concluſio totius operis.

1. ANgelici Theologia eſt veluti circulus, & Corona, quæ in idem terminat, ubi incipit. Et ita S. Doctor ſuam Summam incipiens à Deo, intendebat illam terminare in ipſum Deum, complens illam per quæſtiones de Deo glorificatore poſt judicium, licèt morte præventus, non potuerit complere, ſed illam inabſolutam reliquerit ad tractatum de Pœnitentià, quæ debet eſſe complementum noſtræ præſentis vitæ. Studui, prout mihi quidem videtur, tradere doctrinam Moralem in hoc opere juxtà ſenſum *Sancti* Doctoris; quare legenti non debebit eſſe mirum, ſi unde incepit, terminet opus, quod ad modum circuli, & coronæ, compactum eſt.

2. Igitur, ut adprimum redeamus p. 1. c. 1. n. 9. notatum eſt multa forte repetenda in hoc opere;

& addo nùnc multa ſæpius repetita; ſed id primò proceſſit ex naturà doctrinæ Angelicę. Hæc utpotè à fundamentis omnia tractans, uti ſuper eodem fundamento multæ ſurgunt menſiones, ita ſuper eàdem ratione fundamentali, Angelicus multas deduxit concluſiones; quòd autem haſce ſtabiliens Angelicus, cogatur pluries repetere principium talis concluſionis, eſt cum grandi ſtudentium fructu: quem, & ego maximum percepi. Extrà ſcholam S. Thomæ ablactatus, firmandę cuilibet concluſioni, debui ſemper ad hibere ſtudium ingens. At factus Angelici diſcipulus, video me plurima evidentèr ſtatim deducere, percepto fundamentali principio, quod tamen ut percipiatur, eſt ſępius inculcandum, cum omnes neque totiès inculcatũ percipiant. Exemplo ſit illud axioma Theologicum, quòd *A causà primà inimpedibili, & neceſſarià*, ſequi poteſt effectus cauſæ ſecundæ impedibilis, & contingens. In hoc tanquam primo fundamento nituntur plura fidei dogmata. S. Doctor illud firmavit in ſuis operibus plus, quàm quadrageſiès; ſub variis quidem terminis, ſed ad idem reſpicientibus; ſed ſub iiſdem omninò terminis, relinquendo cætera S. Doctoris opera, quæ fortè non ita erunt ad manus Confeſſori ordinario, ter illud firmat: primò quidem 1. p. q. 14. a. 13. ſibi ſecundo loco obiiciens per hæc formalia verba: *Omnis conditionalis, cujus antecedens eſt neceſſarium abſolutè, conſequens eſt neceſſarium abſolutè* &c. ſecundò idem proponit q. 19. a. 8. pro tertià objectione. Tertiò

idem

idem proponit 2.2.q.171.a.6.etiam in tertio argumento, & firmat mirabilitèr, reſpondendo,tale principium, ita ut mihi videatur lunà clariùs, ob lucem, quam recipit ab Angelico Sole. Cum toties tamen fuerit inculcatum, cæcutivit ad illud. Petrus de Rivo docens Lovanii, quòd *à causà inimpedibili, & abſolutè neceſſarià, ſequitur effectus inimpedibilis, & abſolutè neceſſarius*. Illum tamen ad Sixtum IV. detulit Academia Lovanienſis tenaciſſima doctrinæ SS.Aug.& Th. Apoſtolicàque authoritate Petrus coactus fuit ſe retractare.

3. Hinc videt Confeſſor aliquando plurimùm prodeſſe,quòd eadem ſępiùs repetantur.Mihi verò pęnè fuit neceſſarium ob aſſumptam methodum, qui priùs rem volui tractare funditùs;deinde compendio redigere, tertiò tandem, adaptare ad praxim. Ubi verò hęc repetitio faſtidium generet doctioribus, pertranſeant illi, nec malè habeant, quòd ſapientibus, & inſipientibus debitor,me accomodaverim capacitati horum, quibus unicè poteſt ſubveniri per iteratam repetitionem ſæpiùs dictorum.

4. Si quid diſplicui ſemper vertens ſermonem ad Confeſſorem ordinarium, habes jam ex nu. 1. quòd Angelici doctrina eſt circulus, & corona, cujus lineę omnes ducendę ſunt ad centrum,ſeù finem;quare ad Confeſſorem ordinarium, cujus inſtructio eſt intenta in hoc opere,omnis concluſio hujus noſtrę Moralis Theologię deducenda erat.

4. D.S.Th.in ſecundà parte tractans de Theo-

logia Morali,poſtquā egit in particulari de virtutibus,& peccatis,ut exerceri poſſunt ab omnibus hominibus,à q.161.ad finem,adhùc egit de nonnullis ſpecialitèr pertinentibus ad aliquos homines, ut ſe obligatum vidit exScripturâ,quam,uti fundamentum,debet ſibi apponere Theologus quiſque,ſed prçcipuè Moralis. Ergo conſiderans verba illa 1. Cor.12. *Diviſiones gratiarum ſunt*,& *Diviſiones operationum ſunt*: & *Diviſiones miniſtrationum ſunt*, cognovit in Eccleſià dividi primò gratias gratis datas, ut prophetiam &c. ſecundò: dividi vitas activam,& contemplativam:tertiò,miniſteria, ſeù officia, & ſtatus, ut Epiſcoporum, Religioſorum &c. de quibus omnibus agit ad complementum Theologię Moralis: quare in compendio doctrinę Angelicę videbantur addenda hęc etiam ad plenam Confeſſoris inſtructionem?

M. Gaudeo maximòpere,quòd ex meo labore in hoc opere videam pullulare fructum optatum, qui eſt ex affectu ergà doctrinam Angelicam incitare Confeſſores ad indagandum illius ordinem, ac methodum, quà indagatà facillimè percipitur mens S. Doctoris. Et verò tu ita interrogans, videris jam pręmiſiſſe lectionem attentam ſecundę partis, & pręveniſti me, qui ſanè volebam innnere totum proceſſum hujuſce partis; At diffuſiùs agere de gratiis gratis datis, de vitis activà, & contemplativà, de officiis, & ſtatibus hominum, non erat mei inſtituti, nam inſtruo Confeſſorem ordinarium, qui ſedet in Confeſſionali audiendę mul-

multitudini, ſeù univerſitati fidelium, non ut dirigat particulares ad finem determinatum; quę directio indiget ſcientià, & experientià omnimodè majori.

5. Qui verò in hoc opere ſtuduimus ducere circulum, non modo ſcientię à S.Th. petitę, ſed etiã, juxtà Rituale adductum p.1.c.7.n.7. circulum prudentię petitę à S.Carolo, reſtat, & hunc ſecundum concludere cum S. Carolo. In inſtitutionibus Seminarii c.4 dedit Ille aurea monita pro Confeſſoribus ejuſdem Seminarii, quorum plurima videntur mihi congruere cuilibet Confeſſori. Omiſſis igitur, quę ſpecialiter pertinent ad tales Confeſſores, adducam hìc pro complemento operis, quę generalitèr poſſunt omnibus inſervire, ut per hæc adjuncta jàm adductis p.1.c.11. ex eodem, Confeſſor inſtructus dici poſſit *fidelis ſervus, & prudens quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam.*

6. *Confeſſarius illud ſecum reputet, ex ſe, rectâque ſui muneris adminiſtratione, pendere Pęnitentium in omni virtute progreſſum.*

7. *Quare turpe ſibi fore, niſi ita vivat, & in omni vitæ parte, ita ſe gerat, ut ex ipſius vitâ moribuſque, omnis virtutis, atque officii exempla peti poſſint.*

8. *Pietate, manſuetudine, humilitate, prudentiâ, charitate, officii ſui dignitatem ſuſtineat, autoritatem tueatur.*

9. *Vitam, & mores pœnitentis, quantum fieri poſſit, exploratos habeat, ut vel ad officium revocare errantes vel in viâ Domini incitare ingreſſos poſſit.*

10. Illud in primis, in iis, quorum confeſſiones audit, efficere ſtudeat, ut eum tanquam parentem ament, ac venerentur; ideòque cum illis benignè agat, præſertim, dum confitentur (adbibità tamen eà gravitate, & auctoritate, quam munus, quod gerit, & perſona, quam ſuſtinet, requirit)

11. Sic enim maximè ſibi fidem conciliabit, efficietque, ut ejus conſilia ſalutaria, libenti animo, & ſuſcipiant, & exequantur.

12. Si cui in confeſſione aliquid occurerit, quamobrem illi neceſſe ſit, longiori temporis ſpatio immorari, nè aſtantibus offenſionis occaſio præbeatur, Confeſſarius boc in aliud tempus differat, non impoſità illi tunc quidem abſolutione, vel certè, ſi eum tunc abſolvendum judicaverit, ut poſſit ſacram Eucbariſtiam ſumere, id faciat, petità ab eo venià, ſecum eà de re alio loco agendi.

13. Nibil aut ipſe proponat, aut audiat à confitente ad confeſſionem minimè ſpectans: ſi autem aliquà inſtitutione quempiam indigere cognoverit, aliud ſibi ad eum inſtituendum tempus eligat.

14. Si quos vitæ ſpiritualis amantes compererit, eis vires addat ſuis cobortationibus; piis colloquiis, documentis ſpiritualtbus, orationibus, omnique alià ratione juvare conetur; languentes verò, deſides, & à progreſſibus ſpiritualibus abborrentes, quàcunque ratione excitare, & ad meliorem frugem reducere ſtudeat.

15. Ut autem Pœnitentibus ope ſuà præſto eſſe, ac eos ad vitę emendationẽ, ac progreſſum in virtute poſſit excitare, utilia quædam, & ſigillatim cuilibet oppoſita vitio remedia in promptu babeat: maximè verò iis vitiis adverſa,

verſa, quibus præcipuè obnoxios eſſe novit Pœnitentes.

16. *Quod ad orationem, ejuſque rationem ſpectat, ſtudeat, quàm diligentiſſimè, quibuſcũque rebus poterit, pœnitentes juvare, & quibuſdam regulis inſtruere, cogitetquc parùm admodum profecturos, maximiſque fructibus privatum iri, ſi vel nullà, vel non rectà ratione orent.*

17. Porrò ad quas unumquenque pro ſuo captu orationes debeat excitare, ex eodem habes p. 1. c.11.n.49.& p.2. c.30.n.16.ex S.Thom.conditiones orationis, ut eſſe poſſit efficax.

18. *Imperitos etiam, & in diſcutiendâ conſcientià minimè exercitatos edoceat, omnemque præſcribat examinis modum, quo illi uti debeant, ejuſque rationem ab iis exigat.*

19. *Moneat omnes, nè unquam ſibi ipſis, culpæ mortalis conſcii ſomnum capere audeant, ſed contractam peccati maculam, ſtatim ſacramentali confeſſione eluant.*

20. *Omnes hoc ſalutari præcepto informet, ut, videlicet, in matutinâ oratione, ſe ipſos Deo Optimo Maximo, deſideria ſua, omnes cogitationes, actiones ejus diei, & verba offerant, ejuſque gloriam ſolam in omnibus rebus ſibi proponant.*

20. Opportunè hìc etiam cadunt monita S.Frãc. Xaverii, & excipienda non ſolùm propter ejus doctrinam, & ſanctitatem, ſed etiam propter ejus authoritatem Eccleſiaſticam, quippe qui virtutum omnium ſplendore, jam maturus Apoſtolico muneri, ut in ejus feſto dicitur lectione quintà pro Indiis delectus fuit cum Apoſtolici Nuncii poteſtate.

SAN-

SANCTI FRANCISCI XAVERII

Indorum, & Japonum Apoſtoli toto orbe, zelo Catholicæ Fidei propagandæ celeberrimi;

Ad Confeſſarios graviſſima Admonitio.

De optimà Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtratione.

Ex Turſellino l. 6. Vitæ c. 17. ita prænotato.

SI quando locupletes, atque opulenti negotiatores, Magiſtratus, aut Præſides vitæ ſolutioris, ad Cōfeſſionem accederent, ante omnia cenſebat, eos ſedulò admonendos, ut ſumppto ſpatio bidui, triduive, intentius in anteactam vitam ſuam inquirentes, delicta omnia (ſi diffiderent memoriæ) mandarent litteris, doloriſque ſenſum, contritionemque à Deo ſupplicitèr peterent. Inde principio Confeſſionis rationem ab eis exquirendam dicebat munerum, curationumque quibus prȩeſſent, negotiorum, quæ tractarent, quà ſedulitate, quà fide in iis ſe gererent, geſſiſſentue. Quippe hiſce percunctationibus explorari facilius poſſe, ecquid oporteret reſtitui, quàm ſi generatim interrogarentur, nunquid cuiquam reſtituere deberent; quia ad tales interrogationes prorsùs abnuere

nuere conſueverint, ſeù lucri cupiditate, ſeù rerum inſcitiâ excœcati: Confeſſionibus deinde eorum exceptis, mentes monitis quibuſdam, ac remediis curandas: *Neque tamen à Confeſſione abſolvendos illicò, ſed poſteà quàm ea, quæ deberent, perſolverint.* Itaque Patri Gaſpari de talibus hominibus præcipit in hunc modum. *Confeſſionem non continuò ſequetur abſolutio. Sed biduum, triduumvè dabitur eorum pectoribus certarum rerum meditatione præparandis, ut interim* 1. *Animorum maculas voluntariis eluant pœnis.* 2. *Si quid cui debent, reſtituant.* 3. *Simultatibus, ſi quas habent, depoſitis.* 4. *Redeant cum inimicis in gratiam.* 5. *A libidinis conſuetudine.* 6. *Cæteriſque, quibus impliciti ſunt, flagitiis expediantur. Hæc omnia abſolutionem præcurrunt rectius, quàm ſequantur. Namquè iſtiuſmodi homines in ipsâ confeſſione promittunt, ſe cuncta facturos: Poſt abſolutionem fidei datæ immemores promiſſa irrita cadere patiuntur. Proinde elaborandum eſt, ut abſolvendi repræſentent, quod præſtare debent abſoluti &c.* Confitentibus porrò, non feſtinatam, ſed diligentem navandam operam cenſebat, monens, ut prꝑoptarent, confeſſiones paucas ritè factas audire, quàm multas temerè properatas. Quì enim confitentes intentius excuti poſſe? quì eorum odiis, fraudibus, vitiis adhiberi remedia, *niſi per otium curarentur?* an verò dubium eſſe, quin confeſſio una rectè inſtituta, multis curſim peractis prꝑferenda ſit, *Cum præſertim confeſſio aditum aperiat ad ſacroſauctum Eucbariſtiæ Sacramentum*; Poſtremò monebat Con-

feſſa-

feſſarios, ut ſumpto ſpatio, in auditas ab ſe Confeſſiones inquirentes, viderent intentius, ecquid in delictis aliorum expiandis, ipſi deliquiſſent, & quęcumque in alienis peccaſſent, confeſſionibus expiarent ſuis, eaque delicta in poſterùm ſummà vi corrigere niterentur. Hoc quippè ſtudium, ad rectè, atque utilitèr confeſſarii munus obeundum maximo adjumento futurum.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
Rerum Memorabilium
SECUNDÆ PARTIS.

A

Abortus eſt homicidium. 176. 16. *ſubjacet excommunicationi, ſi fœtus ſit animatus: quomodò id dignoſcatur; in Urbe poteſt abſolvi à quolibet Confeſſore.* 177. 16.
Abſolvere à peccato omiſſionis contrà fidem poteſt quilibet Confeſſor. 48. 1. *qui poſſint abſolvere à peccato commiſſionis.* 49. 2. *& ſeqq.*
Abſtinentia qnid ſit. 398. 3. *quomodò verſetur circà potum.* 399. 4. *ejus actus ibid.* 5. *vitia oppoſita.* 412. 1.
Academia Caſuum apud Patres Societatis Jeſu, utilis Theoriæ, & praxi. 596. 1.
Acceptio perſonarum eſt peccatum oppoſitum per defectum Juſtitiæ Diſtributivæ. 150. 11. *eſt mortale de naturà ſuà.* 151. 12. *eſt genus. ibid.* 14.
Accuſator quid faciat, aut juſtè accuſet. 185. 3.
Acidia quid, & quotuplex. 90. 2. *vitium capitale, cujus dantur filiæ.* 92. 3.
Adjuratio, Religionis actus quid ſit, & qualitèr de illà diſſerendum. 274. 14 *qui poſſint adjurari.* 275. 15.
Adulatio quid ſit. 251. 3.
Adoratio quid ſit. 236. 2. *per ſe non obligat ſub mortali.* 237. 3.
Adulterium quid ſit: ad illud reducitur peccatum ſponſæ de futuro. 435. 4.
Advocatus quomodò procedere debeat. 189. 8.

Æqui-

Æquivocatio an liceat. 343. 3. *an pro illa ſint exempla in ſcripturâ.* 315. 4.
Affabilitas quid ſit. 350. 1. *ejus actus.* ib. 2. *vitia illi oppoſita.* 351. 5.
Amare Deum ſi anima prætendat, abſque ordine ad beatitudinem, quomodò ſe gerat Confeſſor. 69. 3. *Amandus Deus ſuper omnia, & in omnibus.* 70. 4. *Amanda anima noſtra, volendo illi beatitudinem, & ut convivat Deo.* 72. 6. *amandus proximus, volendo illi beatitudinem.* 72. 7. *amandum corpus noſtrum, ut comparticeps beatitudinis.* 73. 8. *Amari, quæ creaturæ poſſint, ut finis proximus: quæ tantum ut medium.* 379. 12.
Ambitio quid ſit. 377. 9. *an mortale peccatum.* 378. 11.
Amicitia triplex, Utilis, Delectabilis, & Honeſta. Hæc ultima perfecta: primæ imperfectæ: ſed amant amicum propter ſe, nec illum ordinant in bonum proprium, ſed benè amorem, quo amicus amatur. 71. 5.
Amor benevolentiæ in Deum ſolus non juſtificat. 76. 2.
Apoſtaſia quotuplex. 31. 7. *Apoſtaſia à fide eſt circumſtantia aggravans. ibid.*
Appendere aliquid ſacrum ad collum, qualitèr liceat. 282. 4.
Artificiata, ut talia, nullam habent virtutem: quare demoni tribuendum, ſi quid producunt. 283. 5.
Aſcenſionis ovum an naturalitèr habeat talem proprietatem. 283. 5. *per Aſtra, quæ futura poſſimus cognoſcere, & quomodo: textus ad hoc S. Th.* 287. 8.
Aſtrologus ubi fortuitos eventus prædicit, dæmon ſe immiſcet. 288. 8.
Aſtutia per exceſſum oppoſita Eubuliæ, quid. 125. 3.
S. Athanaſius non æquivocavit. 345. 4.
Avaritia quid, & quando mortale peccatum. 354. 7. *ejus filiæ.* 355. 8.
Audacia per exceſſum oppoſita Fortitudini, quid. 360. 16. *de ſe non eſt mortale peccatum.* 16. 17.

Ad

B

AD Baptiſmum, ut ſit actus Religionis, quid requiratur. 260. 3.
Beatitudo correſpondens dono Intellectus, & Scientiæ. 26. 7. *dono Timoris*. 60. 8. *dono Sapientiæ*. 89. 2. *dono Conſilii*. 122. 8. *dono Pietatis*. 357. 3. *dono Fortitudinis*. 371. 19.
Bellum quid, an, & quando liceat. 100. 11. *non licet Clericis, & quare*. 101. 11.
Bibliothecæ Angelica, & Caſanattea in Urbe. 490. 21.
Blanditia quid ſit. 351. 3.
Blaſphemia quid, & quotuplex. 31. 8. *Hæreticalis quomodò diſtinguatur ab hæreſi*. 32. 9. *ut ſit mortale peccatum ſufficit advertere ad ſignificatum*. 33. 10. *Blaſphemia Cordis, Oris, & Operis*. 16. 11. *dantur blaſphemiæ in Spiritum Sanctum, & cui ſingulæ opponantur*. 16. 12.
Bonitas vitæ habet maximè locum in diſtribuendis Eccleſiæ bonis. 145. 3.

C

CAmbium ſiccum prohibitum jure naturæ, civili, & Eccleſiaſtico. 220. 2. *Decretalis Pii V. ſuper Cambia*. 213. 6.
Cardinalium S. Congregationis de Propagandà Fide benignitas, in excipiendis, & decidendis dubiis Miſſionariorum. 106. 16.
Caſti aptiores ad cognoſcendum futura in ſomniis. 289. 9. *caſtitas habetur à Deo*. 422 2. *periculū Confeſſoris circà illam*. 423. 2. *legat proptereà ſæpè Bullas contrà ſollicitantes*. ibid. *quæ circà illam ſpecialitèr ſcire debeat examinandus ad confeſſiones*. 548. *à num*. 1. *ad* 6. *cautela in tractando de illà ex Catechiſmo*. 423. 3.
Circà Cenſuras, quæ ſpecialitèr ſcire debeat examinandus ad confeſſiones. 587. *n*. 1. *ad* 28.
Circà Cenſus Decretalis Pii V. 215. 9.

Certitudo quæ neceſſaria judicio. 136. 6. *ubi non adeſt, quid faciendum*.138.8.
Charitatis nomine quid veniat. 67. 2. *quatuor charitate diligenda, ut objecta materialia*. 68. 3. *formale charitatis objectum Dei bonitas habens nos beatificare*. 69. 3. *charitate diliguntur charitas, virtutes, gratia &c*. 73. 9. *ejus actus interni*. 75. 2. 78. 4. *in quæ materialia objecta explicitè tendere debeat*. 76. 3. *Actus externi*. 79. 5. *ad quos obligamur ex præcepto*. 79. 6. *& ſeqq. vitia oppoſita charitati Dei*. 89. 1. *oppoſita charitati proximi*. 93. 4. *oppoſita contrariè Beneficentiæ actui externo Charitatis, involvunt injuſtitiam* 104.14.
Clementia quid. 456. 10. *quam regulam ſervet*. 457. 11. *an obliget ſub mortali*. 459. 13.
Cæcitas mentis oppoſita dono Intellectus quid ſit. 35. 13.
Commendatio potentiorum qualitèr attendenda in providendis beneficiis. 146.5.
Compenſatio occulta qualitèr liceat. 153. 3.
Confeſſio ut ſit actus Religionis, quid requirat. 261. 4. *non exigit procedere ab actu perfecto charitatis*. 68. 2. *ſimulans confeſſionem an cælandus*. 583.42.
Confeſſor non potens habere à Pœnitente numerum peccatorum, hauriat circumcircà. 13. 21. *Caroli V. Confeſſor voluit, ut ille ſe accuſaret de peccatis, quæ committebat, ut Princeps*. 121. 7. *omittens obligare ad reſtitutionem, ex culpâ, tenetur ipſe reſtituere, quomodo medebitur, ſi deficiat*. 569. 5. 6. *ex Auguſtino qualitèr ſe debeat gerere in eradicandis vitiis*. 421. 11. *an debeat ſcire caſus difficiliores circà impedimenta matrimonii*. 429. 9 *quomodo ſe geret agnoſcens impedimentum occultum in confeſſione*. 16. 10. *quanta ejus eſſe debeat. Humilitas*. 470. 6. 7. *quibus debeat ſtudere*. 479. 3. 4. *pauper quomodo ſtudeat*. 490. 21. *quas præſertim virtutes exerceat*. 16. *quid maximè legat, dum eſt in Exercitiis*. 570. 45. *ſcientia, & prudentia illi neceſſaria*. 595. 1. *Inſtruitur circà praxim*. 595. *ad finem operis*.

neceſſaria illi ſcientia virtutum omnium Cardinalium. 359. 1. *ejus inclinatio in dandis pœnitentiis.* 457. 10. *an debeat illas dare infrà condignum.* 458. 12.

C*onſanguinei Prælati ex S. Thomà præferendi cæteris paribus.* 146. 4.

C*onſcientia formatur per plures habitus.* 1. 1.

C*onſervatio ſpeciei bonum majus conſervatione individui.* 424. 1.

C*onſilii, quod eſt Donum, tres actus proprii, conſulere, judicare, præcipere.* 121. 8.

C*on*[illegible] *quid ſit: eſt mortale peccatum ex ſuo genere.* 98. 9.

C*ontinentia quid ſit.* 449. 2.

C*ontemptus pertinet ad Superbiam.* 473. 10.

C*ontractus, in quibus, aliquid accipiens tenetur erogare pauperibus.* 85. 12. *circà contractum Societatis Decretalis Siſti V.* 217. 25.

C*ontumelia quid ſit.* 192. 2 *quando ſuſtinenda.* 193. 3.

C*orrectio Fraterna quando ſit in præcepto.* 83. 11. *Vide: Miſericordia.*

C*redendi ratio eſt, quia Deus revelavit Eccleſiæ &c.* 7. 11. *tenemur credere omnia revelata, ſaltèm implicitè: quid importet credere implicitè, & explicitè.* 10. 16. *quæ credenda neceſſitate medii, & quæ neceſſitate præcepti.* 12. 19. 20. *majores tenentur credere plura, quàm alii.* 13. 22.

C*rudelitas oppoſita Vindicationi diſtincta à Crudelitate oppoſità Clementiæ.* 341. 8. *opponitur etiam Manſuetudini, & quomodò diſtinguatur à Severitate, & Feritate.* 462. 17. *quid ſit, ut opponitur dono Pietatis, ſive ut feritas.* 358. 4.

C*urioſitas quid ſit.* 482. 6. *an ſit mortale peccatum.* 485. 12.

D

D*Æmonis invocatio expreſſa, & tacita, quando ſit.* 279. 3. *cognoſcit quædam futura ab Angelo bono.* 288. 8. *ad aliquid eſt utilis.* 457. 3.

Damnum emergens, & *lucrum ceſſans quid*. 200. 8. *an exigi poſſint in mutuo*. 205.13.

Debiti ratio diverſa conſtituit diverſam virtutem. 131.5.

Delectatio qualitèr quærenda. 393. 3. *in matrimonio quærenda propter ſolos gignendos filios*. ib. *delectatio Tactus ordinata ad conſervationem ſpeciei*, & *ideò major delectatione guſtus*. 424. 1.

Denunciatio ſuſpectorum de fide ex præcepto affirmativo Eccleſiæ. 39. 5. *denunciandi etiam complices*, & *conſanguinei*. 41.5. *omittens denunciare, poſt triginta dies incidit in excommunicationem reſervatam*. [illegible] 42.5

Deriſio quid ſit. 195.7.

Deſiderare eſt actus imperfectus charitatis. 68. 2.

Deſperatio quid ſit; ſequitur ad ſyllogiſmum quatuor terminorum: 62. 3.

Determinare ſyllogiſmo practico media ad finem virtutis naturalis eſt Prudentiæ. Doni Conſilii eſt determinare media ad finem virtutis Theologicæ, vel etiam Cardinalis infuſæ. 112. 1.

Detractio quid ſit. 193. 4. *quotuplicitèr committatur*. 194. 5. *detrahens patri an violet Pietatem*. 324.11.

Devotio primus actus internus Religionis. 226. 5. *an obligemur ad illum*. 227. 6.

Dignior quis dicatur pro conſequendis bonis communibus. 145. 3. *dignior etiam eligi debet ad beneficia extrà concurſum*. 148. 7. *etiam inter Regulares: mala, quæ alitèr proveniunt*. ib. 8.

Diſciplina Eccleſiaſtica quæ ſit, quam ſcire debet Confeſſor. 576. 45. 46.

Diſcordia quid. 97. 8. *mortale peccatum de ſe*, & *diviſum in alias ſpecies*. ibid.

Diſpenſator qualitèr peccet ex S. Thomà. 152.14.

Diſtinctionem ſpecificam facit terminus ad quem, non à quo. 297. 5.

Divinatio quid ſit. 278. 3. *ſpecies ejus*. 286.8.

Doctores ultimò approbati ab Eccleſià. 402. 8. *Doctor debet*

bet ſcire fundamenta concluſionum. 500. 2.
Dolor putativus non ſufficit ad confeſſionem. 573. 3.
Dolus, peccatum oppoſitum per exceſſum Syneſi, & Gnome, quid ſit. 125. 4.
S. Dominici Humilitas. 466. 3.
Donationes factæ Judicibus &c. non ſuſtinetur. S. Auguſtini dictum. 190. 8.
In lineà Donorum actus perfecti, & imperfecti. 226. 4.
Donorum correſpondentia Virtutibus, Fructibus, Beatitudinibus, ac Petitionibus Dominicis. 396. 7.
In Dubio an quis teneatur ad jejunium, Superior poteſt diſpenſare, & ita in reliquis. 405. 12.
Duellum quid ſit: ſemper eſt mortale peccatum. 102. 12.
Dulia quid. 330. 7. *an obliget de ſe*. 331. 8. *an ex præcepto Eccleſiæ*. 332. 9.

E

EBrietas quid: eſt de ſe peccatum mortale. 415. 5. *etiam primà vice*. 416. 6. *an liceat pro ſalute corporis*. 417. 8. *Ebrius an peccet in actionibus inordinatis, quas tùnc facit*. 417. 9.
Eleemoſina pauperi data, ut oret pro nobis; non eſt in pretium. 306. 19. *quando ad illam obligemur*. 84. 12. *an fieri poſſit de illicitè acquiſitis*. *ib. Clericus de bonis Eccleſiaſticis tenetur ad illas ex juſtitià*. 86. 13.
Epicheja quid. 133. 3. *ſub ſe habet plures ſpecies*. 134. 4. *ejus actus*. 135. 5.
Epiſcopi ſunt Doctores nobis à Deo conſtituti. 63. 429. 8.
Eubulia conſiliatur de mediis. 114. 2. *virtus annexa Prudentiæ*. *ibid.*
Euchariſtiam ſumere, ut ſit actus Religionis, quid requiritur. 261. 5. *quid ut percipiatur fructus illius*. 262. 5.
Eventus ſequens an ſit peccatum reſpectu ponentis cauſam. 418. 9.
Eunuchus violans Caſtitatem peccat contrà naturam. 439. 9.

Eutrapelia quid. 491. 24. *quam regulam ſervet*. 492. 25. *non obligat ſub mortali*. 493. 26. *peccata illi oppoſita*. *ib*. 27.

Examinandus ignorans doctrinam Chriſtianam eſt inexcuſabilis ab editâ Instructione pro ordinandis. 480. 3 *plures illius defectus in reſpondendo examini*. 584. 45. *examinãdus ad confeſſiones, quid ſpecialitèr debeat ſcire circà Virtutes Theologicas*. 499. *à n*. 1. *ad* 69. *quid circà Reſtitutionem*. 514. *à n*. 1. *ad* 41. *quid circà peccata oppoſita Juſtitiæ Commutativæ*. 525. *à n*. 1. *ad* 29. *quid circà actus Religionis*. 532. *à n*. 1. *ad* 14. *quid circà peccata per defectum oppoſita Religioni*. 541. *à n*. 1. *ad* 52. *quid circà Temperantiam*. 553. *à n*. 1. *ad* 23. *quid circà Sacramentum Pœnitentiæ, juxtà examen S. Caroli* 558. *à n*. 1. *ad* 47. *quid ulteriùs juxtà communem examinis formam*. 572. *à n*. 1. *ad* 54. *quid circà Cenſuras*. 587. *à n*. 1. *ad* 28.

F

F*Ama*, & *Honor quomodo differant*. 194. 4.

Feſtorum obſervantia quid importet. 243. 12. *obligat ſub mortali*. 244. 13.

De Fide ubi agat S. Th. 4. 4. *Confeſſor debet primariò ſcire de actu, non de Habitu*. 4. 5. *duplex Fidei actus internus, & externus ib. eſt meritorius, & Confeſſor prudentèr imponit ilium pro pœnitentiâ*. 5. 7. *illum præcedens volitio dicitur pia affectio*. 6. 8. *ad hanc obligamur per accidens*. 6. 10 *ad juſtificationem non ſufficit fides latè dicta*. 7. 12. *requirit evidentiam, quòd Deus ſit locutus*. 8. 13. *quinque ſigna hujus*. *ib. particularis revelatio non creditur fide Theologicâ*. 9. 14. *nèc unus articulus abſque alio*. 9. 15. *unde fidei præceptum hauriatur*. 10. 17. *etiam per accidens*, & *quando teneãmur ad actum Fidei*. 14. 23. *etiam Catechumeni*. 14. 24. & *ſeqq. cur tempus ad illum Eccleſia non determinavit*. 16. 31. *quæ damna, ſi illam theſim* 17. *non damnaſſet Innocentius*. 17. 31. *de actu externo extat præ-*

ceptum affirmativum, & negativum. 18. 1. *quando nos obliget primum*. 19. 2. *qui per ſe teneantur ex præcepto Eccleſiæ ad externam profeſſionem*. 20. 4. *qui per accidens*. 22. 5. *peccata per ſe oppoſita actui interno*. 28. 2. *quædam illi oppoſita ex Eccleſiæ ſtatuto*. 38. 2. *in fide dubius eſt infidelis*. 29. 4.
Filii ex thoro furtivo cur ordinariè naſcantur imperfecti. 393. 3.
Finem præcipiens, præcipit ſimùl media. 7. 10. *finis omnium hominum eſt gloria Dei per ſalutem animæ propriæ*. 128. 11.
Fœminæ qualitèr poſſint ſe ornare. 497. 31.
Fornicatio ſimplex quid ſit. 435. 3.
Fortitudo quid, & qualis. 361. 3. 4. *ejus materia*. 362. 5. *actus*. 363. 6. *an ejus ſit ſe morti exponere, ut ſubveniatur peſte infectis*. 364 7. *an pati exilium &c. propter fidem*. *ib.* 8. *an exponere ſe morti militando*. *ib.* 9. *an fortis delectetur in ſuo actu*. 365. 10. *partes integrales*. 366. 11. *an obliget ad ſuum actum*. 367. 12. *ut Donum, quid*: 370. 18. *an hoc donum obliget ad ſuum actum*. 371. 20. *peccata oppoſita Dono*. 372. 20. *virtutes annexæ*. 373. 1.
S. *Franciſci humilitas*. 467. 4.
Fraterna correctio non præmittenda in delictis Sancti Officii. 41. 5.
Fraus oppoſita Syneſi, & Gnome quid. 126. 5. *oppoſita Juſtitiæ, quid*. 198. 2. *quotupliciter committatur*. 199. 3. *eſtò non lædam ſuprà dimidium*. 199. 5. *quid ſit facere in fraudem*. 403. 10. *Fraudis, & Inſidiarum differentia*. 100. 11.
Fructus rerum in triplici genere. 160. 11.
Fructus Spiritus Sancti correſpondens dono Intellectus, & Scientiæ. 26. 7. *dono Timoris*. 60. 8. *dono Sapientiæ*. 89. 2. *dono Conſilii*. 122. 8. *dono Pietatis*. 357. 3. *dono Fortitudinis*. 371. 19.
Furtum quid ſit. 179. 1. *quotuplicitèr committatur*. *ib.* 2. 3.

3. *quando ſit ſacrilegium. ib.* 4. *de ſe eſt peccatum mortale*. 182. 10.

G

Genus dum dicitur, quid colligat Confeſſor; 397. 1.
Gnome, & Syneſis differentia: 114. 2. *habet judicare de mediis per cauſas altiores: eſt virtus annexa Prudentiæ*. 115. 2.
Gratiam, vel juſtitiam, etiam temporalem, impetrans ab Apoſtolicà Sede, non poteſt retinere, ſi quid accipit pro impetrandà. 85. 12.
Gratitudo quid ſit. 339. 4. *ejus actus. ib.* 5. *vitia illi oppoſita. ib.* 6.
Gula de ſe non eſt peccatum mortale. 412. 2. *ejus ſpecies*. 413. 3. *filiæ*. 414. 4.

H

Hæreſis quid ſit. 29. 3. *diſtinguitur in plures ſpecies*. 30. 6 *quomodo diſtinguatur à blaſphemià hæreticali*. 32. 9. *committi poteſt in inſtanti. ib. interna non eſt reſervata*. 50. 4.
Hebetudo ſenſus oppoſita dono Intellectus, in quo conſiſtat. 35. 13.
Hiſtriones an peccent. 493. 28.
Homicidium, & occiſio qualitèr differant. 170. 3. *hominis occiſio licet ſoli Principi, quando vita eſt damnoſa publico*. 171. 4. *in ſui defenſionem privatus nequit illam intendere, ſed ad ſummum permittere, & quando*. 171. 5. *non ad defenſionem aliarum rerum*. 173. 6. *homicidium non prævisum cauſans, an peccet*. 173. 7. *nemo poteſt ſe occidere*. 16. 8.
Honeſtas, pars integralis Temperantiæ quid ſit. 395. 6.
Honor an expeti poſſit. 374. 2. *qui verus, & qui falſus*. 378. 10.
Humilitas quid. 465. 2. *an debeamus ſubiicere nos omnibus, & quomodo*. 466. 3. *an, & quando ſub mortali obliget*.

468. 5. gradus aſſignati à S. Benedicto. 469. 6.
Hyperdulia quid ſit. 330. 7.
Hypocriſis quid ſit. 348. 9. *an de ſe peccatum mortale*. *ib*. 10.

I

Q. Reverendiſs. Pater Jacobus Riccius quantùm profuerit Confeſſoribus. 596. 2.
Januenſium fœminarum ſuperſtitio. 290. 9. *fortium diviſio licita*. 291. 11.
Jejunium actus Abſtinentiæ. 399. 5. *ad quid præceptum lege naturę*. 400. 5. *ex lege Eccleſię duo importat pręcepta*. *ib*. 6. *negativum eſt principale*. 401. 7. *deobligatus ab ovis tenetur ad unicam comeſtionem*. *ib*. & *ad hanc tenetur deobligatus à carne juxtà declarationem*. *ib*. *qualitèr unica comeſtio cadat ſub præcepto affirmativo*. 401. 8. *permiſſa collatio ſerotina*. *ib*. *comedens carnes*, & *lacticinia peccat totiès*, *quotiès*. 403. 9. *an peccet comedens ante meridiem*. 405. 11. *qui teneantur jejunare*. *ib*. 12. & *ſeqq*. *diſpenſatus à carne*, *an poſſit comedere quaſcunque carnes*. 407. 15.
Ignorare aliquid eſſe peccatum, *quod re verà eſt*, *quale damnum inferat*. 434. 13.
Immodeſtia quid ſit. 491. 23.
Immunditia nocturna quando imputetur peccato. 419. 9. *an poſſit permitti*. 440. 11. *an impediat communionem*. 443. 2.
Impaviditas oppoſita Fortitudini. 369. 15.
De Impedimento dirimente matrimonii certus, *neque poteſt petere*, *neque reddere*: *dubius poteſt reddere*, *non petere*. 430. 10. *Vide*: Matrimonium.
Impietas quid. 324. 10. *habet actus ſpecie diverſos*. 326. 14. *de ſe eſt peccatum mortale*. *ib*. 15.
Inanis gloria quid. 380. 13. *an ſit vitium capitale*. 381. 14. *ejus filiæ* 382. 15.
Incarceratio, *an*, & *quando liceat*. 175. 11.

Incæſtus quid. 436. 6. *an gradus in eo explicandi*. *ib.*
Inconſideratio peccatum oppoſitum per defectum Syneſi, & *Gnome*. 123. 4.
Inconſtantia per defectum oppoſita Prudentiæ in ſuo actu. 123. 5.
Incontinentia quid ſit. 450. 2.
Ingratitudo, & *ejus actus*. 340. 6.
Injuria ex charitate remittenda. 155. 4.
Injuſtæ acceptioni rerum cooperatur quis novem modis, *qui explicantur*. 162. 14.
Inobedientia quid ſit. 335. 16. *includit ſuperbiam*. 474. 11.
S. *Inqiiſitionis Edictum de revelandis delictis ad ipſum ſpectantibus*. 44. & *ſeqq*.
Inſenſibilitas quid ſit. 434. 1.
Inſidiæ licent in bello. 101. 11.
Inſinuationis, *denunciationis*, & *accuſationis differentia*. 185. 3.
Inſtruct. pro ordinandis *conſulenda ignoranti doctrinam Chriſtianam*. 537. 25.
Intellectus Donum quid judicet. 23. 2. *in Juſto ejus actus præcedit actum Fidei*: *In peccatore præcedit actus in lineà Doni imperfectus*. 24. 3. *extat præceptum habendi hos actus*. 25. 4 *ſed obligat per accidens*. *ib.* 5.
Invidia quid. 95. 6. *eſt vitium capitale*, *danturq; filiæ*. 97. 7.
Ira Manſuetudini oppoſita quid. 453. 6. *an de ſe peccatum mortale*. *ib.* 7.
Judex quid faciat, *ut juſtè judicet*. 185. 2. *Judicis*, *Rei*, *Accuſatoris*. *Advocati*, *ac Teſtis peccata de ſe ſunt mortalia*. 190. 9.
Judicium duplex, *per connaturalitatem*, & *rationis inquiſitionem*: *explicatur differentia*. 2. 3. *Pontifex eſt infallibilis in ſecundo*. 3. 3. *Confeſſor in dirigendo debet uti ſecundo*; *ſed optimum erit habere*, & *primum*. *ib.* *Judicium quid ſit*. 135. 6 *quam certitudinem exigat*. 136. 6. *ejus à ſuſpicione differentia*. 137. 7. *Temerarium eſt mortale peccatum*. *ib.* *ubi deeſt certitudo*, *quomodo*

ſe

ſe geret homo in judicando. 138. 8. duæ judicii conditiones. 139. 9. ad actum judicii tenetur habens juriſdictionem. 140 10.

Juramentum de ſolvendis uſuris an ſervandum. 215. 17. *quid ſit juramentum.* 266. 2. *quæ, & quot conditiones, & quid ſingulæ importent.* 267. 3. *quomodo accipiendum, quando intelligitur diverſimodè.* 269. 6. *an liceat jurare per creaturas.* 270. 7. *an teneamur exequi, quod juravimus.* 271. 9 *Promiſſorii duplex veritas. ib. ſervandum, niſi ſit vinculum iniquitatis.* 272. 9. *an jurans Graſſatori pecuniam teneatur mittere; quid ſi juret eum cælare Principem. ib. quid ſi juret non ingredi Religionem. ib. an liceat jurare ſine animo jurandi, ſe obligandi, aut exequendi.* 272. 10. *quando deobligemur ſervare, quod licitè juravimus.* 273. 11. *an obligemur aliquando jurare. ib.* 12. *an poſſit relaxari: Epiſcopus relaxat in dubio.* 274. 13. *Promiſſorium obligat juxtà leges.* 302. 9. *obligatione perſonali. ib. quando pejeret jurans ex habitu. ib.*

Jus in re, & Jus ad rem. 156. 2.

Jus quid ſit, & quotupliciter dicatur. 130. 2. *& ſeqq.*

Juſtitia eſt in voluntate. 129. 1. *quotuplex ſit.* 131. 6. *Legalis in quibus ſit: eſt maximè in Confeſſore.* 133. 3. *an ſub ſe habeat plures ſpecies.* 134. 4. *ejus actus judicium authoritativum.* 135. 5. *Peccata illi oppoſita non habent nomen, ſed explicantur.* 140. 11. *Diſtributiva ſervat proportionem Geometricam.* 143. 1. *quæ bona diſtribuat.* 144. 2. *dividit illa in bonum Reipublicæ; & quid per hoc intelligatur.* 144. 3. *quas circumſtantias conſideret.* 145. 4. *qui obligetur ad illius actum.* 149. 9. *Peccatum illi oppoſitum per exceſſum non habet nomen: qui peccent illud.* 150. 10. *Vindicativa qualitèr differat à Diſtributivà.* 154. 1. *Commutativæ peccatum oppoſitum per exceſſum in quo conſiſtat.* 166 1. *diſtinctio oppoſitorum per defectum.* 167. 2. *in iis ultrà damnum conſideranda eſt injuria.* 168. 2. *ſunt de ſe mortalia, & quando*

tran-

tranſeant in aliam ſpeciem. 175. 12 13. *Juſtitia in pœnis habet latitudinem, ſicuti pretium morale*. 456. 10.

L

LAus Dei quid ſit. 228. 8.
Leges diverſas violans, quæ tendunt ad eundem finem, committit unicum peccatum. 221. 3.
Libelli Anonymi in vim quid poſſit Superior. 186. 4. Author, ſi calumnietur detegendus, & caſtigandus. ib.
Liberalitas quid ſit. 352. 4. ejus actus. 353. 5.
Libri hujus finis. 376. 5. libros probibitos legens quid incurrat. 483. 9.
Litigium quomodò à Contentione diſtinctum. 351. 3.
Locutiones in fide ſuſpectas Eccleſia probibet. 42. 6.
Loth ebrius quid peccaverit. 420. 9.
Lovanienſis Academia tenaciſſima SS. Auguſtini, & Thomæ. 659. 2.
Ludi quales eſſe debeant. 495. 29.
Luxuria quid. 434. 1. quotuplex. 435. 2. eſt peccatum mortale. 445. 5. ejus filiæ. 446. 6.

M

MAgnanimitas ut integralis pars Fortitudinis, in quo conſiſtat. 366. 11. in quo ut pars potentialis. 373. 1. tendit in magnos honores. 374. 2. ejus proprietates. 375. 5. an obliget ſub mortali. 376. 6. vitia illi oppoſita. 377. 7.
Magnificentia quid ſit. 384. 17. vitia illi oppoſita. 385. 18.
Maledictio quid ſit. 195. 8.
Manſuetudo quid ſit. 451. 3. an obliget ſub mortali. ib. 4. quàm grave poſſit eſſe vitium illi oppoſitum per aſfectum. 452. 5.
Materiæ parvitatem an admittant peccata contrà Fidem. 43. 7. an Deſperatio. 63. 3. an Præſumptio. 64. 4. an Acidia. 91. 2. an cætera peccata charitati oppoſita. 121. 21. an Judicium temerarium. 137. 7. an Acceptio

per-

perſonarum.151. 13. *An, & quæ peccat a Juſtitiæ Commutativæ oppoſita*. 176. 14. *An Rapina, furtum, & Sacrilegium*. 182. 11. *an Reſtitutionis omiſſio*. 165. 18. *an peccata Judicis &c*. 190. 10. *an peccata, quæ verbo committuntur extrà judicium contrà Juſtitiam*. 196. 10. *an peccata in commutationibus voluntariis* 208. 18. *an præceptum audiendi ſacrum*. 239. 8. *An obſervantia feſtorum*. 244. 14. *an Votum*. 250. 4. *an in ſuſceptione ſacramentorum*. 264. 10. *an in juramento*. 268. 4. *an peccata per exceſſum oppoſita Religioni*. 292. 14. *an Tentatio Dei*. 296. 4. *an Sacrilegium*. 300. 8. *an Simonia*. 314. 27. *an Impietas*. 326. 16. *an Inobedientia*. 336. 17. *an omiſſio Fortitudinis*. 368. 14. *an peccata Fortitudini oppoſita*. 369. 15. *an Jejunium*. 407. 14. *an Ebrietas*. 416. 5. *an Luxuria*. 445. 6. *an Superbia*. 44. 12. *an lectio librorum prohibitorum*. 485. 13.

Matrimonium in præcepto multitudini, non ſingulis. 425. 1. *quid ſit*. 426. 3. *B. Virginis cum S. Joſeph ſpiritualitèr, non carnalitèr perfectius*. ib. *quæ perſonæ ſint legitimæ ad illud*. 427. 4. *impedimenta illud dirimentia lege naturæ*. 427. 5. *lege divinà*. ib. 6. *lege Eccleſiæ*. 428. 7. *lex civilis nequit conſtituere impedimenta*. 427. 4. *impedientia*. 428. 8. *ſi dubitetur, an horum aliquod ceſſaverit, recurrendum ad Epiſcopum*. 429. 8. *an ſimplex Confeſſor debeat ſcire caſus circà hęc impedimenta*. ib. 9. *ordinatum etiam in remedium concupiſcentiæ*. 431. 10.

Medicus quomodò procedat. 189. 8.

Memoria hominum labilis. 500. 2.

Mendacium quotuplex. 346. 7.

Menſuræ ſtabiliendæ à Principe. *Utens falſis peccat contrà Juſtitiam Legalem*. 202. 9.

Mercator an poſſit ſupponere unam mercem pro alià. 202. 9. *an vitioſam*. 303. 10.

Miſericordia dicit duos actus. 78. 4. *diſtinguitur à charitate, ſed illi ſubordinatur*. *ibid. quando, & quomodò tenemur*

nemur ad actum Miſericordiæ in nos. 81.9. *quando*, & *quomodò in proximum ad actus externos*. *ib.* 10. 11. *Vide*. Eleemoſina.

Moderamen inculpatæ tutelæ quid importet. 172. 5.

Modeſtia quid ſit, ejuſque ſpecies. 488. 19. *quam regulam ſervet*. 490. 20 *an obliget ſub mortali*. *ib.* 22. *peccata illi oppoſita*. 491. 23 *Modeſtia in ornatu quæ ſit*. 496. 30. *Ex Mæcenatum defectu ſcientiæ non vigent*. 494. 28.

Mollities oppoſita Perſeverantiæ quid ſit. 388. 6.

Monialium Confeſſor qualitèr Affabilis eſſe debeat. 351. 2.

Muſici ad delectandum innocentiſſimi. 494. 28.

Mutilatio membrorum quando liceat. 174. 9.

Mutui, & *Commodati differentia*. 161 12. *quæ cadant ſub contractu Mutui*. 204. 12.

Myſterii multiplicatio in Sacrà Scripturà non facit æquivocationem. 345. 4.

N

IN *neceſſitate extremà conſumens, quod ab alio accepit, non tenetur reſtituere*. 180. 6.

Negligentia peccatum oppoſitum per defectum Prudentię, quatenùs exigit ſollicitudinem in exequendo. 123. 6.

Negotiatio an ſit licita. 203. 11.

Nimia lenitas, peccatum oppoſitum per defectum Manſuetudini. 461. 15. *de ſe non eſt mortale*. *ib.* 16.

O

OBedientia *quid ſit*. 333. 10. *an ſemper illam violet peccans mortalitèr*. *ibid.* 11. *an obliget ſub mortali*. 334. 12.

Oblatio ad altare quando non poſſit recipi ex illicitè acquiſitis. 85. 12. *Oblatio quid ſit*. 241. 11. *an teneamur ad illam*. *ib.* *jus illas percipiendi eſt ſpirituale*. *ib.*

Obſervantia quid ſit. 328. 1. *an ſpecie multiplex*. 329. 2. *quos per illam colamus*. *ib.* 3. *peccata illi oppoſita*. 330. 5. *quæ illius partes*. *ibidem*. *Obſervantia vana quid*,

& quotuplex . 292. 12.
Odium eſt genus habens ſubſe plures ſpecies. 89. 1. *quid ſit*. 94. 5.
Omen quid ſit . 290. 10.
Opera in naturæ commodum à Juſto facta ſunt meritoria. 71. 4.
Oratio ſecundus actus internus Religionis. 228. 7. *quid ſit* . ib. 8. *importat duos actus* , & *an teneamur ad utrumque*. ib. 10. 11. *an debeat eſſe vocalis, vel mentalis* . 220. 12. *Attenta ſit ita* , *quòd mens elevata ſit in Deum*. 231. 13. *pro quibus orandum* . 232. 14. *an petenda ſint temporalia*. 233. 15. *quas conditiones debet habere* , *ut ſit efficax ad impetrandum*. 234. 16. *quid in eà cavendum* , *nè reddatur ſuperſtitioſa* . 281 4. *ſine jejunio non ſemper efficax* . 411. 20 *orationis tempore vacandum ab actu conjugali* . 431. 10.
Ad Ordinis ſacramentum, *ut ſit actus Religionis* , *quid requiratur*. 363. 8.
Ordinandi ad titulum Miſſionis *juramentum de non intrando Religionem*, *an liceat*. 272. 9.
Ornatus vanus an ſit peccatum. 496. 30. 31. *an illum vendere poſſint artifices*. 498. 32.
Oſcula nùm liceant . 444. 2. *quando ſint libidinoſa* . ib. 3. *quare non liceant extrà matrimonium*. 445. 4.

P

Parocho ex juſtitiâ debentur oblationes: *illas poteſt dimittere*, *ſed non jus percipiendi* . 242. 11. *quando teneatur offerre ſacrificium pro ovibus*. 212. 3.
Patientia quid ſit . 387. 2. *non poteſt haberi ſine charitate*. 16. *an obligemur ad ejus actum*. 386. 3. *quàm ſit neceſſaria*. ib. 4.
SS. Patres , *Angelici exemplo* , *colendi* : *ab iis haurienda Moralis* . 480. 14. 15.
Patres ſtudioſi cur ordinariè generent filios ſtolidos. 393. 3.
Peccata in Edicto S. Officii contenta non omnia ſunt reſervata. 140. 5.

Pecunia, quæ cràs minùs valebit, an hodie poſſit expendi pretio currenti. 203.10.
Ob periculum aliqua prohibentur. 221.4.5.
Periurum an ſit ſacrilegium. 301.9.
Pertinacia requiſita ad hæreſim quid importet. 29.3. *quomodo Confeſſor procedat cum allegante ignorantiam invincibilem definitionis Eccleſiæ.* 29.5. *quid ſit, ut opponitur Perſeverantiæ.* 388.6. *diligentia Confeſſoris in hàc eradicandà.* 389.6.
Philotimia tendit in mediocres honores. 374.3.
Petrus de Rivo quid retractare coactus ab Apoſtolicà Sede. 659.2.
Pietatis Virtus quid ſit. 319.3. *quæ objecta reſpiciat.* 320.4. *habet duos actus.* 321.5. *an habeat plures ſpecies.* ib. 6. *an de ſe obliget ſub mortali.* 322.7. *an lex humana determinet ad aliquos actus illius.* 323.8. *peccata illi oppoſita per exceſſum, & defectum.* 323.9. *violatur etiam peccatis contrà Caſtitatem* 325.13. *Pietatis Donum quid ſit.* 357.2. *peccata illi oppoſita.* 358.4.
Pœnam intendere, ut malam patienti; eſt odiſſe. 154.2. *ſolus Princeps poteſt inferre pœnam ad bonum commune.* 154.3.
Ad Pœnitentiæ ſacramentum, ut ſit actus Religionis, quid requiratur. 263.6.
Pœnitentis dicto, pro ſe, & contrà ſe ſtandum in confeſſione, & quomodò. 180.5.
Pœnitentiæ à Confeſſore imponendæ violantibus virtutem Fidei. 51.7. *peccantibus contrà Virtutem Spei.* 64.5. *violantibus Charitatem.* 110.22. *contrà Prudentiam.* 128.11. *contrà Juſtitiam legalem.* 142.14. *contrà Juſtitiam Diſtributivam.* 153.17. *contrà Juſtitiam commutativam, lædendo proximum in vità.* 177.17. *lædendo in bonis fortunæ.* 183.14. *lædendo famam in judicio.* 192.13. *lædendo famam extrà judicium.* 197.12. *lædendo proximum in commutationibus voluntariis.* 210.21. *omittenti actus internos Religionis.* 234.18. *omittenti actus externos.*

245.

245. 17. *violanti vota*. 257. 14. *omittenti ſuſcipere ſacramenta*. 265. 14. *violanti Religionem per exceſſum*. 293. 16. *violanti per defectum*: 317. 31. *violanti virtutem Pietatis*. 327. 19. *violanti Obedientiam, & Obſervantiam*. 330. 20. *violanti Veracitatem*. 349. 12 *violanti Affabilitatem, & Liberalitatem*. 356. 9. *violanti Magnanimitatem, & Magnificentiam*. 385. 19. *violanti præceptum Jejunii*. 411. 20. *peccanti contrà Abſtinentiam, & Sobrietatem*. 420. 11. *peccanti contrà Caſtitatem*. 448. 9. *peccanti per Superbiam*: 475. 14. *violanti Studioſitatem*. 486. 16.

Poſſeſſor bonæ, aut malæ fidei quis dicatur. 160. 9. *quid teneantur reddere ſinguli. ib.* 10.

Potus quid ſit. 407. 13.

Præcepta nùm multiplicanda: ſingulare dictum S. Auguſtini. 334. 15.

Præcipitatio per defectum oppoſita Syneſi, & Gnome, quid ſit. 123. 4.

Præſumptio duplex ut oppoſita Fidei quid ſit. 63. 4. *oritur ex ſuperbià*. 64. 4. *quid ſit, ut opponitur Magnanimitati*. 377. 8. *qualitèr tractandi Præſumptuoſi*. 65. 5.

Pretium rei quandò poſſit augeri. 199. 4. 200. 7. *duplex, aliud legale, aliud morale: hoc eſt triplex*. 200. 6.

Princeps in judicando quotuplicitèr peccet. 140. 9. *eſt diſpenſator, non dominus*. 254. 8. *an, & quando reis ad mortem debeat concedere tempus pro ſacramentis*. 460. 14. *quas artes debeat prohibere*. 498. 32. *nunquam judicat in proprià cauſà*. 155. 4. *in rapiendo peccat gravius aliis*. 181. 9.

Prodigalitas quid ſit. 353. 6.

Proportio, ſeù Æqualitas Arithmetica, & Geometrica quid ſit. 143. 1.

Propoſitiones probibitæ circà fidem, & peccata oppoſita. 51. 8. *circà Spem, & Timorem*. 66. 7. *circà Charitatem*. 108. 19. *circà Prudentiam*. 127. 9. *circà Juſtitiam legalem*. 141. 12. *circà Diſtributivam*. 152. 15. *circà Reſtitu-*

*tionem.*165.19. *circà peccata in vitam proximi*. 176.15. *circà peccata in rem proximi*.182.12.*circà peccata,quæ verbo committuntur in judicio contrà proximum*. 191. 11. *circà peccata, quæ verbo extrà judicium committuntur contrà proximum*. 196. 11. *circà peccata in commutationibus voluntariis*. 208. 19. *circà actus internos Religionis*.234.17.*circà actus externos Religionis*. 245. 15. *circà Votum* 257.12 *circà ſuſceptionem Sacramentorum*. 265. 12.*circà Juramentum*.275 16 *circà ſacrilegium*. 317. 30. *circà Pietatem*. 327. 18.*circà Obedientiam*. 336. 18. *circà Veracitatem*. 349 11. *circà Jejunium* 410.19.*circà Gulam*.420 10.*circà Probabiliſmum, & actum conjugalem*. 433 13 *circà Studioſitatem*. 486. 15. *laudantur,qui addiſcunt illas memoritèr*.524.41.

Prudentiæ quid competat. 113 1. *quomodo*.ib.2. *ejus actus*. 115.2. *conditiones,ut actus ſit perfectus*. 115.3.*commendantur Confeſſori à Rituali*.ib.*eſt genus Virtutis,& dantur ſpecies* 118.4 *an obliget ad ſuum actum*. 119.5.*an ſub mortali*. 120 6. *obligat per accidens*.ib.7.*Prudentia carnis peccatum oppoſitum per exceſſum* 126 6.

Pudicitia quid ſit.443.1 *quid regulet*.444. 2.

Puſillanimitas quid ſit. 383.6.

R

R*Apina quid ſit, & quotuplex*. 181. 8.9. *eſt mortale peccatum*.182 10.

Raptus quid ſit. 437 7.

Regularis Superior peccat permittendo gravia delicta ſubditi amici, & caſtigando levia in illo, cujus non ſperat ſuffragium. 188 5. *an teneatur offerre ſacrificium pro ſubditis* 212 4.

Religio quid. 224 2. *poteſt præcipere actus omnium virtutum ib.an ſit virtus Theologica*. 225.3.*ejus actus interni*. 226 5.*externi*. 235.1.

Religioſo, qui diù vixit purus, graviſſimum ſe detegere, ſi quando labatur ex fragilitate. 541.1.*bonus quanti factus à Pio V*. 222.6.

Reſervationi an, & quæ peccata contrà fidem ſint ſubjecta. 48.1.2.3.4. *an Deſperatio.*63.3. *an Præſumptio.*64.4. *an peccata contrà Charitatem*. 109. 20. *an peccata contrà Prudentiam*. 127. 10. *an peccata contrà Juſtitiam legalem.*141.13.*an peccata contrà Juſtitiam Diſtributivam*. 152.16.*an peccata in vitam proximi.*176. 16. *an peccata in rem proximi.* 182. 13.*an peccata verborum in judicio contrà proximum*. 191. 12. *an peccata extrà judicium contrà proximum.* 196. 11. *an peccata in commutationibus voluntariis*. 209. 20. *an peccata in actibus externis Religionis.* 245. 16. *an violatio voti.*257.13.*an omiſſio ſacramentorum.* 265.13. *an peccata per exceſſum oppoſita Religioni*. 293. 15. *an eidem oppoſita per defectum.*314. 28. *an Inobediendia.*336.19.

*Reſtitutio quid ſit.*158.4. *obligat ſemper, & ad ſemper ib.*5. *quomodò reſtituendum, quando idem nequit reſtitui. ib.*6. *quomodo impedientes alteri conſecutionem rei*. 159.7. *ejus radices . ib.* 8. *perdens commodatum abſque culpà, non tenetur reſtituere, ſed benè perdens mutuum.*161.12. *qui reſtituere teneantur ex re acceptà . ib. qui ex acceptione injuſtà . ib.*13.*quo ordine reſtituendum, ubi plures obligantur.*164.15.*impoſita, ut pœna debetur poſt ſententiam Judicis.ib.*16.*obligat ſub mortali .*165.17.

Reſtrictio mentalis nùm aliquando liceat. 343. 3. *an pro illà ſint exempla in Scripturà.*345. 4.

*Revereri filium an pater teneatur.*325.12.

*Reus quomodo procedat in judicio.*187.5.*an poſſit fugere ib.*

*Rixa quid ſit, & quando peccatum.*146.4.

*Ruralis Eccleſia quomodo providenda.*146 4.

*Ruſtlci qualitèr incitandi ad amorem Dei.*74.5.

S

*Sacerdotis inordinata cupiditas audiendi confeſſiones retunditur dicto S. Auguſtini .*96.7. *an teneatur celebrare.*239.5.*quid obſervare celebrando.ib.* 10.*an ſine paramentis poſſit celebrare ut conſecret pro Viatico. ib. ut*

conferat ſacramenta, qualitèr eſſe debeat in gratià.262. 5. impotens ſibi providere libros, quid faciat. 490.21. adeſſe, qui celebret cum faſce peccatorum, Author non credit. 542. 1.

Sacramentalia quot ſint: ſumere illa eſt actus Religonis: quid requiritur, ut dignè ſumantur. 264. 11.

Sacrificium quid ſit. 237. 4. ad illud tenemur omnes, & quomodò. 238. 5. quando, ex præcepto Eccleſiæ teneamur illi adſiſtere. ib. 6.

Sacrilegium quid, & quotuplex. 297. 6. de ſe eſt peccatum mortale. 298. 7.

Sævitia quid ſit: opponitur dono Pietatis. 463. 17.

Sanctorum invocatio ſub quà virtute præcipiatur. 332. 9.

Sapiens dominabitur aſtris: quomodo intelligatur ex S. Th. 287. 8.

Sapientiæ Donum quid ſit, & qui actus ejus. 87. 1.

Satisfactio impoſita in Bullà Cœnæ quid importet. 166. 20.

Scandalum quid ſit. 104. 15. ſcandalo inducens ad furandum, non tenetur reſtituere. ib. & 161. 13. eſt genus. ib.

Schiſma quid ſit: de ſe eſt peccatum mortale: an ſemper conjungatur hæreſi. 99. 10.

Sientiæ donum quid ſit. 25. 6. ſcientias addiſcere non eſt de ſe malum, ſed ob periculum. 483. 8.

Seditio quid ſit, & quando mortale peccatum. 103. 13.

Servitium Eccleſiæ non perſona eſt conſideranda in diſtribuendis Eccleſiæ bonis. 145. 4.

Severitas quid ſit. 463. 17.

Sicarius non poteſt ſibi retinere quod ſolvitur ob homicidium. 85. 12.

Simonia quid. 303. 10. importat contractum oneroſum. ib. 11. an pecunia poſſit accipi pro ſacramentis ib. 12. quid, ſi aliàs nollet Sacerdos baptizare. 304. 13. qualitèr pecuniam exigat abſolvens ab excommunicatione. ibid. 14. qualitèr detur impedituro conſecutionem beneficii. ib. 15. qualitèr pro matrimonio. ib. 16. an pro actibus ſpiritualibus. 305. 17. an ex officio adminiſtrans ſacramenta &c.

poſſit

poſſit illa denegare, ſi denegetur ſtipendiũ. 308. 18. Actus, qui requirunt miſſionem pretio non ſubjacent, quoad laborem. 396. 20. pro ingreſſu Monaſterii nequit dari pecunia, neque pro gradu Religionis. 308. 21. quomodo vendi poſſint annexa ſpiritualibus. 309. 22. quæ ſpiritualia poſſint commutari. ib. 23. an ſuperior poſſit conferre beneficium: ob ſervitia ſibi præſtita, vel ad preces. 310 24. quotuplex ſit. 311. 25. 26. de ſe peccatum mortale. 314. 26.

Simulatio quid ſit. 347. 8.

Sobrietas quid ſit. 409. 17. an obliget ſub mortali. 400. 18. vitia illi oppoſita. 415. 5.

Societas Jeſu amantiſſima Caſtitatis prohibet doceri, quòd ex parvitate materię reddatur veniale peccatum contrà illam. 446. 6. ejus Superiores immediatè adminiſtrant ſacramenta ſubditis. 212. 4.

In ſolidum quis dicatur obligatus. 163. 15.

Sollicitatus in confeſſione, quomodo ſe geret denunciando. 41. 5.

Sollicitudo temporalium, & Sollicitudo futurorum quid ſint. 126. 7. 8.

Ex Somniis quid poſſimus præcognoſcere. 289. 3. neque credendum, neque diſcredendum illis. ib.

Somnus quare non ſit peccatum, cum impediat uſum rationis. 417. 7.

Sortium divinatio qualitèr licita. 290. 11.

In ſpecie non modo, ſed & in diverſo genere conſtituunt peccatum Agens, & Patiens. 439. 9.

Spes firmat deſiderium. 53. 2. Thelogica reſpicit quatuor cauſas. ib. 3. quando, & ad quos actus Spei teneamur. 54. 4. 5. ex præcepto Eccleſiæ tenemur per accidens. ib. 6.

Status dari nequit, in quo Deus ametur abſque Spe, & Timore. 61. 1.

Stipendium à quo dandum Judici, Advocato, ac Teſti. 190. 8.

Studioſitas quid ſit. 478. 2. quam regulam ſervet. ib. 3. an obliget ſub mortali. 480. 4. peccata illi oppoſita. 481. 5.

quando peccetur in ſtudendo. 482 6. *& ſeqq.*
Stultitia, peccatum contrà donum Sapientiæ quid ſit. 107. 18.
Stuprum quid ſit. 436.5. *eſt tale, quamvis puella conſentiat, & quomodò.ib.*
Sublunaria habent vim cauſandi, & ex naturà propriâ, & ex motu cœlorum. 282.5.
Superbia quid ſit. 472. 9. *quomodò diſtinguatur ab Inobedientiâ.* 473.10. *importat contemptum. ib. Superbiæ ſpecies.* 477.13.
Superiores vix ſe accuſant de peccatis omiſſionis in gubernio. 121.7. *quid conſiderabunt in providendo bonis Reipublicæ.* 145.4. *quid faciant ſubditis ſibi caris.* 147.6.
Superſtitio quid ſit: Regula S. Auguſtini ad cognoſcendum, quando cultus ſit ſuperſtitioſus. 276. 2. *in quibuſdam habet locum ſimplicitas fœminarum objurganda, ſed, ubi eſt peccatum mortale, reus denunciandus.* 284. 5. *ſpecies ſuperſtitionis.ib.*6. *an ſit reſervata in Urbe.* 285.6.
Suſpicio quid ſit. 137.7. *de ſe non eſt peccatum mortale, niſi quando graviter nocet.ib.*
Suſurratio quid ſit. 194. 6.
Syneſis à Gnome differentia. 114. 2. *judicat de mediis per cauſas ordinarias. Virtus annexa Prudentiæ.* 115.2.

T

Talionis pœna quæ ſit. 186.4.
Temperantia quid ſit. 392. 2. *quam regulam ſervet. ib.* 3. *an obliget.* 393.4. *vitia illi oppoſita.* 394. 5. *partes integrales.* 395.6. *Donum correſpondens eſt Timor Dei.* 396.7.
Tentatio Dei quid ſit. 295.2. *de ſe peccatum mortale.* 296.3. *an habeat diverſas ſpecies.* 297.5.
Teſtis quomodò procedat in judicio. 188. 6. *an ſuprà duos, vel tres exigi poſſint.* 189.7.
Theologia Moralis utiliter in compendium redacta. 500.2.
S. Thomæ doctrina veluti circulus. 657. 1. *quam ſæpè firmet illud principium:* A cauſà inimpedibili, & neceſſa-

riâ

rià ſequi poteſt effectus impedibi lis, & contingens.

Timor quintuplex, & quilibet explicatur. 55.1. *& ſeqq. Servilis eſt bonus, ſi excludit voluntatem peccandi, quam non excludit dicens:* Doleo ex metu gehennæ, ſed, ſi hæc non eſſet, non dolerem. 57. 3. *quomodo reſpiciat principalitèr malum. ib. ad actum hujus timoris obligamur per accidens.* 58.4. *qui ſit timor filialis. ib.*5. *Initialis eſt mixtus ex utroque. ib.*6. *quę perfectio requiratur in timore juſtificante.* 59.7. *mundanus opponitur Fortitudini.* 369.15. *Timor coercet etiam beſtias.* 423.2.

V

VEnereus actus ut ſit bonus, quid requirat. 425.2. *an omni culpà vacet inter conjuges.* 430.10. *an vacet culpà petitus ad evitandum propriam incontinentiam.* 432.12.

Veracitas quid ſit. 342. 2. *ejus actus.* 346.5. *vitia illi oppoſita. ib.*6.

Verba ex ſe nullàm habent virtutem, ſed ex dœmone. 283.5.

Verberatio an, & quando liceat. 174.10.

Verecundia pars integralis Temperantiæ quid ſit. 395.6.

Viaticum an poſſit conferri ſub ſpecie vini. 240.1.

Vindicatio eſſe poteſt in privato, ſed non quoad actum externum. 155.4. *quid ſit, & quomodo diſtinguatur à Juſtitià Vindicativà.* 340.7. *vitia illi oppoſita.* 341.8.

Virtutes quinque annexæ Juſtitiæ, ut hæc habet debitum rigoroſum. 224.1. *Retribuentes quomodo diſtinguatur ab aliis.* 337.1. *quæ ſint.* 338. 3. *diviſivæ Temperantiæ quomodò diſtinguantur.* 398.2.

Voluntaria ſuſceptio gratiæ eſt actus charitatis. 76.2.

Votum quid ſit. 247. 2. *an ſub voto cadere poſſit matrimonium.* 248.2. *obligat ſub mortali facere ſaltèm, quod poſſum.* 249.3. *qui vovit virginitatem, ſi amiſit illam, adhùc obligatur, ad quod poteſt. ib. duplex.* 250.5. *Violatio ſolemnis etiam explicanda ſpecialitèr in confeſſione.* 251.6. *quis poſſit vovere. ib.*7. *poteſt irritari, diſpenſari, & commutari; quomodo hæc diſtinguantur.* 253. 7. *in dubio,*

bio, an adſit cauſa, quid faciendum. 257.9. *an violatum uno die, reponendum ſit in alio.ib.*10.*an ad vota incitare debeat Confeſſor.* 256. 11. *votum cui ſit grave jugum.* 257.11.*an differri poſſit adimpletio.*258.14.
*Uſura quid ſit, & quando ſit.*204.12.*an ſit uſura mutuare cum ſpe.* 205.14.*eſt peccatum exigere illam, non ſolvere.* 206.15.

FINIS.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA
MAG. 2006741
Digitized by Google